

Prof. Dr. Ulvi Keser

1 KIZILAY BELGELERİ IŞIĞINDA KIBRIS 1963-1974

KIZILAY BELGELERİ IŞIĞINDA

KIBRIS

1963-1974

Prof.Dr. Ulvi KESER

İÇİNDEKİLER
ÖNSÖZ
KISALTMALAR

GİRİŞ

- A- BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ**
B- MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE KIBRIS
C- TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİ VE KIBRIS'A YANSIMALARI
Ç- HAMİDİYE OKUL GEMİSİNİN KIBRIS ZİYARETİ

BİRİNCİ BÖLÜM

- A- CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEM VE YARDIM FAALİYETLERİ**
B- KIBRIS TÜRKLERİNE MİLLİ YARDIM KOMİTESİ KURULMASI
C- KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN KURULMASI VE KTKA
Ç- 16 AĞUSTOS 1960 SONRASINDA KIBRIS
D- 21 ARALIK 1963 RUM SALDIRILARI VE KANLI NOEL DÖNEMİ
E- KUMSAL KATLİAMI

İKİNCİ BÖLÜM

- A- 1963 SONRASI KIBRIS'A YARDIM FAALİYETLERİ**
1-Kıbrıs'a Yardım Faaliyetlerinin Başlatılması
2- Kıbrıs'ta Gerginliğin Artması ve Uluslararası Kamuoyu Yaratılma Gayretleri
B- BM RAPORLARI VE BOŞALTILAN KÖYLER
1- Lefkoşa Bölgesi Göç Eden Köyler
2- Girne Kazası Göç Eden Köyler
3- Mağusa Kazası Göç Eden Köyler
4- Larnaka Kazası Göç Eden Köyler
5- Leymosun (Limasol) Kazası Göç Eden Köyler
6- Baf Kazası Göç Eden Köyler
7- Kıbrıs Türk Toplumunun İaşe ve Mali Durumu
C- KIBRIS'TAN GETİRİLEN YARALILAR VE HASTALARIN TEDAVİ EDİLMESİ
Ç- OTELLERDE KALAN KIBRIS TÜRKLERİ

D- KIZILAY SEYYAR İLK YARDIM HASTANESİ KURULMASI

- 1- Hekimler Birliği Tarafından Hazırlanan Rapor ve Yaşanan Trajedi
- 2- Hastane Kurulması Yolunda Atılan İlk Adımlar
- 3- Hastane Faaliyetleri, Yeni Gelen Personel ve EOKA Saldırıları
- 4- Hastanenin Boğaz'a Taşınması Meselesi
- 5- Hastanede Yaşanan Sorunlar ve Alınan Tedbirler
 - a) 15. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu
 - b) 16. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu
 - c) 17. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu
 - ç) 18. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu
 - d) 19. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu
 - e) Yapılan Ameliyatlar ve Sistemin İşlemeye Başlaması
 - f) 20. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu
 - g) Yeni Gemi Tahsis Edilmesi ve Kıbrıs Yardımları
 - h) 23. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu
 - ı) 24. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu
 - i) 25. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

A- 1964–1974 SÜRECİNDE KIBRIS'A GÖNDERİLEN YARDIM MALZEMELERİ

- 1- St. John and Red Cross Joint Relief Cyprus Yardımları
- 2- 1964 Sonrası Dönemde Gönderilen Yardım Malzemesi
- 3- Yurtdışında Tedavileri Yaptırılan Kıbrıs Türkleri

B- KIBRIS'A YARDIM KOMİTESİ VE YARDIM FAALİYETLERİ

- 1- Kızılay Depolarında Bulunan Yardım Malzemesi

C- ULUSLARARASI YARDIM ÖRGÜTLERİ VE KIBRIS'A YARDIM GİRİŞİMLERİ

Ç- KIBRIS'A YÖNELİK YABANCI YARDIM FAALİYETLERİ

D- KIZILAY'DAN YARDIM TALEPLERİ

E- GÖÇMEN EVLERİ PROJESİ VE GÖÇMEN KÖYLERİ YAPILMASI

F- KIBRIS'A YARDIM PULU ÇIKARTILMASI

G- ANKARA YENİŞEHİR/ KIZILAY POSTASI

H- KIBRISTA YAŞANILANLAR VE TEPKİLER

- 1- Kıbrıs'ta Bulunan Yunan Askeri Personel
- 2- Türkiye'de Askeri Hazırlıklara Başlanması

3- Atina Radyosu'nun Yayınları ve Yorumları

a- Güvenlik Konseyi ve Kıbrıs Sorununun Aşılmaya Çalışılması

b-Yunan Asıllıların Türkiye'den Sınırdışı Edilmesi

c- Hasan Yörük Motoruyla Erenköy'e Yardım Götürülmesi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

A- 1967 GEÇİTKALE- BOĞAZİÇİ SALDIRILARI VE ASKERİ HAZIRLIKLAR

1- 1967 Yılında Yardım Edilen Kıbrıs Türkleri

2- Kıbrıs Türk Kültür Derneği ile İlgili Yardım Faaliyetleri

B- 1968 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

C- 1969 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

Ç- 1970 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

D- 1971 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

E- 1972 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

1- Kızılay Kan Merkezi Açılışı

F- 1973 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

G- 1974 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

SONUÇ

KAYNAKÇA

ÖNSÖZ

Öncelikle bu çalışmanın çıkış noktasının ne olduğu ve böyle bir araştırmaya neden ihtiyaç duyulduğu sorusuna cevap verilmesi gerektiği kanaatindeyim. Bugün Kıbrıs’la şu veya bu şekilde ilgisi olan, Kıbrıs tarihiyle ilgili bir şeyler okumuş veya bu adanın herhangi bir dönemine ilgi duyanlar başta olmak üzere adada yaşayan Kıbrıs Türkleri de dâhil insanlara “malum” bir banyo küvetinde anneleriyle birlikte katledilmiş üç masum çocuğun o korkunç fotoğrafından bahsedince veya o fotoğrafı gösterince derhal 21 Aralık 1963 sürecinde Kıbrıs’ta Rumlar tarafından başlatılan kıyım hareketini hatırlayacaklardır. Kıbrıslı Rumların adayı Yunanlaştırmak ve bir Yunan adası haline getirmek amacıyla başlattıkları bir dizi girişim sonrasında son çare olarak müracaat ettikleri ise Akritas Planı adı verilen bir plan çerçevesinde adada yaşayan bütün Kıbrıs Türklerini katletmek ve adayı Yunanlaştırmak gibi çılgınca bir plan olmuştur. Hakikaten adanın yakın tarihine kanlı Noel olarak geçen ve hafızalardan silinmesi pek de mümkün olmayan o dönem masum, sivil ve korumasız Kıbrıs Türkleri için bir daha asla yaşanmak ve hatta hatırlanmak bile istenmeyen son derece kötü hatıralarla dolu bir dönemdir. 1950’li yıllarda adanın bir şekilde kendisine verilmesini isteyen ve bunun için Kıbrıs’ta Rumlar arasında sonucu önceden belli bir halk oylaması yapan ve burada ortaya çıkan ezici ilhak kararıyla cesaretleterek konuyu uluslararası alana taşıyan Yunanistan’ın bu talebinin Birleşmiş Milletler tarafından reddedilmesi ise bu ülkenin Megali İdea denilen o büyük hayal ve saplantı peşinde çözümü çok daha korkunç ve kanlı bir yolda aramasına neden olacaktır.

Bunun sonucu olarak Yunanistan destekli olarak ortaya çıkan gerekli bütün hazırlıklar ve altyapı tamamlandıktan sonra 1 Nisan 1955 günü adanın dört bir yanında İngilizlere ait her türlü resmi kurum ve kuruluşlarla askeri kışlalar, iletişim merkezleri, karakollar da dâhil olmak üzere her yere saldırarak adını duyuran ve eyleme geçen EOKA tedhiş ve terör örgütü Kıbrıs adasının artık bir daha sakin, dingin ve huzur dolu bir yer olmayacağını da habercisi gibidir. Emekli bir Yunan subayı olan ve 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanistan tarafından İzmir merkezli olarak

Batı Anadolu bölgesinin işgal edilmesi sırasında da Yunan ordusuyla Anadolu topraklarına ayak basan Grivas yönetiminde EOKA adayı tam anlamıyla kan gölüne ve cehenneme çevirerek hayatı yaşanmaz hale getirir. Saldırıları sadece İngilizlere yönelik değil doğaldır ki Türklere ve EOKA'ya destek vermeyen sivil Rumlara da karşıdır. Bu dönemde Kıbrıs Türkleri çaresiz bir şekilde, ancak vatan sevgisiyle bir araya gelmeye çalışırlar ve bir takım mahalli organizasyonlar ortaya çıkmaya başlar. 9 Eylül, Volkan gibi örgütlenmelerin son aşaması ise Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) olur. Türkiye'nin özellikle 1958 Ağustos ayından itibaren desteği ve lojistik altyapı sağlamasıyla daha profesyonelce ve bütün ada sathında savunma altyapısı oluşturan Kıbrıs Türkleri can güvenliklerini sağlayabilmek için insan üstü gayret gösterirler.

1959 yılından itibaren başlatılan müzakere sürecinde imzalanan Londra ve Zürih antlaşmalarıyla 16 Ağustos 1960 tarihinde fiilen kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti ise adada her iki toplumun eşit haklarla birlikte yaşama ümidiyle kurulmuş bir devlettir ve Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğü altındadır. Adada oluşturan üçlü karargâh askeri anlamda adanın daha güvenli bir yer olmasını sağlayacaktır, en azından temenniler bu yöndedir; ancak durum hiç de görüldüğü gibi olmaz. Megali İdea saplantısına bağlı olarak Enosis denilen Kıbrıs adasının Yunanistan'a ilhakı rüyası bir kere daha depreşince Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ömrü de sadece 3 yıl, 4 ay ve 5 gün sürer. 21 Aralık 1963 günü Akritas Planı denilen ve adada yaşayan bütün Kıbrıs Türklerini ortadan kaldırmayı ve adada artık Türk kalmadığı için adanın doğrudan Yunanistan'a bağlanmasını hedefleyen çılgın ve korkunç plan devreye girer ve Kıbrıs Türkleri bir kere daha canlarının derdine düşer.

Yüzlerce Türk köyü boşaltılır, insanlar çaresiz bir şekilde yüzlerce yıldır yaşadıkları, doğup büyüdükları topraklarını, bağlarını, bahçelerini bırakmak zorunda kalırlar ve daha güvenli olacağını düşündükleri bölgelere kaçmaya başlarlar. 1963–1974 dönemi Kıbrıs Türkleri için hayatın bütün acılarıyla yaşandığı, çadır kentler ve gettolarda sıkışık kalmış hayatlar anlamına gelmektedir. Kıbrıs Cumhuriyeti fiilen ortadan kalktığından insanlar işlerine gidememekte, tarımla, ziraatla ve hayvancılıkla

uğraşan köylüler bütün mal varlıklarını arkada bıraktıklarından çaresiz bir halde geleceğe bakmakta ve kara kara düşünmektedir. Üretim sıfırlandığından o zamana kadar üretici durumunda olan binlerce insan artık doğrudan tüketici konumundadır ve güven ortamının bulunmadığı sorunlar ve göçler adası Kıbrıs'ta kaygılı bir bekleyiş söz konusudur. Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu başta olmak üzere daha sonraki süreçte Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi gibi Kıbrıs Türklerinin resmi hükümeti olarak kabul edilebilecek kurumların çabası, Türkiye'de Kıbrıs Türk Kültür Derneği ve Lefkoşa'daki Türkiye Büyükelçiliği vasıtasıyla Kıbrıs'la Türkiye arasında adeta bir köprü oluşturulmaya çalışılır. İşte tam da bu aşamada her sıkıntılı yerde, her yardıma muhtaç olunan bölgede olduğu üzere karşımıza Türkiye'nin gözbebeği kurumlarından belki de ilki olan Kızılay olanca ulviyetiyle can simidi gibi çıkar. Daha 1950'li yıllarda başlayan Kıbrıs'a yardım girişimleri 23 Aralık 1963 tarihinde resmen başlatılır ve başta Türk Hava Kuvvetleri ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığı olmak üzere yardım ve işbirliği çabalarına girişilen devletin önemli kurumlarıyla Kıbrıs'a yapılacak çok geniş çaplı yardım operasyonu için de böylece düğmeye basılmış olunur. İlk üç seferde uçaklarla, daha sonraki süreçte ise tamamı Mersin'den hareket eden Kızılay yardım gemileriyle olmak üzere Mersin-Mağusa arasında bir hayat köprüsü oluşturulur adeta.

Araştırmanın Giriş Bölümü'nde Birinci Dünya Savaşı, Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi'nde Kıbrıs mercek altına alınmış, bu dönemin son derece önemli fakat pek de bilinmeyen tarihi bir strateji olarak nitelendirilebilecek Hamidiye okul ve eğitim gemisinin Kıbrıs ziyaretinden de söz edilmiştir. 1915 yılından itibaren İngiltere'nin farklı stratejik ve güvenlik nedenleriyle Çanakkale cephesinde esir aldığı Türk askerlerini bugün Gazi Mağusa sınırları içinde kalan ve Doğu Akdeniz Üniversitesi yerleşkesinin de bulunduğu Karakol (Caraolos) bölgesinde açtığı esir kampında tuttuğu bilinmektedir. Aynı şekilde bu savaş döneminde İngiltere ile ittifak içinde olan Fransa da özellikle 1916 yılından itibaren başta Anadolu olmak üzere dünyanın farklı coğrafyalarından çeşitli şekillerde topladığı Ermenileri önce Mısır'ın Port-Said şehrinde toplamış, ardından İngiltere'nin müsaadesi ve lojistik desteğiyle

İngilizlere ait esir kampının hemen yakınlarındaki Monarga (Boğaztepe) bölgesinde kurduğu askeri kampta bu Ermenileri sabotaj, kundaklama, silahlı eğitim gibi farklı bir eğitime tabi tutmuş ve eğitmiştir. 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi sonrasında Çukurova bölgesini işgal eden Fransız birlikleri Fransız üniforması giymiş bu Ermenilerden oluşmaktadır ve ermeni Doğu Lejyonu (/Legion D'Orient) olarak bilinmektedir. Milli Mücadele döneminde anadolu'ya öncelikle kermes, müsamere, piyes ve oyunlar sahneye koyarak maddi yardım sağlayan, camilerde Hilal-i Ahmer için bağış toplayan Kıbrıs Türkleri daha sonraki süreçte kinin ve farklı ilaçlar başta olmak üzere Anadolu'ya sevk etmeye başlarlar. Bu arada pek çok Kıbrıs Türkü de kadınlar da dâhil olmak üzere Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye Kuvayı Milliye saflarında bizzat katılırlar. Cumhuriyet döneminde ise genç Türkiye Cumhuriyeti devletinde yerleştirilmeye çalışılan bütün devrimler öncelikle ve gönülden Kıbrıs Türkleri tarafından benimsenir ve uygulanmaya başlanır.

Araştırmanın Birinci Bölümü'nde ise Kıbrıs'ta cumhuriyet öncesi dönemden başlayarak 16 Ağustos 1960 tarihinde Rumlarla eşit haklara sahip iki eşit halk esasında ve Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti dönemi ve bu dönemin sonunu hazırlayan 21 Aralık 1963 tarihinde başlayan Rum saldırıları ön plana çıkartılır. 1950-1960 süreci de Kızılay'ın Kıbrıs Türklerine yardım elini uzattığı ve kuraklıktan depreme farklı sebeplerle sıkıntıya düşen bu insanlara bir nebze de soluk aldirmaya çalıştığı bir dönemdir. Bu dönemin sonu ise maalesef son derece kanlı bitecek ve Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçecek olan kıyım ve katliam dönemi başlayacaktır.

Çalışmanın İkinci Bölümü ise 21 Aralık 1963 tarihinde başlayan Rum saldırılarının ardından Kızılay tarafından derhal devreye girilmesi ve 23 Aralık 1963 günü ilk yardım ekibi ve ilk sağlık yardımının adaya gönderilmesiyle başlar. Bu dönemde Kızılay bir yandan altyapı hazırlıklarını tamamlayıp Kıbrıs Türklerine her türlü yardımı yapabilmenin yollarını ararken bir yandan da Türkiye'ye getirilen hasta ve yaralıların tedavilerine derhal başlanır. Bu hasta ve yaralılarından tedavileri tamamlananlar adaya dönünceye kadar otellere yerleştirilirken bir yandan da Kıbrıs'ta

Kızılay İlk yardım hastanesi açılabilmesi için çalışmalar hızlandırılır. Bu bölümde ayrıca 23 Aralık 1963 günü başlayan ilk yardımdan başlayarak 25. yardım sevkiyatına kadar geçen süreçte yaşananlar ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Çalışmanın Üçüncü Bölümü ise Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yabancı uluslar arası yardım örgütlerinin yardım faaliyetlerini, yurtiçi ve yurtdışından gerek Türk insanının gerekse yabancıların yardım girişimlerini, ayrıca Kızılay tarafından Ankara merkezli olarak oluşturulan ve Kıbrıs’a yardım faaliyetlerini daha sağlıklı, organize, hızlı ve profesyonelce yapabilmek amacıyla oluşturulan Kıbrıs’a Yardım Komitesi faaliyetlerini ön plana çıkartır. Bu dönemde önemli bir girişim ise yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalan ve yakınlarının yanında veya çadırlarda yaşamaya çalışan insanlara prefabrik evler ve göçmen köyleri yapılabilmesi için başlatılan çalışmalardır. Ayrıca Kızılay tarafından beş puldan oluşan ve toplam 123.200.000 adet basılan Kıbrıs’a Yardım Pulu çıkartılmak ve her türlü kağıt (fatura, fiş, spor toto kuponu, diploma, uçak, otobüs ve tren bileti, makbuz, adisyon fişi vs) üzerinde uygulanmak ve kullanmak suretiyle de Kıbrıs’ta yardıma muhtaç insanların yaraları sarılmaya çalışılır.

Çalışmanın Dördüncü Bölümü ise 1967-1974 dönemini kapsamaktadır ve özellikle Rumların 1967 yılında Geçitkale ve Boğaziçi köylerine yönelik olarak başlattıkları saldırılar sonrasında yaşananlar, bu dönemde Kızılay tarafından ada sathında ve Türkiye’de yapılan yardım girişimleri, 20 Temmuz 1974 öncesi adadaki son durum, Kızılay İlk Yardım Hastanesi, Kızılay Kan Bankası ve buradaki sağlık heyeti tarafından ada sathında yürütülen genel sağlık taramaları ön plana çıkartılır.

Bu çalışmada Kızılay arşiv belgeleri kaynak olarak kullanılmış, bu bağlamda doğrudan kişilere ait ifadeler ele alındığında mümkün olduğunca müdahalede bulunulmamıştır. Dolayısıyla çalışmanın farklı noktalarında özellikle vatandaşların Kızılay’a yönelik yaptıkları yazılı müracaatlarda cümle bozuklukları, cümle düşüklükleri veya “kıprıs, kıbrız” gibi ifadelerle karşılaşılırsa bunlar özellikle orijinalinde olduğu için bu şekilde bırakılmıştır. Ayrıca belgelerle ilgili kaynak belirtilirken özellikle dipnotlarda Kızılay için zaman zaman genel müdürlük, genel

başkanlık, yönetim kurulu gibi farklı hitap şekilleri de görülecektir. Bunlar da belgenin aslına sadık kalındığından değiştirilmemiştir. Dipnotlarla ilgili son bir not ise dikkatli okuyucuların hemen fark edeceği gibi bazı resmi belgelerde ve yazışmalarda belgenin sayı ve numarası verilirken ayrıca parantez içinde de bir sayı veya numara verilmiş olmasıdır. Parantez içindeki sayı Kızılay tarafından belgenin alınmasının ardından verilen kayıt numarası, parantez dışındaki ise belgeyi gönderen kurumun verdiği kayıt numarası olarak değerlendirilmelidir.

Bu çalışma Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından 23 Aralık 1963–1974 döneminde yapılan Kıbrıs’a yönelik yardım girişimlerini bütün ayrıntılarıyla ortaya koyabilmek amacıyla kaleme alınmıştır. Kızılay Genel Müdürlüğü’nün son dönemde son derece isabetli, yerinde ve akıllıca bir karar alarak Türkiye’nin dünü, geçmişi ve tarihi olarak nitelendirilebilecek muazzam ve inanılmaz arşiv kaynaklarını araştırmacıların hizmetine açması, Ankara Etimesgut’ta bulunan Kızılay Genel Müdürlüğü Arşiv Müdürlüğü’nün buradan istifade etmek isteyen veya isteyecek olan araştırmacılara ve bilim insanlarına her türlü kolaylık ve altyapıyı sağlaması, belki de en önemlisi arşivde görev yapan Kızılay personelinin son derece olumlu ve yapıcı yaklaşımları bu arşivde çalışma yapmayı teşvik eden ana unsurlar arasındadır. Bu araştırma kapsamında Kızılay arşivinde 1963-1974 dönemiyle ilgili binlerce dosya taranmış, konuyla ilgili bütün belgeler incelenmiş ve çalışma tamamen Kızılay arşiv belgelerine dayanılarak ortaya çıkmıştır. Bu noktada Kızılay’ın köklü devlet geleneğine sahip bir kuruluş olarak, Kızılay personelinin de ulvi bir görev yapmanın bilinciyle ne kadar özenli, hassas ve duyarlı davrandıkları, çalışmalarında millet ve devlet menfaatini nasıl gözettikleri ve korudukları, devletin ve Türk milletinin kendilerine verdiği bu şerefli görevi yerine getirirken sorumluluklarının ne derece ağır ve bir o kadar da gurur verici olduğunun her daim farkında olarak çalıştıklarını görmek bu milletin bir ferdi olarak doğrusunu söylemek gerekirse beni de son derece mutlu etmiş ve gururlandırmıştır.

Bu çalışmanın hazırlık ve yazım aşamasında itiraf etmeliyim ki kendimle baş başa kaldığım sıkıntılı anlarda Kızılay faaliyetleriyle ilgili olarak vatandaşların içten,

yalın ve sade duygularını dile getirdikleri mektuplarını okurken, Kızılay yetkililerinin görevin hassasiyetine bağlı olarak ne kadar duyarlı davrandıklarını görmek bir ayağı Toroslarda, bir ayağı Beşparmak Dağlarında bir Türk insanı olarak beni hem duygulandırmış hem de mutlu etmiştir. Bu vesileyle bütün bu yardım faaliyetlerinde hizmeti geçeni, emek harcayan, ter akıtan, yeri geldiğinde kanını akıtmaktan da çekinmeyen bütün Kızılay mensuplarına içten ve gönülden şükranlarımı iletmek istiyorum. Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından başta Türkiye tarihi olmak üzere araştırma yapmak isteyen Türk ve yabancı akademisyenler ve bilim insanlarının hizmetine sunulan bu son derece zengin arşivlerin açılmasının hemen ardından yaklaşık 10 yıl boyunca ve doğrusunu söylemek gerekirse ciddi bir mesai harcayarak çalışma, ilgi ve uzmanlık alanımla ilgili olarak başta Akdeniz, Yunanistan ve Kıbrıs olmak üzere kısmen Birinci Dünya Savaşı ve özellikle İkinci Dünya Savaşı ve sonrası dönemin bütün kayıtlarını ve binlerce belge ve dosyayı inceleme fırsatı bulduğum Kızılay arşivleriyle ve bu çalışmanın okuyucularla buluşmasına verdikleri destek nedeniyle Kızılay Genel Başkanı Ahmet Lütfi Akar, Genel Koordinatör Deniz Şölen, Kurumsal İletişim Bölüm Müdürü Mehtap Baykal Yeşilyurt, Grafik tasarım Sorumlusu Belgin Duruyürek, Medya ile İletişim Birim Yöneticisi Erdem Çöplen ve aynı birimden muhabir Taner Özdemir, KGMA (eski) Birim Yöneticisi Ataç Aköz ve arşiv yetkilisi Hande Uzun Külcü olmak üzere Kızılay Genel Müdürlüğü personeline ve bu değerli araştırmanın basılmasına verdikleri katkı ve hizmet nedeniyle Pulat Matbaacılık çalışanlarına içten teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Klasik anlamda söylemek gerekirse son derece özverili gayretleri, yapıcı ve yardımcı olma çabaları ve zaman zaman itiraf etmeliyim ki bir arşiv çalışmasında genellikle kaçınılmaz olarak ortaya çıkan ve sıkıcı olduğunu düşündüğüm –fotokopi, kâğıt, yeni bir arşiv dosyası, bilgisayar kullanımı vs gibi- taleplerim karşısında bile içten, anlayışlı ve güler yüzlü yaklaşımlarıyla ve şüphesiz büyük tahammül göstererek görev yaptıkları kurumun ulviliğine yakışır bir sabır ve sebatla verdikleri hizmet her türlü takdir duygularının üzerindedir. Bu noktada şüphesiz asıl teşekkür edilmesi gerekenler ise daha önce kaleme aldığım ve doğrudan Kızılay arşivlerini kullanmak

suretiyle ortaya çıkan **“Kızılây Belgeleri Işığında Türkiye’nin Yunanistan’a Yardım faaliyetleri (1939–1949)** isimli çalışmamı yayımlayarak beni cesaretlendiren Kızılây Genel Müdürlüğüdür. Bu çalışmanın tamamlanması aşamasında gerek Türkiye’de ve gerekse Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde dönemi bire bir yaşamış olan Kıbrıs Türkleriyle sözlü tarih çalışması yapma imkânı buldum. 1963 sonrası o karanlık dönemi anlatan bu insanlar sanki o günleri bir kere daha yaşıyormuş gibi heyecanlanmışlar; ancak anavatan Türkiye’nin yardımları, onlara verdiği büyük destek ve sahip çıkmasını da takdir ve şükran duygularıyla dile getirmişlerdir. Öte yandan maalesef bu çalışma için büyük destek veren ve bu bilimsel araştırmanın eksiksiz ortaya çıkabilmesi için çaba harcayan bu insanlardan bazısı hayatın acımasız dişlilerine yenik düşmüş ve emek verdikleri, en azından anılarını paylaşmak suretiyle katkıda bulundukları bu eserin basıldığını görememişlerdir. Bu itibarla başta TMT Limasol kadrosundan merhum Macit Aydınova, KTKD İzmir şubesi üyesi 1915 Kıbrıs doğumlu merhum Ekrem Taşel, merhum Arif Hocalar, TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoglu, TMT Limasol Sancağından merhum Mehmet Y. Manavoğlu’na Allah’tan rahmet diliyor ve ışıklar içinde yatmalarını temenni ediyorum.

Şüphesiz yaklaşık 10 yılı aşkın bir süreyi kapsayan araştırma, derleme ve bilimsel bir çalışma haline getirme ve sonuç olarak da böyle bir bilimsel araştırmanın ortaya çıkması aşamasında Türkiye’de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde devletin pek çok kurum ve kuruluşunda, arşivlerde ve kütüphanelerde yardımcı olan, destek veren ve beni teşvik eden daha pek çok kişi söz konusudur. Yukarıda bahsedilen kurum ve kişiler dışında bu muazzam çalışmanın ortaya çıkması ve bilim dünyasıyla buluşmasında bana kaynak sağlayan, belgelere erişmemde yardımcı olan herkese teşekkür ediyorum.

Özellikle Kanlı Noel döneminde sevgili ailesi Rumlar tarafından katledilen sevgili büyüğüm Nihat İlhan, muhterem eşi Nevin İlhan ve sevgili kızları Şebnem İlhan’ın yaşadıklarını, duygularını ve üzüntülerini içten duygularla benimle paylaşmaları kelimelerle tarif edilemez bir hüznün paylaşılmasının ötesinde bir his oldu benim için, sağ olsunlar, var olsunlar. Ayrıca bu çalışmanın ortaya çıkma aşamasında gösterdikleri sabır ve anlayışla bana büyük destek olan, manevi

destekleriyle her zaman yanımda olduklarını hissettiren, zaman ve fiziki şartların artık dayanılmaz hale geldiği ve neredeyse pes ettiğim o anlarda bana desteklerini hiç esirgemeyen sevgili eşim ve hayat arkadaşım Nuran, canım kızlarım Hazel ve Asporça Melis’e de özellikle teşekkür ediyorum. Onların kelimelerle tarif edilmesi imkânsız destekleri, moral ve teşvik edici sözleri, son derece haklı oldukları anlarda bile neredeyse insanüstü sabır ve anlayışla şikâyet etmemeleri benim bu çalışmayı tamamlamam için en büyük moral destek olmuştur.

Eylül 2013, Ankara

Prof. Dr. Ulvi KESER*

* Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, ulvi.keser@gmail.com

KISALTMALAR

AA	: Anadolu Ajansı
a. g. a.	: Adı geçen arşiv
a. g. e.	: Adı geçen eser
A. g. g.	: Adı geçen gazete
Alb.	: Albay
ATASE	: Askeri Tarih Stratejik Etüt Başkanlığı
BBC	: British Broadcasting Company İngiliz Devlet Radyo ve Televizyonu
BA	: Başbakanlık Arşivi
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz.	: Bakınız
Bl.	: Bölük
BM	: Birleşmiş Milletler
Bnb.	: Binbaşı
BYGM	: Basın Yayın Genel Müdürlüğü
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi : Central Intelligence Agency (Merkezi Haber Alma Örgütü)
CICR	:Comité International de la Croix-Rouge (Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı)
CTP	: Cumhuriyetçi Türk Partisi
ÇEK	: Çocuk Esirgeme Kurumu
D.	: Dosya
DC	: District of Colombia
DDY	: Devlet Demir Yolları
DDY	: Devlet Deniz Yolları
DMO	: Devlet malzeme Ofisi
Dr.	:Doktor
Doç.	: Doçent
Dz.	: Deniz : Ethniko Apeleftherotiko Metopo/Ulusal Özgürlük Cephesi : Ethnikos Dimokratikos Ellinikos Syndesmos/ Ulusal Cumhuriyetçi Halk Ordusu : Ethnikos Laikos Apeleftherotikos Stratos/Ulusal Halkçı Özgürlük Ordusu

EOKA	: Ethniki Organosis Kibriyon Agoniston (Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Birliği)
FIR	: Flight Information Region / Uçuş Bilgi Bölgesi
FKB	: Fizik, Kimya ve Biyoloji)
FO	: Foreign Office
G.W.R.	: Greek War Relief
Gen.Kur.	: Genelkurmay Başkanlığı
Hrk.	: Harekât
	: International Committee of the Red Cross (Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı)
JUSMMAT	: Joint US Mission for Aid to Turkey Türkiye'ye Yardım için Ortak ABD Askeri Kurulu
K.	: Klasör
Km.	:Kilometre
Kg.	: Kilogram
KGMA	: Kızılay Genel Müdürlüğü Arşivi
KİPİG	: Kıbrıs İşleri Planlama ve İcra Grubu
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTCM	: Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi
KTKA	: Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı
KTGD	: Kıbrıs Türk Kültür Derneği
KTKF	: Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu
KGTY	: Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi
KTGY	: Kıbrıs Türk Geçici Yönetimi
KTMYK	: Kıbrıs Türklerine Milli Yardım Komitesi
KTY	: Kıbrıs Türk Yönetimi
KTYK	:Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu
Kur.	: Kurmay
Kw.	: Kilovat
Ltd.	: Limmited
Md.	: Müdürlüğü
Mf.	: Müfettiş

MKE	: Makine Kimya Endüstrisi
mm.	: Milimetre
Mr.	: Mister/Bay/Beyefendi
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
Prof.	: Profesör
Op.	: Operatör
OPEK	: (Kıbrıs Rumlarını Koruma Teşkilatı)
Or.	: Ordu
Ord.	: Ordinaryüs
Org.	: Orgeneral
Prof.	: Profesör
Rd.	: Road (Yol)
s.	: Sayfa
Str.	: Street (Sokak)
Ş. M.	: Şube Müdürlüğü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T	: Türkiye
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Teşkilatı Federasyonu
Tğm.	: Teğmen
THY	: Türk Hava Yolları
THK	: Türk Hava Kuvvetleri
TL	: Türk Lirası
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
TMT	: Türk Mukavemet Teşkilatı
TMTF	: Türkiye Milli Talebe Federasyonu
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜSİAD	: Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
Şti.	: Şirketi
UBP	: Ulusal Birlik Partisi
UKK	: Uluslararası Kızılhaç Komitesi
Ulaş.	: Ulaştırma
UNFICYP	: United Nations Forces In Cyprus
	(Kıbrıs'ta Birleşmiş Milletler Askeri Gücü)
	: United Nations Relief and Rehabilitation Administration
Ütğm.	: Üsteğmen

Yay.	: Yayınları
Yb.	: Yarbay
YMCA	: Young Men Christian Association (Genç Erkekler Hristiyanlar Topluluğu)
Yrd.	: Yardımcı
YWCA	: Young Women Christian Association (Genç Kadınlar Hristiyanlar Topluluğu)
Yzb.	:Yüzbaşı

Baskı :

Pulat Basımevi Kağıt Ambalaj Gıda Paz. Tic. San. Ltd. Şti.

Gersan San. Sit. 2306 Sok. No:66 Batıkent / ANKARA

Tel : 0.312 257 46 59 Fax : 0.312 256 60 02

info@pulatbasimevi.com

GİRİŞ

Dünya tarihinin neredeyse hemen bütün dönemlerinde Akdeniz'in kilit noktası olan Kıbrıs adası hep ilgi odağı olmuş ve uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmiştir. Adanın her zaman dikkat çekici bir unsur olmasının temel kaynağı ise Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının tam ortasındaki stratejik konumudur. Özellikle Doğu Akdeniz'in düğüm noktasını teşkil etmesi, Türkiye ve Suriye kıyılarına olan yakınlığı, bunlara ilaveten Ege Denizi'nin giriş çıkışına etkisiyle Mısır ve Süveyş Kanalı'na olan yakınlığı göz önüne alındığında adanın stratejik önemi çok daha kolay anlaşılır. Ancak adanın tarihi dokusu, insan özellikleri, nüfus, kültür değerleri, sosyal hayat, dil, geleneksel yaşantı tarzı, yer altı ve yer üstü coğrafi karakteri gibi demografik özellikleri incelendiği takdirde adanın esasında Anadolu topraklarının bir parçası olduğu ortaya çıkacaktır.

Türkiye'ye bu kadar yakın bir adanın coğrafi, kültürel, tarihi ve sosyal açıdan da Anadolu'dan farklı olacağı düşünülemez. Jeolojik sebeplerle Anadolu'dan 70 kilometre kadar uzaklara çekilen Kıbrıs'la ilgili olarak “Kıbrıs; coğrafi, tektonik, jeolojik ve iklim koşulları yönünden Anadolu'nun bir parçasıdır” denmektedir.¹ Ayrıca Kıbrıs'ın ilk sakinlerinin Anadolu'dan geldikleri anlaşılmaktadır. Nitekim adanın kuzeyinde ve Anadolu'ya en yakın olan Karpaz yarımadası üzerinde, neolitik devre ait yerleşme yerlerinde elde edilen buluntular, Anadolu'da Hacılar ve Çatalhöyük neolitik kültürünü meydana getiren insanların, Kıbrıs'ta da iskân etmiş olduklarını açıklamaktadır. Kıbrıs'ın diğer yerlerindeki Prehistorik kültürler de Anadolu ile olan sıkı ilişkiyi göstermektedir.² İngiliz Tarihçi Sir George Hill, “Ada hiçbir zaman Yunanistan'ın bir parçası olmamıştır. Kıbrıs, Bizans İmparatorluğu tarafından Yunanistan'ın ve Ege bölgesinin bir parçası olarak ele geçirilmedi. Kıbrıs kilisesi, Doğu Ortodoks kilisesinin Otosefal bir üyesiydi. Bundan dolayı dille birleşen din Kıbrıslıların Yunan kökenli olduğu fikrinin gelişmesini sağladı”

¹ V. Frey, *Turkei Und Zygern, handbuch der Geogr. Wiss. Baud Vorder-und Süd-Asien*, Postdam, 1937, s. 86.

² Uluslararası İlişkiler Ajansı, *Kıbrıs Gerçeğinin Bilinmeyen Yönleri*, İstanbul, 1992, s. 9.

demektedir.³ Kıbrıs taş devrinden itibaren ırk, maddi kültür ve dil bakımından Anadolu'ya bağlı kalmıştır. Doğudan Fenikeliler ve batıdan da Egeliler ve Frenkler de Kıbrıs'a gelerek yerleşmişlerse de, bunlar eski çağda azınlık teşkil etmişlerdir. Etnik çoğunluk yerli Kıbrıslılar, yani Anadolu'lulardır.⁴ Bu bağlamda Kıbrıslı Türkler de anavatan olarak gördükleri Anadolu ile irtibatlarını hiçbir zaman kesmezler ve yönlerini hep Akdeniz'e ve Toroslara dönerler. "Kemalizm ruhunun hâkim olduğu, milli şeref, milli haysiyet ve milli varlıklarını idame ettirebilmek için türlü mahrumiyet ve güçlükler içinde çırpınmağa sevk edilmiş Kıbrıs Türkleri "⁵ Anadolu ile irtibatını hiç bir zaman kesmemiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş'ın da ifade ettiği üzere "Kıbrıs Türkleri bayrağından mahrum edildiği 1878'den bu yana bütün kalbi ile, her şeyi ile Türklüğüne bağlı kalmıştır. Kıbrıs'ı vatan bilmiş ve vatan yapmak için yılmadan en yalnız bırakıldığı, en desteksiz günlerinde bile mücadele etmiştir... Bu Türkün yabancı bayrak altına girmemek azminin bir neticesidir."⁶

A- BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ

Birinci Dünya Savaşı'nın patlak verdiği dönemde ve daha sonrasında Kıbrıs Türk toplumu için yeni bir kimlik arayışı başlar. O güne kadar İngiliz yönetimince hiç bir hak veya imtiyaz verilmeyen ada Türkleri adanın 1914 yılında İngiltere tarafından ilhak edilmesi ve Osmanlı İmparatorluğunun Birinci Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle çıkması üzerine doğal olarak bütün dikkatini Anadolu'daki Kurtuluş Savaşı'na yöneltir. Bu dönem aynı zamanda Anadolu'da Mustafa Kemal önderliğinde başlatılan kurtuluş mücadelesinin Kıbrıs'ta daha çok yer ve önem bulduğu bir dönemdir. Savaşın yoğun olarak devam ettiği bu dönemde kandırılarak ve zorla cepheye sürülerek Anadolu'da Mehmetçiğe karşı savaşmaya zorlanan pek

³ Sir George Hill, A History Of Cyprus, Londra, 1952, s. 17.

⁴ Afif Erzen, "Kıbrıs Tarihine Bir Bakış", Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi Türk Heyeti Tebliğleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1971, s. 82.

⁵ Hasene Ilgaz, Kıbrıs Notları, İstanbul, 1949, s. 67.

⁶ Rauf R. Denktaş, 12'ye 5 Kala, Ankara, 1966, s. 5.

çok Kıbrıslı Türk bunu reddederek Türk askerinin saflarına katılır. Kıbrıs adası her ne kadar Birinci Dünya Savaşı döneminde savaşın dışındaymış gibi görünse de esasında perde arkasında ve tam da savaşın orta yerindedir. Kıbrıs adasını savaşın ortasına çeken hususlardan birisi savaş esirleridir. Ekim 1916'dan itibaren, özellikle Çanakkale cephesinde esir alınan Türk askerleri, Gazi Mağusa'nın Karakol esir kampına getirilirler. Esirlerin sayısı ilk etapta 215 olmasına rağmen, bu kampa 1923 yılına kadar 10.000'den fazla esir getirilir.⁷ Esir kampının emniyeti ve güvenliği önce Kraliyet Manchester ve Liverpool Alayı tarafından ortaklaşa sağlanırken⁸ savaşın uzaması ve çeşitli cephelerden getirilen Türk askerlerinin sayısının artmasıyla güvenlik için Ermeni kampındaki Ermenilerden de istifade yoluna gidilir. Türk esirler arasında birkaç başçavuş haricinde İngilizler için "özellik arz eden esir"⁹ yoktur. Osmanlı saflarında çarpışırken esir düşen Suriyeliler ve Iraklı Araplar ile Ermeniler de bu kampa getirilmelerine rağmen, kamptaki zor şartlardan kurtulmak isteyen veya yapılan propaganda sonucu kandırılanlar İngiliz kampından ayrılarak Ermeni kamplarına getirilirler.¹⁰

Bu dönemde İngiltere'nin adada Çanakkale savaş esirleri için bir kamp açmasının hemen ardından Fransa'ya sağladığı inanılmaz lojistik destek ve onay sonrasında özellikle 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi'nin hemen ardından Çukurova bölgesini işgal edecek Fransız güçleri içinde yer alan Ermenilerin eğitilip yetiştirildikleri Ermeni Doğu Lejyonu da aynı bölgede faaliyete geçer. Fransa, büyük bir petrol savaşına hazırlanırken bunu gerçekleştirebilmek için İngilizler gibi Ermenileri kullanmaktan çekinmez.¹¹ "Ermenilerden yararlanma programı uzun vadeli ve sabır isteyen bir iştir... Bilinmesi gereken şey sonradan toplanacak meyvenin bugünkü zahmete değer olduğudur."¹² fikrinden hareketle Fransızlar

⁷ Genelkurmay ATASE Arşivi, Klasör 2680, Dosya.210, F.1-3, 24

⁸ Kıbrıs Türk Milli Arşivi (KTMA), Dosya 539, Belge 30

⁹ ATASE, K.3435, D.14, F.26-2

¹⁰ ATASE, K. 2680, D. 210, F. 1-31

¹¹ H. Erdoğan Cengiz, Ermeni Komitelerinin A'mal ve Harekât-ı İhtilaliyesi, Ankara, 1983, s. 327.

¹² Can Kapyalı, "Birinci Dünya Savaşında Müttefik Ordularında Görev Alan Ermeni Milis Kuvvetleri" Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Ankara, Mart-Haziran 1991, Sayı 73-76, s. 108

Kıbrıs'ta Ermeniler için gizli terör kampları kurarlar.¹³ Fransa, ayrıca yeterli sayıya ulaşan Ermenilerin şartlar da mümkün olursa Çanakkale'deki Fransız Doğu Kuvvetleri Sefer Komutanlığı'na katılmalarını arzu etmektedir. İngilizlerin müsaadesiyle Mağusa'nın 24 kilometre kuzeyinde deniz kıyısında, meskenin olmadığı, su kuyuları bulunan yer seçilir.¹⁴ Ermeni kampının Karakol bölgesindeki İngiliz esir kampına yakınlığı¹⁵ ve iki kamp arasındaki bölgenin savaşın başlamasıyla beraber askeri eğitim alanı olarak kullanılması Fransız ve İngilizlerin bu konuda da işbirliği içerisinde olduklarını gösterir. İngilizlerin tek itirazı adaya Port-Said kampından Ermeni kadınların ve çocukların getirilmemesi konusundadır. Doğu Lejyonu Talimatnamesiyle¹⁶ kampın faaliyete geçtiği ilk dönemde 200'er kişilik 6 Lejyon Bölüğü¹⁷ ve 160 Arap'tan oluşan mevcut daha sonra 5000'e ulaşır.¹⁸ Ancak Fransız subayların,¹⁹ Ermenilere sıcak davranırken Ermenilerin Triкомо köyünü basıp soymaları ve bir İngiliz askerin öldürülmesi gerginliği arttırır. Bu arada Fransız kamplarındaki Ermenilerin istihbarat, casusluk ve jurnalcilik çalışmaları adayı yaşanmaz hale getirir.²⁰ Ayrıca Rumların Ermenilere yardım ederken Türk esir kampını taş yağmuruna tutmaları da bardağı taşıır.²¹ Olaylar üzerine İngiliz Yüksek Komiseri tek yetkilinin Valilik makamı olduğunu belirtir ve buraya sınırlamalar getirir.²²

Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı düşüncesine karşı ilk tepki gösterenler Baf milletvekili Doktor Esat Bey, Doktor Behiç Bey ve Hasan Karabardak isimli Kıbrıslı Türk liderler olmuş ve bu üç liderin gayretleriyle bir isyan teşebbüsünde

¹³ "...Adada bir iki bin İngiliz askeri Mağusa'da kal'a dışarısında şehrin irakında ağaçlık civarında çadırlardadır. Mağusa şimalinde iki saat mesafede Boğaz'da ve Monarga köyünde yine çadırlarda dört bin kadar Ermeni askeri var, talim yapıyorlar." ATASE, K. 2680, D. 210, F. 1-31

¹⁴ ATASE, K.2680, D.210, F.1-37, 1-59, 1-60, 1-61, 1-62, 1-63, 1-64, 1-65

¹⁵ ATASE, K.2680, D.210, F.1-37, F.1-59, 1-60, 1-61, 1-62, 1-63, 1-64, 1-65

¹⁶ Ömer Sami Coşar, "Musa Dağı'nın Öteki Yüzü", Milliyet Gazetesi, 21.6.1992

¹⁷ Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi-1, Ankara, Kasım 1991, s. 99

¹⁸ ATASE, K.2680, D.210, F.1-24 ve ATASE, K.2680, D.210, F.1-3

¹⁹ ATASE, K.2680, D.210, F.1-4

²⁰ ATASE, K. 2680, D. 210, F. 1-24

²¹ Ali Nesim, "Mustafa Nuri Efendi", Yeni Kıbrıs, Lefkoşa, Nisan 1990, s. 28

²² The Cyprus Gazette, 4 Temmuz 1915, Sayı 9020, Karar No 13067, The Cyprus Gazette, 3 Eylül 1920

bulunulmuştur. Bu arada Doktor Esat Bey, Doktor Behiç Bey ve Hasan Karabardak'ın adanın Türkiye'ye verilmesini savunan bir parti kurma çalışmaları da devam etmektedir. Kıbrıs Valisi Malcolm Stevenson'un 6 Mayıs 1919 tarihinde Sömürgeler Bakanı'na gönderdiği gizli yazıda bu üç Kıbrıslı Türkün Kıbrıs'ta Noel kutlamaları esnasında kasıtlı olarak karışıklık çıkartma düşüncelerinin olduğu, bunun sonucunda esir kamplarında bulunan Türk esirlerin İngiliz askerlerini etkisiz hale getirerek bu ayaklanmayı bütün ada sathına yaymaya çalışacakları ifade edilmiştir.²³ Ada sathına yayılması planlanan Türk ayaklanması, Türk esirlerin gece elbiseleriyle yataklarında bekleyerek isyan için hazır olmaları gerektiğini belirten küçük mesajın bir kibrit kutusu içerisinde kampa sokulduğunun anlaşılmasıyla suya düşmüş, Doktor Esat Bey, Doktor Behiç Bey ve Hasan Karabardak 26 Nisan 1919 tarihinde tutuklanarak Girne Kalesi'nde hapsedilmişlerdir. Türkleri düşman olarak gören İngiliz idaresi lider konumundakileri etkisiz hale getirebilmek için baskılarını artırır.²⁴ İngiliz idaresince daha sonra 9 ay tutuklanıp İstanbul'a sürülen Dr. Esat da Mersin'e geçip eşi Faika Hanım'la Anadolu'da Kurtuluş Savaşı'na katılır. Bu arada Kıbrıs Valisi 6 Mayıs 1919'da Londra'ya bir rapor göndererek Noel kutlamaları esnasında karışıklık çıkartılıp Türk esirlerinin kurtarılacağını ifade eder.²⁵ Savaş sonrası dönemde de bu kamptaki Türk esirlere yardım ettikleri gerekçesiyle pek çok Türk tutuklanır ve bu kişiler serbest bırakılsalar da hep baskı ve gözetim altında yaşamak zorunda kalırlar.²⁶ İngiliz esir kampında çalışanların Türk savaş esirlerine karşı takındıkları tutum son derece kötüdür ve özellikle Ermeni ve Rum doktorun Türk esirleri zehirleyerek öldürmeye çalışması özellikle Kıbrıs Türklerini derinden yaralamaktadır.²⁷ Esir kampındaki Türk savaş esirlerine her türlü destek yine Kıbrıslı Türklerden gelir. Özellikle esaret hayatına alışamayan ve kaçan Türk

²³ Sir George Hill, a. g. e., s. 329.

²⁴ Rauf R. Denктаş, Karkot Deresi, Lefkoşa, 1993, s. 8

²⁵ Sir George Hill, a. g. e., s. 329.

²⁶ Esir kampındaki tek Kıbrıslı Türk olan Hasan Hilmi Bey'in halen Gazi Mağusa'da yaşayan oğlu Erol Olkar'la 9 Ağustos 2001 tarihinde Gazi Mağusa'da yapılan görüşme

²⁷ Ali Hüseyin Babaliki'nin kendisiyle aynı adı taşıyan ve halen Gazi Mağusa'da ticaretle uğraşan torunu Ali Babaliki ile 22 Mayıs 2002 tarihinde yapılan görüşme

esirler Kıbrıs Türklerinin desteğiyle Anadolu'ya geçmeye çalışırlar.²⁸ Milli Mücadeleye bizzat katılarak eşsiz kahramanlıklar gösteren Kıbrıslıların yanında Mağusa'daki İngiliz esir kampında bulunan Çanakkale'de esir alınmış Türk askerlerine yardım ettikleri için İngilizler tarafından hapse atılan Türkler de vardır. Bu kişiler arasında ilk akla gelen Giritli Ahmet Çavuş Osmancık/ Antalyalı Ahmet Çavuş, Anadolu'da Kuvayı Milliye için sürekli olarak katır ve merkep taşıyarak desteğini soydaşlarından esirgemez.²⁹ Bu dönemde tutuklananlar arasında Ahmet Çavuş'un kardeşi Osman ve oğlu Ali, Karpazlı Ali Hüseyin Babaliki, Mağusalı milletvekili Mehmed Naim Adil Efendi, Giritli Hasan Hüseyin Kaptan, kardeşi Ali, kayınbiraderi Kaptan Ahmet Çavuş, Leymosunlu Ahmet Çavuş, kardeşi Osman ve oğlu Ali, İskeleli tüccar Kenan kardeşlerden Raşid, Kamil, Said ve Hasan Efendi, Kamil Paşa'nın damadı Doktor Esat, Kormacitli Kolya çiftliği sahibi Ahmed Sadrazam, Bilelleli Küçük Hacı Hüseyin Efendi, Mahmud Naim'in akrabası Mağusalı Hoca Mustafa Nuri Efendi, Baf'tan Kavanin Meclisi üyesi Dr. Eyyüp Bey, aslen Giritli olan Ahmet Çavuş, Ahmet Çavuş'un kardeşi Osman ve oğlu Ali'dir.³⁰ Ayrıca varlıklı Türkler iflas ettirilir, servetleri de Rumların eline geçer.³¹ KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın hâkim olan babası Mehmet Raif Bey de Kıbrıs'taki esir Türk askerleri için camilerde yapılan yardım faaliyetlere katıldığından başı sık sık belaya girmiş, bu arada jurnalcilerin bu çalışmaları İngiliz İstihbarat subaylarına rapor etmeleri sonucunda pek çok Kıbrıslı Türk fişlenmiş, başı belaya girmiş ve baskı görmüştür.³² Esir kampı ve ardından Ermeni kamplarının kurulup bunların Anadolu'ya yönelik faaliyetlerde bulunduğu öğrenilmesi ve İskenderun-Ceyhan hattına bir çıkartma harekâtı yapılacağı³³ istihbaratı üzerine Taşucu'nda³⁴ 4. Tayyare Bölüğü kurulur³⁵ ve Kıbrıs

²⁸ Sadrazamköylü olan Emekli Albay Halil Sadrazam'la Ankara'da 11 Haziran 1998 tarihinde yapılan görüşme

²⁹ Ali Nesim, "Bir Kalebend", Yeni Kıbrıs, Lefkoşa, Nisan 1989, s. 29

³⁰ Ali Nesim, "Ahmet Çavuş Osmancık", Yeni Kıbrıs, Lefkoşa, Mayıs-Haziran 1989, s. 26

³¹ Rauf R. Denktaş, Rauf Denktaş'ın Hatıraları, Cilt III, İstanbul, Mart 1997, s. 23

³² Rauf R. Denktaş, Karkot Deresi, Lefkoşa, 1993, s. 8

³³ Türk Havacılık Tarihi, II. Kitap, II. Cilt, Uçuş Okulları Basımevi, Eskişehir, 1951, s. 179-180

üzerinde uçuşlar yapmak ve belli bölgeleri bombalamak suretiyle adada askeri faaliyetlerin engellenmesine çalışılır. İlk keşif uçuşları Mart 1916 tarihinden itibaren başlar.³⁶

B- MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE KIBRIS

Canı ve kanı pahasına Kıbrıs'ın bir Rum veya Yunan adası olmasına müsaade etmeyen Kıbrıs Türk'ünün en büyük arzusu “ Kıbrıs Türküyüz derken Kıbrıs'ı vatan bilmişiz ama Türkiye'nin bir parçası olan bir Türklük olduğumuzu unutmadık, unutmayız. Çünkü en aziz parçalarımız oraya yayılmıştır. Her evden Türkiye'de insanlarımız vardır.”³⁷ fikrinden hareketle adada huzur ve barış içerisinde yaşamaktır. Bir yandan Enosis faaliyetlerine karşı koyarken bir yandan da İngiliz esir kampındaki Türk askerlerine yardım eden Kıbrıslı Türkler Anadolu'ya maddi manevi yardımlarını da esirgememişler, düzenledikleri kermes, müzayede, müsamere ve temsillerle topladıkları parayı Anadolu'ya sevk etmişler, ayrıca gizlice Anadolu'ya gelerek bilfiil cephede de savaşmışlardır.³⁸ Türk milletin yedi düvele karşı kurtuluş mücadelesini başlattığı günlerde Kıbrıslı Türkler de 1919 yılında Kıbrıs'ta baş gösteren ve 3 yıl boyunca devam eden kuraklık sonucunda iyice fakirleşip açlık ve yokluk çekmelerine rağmen³⁹ Anadolu'ya her türlü desteği gönülden vermişlerdir.⁴⁰ Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle çıkması sonrasında Kıbrıs Türklerinin ada içerisindeki hürriyet mücadeleleriyle Anadolu'ya yardım faaliyetleri İngiliz idaresini rahatsız edip endişeye sevk edecek kadar artmıştır. Anadolu'da Kurtuluş Savaşı'nın başlamasıyla beraber adada bulunan bütün Türk kurum, kuruluş ve

³⁴ ATASE, K.1129, D.27, F.3-9.

³⁵ ATASE, K.2680, D.210, F.1-6

³⁶ İrfan Sarp, Türk Hava Kuvvetlerinin Doğuş Yılları, Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Ankara, 1986, s. 72

³⁷ Rauf Denktaş, “ Kıbrıs'ın Dünü Bugünü Uluslararası Sempozyumu Açış Konuşması “, Kıbrıs'ın Dünü Bugünü Uluslararası Sempozyumu, Ankara, 1994, s. 3

³⁸ Hasene Ilgaz, Kıbrıs Notları, İstanbul, 1949, s. 62.

³⁹ Mehmet Ali Gökdel, ”19 Mayıs, Atatürk ve Kıbrıs Türkü”, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Temmuz 1991, Sayı 14, s.17.

⁴⁰ Reşat Akar, Atatürkçü Kıbrıs Türkleri, İstanbul, 1981, s. 10.

kulüpleri bir araya gelerek “Muhacirin-i İslamiyeye Yardım Cemiyeti” isimli bir cemiyet kurmak suretiyle Anadolu’ya yardım kampanyaları düzenlemeye başlamışlardır.⁴¹ Özellikle Kıbrıslı Türk kadınların Milli Mücadeleye gönülden destek olmaları ve düzenledikleri pek çok faaliyetle Anadolu’ya maddi destekte bulunmaları hemen dikkat çeker.⁴² Kıbrıs Türklerinin nasıl Anavatan aşkıyla yanıp kavrulduklarını 23 Temmuz 1948 tarihinde Kıbrıslı Türk öğretmenlerin daveti üzerine 52 öğretmenle beraber adaya giden eski Hatay ve Çorum milletvekili Hasene Ilgaz şöyle anlatır;⁴³

“...Topsuz, tüfeksiz, kılıçsız bir ordu, Öğretmen ordusu. 15 gün bizi misafir eden, gezdiren, ağırlayan öğretmenlere soruyordum: Kıbrıs’ta bu milli kalkınma nasıl doğdu? Öğretmen Hatice Tahsin’e, Fıtnak Zeynel’e, Zihni İmamoglu’na, Dr. Fazıl Küçük’e, Dr. İhsan’a, Dana Efendi’ye... Hâsılı herkese soruyordum. Öğrendim ki, Kıbrıslılar bunu öğretmenlerine borçlu. Kıbrıslı Hasan Tarkçı Efendi, Hafız Lisanî Efendi, Rüştüye Müdürü Ahmet Selahattin Efendi, Lise Müdürü Mücteba Bey.⁴⁴

Mücteba Bey, 12 yıl Lefkoşa’da müdürlük yapmış. 1914 yılı 1. Dünya Savaşı’nda müttefikler sırasında Türkiye’nin harbe girmesi üzerine Kıbrıs’ın resmen İngiltere’ye ilhakını gören bu zat, ilhakın yıldönümünde talebesini masanın başına toplayarak üzerine serdiği siyaha boyanmış Kıbrıs haritasını göstermiş, Anavatandan ayrılmanın bütün acılarını anlatarak şimdi siyah olan bu haritanın gelecek günlerden birinde Anavatana kavuşacağını söyleyerek hüngür hüngür ağlamıştır. Bütün bunları dinleyince, inandım ki bir yurdu yapan da, yıkan da öğretmendir. Yine öğrendim ki Kıbrıslılar Kurtuluş Savaşımızı hep adım adım, çok yakından takip etmişler, Afyon, Dumlupınar, Sakarya, İnönü ve Başkomutanlık zaferlerinin tarihçesini ne güzel anlatıyorlar. Bu zafer gecelerinde sabahlara kadar oturarak evleri için bayrak dikmişler, şenlik yapmışlar... İnkılâplarımızı nasıl benimsediklerinize ise hepimiz şahit olmuştuk.”

12 Ocak 1920 tarihli Doğruyol gazetesinde Mehmet Remzi Okan “Felaketzede Kardeşlerimize Muavenet” başlıklı yazısıyla Anadolu’ya yardım

⁴¹ Beria Remzi Özoran, “Anadolu Kurtuluş Savaşı Yıllarında Kıbrıs’ta Türk Basını”, VII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt II, Ankara, 1973, s. 921.

⁴² Oktay Öksüzoglu, Kıbrıs Türk Basınından Portreler: Mehmet Remzi Okan, Lefkoşa, 1990, s. 39–41

⁴³ Hasene Ilgaz, “Kıbrıs’tan İntibalar”, Kıbrıs Meselesi ve Türkiye, İstanbul, 1954, s. 39–42

⁴⁴ Derviş Manizade, Kıbrıs Dün Bugün Yarın, İstanbul, 1975, s. 406–409. Ayrıca Bkz. Hasene Ilgaz, Kıbrıs Notları, İstanbul, 1949, s. 62.

edilmesi gerektiğini belirtir.⁴⁵ “Kıbrıs’ı devralmaya gelecek Yunan Ordusu’na layık olduğu karşılama törenini yapabilmek için ben Belediye Başkanı olmalıyım.” diyen Lainidis adlı Rum ve diğerlerine de sert tepki gösterilir.⁴⁶ Anadolu’dan sevinçli haberlerin gelmeye başlaması Kıbrıs Türklerini sevince boğar ve bu günlerin bir bayram coşkusu içerisinde kutlanmasına sebep olur. Dükkânlar ve evler Türk bayraklarıyla süslenir. Her gün bu gazetelerden gelen telgraf haberleri haftalık yayımlanan ve “Kıbrıs’taki Türk halkının hukukunu müdafaa ve anavatana bağlılıklarını temsil eden”⁴⁷ Söz gazetesi matbaasının kapısında Lefkoşalılara sunulur.⁴⁸ Bu dönemde birçok Kıbrıslı Türk bizzat Anadolu’daki Kurtuluş Savaşı’na katılmış, Kuvay-ı Milliye’de gösterdikleri üstün başarı ve yararlılıklarla rütbe ve madalya almışlardır. Anadolu’ya geçerek Kuvay-ı Milliye’ye katılanlar arasında ilk akla gelenler Doktor Binbaşı Osman Necmi Bey, Mülazım Tahir Bey ve Mustafa Kemal Atatürk’ün daha sonra “Güvendiren” soyadını verdiği Fatın Bey⁴⁹, Kıbrıs’ın ilk Türk avukatlarından Naim Efendi’nin oğlu Raşit Bey ve Ali Vefa Bey,⁵⁰ Kimya öğretmeni Remzi Bey, eski Bahriye subayı Ali Nazmi Bey vardır.⁵¹ İngiliz esir kampında bulunan Türk savaş esirlerine yardım ettiği için tutuklanan ve hapse atılan Doktor Esat Bey’in karısı Faika Esat Hanımefendi de Kurtuluş Savaşı’na katılma mutluluğuna erişen ilk Kıbrıslı Türk kadındır.⁵² Ayrıca Gırmeli Feriha Tuna Hanım’ın babası da Anadolu’ya hayati lojistik destek sağlayarak bu mücadelede yerini alır ve İngilizlerin yasakladığı kinin hapları fes

⁴⁵ Mustafa Haşım Altan, Atatürk Devrimlerinin Kıbrıs Türk Toplumuna Yansıması, Ankara, 1997, s. 50.

⁴⁶ Beria Remzi Özorun, a. g. e. s. 929–930.

⁴⁷ BCA.030.10.85.561.17.

⁴⁸ Beria Remzi Özorun, “Mustafa Kemal ve Kıbrıs Türkleri”, Türk Kültürü, 1965–1966, Sayı 37–48, Ankara, s. 95

⁴⁹ Ergin M. Birinci, M. Necati Özkan (1899–1970), Cilt I, Necati Özkan Vakfı Yay., İstanbul, Mayıs 2001, s. 224.

⁵⁰ Ali Nesim, “İmam Mustafa Nuri”, Yeni Kıbrıs, Lefkoşa, Nisan 1990, s. 29

⁵¹ Derviş Manizade, Kıbrıs Dün Bugün Yarın, İstanbul, 1975, s. 404

⁵² Mehmet Ali Gökdol, “19 Mayıs, Atatürk ve Kıbrıs Türkü”, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Temmuz 1991, Sayı 14, s. 17

içerisine gizlenmek suretiyle Anadolu'ya ulaştırılır.⁵³ Bunun dışında Anadolu'ya gemilerle gizlice silah, gıda ve tahıl taşıdığı gerekçesiyle tutuklananlar arasında Kıbrıs'ın önde gelen Türk ailelerinden Kenan Ailesi mensupları da vardır.⁵⁴ Kıbrıslı Türk Sanatkâr ve Diş Tabibi, Poli köyünden Ali Rıza Efendi de Kurtuluş Savaşı'na katılma şerefine ermiş, altından yaptığı bir küçük Atatürk heykelini de bizzat kendisi Ataya Çorum'da vermiştir.⁵⁵ TBMM'de İzmir milletvekili olarak görev yapan Hüseyin Sırrı Bey de Kurtuluş Savaşı'na bizzat katılmış ve büyük yararlılıklar göstermiş şahsiyetlerdendir.⁵⁶

Bu dönemde özellikle Söz gazetesinin Kıbrıs Türklerinin Anadolu'ya yardım faaliyetlerine aktif olarak katılması 21 Ağustos 1922 tarihinde Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi, Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi Genel Müdürü Ahmet Ağaoğlu imzasıyla bu gazeteye bir teşekkür yazısı göndermesine sebep olur.⁵⁷ Öte yandan Anadolu'da Milli Mücadele'nin başarıyla devam etmesi ve sevinçli haberlerin art arda Kıbrıs'a ulaşmasından sonra İngiliz idaresi, Kıbrıs'la Anadolu arasında oluşan ve gittikçe güçlenen bağları sekteye uğratmak üzere bir dizi sert tedbirler alır ve bunları öncelikle 1921–1922 döneminde devreye sokarak okul kitaplarını sansürden geçirmeye başlar.⁵⁸ Kıbrıs adasında Rumlar⁵⁹, Ermeniler, Museviler de bulunmasına ve bu topluluklar çocuklarına istedikleri kitapları rahatça ve serbestçe okutmalarına rağmen Türklere uygulanan bu yıldırma ve baskı politikası başta Kıbrıs Türk basını olmak üzere bütün toplumun tepkisini çeker.

⁵³ Ali Nesim, "Kıbrıs Türklerinde Atatürk İlke ve İnkılapları", I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu, Ankara, 1994, s. 48

⁵⁴ Müsevid-zade Avukat Osman Cemal, Adsız Kitap, KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik Ve Spor Bakanlığı Yayınları 35, Lefkoşa, 1997, s. 2-7. Ayrıca bkz. Fikret Demirağ, "Kıbrıslı Türk Şiirinde Artık Derin Sulara Yol Almanın Zamanı", Sombahar İki Aylık Şiir Dergisi, Mayıs-Haziran 1996, No.35, İstanbul, s. 24

⁵⁵ Mehmet Ali Gökdel, a. g. e., s. 17.

⁵⁶ Mustafa Haşım Altan, Atatürk Devrimlerinin Kıbrıs Türk Toplumuna Yansıması, Ankara, 1997, s. 97–99. Reşad Kazım, "Kurtuluş Savaşı'nda Kıbrıslılar", Kıbrıs Bülteni, Sayı 6, Cilt 4, Haziran 1981, İstanbul, s. 6.

⁵⁷ Derviş Manizade, Kıbrıs Dün Bugün Yarın, İstanbul, 1975, s. 16. Oktay Öksüzoglu, Kıbrıs Türk Basınından Portreler; Mehmet Remzi Okan, Lefkoşa, 1990, s. 35–37

⁵⁸ Reşat Akar, a. g. e., s. 40

⁵⁹ Pierre Oberling, The Road To Bellapais, New York, 1982, s. 16

İngilizler, Türklerin çok gururlu, kişiliklerine düşkün ve bayrakları altında yaşamaya hayati önem veren bir millet olduklarını çok iyi bildiklerinden onların gururları ve milli hisleri ile oynar, tek taraflı kayırmalar ve bayrak çekme yasağı uygulayarak onları Türkiye'ye göçe zorlar.⁶⁰ Ayrıca Türkiye'ye yönelik eğitim ve öğretim girişimleri de savsaklanır ve Maarif Yasası değiştirilerek Maarif Encümenliği oluşturulur ve böylece istenen sansür ve engelleme düşünceleri hayata geçirilir. Bunun sonucunda Kıbrıs Türk toplumu kitapsız ve okulsuz kalır. Türk askerinin Anadolu'da düşmana karşı kazandığı zaferler art arda gelmeye başlayınca bu durum o günkü Kıbrıslı Türk aydınlarını da etkiler, sevinç gösterileri içerisinde davul zurnalarla gösteriler yapılır, halaylar çekilir ve Kıbrıslı Türkler "Paşam seni özledik. Bizi de kurtar." diye dualar ederler.⁶¹ Mustafa Kemal'in Türk milletini esaretten kurtarmasını Kıbrıslı şair Kaytaz-zade Mehmet Nazım Efendi⁶² 25 Nisan 1921 tarihinde Doğruyol gazetesinde "Neva-yı Zafer/Zafer Şarkısı" adlı şiirinde duygularını dile getirir.⁶³

C- TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİ VE KIBRIS'A YANSIMALARI

Cumhuriyetin ilan edilmesi ve Ankara'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin başşehri olması Kıbrıs Türkleri için de ayrı bir sevinç kaynağı olur. Türk Ordusunun 9 Eylül 1922'de İzmir'e girdiği ve düşmanı denize döktüğü Reuter Haber Ajansı'ndan öğrenilince bu haber matbaa sahipleri tarafından hemen telgraf halinde çoğaltılarak halka dağıtılır ve Kıbrıs Türkleri ilk defa korkusuzca Lefkoşa'da Atatürk Meydanı'nda toplanırlar. İki Türk temsilci vasıtasıyla İngiliz idarecilerden müsaade istenmesine rağmen bu isteğe olumlu veya olumsuz bir cevap verilmez. Yıllar boyu Rumların taşkınlıklarına göz yuman İngiliz İdaresi, herhangi bir olay olmamasına ve taşkınlık yapılmamasına rağmen Türklerin bu gibi hareketlerden kaçınmalarını

⁶⁰ Ülkü Cengizer, "Ben Seninim, Ben Seninim", Kıbrıs Postası, 100. Yıl Özel Sayısı, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Ankara Şubesi, 19 Mayıs 1981, s. 31

⁶¹ Reşat Akar, a. g. e., s. 10

⁶² Harid Fedai, Kaytaz-zade Nazım Efendi Ruhi-Mecruh - Şiirler, İstanbul, 1993, s. XX-XXIX

⁶³ Harid Fedai, a. g. e. s. XLII-XLIII

daha sonraki günlerde yapılacak bir düzenlemeyle ve bir program dâhilinde kutlamalarını yapabileceklerini bildirir. Genç, yaşlı herkes sokağa dökülür, İngiliz'in baskısından bıkip usanan, fakirlikten kan ağlayan halkın tek umudu Atatürk'tür ve ona seslenerek onu Kıbrıs'a davet ederler. Türkiye'de 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilan edildiği haberi Kıbrıs'a ulaştığında ada tam bir bayram havasına bürünür. Yer yerinden oynar. İngiliz İdaresi'nin baskılarına rağmen evler, okullar, kısaca her yer ilk defa bu kadar çok Türk bayraklarıyla ve Atatürk'ün resimleriyle donatılır.⁶⁴ Genç Türkiye Cumhuriyeti devletinin hayata geçirdiği yeni kazanımlar vakit kaybedilmeden Kıbrıs'ta da gönülden uygulanmaya başlanılır. Bunların arasında eğitim konusunda alınan yeni kararlar başta gelmektedir.⁶⁵ Lozan Konferansı sonrasında adaya gönderilen Konsolos Asaf Bey'in de girişimleriyle özellikle 1925 yılından itibaren millî bayramlar adada coşkuyla kutlanmaya gayret edilir ve cumhuriyetin kazanımlarıyla ilgili yeni bir heyecan dalgası bütün adayı sarar. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs ve 30 Ağustos dışında 9 Eylül İzmir'in Kurtuluş Günü de Kıbrıslı Türkler tarafından büyük bir sevinç, coşku ve gururla kutlanan günler arasındadır. Aynı yıl içerisinde Kıbrıs'ta ilk defa kutlanan Cumhuriyet Bayramı Kıbrıs Türklerinin "Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti, Yaşasın Kemal Paşa" nidaları ve coşkulu sevinçlerine sebep olur.⁶⁶ Bütün bu olumlu girişimlere rağmen İngilizlerin Kıbrıs Türklerini sindirmeye ve kısıtlamaya yönelik sistemli faaliyetlerine karşı koymaya çalışan Kıbrıs Türkleri de kendilerini yavaş yavaş göstermeye başlarlar.⁶⁷

Kıbrıs'ta Harf Devrimi ile ilgili uygulamalar özellikle 1930 yılından itibaren geniş kapsamlı olarak başlarken gerek ortaöğretim okullarında gerekse Kıbrıslı Türkler arasında bu konuda bir tereddüt yaşanmaz. Harf Devrimi konusunda Kıbrıslı Türkler arasında en duyarlı kişilerden birisi de Necati Özkan olur ve daha

⁶⁴ Reşat Akar, Atatürkçü Kıbrıs Türkleri, İstanbul, 1981, s. 15

⁶⁵ Gönendere 1906 doğumlu İsmail Savalaş'tan aktaran Zarf Soybay, Kaan Bahçeci, İbrahim Denizer, Dinçer İzcan, Kıbrıs'ta Yaşlıların Anıları, Lefkoşa, 1990–1992. KTMA. 061.1951.

⁶⁶ Aydın Akkurt, a. g. e., s. 15.

⁶⁷ Arif Hocalar ile 10 Şubat 2001 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme.

Türkiye’de Harf Devrimi uygulamaları başlar başlamaz Kıbrıs Türklerini Lefkoşa’da Selimiye Camii Meydanı’nda toplayarak Latin harfleri konusunda onları aydınlatır.⁶⁸

Öte yandan Şapka Kanunu ile beraber özellikle öğretmenler vasıtasıyla Kıbrıs Türk toplumuna yapılan öncülük faaliyetleri tıpkı Türkiye’de olduğu üzere küçük bir grup tarafından engellenmeye çalışılsa da bunların bir etkisi söz konusu olmaz.⁶⁹ Adadaki İngiliz idaresi başta öğretmenler ve devlet dairelerinde çalışan Kıbrıs Türklerinin şapka giymelerine doğrudan engel olmamakla beraber dolaylı yollarla bunları engelleme yönünde bir çaba sarf eder.⁷⁰ Kıyafet Devrimi konusundaki uygulamalara öncelikle devlet hizmetinde bulunan Kıbrıslı Türkler öncülük ederken daha sonra bu bütün topluma da yansır ve ilginçtir ki şapka giymek yerine hala fes giymeyi tercih edenlerle ilgili olarak bunun bir ceza olup olmadığı yönünde kuşkular bile ortaya çıkmaya başlar.⁷¹

Öte yandan 10 Mart 1925 tarihinde İngiliz Kralı V. George’un emriyle Kıbrıs bir Taç Koloni (Crown Colony) haline gelir.⁷² Sir Malcolm Stevenson’un 1 Mayıs 1925’te Kıbrıs’ın ilk İngiliz Valisi olmasının ardından Türk toplumuna da verilmesi gereken elektrik, su, yol, posta, belediye hizmetleri gibi hizmetler, eğitimle ilgili devlet hizmetleri Rumlara ağırlıklı olarak verilmeye ve Türkler üzerindeki baskı artırılmaya başlanır.⁷³ Kıbrıs Türklerinin İngiliz idaresinin baskıları sonucunda Türkiye’ye göçleri 1931 Rum isyanı sonrasında da devam eder.⁷⁴ Özellikle adayı Yunanistan’a ilhak amacıyla Rumların çıkarttıkları 1931 Rum İsyanı⁷⁵ sonrasında

⁶⁸ Ergin M. Birinci, a. g. e., s. 228.

⁶⁹ Aydın Akkurt, Kod Adı; Lale, Mücadele Hatice Tahsin’in Anıları ve Yaşamı, Akdeniz Haber Ajansı Yay., Kasım 2000, Lefkoşa, s. 14.

⁷⁰ Gönendere 1906 doğumlu İsmail Savalaş’tan aktaran Zarif Soybay, Kaan Bahçeci, İbrahim Denizler, Dinçer İzcan, Kıbrıs’ta Yaşlıların Anıları, Lefkoşa, 1990–1992. KTMA. 061.1951.

⁷¹ Söz, 15 Haziran 1935.

⁷² Şükrü S. Gürel, Kıbrıs Tarihi 1878–1960, İstanbul, 1984, s. 113. Murat Sarıca, Erdoğan Teziç, Özer Eskiyyurt, Kıbrıs Sorunu, İstanbul, 1975, s. 7

⁷³ Şükrü S. Gürel, Kıbrıs Tarihi 1878–1960, İstanbul, 1984, s. 169

⁷⁴ 1915 Kıbrıs doğumlu merhum Ekrem Taşel ile 18 Ekim 2002 tarihinde İzmir’de yapılan görüşme

⁷⁵ BCA.030.10.109.727.4.

İngilizlerin Türklere ve Rumlara sansür uygulaması, ardından okullara Türk bayrağı çekilmesini yasaklaması ve İstiklal Marşı okunmasına yasak getirmesi de Kıbrıslı Türkler tarafından farklı çözüm yolları bulunmak suretiyle çözülür. Bununla beraber okullarda “Ankara’nın taşına bak.”, “Annem beni yetiştirdi.”, “İzmir’in yollarına bomba koydular.”⁷⁶ gibi şiirler ve marşların söylenmesi ise neredeyse imkânsız hale gelir.⁷⁷

Soyadı Kanunu da Kıbrıslı Türkler tarafından derhal benimsenen uygulamalar arasındadır. Konuyla ilgili olarak gazetelere bazı önde gelen Kıbrıs Türklerinin yeni soyadlarıyla ilgili haberler de yansır.⁷⁸ Türkiye’deki gelişmeler özellikle Kıbrıs’taki eğitim hayatına ve sosyal hayata da yansır. Örneğin Viktorya İslam İnas Sanayi Mektebi’nin 1923 sonrasındaki programında “...Türkiye’de gerçekleştirilen reformlara ayak uydurabilmek amacıyla orada öğretilen halıcılık, tel üstüne ince hesap işi, Antep işi, resim, müzik, piyano, solfej dersleri ve teknik veya el becerisi gerektiren diğer el sanatları, ayrıca beden eğitimi, ritmik danslar, jimnastik, basketbol, tenis, izcilik, tiyatro da”⁷⁹ öğretilmeye başlanır. Öte yandan adada Enosis doğrultusunda ilk ciddi Rum ayaklanması 21 Ekim 1931’de⁸⁰ gerçekleşir ve Rumlar İngiliz idaresine karşı isyan başlatırlar. Bunun sonucunda Anayasa, Yasama Meclisi, Belediye seçimleri, siyasi partiler askıya alınır, basına sansür uygulanır, eğitim üzerinde sıkı bir denetleme başlar. Ancak bu davranışın arkasında İngiliz idaresinin özellikle Kıbrıs Türklerini sindirmeye yönelik olarak planlı bir girişimi söz konusudur.⁸¹ Anavatan Türkiye ile irtibatı hiç kesmeyen Kıbrıslı Türkler adına Kıbrıs Türk Milli Kongre Heyeti Merkeziyesi Reisi A. Said ve Türk Milli Kongre Heyeti Merkeziyesi azası ve sabık Kavanin azası M. Necati Özkan tarafından

⁷⁶ Hüsnü Feridun, Eğitimle Bir Ömür, Boğaziçi Yay., İstanbul, s. 4.

⁷⁷ BCA. Hariciye Vekâleti I. Daire Umum Müdürlüğü’nün Kıbrıs isyanı hakkında Yüksek Başvekâlet gönderdiği 17 Aralık 1931 tarihli yazı.

⁷⁸ Söz, 11, 25 Ocak 1935 ve 22 Şubat 1935.

⁷⁹ Servet Sami Dedeçay, Viktorya İslam İnas Sanayi Mektebi ve Kıbrıslı Türk Kadınının Hakları (1902–1985), Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi Yay., Mağusa, 1985, s. 7.

⁸⁰ Şükrü S. Gürel, Kıbrıs Tarihi 1878-1960, İstanbul, 1984, s. 169

⁸¹ TMT’nin Limasol kadrosundan merhum Macit Aydınova ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne’de yapılan görüşme

Başbakan İsmet İnönü'ye bu bağlamda 26 Nisan 1937 tarihinde ayrıntılı bir rapor gönderilir.⁸² Türkiye'de 1934 yılından itibaren kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmekle beraber Kıbrıs Türk toplumunda kadınların bu hakkı kazanabilmeleri ancak 16 Ağustos 1960 tarihinde İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasında üçlü garantörlük anlaşmaları üzerine kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti ile birlikte gerçekleştirilir.⁸³ Bu bağlamda Türkiye ile sıcak ilişkiler içerisinde olan kişi ve kuruluşlar Kıbrıs'ta olup bitenler konusunda Türkiye'yi devamlı surette bilgilendirirler.⁸⁴ Aynı konuyla ilgili olarak Kıbrıs Konsolosluğu tarafından gönderilen bir başka yazıda da Kıbrıslı Türkler üzerindeki baskılara dikkat çekilir.⁸⁵

Ç- HAMİDİYE OKUL GEMİSİNİN KIBRIS ZİYARETİ

Atatürk döneminde Kıbrıs-Türkiye ilişkileri konusunda son derece önemli bir gelişme ise Hamidiye askeri öğrenci gemisinin Kıbrıs adasını ziyareti olur.⁸⁶ Geminin Kıbrıs'ı da kapsayan bu gezisinin en önemli özelliği Lozan Antlaşması sonrasında ilk defa Kıbrıs adasına Türk askeri gücünün çıkacak olması, ayrıca Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurulmasının ardından adaya ilk gidecek askeri gemi olmasıdır.⁸⁷ Hamidiye mektep gemisi 7–10 Haziran 1938 döneminde Suda (Girit), 12–15 Haziran 1938 döneminde İskenderiye (Mısır), 17–19 Haziran 1938 döneminde Hayfa (Mısır), 20–22 Haziran 1938 döneminde Mağusa (Kıbrıs), 23–25 Haziran 1938 devresinde İskenderun, 6–7 Temmuz 1938 devresinde Rodos ve son olarak da 7 Temmuz 1938 günü Bodrum'da olacaktır. Haziran 1938 süreci bu şekliyle her iki ülke arasında tam bir sınır savaşına da dönüşür. Tam bir güç gösterisi olarak da nitelenebilecek bir hareketle Atatürk askeri denetlemelerde

⁸² BCA.030.10.130.28.19.

⁸³ Ses, 29 Nisan 1935.

⁸⁴ Başbakanlık Müsteşarı Kemal Gedeleş tarafından Hariciye Vekâleti'ne gönderilen Kıbrıs Birinci İntihap Dairesi mebusu Necati Özkan'ın Kıbrıslı Türklerle ilgili hazırladığı rapor. BCA.030.10.57.66.14.

⁸⁵ Hariciye Vekâleti'nin 14 Eylül 1938 tarihli resmi yazısı. BCA.030.10.184.887.3.

⁸⁶ Türkiye'nin Londra Büyükelçiliği tarafından gönderilen E 2726.2726.44 kayıt numaralı, 336/46 no.lu 11 Mayıs 1938 tarihli yazı PRO, FO.371/21935

⁸⁷ BCA.030.10.62.415.8.

bulunmak ve halkla birlikte olmak amacıyla Mersin'e gelir ve burada İsmet İnönü ve Mareşal Fevzi Çakmak'la bir araya gelir.⁸⁸ Gemiyle ilgili ilginç bir özellik ise Rauf Orbay komutasındaki geminin Balkan Harbi esnasında Akdeniz'de ve Yunanistan sularında görev alarak yaklaşık 7 ay 24 gün boyunca Yunan ticari⁸⁹ ve askeri gemilerine karşı bir durdurma harekâtı gerçekleştirmesi, Yunan ticareti ve askeri faaliyetlerini büyük ölçüde engelleyerek bir yandan da Türk ticari faaliyetlerine destek vermiş olmasıdır.⁹⁰ Rauf Orbay ve komuta ettiği Hamidiye savaş gemisi Akın Harekâtı olarak adlandırılan görevi sırasında o denli başarılı olur ki bütün dünya denizcileri tarafından tanınır, bilinir, takdir edilir, ders olarak okutulur ve ayrıca Japonlar tarafından da Akdeniz'e Rauf Denizi gibi bir isim de verilir. Rauf Orbay komutasındaki Hamidiye savaş gemisinin Akdeniz'deki caydırma ve önleme göreviyle ilgili ilginç noktalardan birisi de söz konusu gemi tarafından Anamur yakınlarında batırılan Yunan ticaret gemisiyle ilgili olmaktadır. Marsilya'dan yüklediği yaklaşık 200.000 civarındaki kiremidi Yunanistan'a götürürken Ege Denizi'nde sıkıştırılan ve Anamur'da batan geminin yükünün çıkartılması faaliyetlerine de 1944 yılında başlanır. Mersin Valisi Tevfik Gürün'ün gayretleri sonucunda ortaya çıkartılan ve ilk bölümü taşınarak Mersin'e getirilen kiremitlerin tamamının Mersin'e taşınması ve bu kiremitlerin Mersin'de liman inşaatında kullanılması da planlanır. Akdeniz ve Yunan sularına bu kadar aşına olan bir geminin yaklaşık 25 yıl sonra aynı bölgeye tekrar gönderilmesi ince bir stratejinin parçasından başka bir durum değildir. Hamidiye deniz gemisinin Kıbrıs ziyareti her ne kadar İngiltere tarafından memnunlukla karşılanmış gibi gösterilse de esasında Lefkoşa-Atina-Ankara üçgeninde diplomatik faaliyetler ve yazışmalarda hız kazanmıştır.⁹¹ Öte yandan egemen olduğu sömürgelerde milliyetçilik kavramının ortaya çıkmasını hiç istemeyen İngiltere Kıbrıs Türklerinin

⁸⁸ Tan, 23 Mayıs 1938.

⁸⁹ Cumhuriyet, 21 Ekim 1944.

⁹⁰ Feridun Kandemir, "Balkan Harbi'nin Büyük Kahramanı Hamidiye", Resimli Tarih Mecmuası, Sayı 14, Şubat 1951, s.585.

⁹¹ Cumhuriyet, 24 Mayıs 1938

anavatan Türkiye ile kaynaşması ve bir dayanışma içerisine girmesinden de rahatsızlık duymaktadır.

Hamidiye'nin Kıbrıs adasını da içine alan Akdeniz gezisi Türkiye ile Fransa arasında gittikçe gerilen Hatay sorununun gazete manşetlerine iyiden iyiye yerleştiği bir döneme de rastlar. Esasında bu durum tesadüfi olarak ortaya çıkmış bir husus değildir. Gezinin bir ziyaret noktasının da Hatay'ın bir ilçesine yapılacağı olması planlanan programın tesadüfi olmadığının da bir göstergesidir. Bu dönem özellikle Hatay sorunuyla ilgili olarak Türk-Fransız ilişkilerinin iyiden iyiye gerildiği bir dönemdir⁹² Her ne kadar askeri bir okul eğitim gemisi de olsa Hamidiye'nin Akdeniz'in açık sularına yapacağı böyle kapsamlı bir gezinin arka planında farklı stratejiler de bulunmaktadır. Söz konusu gergin ortamın Türkiye gibi Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde bir hayli sıkıntı yarattığı günlerde Türkiye de 1935 yılı Şubat ayında Mustafa Kemal Atatürk'ün de katıldığı ve Akdeniz'le beraber Ege Denizi'ni de içine alan bir deniz harekâtı gerçekleştirir. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Kıbrıs'a dikkat ediniz. Bu ada bizim için değerlidir." şeklindeki sözü de muhtemelen bu deniz harekâtı sırasında söylenmiştir. Böylece geminin İngiltere'ye karşı Kıbrıs adası ve özellikle adada yaşayan Kıbrıs Türklerinin haklarının korunması, Fransa'ya karşı Hatay meselesi de dâhil olmak üzere kâğıt üzerinde görülmeyen ancak bilinen en az Farklı stratejisinin de olduğu ortaya çıkar.⁹³ Hamidiye okul gemisinin Kıbrıs adasına da uğrayacağı ve Mağusa limanında demirleyeceği haberi Kıbrıs Türk basınında da geniş yer bulur.⁹⁴ Akın akın Mağusa'ya gelen ve gemiyi görebilmek için limana koşanlar burada tam bir duygu seli yaşatırlar ve gemiye çıkabilmek için de birbirleriyle adeta yarış ederler.

Öte yandan adada 1931 yılında ortaya çıkan Rum isyanı sonrasında bu olaydan 16 yıl sonra, Yunanistan 27 Şubat 1947'de aldığı bir kararla "Yunanistan'ın Kıbrıs'la Birleşmesi" gerektiğini kabul eder ve bunu bütün dünyaya ilan eder. 21 Kasım 1949 tarihinde Birleşmiş Milletlere müracaat eden Yunanlar "Anavatan

⁹² Tan, 19 Mayıs 1938.

⁹³ BCA.030.10.62.415.8.

⁹⁴ Söz, 18 Haziran 1938.

Yunanistan'la birleşmek için self-determinasyon hakkının halkımıza tanınmasını istiyoruz.” diyerek⁹⁵ adada 15 Ocak 1950 tarihinde plebisit yaparlar⁹⁶ ve seçimden ilhak sonucu çıkar. Plebisit ve akabinde Kıbrıs Rumlarının ayaklanma girişimlerinin meydana getirdiği gerginlikler Kıbrıs meselesinin fiili olarak 1950 yılından itibaren ortaya çıkmasına sebep olur.⁹⁷ Ayrıca Yunanistan⁹⁸ 16 Ağustos 1954 tarihinde⁹⁹ “halkların eşit hakları ve self-determinasyon ilkesinin Birleşmiş Milletlerin himayesi altında Kıbrıs halkına uygulanması” isteğiyle¹⁰⁰ Birleşmiş Milletlere müracaat eder¹⁰¹ ancak bu teklif reddedilir.¹⁰² Böylece Yunanistan ile Kıbrıs Rum tarafı işi silah yolu ile halledebileceği düşüncesine kapılır ve bu düşünce ile bir yeraltı örgütü kurma yoluna gider.’ ve PEON gençlik teşkilatını kuran Grivas¹⁰³ böylece öldürmek üzere EOKA’yı ortaya çıkartır.¹⁰⁴ Hemen akabinde 1 Nisan 1955 gecesi Kıbrıs'ta yer yerinden oynar,¹⁰⁵ bombalar patlar, makineli tüfekler ölüm saçar, işyerleri, askeri kışlalar, İngilizlere ait yerler havaya uçurulur.¹⁰⁶ Aynı gün içerisinde adanın dört bir tarafında patlatılan bombalar ve estirilen terör havası gelecekte karşılaşılabilecek sıkıntılı günlerin de habercisi gibidir.¹⁰⁷ Önce İngilizlere karşı başlayan EOKA tedhişi çok geçmeden Türklere de

⁹⁵ Ahmet C. Gazioğlu, Kıbrıs Tarihi İngiliz Dönemi (1878 – 1960), Cyrep Yay., Lefkoşa, Eylül 1997, s. 115

⁹⁶ Suat Bilge, Le Conflit De Chypre Et Les Cypriotes Turcs, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1961, s. 31

⁹⁷ Pierre Oberling, a. g. e. , s. 3

⁹⁸ Haluk Bayülken, Cyprus Question and The United Nations, Ankara, 1983, s. 5

⁹⁹ B.Y.G.M., Olayların Takvimi, ”Kıbrıs Meselesi”, Ankara, Ağustos 1954, No. 249, s. 99

¹⁰⁰ Ü. Haluk Bayülken, a. g. e. , s. 3.

¹⁰¹ Achille Emilianides, a. g. e., s. 111. Ayrıca Sevin Toluner, Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk, İstanbul, 1977, s. 55

¹⁰² Basın Yayın Genel Müdürlüğü, Olayların Takvimi, ”Kıbrıs Meselesi”, Ankara, Ağustos 1954, No. 49, s. 179

¹⁰³ BCA.030.01.64.394.29

¹⁰⁴ Robert Stephens, Cyprus-A Place Of Arms, Pall Mall Press Yay., Londra, 1966, s. 140. Charles Foley, Guerrilla Warfare and EOKA Struggle; General Grivas, Longman Yay., Londra, 1964, s. 109

¹⁰⁵ Robert Stephens, a. g. e., s. 141

¹⁰⁶ Achille Emilianides, a. g. e., s. 113

¹⁰⁷ Alper Faik Genç'ten aktaran Bülent Fevzioğlu-Suna Atun, Mağusa Haritasında Yüzlerinin ve Yüreklilerinin İzdüşümleri Kalmış 116 İnsan, Gazi Mağusa, 2001, s. 151-152

yönelir ve ilk olarak Türkiye Büyükelçiliği Basın Ataşeliği'ne bomba yağar.¹⁰⁸ Olup bitenleri henüz kavrayamayan İngilizler ise ne yapacaklarını bilmez bir durumdadırlar.¹⁰⁹ Ancak Türk tarafında bu faaliyetlerle ilgili kıpırdanmalar da başlamıştır.¹¹⁰ 1 Nisan 1955 tarihinde başlayan ve artarak şiddetlenen olaylar karşısında Kıbrıslı Türkler de tamamen nefsi müdafaaya yönelik olarak Karaçete, Volkan, 9 Eylül, TMT gibi organizasyonların içine geçerek kendilerini savunmaya çalışır. Kıbrıs'taki kargaşa ortamı Zürih ve Londra anlaşmalarına kadar devam eder ve Kıbrıs Cumhuriyeti ile ilgili görüşmeler sonrasında Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyeti tesis edilir.

¹⁰⁸ Derviş Manizade, Kıbrıs Dün Bugün Yarın, KTKD İstanbul bölgesi Yay., İstanbul, 1975, s. 34

¹⁰⁹ Ali Tilki ile 10 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme

¹¹⁰ TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoğlu ile Girne'de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme

BİRİNCİ BÖLÜM

A- CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEM VE YARDIM FAALİYETLERİ

1963 sürecinde Kıbrıs'a yapılan yardım faaliyetleri esasında Kıbrıs Türklerine yönelik ilk yardımlar değildir. 1950 yılında da ilk olarak Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine yönelik bir yardım girişimi söz konusudur. Kıbrıs'ta sıkça görüldüğü üzere 1950 yılının hemen başında “gazetelerin belirttiğine göre 20 seneden beri eşine rastlanmayan su baskınları ve sel felaketleri meydana gelmiştir. Yağan şiddetli yağmurlar neticesinde birçok yerleri su basmış, yollar bozulmuş, seller evleri sürüklemiş ve 20 can kaybına sebep olmuştur. Gazeteler Kıbrıs hükümetince askeri birlikler tarafından oluşturulan yardım ekiplerinin felaket mntıkasına gönderildiğini bildirmekte, felaketten en çok mutazzar olan bölgelerin Türklerle meskûn bölgeler olduğunu belirtmektedirler. Kıbrıs Türkleri derneğimize 1945 yılında 6172.82, 1946 yılında 6688.16, 1947 yılında 1872.06, 1948 yılında 683.22, 1949 yılında 857.10 lira olmak üzere ceman 17.273.36 Türk lirası bağışta bulunmak suretiyle her felakete iştirak ve yardımda bulunmuşlardır. Her zaman yardım ellerini bizlere uzatmış olan Kıbrıslı soydaşlarımıza bu felaketli anlarında yardımda bulunulmasını yüksek tensiplerine arz ederim.”¹

Adada yaşanan sel felaketi nedeniyle Kızılay tarafından ilk etapta 5.000 Türk lirası (632 Kıbrıs Lirası, 1 şilin ve 6 kuruş karşılığı olarak) adaya gönderilir. Konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Başkanlığına bir teşekkür mesajı gönderen İngiltere ise gerek adadaki İngiliz Valisi ve gerekse Müstemleke Müsteşarı ile Yardım Komitesi Başkanlığının bu yardımlardan dolayı şükranlarını iletir. İngilizler tarafından gönderilen yazıda Yunan Kızılhaç Teşkilatı tarafından adadaki bu sel felaketi nedeniyle ancak 100 İngiliz Lirası gönderebildiğinin belirtilmesi ise son derece manidardır.² Söz konusu yazıya ekli olarak ayrıca Türkiye

¹ KGMA. Türkiye Kızılay Genel Müdür tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 2 Ocak 1950 tarihli yazı.

² KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Rana Tarhan'a gönderilen 23 Şubat 1950 tarih ve 62069/433 (3055) sayılı yazı.

Başkonsolosluğu tarafından İngiliz yetkililere verilen paranın alındığına dair teslim/tesellüm makbuzu da bulunmaktadır. Öte yandan Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay'a yapılan müracaatla söz konusu felaketzedelere yapılacak 5.000 liralık yardımın Türkiye'nin Kıbrıs Başkonsolosluğu tarafından değil de bizzat adadaki İngiliz yönetimi tarafından yapılmasının daha uygun olacağı ve bu durumun da mahalli halka duyurulması istenir.³ Kızılay'ın bu yardım faaliyeti dönemin gazetelerinde de M. Necati Özkan'ın "Kızılay kara gün dostudur." yazısında olduğu üzere geniş yankı bulur;⁴

"16 yıl evvel sürekli yağmurlar yüzünden Baf kazasında Anatyu kariyesinde vuku bulan heyelan münasebetiyle zarar gören köy halkına tevzi olunmak maksadıyla Kıbrıs Konsolosluğuna kara gün dostu Kızılay Derneği 150 Sterlin göndererek mühim bir yardımda bulunduğu hatırlardadır. Sayın konsolosumuz ırk ve milliyet farkı gözetmeksizin Anatyu felaketzedelerine mezkûr meblağı tevzi etmişti. Kızılay cemiyeti yurt içindeki felaketzedelere yardım ettiği gibi yurt dışındaki felaketzedelere de şefkat kolunu uzatmakla insani vazifesini yapmış bulunuyor. Bu defa da Kıbrıs'ta sel baskınlarından mutazzarrır olan Kıbrıslı felaketzedelere 5000 Türk Lirası mukabili yani 600 İngiliz lirasını mütecaviz bir meblağı göndermek kararını veren Kızılay Genel Merkezi Heyeti İdaresi bu büyük alakayı göstermekle beynelmilel mevkiini bir kat daha yükseltmiş oluyor.

Biz Kıbrıslılar Kızılay'ın felaketzedelerimize gösterdiği bu büyük alakadan dolayı ne kadar teşekkür etsek ve minnet hislerimizi şükranla ansak yeridir. Kara gün dostu olan bu cemiyete yapılan yardımların tam zamanında ve yerinde yapıldığını gören Kıbrıslı kardeşlerimizin bundan böyle Kızılay'a yardımlarını daha sahavetle esirgemeyeceğine eminiz. Bu felaketzede duçar olduğu perişanîyet içerisinde gözyaşı akıtırken o kimsesiz kalan kimsenin kimsesi Kızılay'dır. Yani kimsesizler kimsesi olan Kızılay'ın dahi bir kimsesi olmak şeref ve bahtiyarlığına nail olanlara ne mutlu. Binaenaleyh Kızılay haftasını ve Kızılay'a yardımı unutmayalım ve daima kalbimizde bu hissi besleyerek yaşayalım. Bu hem milli, hem vicdani, hem insani, hem de dini bir vazifemizdir. Bunu yapanlara da ne mutlu."

Kızılay tarafından Kıbrıs'a yönelik olarak bu yardım faaliyeti dışında başka yardımlar da söz konusudur. Örneğin Eylül 1953 döneminde Baf ve civarında meydana gelen deprem felaketi nedeniyle ilk etapta Kızılay tarafından 50 çadır

³ KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 16 Ocak 1950 tarih ve 58880-121 (893) sayılı yazı.

⁴ İstiklal, 14 Ocak 1950

gönderilmiş, ayrıca 40 bin liralık yardım malzemesi bizzat Başkonsolos Burhan Işın vasıtasıyla yetkililere teslim edilmiştir.⁵ Kızılay tarafından Baf (Kasaba) bölgesinde meydana gelen afetin ardından gönderilen 40.000 liralık yardımdan geriye kalan 8.000 lira ise Kızılay tasarrufunda olmak üzere Hazine saymanlığına devredilmiştir. Daha sonra bu yardımlara 50 çadır daha eklenmiştir. Kıbrıs adasının Baf bölgesinde meydana gelen deprem felaketinin hemen ardından Kızılay tarafından bu bağlamda derhal tedbir alınır ve adaya gönderilmesi kararlaştırılan 100 çadırdan⁶ ilk 50 tanesi askeri uçakla adaya gönderilir ve 20 Eylül 1953 Pazar günü Lefkoşa’da İngilizlere ait askeri havaalanına getirilir.⁷ Hemen ardından gönderilen 50 çadırlık ikinci parti de aynı şekilde askeri uçakla Kıbrıs adasına 22 Eylül 1953 tarihinde getirilir. Konuyla ilgili olarak yardımları Kızılay adına adaya götüren Şeref Gücüyener ve Enver Talat Nogay tarafından daha sonra genel müdürlüğe verilmek üzere ayrıntılı bir rapor da hazırlanır;⁸

“15 Eylül 1953 Cuma günü telakki olunan emirleri gereğince son defa Kıbrıs’ın Baf kazası ve civarında vukua gelen deprem felaketzedelerine tevzi edilmek üzere cemiyetimiz yardımı olan 100 çadırın başkonsolosluğumuza tevdi için 1. Parti 50 çadırı hamilen askeri uçakla 20 Eylül 1953 Pazar günü saat 13.30’da Lefkoşa’ya hareket ettik. Aynı gün saat 15.30’da muvasalat ettiğimiz havaalanında başta sayın başkonsolosumuz Burhan Işın olduğu halde müsteşar baş muavini Mr. Simons, mahalli hükümetin salahiyyetli memurları, yardım komitesi mensupları ve halk tarafından sıcak alaka ile karşılandık. Baf kazası merkez ve köylerinde vukua gelen zelzele felaketinden mütevellit teessürlerimize ve geçmiş olsun dileklerimize Mr. Simons’un teşekkür ve Kıbrıslıların şükranlarını belirten mukabelesini takiben 1. Parti 50 çadır ve teferruatı tahliye ve başkonsolosumuz eliyle mahalli komite mensuplarına devir ve teslim edilmiştir.”⁹ Bilhassa Türklerle meskûn Baf kazası

⁵ KGMA. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Maliye Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 8 Şubat 1954 tarih ve 111118–52 (2532) sayılı yazı.

⁶ Deprem felaketi sonrası Kızılay tarafından nakdi yardım yanında 100 çadırlık bir yardımda bulunulması Kıbrıs Valisi ve adadaki İngiliz yönetiminin de hoşuna giden bir davranış olur ve İngiltere, Dışişleri Bakanlığı kanalıyla Kızılay’a teşekkür yazısı gönderir. KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Genel Merkezi Başkanlığına gönderilen 11 Ekim 1953 tarih ve 59815 (18354) sayılı yazı.

⁷ KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

⁸ 22 Kasım 1953 tarih ve 21257 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

⁹ KGMA. TC Kıbrıs Başkonsolosu tarafından imzalanan 22 Eylül 1953 tarihli tebellüğü belgesi

felaketzedeleriyle daha yakından alakalanmamızın yerinde bir hareket olacağı mülâhazasıyla Sayın Burhan Işın'ın teklif ve ricası üzerine Pazartesi günü saat 09.00'da otomobille gidiş ve dönüşü 340 kilometreye tekabül eden bir seyahat tertip olunmuş ve Limasol üzerinden felaketin sıklet merkezini teşkil eden Baf kazasına gidilmiştir.

Bir gün evvel hava meydanına vasil olan Türk Kızılay'ı yardımı ve hükümetimizce tasavvur halinde mütalaa edilen 40.000 liralık yardımın akisleriyle ve içten gelen heyecanla karşılandık. Muhterem başkonsolosumuz Burhan Işın'ın tavsiye ettiği esaslar dâhilinde ve tensip ettiği zevatla kısaca yaptığımız muhabereden sonra kaza dâhilindeki tahribatı görmek üzere ufak bir gezinti yaptık. Bilahare mahalli idare otoritesi olan Kaza Komiseri nezdinde nezaket ziyaretinde bulunduk. Baş komiser ada valisiyle birlikte civar felaket mıntıklarını tetkike çıkmış olmaları dolayısıyla komiser muavinleriyle görüştük. Ankara'dan Lefkoşa'ya vasil olan Türk yardımına samimeten derin memnuniyet ve şükranlarını beyan ettiler.

İlk defa bir dış memleket mensuplarının felaket bölgesinde bulunmasının bilhassa Türkler üzerindeki büyük ve müspet tesirin havası içinde kazayı terk ederek yine felakete maruz birkaç köyü de görmek arzusuyla dağ yolunu takiben güzergâhtaki Ayyorgi, Ciyares Ciyas, Ayyani, Aynikola, Kado Platres, Pano Platres, Trodos, Amyanto, Kakobedriya, Piperisterona köylerinde de Türk Kızılay'ının müşfik elinin uzatıldığını duyan ve ekserisi Türklerle meskûn köylülerle görüştük. Gerek kaza merkezinde ve gerekse güzergâhtaki köylerde müşahede ettiğimiz duruma göre kaza merkezinde eski yapılı evler tamamen hasara uğramış, umumi durum itibarıyla tam ve kısmi hasar nispeti ise %20-25'e vasil olmuştur. Merkezde 7 can kaybı mevcut olup köylerdeki kayıplarla ölü miktarı 44'e baliğ olmuştur. Görebildiğimiz köyler arasında en büyük tahribat Ciyas namındaki Türk köyünde müşahade edilmiştir ki nispet %90'ın fevkindedir. Diğer köylerdeki durum %50 civarındadır..."

Konuyla ilgili olarak Türkiye'nin adadaki başkonsolosu tarafından imzalanan ve onaylanan belgeye göre 22 Eylül 1953 tarihinde "Kızılay Cemiyeti tarafından Kıbrıs zelzele felaketzedelerine yardım olarak gönderilen 100 çadırdan ellisi 21 Eylül 1953 Pazar günü, diğer ellisi de ikinci bir askeri uçağımızla bugün askeri tayyare alanında konsolosluk tarafından tesellüm ve aynı günlerde yerli salahiyetli tevzi makamlarına teslim edilmiştir." Aynı konu ile ilgili olarak Türkiye'nin Kıbrıs Başkonsolosluğu da "18 Eylül 1953 tarihli telgrafları üzerine 20 Eylül 1953 Pazar günü Lefkoşa'daki askeri tayyare alanına gidilmiş ve ilk askeri uçağımızla yollanan 50 çadır saat 15.30'da mümessillerinizden tesellüm edilmiş ve beraberimde gelen

mahalli hükümetin yetkili memurlarına teslim edilmiştir. İkinci askeri uçakla gönderilen diğer 50 çadır da 22 Eylül 1953 Salı günü aynı yerde ve aynı şekilde teslim edilmiştir. 20 Eylül 1953 Pazar gün ilk parti için gidildiğinde Müsteşar Başmuavini Mister Simons da alana gelmiş ve vali adına teşekkürlerini beyan etmiştir. Kızılay müessillerinin zelzele mıntıkasına giderek bir tetkik ve görüş gezisi yapmalarının muhtelif bakımlardan faydalı olacağı kanaatiyle Şeref Gücüyener ile Enver Talat Nogay konsolosluğun tavsiyesi üzerine bu geziyi yapmışlardır. Görüş ve kanaatlerini merkeze de arz edecekleri şüphesizdir. Müessillerin Baf mıntıkasına yaptıkları tetkik gezisi için ödedikleri taksi parasına ait makbuz ilişikte sunulmuştur. Çadırların teslim ve teslimüne ait makbuzun Şeref Gücüyener'e teslim edildiğini saygı ile arz ederim.”¹⁰ şeklinde bir yazı gönderir. Kızılay heyeti iki parti halinde Kıbrıs'a götürdüğü çadırları teslim ettikten sonra 23 Eylül 1953 Çarşamba günü sabah 07.00 itibarıyla adadan ayrılır ve Lefkoşa'dan Atina aktarmalı olarak aynı gün saat 17.30'da Etimesgut Askeri Havaalanı'na gelir. Aynı konuyla ilgili olarak Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı da Cenevre'de Edward Winsall imzasıyla bir yazı yayımlayarak Kızılay'ın Kıbrıs'a yönelik yardım çabaları için teşekkür eder.¹¹

Kızılay tarafından Baf felaketzedelerine yönelik yardım faaliyetleri Kıbrıs'ta yayımlanmakta olan Fevzi Ali Rıza'nın sahibi olduğu Hür Söz gazetesi tarafından da haber yapılır ve Fevzi Ali Rıza da Kızılay'a gönderdiği mektubunda “İlişik olarak gönderilen gazetelerde geçen hafta Kıbrıs'ın Baf kazasında vuku bulan yer sarsıntılarının sebep olduğu hasar ve zayıat hakkında izahat verilmektedir. Bu büyük tabiat felaketi neticesinde birçok Türk kardeşlerimiz de perişan bir halde evsiz barksız kalmışlardır. Alakanızın kesilmeyeceğini ümit ederiz.”¹² der. Öte

¹⁰ KGMA. TC Lefkoşa Başkonsolosluğu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 23 Eylül 1953 tarih ve 17937 sayılı yazı.

¹¹ KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından Edward Winsall imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 24 Eylül 1953 tarih ve 18063 sayılı yazı.

¹² Söz konusu bu yazıda her ne kadar Fevzi Ali Rıza müracaat tarihini 18 Eylül 1954 olarak atmışsa da bu yanlış bir tarihtir ve doğru tarih 18 Eylül 1953 olacaktır. KGMA. Hür Söz gazetesi

yandan bu yardım konusuyla ilgili olarak Mersin şubesinde meydana gelen yanlış anlama ve yanlış uygulamanın önüne geçebilmek amacıyla Kızılay Genel Merkezi tarafından bu şubeye yönelik bir yazı yayımlanır ve takriben 25.000 lira civarında bir yardım olan 100 çadırılık yardım faaliyetiyle ilgili olarak şubelerin mıntıkları dâhilinde düzenleyebilecekleri çeşitli kampanyalar konusunda serbest oldukları, bunun dışındaki durumlarla ilgili olarak “...Esas nizamnamemizin 92 maddesi şubelerin mıntıkları dâhilinde umumi afet vukuunda idare heyetlerinin mesuliyetleri altında umumi merkez hesabına 500 liraya kadar para yardımı yapılabileceğine dair olduğuna, acil yardım devresi geçmiş ve zelzele yurtdışında vukua gelmiş bulunduğuna göre bu madde hükmü ile alaka ve irtibat tesisine imkân görülememektedir. Bu itibarla Kıbrıs zelzele felaketzedesi soydaşlarımıza yardım için tertiplenecek mahalli bir kampanyaya-hele umumi merkez adına iştirakten-tevakki olunmasını ve gerekirse icap edenlere yukarıdaki vaziyetin ve sebeplerin izah edilmesini rica eyleriz.”¹³ denilir. Kızılay tarafından Kıbrıs’a yönelik bir başka yardım faaliyeti ise doğrudan KTKF tarafından yapılan yardım çağrısı üzerine 10 Mayıs 1955 tarihinde İstanbul’dan hareket ederek Kıbrıs adasına giden aksu vapuruyla gönderilen¹⁴ çadır, yiyecek ve giyecek malzemesi yardımıdır.¹⁵ Bu yardım 15 mahruti çadır, 4 kutu süt tozu ve 3 teker peynirden oluşmaktadır.¹⁶ Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu’na yardım olarak gönderilen bu eşyalar Lefkoşa

sahibi Fevzi Ali Rıza tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 18 Eylül 1953 tarih ve 18057 sayılı yazı.

¹³ KGMA. Kızılay Genel Başkanlığı tarafından Mersin Kızılay şubesine gönderilen 22 Aralık 1953 tarih ve 18891 sayılı yazı.

¹⁴ KGMA. Türkiye Kızılay Cemiyeti İstanbul Deposu Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 10 Mayıs 1955 tarih ve 3608 (9565) sayılı yazı.

¹⁵ KGMA. Türkiye Kızılay Cemiyeti İstanbul Deposu Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 11 Ağustos 1955 tarih ve 6166 sayılı yazı.

¹⁶ KGMA. Türkiye Kızılay Cemiyeti Genel Merkezi tarafından Kızılay İstanbul Deposu Müdürlüğüne gönderilen 7 Mayıs 1955 tarihli ve 7310 sayılı yazı. Ayrıca bkz. Kızılay İstanbul Deposu Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 6 Mayıs 1955 tarih ve 3497 sayılı yazı.

Başkonsolosluğu tarafından “mahalli resmi makamlar nezdinde yapılan teşebbüsler sonunda gümrükten kurtarılarak”¹⁷ ilgililere teslim edilir.

Konuyla ilgili olarak alınan yazıda “Kıbrıslı fakir Türk çocuklarının yaz tatilinde fakirliklerini hissettirmeyecek şekilde toplu olarak barınmalarını sağlamak üzere Türkiye’mizin hamiyetli Kızılay Cemiyeti tarafından konsolosluğumuz vasıtasıyla gönderilen iki sandık peynir, 1 karton süt tozu ve 15 adet çadırın (2 bağ direk ve bir çuval kazık ile birlikte) memnuniyetle alındığı ifade ve bu kıymetli yardımdan dolayı cemiyetlerine Kıbrıs Türkleri adına teşekkürleriyle minnetlerinin bildirilmesi memuriyetimizden rica edilmektedir.”¹⁸ denilir. Bu arada yaşanan ilginç bir gelişme ise Kızılay tarafından oluşturulan KTYMK’ne Afyonkarahisar’ın Emirdağ ilçesinden Soğukkuyu köyü başöğretmeni İzzet Öncü tarafından gönderilen bir mektup ve yapılan yardım teklifidir;¹⁹

“Kızılay’ın değerinin hiçbir kelime ile ifade edilemeyeceğine kaniyim. Şu anda Kıbrıs’a ait yerli ve yabancı basından derlediğim bir eseri Kızılay’a armağan etmek istiyorum. 200 defter sayfasından fazla tutan bu eser 1954-1958’e kadar geçen hadiseleri derli toplu izah etmektedir. Bu küçük eser çok kısa zamanda tutunacaktır. Size düşen vazife bu eseri matbaada bastırmak ve benden bir yardım lütfunde bulunulursa her an Kızılay emrinde seve seve hazırım. Bana acele bir cevap bildirirseniz çok memnun olacağım...”

Adada EOKA tedhişinin giderek yoğunlaştığı günlerde Kızılay’dan Kıbrıs Türklerine yönelik yardım talepleri de artmaya başlar. Bu taleplerden birisi de Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanı Mehmet Ertuğruloğlu’ndan gelir;²⁰

“Kıbrıs’ta cereyan eden son vahim hadiseler neticesinde Türklerin azınlıkta oldukları mahallerden ekseriyeti Türklerle meskûn yerlere göç etmeleri sebebiyle yüzlerce soydaşlarımız bir ölüm kalım mücadelesi içinde bulunmaktadır. Kıbrıslı Rumlar tarafından açığa mahkûm edilen

¹⁷ KGMA. Kıbrıs Başkonsolosluğu tarafından 4 Ağustos 1955 tarih ve 749/443 sayılı Kızılay İstanbul Depo Müdürlüğüne gönderilen yazı.

¹⁸ KGMA. Kıbrıs Başkonsolosluğu tarafından 4 Ağustos 1955 tarih ve 749/443 sayılı Kızılay İstanbul Depo Müdürlüğüne gönderilen yazı.

¹⁹ KGMA. KTYMK’ne İzzet Öncü tarafından gönderilen 25 Kasım 1957 tarih ve 232 sayılı müracaat yazısı

²⁰ KTKD tarafından 19 Haziran 1958 tarihinde Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğüne gönderilen K.12.284 (13.638) sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

soydaşlarımıza ilk yardım olmak üzere çadır, battaniye, şeker, pirinç, makarna, fasulye, mercimek ve nohut gibi gıda maddeleri ile lüzumlu ilaçların en seri vasıtalarla Kıbrıs’a sevki icap etmektedir. Felaketli günlerde paha biçilmez hizmetleriyle Türk milletinin yardımına koşmayı şiar edinen cemiyetinizce yukarıda zikri geçen yardımın en kısa zamanda ve derneğimiz eliyle yapılacağından emin olarak şimdiden arzı teşekkür eder, bilvesile en derin saygılarımı sunarım.”

Söz konusu talep yazısının üzerine Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından “Gönderilmesi kararlaştırılan malzeme ve ilaçları bildirin. Gıda maddelerini ve kendileriyle temasa devam olunacağını belirtelim...” notu düşülür. Bu yardım talebinin ardından adada yaşanan göç dalgasına bağlı olarak Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından bir başka yardım talebi daha gelir;²¹

“Kıbrıs’tan muhtelif kanallarla derneğimize gelen malumata nazaran:

1- Umumi göç başlamış bulunduğundan bir miktar daha çadıra ve yiyecek maddelerine acele olarak ihtiyaç bulunduğu,

2- Seyyar hastanenin bir an evvel izamı gerektiği bildirilmektedir.

3- İlişik listede yazılı yiyecek maddeleriyle birlikte muktezi çadırların en kısa bir zamanda yola çıkartılması ve seyyar hastanenin gönderilmesi hususunda gereken muamelenin ifasına müsaadeleri saygıyla arz olunur.”

Aynı gün itibarıyla Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından Hariciye Bakanlığı’na gönderilen Mehmet Ertuğruloğlu imzalı bir yazı ise Kıbrıs Türklerine yapılacak yardımların tek elden ve daha planlı ve organize bir şekilde yapılabilmesi için bir yardım komitesi kurulması konusuyla ilgilidir;²²

“Kıbrıs’ta cereyan eden hadiseler neticesinde Türklerin hayatlarının tehdit edilerek kütle halinde göç etmeye mecbur edilmiş olmaları, evlerinin ve tarlalarının ateşe verilmiş bulunması ve çalışamayarak açlık tehlikesine maruz bırakılmaları oradaki soydaşlarımıza yapılması gereken yardımlara acil bir mahiyet vermiş bulunmaktadır. İstanbul’da Tercüman gazetesinde bu maksatla bir kampanya açıldığı şüphesiz malumlarıdır. Ayrıca İstanbul’un Hemşeriler Cemiyeti ile Yüksek Kıbrıs Teşekkülü adıyla kurulan bir komite bu maksatla çalışmaktadır. Ancak mezkûr gazete ve teşekküller faaliyetlerini daha çok İstanbul’da teksif etmiş bulunduklarından yapılan çalışmalar

²¹ KTKD tarafından 22 Temmuz 1958 tarihinde Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğüne gönderilen 16.360 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

²² A.g.a.

mahalli ve daimi kalmakta ve matlup neticeyi istihsal edememektedir. Bu durumu dikkate alan derneğimiz Türkiye Milli Talebe Federasyonu ile birlikte harekete geçerek Kadınlar Birliği ve diğer teşekkülleri de işbirliğine davet etmek suretiyle yurdun her tarafına şamil olmak ve yukarıda adı geçen İstanbul'daki teşekkülleri de sinesinde toplamak üzere Kızılay Cemiyeti Başkanı ve Afyon milletvekili Sayın Rıza Çerçel'in riyasetinde Derneğimiz Genel Başkanı Mehmet Ertuğruloğlu, Türkiye Milli Talebe Federasyonu Genel Başkanı Vahdet Tayan ve diğer teşekküllerin temsilcilerinden toplu bir komite kurulmasının uygun olacağını düşünerek alakalılarla temasa geçmiş bulunmaktadır. Tasvip buyrulduğu takdirde faaliyete başlanılmasını teminen Kızılay kurumuna gereken tebligatın yapılmasına müsaadelerini diler, bilvesile derin saygılarımı sunarım.”

Aynı dönem içerisinde Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği'nden alınan bir yazıda ise “ Son hadiseler yüzünden takriben 30 köyden 15.000 kadar Türk çiftçisi yerlerini ve evlerini terk ederek başka köylere iltica etmek mecburiyetinde kaldıkları ve eylevm bu ailelerin bir kısmı açıkta ve işsiz bulunduğu bildirilmekte ve acilen çadır ve yiyecek yardımı yapılması istenilmektedir. Bütün Kıbrıs Türk halkını memnun edeceği işaret edilen mezkûr yardımların alakası itibarıyla yüksek kurumunuzca yapılarak güç bir vaziyette bulundukları öğrenilen ırkdaşlarımızın müşkülattan kurtarılmasına himmet buyrulmasını ve icap ettiği takdirde durumu mahallen de tetkik ettirilmesini”²³ denilir. 15 Temmuz 1958 tarihi itibarıyla Kıbrıs'ta yaşanan felaketin yaralarını sarmak üzere Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti Başkanı Dr. Fazıl Küçük tarafından yapılan teklif üzerine Kıbrıs İlk Yardım Hastanesi adı altında adaya 10 kişilik bir sağlık ekibinin gönderilmesi de kararlaştırılır.²⁴ Aynı günlerde Kızılay Genel Müdürlüğüne Saadet Akça ve Nuriye Badur isimli hemşireler tarafından yapılan yazılı müracaat ise gönüllü olarak Kıbrıs'ta görev almak istenmesiyle ilgilidir;²⁵

²³ Ziraat Vekâleti tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 28 Temmuz 1958 tarih ve 2.895 sayılı yazı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

²⁴ Kızılay Genel Başkanlığının 15 Temmuz 1958 tarih ve 11.396 sayılı yazısı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

²⁵ Nuriye Badur isimli kişi tarafından 24 Temmuz 1958 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğüne yapılan resmi müracaat. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

“1953–1954 ders yılında Ankara Numune Hastanesi Hemşire-Laborant Okulu’ndan mezun oldum. Halen Ankara Hemşire Okulu’nda talim hemşiresiyim. Kıbrıs’a gidecek olan seyyar hastane ekibine gönüllü olarak dâhil olmak istiyorum. Dilekçemin nazarı itibara alınmasını saygılarımla arz ve istida eylerim.”

“Kızılay merkezi Umum Müdürlüğüne

1954–1955 ders yılında Ankara Doğumevi Ebe-Hemşire-Laborant Okulu’ndan mezun oldum. Halen Numune Hastanesi Cerrahi Servisi’nde çalışmaktayım. Kıbrıs’a gidecek olan seyyar hastane ekibine gönüllü olarak dâhil olmak istiyorum. Dilekçemin nazarı itibara alınmasını ve gerekenlere emir ve müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim. Not. Biraz İngilizce biliyorum. Çalışmaktayım.”

B- KIBRIS TÜRKLERİNE MİLLİ YARDIM KOMİTESİ KURULMASI

Hemen hemen aynı günlerde yaşanan bir başka gelişme ise kurulacağı belirtilen KTMKYK’nin resmen kurulmasıyla ilgilidir;²⁶

“...Kıbrıs’taki ırktaşlarımıza daha geniş ölçüde yardım etmek maksadıyla cemiyetimiz umumi merkez reisi Afyon mebusu Rıza Çerçel’in reisliğinde KTMKYK ismiyle bir komite kurulmuştur.

1- Komitenin merkezi ve muhabere yeri Ankara’da Kızılay umumi merkezidir.

2- Bu komite yalnız nakdi yardım kabul edecek ve teberru edilecek paralar Kızılay umumi merkezinde açılacak bir hesapta toplanacaktır.

3- Milli Yardım Komitesi çalışmalarını daha müsmir bir hale getirmek üzere Kızılay şube reislerince birer tali komite kurulmasına karar vermiştir.

4- Bu itibarla 5 kişiden az olmamak üzere teşekkül edecek bu komiteye mahallin itimat ve sevgisini kazanmış ve çalışabilecek durumdaki zevatın seçilmesi, isim ve adreslerini gösterir bir listenin Milli Yardım Komitesi’ne gönderilmesi, teberru paralarının üzerlerine KTMKYK damgası basılmış veya ibaresi yazılmış Kızılay makbuzları ile toplanması ve bu maksatla toplanacak paraların şubelerinizde bu namda açılacak bir hesaba kaydolduktan sonra aşağıda isim ve hesap numaraları yazılı bankalardan biri vasıtasıyla umumi merkeze havalesi lazımdır.

5- İstanbul vilayetinde bu maksat için bugüne kadar faaliyette bulunmuş olan İstanbul Hemşeriler Derneği çalışmalarına yine devam edecek ve nakdi

²⁶ KTMKYK tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine gönderilen 29 Temmuz 1958 tarihli ve 1 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

bağışları Kızılay makbuzları ile toplayarak muntazaman Kızılay İstanbul Müdürlüğüne tevdi edecektir.

6- İstanbul Kızılay şubeleri de kendi çevrelerinde kuracakları komiteler vasıtasıyla para toplama kampanyasına iştirak edecekler ve topladıkları teberruları Milli Komite hesabına yatırmak üzere aşağıda isim ve hesap numarası yazılı bankalardan biri veya Kızılay İstanbul Müdürlüğü vasıtasıyla Milli Komite hesabına göndereceklerdir.

7- Tercüman gazetesi evvelce açmış olduğu para toplama kampanyasına devam edecek ve teberruları bastırmış oldukları makbuzlarla toplayacak ve her hafta sonunda komite hesabına geçirilmek üzere Kızılay İstanbul Müdürlüğü veya isim ve hesap numaraları yazılı bankalardan biri vasıtasıyla Milli Komite hesaplarına gönderecektir.

8- Vatandaşlarımız veya herhangi bir teşekkül tarafından yapılacak nakdi bağışlar Kızılay'da mevcut Milli Komite hesabına intikal ettikçe radyo ve matbuat vasıtasıyla umumi efkâra duyurulacaktır...

9- KTMKYK Banka Hesap No.su ve İsimleri:

TC Ziraat Bankası Yenişehir Şubesi, 364, Türkiye İş Bankası Yenişehir Şubesi, 849 ve Türkiye Emlak ve Kredi Bankası Yenişehir Şubesi, 11."

Bu girişimin hemen ardından KTMKYK Başkanı Rıza Çerçel imzasıyla da bir duyuru yapılır;²⁷

"Kıbrıs'taki ırkdaşlarımıza memleket ölçüsünde nakdi yardım temin etmek ve toplanan paralarla alınacak çeşitli gıda maddelerini göndermek ve bu suretle adada son günlerde vukua gelen müessif hadiseler dolayısıyla soydaşlarımızın ıstıraplarını tedvin eylemek maksadıyla kurulan KTMKYK çalışmalarını planlamış ve hummalı bir faaliyete girişmiştir. Gayemiz müessif hadiselerle muhatap olan soydaşlarımızın memleket çapında imdadına koşmak, onlara en faydalı şekilde müzahir olabilmektir. Bu itibarla bütün vatandaşlarımızı yardıma davet ediyoruz. Münasip görülecek en mütevazı bağışın dahi komitemizce Kıbrıslı kardeşlerimiz adına memnuniyetle kabul edileceğini ve bu maksat için yapılacak bağışların Kızılay Umumi Merkezi nezdindeki veya TC Ziraat, Türkiye İş ve Türkiye Emlak ve Kredi Bankalarının Yenişehir şubelerindeki KTMKYK hesabına yatırılması hususunu yüksek takdirlerine arz ederiz."

Bu faaliyetlerin devam ettiği süreçte planlamalar fiiliyata geçirilmiş durumdadır ve ilk etapta KTMKYK adına Kıbrıs Türklerine gönderilmek üzere

²⁷ KTMKYK reisi Rıza Çerçel tarafından gönderilen 7 Ağustos 1958 tarihli resmi yazı. KGMA. K-3542. 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

Mersin'e sevk edilen gıda maddelerinin yüklemeye hazır olduğu bildirilir.²⁸ Bu yardım kapsamında Gima Şirketi vasıtasıyla alınan pirinç ve çalı fasulyesini muhafaza etmek için kullanılacak 92 çuval için beheri 3.50 liradan toplam 322 lira ödenir. 13 Temmuz 1958 tarihli bu girişimin ardından 1 Ağustos 1958 tarihinde de aynı şekilde 20 ton pirinç, fasulye ve nohut göndermek üzere toplam 142 çuval alınır ve 497 lira ödenir. Daha sonraki günlerde de Gima'dan 5 ton pirinç, makarna, fasulye ve nohut alınarak toplam 31. 000 lira ödenir. Kızılay Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan KTYMK'nin çalışmalarının kesiksiz ve aksaklıklara meydan verilmeden yapılabilmesi amacıyla azami gayret gösterilir ve bütün faaliyetlerin tek elden koordine edilmesine gayret edilir. Bütün bu çalışmalara basın-yayın organlarında Kıbrıs'la ilgili olarak yayımlanan haberler de dâhildir;²⁹

“İstanbul Anadolu Ajansı tarafından verilen ve radyo ile yayımlanan Kıbrıs'a ait haber yine Enver Safter Bey tarafından belediye bültenine koydurulmuştur. Enver Safter Bey'le görüşerek Kıbrıs Türklerine yapılacak yardım mevzuunda bundan böyle hatta belediye bültenine bile bir haber verilmemesini, yapılacak neşriyatın mutlaka Milli Komite'den geçmesi icap ettiğini, tedahüllerin ancak bu suretle önlenebileceğini söyledim. Müsait karşıldılar. Ayrıca belediye neşriyat bültenini hazırlayan arkadaşlarla da görüştüm ve yalnız tarafımdan Kıbrıs mevzuuna dair verilecek haberlerin neşrini, hatta Enver Safter Bey bile verse neşredilmemesini rica ettim. Bu hususta tam bir mutabakata vardık. Hatta ‘İsterseniz Kıbrıs mevzuuna dair bültene hiçbir şey koymayalım.’ dediler. Sadece Ankara'dan Milli Komite'den alıp vereceğim yazıların neşri hususunda anlaştık. Milli Komite'den tebliği münasip olur diye kaleme aldığım yazıyı okuyorum. Eğer Rıza Beyefendi tasvip ederlerse siz oradan ajans, radyo ve gazetelere, ben de İstanbul gazetelerine veririm...”

KTYMK'nin çalışmalara başlamasının ardından ülkenin dört bir yanından yardımlar da gelmeye başlar. Yapılan ilk yardım ise yüklenici Hüseyin Akar tarafından 1.000 lira, Hüdaverdi Demirağ tarafından 500 lira, Halk Bankası Umum Müdürlüğü tarafından 150 lira, Avanos Kızılay Cemiyeti tarafından 300 lira,

²⁸ Bu son alışverişle ilgili olarak bkz. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

²⁹ Türkiye Kızılay Cemiyeti Basın Mümessili S. Orhan Çağdaş tarafından Kızılay İstanbul Müdürü Dr. Bülent Sevgen'e gönderilen 8 Ağustos 1958 tarihli ve 6717 (18.037) sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

Akyazı Kızılay Cemiyeti tarafından 750 lira, Şükrü Çanakçı tarafından 100 lira, Çimento Sanayi Şirketi Umum Müdürlüğü tarafından 500 lira, Mustafa Avuga tarafından 150 lira, TBMM inşaatında lambri ustası ve işçileri tarafından 64 lira olarak gerçekleşir.³⁰ Ayrıca Merzifon'da Ali Özperendeci 250, Ahmet Kılıç 250, Fuat Önal 250, Taştan Sönmez 250, Hüseyin Sümer 250, Perendeci Kardeşler 250, İtimat Kolektif Şirketi 250, Mustafa Gümüşçubuk 250, Aziz Söylemez 100, Feridun Şahintürk 100, Ata Özdol 100, Fevzi Çendek 100, Salim Dülger 100, Ahmet İstanbullu 100, Haydar Kefeli 100, Kadir Kahvecioğlu 100, Salih Çerezce 150, Tahsin Altınanahtar 150, Fikri Aktan 100, Hadi Aras 100, Mevlüt Kurt 100, Hacı Abbas Necdet Pancar 100, Reşat Tütüncü 100, Dursun Karaduman 50, Zihni Kurt 50, Münip Gündoğdu 50, Şemsi Korucu 25 lira, Mustafa Erbilgin 50, Erdoğan Koçkar 50, Sabri Haracacı 10 lira yardımda bulunmuşlardır. Kızılay İstiklal Şubesi aracılığıyla da İbrahim Bengisu tarafından Ağa Camii'nde 350 lira, Yahya Selman Setkan 200, Bedros Kamer 50, Adella Salam İmalathanesi 50, İşçi Sigortaları Beyoğlu Şubesi memurları 75, Aftim Pafellias 100 lira, Apoyevmatini gazetesi 50, Hüseyin Yağıldere 50, Dr. Kayırıs 50, Salamon Konti 50, Fidan çiçek mağazası 50, Çiçekçiler İstihlak Kooperatifi 500, Ertan tuhafiyе mağazası 50, Janin Madolit 150, Transtürk Ticaret Şirketi 100, Sümerbank Yünlü Sanayi Müessesesi Beyoğlu şubesi 100, İhracatçı Birlikleri Umumi Kâtipliği 100, Türkiye Şişe ve Cam Fabrikası Müdürlüğü 100, Fransızca yayımlanan İstanbul gazetesi 50, Dr. Hamdi Kurt ve Ahmet Kaplan aracılığıyla 407 lira toplanmış ve konuyla ilgili olarak basın-yayın organlarına bilgi verilmiştir. Öte yandan Kıbrıs'a yardım faaliyetleri çerçevesinde Türkiye Milli Talebe Federasyonu tarafından oluşturulan bir folklor ekibi de Anadolu'da çeşitli gösterilerde bulunmak üzere hazırlanır ve konuyla ilgili

³⁰ Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Saadet Bektöre imzasıyla Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi reisliğine gönderilen 13 Ağustos 1958 tarih ve 6.844 sayılı yazı. Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Saadet Bektöre imzasıyla Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi Reisliğine gönderilen 13 Ağustos 1958 tarih ve 6.844 sayılı yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

hazırlıkların yapılabilmesi amacıyla TMTF Genel Başkanı Vahdet Tayan imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğü'nden ilk etapta 5.000 lira para talep edilir.³¹

Aynı gün itibarıyla TMTF tarafından Genel Başkan Vahdet Tayan imzasıyla KTYMK Başkanlığına gönderilen yazıda ise “TMTF folklor ekibi komite yararına Anadolu turnesine çıkmayı son toplantımızda heyeti idaremize arz etmiş ve sizler de muvafakat göstermişsiniz. Milli davamız uğrunda ve Kıbrıslı kardeşlerimize gereken yardım ve teeddüp eden vazifeyi yapmaktan zevk duyan federasyonumuz bu teşebbüsü şu şekilde ifa etmeyi kararlaştırmıştır.” denilerek bu kapsamda her ilin Kızılay reisinin komiteyi temsilen heyeti toplamaya yetkili olduğu belirtilir ve yardımların Kızılay makbuzlarıyla toplanacağı, her şehrin hâsılatıyla o ildeki komitenin ilgileceği ve aynı ilin hesabına paraların yatırılacağı, TMTF tarafından bu parayla ilgili herhangi bir talepte bulunulmasının söz konusu olmadığı, ayrıca bu kapsamda faaliyet gösterecek folklor ekibinin masraflarının o ilde toplanacak heyet vasıtasıyla tespit edileceği belirtilir.³² Söz konusu bu folklor ekibi gösteriler yapmak üzere 2 Eylül 1958 Salı günü saat 14.00’de Malatya’ya gelir ve kısa süreli bir istirahatın ardından Kıbrıs Türkleri için yardım toplamak üzere derhal şehir merkezine hareket edilir. Ekip üyeleri bir yandan nakit yardım toplamaya çalışırken bir yandan da hoparlör ve ses düzeni takılmış arabalar vasıtasıyla aynı gün akşam saat 21.00’den itibaren Malatyalılara Renkli Sinema’da halk oyunları gösterilerinin başlayacağı duyurulur.³³

Kızılay Malatya Şubesi Başkanı İbrahim Polat tarafından söz konusu bu gösterinin bir gün sonraya bırakılması ve etkinliğin Malatyalılara daha iyi duyurulması yönünde yapılan uyarı ve telkinler ise folklor ekibi oyuncularını tarafından bir gün sonra Sivas’ta bir etkinlikte bulunmaları gerektiğinden kabul

³¹ TMTF Genel Başkanı Vahdet Tayan tarafından İstanbul’daki KTYMK Başkanlığına gönderilen 17 Ağustos 1958 tarih ve S.077/GB sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası

³² TMTF tarafından KTYMK Başkanlığına gönderilen 17 Ağustos 1958 tarih ve 76/GB (141) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası.

³³ Kızılay Malatya Şubesi Başkanı İbrahim Polat tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine gönderilen 4 Eylül 1958 tarih ve 61 (20.177) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası.

görmez ve bunun sonucu olarak da yalnızca 825 lira hâsılat elde edilebilir.³⁴ Sinema ücreti ve diğer masraflar düşüldükten sonra elde kalan net para ise 490.70 lira olur. Konuyla ilgili olarak folklor ekibi kafiye başkanı Yavuz Soysal, sinema sahibi İbrahim İpekçi ve Kızılay Şubesi Başkanı İbrahim Polat tarafından hazırlanan tutanağa göre 2 Eylül 1958 tarihinde Malatya’da düzenlenen Kıbrıs Türklerine yardım faaliyetinde 825 liralık bilet satılmış, bunun 150 lirası salon kirası, 95.60 lirası yemek ücreti, 30 lirası reklam ücreti, 58.70 lirası yol masrafı, 1.000 lira da çalgıcıların ve otobüsün masrafı olarak ayrılmış, böylece toplam olarak 1.334.30 lira sarf edilmiştir. Bu kapsamda Kızılay Mersin Şubesi tarafından da MTTF folklor ekibi aracılığıyla bir etkinlik düzenlenmiş ve Hilal Sineması’nda yapılan bu etkinlik sonrasında 965 lira hâsılat elde edilmiştir. Daha sonra gelen bir başka ekip de aynı şekilde bir faaliyette bulunmuş, her iki ekibin yemek, yol vs masrafları olarak 579.15 lira masraf edilmiştir. Aynı faaliyetlere devam eden Kızılay şubeleri arasında Kayseri şubesi de bulunmaktadır ve çeşitli şekillerde Kıbrıs Türkleri için yapılan yardımlar şube aracılığıyla Ankara’ya iletilir;³⁵

“...Kıbrıs’taki ırkdaşlarımızla Bursa’da yangın felaketine uğrayan vatandaşlarımıza teberru toplamak üzere vilayetimizde kurulmuş olan komite faaliyetlerine devam etmektedir. Komitenin faaliyeti ile elde edilen hâsılatı 5.000 lira 20 Ağustos 1958 tarihinde Ziraat ve ikinci 5.000 lira da 8 Eylül 1958 tarihinde Osmanlı Bankası eliyle Bursa Yardım Komitesi adına gönderilmiştir. Kıbrıs’taki ırkdaşlarımıza yapılan teberrulardan 5.496.20 lira ile şehrimize gelerek bir gece kalan folklor ekibi hâsılatından elde edilen 2.955 lira ki ceman 8.451.20 lira bugünkü tarihle ve Ziraat Bankası vasıtasıyla bu bankanın Yenişehir şubesinde açılan 364 numaralı hesaba gönderilmiştir. Her iki mevzu için teberruda bulunan vatandaşların isimleri ile teberru ettikleri miktarı gösterir iki adet liste ekte sunulmuştur. Mümkünse bu hamiyetli vatandaşların radyo ile umumi efkârâ duyurulması.

Şehrimize gelen folklor ekibi o gece için elde edilen 2.955 lira hâsılatı 1.500 lira masraf karşılığı para talep etmişlerse de bu miktar para kendilerine

³⁴ Kızılay Malatya Şubesi Başkanı İbrahim Polat tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine gönderilen 4 Eylül 1958 tarih ve 61 (20.177) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası.

³⁵ Kızılay Cemiyeti Kayseri Şubesi Kıbrıs ve Bursa Yardım Komitesi Başkanı Kayseri Valisi Ahmet Kınak imzasıyla Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi Reisliğine gönderilen 11 Eylül 1958 tarih ve 161 (20.540) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası

ödenmemiştir. Folklor ekibinin her türlü ihtiyacı şehrimiz Sümerbank Bez Fabrikası Müdürlüğünce temin edilmiş ve bir kuruluş dahi masraf yaptırılmamıştır. Durum böyle iken masraf karşılığı diye talep edilen 1.500 lira da verilmemiştir. Kafiye başkanının bilahare gönderilmek üzere tanzim ederek Kızılay şubesine bırakmış olduğu senet de ilişikte sunulmuştur. Teberru listesinin tetkikinden de anlaşılacağı üzere folklor ekibi hâsılatı olan 2.955 lira tamamen gönderilmiş olduğundan talep edilen masrafın ödenmesi zaruri ise bu paranın genel merkezinizce ödenmesini, komitemizin faaliyetine devam etmekte olduğunu ve toplanılan hâsılatın peyderpey gönderileceğini bilgilerine saygı ile arz ve rica ederim.”

Bu kapsamda 20 Ekim 1958 tarihine kadar adı geçen folklor ekibi vasıtasıyla düzenlenen bir dizi kültürel etkinlik sonrasında Afyon 675.50, Konya 127.50 lira, Adana 905.00 lira, Malatya 825.00 lira, Tarsus ise 1.182.50 lira hâsılat elde etmiştir. Bu arada aynı etkinliklerin devam ettiği ancak Kızılay biletleri vasıtasıyla satılarak gelir elde edilen Mersin, İskenderun, Gazi Antep, Kayseri, Eskişehir ve Sivas’ta ise ne kadar gelir elde edildiği belirlenememiştir.³⁶ Bu faaliyetlerin dışında aynı ekip tarafından düzenlenen bir dizi kültürel etkinlikle burada belirtilmeyen yerleşim merkezlerinde ise 30.000 lira gelir elde edilmiştir.³⁷ Söz konusu bu gelir yapılan anlaşma gereği o il merkezindeki Kızılay başkanlıkları vasıtasıyla merkez hesabına yatırılmaktadır. Bu arada aynı folklor ekibi yardım faaliyetlerinde bulunmak üzere ülke dışına da çıkar; ancak bu faaliyet sonrasında nasıl bir gelir tablosu ortaya çıktığı belirlenememiştir. Öte yandan özellikle 1 Nisan 1955 sonrasında EOKA mensuplarının saldırılarına maruz kalan masum Kıbrıslı Türkler de zaman zaman Kızılay’dan yardım isteğinde bulunurlar. Örneğin 26 Ağustos 1958 günü EOKA’cılar tarafından uçuruma atılarak köprücük kemiği kırılan ve İstanbul Cerrahpaşa Hastanesi’nde bir dizi ameliyat geçiren Lefkoşa’nın Ortaköy

³⁶ Türkiye Milli Talebe Federasyonu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 20 Ekim 1958 tarih ve 129/GB (195) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası

³⁷ Türkiye Milli Talebe Federasyonu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 1 Ekim 1958 tarih ve 117/GB (198) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası

bölgesinden PC.815 polis sicil numaralı Alişan Hasan isimli Türk polisin bütün masrafları Kızılay tarafından karşılanır,³⁸

“Kıbrıs’a Yardım Komitesi Başkanlığına,

31 Ekim 1958 tarihinde Türkiye’ye ameliyat ve tedavi için gelmiş bulunuyorum. EOKA tarafından 26 Ağustos 1958 tarihinde uçuruma yuvarlanmak suretiyle köprücük kemiğim kırıldı. İngilizlere ait Kıbrıs devlet hastanesinde yapılan iki ameliyatta da bir netice alınamadı. İstanbul Cerrahpaşa Hastanesi Üçüncü Cerrahi Kliniği’nde yapılan ameliyattan sonra şifa bularak hastaneden çıktım. Bütün bu masraflarımı Kıbrıs Polis Teşkilatı deruhte etmediğinden

a) Hastane ve ameliyat masrafım olan 338 Türk lirasını (Bu ücreti evinde ikamet ettiğim şahıstan borç alarak ödedim ve makbuzlarımı almış bulunmaktayım.)

Kıbrıs’a gidiş uçak biletimin teminini

b) Burada halen aşağıda adresi yazılı Burhanettin Akşit Akyurt’un yanında ikamet etmekteyim. 1 Ocak 1959 tarihinde Kıbrıs’ta olmam icap ettiğinden yukarıda gösterilen masrafları İstanbul’dan alabilmem için gerekli muamelenin bir an evvel yapılarak neticenin bildirilmesini yüksek komite başkanlığından arz ve rica ederim.”

Kıbrıs’ta Rum saldırıları sonrasında Rumlarla alışverişi kesen ve doğrudan Türkiye’den mal almak isteyen bir Türk firmasının İstanbul Balıkçılık Bürosu’na yaptığı Türkiye’den ithalat yapmak istedikleri yönündeki önerileri ise firma tarafından Kızılay’a iletilir ve adaya Kızılay yardım gemileri haricinde vasıta olmadığından bu araçlarla Kıbrıs’a balık ve deniz ürünleri gönderilmesi talep edilir. İstanbul Balıkçılık Bürosu isimli firma yaptığı müracaatta Kıbrıs’a taze balık götürecek imkâna ve deniz araçlarına sahip olmadıkları için Kızılay’ın Kıbrıs’a göndermekte olduğu yardım malzemelerini götüren deniz araçlarından kendilerinin de istifade etmesi ve balık yüklenmesine müsaade edilmesini talep eder.³⁹ Kızılay tarafından ayrıca Kıbrıs Türklerine yardım olmak üzere Lefkoşa Türk Tüccarlar

³⁸ Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğüne gönderilen 18 Aralık 1958 tarih ve 10.870 sayılı resmi yazı. KGMA. K-4134, 1958, 9/2B.

³⁹ İstanbul Balıkçılık Bürosu tarafından Kızılay Umum Müdürlüğüne gönderilen 19 Aralık 1958 tarih ve 249 sayılı yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

Derneği adına 27 Haziran 1958, 29 Ağustos 1958 ve 13 Eylül 1958 tarihlerinde Kıbrıs'a toplam 491 bin liralık karşılıksız yardım malzemesi gönderilir.⁴⁰

Hareket isimli motorla ve Mersin Kızılay şubesi kanalıyla gönderilen yardım ise 120 çuval makarna, 50 çuval nohut, 52 çuval kuru fasulye, 67 çuval şeker, 250 çadır, bu çadırlarla ilgili olarak 250 direk, 27 kazık ve tokmakla donanımından oluşmaktadır.⁴¹ Bu yardım kampanyasına daha sonra Kızılay tarafından TMO'nden kilosu 46 kuruştan satın alınan ve Kızılay'ın Mersin depolarına getirilen 50 ton buğday ve Gima'dan 26.950 lira karşılığında satın alınan 5 ton makarna, 5 ton pirinç ve 15 ton da fasulye, nohut, yeşil mercimek dâhil edilecektir.⁴² 22 Temmuz 1958 tarihinde ise yine hareket isimli gemiyle Kıbrıs adasına 500 çadır, 500 çadır kurmakta kullanılan direk, 50 çuval (10.000) kazık, 2 çuval tokmak, 34 balya (1.000) battaniye, 4 sandık ilaç, 4 sandık pansuman malzemesi, 1 paket (18.000 adet) kan plazması ve 100 ünitelik de ilaç sevk edilir.⁴³ Bu yardım kapsamında Kıbrıs Türk çiftçilerine yönelik olarak Ceylanpınar Devlet Üretim Çiftliği'nden 300 çuval (30 ton) buğday, 10 ton arpa, 20 ton da fasulye, makarna ve nohut temin edilir. Hareket gemisinin 24 Ağustos 1958 tarihinde Kıbrıs'a yaptığı seferinde ise 50 ton buğday, 10 ton şeker, 10 ton nohut, 15 ton fasulye, 10 ton mercimek, 5 ton makarna, 5 ton pirinç, 250 adet de çadır gönderilir. Aynı günlerde Rauf Denktaş imzasıyla Kızılay'a gelen mesajda ise "EOKA faaliyete başlamak üzeredir. Her zaman için ayrı yiyecek stokumuzu hazırlamak zorundayız. Bize ilk fırsatta hiç gecikmeksizin 5 ton fasulye, 5 ton nohut, 5 ton makarna, 5 ton hayvan yemini acilen göndermeniz rica olunur."⁴⁴ denilmektedir.

3 Kasım 1958 tarihi itibarıyla Hareket isimli gemiyle Kıbrıs'taki felaketzedelere 500 çuval buğday, 118 çuval yulaf, 94 çuval arpa, 50 çuval burçak,

⁴⁰ TMO Umum Müdürlüğü tarafından 11 Mart 1959 tarih ve 031/245-4 sayı ile Kıbrıs Türklerine Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

⁴¹ Kıbrıs'a Yardım Milli Komitesi'nin 12 Ağustos 1958 tarih ve 18.625 sayılı yazısı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

⁴² KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

⁴³ A.g.a.

⁴⁴ A.g.a.

119 çuval makarna, 50 çuval da fasulye, nohut ve 50 çuval yem gönderilir.⁴⁵ Bu arada Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin girişimiyle özellikle 1958 yılında artan EOKA saldırıları karşısında evlerinden göç etmek zorunda kalan insanlara çadır, battaniye, şeker, pirinç, makarna, fasulye, mercimek ve nohut yanında acil tıbbi malzeme ve ilaç da sevk edilir. Kıbrıs'ta 1958 yılında seyyar hastane kurulacağı yönünde basında haberler çıkması üzerine bazı vatandaşlar da bu hastanede gönüllü olarak çalışmak üzere Kızılay'a müracaat ederler. Öte yandan 30 Aralık 1959 gecesi yağın şiddetli yağış nedeniyle büyük zarara uğrayan, evleri ve tarlaları sel suları altında zarar gören Kıbrıslılara da aynı şekilde Kızılay yardım etmiştir.

Kıbrıs adasında 30 Aralık 1959 gecesi yağın şiddetli yağmurlar sonrasında Lefkoşa ve civarında büyük tahribat söz konusu olur ve konuyla ilgili olarak Kızılay'dan da yardım talebinde bulunulur.⁴⁶ Söz konusu yazıya göre yağışlar sonucu meydana gelen sel felaketiyle ilgili olarak Amerikan Kızıllaç Teşkilatı tarafından da selzedelere 1.000 dolar yardımda bulunulmuştur. Kıbrıs Başkonsolosu tarafından gönderilen söz konusu yazıya göre yağın şiddetli yağmurlar özellikle Lefkoşa ve civarında büyük tahribata yol açmış, yağmur sonrası meydana gelen sel suları ise birçok köyde evlere dolmuş, itfaiye ekipleri tarafından kurtarma çalışmaları başlatılmıştır. Edinilen bilgiye göre köylerde can kaybı olmamakla beraber evler oturulamaz duruma, eşyalar da kullanılamaz hale gelmiştir. Konsolosun yazısına göre Kıbrıs Türk toplumu lideri Dr. Fazıl Küçük de sel felaketinin hemen ardından Lefkoşa'nın Ortaköy bölgesine giderek incelemelerde bulunmuş, Türk sosyal yardım servisleri tarafından başlatılan yardım faaliyetlerine nezaret etmiştir.⁴⁷ Bu arada Kasım 1960 tarihi itibarıyla Tercüman gazetesi tarafından başlatılan yardım kampanyası çerçevesinde KTYMK adına değişik Türk

⁴⁵ Kızılay Genel Başkanlığının 3 Kasım 1958 tarih ve 214 sayılı yazısı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

⁴⁶ TC Hariciye Vekâleti tarafından Kızılay Umum Müdürlüğüne gönderilen 6 Şubat 1960 tarihli ve 740.151.II/2-862 Ek-I sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

⁴⁷ TC Kıbrıs Başkonsolosluğu tarafından Hariciye Vekâletine gönderilen 4 Ocak 1960 tarihli ve 10/8 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

bankalarında açılan hesaplarda toplanan yardımlar da Kızılay'a teslim edilir. Bu yardım kampanyasına Türkiye Garanti bankası da 1.000 lira ile katılır.⁴⁸ Konuyla ilgili olarak verilen bilgiye göre Osmanlı Bankası Galata şubesinde açılan 71.709 numaralı hesapta 20.793.66 lira, Ziraat Bankası Bahçekapı şubesinde açılan 23.1010 numaralı hesapta 10.683.20 lira, iş Bankası Yenicami şubesinde açılan 118847 numaralı hesapta 13.052.02 lira yardım toplanmıştır.⁴⁹ Aynı konuyla ilgili olarak hazırlanan raporda ayrıca 25 Ağustos 1958 tarihinde Tercüman gazetesi tarafından düzenlenen bir başka yardım kampanyası sonrasında toplanan 90.000 liranın da bu gazete tarafından Kızılay'a gönderildiği, ayrıca son kampanyada toplanan 44.528.88 liranın da aynı şekilde devralınabilmesi için gazete yetkilileriyle görüşmelerin devam ettiği de belirtilir.⁵⁰

1961 yılında adada yaşanan büyük kuraklık neticesi perişan olan Kıbrıslı Türk çiftçilere 1000 ton buğday ve 500 ton arpa yardımında bulunulmuştur. Zor durumdaki Türk çiftçilere yönelik olarak Kızılay tarafından adaya ayrıca 250 ton çimento ile 200 bin adet de kiremit gönderilir. Bu yardımların dışında yine aynı dönemde zirai kalkınmasına yardımcı olmak ve yem bitkileri ziraatını teşvik etmek maksadıyla Kıbrıslı Türk çiftçilere 1 ton korunga ile 2 ton fiğ tohumu da hibe yoluyla sevk edilir.⁵¹ Söz konusu yardım faaliyetlerinin zamanında yapılabilmesi ve özellikle gönderilecek hububatın ülke dışına çıkartılması aşamasında herhangi bir güçlüklerle karşılaşılması için daha önce gönderilen 200.000 kiremidin gönderilmesinde uygulanan usulün tatbik edilmesi ve Kıbrıs Türk çiftçilerine gönderilecek olan tohumlukların Kıbrıs Türk Kooperatif Merkez Bankası'na hibe edilen tohumluklar olarak gönderilmesi de kararlaştırılır. Öte yandan Tercüman

⁴⁸ Kızılay Genel Müdürlüğünün 15 Ağustos 1958 tarih ve 53 sayılı yazısı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

⁴⁹ Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğü tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 12 Aralık 1960 tarih ve 2323 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

⁵⁰ Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğü tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 12 Aralık 1960 tarih ve 2323 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

⁵¹ KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4 Kıbrıs.

gazetesi tarafından Kıbrıs Türklerine yardım amacıyla açılan kampanya çerçevesinde çeşitli bankalara yapılan toplam 134 bin lira da Kızılay aracılığıyla KTMYK'ne teslim edilir. Söz konusu bu komite “Kıbrıs'taki ırktaşlarımıza memleket ölçüsünde nakdi yardım temin etmek ve toplanan paralarla alınacak çeşitli gıda maddelerini göndermek ve bu suretle adada son günlerde vukua gelen müessif hadiseler dolayısıyla soydaşlarımızın ıstıraplarını tedvin eylemek maksadıyla” Ankara'da Temmuz 1958 tarihinde Kızılay Genel Müdürü ve Afyon milletvekili olan Rıza Çerçel başkanlığında kurulmuştur. Bu komitenin kurulmasının hemen ardından ilk etapta yardıma bulunanlar Halk Bankası, Çimento Sanayi İşletmesi Müdürlüğü, Merzifon Kızılay Şubesi, Sümerbank Yünlü Sanayi Müessesesi başta olmak üzere yurdun çeşitli yerlerinden yurttaşlar olur.⁵²

Bu yardım kampanyasına Türkiye'nin her yanında bütün Kızılay şubeleri ellerinden gelen çabayı göstererek ve farklı etkinlikler düzenleyerek katılırlar. Örneğin bu yardım kampanyası çerçevesinde Türkiye Milli Talebe Federasyonu tarafından neredeyse bütün Türkiye'yi dolaşan ve 30 kişinin görev aldığı bir halk oyunları ekibi oluşturulur ve Ağustos 1958 tarihinden itibaren faaliyete geçen söz konusu bu ekibin ziyaret ettikleri il ve ilçelerde masrafları ve konaklamaları bölgenin imkânlarından karşılanır. Halk oyunları ekibi sorumluları ve ekipte görev alanlar elde edilen hâsıllattan pay almazlar ve gerek yapılan nakdi yardımlar gerekse temsiller sonrasında toplanılan seyir ücreti toplanarak doğrudan Kıbrıs Türklerine Yardım Komitesi'ne sevk edilir. Halk oyunları ekibinin Ağustos ayında ziyaret ettiği ve oyunlar sergilediği yerler arasında Afyon, Konya, Adana, Malatya, Tarsus, Mersin, İskenderun, Gaziantep, Kayseri, Eskişehir ve Sivas da bulunmaktadır. İlk bir ay içinde ekibin Kıbrıs için topladığı yardım 30 bin liradır ve halk oyunları ekibi 1 Ekim 1958 tarihinden itibaren yurtdışında da aynı şekilde gösteriler yapmağa başlar.⁵³ Yardım faaliyetlerine girişen vatandaşlar zaman zaman Kıbrıs'ta ailesi Rumlar tarafından öldürülmüş çocukları evlat edinmek için de Kızılay'a müracaat

⁵² KGMA. K-4134.1958.9-2 Kıbrıs.

⁵³ KGMA. K-4130.1958.9-2B Kıbrıs.

ederler. Bu arada Kızılay’a müracaat eden Ragıp Özer isimli emekli bir albay resim sanatçısı olduğunu belirterek yaptığı iki yağlıboya tabloyu Kızılay’a vermek istediğini belirtir ve bu resimlerin Kıbrıs davasının sembolü yapılmasını ister.

C- KIBRIS CUMHURİYETİ’NİN KURULMASI VE KTKA

Doğu Akdeniz’de jeopolitik önemine bağlı olarak Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında kilit noktadadır. Coğrafi, fiziki, kültürel, folklorik değerler göz önüne alınınca ada Anadolu’nun bir parçasıdır⁵⁴ Ancak 1950 yılında Kıbrıs tekrar öne çıkar ve önce İngilizlere karşı başlayan EOKA tedhişi 1 Nisan 1955 sonrasında Türklere de yönelir ve ada yaşanmaz bir hale gelir. Olup bitenleri henüz kavrayamayan İngilizler ise ne yapacaklarını bilmez bir durumdadırlar. Ancak Türk tarafında bu faaliyetlerle ilgili kıpırdanmalar da başlamıştır⁵⁵. EOKA olayları karşısında Kıbrıslı Türkler de tamamen nefsi müdafaaya yönelik olarak Karaçete, Volkan, 9 Eylül, TMT gibi organizasyonların içine geçerek kendilerini savunmaya çalışırlar. Kıbrıs’taki kargaşa ortamı Zürih ve Londra anlaşmalarına kadar devam eder ve Kıbrıs Cumhuriyeti ile ilgili görüşmeler sonrasında Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’nin garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyeti tesis edilir. Londra ve Zürih’te görüşülen ve 19 Şubat 1959 günü kabul edilip imzalanan⁵⁶ ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nin yapısını ortaya koyan anlaşma Kıbrıs’ta % 60’ı Rumlardan, geriye kalanı da Türklerden oluşacak 2000 kişilik bir ordu öngörmektedir. Bunların dışında bu ittifakın gereği olarak adada üçlü bir karargâh teşkiline gidilecektir. Kıbrıs Cumhuriyeti çerçevesinde görev yapacak 650 kişilik Türk birliğiyle ilgili olarak Kur. Albay Turgut Sunalp komutasındaki heyet 12 Ocak 1960 Salı günü adaya gelir. Türk ve Yunan birlikleri de 16 Ağustos 1960 günü ilk defa adaya ayak basarlar. Yunan birliklerini getiren 3

⁵⁴ BCA. 030.01.64.394.7.

⁵⁵ TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoğlu ile Girne’de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme

⁵⁶ BCA. 030.01.38.227.17

geminin limana yanaşması sonrasında Ege gemisi de limana gelir ve Kıbrıs Türklerinin coşkun sevinçleri ve tezahüratları arasında karaya ayak basarlar.⁵⁷

Ç- 16 AĞUSTOS 1960 SONRASINDA KIBRIS

Makarios ise 2 Mart 1961 günü EOKA'cı Fotis Pittas'ın Frenaros köyünde dikilen büstünün açılışında, EOKA'cılarının eserini tamamlamak için birlik beraberlik içinde olmaları gerektiğini ve onların kanlarıyla temelini attıkları binayı tamamlamak işine devam etmeleri gerektiğini belirtir. Diğer taraftan EOKA'nın eli kanlı liderlerinden Nikos Sampson'un kurduğu OPEK (Kıbrıs Rumlarını Koruma Teşkilatı) 1961 Nisan'ında Başkan Promitheus imzasıyla yayımladığı bir bildiriyle hem Kıbrıslı Türklere ve Türkiye'ye, hem de Kıbrıslı Rumlara gözdağı vermeğe çalışır.⁵⁸ Makarios, 15 Ağustos 1962'de Kykko Manastırı'nda yaptığı konuşmada "Kıbrıs Rumları, EOKA kahramanlarının başlatmış olduğu işi tamamlamak için ileriye doğru yürümeye devam etmelidir. Şimdi mücadele yeni bir şekil almıştır ve nihai gayemizi gerçekleştirinceye kadar da devam edecektir." der.⁵⁹ 1960–1963 yılları arasındaki 3 yıl içinde Londra ve Zürih anlaşmalarının isabetsiz ve kendi iradesinin dışında imzalandığını tekrarlayıp duran Makarios, Enosis hedefine ulaşabilmek için Kıbrıs Cumhuriyeti'ni atlama tahtası olarak görür. Oluşturulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkmaya ve daha sonra ortaya çıkacak Akritas Planı ile adadaki bütün Türkleri katletmeye yönelik Rumlar, oluşturulan Cumhuriyet'in korunmasına da müsaade etmezler. Aynı günlerde Kızılay Cemiyeti Başkanlığına müracaat eden Kıbrıs Cumhuriyeti Büyükelçisi ve Kıbrıs Türk Kültür Derneği eski Genel Başkanı Mehmet Ertuğruloğlu ise "...Kıbrıs'ta cemaatler arasında geçmişte vukua gelen anlaşmazlıklar yüzünden zarar gören veya malları tahrip edilen soydaşlarımıza yardım etmek üzere kurulan KTYMK tarafından bazı imkânlar sağlanmış ve cumhuriyetimizin himaye ve müzaheretinden büyük ölçüde

⁵⁷ A. g. e., s. 330.

⁵⁸ Aydın Akkurt, Bir İhanetin Belgeseli (Dr. İhsan Ali), Akdeniz Haber Ajansı Yay., 1996, Lefkoşa, s. 22.

⁵⁹ Pierre Oberling, a.g.e., s. 5

faydalanılmak suretiyle ehemmiyetli yardımlarda bulunulmuştı. Cemiyetinizin eski başkanının riyasetinde çalışan bu komitenin para ve yardım işlerine müteallik mesaisinin teşkilatınız tarafından yürütüldüğünü arzdan vareste görmekteyim. Komite işlerini çoktan bitirmiş ve bu arada hallerde ve şartlarda büyük değişiklikler vukua gelmiş bulunduğu için sağladığı teberrulardan halen teşkilatınız emrinde bulunan bakiyenin Kıbrıs Türklerine yardımı başlıca gaye edinen ve vaktiyle Kıbrıs'a Milli Yardım Komitesi'nde Türkiye Kızılay Cemiyeti'nden sonra en çok gayret sarf eden KTKD emrine verilmesini..." ister; ancak bu öneri Kızılay Genel Merkezi tarafından sıcak karşılanmaz ve "Şimdilik bir işlem yapılmamasına" denilerek kabul edilmez.⁶⁰

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra faaliyetlerine son verdiği ve silahlarını teslim ettiği açıklanan EOKA'nın ise, bu silahları gerçekte teslim etmediği zaman içerisinde pek çok vesileyle ortaya çıkacaktır. 1963 Aralık ayına gelindiğinde bu kadroda 10.000 civarında eğitilmiş ve silahlı Rum vardır.⁶¹ Öte yandan, Yunanistan Savunma Bakanı Garafulyas'ın Kıbrıs Cumhuriyeti İçişleri Bakanı Yorgacis'e gönderdiği 30 Haziran 1964 tarihli mektubu adada ne tür bir hazırlığın yapıldığını ve boyutlarını ortaya koyar.⁶² Türklere verilen hakların ortadan kaldırılması ve bu hakların Rumlara verilmesi veya Rumlar lehine değiştirilmesi Türk toplumunu adada azınlık haline getireceğinden Makarios, İngilizlerden aldığı olumlu sinyallerle planını uygulamaya koyar.

Makarios'un 30 Kasım 1963'de Türkiye'ye takdim ettiği ve değiştirilmesini istediği 13 madde ile ilgili teklifi Türk hükümetince derhal reddedilir. 13 rakamını çok seven ve uğuruna inanan Makarios'un Onikiada'dan sonra Kıbrıs'ı da 13. ada olarak Yunanistan'a bağlama isteğinin bir parçası olan⁶³ bu teklifle ilgili olarak,

⁶⁰ Kıbrıs Cumhuriyeti Büyükelçiliği tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine gönderilen 25 Ağustos 1961 tarihli ve 20.699 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

⁶¹ Aydın Akkurt, a.g.e., s. 56

⁶² Sabahattin İsmail, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu-Çöküşü Ve Unutulan Yıllar, Lefkoşa, 1992, s. 262

⁶³ Rauf R.Denktaş, Rauf Denktaş'ın Hatıraları Cilt 5, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1997, s. 155

Kıbrıs Türklerini azınlık statüsüne sokacak ve ülkenin tek meclisli yasama organı olan Kıbrıs Temsilciler Meclisi kararlarını Türklerin veto edebilmesi hakkını ortadan kaldıracak anayasa değişikliğinin kabul edilmemesi üzerine Makarios hükümetteki Türk memurlar ile Temsilciler Meclisi'nin Türk üyelerini azleder ve Türk köylerine korku salmak için başlatılan saldırılar yoğunlaşır. 1960–1963 yılları arasındaki 3 yıl içinde Londra ve Zürih anlaşmalarının isabetsiz ve kendi iradesinin dışında imzalandığını tekrarlayıp duran Makarios, Enosis hedefine ulaşabilmek için Kıbrıs Cumhuriyeti'ni atlama tahtası olarak görür. EOKA'nın bütün ileri gelenleri kilit noktalarda görevlere getirilir ve gizli silahlanmaya da hız verilir. Makarios bunun için bu dönemde bütün gücünü Anayasanın ve özellikle Türklerle ilgili olan 13. maddenin değiştirilmesi yönünde yoğunlaştırır.

Rum cemaatinin bütün ileri gelenleri ellerine geçen her fırsatta tahrik edici davranışlar ve konuşmalarla Enosis fikrini sıcak tutma gayreti içine girerler. Ayrıca İngiltere'nin adada Akrotiri ve Dikelya askerî üslerini açmasını müteakip Yunanistan, İngiltere ve Türkiye'den oluşan garantör devletlerden birisi olarak kendisini geri plana çekmesi, kâğıt üzerinde nüfus olarak Türklerden daha fazla olan Rumların Türkleri nasıl olsa kolayca alt edebiliriz düşüncesine kapılmalarına sebep olur ve Makarios, Yunanistan ve Kıbrıslı Rumların Enosis hayalleri bir kere daha kabarır. 21 Nisan 1966'da Grivas yanlısı yayın yapan Patris gazetesinin ana hatlarıyla yayımladığı ve EOKA liderlerinden Polikarpos Yorgacis'den Cumhurbaşkanı Makarios'a, Nikos Sampson'dan Glafkos Klerides'e kadar birçok kişinin kanlı eylemlerinden sorumlu olduğu Akritas Planı uygulamaya konulur.

D- 21 ARALIK 1963 RUM SALDIRILARI VE KANLI NOEL DÖNEMİ

Türkleri toptan yok etmek için İçişleri Bakanı Yorgacis tarafından silahlandırılan eski EOKA'cıların Türklere acımasız davranışlarda bulunması, daha sonra da yollara barikatlar kurarak Türk motosikletlileri durdurmaları ve dayak ve küfürle kimliklerini göstermelerini istemeleriyle 21 Aralık 1963 Cuma günü

tansiyon iyice yükselir.⁶⁴ EOKA'nın bütün baskı, tedhiş ve olumsuz davranışlarına karşılık TMT'nin özellikle komuta kademesinde görev yapanların sağduyulu ve soğukkanlı girişimleriyle sivil Rumların zarar görmesinin de önüne geçilir. Ne acıdır ki özellikle Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs Türklerinin sağduyulu yaklaşımları ve TMT'nin sivil Rumları korumaya yönelik girişimleri aynı karşılığı Rumlardan görmeyecektir;⁶⁵

“Sancaktarlığa

Tunçbilek, 9 Aralık 1963

Köyümüzün Kumsal bölgesi diye bilinen Mehmet Akif Caddesi üzerinde Bay Muvaffak Necdet'e ait yeni inşaatın kalıp işleri maalesef bir Rum'a verilmiştir. Bunu bahane eden ve kalıpcılık sanatı ile iştigal eden birkaç arım bana şikâyet ederek bu işin doğru olmadığını söylemekte ve Rum'un tahtalarını yakacaklarından bahsetmektedirler. Ben de yapacakları bu işin doğru olmadığını ve hiçbir zaman böyle bir şeye tevessül etmemelerini kendilerine tebliğ etmiş bulunmaktayım. İleride herhangi bir hadise zuhurunda arıların isimleri yanımda mahfuzdur.”

Tahtakale mahallesinde Girne'den Lefkoşa'daki evlerine dönen iki arabadaki 6 erkek ve dört kadından Zeki Halil ve Cemaliye Emirali Rum polislerin makineli tüfeklerle ateş açmalarıyla hayatlarını kaybeder. Savunma Bakanı Yorgacis, Makarios'un şahsi doktoru Vassos Lyssarides ve Nikos Sampson'un idaresindeki EOKA'cılar Akritas Planı'nı uygulamaya geçer. Bu dönemde ortaya çıkan ise sözde faaliyetlerine son vermiş olan EOKA'nın yerine derhal ve yeniden teşkil edilen EOKA-B örgütüdür.⁶⁶

E- KUMSAL KATLİAMI

24 Aralık Salı günü de Rumların saldırıları bütün şiddetiyle devam eder. Kumsal bölgesinin ölü bölge olarak düşünülerek savunmasız bırakılması üzerine, uzun zamandır bu bölgede Türklerle yaşayan ve Türkleştiği zannedilen Avrağami isimli Ermeni asıllı bir Rum'un bu bölgede Türk direnişi olmadığını Rumlara haber vermesiyle Rum katliamları da derhal başlar. Terezepulos kod isimli bir Yunan

⁶⁴BCA.030.01.64.394.29.

⁶⁵KTMA, TMT Arşivi. Dosya. No. 1188/37 ve 298/007.

⁶⁶BCA.030.01.64.394.29.

subayının komutasındaki 150'den fazla Rum bu bölgede bulunan Severis Un Fabrikası'ndaki Rumların ateş desteğiyle Kumsal bölgesine gelirler ve Lefkoşa'nın Kumsal semtinde İrfan Bey Sokak, 2 numarada oturmakta olan KTAK doktoru Binbaşı Nihat İlhan'ın 37 yaşındaki eşi Mürüvet İlhan, çocukları 6 yaşındaki 1958 doğumlu Murat, 1959 doğumlu 5 yaşındaki Kutsi ve henüz 10 aylık olan Hakan saklandıkları küvetin içinde Rumlar tarafından katledilir ve dünya basını bu olayı anında bütün dünyaya yansıtır.⁶⁷ Olayın gerçekleştiği gün Kıbrıs Türk Alayı'nda da komutan Kurmay Albay Nuri Ersöz tarafından alarm verilir. Amerika görevi sonrasında 20 Mart 1963 tarihinde Kıbrıs'ta göreve başlayan ve bu görevi 28 Aralık 1963 günü 9 ay 10 gün gibi son derece kısa bir süre sonunda ve beklenmedik bir şekilde sona eren Binbaşı Nihat İlhan da göreve gitmek üzere saat 04.00 sularında 1963 model Volkswagen arabasına biner ve evden çıkar. Evden çıkışında ilk karşılaştığı kişi her sabah evine taze süt, yoğurt, peynir, ekmek getiren çoban Hüseyin olur.⁶⁸ Onunla selamlaşır ve görev bölgesine gider. Özellikle Küçük Kaymaklı ve Gönyeli civarında çarpışmalar devam ettiğinden hastaneye devamlı yaralı getirilmektedir. Hayatında hiç otobüs kullanmamış olan Binbaşı Nihat İlhan hiç yardımcı olacak kimse bulamayınca hastanedekileri ve ameliyat malzemelerini çatışmaların ortasında kalan Kaymaklı'dan götürmek için direksiyona geçer ve otobüsle Gönyeli'deki hastaneye dönüştürülen okula gelir. Bu arada imkânsızlıklar içinde kalmış Kıbrıslı Türk bir hemşire de yaralı birisini Kaymaklı'dan Gönyeli'ye kadar sırtında taşıyarak getirir ve onun ameliyatına da girer.⁶⁹ Tarihe 'Kumsal Katliamı' olarak geçen ve 'tek suçları babalarının bir Türk subayı olması olan masum çocukların Rumlar tarafından katledildiği'⁷⁰ bu olayın gerçekleştiği ev daha sonra evin sahibi Hasan Yusuf Kudum tarafından 'Barbarlık Müzesi' haline getirilir.

⁶⁷ Daily Mail, 28 Aralık 1963.

⁶⁸ Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan'la 13 Aralık 2005 günü Ankara'da yapılan görüşme.

⁶⁹ Adı geçen görüşme.

⁷⁰ Daily Telegraph, 15 Şubat 1964

Evinde olup bitenlerden habersiz olan Binbaşı Nihat İlhan'a acı haberi çoban Hüseyin getirir. Kendisine çocukların sütünü, ekmeğini götürüp götürmediğini soran Binbaşı İlhan'a çoban Hüseyin 'Hayır götürmüyorum. Çocuklarınız artık ne ekmek yiyor, ne peynir yiyor. Onlar Allah'ına kavuştu.' cevabını alır.⁷¹ Kumsal Katliamı sırasında aynı evde bulunan ve bu evin Barbarlık Müzesi olması için yoğun uğraşlar veren Hasan Yusuf Kudum da o günü şöyle anlatır;⁷²

"24 Aralık 1963 gecesi, eşim Feride ile komşumuz Binbaşı Nihat İlhan'ın evindeydik. Yine komşularımızdan Meriçli (Moralı) Ayşe hanım, kızı Işın ve Ayşe hanımın kız kardeşi Növber de bizimle beraberdi. Akşam yemeği yiyorduk. Ansızın Kanlıdere tarafından eve kurşun yağmaya başladı. Kurşunlar yağmur gibi yağıyordu. Bulunduğumuz yemek odası tehlikeliydi. Çabucak banyoya koştuk. Burasının daha güvenli olduğunu düşünmüştük. Dokuz kişiydik. Eşimden başka herkes banyoya sığınmış, eşim tuvalete saklanmıştı. Korku ve dehşet içinde bekledik. Binbaşı doktorun hanımı Bayan İlhan banyoda, kollarında çocukları Murat, Kutsi ve Hakan olduğu halde ayakta duruyordu. Ansızın sokak kapısının büyük bir gürültü ile kırıldığını işittik. Makineli tüfeklerle eve giren Rumlar her tarafı taramaya başlamışlardı. Bir ara Rumca bir sesin 'Taksim istersiniz ha.' diye bağırdığını işittim. Tekrar kurşun yağmuru başlamıştı. Bayan İlhan üç çocuğuyla birden bire küvetin içine yığılmıştı. Vurulmuşlardı. Bu esnada banyoya giren Rumlar, silahlarındaki kurşunları tekrar üzerimize boşalttı. Binbaşının çocuklarından birisinin inlemesini işittim ve kendimden geçtim, bayılmışım.

İki üç saat sonra ayıldığım zaman Bayan İlhan'ın ve çocuklarının küvette ölü yattıklarını gördüm. Ben ve diğer komşular ağır yaralıydık. Eşime ne olmuştu acaba? Derhal tuvalete koştum. Yerde yatıyordu ve en vahşi bir şekilde öldürülmüştü. Sokaktan silah sesleriyle karışık 'İmdat! Yetişin! Bizi kurtaracak yok mu?' feryatları geliyordu. Çok korkmuştum. Yatak odasına geçtim ve karyolanın altına saklandım. Bir saat daha geçmişti. Uzaktan silah sesleri gelmeye devam ediyordu. Ağzım kupkuruydu. Karyolanın altından çıkıp biraz su içerek tekrar banyoya geçtim. Bir saat önceki gibi, herkes olduğu yerde duruyordu. Yaralı olan Ayşe hanıma ve Növber Hanıma su verdim.

Sabah saat beşe kadar banyoda bekledik. Hiç sabah olmayacak sanmıştım. Hepimiz yaralıydık ve hastaneye gitmemiz gerekiyordu. Növber ve ben yürüyebiliyorduk. Yardım buluruz umuduyla sokağa çıkmaya karar

⁷¹ Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan ile 25 Haziran 2007 günü Ankara'da yapılan görüşme.

⁷² Söz konusu evin müze olarak faaliyete geçmesi döneminde bu konuda en faal çalışanlardan birisi olan Hasan Kudum neredeyse vefat edinceye kadar bu bölgeden ayrılmaz ve yıllarca bu müze-evi ziyaret edenlere burada yaşadıklarını anlatır. Hasan Yusuf Kudum ile 8 Ağustos 1991 tarihinde Lefkoşa'nın Kumsal bölgesinde bulunan söz konusu müzede yapılan görüşme

verdik ve Köşklüçiftlik'e kadar yürüdük. Orada bazı kimselere rastladık. Bizi alıp hastaneye götürdüler. Yolda giderken evde daha yaralıları bulunduğunu söyledim. Hastanede üç gün kaldıktan sonra uçakla Ankara'ya tedaviye gönderildim. Ankara'da dört ay tedavi gördüm. Kıbrıs'a dönüşümde uçak alanında Rumlar tarafından tutuklandım. Bu anlattıklarımı tutukluluğum esnasında Rumlara da anlattım. Sonra serbest bırakıldım.”

Binbaşı Nihat İlhan'ın eşinin ve üç çocuğunun cenazelerini askerî uçakla Elazığ'a götürmesinin ardından Kumsal bölgesindeki evleri de aynı şekilde kalır ve muhafaza edilir. Binbaşı İlhan o eve bir daha giremez ve özel eşyaları da daha sonra Türkiye'ye gönderilir.⁷³ Kumsal bölgesinde meydana gelen olay sonrasında ilk TMT ekipleri de yardım ekipleriyle beraber bölgeye gelirler.⁷⁴ Bu arada aynı bölgede yaralanmış olan TMT'ciler derhal Dr. Necdet Ünel'in Adiloğlu Kliniği'ne sevk edilir. Saldırıların gittikçe yoğunlaşması, dünyanın bütün bu olup bitenlerden habersiz olması ve yardım gelmemesi üzerine dünya kamuoyuna bilgi akışını sağlamak üzere yeni yollar aranır.

TC Lefkoşa Büyükelçiliği'nin teleksi aracılığıyla bilgi ve belge göndermek yeterli olmadığından ilk etapta tedavilerinin yapılabilmesi için Ankara'ya gönderilmesi kararlaştırılan 28 yaralının 28 Aralık 1963 tarihinde gidecek olması belgelerin yaralıların aracılığıyla ulaştırılması fikrini gündeme getirir. Bu konuyla ilgili ilk fikir Türkiye'ye önemli belgelerin yaralıların sargı bezleri arasında ulaştırılması şeklindedir ve Dr. Necdet Ünel'in düşüncesi hemen onay görür. Türk uçaklarının Lefkoşa'daki uluslararası havaalanına inişlerine müsaade etmeyen Rumlar Ankara'dan tıbbi yardım getiren bir uçağın Kızılhaç'ın kontrolünde olmak şartıyla yaralılarla beraber adadan ayrılmasına izni verirler. Uçakla adadan çıkarılacaklar arasında Ankara Vali Muavini de bulunmaktadır. Bu fırsat çok iyi değerlendirilir ve Dr. Kaya Bekiroğlu, Dr. Naim Adiloğlu, Dr. Ezel Örfi, Dr. Şemsi

⁷³ Katliam sonrası evden getirilen eşyalar sadece İlhan ailesine ait özel eşyalardır ve halen Ankara'da yaşamakta olan Bnb. İlhan ve ailesi Kıbrıs'taki evden arta kalanları derleyip toplamakla meşgul olmaktadır. Özel eşyalarla ilgili olarak hazırlanacak sergi camekânlarının kurulmasıyla beraber bu özel eşyalar evde bu özel camekânlarda sergilenecek ve korunacaktır. Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan ile 25 Haziran 2007 günü Ankara'da yapılan görüşme.

⁷⁴ TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoğlu ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne'de yapılan görüşme

Kazım, Dr. Osman ve Kimyager Cahit Rüstem söz konusu yaralıları ameliyathaneye alırlar. Böylece 28 Aralık 1963 tarihinde Kızılay aracılığıyla 3 Rum, 3 İngiliz, 3 Türk subayın gözetiminde Lefkoşa'dan Ankara'ya gönderilecek yaralılarından Yılmaz Bora, Vural Cevdet ve İbrahim Davulcunun sargı bezlerinin arasına gizli belgeler özenle yerleştirilir. Bu yaralı kafilesinde Yılmaz Mehmet, Vural Cevdet, Mustafa Ahmet, Cemal İbrahim, Enver Ferhat, Mehmet Şükrü, Burhan Garip, Erdem Esenyel, Hasan Mustafa, İbrahim Mustafa, Yusuf Salih, Salahi Salih, Nevzat Molla Mehmet ve Çetin Salih bulunmaktadır.⁷⁵

Türkiye'den gelen askerî bir uçakla Etimesgut Havaalanı'na, oradan da Ankara Hastanesi'ne sevk edilen bütün vücutları alçıya alınmış sözde ağır yaralılar Kıbrıs'tan belge ve fotoğraflar getirdiklerini ilk defa Başbakan İsmet İnönü ve Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Tural'a açıklarlar. Bu arada hastanede tedavilerinin tamamlanmasının ardından tekrar Kıbrıs'a dönmek isteyen yaralılarla ilgili olarak Kıbrıs adasında Rumlar tarafından çıkarılması muhtemel zorluklar konusunda öncelikle bir araştırma yapılır ve ardından Dışişleri Bakanlığı tarafından "...Beş Kıbrıslı yaralının Kıbrıs'a döneceklerinin, gerekli emniyet tedbirlerinin alınması için BM Kumandanlığı nezdinde teşebbüste bulunulmak üzere Cumhurbaşkanlığı muavinliğine bildirildiği ifade edilmekte ve muteber pasaport hamili olmamaları bahanesiyle bundan evvelki yaralı kafilesinin gelişinde Rumların çıkardığı müşküllerin tekerrürüne meydan vermemek bakımından bahsi geçen şahısların muteber pasaportla Kıbrıs'a gelmelerinin sağlanması..."⁷⁶ denilir. Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından ikinci grup olarak Kıbrıs'a gönderilecek olan hastalar listesinde Necati Ahmet, Nemci Süleyman, Ayşe Halil, Növber Ali ve Işın İbrahim de bulunmaktadır. Gidemeyecekler listesinde ise Hacettepe Hastanesi'nde tekrar tetkikten geçecek Hüseyin Halil Salih, siyasi nedenlerle adaya gidemeyen Kemal

⁷⁵ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Bürosu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 27 Ocak 1964 tarihli ve 740.119/315 sayılı yazı.

⁷⁶ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 11 Mayıs 1964 gün ve 1680 (17358) sayılı yazı

Hıfzı ve Mersin’de Günaydın Otel’inde kendi parasıyla kalmakta olan Hasan Yusuf Gudum da bulunmaktadır.⁷⁷

Kumsal bölgesindeki Rum saldırısında ağır yaralanarak Türkiye’ye getirilen Ayşe Halil, Nevber Ali ve kızı Işın İbrahim’le ilgili olarak Ankara’da derhal ilk müdahale yapılır ve yaralılar hastaneye kaldırılırlar. Bu arada söz konusu yaralıları merak edenler arasında Avustralya’nın Victoria bölgesinde yaşamakta olan Ayşe Halil ve Nevber Ali’nin kardeşleri Nevzat Mustafa da bulunmaktadır ve konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Merkezine bir mektup göndererek “Pek sayın bayan veya bay! Bir Kıbrıslı olup 7 seneden beri Avustralya’da bulunmaktayız. Kıbrıs’ta çıkan son karışıklıklar yüzünden Ayşe Halil İbrahim ve küçük bir kız çocuğunun gene Nevber Ali Cafer isimindeki kız kardeşlerimin yaralı olarak Ankara’ya kaldırdıklarını haber aldık. İyileştiler mi? Hala daha oradalar mı hiç bilmiyoruz ve çok merak ediyoruz. Eğer hala daha Ankara’daysalar onlardan bize bir haber veya adreslerini göndermek mümkün değil mi acaba? Çok rica ediyoruz bizden bunu esirgemeyiniz, adreslerini bize bildirin veya iyi veya kötü bir haber. Ayşe Halil İbrahim 24 yaşlarında, Nevber Ali Cafer 36 yaşlarında. Saygılarımla.”⁷⁸ der. Konuyla ilgili olarak verilen cevapta ise “Kız kardeşiniz Ayşe Halil, Nevber Ali ve Işın İbrahim haberdar edilmiş, kendileri halen Ankara’da bulunduklarından size mektup yazmaları hususunda ayrıca ilgili memurumuza talimat verilmiştir. Adı geçen akrabalarınız tedavi edilmiş olup halen sıhhi durumları gayet iyidir.”⁷⁹ denilir.

Rumların ada sathında bulunan Türk yerleşim merkezlerine ve Türk köylerine saldırıları korku salma amacını çoktan geride bırakıp vahşiyane bir hâl alır. Bu saldırıların en tipik örneği hastanedeki Türk hastaların katledilmesidir.⁸⁰ Lefkoşa

⁷⁷ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Kızılay Genel Başkanlığı tarafından gönderilen 20 Şubat 1964 tarihli ve 7676 sayılı yazı.

⁷⁸ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Nevzat Mustafa tarafından Kızılay’a gönderilen mektup.

⁷⁹ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kıbrıs’a yardım Komitesi tarafından Nevzat Mustafa’ya gönderilen 6 Nisan 1964 tarihli ve 10760 sayılı yazı ve Nevzat Mustafa tarafından Kızılay’a gönderilen mektup.

⁸⁰ Pierre Oberling, Kıbrıs Faciası, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1990, s. 7

Devlet Hastanesi'nde hastabakıcılık yapan Veli Mehmet, aynı hastanede hasta olarak yatan Menteş Zorba isimli genç bir okul müdürü, Şefika Hasan, ayrıca hasta hanedeki oğluna kan vermek üzere gelen Tremeşe/Erdemli köyünden Yusuf Pekri ve babasının kanıyla iyileşmeyi beklerken babasıyla aynı kaderi paylaşan ve Rumların vücudundaki bütün kanı çektikten sonra ölüme terk ettikleri oğul Ahmet Yusuf Pekri de⁸¹ Rum vahşetinden kaçamayan Türkler arasındadırlar ve hastane başhemşiresi Türkan Aziz'in odasında katledilmişlerdir,⁸²

“Bir görgü tanığı - Kıbrıslı olmayan bir hemşire - daha sonra silahlı Yunanların Türk hastaları sorarak koğuşlara daldıklarını söyledi. Çoğunun cerrahi rahatsızlıkları vardı. Silahlı adamlar battaniyeleri ve çarşafı çekip sargılarını söktüler. Hastalar bağırıp bayılırken içeri giren silahlı adamlar donuk bir ifadeyle Türk hastaların sargı bezleri arasında silah sakladıkları ihbarını aldıklarını söylediler. Bu 21 kişiyi alıp götürdüler ve bir daha onları gören olmadı.”

Hasan Yusuf Kudum aynı bölgede ve Barbarlık Müzesi ile yan yana olan kendi evinde yaşamış, bu müzenin de bakım ve korunmasıyla ilgilenmiştir. Daha sonra devreye Genelkurmay Başkanı Org.Cevdet Sunay'ın girmesiyle cenazelerin Türkiye'ye getirilebilmesi için ve 35 yaralı Kıbrıslı Türk için ayrı ayrı olmak üzere iki uçak gönderildiği anlaşılabacaktır. Daha önceden Ankara'ya getirilmesi planlanan cenazeler Ankara'da havanın gergin olması ve bir taşkınlık olabileceği endişesiyle Binbaşı Nihat İlhan'ın memleketi olan Elazığ'a yönlendirilir ve uçak havadayken rota değiştirerek Elazığ'a gelir. Uçağın Elazığ'a gelmesinden sonra Binbaşı Nihat İlhan kendisine Kıbrıs'ta gazeteci Ömer Sami Coşar tarafından verilen ve Ankara'ya iletilmesi istenilen bir zarfı hatırlar.⁸³ Bunun üzerine elindeki zarfı uçağın pilotuna verir ve zarfın Ankara'ya ulaştırılmasını ister. Ancak Binbaşı Nihat İlhan'ın burada bilmediği bir şey vardır çünkü zarfın içindeki fotoğraflar Rumlar tarafından öldürülen eşi ve çocuklarına ait olan fotoğraflardır ve o fotoğraflardan özellikle bir tanesi zaman içinde Aralık 1963 olaylarıyla ve “Kumsal Faciası” ile

⁸¹ Mehmet S. Emircan, Ulusal Varoluş Mücadelemiz Şiirler II, Lefkoşa, 1997, s. 22-24

⁸² H. Scott Gibbons, Genocide Files, Ada Yay., Ankara, 1969, s. 65. Ayrıca Bkz. Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Anıları, Cilt I, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1996, s. 18-19

⁸³ Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan ile 18 Nisan 2007 günü Ankara'da yapılan görüşme.

anılacak bir fotoğraf olacaktır. Binbaşı Nihat İlhan'ın eşi ve çocuklarına ait cenazeler Elazığlıların da katıldığı infial ve Rumlara yönelik öfke dolu bir cenaze töreniyle Elazığ'da toprağa verilir. “İnsan hafızasının dahi kabul edemeyeceği tecavüzler”⁸⁴ yanında 21 Aralık 1963 günü başlayan ve şiddetlenerek devam eden Rum saldırıları sonrasında güvenlikten uzak Türk mahalleleri ve Türk köyleri hızla boşaltılmaya başlar ancak Rumlar ellerine geçirdikleri Türkleri öldürmekten geri durmazlar.

Öte yandan aynı eve yapılan Rum saldırısında ağır yaralanarak Türkiye'ye getirilen Ayşe Halil, Nevber Ali ve kızı Işın İbrahim'le ilgili olarak Ankara'da derhal ilk müdahale yapılır ve yaralılar hastaneye kaldırılırlar. Kumsal bölgesindeki Rum saldırısında ağır yaralanarak Türkiye'ye getirilen Ayşe Halil, Nevber Ali ve kızı Işın İbrahim'le ilgili olarak Ankara'da derhal ilk müdahale yapılır ve yaralılar hastaneye kaldırılırlar. Kıbrıs'tan getirilen ve derhal tedavilerine başlanan yaralıların ilk ziyaretçileri ise Cumhuriyet Senatosu Başkanı Enver Aka ile birlikte Cumhuriyet Senatosu'nun Dışişleri Komisyonu'ndan dört üye olur ve 30 Aralık 1963 günü saat 10.30 itibarıyla Ankara Hastanesi'nde yatmakta olan yaralılar ziyaret edilir. Bu ziyaret sırasında yaralılar "... Her ne kadar devletin alakadar oluşunun ve Türkiye'de Türk hastanesinde tedavi edilmelerinin memnuniyet verici olduğunu ifade etmişlerse de Kıbrıs'ta bulunan ailelerinden haber alamadıklarını ve hükümetin ailelerinden mektup gelmesini temin etmesini”⁸⁵ isterler. Bu ziyaret sonrasında ayrıca "...Kıbrıs'ta bugün için bir iâşe sıkıntısı olduğu kanaati hâsıl olmuştur. Eğer böyle bir durum mevcut ise hükümetin gerekli tedbirleri alarak Kıbrıs'taki yurttaşlarımıza erzak yardımında bulunması ehemmiyet kesb etmektedir. Hükümet Kıbrıs'a erzak yardımında bulunuyorsa bunu halen hastanelerde tedavi altında bulundurulanan yaralıların bilmesinin ve ailelerinin erzak sıkıntısı çekmediklerinin kendilerine telkin edilmesinin moralleri bakımından çok faydalı olacağı” da değerlendirilir.

⁸⁴ KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar)

⁸⁵ Cumhuriyet Senatosu Başkanı Enver Aka imzasıyla Başbakanlığa gönderilen 30 Aralık 1963 tarihli ve 3.136-3.766 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

Kızılay tarafından hazırlanan ve Kıbrıs'a tedavileri tamamlanmasına rağmen çeşitli sebeplerle dönmeyenler arasında Kemal Hıfzı, Nemci Süleyman, Ayşe Halil, Növber Ali, Işıl İbrahim, Hasan Yusuf (Gudum), Necati Ahmet, Ayşe Cahit, Jale Elen ve Ulviye isimli kadın da bulunmaktadır. Bu listeye göre Hasan Yusuf Gudum Mersin'e gitmiş ve orada Günaydın Otelinde masrafları Kızılay tarafından karşılanmak şartıyla misafir edilmektedir. Ayrıca Ayşe Halil, Növber Ali ve kızı Işıl İbrahim ile ilgili olarak ise "Bir evde misafir kalıyorlar ve (Kıbrıs'a) gitmek istemiyorlar."⁸⁶ notu düşülmüş durumdadır. Bu durum yaşadıkları ağır saldırı sonrasında ortaya çıkan travmaya bağlı olarak bu insanların o anı bir daha hatırlamak istememeleri ve aynı acıyı bir daha yaşamaya dayanamayacakları endişesiyle adaya dönmek istemedikleri şeklinde yorumlanabilir. Gidemeyeceklerle ilgili olarak hazırlanan ikinci bir listede ise Hacettepe Hastanesi'nde tekrar tetkikten geçecek Hüseyin Halil Salih, siyasi nedenlerle adaya gidemeyen Kemal Hıfzı ve Mersin'de Günaydın Otelinde kendi parasıyla kalmakta olan Hasan Yusuf Gudum da bulunmaktadır.⁸⁷ Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından ikinci grup olarak Kıbrıs'a gönderilecek olan hastalar listesinde Necati Ahmet, Nemci Süleyman, Ayşe Halil, Növber Ali ve Işıl İbrahim de bulunmaktadır. Gidemeyecekler listesinde ise Hacettepe Hastanesi'nde tekrar tetkikten geçecek Hüseyin Halil Salih, siyasi nedenlerle adaya gidemeyen Kemal Hıfzı ve Mersin'de Günaydın Otelinde kendi parasıyla kalmakta olan Hasan Yusuf Gudum da bulunmaktadır.⁸⁸

Kanlı Noel saldırılarının başladığı günlerde Bnb. Nihat İlhan'a ait evde Rum saldırılarına maruz kalan ve eşinin hayatını kaybettiği saldırı sonrasında kendisi de ağır yaralanarak Türkiye'ye getirilen Hasan Yusuf Gudum da Ankara'da tedavi altına alınır;⁸⁹

⁸⁶ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

⁸⁷ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Kızılay Genel Başkanlığı tarafından gönderilen 20 Şubat 1964 tarihli ve 7676 sayılı yazı.

⁸⁸ A. g. a.

⁸⁹ Hasan Yusuf Gudum tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 10 Şubat 1964 tarihli ve 6.150 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

“Ben Kıbrıslı yarahlardan Hasan Gudum 31 Ocak 1964 tarihinde ayakta tedaviye devam etmek üzere hastaneden taburcu oldum. Halen ayakta tedavim de sona ermiş bulunmaktadır. Bayramdan sonra 18 Şubat 1964 günü Mersin’e gitmek ve bir müddet Mersin’de kaldıktan sonra Kıbrıs’a dönmek arzusunda yım. Müessesenizce hakkımda uygun görülecek işlemin yapılmasını diler, yardımlarınıza kalbi teşekkürlerimi arz ederim.”

Hasan Yusuf Gudum tarafından daha sonraki günlerde Başbakanlığa da bir müracaatta bulunulur;⁹⁰

“Sayın Başbakanımız,

Bu dilekçemi başım yaşlı, gözlerim yaşlı olarak yazıyorum. Çünkü Kıbrıs hadiselerinde Doktor Nihat İlhan’ın şehit olan çocuklarıyla birlikte benim ailem de şehit olmuş ve ben de yaralanmıştım. Var olsun devletimiz sayesinde Kızılay vasıtasıyla yalnız 23 kişi hususi olarak Ankara Hastanesi’ne getirildim. 34 gün tedavi olduktan sonra hamdolsun tedavi gördüm. Yalnız sağ kolum sakat kalmıştır.1 Şubat 1964 günü hastaneden taburcu olduğumda Kızılay bana 150 lira harçlık vermişti. Fakat Kıbrıs yaşayış şartlarına uymayan Ankara havasının soğuk havasına tahammül edemediğimden Mersin’e gönderilmekliğimi istedim ve Kızılay bana 150 lira daha vererek bir hafta evvel Mersin’e sevk edildim. Şu hale göre 1 Şubat 1964 gününden beri burada 21 gündür mezkûr 250 lira ile geçindim. Şimdi Mersin’de Günaydın Otel’inde 350 kuruş gecede yatak ücreti vermekteyim. Param bitti. Kızılay’a ve alakadar makamlara müracaat ettim, bir netice alamadım. Bu mağduriyetimi efkârı umumiye neşredilmesin düşüncesiyle yüksek makamınıza arz etmeyi düşündüm. Küçük bir teşebbüsünüz mağduriyetime nihayet verebilir. Bu husustaki lütfunuzu yüksek düşüncelerinizden saygılarımla iletirim.”

Aynı müracaatın altına düşülen ve Kızılay Derneği Genel Başkanlığına da gönderilen notta ise” Yapılan yardımları inkâr ettiği vesaikle kendisine ispat edildi. Kendisi Genel Merkez’e geldi, görüşüldü, özür diledi.”⁹¹ yazmaktadır. Kumsal Faciası’nı yaşayanlardan Ayşe Halil İbrahim ise Kızılay’a kızının aldığı yarayla ilgili olarak bir müracaatta daha bulunur;⁹²

⁹⁰ Hasan Yusuf Gudum tarafından Başbakanlık Yüksek Katına yazılan 21 Şubat 1964 tarihli yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

⁹¹ Hasan Yusuf Gudum tarafından Başbakanlık Yüksek Katına yazılan 21 Şubat 1964 tarihli yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

⁹² Ayşe Halil İbrahim tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 9 Mart 1964 tarih ve 10.001 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

“Kıbrıs’taki olaylar sırasında Doktor Nihat İlhan’ın evinde yaralanarak tedavi edilmek üzere Ankara’ya geldik. Ankara Hastanesi’nde 47 gün tedavi gördük ve taburcu olduk. Küçük Işın’ın ayağı iyi olmadı. Ayrıca bir çekilme var. Tıp Fakültesi Ortopedi Kliniği’nde yeniden tedavi edileceği tarafımıza bildirildi. Tıp Fakültesi’nde yatması hususunda yardım ve alakalarınızı rica ederim.”

Bu müracaatın ve yardım isteğinin alınmasının hemen ardından Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına M. Akın ve Dr. R. Turan imzasıyla Tıp Fakültesi Dekanlığı ile irtibata geçilir ve “...Kıbrıs’tan gelen yaralı ırkdaşlarımızdan Ayşe Halil İbrahim’den alınan 9 Mart 1964 tarihli dilekçede ayağından yaralanan kızı Işın’ın Ankara Hastanesi’nde yapılan ilk müdahalede ayağının iyi olmadığı bildirilmekte ve fakültenize şifahen müracaat ettiklerinde fakültenizde tedavisinin yapılacağı kanısında olduğunuzdan bahsedilerek derneğimizin yardım ve alakalarını rica etmektedirler. Gerekli muayenenin yapılarak tedavisinin fakültenizde yapılacağına dair bir belgenin gönderilmesini rica ederiz.”⁹³ denilir. Öte yandan Növber Ali Cafer, Ayşe Halil İbrahim ve kızı Işıl adına imzalanan 27 Mayıs 1964 tarihli yazı da aynı evde Rum saldırısına uğrayan bu insanların duygularını ve durumlarını yansıtır;⁹⁴

“Kıbrıs’ta kanlı olayların başladığı ilk günlerde ağır şekilde yaralanmış olduğumuzdan anavatanın bizlere karşı duyduğu ilgi sayesinde Kızılay tarafından anavatana getirildik. Burada gördüğümüz tedavi ve hürmetler sayesinde yeniden hayatımızı kazandık. Tedavimiz sırasında devlet büyüklerinden, bizi tedavi ettiren Kızılay’dan, Ankara Hastanesi personelinin ve ırkdaşlarımızdan maddi ve manevi yardımlarla çok sıcak alaka gördük. Bunları hayatımız boyunca en kıymetli birer hatıra olarak daima muhafaza edeceğiz. Buradan ayrılırken anavatana, onun kıymetli, müessesesi Kızılay’a ve her türlü derdimizle yakından ilgilenen Hediye Hanım’a en kalbi teşekkürlerimizi arz ederiz.”

Kızılay tarafından Kanlı Noel saldırısı sonrasında Türkiye’ye getirilen ve Ankara’da tedavileri yapılan söz konusu Növber Ali Cafer, Ayşe Halil İbrahim ve

⁹³ Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına M. Akın ve Dr. R. Turan imzasıyla Tıp Fakültesi Dekanlığına gönderilen 9 Mart 1964 tarihli resmi yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

⁹⁴ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

kızı Işıl'la ilgili olarak daha sonraki günlerde başka talepler ve istekler de olacaktır;⁹⁵

“Kıbrıs’tan hasta olarak gelen ve tedavileri ikmal edilen Növber Ali Cafer, Ayşe Halil İbrahim ve kızları Işıl kendi arzularıyla Londra’ya gitmek istemişlerdir. Ancak derneğimiz tarafından tedavileri ikmal olunan hastaların Kıbrıs’a uçakla gönderilmeleri sağlandığından Londra’ya kadar masrafları karşılayamayacağımız kendilerine bildirilmiştir. Bunun üzerine derneğimizden Kıbrıs’a kadar uçak bilet ücretlerinin kendilerine ödenmesini ve Kızılay’dan badema hiçbir talepte bulunmayacaklarına dair yazılı olarak belge ibraz etmişler ve Londra’ya gidiş masraflarını Kıbrıs Türk Kültür Derneği bu şekilde karşılamış bulunmaktadır.”

Kanlı Noel saldırılarında ağır yaralanarak hayatta kalmayı başaran bu insanlarla ilgili olarak başta Kızılay olmak üzere devletin yetkili bütün kurumları tarafından her türlü yardım ve destek sağlanmaya çalışılır. Ankara’da bu faaliyetler olurken Növber Ali’nin Londra’da yaşamakta olan kardeşi tarafından giyecek eşyası gönderilir;⁹⁶

“Kıbrıs’tan yaralı olarak gelen ve Ankara Hastanesi Hariciye Servisi’nde eli kesilmek suretiyle ameliyat geçiren bir hanım hasta için İngiltere’den kardeşi tarafından gönderilen ve Ankara Posta Gümrük Başmemurluğuna gelmiş bulunan kadın giyim eşyası için 204.43 lira vergi ve resim tahakkuk ettirilmiştir. Gümrük mevzuatında bu kabil eşyaların muaf olarak verileceğine dair bir hüküm bulunmamakla beraber durum Bakanlığımıza sorulmuş, herhangi bir muafiyetin uygulanmasının imkân dâhilinde olmadığı bildirilmiştir. Yaralı ve hasta bir vatandaş için gönderilmiş olan bu eşyalara ait vergilerin yardım için toplanan paralardan ödenmesinin mümkün olup olmadığının, mümkün olduğu takdirde 204.43 liranın Posta Gümrük Başmemurluğuna yatırılmasına, gümrük makbuzunun takdim edileceğine müsaadelerinizi arz ederim.”

⁹⁵ Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kıbrıs’a Yardım Komitesi’ne gönderilen 3 Haziran 1964 tarih ve 2.203 (211) sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964–65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

⁹⁶ Gümrük ve İhbarlar Vekâleti Ankara Gümrük Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 2 Mart 1964 tarih ve 77.561 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964–65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

Gümrüğe gelen söz konusu yardım eşyalarına uygulanan 204.43 lira verginin ödenmesi için Kızılay'a yapılan müracaat da maalesef kabul edilmeyecektir;⁹⁷

“Kıbrıs'taki elim tecavüzler sırasında bütün aile efradı öldürülen Dr. Binbaşı Nihat İlhan'ın evinde kurşunla yaralanan Nevber Ali'ye derneğimizce imkânlarımız nispetinde giyim eşyası verilmiştir. Kıbrıs'tan üzerindeki entari ile gelen mezkûr hastaya İngiltere'den yardım olarak gönderilen elbise için idarenizce tahakkuk ettirildiği bildirilen 204.43 lira gümrük resminin idaremizce ödenmesine imkân bulunamamaktan üzüntü duymaktayız. Ancak derneğimiz mezkûr muhtaca bir ecnebi memleketten yardım olarak gönderilen giyim eşyasını gümrük resminden muaf olarak çıkarmaya tavassutu arzulamaktayız. Yerinde olacağını takdir edeceğinizden emin olduğumuz bu yardım isteğimiz hakkındaki mütalaalarının bildirilmesine müsaadelerinizi dilerim.”

Öte yandan 21 Aralık 1963 sonrası ilk yaralı kafilesiyle gelen Kıbrıs Türkleri konusunda Dışişleri Bakanlığı ve Kızılay arasında da bazı yazışmalar söz konusudur ve bazı Kıbrıs Türklerinin Rumlar tarafından asi ilan edilip edilmediği konusunda bilgi alınmaya çalışılmaktadır;⁹⁸

“1- Kıbrıs'tan yaralı olarak yurda getirilerek tedavileri yapılan ve taburcu edilerek Kıbrıs'a dönmek arzusunu izhar eden ırkdaşlarımızın durumu ve bunlardan Vural Cevdet, Kemal Hıfzı ve Yılmaz Mehmet'in söylendiği üzere Kıbrıs Rum Radyosu tarafından filhakika asi ilan edilip edilmedikleri Lefkoşa Büyükelçiliğimizden sorulmuştur.

2- Alınan cevapta gerek Rum Radyosu'nu daimi olarak dinleyen Basın Müşavirliğimizden, gerek Dr. Küçük'ün dairesinden alınan malumata göre herhangi bir Türk'ün ismen asi ilan edildiğine dair bir haberin neşredilmediği anlaşılmıştır.

3- Bununla beraber yaralılar Türkiye'ye giderken uçağa binmeden resimleri çekilmiş ve Türkiye'de basın ve radyo vasıtasıyla isimleri açıklanmış olduğundan bunlar Rumlar tarafından tespit edilmişlerdir. Bu bakımdan şu sırada Kıbrıs'a gitmelerinin kendileri için muhtemelen bir takım zorluklara sebebiyet verebileceği cihetle bir müddet daha beklemelerinin uygun olacağı Lefkoşa Büyükelçiliğimizce telkin olunmaktadır.”

⁹⁷ Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına K. Akadur ve M. Akın imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi'ne gönderilen 5 Mart 1964 tarih ve 7.522 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

⁹⁸ Dışişleri Bakanlığı tarafından Genel Sekreter Yardımcısı Necdet Kent imzasıyla Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 20 Ocak 1964 tarih ve 740.119/240 (3.131) sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

Böylece iyileşmelerini müteakip Kıbrıs'a dönmek isteyen yaralıların dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral İrfan Tansel 'Gerekirse sizi Gönyeli ovasına paraşütle atarız. Merak etmeyin aslanlarım.' der. Yılmaz Mehmet, Vural Cevdet, Mustafa Ahmet, Cemal İbrahim, Enver Ferhat, Mehmet Şükrü, Burhan Garip, Erdem Esenyel, Hasan Mustafa, İbrahim Mustafa, Yusuf Salih, Salahi Salih, Nevzat Molla Mehmet ve Çetin Salih'ten oluşan yaralı kafilesi 29 Ocak 1964 günü BEA uçağı ile Kıbrıs'a döner. Söz konusu bu yaralı grubu Ankara'da tedavilerinin tamamlanmasının ardından Kızılay Genel Merkezi tarafından Anıtkabir'e de götürülürler ve Atatürk'ün mozolesine çiçek konulduktan sonra Anıtkabir Şeref Defteri de yaralılar adına Vural Cevdet tarafından imzalanır. Yılmaz (Mehmet) Bora o günlerde Kıbrıs Türklerinin duygularını yansıtan bir mektup yazıp Kızılay'a gönderir;⁹⁹

“...Sizlere geç yazdığımın dolaylı özür dilerim. Biz Kıbrıslı Türkler maalesef haberleşmek imkânından mahrum bulunmaktayız. Karşı karşıya kaldığımız en önemli konulardan bir tanesi de budur. Anavatanımıza ayak bastığımız günden ayrılacağımız ana kadar Kızılay'ın bize gösterdiği çok sıcak ve yakın alaka hafızalarımızda birer parlak hatıra olarak kalacaktır. Kızılay'ın bu davada gösterdiği başarı Kıbrıs Türk'ünün tarihinde parlak bir yer işgal edecektir. Ne mutlu sizlere ki, böyle cemiyetin başları bulunuyorsunuz... Kıbrıs Türk'ü, Kızılay denince sevinç gözyaşları dökmektedir. Eğer bugün burada hayat varsa o hayat Kızılay sayesinde temin edilmiştir. Kızılay'ımızın bu davadaki başarısı eşine rastlanmayacak süratle olmuştur. Adamızın en ücra yerlerine kadar Kızılay'ın şefkatli elleri uzanarak birçok arkadaşlarımızın hayatı kurtarıldı. Kızılay bizim daima sönmeyecek bir meşalemiz olarak kalacaktır. Kıbrıs Türk'ü sizlere ilelebet minnettar kalacaktır. Sağ olunuz, var olunuz. Allah Türk ulusunu her çeşit belalardan korusun.”

Kıbrıs'a hareketlerinden önce Kızılay'a bir dilekçeyle müracaat eden Vural Cevdet “Ben Kıbrıslı yaralılarından Vural Cevdet, 28 Aralık 1963 günü Etimesgut havaalanına varışımızda uçaktan indirilen ve bana ait olan 1 adet ince beyaz çizgili siyah elbise ile bazı iç çamaşırlarımın izini kaybetmiş olduğumu bildirir, bunların

⁹⁹ Mehmet Ali Gökdel, “Mücadele Tarihinden Bir Yaprak”, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1987, s. 26

bulunması için gerekenin yapılmasını hassaten rica ederim. Sizi bu zahmete sevk ettiğimden dolayı özür dilerim.”¹⁰⁰ der. Aynı konuyla ilgili olarak hemen bir gün sonra Vural Cevdet’in Gül Palas Oteli-Atatürk Bulvarı/Ankara adresine bir cevabi yazı gönderilerek “Kıbrıs’tan Türkiye’ye gelirken nezdinizde olduğunu bildirdiğiniz bir kat ince beyaz çizgili siyah elbise ile bazı çamaşırlarınızı kaybetmiş olduğunuz cihetle gerekli araştırmanın yapılması hususundaki talebiniz üzerine sizleri getiren uçak ve nakleden ambulansların personelerinden keyfiyet tetkik ettirilmiş ve böyle bir eşyaya tesadüf edilmediği öğrenilmiştir. Bu hususta malumatına başvurduğumuz hasta ekibi şefi Mehmet Kengerli uçağa da böyle bir eşyanın yüklendiğinden haberi bulunmadığını; ancak sizin uçakta da vaki isteğiniz üzerine uçağın hemşireye arattırıldığı ve bu eşyanın uçağa konmamış bulunduğunu daha evvel müracaatınız üzerine size Lefkoşa’da tayyareye getiren ambulansın İngiliz subayı ile birlikte aradıklarını ve ambulansda da bulamadıklarını size bildirmiş olduklarını öğrenmiş bulunuyoruz. Bu durum karşısında elbisenizin Kıbrıs’ta kalmış olması ihtimalini nazarı itibara alarak Kıbrıs’tan aranmasında fayda mülahaza ettiğimize bilginizi rica ederim.”¹⁰¹ denilir.

Kıbrıs’ta Rum saldırıları sırasında yaralanarak Lefkoşa’daki Kızılay İlk Yardım Hastanesi’ne getirilen; ancak burada tedavileri mümkün olmadığından Türkiye’ye getirilen ve tedavilerinin ardından Kıbrıs’a gönderilmek üzere otellere yerleştirilen Vedia Kemal, Sedat Tahir, Necati Ahmet, Cemaliye İsmail ve Hasan Yusuf Gudum’un kendi istekleriyle Mağusa’ya yardım malzemesi ve yiyecek götüren gemilerle Kıbrıs’a gitmek istedikleri, söz konusu bu Kıbrıs Türklerinin 5 Mart 1964 tarihinden sonra Kıbrıs’a Mersin’den yardım malzemesi götürecek olan Malazgirt¹⁰² isimli yük gemisiyle gönderilmelerinin uygun olacağı belirtilir.¹⁰³

¹⁰⁰ KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Vural Cevdet tarafından yazılan 23 Ocak 1964 tarihli ve 4664 sayılı yazı.

¹⁰¹ Türkiye Kızılay Derneği Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla gönderilen 24 Ocak 1964 tarih ve 2.493 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

¹⁰² Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Dışişleri Bakanlığına 30 Mart 1964 tarihinde gönderilen 9.878 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

Konuyla ilgili Kızılay Genel Merkez Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzalı yazıda “Kıbrıs’taki soydaşlarımızın ihtiyaçlarını karşılamak üzere tertiplenen gıda maddelerini Kıbrıs’a göndermek üzere 1.500 tonluk Malazgirt şilebinin 5 Nisan’dan itibaren emrimize tahsis edildiği Ulaştırma Bakanlığından aldığımız mesajdan öğrenilmiş, ihzarat bakımından keyfiyet Mersin’deki sevk tesellüm ekibimize bildirilmişti. Mevzubahis ekip şefliğimizden aldığımız 30 Mart 1964 tarihli telgrafta Malazgirt şilebinin Mersin’e geldiği ve yükünü boşaltmaya başladığı, hamulesinin iki günde boşalabileceği, Ulaştırma Bakanlığınca müsaade edildiği takdirde 1 Nisan’dan itibaren gemiye yardım eşyalarının yüklenmesine başlanabileceği bildirilmiştir. Evvelce Kıbrıs’tan aldığımız bir mesajda geminin hareketinden birkaç gün evvel sevk edilecek yardım maddeleri cinsi ile geminin hareket tarihinin Kıbrıs’a bildirilmesi arzulanmış, mezkûr malumatın bildirilmesi mutat hale gelmişti. Bu durum karşısında 1.500 tonluk Malazgirt gemisinin 7 Nisanda Kıbrıs’a harekete hazır olabileceği cihetle Mağusa limanında münasip yer ihzarı hususunda ilişik liste muhtevalarının Kıbrıs’taki İngiliz Kızılhaç’ına, Beynelmilel Komite’nin Kıbrıs’taki üyelerine, Kıbrıs Büyükelçiliğimize, Kıbrıs’taki Büyükelçiliğimiz vasıtasıyla Birleşmiş Milletlerin Başkumandanlığına, Cenevre başkonsolosumuz vasıtasıyla Beynelmilel Komite’ye, Kıbrıs Büyükelçiliğimiz vasıtasıyla ilk yardım ekibimize bakanlık telsiziyle acele ulaştırılmasına tavassutunuzu dilerim.” denir. Konuyla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada ise söz konusu bu Kıbrıs Türklerinin Malazgirt gemisiyle Kıbrıs’a gidebilmelerinin ancak ellerinde Kıbrıs pasaportu bulunması halinde gidebilecekleri ve bu durumun adadaki BM temsilcisi M. Howard’la birlikte Lefkoşa Büyükelçiliğine de bildirildiği belirtilir.¹⁰⁴

¹⁰³ Kıbrıs’a Yardım komitesi adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla 30 Mart 1964 tarihli ve 9.878 sayılı olarak gönderilen resmi yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

¹⁰⁴ Akritas Planı çerçevesinde adadaki bütün Türkleri yok etmek üzere harekete geçen Rumların saldırıları karşısında yaralanarak ve kaçarak hayatta kalmayı başarabilen bu çaresiz insanlara Dışişleri Bakanlığı tarafından pasaport şartı konulması ayrıca tartışılması gereken şaşırtıcı bir durumdur. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 4 Nisan 1964 tarih ve 14.212 sayılı resmi yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

İKİNCİ BÖLÜM

A- 1963 SONRASI KIBRIS'A YARDIM FAALİYETLERİ

21 Aralık 1963 sonrasında ilk etapta Kıbrıs Türk Cemaati Başkanlığına ulaştırılan bilgilere göre Lefkoşa içindeki 14 merkeze 2.109 kişi, Lefkoşa'da yakınlarının yanına sığınmak zorunda kalan 3.800 kişi, Lefkoşa ve Kaymaklı'dan kaçarak Hamitmandres'e sığınanlar 4.200 kişi, Gönyeli'ye sığınanlar ise 400 kişi olmuştur. Ayrıca Fota'ya 485, Ağırdağ'a 100 ve Ayakebir köyüne de toplam 670 Kıbrıslı Türk sığınmak zorunda kalır.¹ 21 Aralık 1963 günü Lefkoşa'nın Tahtakale bölgesinde Rumların saldırısıyla başlayan olaylar üzerine Türkiye Kızılay Derneği derhal harekete geçerek Türk Hava Kuvvetlerine ait üç uçakla 25 Aralık 1963'de Ankara'dan Kıbrıs'a yiyecek, giyecek, ilk yardım malzemeleri, çadır ve battaniyeler, 500 şişe kan ve ihtiyaç duyulan sağlık personelinin sevk eder.² Aralık 1963'te ilk etapta 22 Türk köyünün sakinleri saldırılara hedef olduklarından köylerini derhal terk ederek başka yerlere göç ederler;³

“... Şu anda Türklerin köylerinden göçlerine şahit oluyoruz. Rum terörü acımasız. Binlerce kişi evlerini, topraklarını, sürülerini terk ediyor. Bu sefer Helenlik laflarının ve Plato'nun bütününün bu barbarca ve kudurmuş davranışları gizlemesi imkânsız. Türk köylerinde akşamüstü saat dörtte sokağa çıkma yasağı yürürlüğe giriyor. Tehditler, silah sesleri ve kundakçılık girişimleri karanlık basar basmaz başlıyor. Ne kadın ne de çocuğun gözetildiği Noel katliamından sonra herhangi bir mukavemet imkânsız görünüyor.”

Göçmenlerin barınma, giyecek, yiyecek ve sağlık sorunlarının çözümü maksadıyla Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denктаş tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özkol'a da müracaat edilir;⁴

“Cemaatimizin ana gıda maddeler stoku süratle tükenmektedir. Un stokumuz dört günlük kalmıştır. Lefkoşa ve muhacirleri, Gönyeli, Fota, Hamitmandres, Kermiya ve muhacirleri, Lefke bölgesi ve muhacirleri ile mahsur kalmış diğer köylerin ihtiyaçları merkezden karşılanmaktadır. Rum

¹ Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Hatıraları, I. Cilt, Boğaziçi Yay., İstanbul, Kasım 1996, s. 6.

² M. Said Arif Terzioğlu, “Kıbrıs Türkleri ve Türkiye Kızılay Derneği”, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1988, Sayı 6, s. 20

³ Pierre Oberling, Bellapais'e Giden Yol, Ankara, 1987, s.80

⁴ Rauf R. Denктаş, a. g. e., s. 8-9.

tüccarlar bütün ada Türklerine gıda maddesi vermemektedir. Bunun için talep edilen maddelerin bütün ada çapında ihtiyacımızı karşılayacak şekilde anavatan hükümeti tavassutu ile veya doğrudan doğruya Kızılay'dan temini için tavassutunuzu rica ederim. Bir aylık ihtiyaç:

1- Un-12.000.00 okka, 12.000 torba (80 okkahlık), kuru fasulye, pirinç, şeker (hiç kalmamıştır), nohut, bulgur, margarin, mercimek, süt tozu, zeytin, çay, sabun tozu, donmuş et ve balık, patates gibi gıda maddeleri. Benzin, gaz yağı, mazot, ispiroto (alkol) gibi elzem maddeler.

2- Hükümet memur ve müstahdemleri ile polis, jandarma mensuplarına hükümetçe maaş verilmemektedir. Göçmenlere, işsizlere, şehit ailelerine, evleri yıkılan ve yakılanlara asgari ihtiyaçlarını temin için nakdi tahsisat verilmesi icap eder. Nakit yardımına da büyük ölçüde ihtiyaç vardır. Bugüne kadar tespit edilen 100 aile giymekte oldukları elbiselerle canlarını kurtarmış durumdadırlar.

3- Köylünün suni gübre, hayvan yemi ihtiyacı ve kredi ihtiyacı acilen karşılanmalıdır.

4- Battaniye, tabak, kaşık, çatal, bıçak gibi yukarıda sayılan maddelerin acilen temin için tavassutunuzu rica ederim.

Türk cemaatinin anavatanına olan bağlılığını ve bugüne kadar yapılan yardım ve gösterilen ilgiye karşı sonsuz şükranımızı saygı ile duyururum.”

Rum saldırılarının adada artarak devam etmesinin ardından derhal harekete geçen Kızılay Genel Müdürlüğü ilk etapta yurdun dört bir yanındaki toplam 620 şubesine gönderdiği bir mesajla Kıbrıs'a yapılacak yardımların nasıl düzenleneceğiyle ilgili ön bilgi verir;⁵

“Kıbrıs faciası için halkımızın arzusuna uyularak yardımların Kızılay'ca toplanması uygun görülmüştür. Genel Merkez'de bir komite kurulmuştur. İl ve ilçelerde vali veya kaymakamların başkanlığında Maliye, Özel İdare, Belediye ve meslek teşekküllerinden ve Kızılay başkanlarından ibaret Kıbrıs'a Yardım Komitesi adı ile bir komite kurulacaktır. Nakdi ve ayni yardımlarda Kızılay makbuzları kullanılacak, üzerlerine Kıbrıs'a Yardım Komitesi ibaresi yazılacaktır. Toplanacak paraların her gün Genel Merkez emrine, aynı bağışların da Kızılay Etimesgut ambarlarına gönderilmesi ve bilgi verilmesi rica olunur.”

Aynı konuyla ilgili olarak Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir de yayımladığı bir mesajla durumu vatandaşlara aktarır ve “Kıbrıs günlerdir insanlık tarihinin en elim hadiselerine sahne olmaktadır. Bu facianın

⁵ KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

kurbanlarına Türkiye Kızılay Derneği ilk anda sıhhi ve cerrahi malzeme ulaştırmış, bir kısım yaralılarını yurda getirmiş, üç nakliye uçağıyla 100 yataklı bir hastanenin 20 kişilik personeli ve gerekli teçhizatı ile hizmete göndermiştir. Maalesef bu tedbirler facianın tahribatını önlemekten uzak bulunmaktadır. On binlerce Türk barış, huzur ve en acısı yaşama haklarına pervasızca saldıranlar karşısında daha emin yerlere sığınma zorunda kalmış, iâşe yedekleri tükenmiş, barınma imkânları sınırlanmıştır. Dünya efkârının er geç katılacağı, insanlık adına hicap duyacağı bu durum karşısında aziz Türk milleti Kıbrıslı kardeşlerinin açlık, kış ve insanlık dışı tecavüzlere karşı mukavemetleri için derneğimizin günlerdir süre gelen çabalarına bütünüyle katılmak arzusunu göstermiştir. İnsanlık ve kardeşlik vecibesine vasıta olmanın heyecanı içinde Kızılay Derneği bu asil arzuya tercüman olmak üzere Kıbrıs felaketzedelerine yardım kampanyasının açılmasına karar vermiştir. Vatandaşlarımızı nakdi yardımlarını mıntıkalarında yardım komitelerine veya bankalarda açılmış hesaplara, aynı yardımlarını Kızılay şubelerine tevdiye davet ediyor, aziz Türk milletinın insanlık duygularını heyecan, gurur ve şükranla selamlıyoruz.” der.

Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir de yaptığı radyo konuşmasında Kıbrıs’ta olup bitenler hakkında bilgi verir ve “Medeni bir âlemin gözleri önünde cereyan eden Kıbrıs hadiseleri ve bu hadiselerin feci neticelerinin başlamasından bu yana bir ay geçti. Bir yandan temsil ettiği insanlık ideallerinin hilalleşmiş adı, diğer yönden mensup olduğu milletin kara günler dostu Kızılay’ın Türk ulusunu kan ve gözyaşlarına bulanmış yeşil adalı kardeşlerinin yardımına çağırmasından beri de 20 gün. Bu 20 gün vatandaşlarımızın asil milletime has hamiyet yarışması, Kızılay’ın minnetle anılacak hizmetlerine vesile oldu. Şimdi o hamiyetin sahiplerine bu hizmetin vasıtası Kızılay olarak dışten tırnaktan artırılıp verilenlerin hesabını vermeye çalışacağım. Türkiye Kızılay Derneği, 22 Aralık kanlı tarihinden bu yana milli statüsü ve Uluslararası Cenevre Sözleşmelerinden aldığı hak ve mesuliyet duygusu sınırları içinde her türlü imkânını kullanmış, eşinden yavrusundan olmuş, evinden yuvasından edilmiş Kıbrıslı kardeşlerimizin yardımına koşmuştur... Haklı davranış ve insani oluştan gayri hiçbir engele iltifat etmeyen derneğimiz bir yönden mahalli otoritelerin

beklenilenden farklı olmayan mukavemetleri, diğ er yönde insanlık hizmetinde 100 yıllık bir tarihi birlikte kutladığımız uluslararası kuruluşların akla sığmaz davranışlarını esefle izlemiş, yerinde teşebbüslerle başarıya ulaşmasını bilmiştir. Kızılay hizmette Kıbrıs felaketzedelerinin yanında ve yardımındadır. Bu vesileyle Kızılay vasıtasıyla ulaştırmaya çalıştığımız her kuruluş ve her lokmanın hesabını vermeye devamda şeref duyacağımız 96 yıllık hizmetlerle dolu tarihimizin tek dayanağı aziz Türk milletine Türkiye Kızılay Derneği adına minnet ve şükranlarımızı bir kere daha arz ederiz.”⁶ açıklamasında bulunur.

Öte yandan Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı da bir basın bülteni yayımlayarak “Milletlerarası Kızılhaç Komitesi’nin Kıbrıs’taki delegasyonu olaylardan dolayı hürriyetleri tahdit edilmiş kişilerin serbest bırakılmasını temin etmek suretiyle çalışmalarında müspet sonuçlar elde etmiştir. Geçen günler zarfında delegasyon adanın muhtelif hapishane ve tevkif yerlerindeki 27 tutuklu kişiyi ziyaret etmiştir. Aynı zamanda 30 tutuklunun serbest bırakılmasını da sağladı. Milletlerarası Kızılhaç Komitesi daha fazla esirin serbest bırakılmasını temin için temsil görevine devam ederek böylece hem Rum hem Türk Kıbrıslılara yardım etmeye gayret etmektedir.”⁷ der. Örneğin Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından adada yürütölen faaliyetler neticesinde daha sonraki süreçte de her iki tarafın elinde tuttuğı esirlerin mübadelesi gerçekleştirilir. Bu bağlamda 2 Eylül–4 Ekim 1964 devresinde toplam 22 esirin Uluslararası Kızılhaç Komitesi yetkililerinin gözetimi altında mübadelesi yapılır. Aynı günlerde Dışışleri Bakanlığından Dr. Murat Karasu⁸ tarafından Milletlerarası Kızılhaç Komitesi ve Kızılhaç-Kızılay Dernekleri Birliğı’yle yapılan görüşmeler hakkında da “ Sayın Dr. Karasu’nun Milletlerarası Kızılhaç Komitesi ve Kızılhaç-Kızılay Dernekleri Birliğı ileri gelenleriyle yaptığı görüşmeler hakkında Cenevre Başkonsolosluğından 24 Ocak 1964 günü alınan bir işarda aşağıdaki bilgiler

⁶ KGMA. Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir tarafından 23 Ocak 1964 tarihinde Ankara Radyosu’nda yapılan konuşma metni.

⁷ KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 17 Kasım 1964 tarih ve 4498 sayılı yazı. KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından yapılan 30 Ocak 1964 tarih ve 786 b (5607) sayılı basın bülteni.

⁸ Bu kişinin Kızılay Derneğı Genel Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu olma ihtimali yüksektir ve büyük ihtimalle bu resmi yazıda sehven böyle bir yanlışlık yapılmıştır.

verilmektedir. Adı geçen dernekler ileri gelenleri ile yapılan görüşmelerde Kızılay-Kızılhaç yardımlarının ancak tabii afetler halinde mümkün olduğu şeklinde bir ifade adı geçen birlikçe kullanılmamış, fakat tabii afetler halinde yardım konusunda birliğin yetkili olup resen harekete geçebileceği tebarüz ettirilmiş, dâhili harp ve çatışma bulunan memleketlerde yardım mevzuunda ise salahiyyetli merciin Milletlerarası Kızılhaç Komitesi olduğu, birliğin ancak komite tarafından davet vaki olduğu takdirde yardım işiyle meşgul olabileceği ifade olunmuştur. Filhakika 1951 antlaşmasının A bölümü 1. paragrafında sivil halka yardım yapmak için tahsisen tarafsız bir organın müdahalesinin lüzumlu olduğu hallerde yalnız Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'nin salahiyyetli bulunduğu derpiş edilmiştir. Yine aynı antlaşmanın A bölümü 3. paragrafı birlik tarafından düzenlenecek yardımların harp, işgal, dâhili harp veya iç kargaşalık olan bir memlekette vukuu halinde bu hareketin Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'nin tarafsızlık rolüne zarar vermemesini sağlamak için birliğin komite ile temas etmesi lüzumunu amirdir. Nitekim Kıbrıs'a yardım mevzuunda birlik ile başkonsolosluk arasındaki ilk temasta umumi kâtip bu hususu belirtmiş bulunmaktadır...⁹ denilir.

Aynı günlerde Kızılay Genel Merkezi'nin Kıbrıs'ta olup bitenler konusunda devamlı irtibat halinde olunan Uluslararası Kızılhaç-Kızılay Dernekleri Birliği (Lig) tarafından Kızılay'ın yaptığı müracaatlar ve yürüttüğü faaliyetler sonrasında “Kıbrıs'taki karışıklıkların ilk gününden beri olayları büyük alaka ve beraberlik hisleriyle takip ediyoruz. Her gün Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı ile temastayız. Bu teşkilat harp ve karışıklık gibi durumlarda yetkili organdır. Bununla beraber Kıbrıs'taki durum Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı'nın İngiliz Kızılhaç Teşkilatı ile birlikte tespit ettikleri yardım ve ihtiyaçların tevziine müsaade ettiği zaman Lig kardeş derneklerle acele harekete geçmek üzere kendini hazırlamaktadır. Lig durumun ciddiyetini bilmektedir. Yetkili organlarca talep edilince ve imkân olunca

⁹ KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 740.402 DW.302 (4407) sayılı ve 28 Ocak 1964 tarihli resmi yazı.

derhal harekete geçmeye hazırdır.”¹⁰ şeklinde bir açıklamada bulunulur. Kızılay tarafından bu bağlamda yapılan uluslararası çağrı ise bütün kamuoyuyla da paylaşılabacaktır;¹¹

“İnsanlık ve Barış Hizmetine Çağrı

Türkiye Kızılay Derneğın Genel Merkezinden, Milletlerarası Kızılhaç Komitesi Başkanlığına ve Kızılhaç Dernekleri Lig’i Genel Sekreterliğine yazılan mektup:

Kıbrıs’ta vukua gelen ve devam etmekte olan ve bütün insanlığın sulh ve selameti olduğu kadar XX. yüzyılın medeni varlığı bakımından da tehlike teşkil eden hadiseler bütün dünyanın gözleri önünde cereyan etmektedir. Muhtelif kaynaklardan şimdiye kadar alınan güvenilir bilgiye göre Kıbrıs’ta birçok Türkler, kadın, çocuk, ihtiyar ve hasta gözetilmeksizin silahlı tecavüze uğramakta, öldürölmekte veya yaralanmakta, silah tehdidi altında evlerinden alınıp rehine olarak götürölmekte, evleri yakılıp yıkılmakta, malları yok edilmekte, köyleri tahrip edilmektedir. İlaçsız, gıdasız, birçok hallerde barıksız ve her halde her türlü tıbbi ihtimamdan mahrum olarak ölüme ve ıstıraba terk olunmaktadırlar. Masum halk kitlelerinin açlık, hastalık, zulüm ve tecavüzlere yalnız başına karşı karşıya bırakılmasına ısrarla devam edilmektedir. Adaya yiyecek ve ilaç gönderilmesi hususunda mahalli makamlarca büyük müşkülat çıkarılmakta ve bugüne kadar hazır bekleyen yiyecek maddelerinin Kıbrıs’a nakline müsaade izni dahi istihsal edilmemiş bulunmaktadır.

Kıbrıs Türklerinin imhasını hedef tuttuğu anlaşılan bu trajik hadiseler, bir yandan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi’nde yer alan, diğeryandan 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle teminat altına alınmış bulunan İnsan Hak ve Hürriyetlerinin açıkça ihlalini teşkil ettiğı gibi ayrıca 9 Aralık 1948 tarihli sözleşme ile Birleşmiş Milletlerce insanlığa karşı suç sayılmış olan ‘Genocide’ mahiyetini de taşımakta ve ilgili idarenin güya Kıbrıs Türklerinin isyanını bastırmak iddia ve bahanesiyle silahsız ve müdafaasız masum sivil halka karşı giriştiğı katliam hareketleri 1949 Cenevre Sözleşmelerinin 3. maddelerinde gösterildiğı üzere milletlerarası karakter taşımayan bir anlaşmazlık halinde uygulanması gereken hükümlerin de ihlalini tazammum etmektedir.

Kıbrıs Hükümeti Cenevre sözleşmelerine katılmış olmasına rağmen bu sözleşme ve taahhütlerin koyduğı insaniyetçi himaye prensiplerini açıkça ve vahim bir şekilde ihlal etmiş bulunmaktadır. Bu durum karşısında, her türlü haberleşme ve ulaştırma imkânlarından da mahrum edilmiş olduğı için Türkiye Kızılay Derneğı Kıbrıs’a tıbbi yardım maddeleri göndermiş ve bir aralık İngiliz makamlarının temin ettiğı imkândan faydalanarak, 60 yataklı bir Kızılay

¹⁰ KGMA. Uluslararası Kızılhaç-Kızılay Dernekleri Birliğı (Lig) tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 17 Ocak 1964 tarihli mesaj.

¹¹ KGMA. Adı geçen mesaj.

hastanesini ırk, din, milliyet farkı gözetmeksizin bu iç mücadelede felaketzede olan Kıbrıs halkına yardımlarını teşmil etmek üzere hizmete geçirmiştir.

İç harbin bile muayyen bazı insani icap ve kaidelere tabi olması gerekirken Adadaki fiili Rum idaresi Türk halkına karşı giriştiği ‘Genocide’ mahiyetindeki top yekûn imha hareketiyle her türlü milletlerarası ve insaniyetçi esasları hiçe saymaktadır. Bu tutumlarının tabii neticesi olarak da, kendi yarattıkları faciaların kurbanlarına karşı yapılabilecek yardımları kolaylaştırma yolunda işbirliği yapmak şöyle dursun, her türlü güçlük ve engelleri çıkararak bu yardımları imkânsız kılmaktadırlar. Yardımların ihtiyaç bölgelerine, intikali için zaruri haberleşme ve ulaştırmanın engellenmesi de bu imkânsızlığı arttırmaktadır. Bu durumu bütün vahametiyle gözden geçiren Türkiye Kızılay Derneği Merkez Kurulu, insaniyetçi hukukun prensipleri ve müesseseleri namına Milletlerarası münasip teşebbüslerin zaruretine inanarak, Milletlerarası Kızılhaç Komitesi ve Kızılhaç Dernekleri Ligi nezdinde müracaatta bulunmaya ve bu teşekküllerin kendi yetki alanlarında mümkün ve uygun görecekları acil hareket ve teşebbüslerde bulunmalarını istemeye karar vermiştir. Bu konuda Türkiye Kızılay Derneği olarak, aşağıdaki hareket, teşebbüs ve tedbirleri gecikmeden ele almak gerektiği düşüncesindeyiz:

1- Kıbrıs’taki Türk topluluğunun yaşama hakkını tehdit eden vahim olaylar hakkında Milletlerarası Kızılhaç Komitesince uygun görülecek milletlerarası seviyede tarafsız bir Tahkik Heyetince inceleme ve soruşturma yapılmalıdır.

2- Kıbrıs fiili idaresinin sorumluluğunu elinde bulunduran Hükümet 1949 Cenevre sözleşmeleri de dâhil olmak üzere, kendilerini bağlayan her türlü insan hakları ve insaniyetçi hukuk kaidelerinin ihlaline bir an evvel son vermeye davet edilmeli, bu husustaki çok ağır sorumlulukları üzerinde dikkati çekilmelidir.

3- Kıbrıs’ta Türklere karşı girişilen aralıksız tecavüz, zulüm ve imha hareketleri karşısında halkın tıbbi ve diğer mahiyetteki yardımlara ihtiyacı hayati önem gösterdiğinden, başta Türkiye Kızılay Derneği olmak üzere çeşitli yardım Kurumlarınca Kıbrıs’a gönderilen yardım maddeleri ve sağlanan hizmetlerin ihtiyaç sahalarına gecikmeden ve engelsiz olarak intikalini mümkün kılacak bütün tedbirlerin alınması için Kıbrıs idarecileri ve diğer ilgili görülecek makamlar nezdinde süratle teşebbüse geçilmelidir.

4- Kıbrıs’ta insanların hürriyet ve haysiyet içinde yaşamasını ve dolayısıyla Dünya sulhunu tehlikeye koyan felaket ve acıların bir an önce dindirilmesi bakımından, Kızılhaç, Kızılay ve Kızılaslan ve Güneş Derneklerinin, Lig aracılığı ile müessir ve acil yardımda bulunmaya davet edilmeleri son derece arzuya değer bir husustur.

Kuvvetle inanıyoruz ki, mevcut bütün güçlüklerle rağmen, Milletlerarası Kızılhaç Komitesinin ve Lig’in kendi kudret ve imkânları çerçevesinde gösterebilecekleri inisiyatif ve azimli gayretler insaniyetçi hukukun temellerini korumak ve bu acıları bir an evvel dindirmek yolunda değerli bir hizmet teşkil edecektir. İnsanlık ve barış hizmetlerinde emeklerini ve şerefini daha ilk yıllardan beri iftilarla paylaştığımız yüz yıllık terakki ve sağduyu eseri bu

sahadaki ümitlerimizin teminatıdır. Milletlerarası vicdanı aksettirecek ve harekete geçirecek olan isabetli karar ve tedbirlerinize güvenimizi belirtir, saygılarımı sunarım.”

Aynı konuyla ilgili olarak Kızılhaç tarafından Cenevre’de yayımlanan basın bülteninde de “Kıbrıs’taki olaylar nedeniyle bütün hizmetini geleneksel rolüne uygun olarak Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs hükümetinin hizmetine vermiştir. Büyük bir coşkuyla kabul edilen bu yardım teklifinin ardından Kızılay delegesi Bay Jacques Ruff Cenevre’den ayrılmış ve 1 Ocak 1964 günü itibarıyla Lefkoşa’ya gelmiştir. Bay Jacques Ruff çatışmaların kurbanları adına onlara koruma ve yardım sağlama görevini üstlenmiştir ve hem mahalli Kızılhaç yetkilileriyle hem de Kıbrıs’taki yetkililerle işbirliğine girerek derhal göreve başlamıştır.”¹² denilir. Bunun hemen ardından Kıbrıs adasında Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı adına görev yapmak üzere Cenevre’den görevlendirilen bir başka Kızılhaç yetkilisi olan Bay Albert de Cocatrix de adada göreve başlar. Albert de Cocatrix aynı zamanda Uluslararası İzleme/Soruşturma Servisi (International Tracing Service)’nde de görevlidir ve adaya geldikten sonra kurulacak bu büro vasıtasıyla kayıp oldu tahmin edilen kimselerin bulunması veya savaşan taraflarca tutuldukları düşünülen insanların tespit edilmesi görevi kendisine verilmiştir.¹³ Daha sonra bu iki kişilik Kızılhaç heyetine takviye olarak adadaki yöneticilerin, iki toplum temsilcilerinin ve mahalli Kızılhaç görevlilerinin onayıyla çatışmaların diğer kurbanları ve evlerinden olmuş insanlara yardım etmek üzere Jean Pierre Schoenholzer ve Pierre Vibert de dâhil olacaktır.¹⁴ Kızılay ve Kızılhaç yardımlarını yerinde incelemek ve ilgililerle görüşmelerde bulunmak için gittiği Lefkoşa’da beklenmedik şekilde bir beyin kanaması geçirerek hayatını kaybeden Kızılhaçlar Birliği Hukuk Müşaviri Jean Pierre Schoenholzer Türk halkının gönülden yaptığı yardımların Kıbrıs Türklerine zamanında ve aksaksız ulaşabilmesi için can siperane çaba harcayan bir Kızılhaç görevlisidir ve Kızılay İlk Yardım Hastanesi personelinin bütün gayretlerine rağmen hayatını kaybetmesi gerek

¹² KGMA. Kızılhaç tarafından yayımlanan 8 Ocak 1964 tarihli ve 43 (2701) sayılı basın bülteni

¹³ KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından 17 Ocak 1964 tarihinde yayımlanan 785b sayılı basın bülteni.

¹⁴ KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından 17 Ocak 1964 tarihinde yayımlanan 785b sayılı basın bülteni.

Kıbrıs Türkleri ve gerekse Kızılay camiası tarafından büyük bir üzüntüyle karşılanır. Konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Başkanlığı Genel Sekreteri Adnan Öztrak da yayımladığı bildiride ondan bahsederek “Denebilir ki bugüne kadar Kıbrıs’a insanlık şefkatini fiilen ulaştıran tek yardım müessesesi Türk Kızılayı’dır. Cenevre Anlaşmalarına imza atanlardan ve beynelmilel yardım müesseselerinden taahhüt ve vazifelerini tam ifa edilmesini istemek insanlığın hakkıdır. Kıbrıs’ta vukuu bulan esef verici olayların mahiyeti artık geniş kitleler tarafından anlaşılmğa başlanmıştır. Bununla beraber hadiselerin talihsiz kurbanlarına yardım organizasyonu maalesef henüz kurulamamıştır. Cenevre Konvansiyonlarının gereklerini yerine getirmekle vazifeli olanlar yardımı politikadan ayırmak konusunda azimli bir istikamete teveccühte tereddüt eder gibi görünmektedirler. Bilhassa Milletlerarası Kızılhaç Komitesi, Kızılay, Kızılhaç, Kızılaslan ve Güneş Birliği henüz geniş bir yardım kampanyası kararına maalesef ulaşamamıştır. Kıbrıs hadiselerinde en evvel harekete geçmesi gereken bu beynelmilel teşekküllerin bir ayı mütecaviz bir zamandan beri hala tetkikat safhasında bulunmaları karşısında türlü ihtimallerin düşünülmesi haksız telakki edilmez. Denebilir ki, bugüne kadar Kıbrıs’a insanlık şefkatini fiilen ulaştıran tek yardım müessesesi Türk Kızılayı’dır. Kızılay’ın Kıbrıs’taki çalışmalarında birçok yersiz güçlüklerle karşılaşılmıştır. Bunların mühim bir kısmı Milletlerarası Kızılhaç Komitesi Hukuk Müşaviri Jean Pierre Schoenholzer’in irşatları ile bertaraf edilmiştir. Kıbrıs’ta en faydalı hizmetler ifa edeceği zaman vefat eden Jean Pierre Schoenholzer’i saygıyla anarım. Kıbrıs’taki iki günlük çalışmaları, merhumun insanlığın samimi ve vefakâr hadimi olduğunu göstermiştir. Güçlüklerin yenilmesinde Kıbrıs’taki İngiliz Kızılhaç kolunun hizmetleri de büyüktür. Tabiatı ile bu hadiselerde İngiliz makamlarına da esaslı bir pay düşmektedir. Bununla beraber yardım hizmetlerini politikadan tamamen ayırma şartları tahakkuk etmiş değildir. Cenevre Anlaşmalarına imza atanlardan ve beynelmilel yardım müesseselerinden taahhüt ve vazifelerini tam ifa edilmesini istemek insanlığın hakkıdır. Son günlerde yardım konusu ile ilgilenmek üzere Kıbrıs’ta komiteler kurulması teşebbüsleri başlamıştır.

Siyasi tesirlerden azade çalışabilecek bir teşekkülün vücut bulması insanlık için bir kazanç, Kıbrıslılar için huzur kaynağı olacaktır.” der.

31 Aralık 1963 tarihi itibarıyla Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetleri daha sonra Kızılay tarafından kamuoyuyla da paylaşılır ve vatandaşların da bu konuda duyarlılığına teşekkür edilerek yardımların aralıksız devam edeceği mesajı verilir,¹⁵

“Her türlü irtibatı kesilmiş olan Kıbrıs’a Kızılay tarafından üç defa yardım gönderilmiştir. Bu yardımların tahakkukunda uçaklarını tereddütsüzce hizmetlerimize vasıta kılan Türk ordusunun insanlık ve kardeşlik anlayışı, Dışişleri Bakanlığının kararlı ve ısrarlı siyasi teşebbüsleri, Sağlık Bakanlığının medeni anlayışı başlıca amil olmuştur. Kızılay’ın ilk yardımlarının tutarı 693.377 liradır. 400 bin lira tutarında 150 ton çeşitli gıda maddesi hazırlanmıştır. Memleket efkârı umumiyesine ve sayın basınımıza Kıbrıs’ta cereyan eden insanlık dışı hadiselerle karşı gösterdiği alaka ve bu konuda ki çalışmaları sebebiyle aşağıdaki maruzatta bulunmayı dava için çok faydalı telakki ediyoruz. Her türlü irtibatı kesilmiş olan Kıbrıs’a birincisi 26 Aralık 1963, ikincisi 30 Aralık 1963 ve üçüncüsü 31 Aralık 1963 tarihinde olmak üzere hava yolu ile Türkiye Kızılay Derneği tarafından üç defa yardım gönderilmiştir.

Bu yardımların tahakkukunda uçaklarını tereddütsüzce hizmetlerimize vasıta kılan Türk ordusunun insanlık ve kardeşlik anlayışı, Dışişleri Bakanlığının kararlı ve ısrarlı siyasi teşebbüsleri, Sağlık Bakanlığının medeni anlayışı başlıca amil olmuştur. Tabiatı ile buradaki en büyük pay silahlı çatışmalarda bitaraf olarak hareket etmek şartı ile bu çatışmaların mağdurlarına hizmet imkânı ile teçhiz edilmiş olan ve artık bütün dünyayı kaplamış bulunan Kızıllaç ve Kızılay mefkûresidir.

Her medeni Millet bu konuda ki beynelmil taahhütlerine hürmet etmek mecburiyetindedir. Aksini yapanlar medeniyetin yüz karasını teşkil etmektedir. Kıbrıs’a bugüne kadar ulaştırılan yardımlar ecza-i tıbbiye, sıhhi malzeme, yüz yataklı ve sıhhi personeli 20 kişi olan sahra hastanesidir. Ayrıca bir miktar battaniye ve yiyecek malzemesi gönderilmiştir. Yardımların tutarı 693.377 liradır. Hastanenin günlük masrafı da günde 6.000 lirayı mütecevazdır. Bundan sonraki yardımın daha çok işe konusuna teveccüh etmesi gerekmektedir.

Yerlerini terk eden ve başka yerlere sığınan, böylece hem malları hem de erzakları ile irtibatı kesilmiş ve onların mühim kısmını kaybetmiş olan Türklerin adedi 10 binin üzerinde tahmin edilmektedir. Ayrıca diğer Türkler nefis müdafaası ile meşgul olduğundan çalışmaları tamamen durdurmuştur. Esasen birçoklarının işyerleri ile de irtibatı kesilmiştir. Bu olay Kıbrıs için büyük bir işe sıkıntısı ortaya çıkarmış bulunuyor. Bu sebeptendir ki, Kızılay Kıbrıs’a bir yardım kampanyası açmıştır. Vatandaşlarımızın, sayın basınımızın

¹⁵ KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Adnan Öztrak tarafından yapılan 1 Ocak 1964 tarihli açıklama

bu konudaki alakaları her gün daha derin şükranı mucip bir şekilde tecelli etmektedir. Kızılay açılmış kampanyanın semerelerini intizar etmeksizin işe yardımına teşebbüs etmiştir.

İlk partide 400.000 liralık 150 tonu müteceviz gıda maddesinin de süratli şekilde gönderilmesine çalışılmaktadır. Bunu takip edecek olan partiler milyonlara ihtiyaç gösteren vüsattadır. Bu büyük hamulenin Kıbrıs'a gönderilmesi en mühim meselelerimizden birini teşkil ediyor. Deniz yolu ile Kıbrıs'a bu işe maddelerinin götürülmesi ve ondan sonra tevzii konusu için gerekli siyasi teşebbüsler Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılmıştır. Neticesine intizar ediyoruz. Bunların neticesi alınıncaya kadar yardım hava yolu ile tahakkuk ettirilecektir. Kıbrıs'a yardım kampanyasının acil Milletimizin ve sayın matbuatımızın geleneklerinin tercümanı olarak destekleyeceğine hiç şüphe yoktur. Bu konuda ki haberleri mümkün olduğu kadar süratle sizlere ulaştırmaya gayret edeceğiz.”

Bu arada Kıbrıs'ta yaşanan olaylarla ilgili olarak resmi temaslarda bulunmak ve dünya kamuoyuyla görüş alışverişinde bulunmak üzere Kızılay Derneği Genel Başkanı Prof. Dr. Nusret Akarsu da Cenevre'ye gider;¹⁶

“Müessif Kıbrıs hadiseleri dolayısıyla Cenevre'deki League ve Milletlerarası Komite nezdinde teşebbüste bulunmak için vazifelendirilmiş olan Kızılay Genel Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu'ya gösterdiğiniz müzaheret ve şahsen Kızılay davasına yapmış olduğunuz büyük hizmetler dolayısıyla Genel Merkezimizin şükranlarını arz etmekten büyük zevk duymaktayım. Türkiye Kızılay Derneği milletlerarası taahhüt ve vecibelerine sağdık kalarak Kıbrıs'ta katliama maruz kalan ve açlığa mahkûm edilen soydaşlarımıza bütün imkânlarıyla yardım yapmaya azimlidir. Bu milli davada şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonraki yardımlarınızı da esirgemeyeceğinizi ümit eder derin saygılarımı sunarım.

Not: Mr. Ruff'un 20 sayfa ilk raporunun bir suretini temin etmek mümkün olursa pek makbule geçecektir.”

Bu durum ve Kıbrıs adasında yaşananlarla ilgili olarak Kızılay tarafından başlatılan yardım çalışmaları hemen aynı günlerde basına yansıyan duyurularda da kendisini gösterir;¹⁷

“Biz bu salahiyetimize istinaden yapılan teklifleri reddettik. Kızılay olarak yaptığımız müracaata cevap verilmesini ısrarla isteyerek yukarıda arz edilen, evvela hukuki ve siyasi sahadaki, sonra da fiili sahada ki engelleri kaldırdık. Bu

¹⁶ KGMA. Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir tarafından 6 Şubat 1964 tarihinde Cenevre Başkonsolosu Sadun Terem'e gönderilen 4588 sayılı yazı.

¹⁷ KGMA. Said Arif Terzioğlu tarafından Cumhuriyet gazetesi için hazırlanan ve Kızılay dergisinde de yayımlanan Şubat 1964 tarihli yazı.

güçlüklerin yenilmesinde bütün bu tazyikler dolayısıyla zor durumda bulunan İngiliz Mahkemelerinin geç de olsa anlayışı ile karşılaştık ve birçok hususlarda kendilerinden kıymetli yardımlar gördük. Kızılay Genel Kurulu hadiselerin şiddetle ve şerian cereyanı üzerine, mevcut talimatnamelerin ışığı altında yardımların sekteye uğramaması için zamanında Yönetim Kuruluna geniş yetkiler vermiş ve müspet neticelerini almış bulunmaktadır.

Ligue ve Milletlerarası Kızılhaç Komitesinin Kıbrıs mevzuundaki teamüllere aykırı görülen tutumunu yerinde izlemek ve Kıbrıs'taki hadiselerin mahiyeti hakkında kendilerini uyarmak kastıyla hazırlanmış bulunan bilgi, doküman ve fotoğrafların o esnada Hamburg civarında bulunan Genel Başkanımız Prof. Dr. Nusret Karasu tarafından ulaştırılması uygun bulunmuş, 6-7 Ocak tarihleri arasında Cenevre'de gerek Ligue'in ilgilileri, gerek CICR'in Başkan ve memurları ile müteaddit toplantılar yapmıştır. Genel Başkan Prof. Dr. Nusret Karasu'nun bu temasından sonra ancak mevzu derinliğine nüfuz etmiş olduklarını belirten Ligue ve CICR, Kıbrıs'ta devamlı bir eksper heyeti bulundurmaya karar vermiş ve Londra İngiliz Kızılhaç'ı ve İngiliz Hükümeti ile gerekli temasları yapmak üzere yetkili bir elemanını Londra'ya göndermiştir. Gerek bu temaslara gerek daha sonra Başkan Vekili Dr. Nusret Fişek tarafından /.../ tarihleri arasında Cenevre'de yapılan temaslara ve müteaddit yazışmalarımıza rağmen ancak aşağıda izah ettiğimiz gibi kendileri tarafından ifade edilen hizmetlerinden daha ileri bir yardım sağlanması kabil olamamıştır.

28 Ocak 1964 tarihinde 416.170 ton olarak iki gemiyle sevk edilen yardım malzemesi ancak iki günde boşaltılabilmiş ve sevk ekibimiz dönüşünde Kıbrıs'ta tedavisi imkânsız olan 16 yaralı ve hastayı da mezkûr gemi ile Mersin'e nakletmiş ve hastalar Mersin Devlet Hastanesi'ne yatırılmıştır. Mersin Hastanesi'nce tedavileri imkân dâhilinde bulunmayanlar bilahare ambulanslarla Adana Havaalanı'na getirilerek uçaklarla Ankara'ya nakledilmiş ve Numune Hastanesi'ne yatırılmıştır.

Bu arada, Milli Savunma Bakanlığınca Kızılay'a tahsis edilen gemilere yüklenen gerek bağış yolu ile ve gerekse mubayaa suretiyle stoklanan malzeme Makarios hükümetinin yukarıda arz ettiğimiz talebine uygun olarak 27 Mayıs şilebine devredilmiş ve nakil esnasında depolarımıza gelen bolumum malzemede ilave edilmek suretiyle mezkûr gemi ile 26 Şubat 1964 tarihinde 1.218.616 kilo gıda, giyecek ve ilaçlardan mürekkep yardım malzemesi bir aylık bir rötarla ancak sevk edilebilmiştir. Değiştirilmesi arzulanan iki numaralı hastane ekibi 4 Şubat 1964 tarihinde sevk edilmiş, Kıbrıs'a girmeleri de ayrı bir mesele olmuştur. Bu kere Mart ayı içinde değiştirilmelerini arzulayan 3 numaralı seyyar ilk yardım hastane ekibimiz değiştirilmesi için yaptığımız temaslarda, Kıbrıs'ın Türkiye'deki Büyükelçiliğinin vize hususundaki yetkisinin tahdit edildiği anlaşılmış ve ekibimiz Kıbrıs'a girebilmesi için Kıbrıs makamlarından müsaade gelmediğinden maalesef ekip gönderilememiştir.

Dişişleri Bakanlığı nezdinde yaptığımız teşebbüste ekibimizin Kıbrıs'a kabulü hususunda Cenevre Başkonsolosluğumuz vasıtasıyla Beynelmilel

Kızılhaç Komitesine, Kıbrıs'taki İngiliz Kızılhaç Teşkilatı'na ve Makarios hükümetine ekip değiştirilmesinin duyurulması bildirilmiştir. Bu talebimiz ancak 27 Mart 1964 günü cevaplanmış ve değiştirme ekibi Kıbrıs'a gitmiştir.

İkinci hastane ekibimiz 31 Mart 1964 Salı günü yurda dönmüştür. Kızılay bütün faaliyetlerinde hukuk nizamı ve Milletlerarası nizam içinde kalmağa gayret etmiştir. Medeni Hukuk Profesörü Dr. Fikret Arık, Devletler Umumi Hukuku Profesörü Seha Meray, İdare Hukuk Profesörü Dr. Tahsin Bekir Balta'nın dâhil bulunduğu Genel Kurul Üyesi Başbakanlık Müsteşar Muavini Muslih Fer, Genel Kurul Üyesi Hamdi Orhon, Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir ve Genel Müdür Muzaffer Akın'ın katıldığı, memleketimizin seçkin ilim adamlarından müteşekkil bir ilmi heyetin, takdir ederek Derneğimizce alınan kararları tasvip ve teşvik etmeleri, bize doğru ve isabetli yolda olduğumuzu göstermiş olması bakımından şayanı şükrandır.

Faaliyetlerimiz, her türlü minnet duygularının üstünde ve Kızılay-Kızılhaç tarihinde mürşitlik mertebesinde bir vasıfla daima anılacak bir varlık olduğumuzu kötü bir vesile ile de olsa bütün dünyaya bir defa daha göstermiştir.

Bütün bu imkânları bize bahşeden Türk milletine, Kızılay hizmetleri için vasıtalarını tahsis eden şanlı Türk ordusuna bu teşebbüslerimizde süratle işlerimiz takip eden Dışişleri Bakanlığı'na, yardım hizmetleri için her türlü ihtiyaçlarımızı karşılayan Sağlık Bakanlığı'na, bu yardım hizmetlerinde çalışan bütün vazifeli doktor, hemşire ve iase hizmetleri personeline teşekkürü bir borç biliriz. Maalesef bütün gayretlerimize rağmen yardımın vüsatını Türkiye hudutları dışına çıkaramadık. Ancak teşebbüslerimiz bitmiş değildir. Yakında Kıbrıs'a insanlık haysiyetine hürmeti olan, acı duyma hisleri münkeşif milletlerin yardımının ulaşacağına inanıyoruz. Ayrıca, Kıbrıs'ta felaketzedelere evler yapılması için beynelmil temaslara başlamış bulunuyoruz.”

1-Kıbrıs'a Yardım Faaliyetlerinin Başlatılması

Aynı günlerde Türkiye'de bulunan Kıbrıs Türk Cemaati Lideri Rauf R. Denктаş da Kızılay genel Başkanlığını ziyaret eder ve TRT radyolarına bir demeç verir,¹⁸

“Kızılay vasıtasıyla Kıbrıs Türklerine yapmakta olduğunuz yardıma, üç aydan beri hak ve hukukunu, milli şeref ve namusunu, canları pahasına müdafaa eden Kıbrıslı kardeşleriniz adına sizlere teşekkür etmeyi zevkli bir vazife addederim. Yapmış olduğunuz yardımlarla birçok yaralar sarılmış, 40 bine yakın Kıbrıs Türk'ü aklıktan kurtulmuş, sırtına alacak sıcak bir battaniye bulabilmiştir. Bugün adanın her tarafında Kıbrıs Türk'ü muhasara altındadır. Nüfusun yüzde doksanı için normal hayat ve iş kapıları kapanmıştır. Herkes evini ve vatanını korumak için geceli gündüzlü nöbet beklemektedir. Evleri harap edilmiş Türk köylerinin adedi pek çoktur. Bu köylerden hicret eden ve yakın Türk köylerine veya Lefkoşa'ya yerleşen göçmenlerin sayısı 20 binden

¹⁸ KGMA. Rauf R. Denктаş tarafından 25 Mart 1964 tarihinde TRT'ye yapılan açıklama

fazladır. Çocuklar süt, hastalar doktor ve ilaç, yaralıları tam teçhizatlı bir hastane, şehit aileleri, göçmenler, işsizler devamlı surette iâşe ve bakım istemektedirler. Bugüne kadar sizlerin yapmış olduğunuz yardımlarla Kıbrıs Türk'ü, hayatını idame ettirebilmiş, davasını müdafaâ gücünü kaybetmemiştir.

Kızılay'ın yardım kampanyası devam etmektedir. Davamız şerefli bir neticeye bağlanıncaya kadar bir hayli zaman geçecektir. Biz bütün varımızla, kanımızla ve canımızla Türk haklarını gasp etmek isteyenler karşısında sonuna kadar direneceğiz. Girit faciasını Kıbrıs'ta bütün şiddet ve terörü ile tekrarlayarak bizi dört asırlık yurdumuzdan (yavru vatandan) kaçırmaya veya köleleri haline getirmeye çalışan Kıbrıs Rumlarının karşısında üç aydan beri yıkılmayan bir kale gibi imanla ve azimle duran Kıbrıs türkü haklı davasından dönmeyecek, hak ve hukuk yolundan ayrılmayacak, istiklal savaşımızın ruhu içinde davasını savunup gerektiğinde müdafaasını yapacaktır. Bu uzun mücadelede siz anavatan kardeşlerimizin devamlı yardımlarına muhtacı. Bugüne kadar yapmış olduğunuz cömertçe yardımlara bütün kalbimle teşekkür ederken, Kızılay'ın Kıbrıs Türklerine yardım kampanyasını her fırsat buldukça ve cömertçe desteklemenizi rica ederim. Şehit aileleri, hastalar, çocuklar, işsiz kalmış binlerce, on binlerce Türk yardımlarınıza teşekkür ediyor, yardımlarınızı bekliyor.”

Daha sonraki dönemde Kızılay'ın Kıbrıs temsilciliği görevini yapacak olan Said Arif Terzioğlu böylece Kıbrıs merkezli yazılarına Cumhuriyet gazetesinde devam eder,¹⁹

“Makarios idaresi Kızılay yardımının gelmemesi için var kuvvetiyle savaşmış, fakat hiçbir netice alamamıştır. Gemilerin tahliyesinde Rum personel daima büyük güçlükler çıkarmıştır. Los Angeles'teki bir Amerikalı dostumdan uzun bir mektup aldım. Nazik dostum eski bir Türk dostudur. Kıbrıs olaylarını yakından izlemekte olduğunu ve gidişin kendisini pek müteessir ettiğini bildirdikten sonra din adamı geçinen bir papazın 'Genocide'a' başvurmasını kulun hoş karşılayamayacağı gibi Allah'ın da affetmeyeceğini söylediikten sonra şöyle diyor:

‘İki ay öncesine kadar, aynı Kıbrıs olaylarının başlamasından sonra geçen ilk aylar içinde bütün Amerikan basını Türkiye'nin aleyhinde yazıyordu. Şimdi ise tamamen aksi oldu. Türkiye'nin bu konudaki soğukkanlı politikası ve propagandası haklı bir öğüntü vesilesi oluyor. Dünya basını sizi, Türkleri savunuyor. Bu konuda haklı olduğunuzu ileri sürüyorlar. Gazeteler çok geniş yer verdikleri Kıbrıs olaylarında Türklerin feci durumda olduklarını yazıyor. Biz Amerikan sermayedarları 'Kıbrıs Türklerine yardım etmek istiyoruz. Bunu hangi kanaldan ve emin bir şekilde yapabiliriz?’

¹⁹ KGMA. Said Arif Terzioğlu tarafından Cumhuriyet gazetesi için hazırlanan ve Kızılay dergisinde de yayımlanan Nisan 1964 tarihli vazi.

Muhterem dostumun samimi bir ifade ile kaleme aldığı mektubunda Kıbrıs olaylarını o kadar yakından izlediği anlaşılıyor ki Türk Kızılay Derneğinin adaya gönderdiği gıda maddelerinin bile talan edildiğini belirtmekten kendisi alamamış ve bunun içinde yapacakları yardımın hangi kanalla yapılmasının doğru olacağını soruyor. Kendisine derhal yazdığım birkaç satırla yardımını Kızılay kanalı ile yapılmasının en doğru bir hareket olacağını bildirdim. Demek oluyor ki Kıbrıs Türklerinin Rumların çok aşırı kaçan tedhiş hareketi karşısında dahi herhangi bir taşkınlık yapmadan kahramanca savaşmaları ve haklı duruma geçmeleri hürriyete âşık garp âleminde böylece yardımcı olmaya teşvik ediyor. Bu kısa girişten sonra gelelim Türk Kızılay Derneğinin adaya yaptığı yardım değerine.

Kıbrıs olayları 21 Aralık 1963 günü Rumların Tahtakale semtinde Türklere hücum edip öldürmeleriyle aradan 4 ay gibi çok uzun bir zaman geçmesine rağmen devam ede gelmiştir. Daha da ne kadar devam edecektir bilinmez. Türk Kızılay'ı hadiselerin başlamasından hemen sonra yani 24 Aralık 1963 günü ilk yardımını uçakla adaya sevk etmiş ve böylece başlayan yardım her gün bir çığ gibi artarak devam etmiştir. Şimdiye kadar gemi ve uçaklarda sevk edilen gıda ve tıbbi malzemelerin değeri bu yazının kaleme alındığı tarihe kadar 7.054.019.30 lirayı bulmuştur. Burada akla bir soru gelmektedir. Bugüne kadar gönderilen yardımlar yeterli midir? Elbette hayır! Çünkü kanlı olayların cereyan ettiği yeşil adada 100 bin küsur vatandaşımız evsiz barksız kalmış kimi kocasından, kimi karısından, büyük bir kısmı da ana ve babasından olmuştur. Böylece 100 bin insan aç, sefil ve perişandır.

Kızılay Derneği en son imkânlarını kullanarak kuruluşundan bu yana en büyük yardımını Kıbrıs Türk'üne yapmıştır. Buna rağmen, gönderilenler Kızılay yetkililerinin arzuladığı kadar yeterli değildir. İlk imkânda daha fazlası, gönlün arzu ettiğince gönderilmesi için çaba gösterilecektir. Kıbrıs'ta durum nedir? Yardım malzemesi nasıl kullanılmaktadır? Elbette bu sorunun da cevaplandırılması gerekmektedir. Kıbrıs'a gıda ve tıbbi malzeme önceleri uçaklarla, sonra da deniz kuvvetlerimize bağlı çıkarma gemileriyle sevk edilerek Mağusa Limanı'na çıkarılmıştır. Şimdi gönderilen yardım maddeleri ticari gemilerle gönderilmektedir. Gemilerin tahliyesinde türlü güçlüklerle karşılaşıldığı gibi malzemenin adanın en ücra köşelerine naklide bir hayli çetin tartışmalara sebep olmuştur. Son iki geminin tahliyesi hariç öncekileri yakından izlediğim için karşılaşılan güçlüklerin bir kısmını buraya aktarmaya çalışacağım. Yardım malzemesinin ada içinde tevzili başlı başına bir mücadele sonunda mümkün olabilmiştir. Mağusa Limanı'ndaki Rum personeli gemilerin tahliyesinde daima büyük güçlükler çıkarmışlardır. Patatesler, nohutlar kimyevi tahliye tabi tutulmuş, un çuvalları şişlerle karıştırılarak çelik, demir, silah ve malzeme araştırılmıştır. Undan, nohuttan barut yapılmayacağını pekâlâ bilen Rumlar bunları dahi son bir ihtimal ile gözden geçirmişleridir.

Bir dakika geciktirme bir Türk'ün hayatına mal olur kaygısı ile gıdayı ve tıbbi malzemeyi adayan getiren ilgililer büyük titizlik göstermişler, fakat asabi krizler geçiren EOKA mensuplarının taşkın hareketlerini soğukkanlılıkla

karşılamışlardır. Limana çıkan malzemenin içerilere naklide bu sebeple çetin olmuştur. Makarna torbalarının parçalanması bu nakil sırasında en basit hadise olarak kabul edilmiştir. Baf'a ve Lefke'ye sevk edilmek üzere kamyonlarla yola çıkarılan malzemeler, EOKA'ya mensup eşkıyalar tarafından yağma edilmek istenmiş, ertesi gün bir başka konvoy aç, biilaç bekleyen arkadaşlarımızı sefaletten kurtarmak için yeniden sevk edilmiştir. Bu derece ağır şartlar içinde tevzili yapılan yiyecek maddeleri büyük Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi yetkililerine teslim edilmiş ve en iyi şekilde ve yerine sarf edilmesi temin olunmuştur. Geçen yazılarımın birinde bahsettiğim gibi bu amansız mücadelenin EOKA'cılar lehine neticelenmesi böylelikle önlenebilmiştir. Makarios idaresi, Kızılay yardımının gelmemesi için var kuvvetiyle savaşmış fakat hiçbir netice alamamıştır. Sanki EOKA'nın baskısı, çapulcuların talan etmesi yetmiyormuş gibi yardım malzemesinin adaya getirilmesinde veya dağıtılmasında karşılaşılan resmi güçlüklerden bazıları şunlar olmuştur:

1- Kızılay ve Kızılhaç müesseseleri ancak beynelmilel mahiyetteki silahla çatışmalarda vazife alırlar.

2- Gıda yardımı da bir nevi silahtır.

3- Kızılay gayri meşrudur, tanımıyoruz.

4- Yardım askeri gemilerle ve askeri uçaklarla yapılamaz.

5- Yardımın Kıbrıs'taki Kızılhaç teşkilatına teslimi zaruridir.

Denmiş ve bu suretle Türkler kadar değilse bile öteden beri içinde bulundukları komünist sistem sebebiyle ahlıkla mücadele etmek zorunda kalan adanın Rum halkına da bu yardımdan faydalanma imkânının tanınması istenmiştir.

6- Mağusa limanı bu işe tahsis edilemez. Bize lazımdır. Boşaltmalar ancak Larnaka limanından yapılmalıdır. Bundan maksat Mağusa'da daha ziyade Türkler limana hâkimdir. Boşaltma işleri kolaylıkla yürümekte ve salimen ihtiyaç bölgelerine sevk edilmektedir. Hâlbuki Larnaka'da Rumlar boşaltma işlerine hâkimdir ve buraya yapılacak tahliyeler sırasında malzemelerin kolaylıkla Rumların eline geçmesi sağlanabilir düşüncesi EOKA'nın liderlerine hâkim olmuştur. Yukarıda yardım malzemesinin arzalandığı kadar yeterli olmadığına işaret etmiştim. Çıkarılan güçlüklerde göstermektedir ki ada Türklerine yapılan mezalim, engizisyon devrinin mezaliminin fevkindedir. Ehlisalip muharebelerinin cereyan ettiği yıllar ötesinde dahi bu kadar şeri hareketlerin olduğu tasavvur edilemez. Burada son bir defa daha belirtmeyi görev sayıyorum: Türk Kızılay'ı hangi şartlar içinde olursa olsun gerek ada Türküne ve gerek bundan böyle yardıma muhtaç olacıklara hayırlı elini uzatacak ve bu uzatışı hiçbir kuvvet ve kudret önleyemeyecektir.

Hatay'daki Jandarma Alayımız 1150 Şişe Kan Bağışladı.

Mart 1964'te Hatay'daki Jandarma Er Eğitim Alayını ziyarete giden ve bir hafta orada misafir kalan Kızılay Ankara Kan Merkezi gezici ekibi ve mavi melekleri, yılın ikinci büyük kan bağışını sağlamışlardır. Başta 121. Jandarma Er Eğitim Alayı Komutanı Kurmay Albay Latif Gençoğlu olduğu halde subay, astsubay ve erlerimiz 1150 şişe kan bağışında bulunmuşlardır.”

Öte yandan aynı günlerde Kıbrıs'taki Kızılhaç cephesinde beklenmedik bir ölüm olayı yaşanır,²⁰

“Cenevre Başkonsolosluğundan 25 Ocak 1964 tarih ve 4 sayılı işarı 15 Ocak tarihli ve 1 sayılı işarımızla ilgilidir:

Milletlerarası Kızılhaç Komitesi mensubu Mr. Schoenholzer'in Kıbrıs'ta vefatı dolayısıyla taziyet için ziyaret ettiğim komitede sıhhi sebeplerden dolayı Cenevre'ye avdet eden Mr. Jacques Ruff ile görüştüm. Bilahare ziyaretime gelen mumaileyh, üç hafta müddetle komite adına çalıştığı Kıbrıs'taki durum hakkında intibalarını anlattı.

Vaziyetin çok ciddi, nispi sükûnun ise tamamen aldatıcı olduğunu söyledikten ve Kıbrıs'ta iki cemaat arasında bir anlaşma olabileceğine ve birlikte yaşama imkânının sağlanabileceğine katıyen inanmadığını tamamen şahsi fikir olarak ilave ettikten sonra resmi şahsiyetlerden en basit köylüye, yaşlısından çocuğuna kadar bilaistisna bütün Türklerin Rumlarla birlikte yaşamanın imkânsızlığı üzerine müttefik olduklarını, Türklerin lüzumu halinde Rumlara karşı kendilerini müdafaa için, idarecilerinin de emir ve işaretlerine uyarak, birleştiklerini ve u suretle köy ve evlerini terk ettiklerini, ayın ilk günlerinde on bin kadar olan mülteci sayısının halen iki mislinden fazlaya çıktığını tahmin ettiğini, durumun ileride daha da vahamet kespeteceğini, iki tarafında sınırlarının çok gergin olduğunu, gerek Türk, gerek Rum halkı içinde mevcut mutedil unsurların şiddet taraftarlarının tesiri altında kaldığını, öldürülüp çukurlara atılan Türklerin bazen parçalanmış cesetlerinin meydana çıkmasının Rumları çileden çıkardığını, rehinelerin konusunda umumiyetle Rumların, bazen de Türklerin samimi olduklarından şüpheli bulunduğunu, velhasıl adada kin ve korku havası estiğini, Londra'da ileri sürülen zıt tezlerin telifinin beklenemeyeceğini binaenaleyh Kıbrıs'ın son derece vahim hadiselerle gebede olduğunu söyledi.

Kendisine anlattığı durum karşısında Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'ne büyük mesuliyet ve görev düştüğünü ve ilerisi için çok daha geniş ve tesirli tedbirlerce vakit geçirmeden tevessül etmesinin gerektiğini bununda Milli Kızılhaç Cemiyetlerine müracaat edebilmesi için Ligue salahiyet vermesi ile mümkün olabileceğini zan ettiğimi söyledim. Muhatabım Komitenin durumun ciddiyetini anladığını, bu sebeple adaya üç ve İngiliz makamları ve Kızılhaç'ı ile temas etmek üzere Londra'ya bir temsilci gönderildiği ifade etti.

Cevaben kayıp rehine yaralı ve bunlarla ilgili meselelerin yanında köy ve evinden olmuş acil yardıma muhtaç binlerce kişiye halen yapılacak ve biraz evvel ifade ettiği bedbin tahminler tahakkuk eylediği takdirde, ileride, fazlası ile yapılması gerekecek her türlü yardım için komitenin Ligue ile işbirliği yapmasının lüzumu üzerinde durdum. Mr. Ruff tasdik ederek bunun tabii

²⁰ KGMA. Türkiye'nin Cenevre Başkonsolosluğu'ndan Sadun Terem tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 13 Mart 1964 tarihli yazı.

faideden hali olmayacağını söyledi. Kızılhaç ileri gelenleri ile vaki son temaslardan ve Kıbrıs'tan gelen temsilci ile yukarıda naklettiğim görüşmeden, komitede, işin ciddiyeti kavranmakla beraber, Türkiye Kızılay'ı ve İngiliz Kızılhaç'ı tarafından yapıla gelmekte olan yardımların şimdilik ihtiyacı karşıladığı kanaatinin baki olduğu intibamı aldım. Ligue de ise komitenin kararına intizar havası vardır.

Kıbrıs'a milletlerarası çapta bir yardım hususunda Türkiye Kızılay Derneği'nin talep ve temennisinin komite nezdinde teyit ve tekidi muvafık mütalaa edildiği takdirde keyfiyetin işarına saygılarımla rica ederim. Sadun Teren"

Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir de Türk halkına hitaben bir mesaj yayımlayarak herkesi yardıma çağırır ve "Kıbrıs günlerdir insanlık tarihinin en elim hadiselerine sahne olmaktadır. Bu facianın kurbanlarına Türkiye Kızılay Derneği ilk anda sıhhi ve cerrahi malzeme ulaştırmış, bir kısım yaralılarını yurda getirmiş, üç nakliye uçağıyla 100 yataklı bir hastanenin 20 kişilik personeli ve gerekli olan teçhizatı ile hizmete göndermiştir. Maalesef bu tedbirler facianın tahrifatını önlemekten uzak durmaktadır. Dünya efkârının er geç katılacağı, insanlık adına hicap duyacağı bu durum karşısında aziz Türk milleti Kıbrıslı kardeşlerinin açlık, kış ve insanlık dışı muamelelere mukavemetleri için derneğimizin günlerdir süre gelen çabalarına bütünü ile katılmak arzusunu göstermiştir. İnsanlık ve kardeşlik vecibesine vasıta olmanın heyecanı içinde Kızılay Derneği bu asil arzuya tercüman olmak üzere Kıbrıs felaketzedelerine yardım kampanyasının açılmasına karar vermiştir. Vatandaşlarımızı nakdi yardımlarını mıntıklarında veya bankalarda açılmış hesaplara, aynı yardımlarını Kızılay şubelerine tevdiye davet ediyor, aziz Türk milletinin insanlık duygularını heyecan, gurur ve şükranla selamlıyoruz."²¹ der.

Ayrıca Kızılay Genel Merkezi tarafından Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı ve Kızılhaç Dernekleri Lig'i Sekreterliğine de bir mesaj gönderilerek Kıbrıs'ta yaşananlar karşısında duyarlı olunması ve yardım elinin uzatılması istenir ve "Kıbrıs'ta vukua gelen ve devam etmekte olan ve bütün insanlığın sulh ve selameti için olduğu kadar XX. yüzyılın medeni varlığı bakımından da tehlike teşkil eden

²¹ KGMA. Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir tarafından 24 Aralık 1963 tarihinde vavımlanan konuşma. KGMA Elektronik Arşivi

hadiseler bütün dünyanın gözleri önünde cereyan etmektedir. Muhtelif kaynaklardan şimdiye kadar alınan güvenilir bilgiye göre Kıbrıs'ta birçok Türkler kadın, ihtiyar, çocuk ve hasta gözetilmeksizin silahlı tecavüze uğramakta, öldürülmekte veya yaralanmakta, silah tehdidi altında evlerinden alınıp götürülmekte, evleri yakılıp yıkılmakta, malları yok edilmekte, köyleri tahrip edilmektedir. İlaçsız, gıdasız, birçok hallerde barıksız ve her hallerde ve her türlü tıbbi ihtimamdan mahrum olarak ölüme ve ıstıraba terk olunmaktadır. Masum halk kitlelerinin açlık, hastalık, zulüm ve tecavüzlerle yalnız başına karşı karşıya bırakılmasına ısrarla devam edilmektedir. Adaya yiyecek ve ilaç gönderilmesi hususunda mahalli makamlarca büyük müşkülât çıkarılmakta ve bugüne kadar hazır bekleyen yiyecek maddelerinin Kıbrıs'a nakline müsaade izni dahi istihsal edilmemiş bulunmaktadır. Kıbrıs Türklerinin imhasını hedef tuttuğu anlaşılan bu trajik hadiseler bir yandan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer alan, diğer yandan 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan hakları Sözleşmesi'yle teminat altına alınmış bulunan insan hak ve hürriyetlerini açıkça ihlalini açıkça teşkil ettiği gibi, ayrıca 9 Aralık 1948 tarihli sözleşme ile Birleşmiş Millerce insanlığa karşı açıkça suç sayılmış olan 'genocide' mahiyetini de taşımakta ve ilgili idarenin güya Kıbrıs Türklerinin isyanını bastırmak iddiasıyla silahsız ve müdafaasız masum sivil halka karşı giriştiği katliam hareketleri 1949 Cenevre Sözleşmelerinin 3. maddelerinde gösterildiği üzere milletler arası bir karakter taşımayan bir anlaşmazlık halinde uygulanması gereken hükümlerin de ihlalini tazammun etmektedir. Kıbrıs hükümeti Cenevre sözleşmelerine katılmış olmasına rağmen bu sözleşme ve taahhütlerin koymuş olduğu insaniyetçi himaye prensiplerini açıkça ve vahim bir şekilde ihlal etmiş bulunmaktadır.

Bu durum karşısında her türlü haberleşme ve ulaştırma imkânlarından da mahrum edilmiş olduğu için Türkiye Kızılay Derneği Kıbrıs'a yardım malzemeleri göndermiş ve bir aralık İngiliz makamlarının temin ettiği imkânlardan istifade ederek 60 yataklı bir Kızılay hastanesini **ırk, dil, milliyet farkı gözetmeksizin** bu iç mücadelede felaketzede olan Kıbrıs halkına yardımlarını teşmil etmek üzere hizmete geçirmiştir. İç harbin bile bazı muayyen insani icap ve kaidelere tabii olması

gerekirken adadaki fiili Rum idaresi Türk halkına giriştiği ‘genocide’ mahiyetindeki topyekûn imha hareketiyle her türlü milletler arası ve insaniyetçi esasları hiçe saymaktadır. Bu tutumlarının tabii neticesi olarak da kendi yarattıkları faciaların kurbanlarına yapılabilecek yardımları kolaylaştırmak yolunda işbirliği yapmak şöyle dursun her türlü güçlük ve engelleri çıkararak bu yardımları imkânsız kılmaktadırlar. Yardımların ihtiyaç bölgelerine intikali için zaruri haberleşme ve ulaştırmanın engellenmesi de bu imkânsızlığı arttırmaktadır. Bu durumu bütün vahametiyile gözden geçiren Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi insaniyetçi hukukun genel prensipleri ve müesseseleri namına milletlerarası münasip teşebbüslerin zaruretine inanarak Milletlerarası Kızılhaç Komitesi ve Kızılhaç Dernekleri Ligi nezdinde müracaatta bulunmaya ve bu teşekküllerin kendi yetki alanlarında mümkün ve uygun görecekları acil hareket ve teşebbüslerde bulunmalarını istemeye karar vermiştir...”²² denilir.

2- Kıbrıs’ta Gerginliğin Artması ve Uluslararası Kamuoyu Yaratılma Gayretleri

Kızılay Genel Başkanlığı bir yandan yurtiçinde Kıbrıs’a yönelik faaliyetlerini aynı hızla ve planlandığı şekilde devam ettirirken bir yandan da yurtdışında uluslararası yardım kuruluşları aracılığıyla bu çabalarına devam eder. Aynı girişimler Kıbrıs’taki İngiliz resmi yetkilileri vasıtasıyla da yapılır ve 31 Aralık 1963 günü itibarıyla Kızılay Genel Başkanı imzasıyla gönderilen yazıda “Destek vaadinde bulunduğunuz ve sağlık faaliyetlerine devam etmesi bağlamında garanti verdiğiniz seyyar hastanemiz Kıbrıs’a gönderilmiştir. Söz konusu bu seyyar hastanenin hizmet vereceği bölgeye taşınabilmesi için gerekli bütün araçları ve yardımı vermenizi rica ederiz. Bu yardım ve desteğin sizin ulusal geleneginiz ve görev aşkınızın bir sonucu olarak ortaya çıkacağından eminiz. İnsani yardım görevlerinizin başarılanmasında size gönülden başarılar temenni ederiz.”²³ denilir. Aynı günlerde Türkiye’nin Lefkoşa Büyükelçiliği tarafından hazırlanan ve adada özellikle son dönemde yaşanan olayları

²² KGMA. Kızılay adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla Milletlerarası Kızılhaç Komitesi Başkanlığına ve Kızılhaç Dernekleri Ligi Genel Sekreterliğine gönderilen 6 Ocak 1964 tarihli, 362 ve 363 sayılı yazı.

²³ KGMA. Kızılay Genel Başkanlığı tarafından 31 Aralık 1963 günü Kıbrıs’taki İngiliz idaresine vazılan resmi vazi

ayrıntılarıyla ve gün gün ortaya koyan, özellikle Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios tarafından gerilimin nasıl yavaş yavaş arttırıldığı, saldırıların nasıl planlı bir organizasyonun parçası olduğu ve Kıbrıs Türklerinin durumlarıyla ilgili olarak Kızılay Genel Başkanlığına da yeni bir rapor ulaştırılır;²⁴

“Cumhurbaşkanı Makarios 1 Aralık 1963 tarihinde Khlorkas köyünde Yorgacis Azinas’ın heykelinin açış töreninde EOKA mücadelesini övmüş ve Khlorkas köyünün EOKA mücadelesinin beşiği olarak iftihar edebileceğini ve Rum Kıbrıs’ın Yunanistan’a daima anavatan olarak baktığını söylemiştir. Zenon Rosidis 2 Aralık 1963 tarihinde Birleşmiş Milletlerde yaptığı konuşmada Birleşmiş Milletler anayasasını mevcut bir anlaşmaya dayanarak dahi hiçbir devletin diğer bir devlet arazisine asker göndererek o devleti egemenliğinden mahrum edemeyeceği şeklinde tefsir etmiş ve Birleşmiş Milletlerin Kıbrıs’ta bir üs kurmasını teklif etmiştir. 3 Aralık 1963 tarihinde Markos Dragos’un Rum kesiminde bulunan heykeline bir bomba konuyor. Heykelin etrafında dolaşan silahlı Rum gençleri hiçbir esasa dayanmayarak bombanın Türkler tarafından konulduğunu iddia ediyorlar. Türkler 4 ve 5 Aralık tarihlerinde heykele bomba koyanları takbih ederek bombanın Rum halkı kışkırtmak için Rumlar tarafından konulduğunu beyan ediyorlar. Makarios 4 Aralık 1963 tarihinde anayasayı tek taraflı olarak revizyona tabii tutmak istediğini üç garantör devlete ve reisicumhur muavinine bildirdi. Değiştirilmek istenen maddelerin ne olduğu aynı gün Makarios ve Rum basını tarafından açıklandı.

6 Aralık 1963 tarihinde Makarios’un değiştirme teklifi Türkiye tarafından reddedildi.

8 Aralık 1963 tarihinde Makarios değiştirme teklifi notasının Türkiye tarafından red veya kabulünün mevzubahis olmadığını, bu notanın Türkiye gibi diğer devletlere de gönderilmiş olduğunu beyan etti. Bu arada Atina yolu ile Paris’e giden Kipriyanu Paris’teki toplantısında anayasa konusunu görüşemeyeceğini bildiriyor. Bazı Rumca gazeteler bu değişikliğin mukaddes davaları olan Enosis’i köstekleyeceğini, bu itibarla doğrudan doğruya plebisite gidilmesini ileri sürüyorlar. Reuter Ajansı 10 Aralık 1963 tarihinde hükümet sözcüsüne atfen verdiği haberde Makarios’un teklif ettiği değişikliği önümüzdeki günlerde tek taraflı olarak tatbik etmek niyetinde olduğunu bildirdi ve 11 Aralık 1963 tarihinde değiştirilmesi istenen 13 madde basında açıklandı. Değiştirilmesi istenen 13 maddeden birisi Türkçenin resmi dil olmaktan çıkarılması idi. Bu maksatla 12 Aralık 1963 tarihinde toplantı ve davetiyelerde sadece Rumca ve İngilizce kullanılmasına dikkat edilmeye başlandı.

13 Aralık 1963 tarihinde bir Türk polis kumandanının Kraliyet can kurtarma madalyasıyla taltifi için yapılan törene Türk basın mensupları davet edilmedi ve bu toplantıda Türkçe lisanına yer verilmeyerek yalnız Rumca ve İngilizce lisanları kullanıldı ve her taraf Yunan bayrakları ve mavi-beyaz

²⁴ KGMA. K-4709.1964.9-4/1 Kıbrıs. Adnan Öztrak’ın Kıbrıs’a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

renklerle donatılmak suretiyle törene bir Yunan havası verilmeye çalışıldı. 17 Aralık 1963 tarihinde Türk notası Makarios tarafından reddedildi. Rumca gazeteler bu olaya geniş yer vererek Makarios'un anayasadaki adil olmayan maddeleri çıkarma çabasını Türkiye'nin baltalamak istediğini, bu yüzden Makarios'un çok yerinde olarak notayı Türkiye'nin yüzüne fırlattığını yazdılar.

18 Aralık 1963 tarihinde Türkiye tarafından Kıbrıs Türklerinin Rumların insafına bırakılmayacağı açıklandı. Bu açıklamayı ele alan Rumca gazeteler Kıbrıs'ın padişahlar devrinden kalma bir çiftlik olmadığını ve anlaşmanın (Zürih Antlaşması olacak.) Birleşmiş Milletler prensibine aykırı olduğunu ileri sürerek Türkiye'yi saldırganlıkla itham eden mahiyette yazılar yazdılar. 19 Aralık 1963 tarihinde sağcı ve solcu Rumlar gizli görüşmeler ve toplantılar yapmaya, aynı günün gecesi Rum gençleri Türk mahallelerinde dolaşmaya başladılar ve 20 Aralık 1963 tarihinde Türk kesiminin kilit noktalarında tatbikat yapmaya başlıyorlar (Bunların polis olmayıp sivil Rumlardan olduğu tespit edilmiş.). Aynı gün Makarios 1964 yılı Ocak başlarında anayasada istenilen değişikliğin yapılmış olacağından dem vuruyor. 19 Aralık'taki Rumca gazeteler de haftalardan beri bazı Türk dükkânlarıyla evlerinin kanunsuz bir şekilde araştırmaya, Mağusa limanına uğrayan Türk gemilerinin yoklamaya tabii tutulduğunu yazıyor ve bu kanunsuz hareketlerin nedenleri izaha çalışılıyor ve buna bir misal olarak 21, Timurlenk Sokak'ta oturan Vasfı Hasan isimli bir şahsın 18 Aralık 1963 tarihinde işe gitmek için evinden ayrıldığını ve geriye dönmeyip ortadan kaybolduğu ileri sürülüyor.

20 Aralık 1963 tarihinde 4 kadın ve 6 erkekten mürekkep 10 Türk iki araba içinde Tahtakale Mahallesi'nde oturmakta olan arkadaşlarından bir kadını evine götürürlerken Ermu Caddesi'nde polis olduklarını iddia eden şahıslar tarafından sebepsiz yoklanmaya tabii tutulmak istenmiş, buna itiraz eden kadınları polise veya meçhul bir semte götürmeye çalışırlarken vaka mahallinde başka bir araba belirmiş, bu arabadan çıkan şahıslar makineli tüfekle Türkleri taramışlardır. Türklerden Zeki Karabölük ve Cemaliye isimli iki kişi ağır bir surette yaralanarak yere yıkılmış, diğer Türkler mucize kabilinden kendilerini Türk semtine atabilmişlerdir. İki kadın arkadaşlarının kendileriyle beraber bulunmadığını fark eden Türkler geri gidip yaralıları almaya teşebbüs etmişlerse de Rum semtinden devamlı olarak başlayan yayılım ateşi altında arkadaşlarını kurtarmaya muvaffak olamamışlardır.

Olay bununla da bitmemiş, vaka mahalline Rum semtinden gelen bej renkli bir otomobil Türk semtine ve Türk Cemaat Meclisi binasına devamlı ateş açarak etrafa dehşet saçmaya başlamıştır. Bu ateş yağmuru altında muhtelif şahıslar yaralanmış ve hastaneye kaldırılmışlardır. Aynı otomobil içinde bulunanların Girne Kapısı'ndaki Atatürk büstüne de ateş açtıkları tespit edilmiştir. 21 Aralık 1963 tarihinde halk Atatürk heykelinin önünde toplanarak Ata'ya karşı saygı gösterisinde bulunurken Lefkoşa Rum Polis Kumandanı Pandalidis'in kumandası altındaki silahlı Rum polisleri Türklerin bulunduğu yere gelerek ellerindeki silahları okşamaya ve Türklerle alay etmeye başlıyorlar. Bir polis ekibi biraz sonra arabalarını Türk Lisesi'nin bulunduğu (yere) sürüyor. Kapısı

kapalı ve kilitli bulunan okulun bahçesinde silahsız toplu bir halde bulunan öğrencilerin yüksek sesle teessür beyan etmeleri üzerine üzerlerine ateş açılıyor ve iki öğrenci yaralanıyor (ve) bu suretle tahrikler durmadan devam ediyor.

22 Aralık 1963 Cumartesi günü Tahtakale’de öldürülen bir erkek ve bir kadın hadisesiz olarak Türk mezarlığına defnedilirken Rumların şehrin muhtelif semtlerine gizlice yerleşmeye, erzak ve cephane taşımaya başladıkları görülmüştür. Bu faaliyetler daha önce de sezilmiş ise de devletin kendi polis ve jandarmasının silahlarını Rum çetelerine vererek kendi tebaasından bir kısmını teşkil eden Türkleri katletmeleri teşebbüsüne yardım edeceğine ihtimal verilmemişti.

Geceleyn saat 20.00–21.00 arasında telsizi bulunan bir polis arabasındaki bir Türk polis subayı ile eri ve bir sivil telsizden ‘Will you proceed at Ortaköy? We heard some gun shots./Ortaköy’e gider misiniz? Bazı silah sesleri işittik.’ bilgisi alınıyor. Ekip derhal Ortaköy’e gidiyor. Orada hiçbir hadiseye şahit olmuyor. Ortaköy nüfusu 1.000’den fazla bir Türk köyüdür ve Lefkoşa’nın banliyösüdür. Ekip buradan uzaklaşıyor ve Girne yolunda devriye gezmeye başlıyor. Devriye esnasında yol üzerinde Aspava isimli Lefkoşa’dan 1 kilometre mesafedeki bir Türk gazinosu önünde bulunan yolun diğer bir polis arabasıyla tıkanıldığını ve arabanın önünde polis subayı Vilademeros’un makineli tüfek ve tam teçhizatlı Rum polislerle beklediği görülmüştür. Ekip bu durumu görünce tehlikeyi seziyor ve derhal arabayı geriye manevra yaptırarak arabadan atlıyor ve yerde sürünerek bir eve sığınıyor. Ancak araba manevra yapar yapmaz Rum polisler derhal ateşe başlayarak 47 dakika ateşe devam ediyorlar. Açtıkları ateşle yoldan gelip geçen arabaları taradılar.

Arabalarda bulunanlardan Vasıf isiminde bir vatandaşımız öldü. Bütün hadise eve sığınan ve üst kata çıkan polisler tarafından kendilerini korumak suretiyle müşahede edildi. Rum polisler bu arada yaptıkları serseri atışlarla bir taraftan Türk evlerini taramışlar, bir taraftan da kendi aralarında panik yaratarak AE 630 numaralı polis arabasını ve iki yeni model piyade tüfeği ile bir av tüfeği ve biri dolu, diğeri yarı dolu iki makineli şarjörü bırakarak kaçışmışlardır.

Yukarıdaki hadiseyi müteakip 23 Aralık tarihinde Rumlar kendi kesimlerinde bulunan Kornaro Otelı ile Constantin Kulübü’nden hafif uçaksavarlarla ateşe başladılar. Türk halkı ellerinde bulunan yalnız av tüfekleri ve Rumların ellerinden alınan birkaç silahla korunmaya başladı ve böylece mücadele fiilen başlamış oldu.

Rumların mevzilerini şöylece sıralayabiliriz:

- I- Mercedes Garajı (Tamirhanesi) kısmı
- II- Küçük Kaymaklı’da bulunan polis evleri
- III- Olimpia (Regis Dondurma Fabrikası)
- IV- Küçük Kaymaklı sınırında bulunan kontrol kulesi
- V- Rum semtinde Bambakyan Gazoz Fabrikası ve yanındaki Niyabol Kilisesi

- VI- Çetenin merkezi olan Konstantia semti Rum kulübü
- VII- Türk Lisesi'nin arakasında İyoyanis Kilisesi
- VIII- Buz fabrikasının üzeri
- IX- Diyanellos sigara fabrikası
- X- Eka (Severis) un fabrikası
- XI- Dokuma fabrikasının üzeri
- XII- Üçlü karargâh
- XIII- Ledra Palas
- XIV- Merkezi hükümet hastanesi
- XV- Yeni tiyatro binası
- XVI- Elektra House (Telefon Dairesi)
- XVII- Baf Kapısı polisi
- XVIII- Ballas Sineması ittisalindeki yüksek bina
- XIX- Zavallis gazetesi
- XX- Hacı Kırık binaları
- XXI- Singer binaları üstü
- XXII- Kostas Dimitriya cilt doktorunun binası
- XXIII- Fanoromeni Kilisesi'nin karşısındaki bina
- XXIV- Elektrik fabrikası tesisleri
- XXV- Rum semtinde kalmış olan Ömeriye Camii'nin üstü
- XXVI- Belea Kudas ticaret evinin üstü ve diğer bazı mevziler

Mücadele Pazartesi-Çarşamba günleri devam etti. Dianellos fabrikası Türk mücahitlerine bırakıldı. Pazartesi akşamüzeri mütareke istendi. Mücahitler mütarekeye razı oldular ve bütün memurların serbestçe dairelerine gidebilecekleri bildirildi; ancak ertesi günü evinden çıkmış ve işe gitmek üzere olan Türk memurları ve iş sahipleri pusuya düşürülerek kendilerine Rum mevzilerinden ateş açılmaya başlandı. Bunun üzerine mücadele yeniden başladı. Türkler Girne yolu üzerindeki şehre takriben bir kilometre mesafede bulunan Aspava mevkiindeki Rumların işgali altında bulunan jandarma karakolunu ellerine geçirdiler.

Çarşamba günü Mercedes mevkiini düşürdüler. Aynı gün akşama doğru un fabrikası ile Kaymaklı semtinin Yunan Alayı mensupları tarafından takviye edildiği görüldü. Buz fabrikası aynı gece Türk mücahitlerinin eline geçti. Biraz sonra mücahitler un fabrikasını da ele geçirdiler; ancak Rumlar uzaklaşırken bütün sivil halkı durmadan taradılar. Daha sonra Rumların elinde bulunan Kırık, Singer Mangli mevkileri susturuldu. Perşembe günü malzeme ve cephane yokluğu yüzünden mücahitler Küçük Kaymaklı semtinden çekilmek zorunda kaldılar.

Bundan istifade eden Rumlar Türk asker üniforması giyerek ve bir Türk çocuğuna silah tehdidi altında 'Türk askeri geldi.' diye bağırarak silahsız köylü halkı teslim almaya başladılar. Yüzlerce çocuk, ihtiyar ve kadını tekmeleyerek götürdüler. Yürüyemeyecek durumda olanları şehit ettiler. Müteakiben taraflar arasında alakalı garantör devletlerin müdahalesiyle

mütareke imzalandı. Buna rağmen sivil halk yine pusuya düşürülerek esir edilmektedir. Esir edilenlerden bir kısmının daha sonra ölüler listesinde gösterildiği tespit edilmiştir. Yiyeceksiz yerlere gıda maddesi yetiştirmek için giden vatandaşlarımız Rumlar tarafından kaçırılmaktadır. Çatışmaların meydana gelmesi için her vesile ile tahriklere ve sataşmalara devam edilmiştir...”

Bu raporun devamında ayrıca özellikle 1 Aralık 1963 tarihinden Rum tahriklerinin nasıl tırmandırıldığı, Başpiskopos Makarios’un adada yaşayan Kıbrıs Türk toplumunu nasıl yok saydığı ve garantör devlet konumundaki Türkiye’yi nasıl görmezden gelerek anayasayı Rumların ve Yunanistan’ın lehine nasıl tek yanlı olarak değiştirme gayretleri içine girdiği gün gün aktarılmaktadır;²⁵

“1 Aralık 1963

Cumhurbaşkanı Makarios’un büst başlarında ve toplantılarda tahrik edici konuşmaları devam ediyor. Bu cümleden olarak 1 Aralık’ta Başta Khlorakas köyünde Georgios Azinas’ın heykelini açarken yine EOKA mücadelesini övmüş ve ‘Khlorakas EOKA mücadelesinin ilk başlatıldığı yer olmakla iftihar edebilir. Rum Kıbrıs Yunanistan’a daima anavatan olarak bakacaktır.’ demiştir.

2 Aralık 1963

Zenon Rosidis Birleşmiş Milletlerde gayet manidar bir konuşma yaparak BM anayasasını tefsirle hiçbir devletin koruyucu maksatlarla dahi olsa başka bir devletin ülkesine asker gönderemeyeceğini ve anlaşma tahdinde dahi olsa egemenliğinden mahrum edilemeyeceğini ileri sürerek Birleşmiş Milletlerin Kıbrıs’ta bir merkez kurmasını istemiştir.

3 Aralık 1963

Markos Dragos’un heykeline bomba kondu. Rum kısmında silahlı Rum gençleri dolaşüyor. Hiçbir isnada dayanmayan ithamlarla bombanın Türkler tarafından konduğu iddia ediliyor.

4 Aralık 1963

Türkler bombayı koyanları kayıtsız şartsız takbih ederek bunun Rumlar tarafından Rum halkını kıskırtmak için yapıldığını iddia ediyorlar.

5 Aralık 1963

Makarios tek taraflı olarak anayasayı revizyona tabii tutmak istediğini üç garantör devlete ve reisicumhur muavinine bildirdi. Daha evvel 30 Kasım’da

²⁵ KGMA. K-4709.1964.9-4/1 Kıbrıs. Adnan Öztrak’ın Kıbrıs’a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

gayri resmi olarak Türk liderlerine bildirilmesi... Değiştirilmek istenilen maddelerin 13 madde olduğunu bu meyanda Makarios ve Rum basını açıklıyor.

6 Aralık 1963

Türkiye Makarios'un değiştirme teklifini reddetti.

8 Aralık 1963

Makarios Türkiye'nin ret cevabı üzerinde yorumda bulunarak Türkiye'nin reddi veya kabulünün mevzubahis olmadığını, bu değişiklik notasının sadece bilgi amacıyla Türkiye'ye verildiğini ve Türkiye gibi diğer birçok devletlere gönderilmiş olduğunu açıkladı. Kipriyanu Paris'e Atina tariki ile gidiyor. Gayri resmi olarak anayasa konusunu Paris'teki toplantıda görüşmeyeceğini bildirdi. Bazı Rumca gazeteler bu değişikliğin mukaddes davaları olan Enosis'i köstekleyeceğini ve binaenaleyh dosdoğrudan zorla plebisite gidilmesinden dem vuruyorlar.

11 Aralık 2010

13 maddelik değişiklik basında açıklandı.

12 Aralık 1963

Değişikliğin ilk adımları olarak Türkçenin resmi dil olmaktan çıkarılması için gayret sarf ediliyor ve toplantı ve davetiyelerde ve sair resmi toplantılarda sadece Rumca ve İngilizce konuşulmasına gayret sarf ediliyor. Bu cümleden olmak üzere Türk doktorlarına bir film gösterilmesi için gönderilen davetiyeler ilk defa olarak Rumca ve İngilizce gönderiliyor.

13 Aralık 1963

Yine Türkçe diline aleni hakaret ediliyor. 13 Aralık'ta bir Türk polis kumandanını Kraliyet can kurtarma madalyası ile taltif etmek maksadı için yapılan törene bir Yunan havası verilmeye çalışılmış, etraf Yunan bayrakları ve mavi-beyaz renklerle donatılmıştı. Türk basın mensupları davet edilmemiş ve ilk defa olarak Türkçe lisanına yer verilmeyerek Rumca ve İngilizce ile iktifa edilmiştir.

17 Aralık 1963

Verilen Türk notası Makarios tarafından okunduktan sonra reddedildi. Rumca gazeteler buna geniş yer vererek Makarios'un anayasada kendi deyimleri ile gayri adil maddelerin çıkarılma çabasını Türkiye'nin baltalamak istediğini ve Makarios'un çok yerinde olarak notayı Türkiye'nin yüzüne fırlattığını yazıyorlar.

18 Aralık 1963

Üçlü garantör anlaşması görüşmelerine başlanıyor.

19 Aralık 1963

Yapılacak anayasa değişiklikleri için sağcı ve solcu Rumlar gizli görüşme ve toplantılar yapıyorlar.

19 Aralık 1963

Silahlı Rum gençleri geceleri Türk mahallelerinde dolaşmaktadırlar. Bunların sivil oldukları ve polis olmadıkları tespit edildi.

20 Aralık 1963

Silahlı Rum gençleri Türk kesimindeki kilit noktalarında tatbikat yapıyorlar. Gayri resmi kaynaklardan öğrenildiğine göre Makarios 1964 yılı Ocak ayı başlarında anayasada yapılması istenen değişikliğin yapılmış olacağından dem vuruyor.

19 Aralık 1963

Haftalardan beri Türk dükkânları ve bazı Türk evlerinin kanunsuz sıkı araştırmaya tabii tutulduğu bildiriliyor. Ayrıca son zamanlarda Mağusa limanına uğrayan Türk gemilerinin sıkı yoklamaya tabii tutulduğu bildiriliyor ve bunların nedenleri araştırılıyor. 18 Aralık'ta Vasıf Hasan isimli bir şahıs 21, Timurlenk Sokağı'ndaki evinden işine gitmek için ayrıldı ve geri dönmeyip kayıpta olduğu bildiriliyor.

20 Aralık 1963

4 kadın ve 6 erkekten müteşekkil iki arabada seyahat etmekte olan Türkler Tahtakale Mahallesi'nde ikamet etmekte olan arkadaşlarından bir kadını evine götürmekte oldukları bir sırada Ermu Caddesi'nde polis olduklarını iddia ettikleri şahıslar tarafından sebepsiz yoklanmaya tabii tutulmak istenmişler, buna itiraz eden kadınlar sürüklenerek polise veya meçhul bir semte götürmeye çalışıldıkları bir sırada vaka mahallinde başka bir araba belirmiş, içerisinden çıkan şahıslar ellerindeki silahla Türklere yaklaşarak makineli tüfekle Türkleri taramışlardır. Türklerden Zeki Karabölük ve Cemaliye isimli iki kişi orada ağır bir surette yaralanarak yere yıkılmış, diğer Türkler mucize kabilinden kendilerini Türk semtine mucize kabilinden atabilmişlerdir. Türk semtine gelen Türkler iki kadın arkadaşlarının kendileriyle beraber bulunmadığını fark eden Türkler geri gidip yaralıları almaya teşebbüs etmişlerse de Rum semtinden devamlı olarak başlayan yaygın ateşi altında arkadaşlarını kurtarmaya muvaffak olamamışlardır.

Olay bununla da bitmemiş, hudut olan Ermu Caddesi'ne gelen bej renkli bir otomobil Türk semtine ve Türk Cemaat Meclisi binasına devamlı ateş açarak etrafa dehşet saçmaya başlamıştır. Sarı bej renkli otomobilin bu ateş yağmuru altında muhtelif şahıslar yaralanmış ve hastaneye kaldırılmışlardır. Sonradan

aynı otomobil içinde bulunanların Girne Kapısı'ndaki Atatürk büstüne de ateş açtıkları tespit edilmiştir. 21 Aralık 1963 tarihinde halk Atatürk heykelinin önünde toplanarak Ata'ya karşı saygı gösterisinde bulunurken Lefkoşa Rum Polis Kumandanı Pandalidis'in kumandası altındaki silahlı Rum polisleri Türklerin bulunduğu yere gelerek ellerindeki silahları okşamaya ve Türklerle alay etmeye başlıyorlar. Bir polis ekibi biraz sonra arabalarını Türk Lisesi'nin bulunduğu (yere) sürüyor. Kapısı kapalı ve kilitli bulunan okulun bahçesinde silahsız toplu bir halde bulunan öğrencilerin yüksek sesle teessür beyan etmeleri üzerine üzerlerine ateş açıyor ve iki öğrenci yaralanıyor (ve) bu suretle tahrikler durmadan devam ediyor.

21 Aralık 1963

Halk Atatürk heykelinin önünde toplanarak Ata'ya karşı saygı gösterisinde iken bir polis grubu bir polis arabası ile Lefkoşa Rum Polis Kumandanı Pandalidis dâhil silahlı Rum polisleri Atatürk heykelinin olduğu yere geliyorlar. Bu sırada ellerindeki silahları okşayarak el çırpır halde ilanı şadumanı ediyorlar. Bir polis ekibi daha sonra arabalarını sürerek Türk Erkek Lisesi'nin olduğu yere geliyorlar. Bahçede lise talebeleri vardır ve bahçe kapıları kapalı ve pekimidir. Talebeler teessürlerini yüksek sesle belirtince polisler silahsız ve bahçede toplu talebeye ateş açıyor ve iki öğrenci yaralanıyor (ve) bu suretle tahrikler durmadan devam ediyor.

22 Aralık 1963

Cumartesi günü Tahtakale'de öldürülen bir erkek ve bir kadın hadisesiz olarak Türk mezarlığına defnediliyor. Aynı şehrin muhtelif semtlerine Rumlar gizlice yerleşmeye, erzak ve cephane taşımaya başladıkları görülmüştür. Bu faaliyetlerine daha önce den başlanmış olduğuna dair bazı sezintiler olmuşsa da devletin kendi polis ve jandarma teşkilatının silahlarını vererek Rum çetelerini silahlandırmak suretiyle kendi halkından bir kısmını teşkil eden Türk halkını umunu olarak katledilmesine gidileceği teşebbüsüne ihtimal verilmiyor. Geceleyn saat 8 ila 9, yani 20-21.00 arasında telsizi bulunan bir arabada bulunan bir Türk polis subayı ile eri ve bir sivil telsizden şu havadisi öğreniyorlar; 'Will you proceed at Ortaköy? We heard some gun shots./Ortaköy'e gider misiniz? Bazı silah sesleri işittik.' Bu ekip bu bilgiyi alınca derhal Ortaköy'e hareket ediyorlar; ancak orada hiçbir hadiseye şahit olmuyorlar. Ortaköy nüfusu 1.000'den fazla bir Türk köyüdür ve Lefkoşa'nın banliyösüdür.

Ekip buradan uzaklaşıyor ve Girne yolunda devriye gezmeye başlıyor. Devriye esnasında yol üzerinde Aspava isimli Lefkoşa'dan 1 kilometre mesafedeki bir Türk gazinosu önünde bulunan yolun diğer bir polis arabasıyla tam tıkanmış olduğunu ve polis arabasının önünde arabaya yaklaşınca polis subayı Vilademos'un elinde makineli tüfek ve tam polis kıyafeti ile tam teçhizatlı olarak Rum polislerle beklediği görülmüştür. Giden ekip bu durumu görünce tehlikeyi seziyor ve derhal arabayı geriye manevra yaptırarak arabadan

athıyor ve yerde sürünerek bir eve sığınıyor. Ancak araba manevra yapar yapmaz Rum polisler derhal ateşe başlayarak 47 dakika ateşe devam ediyorlar. Açtıkları ateşle yoldan gelip geçen arabaları taradılar. Arabalarda bulunanlardan Vasıf isminde bir vatandaşımız öldü. Bütün hadise eve sığınan ve üst kata çıkan polisler tarafından kendilerini korumak suretiyle müşahade edildi. Rum polisler bu arada yaptıkları serseri atışlarla bir taraftan Türk evlerini taramışlar, bir taraftan da kendi aralarında panik yaratarak AE 630 numaralı polis arabasını ve iki yeni model piyade tüfeği ile bir av tüfeği ve biri dolu, diğeri yarı dolu iki makineli şarjörü bırakarak kaçışmışlardır.

23 Aralık 1963

Yukarıdaki hadiseyi takiben Rumların Kornaro Otel, Constantin Kulübü’nden hafif uçaksavarlarla ateşe başladılar...

24 Aralık 1963

Pazartesi çarpışma devam etti. Dianellos fabrikası Türk mücahitlerine bırakıldı ve akşam mütareke istendi. Türk mücahitler mütarekeye razı oldu ve memurların serbestçe dairelerine gidebilecekleri bildirildi; ancak Salı günü herkes işine gitmek üzere iken evinden çıkmış ve işe gitmek üzere olan Türk memur ve iş sahiplerinin pusuya düşürülerek kendilerine Rum mevzilerinden ateş dilmeye başlandığı görüldü ve tekrar çatışma başladı. Türkler Girne yolu üzerindeki şehre takriben bir kilometre mesafede bulunan Aspava mevkiindeki Rumların işgali altındaki jandarma merkezini ellerine geçirdiler. Ancak sadece bir tek silah elde etler. Çarşamba günü Mercedes mevkiini düşürdüler. Aynı gün akşama doğru Yunan Alayı mensupları tarafından un fabrikası ile Kaymaklı semti Rum cephesinin takviye edildiği görülerek tespit edildi. Buz fabrikası aynı gece Türk mücahitlerinin eline geçti ve mücahitlerin kuvveti un fabrikasına yöneldi ve un fabrikası ele geçti; ancak Rumlar uzaklaşırken bütün sivil halkı durmadan taradılar. Daha sonra Rumların elinde bulunan Hacı Kırıyako, Singer Mangli mevzileri susturuldu. Perşembe günü Kaymaklı cephemiz malzeme ve cephane yokluğu yüzünden mücahitler Küçük Kaymaklı semtinden çekilmek zorunda kaldılar. Ancak Rumlar Türk asker üniforması giyerek ve bir Türk çocuğunu da silah tehdidi altında ‘Türk askeri geldi.’ diye bağırarak silahsız köylü halkı teslim almaya başladılar. Yüzlerce çoluk çocuk, ihtiyar ve kadını tekmeleyerek götürdüler.

Yürüyemeyecek durumda olanları şehit ettiler. Mütakiben taraflar arasında alakalı garantör devletlerin müdahalesiyle mütareke imzalandı. Buna rağmen sivil halk yine pusuya düşürülerek esir edilmektedir. Esir edilenlerden bir kısmının daha sonra ölümler listesinde gösterildiği tespit edilmiştir. Yiyeceksiz yerlere gıda maddesi yetiştirmek için hareket eden bir kısım vatandaşlarımız Rumlar tarafından kaçırıldılar. Bunlar halen gaip listesinde görülmektedir.”

Bu dönemde 500 kapasiteli Kızılay İlk Yardım Hastanesi halen TC Lefkoşa Büyükelçiliği'nin bulunduğu yerde geçici çadırlarda hizmet vermeye başlar. Daha sonra da Kız Enstitüsünün kapısı ve penceresi olmayan inşa halindeki binasına taşınır. Takip eden günlerde eski tütün fabrikasının düzenlenmesiyle de Lefkoşa Türk Genel Hastanesi ortaya çıkar. Kızılay, 21 Aralık 1963'te Rum saldırılarının tekrar başlamasıyla beraber 6 gemilik yardım malzemesini de Türk Cemaat Meclisi aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için Kıbrıs'a gönderir. Bu yardım malzemelerinden önce adaya sevk edilenler ise 24 Aralık 1963 tarihinde, yani Kanlı Noel olarak adlandırılan günden hemen bir gün sonra Türk Hava Yolları uçakları ile 96.980 liralık malzeme, gıda yardımı, ilaç, pansuman malzemesi sevk edilir. Adadaki İngiliz makamlarının da onay vermesi sonrasında gönderilen bu ilk yardım paketinde 50 şişe kan ile 35 şişe plazma ve yeteri sayıda kan verme donanımı da bulunmaktadır. İngilizlerle yapılan görüşmeler sonrasında adada acil durumlarda müdahale etmek üzere bir hastane kurulması da söz konusu olduğundan bu konuyla ilgili altyapı çalışmaları da derhal tamamlanır.

Ayrıca Kıbrıs'ta Rum saldırıları sonucunda yaralanmış olan sivil hakle müdahale edebilmek ve onları Türkiye'ye nakledebilmek maksadıyla bir doktor ve iki hemşire görevlendirilir ve 26 Aralık 1963 günü İngilizlere ait askeri üslere inmek üzere havalanan Türk Hava Kuvvetlerine ait üç askeri uçakla 47.313 lira değerinde ilaç, pansuman malzemesi, giyecek ve battaniye adaya gönderilir. Aynı uçaklarla Ankara'ya getirilen hasta ve yaralı Türklerin hastanelere sevk edilmeleri, giyecek ihtiyaçlarının karşılanması ve iyileşmelerini müteakip tekrar adaya gönderilmeleri de Kızılay aracılığıyla gerçekleştirilir. Kızılay özellikle Aralık 1963 döneminin son günlerinde o kadar hızlı ve programlı bir çalışma içine girer ki Kıbrıs'ta acil hasta ve yaralıların ihtiyaç duyduğu ancak piyasadan o an temini pek de mümkün görülmeyen pek çok sağlık malzemesi acil durumlarda kullanılmak üzere Ankara'da hazır bekletilen 500 yataklı acil harp hastanesi kadrosundan alınarak temin edilir ve Türk Hava Kuvvetleri uçaklarının uçuş kapasiteleri de göz önüne alınarak bütün yardım malzemeleri adaya derhal sevk edilir. Kızılay'ın Lefkoşa'da açılacak sahra hastanesi

için görevlendirdiği 5 doktor, 4 teknisyen, 10 hemşireden oluşan 19 kişilik personeli ve sahra hastanesinin bütün malzemeleri de 31 Aralık 1963 günü adaya üç askeri uçakla sevk edilir.

Aynı günlerde Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine yönelik başlatılan yardım çalışmaları Kıbrıs Türk gazetelerinde de yayımlanmaya başlanır ve örneğin Bozkurt gazetesi bu durumu “Kızılay bir felaket anında 30 milyonun yanı başımızda olduğunu gösteriyor. Kızılay’ın Kıbrıslı Türk kardeşlerine yapmakta olduğu yardım gün geçtikçe gelişmekte ve hızını arttırmaktadır. Adamıza çöken felaket kâbusuna bir set çekmek ve ıstırap içinde kıvranan zavallı kardeşlerimizin yaralarına merhem olmak için çırpınan Kızılay ekipleri ellerinden geleni yapmakta, felaketimize seyirci olmadıklarını 30 milyonun ağızından haykırmaktadır.”²⁶ derken KTKD Genel Başkanı Mehmet Ertuğruloğlu da yaptığı açıklamada “Kıbrıs’ta menfur cinayetlere kurban gidenlerin ailelerine ve halen mücadeleye devam eden kardeşlerimize yapılacak olan yardımların en iyi bir şekilde ve zamanında yapılması için bütün yardımların tek elden idare edilmesi zaruridir. Bu itibarla bütün yardımların Kızılay vasıtasıyla yapılması uygun görülerek yapılması karara bağlanmıştır. Keyfiyeti bütün vatandaşlara duyururken aziz milletimize Kıbrıs Türklerinin minnet ve şükranlarını arz ederiz.” der.

Öte yandan Kıbrıs Türklerine yönelik olarak Kızılay tarafından önce uçaklarla, daha sonra da gemilerle gönderilen yardım malzemelerinin süratle ve kolaylıkla adada tahliyesini sağlamak amacıyla İngiltere Büyükelçiliği tarafından Dışişleri Bakanlığına bir muhtıra gönderilir;²⁷

“Kıbrıs’a gönderilecek Kızılay yardım malzemesinin süratle ve kolaylıkla tahliyesini temin için nazara alınması gerekli unsurları göstermeleri bakımından aşağıdaki noktalar dikkate sunulmuştur:

1- Gemilerin mukarrer geliş zamanı ne kadar önce bildirilirse Lefkoşa’daki İngiliz Yüksek Komiserliğinin gerekli tedbirleri almak için yapacağı yardım o kadar kolaylaşır.

²⁶ Bozkurt, 13 Ocak 1964.

²⁷ Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 3 Şubat 1964 tarih ve 740.119/414 (5410) sayılı yazı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4, Kıbrıs’a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

2- Tahliye imkânları ve rıhtımda yer temin edilmeden gemiler yola çıkmamalıdır.

3- Lefkoşa'daki Türkiye Büyükelçiliği tarafından gemilerin ve yardım malzemesinin kabul edilmesi için Kıbrıs hariciye Nezareti'ne yapılacak basit bir müracaat malzemenin gümrük resmi ve lisansa tabii olmaksızın ithalini, liman gümrük ve diğer makamların ilgilenmelerini temin edecektir.

4- Mümkün olduğu zaman Mağusa İngiliz rıhtımı istifadeye sunulacaktır. Ancak bunu yapmak için diğer gemileri günde 800 Sterlin liman ücreti vererek bekletmek pratik değildir. Bu bakımdan gemilerin rıhtımda yer mevcut olduğuna dair haber verildiği sırada belirtilen en müsait limana gitmeleri büyük kolaylık sağlayacaktır.

5- İlgili Kızılay memurlarının normal süratle tahliyeyi temin ve gemilerin dönmesini çabuklaştırmak için munzam işçi tutma lüzumunu bertaraf etmek üzere gemiler geldiği anda kâfi işçi ve vasıtanın hazır olacağını, kendileri namına malzemeyi teslim alan İngiliz Kızılhaç'ına bildirmeleri şükranla karşılanacaktır.”

Bu yazının alınmasının hemen ardından işleri kolaylaştırmak, gereksiz sürtüşmeleri ve doğabilecek sorunları önceden ortadan kaldırabilmek ve Kızılay faaliyetlerinin tamamen insani yardım amaçlı olduğunu göstermek amacıyla Kızılay tarafından da yardım malzemelerinin adaya gönderilmesi hususunda bir dizi tedbir alınır,²⁸

“1-Gemilerin hareketinin mukarrer saatinin bildirilebilmesi için

a) Evvela limanda ne vakit bulunması gerektiğinin,

b) Gemilere hareket emri veren makamların hangi tarihte hareket emrini vereceklerinin tespitine zaruret vardır. Bu hususlar temin ve tespit edildikten sonra yardım malzemesinin ihzarı ve gemiye yüklenmesi için Kızılay'a 4 günlük mühlet verilmesi kâfi görülmektedir. Halen Mersin'de 389.151 kilo gıda maddesi gemilerin tahsisine amade olarak beklemektedir. Ayrıca sipariş edilen 200 ton suni yemin Mersin'e sevkine başlandığı, sevkiyatın 17 Şubat 1964 tarihinde ikmal olunacağı Yem Sanayi Genel Müdürlüğü'nden bildirilmiştir. Diğer taraftan yukarıda beyan edilen tahmile hazır gıda maddesi ile ihzar edilmekte olan 200 tonluk suni hayvan yeminden gayri daha 600 ton gıda maddesinin mubayaa hazırlıklarına başlanmıştır.

2- Yardım malzemesinin Mağusa'dan başka bir limana çıkarılması (yenilmesi bugün için çok müşkül olan maniler dolayısıyla) tehlikeli görülmektedir. Ezcümle:

²⁸ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 13 Şubat 1964 tarih ve 5153 sayılı yazı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4. Kıbrıs'a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

a) Evvela Larnaka'da kapalı bir liman yoktur. Malzeme sevk eden gemiler açık denizde beklemeye elverişli değildir.

b) Tahil, tahliye açmakta zordur. Limana nazaran tahliye işi daha çok zamana ihtiyaç göstermektedir.

c) Tahmil ve tahliyede Rum cemaati ve onların vasıtalarının kullanılması zaruri olduğundan türlü ihtilaf, gemilere ve malzemeye türlü sabotajların yapılması kuvvetle muhtemeldir.

ç) Larnaka'da namüsaıt tahmil ve tahliye güçlüğüne ilaveten istihlak merkezlerine emniyetli bir sevkiyat yapılabilmesi için İngiliz makamlarının mutlak garantisi gerekmektedir.

d) Larnaka'da gemilerin tahliyesi için personel tedariki Kızılay için hemen hemen imkânsızdır. Bu müşküller dolayısıyla Mağusa limanında İngilizlerin 10 günde bir Kıbrıs'a gıda getirecek gemilerimize gerekli yeri temin etmeleri ve onların tayin edecekleri günlere göre sevkiyat imkânlarımızın kullanılması daha isabetli mütalaa olunmaktadır. İngiliz makamları için 10 günde bir gemilerimize yer tefrik ve tahsisi imkânsız olmasa gerektir.

Diğer taraftan gemilerin limana yanaşmasından sonraki müddeti tahsis edilen gemilerin vinçlerinin kapasitesine bağlıdır. Tabiatıyla gümrük muamelelerinin süratle ikmali de tahliye için mühim bir faktördür.

1- Yardım malzemesinin Kıbrıs hükümetine Hariciye Bakanlığı marifetiyle bildirilmesi bu nevi yardımlarda tabii bir yol değildir. Yardım derneklerinin salahiyyetli makamlara direk olarak müracaat etmeleri normal bir muameledir. Kıbrıs makamları derneğimizin müracaatlarını kâfi görmeme kararında iseler Dışişleri Bakanlığı bu hususta münasip göreceği hatt-ı hareketi tayin edebilir.

2- Kıbrıs'taki son sevkiyat mevzuunda bu konu uzun münakaşa mevzuu olmuş, neticede İngiliz makamları Kızılay'ın yazılı müracaatlarına müsteniden yardımı kabul etmişlerdir. Ancak bu kabul beşinci sevkiyata mahsus telakki olunabilir. Bu husus Kıbrıs'ta kurulan yardım komitesine izah edildiği takdirde fikir muhtemelen onlar tarafından da benimsenecektir. Gereğini emir ve müsaadelerine arz eder, Mağusa limanında gıda nakleden vasıtalarımıza yer tahsisi ile gemilerin hareket tarihlerinin dört gün evvel derneğimize bildirilmesini rica ederim."

B- BM RAPORLARI VE BOŞALTILAN KÖYLER

Bu dönemde UNFICYP vasıtasıyla ve müşterek karargâh vasıtasıyla hazırlanan ada sathındaki genel durumla ilgili raporlar Kıbrıs Türk toplumu liderlerinin önüne gelmeye başlar. Buna göre olayların patlak vermesinden hemen sonra 22 Şubat 1964 tarihli rapora göre Lisi, Beyarmudu ve Mormenekşe köylerine 3 defa Kızılay yardımı yapılır. Mağusa'nın Sakarya mahallesinden 10 kadar Rum ailesi Varoşa tarafına göç ettiğinden bölgede Rum kalmayınca mahalleye büyük bir Türk bayrağı asılır. Rum

polislerin bayrağa tepki göstermesi üzerine bölgede yeniden gerginlik yaşanmaya başlar. Bu arada Mağusa'ya bağlı Arnayı köylülerinin eşyalarının Mağusa'ya nakledilmesi için daha önceden karar alınmasına rağmen Yunan subaylarının olumsuz yaklaşımları nedeniyle bu faaliyet gerçekleştirilemez. Bu arada Rum tedhişçiler tarafından abluka altına alınmış durumdaki Lefkoşa'nın Türk kesimine yiyecek yardımı yapılması konusundaki bütün girişimler engellenir. Yardım konvoylarını korumakla görevlendirilen İngiliz askerlerinin de bu konuda yetersiz kalması ve Rumlara müdahale etmemesi sonucunda yardımlar yerlerine ulaştırılamaz.²⁹

Ayrıca Lefkoşa'dan Lefke bölgesine başta un olmak üzere çeşitli yiyecek malzemeleri götüren kamyon da Rumlar tarafından durdurularak yiyecek malzemelerine el konur ve Türk şoför de tutuklanır. Rumların çalıntı mal olduğu yiyecekler götürülürken İngiliz askerleri de Rumların Kıbrıs Cumhuriyeti'nin meşru güvenlik kuvvetlerine mensup olduklarını ileri sürerek müdahil olmazlar.³⁰ Aynı gün yapılan bir açıklamayla da Rumların merkez Rum hastanesinde bulunan 18 Türk'ün naaşlarını iade etmeden ve kimliklerini açıklamayı reddederek gizlice gömdükleri ortaya çıkar.³¹ Gerek Makarios'un, gerekse İçişleri Bakanı Yorgacis'in düşüncesi ise abluka altına aldığı Kıbrıs Türklerinin moral ve motivasyonunu açlıkla kırmak suretiyle direnişlerini sona erdirmektir,³²

“...Çocukları, kadınları, ihtiyarları emirle katlettirmiş olan Yorgacis İçişleri Bakanı... Bunları tekrar kabul edersek belki yolları açacaklar. Türkleri aç bırakmaktan vazgeçecekler. Belki... Belki derim çünkü bu bile belli değil. Makarios hesaplıyor. Nasıl olsa aç kalacaklar. Türk köylerini silahla sardırıyor, gıda maddeleri temin etmelerini imkânsız kılıyor. Hayvanlarını boğduruyor veya kaçırabildiğini kaçırıyor. ‘Nasıl olsa aç kalmak istemezlerse taleplerime boyun eğecekler.’ diyor. İşte Kıbrıs'ta durum. Anavatanla her türlü irtibatı kesilmiş Kıbrıs. Bütün ümit ara sıra gelebilecek – onu da men edebilirler ya –

²⁹ Milliyet, 5 Ocak 1964.

³⁰ A. g. g., 5 Ocak 1964.

³¹ A. g. g., 5 Ocak 1964.

³² Milliyet, 7 Ocak 1964.

Kızılay uçaklarında. Onlarla da ne getirilebilir ki? Bir iki gün evvel sağdan soldan göç yollarına dökülenlerden bir kısmı Lefkoşa'ya ulaştı. Bir kısmının yollarda sıkışıp kaldıklarını duyuyoruz. Bir kısmı eşyaları sırtlarında, arabalarında daha köyün dışına adım atarken durdurulmuşlar. Her tarafta Rumların teklifi aynı: 'Av tüfeklerinizi teslim edin, kurşunlarınızı verin, sonra da Rumlardan memnun olduğunuza, size bizim hiçbir şey yapmadığımıza dair bir beyanname imzalayın. Ondan sonra bırakırız sizleri.' diyorlar. Baf kazasının Lemba köyünde işte bu teklifle karşılaştılar. Vermediler silahlarını, vermediler imzalarını, tıklıldılar kaldılar. Sonra da başladı mahalleleri uçlardan ateşe vermeye. Yanacaklar diri diri veya açlıktan kıvranacak veya teslim olacaklar. Açlık... Açlık... Artık mevcut olmayan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin namevcut parlamentosunun sabık başkanı Rum Klerides hedefin bu olduğunu Rauf Denktaş'a dün gece sorduğu şu sualle anlatmıyor mu bizlere 'Daha ne kadar dayanabilirsiniz bu anormal hayata?'

Mormenekşe'de 180 kadar Türk ve 450 Rum yaşamaktadır. Türkler, Rumların baskısı altındadırlar. Köylerde özellikle yiyecek ve ilaç sıkıntısı had safhadadır. UNFICYP irtibat subaylığı raporlarına göre Şubat 1964 döneminde örneğin 500 nüfuslu Koccat köyünde un hariç her türlü yiyecek maddeleriyle şeker hastaları için ensüline ve Mahmut Koçat isimli hasta için de Pekbronş ve Asthmasedine ilaçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı şekilde İstroncilo, Vitsada ve Yenagra köylerinde de acilen doktor ve veteriner ihtiyacının karşılanması gerekmektedir. Gönendere'de ise Pınarlı, Balıkesir ve Minareliköy'den göç edenlerin de katılmasıyla nüfus bir hayli artar ve yiyecek sıkıntısı baş gösterir. Deftera ve Küçük Kaymaklı'dan kaçarak göç edenlerin yerleştikleri Aya da 541 nüfuslu bir köy olmasına rağmen aynı sıkıntıları yaşamaktadır. Kambili köyünde gaz yağı, şeker, kibrit, yem, yiyecek, sabun, kahve ve sigara neredeyse hiç kalmamıştır. Ayirini'de EOKA'cılarının taciz ateşleri devam ederken yiyecek ve yem sıkıntısı da aynen devam etmektedir.

Beyarmudu ve 180 Türk ve 450 Rum'un yaşadığı Mormenekşe, 200 nüfuslu Kavaklıköy, 937 nüfuslu Aydın köyleri daha önce üç defa Kızılay yardımı almasına

rağmen sıkıntıları hala sürmektedir. Kızılay'dan yiyecek yardımı, Kızılhaç'tan battaniye yardımı alan Cevizli'de her türlü yiyeceklerle beraber hayvan yemine ve açıkta kalan bazı aileler için çadıra ihtiyaç vardır. Aynı dönem içinde Birleşmiş Milletler tarafından tespit edilen rakamlara göre yaşadıkları köyleri ve bölgeleri terk etmek zorunda kalan göçmenler ve Kızılay yardımına muhtaç durumunda bulunanlar ise aşağıdaki gibidir;

I- BM tarafından tespit edilen göçmenlerin sayısı:

a) Lefkoşa mıntıkası	7.246 kişi
b) Baf mıntıkası	6.94 kişi
c) Leymosun Mıntıkası	3.066 kişi
ç) Larnaka Mıntıkası	1.878 kişi
d) Mağusa Mıntıkası	864 kişi

Burada belirtilen göçmen sayısında Hamitköy bölgesinde bulunanlar dâhil değildir. Lefkoşa'nın Hamitköy bölgesinde barınan göçmenlerin sayısı ise 6.775 kişidir ve Lefkoşa'da toplam 14.021 göçmen bulunmaktadır. Kazalar itibarıyla göçler sıralamasında ise Lefkoşa kazası 12.391 kişi, Girne kazası 1.516 kişi, Mağusa kazası 935 kişi, Larnaka kazası 2.432 kişi, Leymosun (Limasol) kazası 3.477 kişi ve Baf kazası da 4.139 kişi ile sıralanmaktadır. Bu bilgilerin hazırlanması aşamasında 1960 nüfus sayımı esas alınmış ve yıllık nüfus artışı hesaba katılmamıştır.

Kazalar itibarıyla göç yaşayan kazalar sıralamasında Lefkoşa kazası 11 Türk ve 27 karma köy olmak üzere toplam 38, Girne kazası 1 Türk ve 8 karma köyle 9, Mağusa kazası 1 Türk köyü ve 6 karma köyle toplam 7 köy, Larnaka kazası 2 Türk köyü ve 11 karma köyle toplam 13 köy, Leymosun kazası 1 Türk ve 14 karma köyle toplam 15 köy ve Baf kazası da 8 Türk ve 14 karma köyle toplam 22 olmak üzere toplamda 24 Türk köyü, 80 karma köy olmak üzere toplam 104 köyde Kıbrıs Türklerinin yaşadıkları yerleri boşalttıkları görülmektedir. Göç etmiş Türk köylerindeki toplam nüfus karşımıza 2.689 kişi, karma köylerdeki Türk nüfus ise

22.201 kişi ile çıkmaktadır ve toplam göç eden nüfus da böylece 24.890 kişi olmaktadır.

1- Lefkoşı Bölgesi Göç Eden Köyler

Boşalan Köy	Göç Edenler/ 1960 Sayımı	Göçmenlerin Yerleştikleri Yerler
Areyu	90	Meriç (Mora), Göçeri (Bilelle)
Akaçe	156	Lefke, Gaziveran, Taşınar (Angolem), Ortaköy
Orunda	39	Meriç (Mora), Lefke
Alifodez (Zeytinlik)	91	Lefke, Pınarbaşı (Kırnı)
Argaca	72	Lefke
Aymarina (Gürpınar)	65	Dağyolu (Fota), Hisarköy (Kambili), Gaziveran, Meriç (Mora)
şillura (Yılmazköy)	289	Dağyolu (Fota), Ağırdağ, Pınarbaşı (Kırnı), Gönyeli, Ortaköy
Denya	128	Dağyolu (Fota), Pınarbaşı (Kırnı), Ortaköy, Lefke
Ayvasıl	289	Dağyolu (Fota), Gönyeli, Ortaköy
Balikitre (Balıkesir)	251	Cihangir (Abohor), Meriç (Mora), Gönendere (Konedra), Serdarlı (Çatoz), Kalavaç, Yeniceköy
Omorfo	123	Gaziveran, Akdeniz (Ayirini), Lefke, Hisarköy (Kambili)
Minareliköy	230	Cihangir (Abohor), Meriç (Mora), Beyköy

Dali	206	Akıncılar (Luricina), Beyarmudu (Pergama), Boğaziçi (Aytotoro)
Piroyi (Gaziler)	86	Akıncılar (Luricina), Kırıkkale (Meluşa)
Dizdarköy	108	Akıncılar (Luricina), Üçşehitler (Goşi)
Ksero-Karavostasi (Gemikonağı)	333	Lefke, Hisarköy (Kambili), Bağlıköy (Ambeliku), Gaziveran
Petre (Dereli)	63	Doğancı (Elye), Taşpınar (Angolem), Lefke
Flasu	97	Lefke, Doğancı (Elye), Taşpınar (Angolem), Gaziveran
Aybifan (Esendağ)	141	Lefke
Linu	18	Lefke
Kutrafa (Kurtboğan)	50	Lefke, Taşpınar (Angolem), Gaziveran
Lakadamya	30	Lefkoşa, Ortaköy, Gönyeli
Eğlence ve Atalasa	316	Lefkoşa
Deftera	37	Lefkoşa
Ayyorgi-Solya	143	Lefke, Doğancı, Çamlıköy, Taşpınar (Angolem)
Bodamya (Dereliköy)	319	Akıncılar (Luricina), Üçşehitler (Goşi)

Aysozomeno (Arpalık)	172	Akıncılar (Luricina), Dilekkaya (Ayakebir), Küçükköy (Margi), Koççat, Kırıkkale (Meluşa)
Çömlekçi Çiftliği	12	Meriç (Mora)
Vroişa (Yağmuralan)	235	Erenköy, Yeşilırmak (Limnidi), Esentepe (Aynikola)
Aytotro (Bozdağ)	232	Erenköy, Yeşilırmak (Limnidi)
Sellaintapi (Selçuklu)	66	Erenköy, Yeşilırmak (Limnidi), Günebakan (Amadyez), Lefke
Alevga (Alevkayası)	123	Erenköy, Yeşilırmak (Limnidi)
Mansura (Mansur)	127	Erenköy, Yeşilırmak (Limnidi), Lefke
Selemani (Süleymaniye)	142	Erenköy, Yeşilırmak (Limnidi)
İkidere Çiftliği	40	Gönyeli, Kanlıköy
Lefkoşa civarı	6.775	Hamitköy, Lefkoşa, Ortaköy, Gönyeli, Görmeç, Serdarlı (Çatoz), Mehmetçik (Galatya), Sinde, Çınarlı (Bladan)
Koraku	13	Lefke
Matyat	208	Koççat, Küçükköy (Magri), Beyarmudu (Pergama), Lefkoşa

21 Aralık 1963 sonrasında Rum saldırılarından kurtulabilmek amacıyla yaşadıkları yerleri terk ederek Lefkoşa bölgesine göç edenlerin sayısı böylece toplam olarak 12.391 kişi olur.

Lefkoşa Bölgesinde Yardıma Muhtaç Durumda Olanlar

Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs temsilcileri tarafından 21 Aralık 1963 sonrasında Kıbrıs Türkleri arasında Lefkoşa bölgesinde Kızılay yardımına ihtiyaç duyanlar aşağıdaki şekildedir:

Köyün Adı	E.Nüfus	Göçmen	Toplam	6 Yaş Altı	6 Yaş Üstü	Toplam
Ağırdağ ve Boğaz	400	783	1183	136	339	475
Ayakebir (Dilekkaya)	520	30	550	80	470	550
Ayirini (Akdeniz)	450	38	488	100	388	488
Beyköy	165	19	184	32	152	184
Abohor (Cihangir)	700	300	1000	60	440	500
Gönyeli	1500	300	1800	350	1250	1600
Kalavaç	250	20	270	50	190	240
Kambili (Hisarköy)	240	350	590	70	430	500
Kanlıköy	86	-----	86	18	55	73
Kazafana (Ozanköy)	650	9	659	80	230	310
Kömürcü	68	-----	68	9	59	68
Klepini (Arapköy)	26	-----	26	2	16	18
Koççat	350	150	500	160	340	500
Kurumanastır (Çukurova)	170	-----	170	40	130	170
Kırmı (Pınarbaşı)	280	170	450	100	300	400
Girne	750	15	765	120	130	250
Luricina (Akıncılar)	2800	1500	4300	600	1800	2400
Kargi (Küçükköy)	88	4	92	18	74	92
Mora (Meriç)	650	350	1000	175	675	850
Ortaköy	2000	2000	4000	500	2500	3000
Pileri (Göçeri)	150	45	195	25	155	180
Yeniceköy	315	13	328	60	268	328
Fota (Dağyolu)	450	500	950	150	700	850
Templos (Zeytinlik)	160	650	810	120	640	760

Buna göre Kızılay yardımına muhtaç durumda toplam 14.786 Kıbrıs Türk'ü bulunmaktadır. Ayrıca yukarıda verilen ayrıntılı çizelgeye göre evlerini terk etmek zorunda kalan ve göçmen hayatı yaşamaya başlayanların sayısı da 7.246 olmuştur.

2- Girne Kazası Göç Eden Köyler

Boşalan Köy	Göçenler	Göçmenlerin Yerleştiği Yer
Trapeza	90	Görneç, Ağırdağ, Gönyeli, Ortaköy
Lapta	370	Zeytinlik (Templos), Gönyeli, Ağırdağ, Ortaköy, Gönendere (Konetra)
Vasilya ve Vavila	213	Zeytinlik (Templos), Gönyeli, Ağırdağ, Ortaköy
Yorgoz	408	Hisarköy (Kambili), Akdeniz (Ayirini), Ağırdağ, Dağyolu (Fota), Ortaköy, Lefkoşa
Çatalköy	9	Girne, Ağırdağ
Livera	12	Zeytinlik (Templos)
Kazafana (Ozanköy)	233	Gönyeli, Ağırdağ, Pınarbaşı (Kırmı), Ortaköy, Lefkoşa
Klepini (Arapköy)	9	Gönyeli
Girne Kasabası	152	Ağırdağ, Gönyeli, Lefkoşa
Ayermola	20	Ağırdağ, Dağyolu (Fota)

1960 sayımı itibarıyla Girne kazasında göç edenlerin sayısı da toplamda 1.516 olarak tespit edilmiştir.

3- Mağusa Kazası Göç Eden Köyler

Boşalan Köy	Göçenler	Göçmenlerin Yerleştiği Yer
Bahçeler	44	Ergazi (Ovgoroz), Kaleburnu, Mehmetçik (Galatya), Mağusa
Aytotro (Otluk)	23	Mehmetçik (Galatya), Sazlıköy (Livatya)
Arnayi (Kuzucuk)	100	Altınova (Aynakofo), Gönendere, Sazlıköy, Mehmetçik (Galatya), Mağusa
Vitsada (Pınarlı)	136	Serdarlı (Çatoz), Gönendere (Konedra), Sötlüce (İpsillat)
Kilamenos	12	Mağusa
Monarga (Dağgeçit)	57	Ergazi (Ovgoroz), Altınova (Aynakofo), Kurtuluş (Aygallida)
Singrasi (Sınırüstü)	63	Altınova (Aynakofo), Mağusa
Mağusa Kasabası	500	Mağusa

1960 sayımı itibarıyla Mağusa kazasında göç edenlerin sayısı da toplamda 935 olarak tespit edilmiştir.

Mağusa Bölgesinde Yardıma Muhtaç Durumda Olanlar

Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs temsilcileri tarafından 21 Aralık 1963 sonrasında Kıbrıs Türkleri arasında Mağusa bölgesinde Kızılay yardımına ihtiyaç duyanlar aşağıdaki şekildedir:

Köyün Adı	Eski Nüfus	Göçmen	Toplam	6 Yaş Altı	6 Yaş Üstü	Toplam
Krıtya (Kilitkaya)	410	11	421	41	115	156
Kukla (Köprü)	229	-----	229	15	55	70
Korovya (Kuruova)	300	-----	300	11	85	96
Görneç	317	34	354	30	140	170
Komikebir (Büyükkonuk)	225	-----	225	8	112	120
Gönendere	720	132	852	50	220	270
Kufez (Çamlıca)	255	-----	255	14	141	155
Kaleburnu	900	6	906	63	280	343
Galatya (Mehmetçik)	1437	63	1500	82	452	544
Eptakomi (Yedikonuk)	250	-----	250	15	100	115
Çatoz (Serdarlı)	960	109	1069	50	343	393

Aysimyo (Avtepe)	400	-----	400	30	120	150
Ayharida (Ergenekon)	140	-----	140	15	100	115
Aynakofo (Altınova)	400	17	417	30	193	223
Aystad (Zeybekköy)	66	-----	66	13	43	56
Ayandroniko (Yeşilköy)	450	----	450	3	7	10
Avgalida (Kurtuluş)	150	35	185	14	56	70
Artemi (Arıdamı)	168	-----	168	15	106	121
Aloda (Athlar)	41	-----	41	5	24	29
Afanya (Gaziköy)	350	-----	350	30	200	230
Lapatos (Boğaziçi)	204	4	208	30	119	149
Livadya (Sazlıköy)	190	19	209	9	82	91
Marata (Muratağa)	113	----	113	15	60	75

Litrangomi (Boltaşlı)	110	-----	110	8	53	61
Mağusa Kasabası	7000	366	7366	188	876	1064
Yenağra (Nergisli)	300	-----	300	20	130	150
Vadili	750	-----	750	25	155	180
Topçuköy	350	-----	350	60	209	269
Singrasi (Sımrüstü)	39	-----	39	2	26	28
Stroncilo (Turunçlu)	230	-----	230	18	82	100
Sinde (İnönü)	900	20	920	37	127	164
Sandallar	95	-----	95	5	28	33
İpsillat (Sütlüce)	500	4	504	30	235	265
Bladanisyo (Balalan)	420	-----	420	25	141	166
Eladan (Çınarlı)	475	14	489	20	180	200
Ovgoroz (Ergazi)	370	27	397	42	190	232
Melunda (Malhıdağ)	320	-----	320	25	160	185

4- Larnaka Kazası Göç Eden Köyler

Boşalan Köy	Göç Edenler	Göçmenlerin Yerleştiği Yer
Softalar (Düzova)	117	Cevizli (Civisil), Mormenekşe
Aplanda	55	Cevizli (Civisil)
Bahçalar	15	Cevizli (Civisil), Boğaziçi (Aytotro)
Lefkara	361	Geçitkale (Köfünje), Beyarmudu (Pergama), Ötüken (Menoya)
Pirga (Çamlıbel)	108	Geçitkale (Köfünje), Alaniçi (Klavya), Ötüken (Menoya), Taşkent (Dohni)
Kalavason	243	Tatlısu, Cevizli (Civisil), Taşkent (Dohni)
Terazi	84	Tatlısu
Maroni	103	Boğaziçi (Aytotro), Tatlısu, Ötüken (Menoya), Taşkent (Dohni)
Anafodiya (Akkor)	94	Cevizli (Civisil), Geçitkale (Köfünje), Boğaziçi (Aytotro), Beyarmudu (Pergama), Ötüken (Menoya)
Menevi	22	Mormenekşe, Alaminjo
Anglisiya (Aksu)	124	Geçitkale (Köfünje), Boğaziçi (Aytotro), Vuda, Alaminjo, Cevizli (Civisil)
Ayanna (Akhisar)	102	Vuda, Geçitkale (Köfünje)
Alatirke	25	Cevizli (Civisil)
Larnaka, Tuzla Kasabası	1.000	Larnaka, Beyarmudu (Pergama), Ötüken (Menoya)

1960 sayımı itibarıyla Larnaka kazasında göç edenlerin sayısı da toplamda 2.432 olarak tespit edilmiştir.

Larnaka Bölgesinde Yardıma Muhtaç Durumda Olanlar

Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Kızılderar Teşkilatı Kıbrıs temsilcileri tarafından 21 Aralık 1963 sonrasında Kıbrıs Türkleri arasında Larnaka bölgesinde Kızılderar yardımına ihtiyaç duyanlar aşğıdaki şekildedir:

Köyün Adı	Eski Nüfus	Göçmen	Toplam	6 Yaş Altı	6 Yaş Üstü	Toplam
Pergama (Beyarmudu)	1100	426	1526	8	72	80
Goşi (Üçşehitler)	214	30	240	8	7	15
Aytotro (Boğaziçi)	900	110	1010	184	624	810
Mormenekşe	157	27	184	22	55	77
Vuda	440	100	540	57	83	140
Civisil (Cevizli)	600	385	985	65	360	425
Köfünye (Geçitkale)	918	482	1400	170	812	982
Aleminyo	252	15	267	60	180	240
Tathısu	950	250	1200	109	450	559
Mennoya (Ötüken)	161	49	210	44	166	210
Meluşa (Kırıkkale)	350	8	358	-----	8	8
Bahçalar	30	-----	30	10	5	15
Petrofan (Esendağ)	125	14	139	4	10	14
Dohni (Taşkent	500	42	542	15	27	42

5- Leymosun (Limasol) Kazası Göç Eden Köyler

Boşalan Köy	Göçenler	Göçmenlerin Yerleştiği Yer
Gilan (Ceyhan)	35	Çayönü (Paramal), Binatlı (Polemidya), Çanakkale (Kandu), Düzkaya (Evdim)
Monyat (Elmalı)	90	Leymosun
Pissuri	19	Gökağaç (Alehtora)
Anoyra (Taşlıca)	93	Düzkaya (Evdim)
Prasyo (Çeliktaş)	115	Düzkaya (Evdim), Mersinli (Aytuma), Çayönü (Paramal), Çamlıca (Bladanisya)
Fasula	18	Binatlı (Polemidya)
Koloş (Yunus)	108	Yalova (Piskobu)
Siliku (Silifke)	166	Leymosun, Binatlı (Polemidya), Çanakkale (Kandu), Çayönü (Paramal)
Yerovasa (Yerovası)	83	Çanakkale (Kandu), Mersinli (Aytuma), Gökağaç (Alehtora), Kavaklı (Ayyorgi)
Civiya (Alsandık)	117	Çanakkale (Kandu)
Çerkez Çiftliği	13	Binatlı (Polemidya)
Trahoni (Kayakale)	117	Binatlı (Polemidya), Yalova (Piskobu),
Mathikoloni	2	Erenköy (Armenohor)
Asomados (Gözügüzel)	177	Yalova (Piskobu)
Malya (Bağlarbaşı)	624	Çanakkale (Kandu), Düzkaya (Evdim), Yalova (Piskobu), Binatlı (Polemidya), Gökağaç (Alehtora), Leymosun, Çayönü (Paramal), Susuz, Dağaşan (Vreçça), Tatlısu, Çamlıca (Bladanisya)
Leymosun civarı	1700	Leymosun

1960 sayımı itibarıyla Leymosun kazasında göç edenlerin sayısı da toplamda 3.477 olarak tespit edilmiştir.

Leymosun (Limasol) Bölgesinde Yardıma Muhtaç Durumda Olanlar

Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs temsilcileri tarafından 21 Aralık 1963 sonrasında Kıbrıs Türkleri arasında Leymosun bölgesinde Kızılay yardımına ihtiyaç duyanlar aşağıdaki şekildedir:

Köyün Adı	Eski Nüfus	Göçmen	Toplam	6 Yaş Altı	6 Yaş Üstü	Toplam
Leymosun, Çiftlikler	7000	1103	8103	985	2155	3140
AşağıPolemitya (Binath)	1000	132	1132	64	255	319
Piskobu (Yalova)	1170	584	1754	114	410	524
Zandu (Çanakkale)	530	261	791	60	190	250
Paramal (Çayönü)	220	449	669	64	356	420
Evdim (Düzkaya)	1010	428	1438	105	405	510
Aytuma (Mersinli)	214	7	221	10	27	37
Pladanisya (Çamlıca)	330	60	390	57	101	158
Alehtora (Gökağaç)	360	42	402	19	56	75

Buna göre Kızılay yardımına muhtaç ve evlerini terk etmek zorunda kalan ve göçmen hayatı yaşamaya başlayanların sayısı da 5433 olmuştur.

6- Baf Kazası Göç Eden Köyler

Boşalan Köy	Göçenler	Göçmenlerin Yerleştiği Yer
Fasli (Faslı)	76	Gündoğdu (Androliku)
Lukrunu (Olukönü)	33	Dereboyu (Evretu), Altıncık (Hirsofu)
Lemba (Çınarlı)	162	Sakarya (Kukla), Aksu (Aksillu), Kasaba
Aşağı Baf	100	Kasaba
Aşelya	8	Kasaba, Yeşilova (Mandirya)
Prastyo (Yuvalı)	83	Çanakkale (Kandu), Çayönü (Paramal)
Ciyas (Ceyhan)	162	Çanakkale (Kandu), Kavaklı (Ayyorgi), Düzkiye (Evdim), Susuz, Esentepe (Aynikola), Aydoğan (Stavrokunno), Kasaba
Arhimandrita	72	Uluçam (Marona), Kavaklı (Ayyorgi), Sakarya (Kukla), Yolüstü (Koloni), Kasaba
Kedhares	2	Esentepe (Aynikola)
Aysederos (Demirci)	28	Karaağaç (Platusa), Beşiktepe (Melandra), Melatya
Hulu	119	Aksu (Aksilu), Finike, Akdoğan (Stavrokunno), Engindere (Ayvarvara), Gökçebel (Falya), Yolüstü (Koloni), Yeşilova (Mandirya)
Pitargu (Akkargı)	192	Aksu (Aksilu), Yeşilova (Mandirya)
Kurtaka (Kurtağa)	38	Aksu (Aksilu), Gökçebel (Falya), Aydoğan (Stavrokunno), Yeşilova (Mandirya)

Asproya (Aktepe)	101	Görmeli (Aradyu), Tabancı (İstinco), Bozalan (Lapityu)
Mamundali (Soğucak)	121	Görmeli (Anadyu), Aksu (Aksilu), Kuşluca (Sarama)
Prodromi (Karşıyaka)	129	Poli, Karaağaç (Pelatusa), Beşiktepe (Melandra), Altıncık (Hirsofu)
Yeroşibu	170	Yolüstü (Koloni), Yeşilova (Mandirya), Engindere (Ayvarvara), Beşiktepe (Melandra), Bağrıkara (Fasula), Aydın (Ayyani)
Galatarya (Yoğurtçular)	58	Dağaşan (Vreçça), Aydın (Ayyani), Gökçebel (Falya)
Karamulles (Kervanyolu)	83	Altıncık (Hirsofu)
Girittera	58	Çakırlar (Tera), Görmeli (Anadyu)
Lapityu (Bozalan)	180	Görmeli (Anadyu), Tatlıca (Zaharga), Altıncık (Hirsofu), Kuşluca (Sarama)
Poli	664	Karaağaç (Pelatusa), Altıncık (Hirsofu), Beşiktepe (Melandra), Yakacık (Magunda), Yayla (Yalya), Poli Okulu
Baf Kasabası	1.500	Baf, Sakarya (Kukla), Altıncık (Hirsofu), Sususz, Esentepe (Aynikola), Ovalık (Dimi), Yeşilova (Mandirya)

1960 sayımı itibarıyla Baf kazasında göç edenlerin sayısı da toplamda 4.139 olarak tespit edilmiştir.

Baf Bölgesinde Yardıma Muhtaç Durumda Olanlar

Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs temsilcileri tarafından 21 Aralık 1963 sonrasında Kıbrıs Türkleri arasında Baf bölgesinde Kızılay yardımına ihtiyaç duyanlar aşağıdaki şekildedir:

Köyün Adı	Eski Nüfus	Göçmen	Toplam	6 Yaş Altı	6 Yaş Üstü	Toplam
Stinco (Tabanlı)	200	6	206	2	4	6
Zaharga (Tatlıca)	120	16	136	-----	16	16
Melandra (Beşiktepe)	250	7	257	-----	7	7
Pelatusa (Karaağaç)	500	100	600	15	85	100
Mağunda (Yakacık)	300	5	305	-----	5	5
Poli	85	640	725	94	546	640
Ayyorgi (Kavaklı)	260	20	280	15	35	50
Limnidi (Yeşilirmak)	450	275	725	102	173	275
Erenköy	670	808	1478	169	718	887
Marona (Uluçam)	853	64	917	10	30	40
Fasula (Bağzıkara)	200	30	230	10	60	70
Finike	200	1	201	5	25	30
Kukla (Sakarya)	423	25	448	60	190	250
Androliku (Gündoğdu)	450	200	650	40	160	200
Yalya (Yayla)	800	21	821	6	16	22
Hirsofu (Altıncık)	400	88	488	-----	25	25
Tera (Çakırlar)	250	50	300	30	80	110
A.Arodez (Kalkanlı)	500	27	527	20	130	150
Akurso (Akarsu)	150	-----	150	30	120	150
Susuz	370	13	383	40	160	200
Lapityu (Bozalan)	96	6	102	12	28	40
Aksilu (Aksu)	250	230	480	40	160	200
Vreçça (Dağaşan)	410	46	456	50	150	200

Falya (Gökçebel)	200	11	211	6	24	30
Stavrokono (Aydoğan)	700	110	810	15	210	225
Ayyanni (Aydın)	900	9	909	20	80	100
Aynikola (Esentepe)	600	44	644	60	80	140
Anatyu (Görmeli)	310	250	560	63	287	350
Melatya (Malatya)	130	1	131	-----	1	1
Evretu (Dereboyu)	169	26	195	5	21	26
Sarama (Kuşluca)	150	11	161	1	10	11
Dimi (Ovalık)	215	4	219	12	38	50
Ayvarvara (Engindere)	150	20	170	9	41	50
Koloni (Yolüstü)	130	80	210	30	80	110
Mandirya (Yeşilova)	700	154	854	32	122	154
Kasaba	1800	1211	3011	350	1450	1800
Amodityez (Günebakan)	264	220	484	81	-----	81
Kserovuna (Kurutepe)	168	-----	168	26	142	168
Ambeliku (Bağlıköy)	447	33	480	70	380	450
Lefke	3600	884	4484	297	2469	2766
Elye (Doğancı)	935	115	1050	184	366	550
Kalohoryo (Çamlıköy)	340	30	370	35	115	150
Angolem (Taşpınar)	279	113	392	62	288	350
Gaziveren	603	81	684	107	404	511
Peristeronari (Narlıköy)	69	9	78	15	50	65

Buna göre Kızılay yardımına muhtaç durumda toplam 11.811 Kıbrıs Türk'ü bulunmaktadır. Ayrıca yukarıda verilen ayrıntılı çizelgeye göre evlerini terk etmek zorunda kalan ve göçmen hayatı yaşamaya başlayanların sayısı da 6.094 olmuştur.

II- BM tarafından tespit edilen Kızılay yardımına ihtiyacı olan göçmen ve muhtaç sayısı:

a) Lefkoşa mıntıkası	14.786 kişi
b) Baf mıntıkası	11.811 kişi
c) Leymosun Mıntıkası	5.435 kişi
ç) Larnaka Mıntıkası	3.617 kişi
d) Mağusa Mıntıkası	6.848 kişi

Burada belirtilen yardıma muhtaç sayısında Hamitköy bölgesinde bulunanlar dâhil değildir. Lefkoşa'nın Hamitköy bölgesinde barınanlar da dâhil yardıma muhtaç olanların sayısı ise 59.179 kişidir ve Hamitköy bölgesinde bu şekilde 16.684 kişi bulunmaktadır.

7- Kıbrıs Türk Toplumunun İaşe ve Mali Durumu

21 Aralık 1963 Rum saldırılarının hemen ardından Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetlerini çok geniş çaplı olarak başlatan Kızılay bir yandan uluslararası yardım kuruluşlarıyla irtibata geçerken bir yandan da Türkiye'deki dinamikleri harekete geçirmekte, başlattığı yardım kampanyalarıyla Türk insanını da gerek ülke içinde gerekse yurtdışında olsunlar bütün bu seferberliğin içine sokmanın yollarını aramaktadır. Kızılay tarafından bugünlerde en çok muhabere halinde olunan kurumlar ise başta Dışişleri Bakanlığı ve KİPİG olmak üzere Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği olacaktır. Aynı günlerde bizzat Kızılay tarafından Adnan Öztrak'a Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği hazırlatılan Kıbrıs'la ilgili raporda ise 1963 sonrası süreçte Kıbrıs Türklerinin durumu ayrıntılarıyla irdelenir ve Kıbrıs Türk cemaatinin çarpışmalar, göç edenler, Türk Genel Hastanesi'nde yatanlar, şehit ve kayıp aileleri olarak A Grubu, sayısı her gün değişen mahsur köylerde toplanan göçmenler olarak B Grubu ve işsizler ve parasızlar olarak da D Grubu olarak kategorize edildiği belirtilir.

Türk Cemaat Meclisi tarafından hazırlanan ve büyükelçiliğe verilen raporlara göre ise “halen Türk kesiminde el atılabilecek kaynaklardan satın alınabilecek ana

gıda maddelerinin stok durumuna göre adada hiç şeker bulunmamaktadır ve sadece 15 günlük pirinç, bir haftalık fasulye, üç aylık nebatî yağ kalmıştır. Buğdayla ilgili olarak Kıbrıs Türk toplumunun yaptığı mubayaa teklifi Kıbrıs hükümeti tarafından kabul edilmiş ve toplumun 1.300 ton buğday satın alabilmesi için müsaade edilmiştir. Türk Cemaat Meclisi bedelini ödemek koşuluyla bu buğdayı derhal satın alabilecektir. Kızılay yardım ekibinin Kıbrıs'a ulaşmasının hemen ardından Kızılay Genel Sekreteri Adnan Öztrak ve Nejat Uçtum'un da dâhil oldukları üç ayrı toplantı yapılır ve Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi'nden sıkıntıları ve ihtiyaçları konusunda bilgi alınır ve sonuçta aynı ve mali yardım konusunda iki ayrı liste ortaya çıkar. Bu görüşmeler sırasında Kızılay temsilcileriyle Türk Cemaat Meclisi yetkililerinin görüştükleri konulardan birisi ise Kıbrıs Türk toplumunun acil ihtiyaçları olur; ancak Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi tarafından “adadaki Türk halkının her türlü yiyecek ihtiyaçlarını anavatanın temin etmesi gerektiğinin” belirtilmesi ve bu paralelde hazırlanan ve çeşitli vasıtalarla Ankara'ya ulaştırılmaya çalışılan ihtiyaç listelerinde belirtilen 100 bin kişinin bir senelik gıda ihtiyacının karşılanmasına yönelik talep ise “mübalağalı” bulunur³³ ve “Kendilerine memleketimizin de iktisadi durum muvacehesinde bu gibi mübalağalı taleplerin kabul edilemeyeceğini ifade ile 100.000 kişinin bir yıl müddetle hiç çalışmayarak, sadece Türkiye'den gönderilecek gıda maddeleriyle beslenemeyeceğini ifade ettim ve taleplerini makul hadlere indirmek suretiyle listenin madde ve miktar itibarıyla yeniden gözden geçirilmesi” söylenir. Söz konusu bu görüşmeler sırasında adadaki acil ihtiyaç maddeleri ada çapında Türk toplumuna tevzi edilmek üzere aylık olarak 250 ton şeker, 85 ton pirinç, 85 ton kuru fasulye ve kavurma halinde olmak üzere 200 ton et olarak belirlenir.

Söz konusu bu ihtiyaçlar ve miktarlar belirlenirken toplantılara katılan doktorlar tarafından nüfus başına günde yaklaşık 100 gram şeker, 80 gram da ete ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi yetkilileri adada durum normale dönse bile tedbir olarak üç aylık bir yiyecek stokunun yapılması yönündeki isteklerini

³³ Söz konusu rapor her ne kadar Kızılay Kıbrıs temsilcileri tarafından hazırlanmış olsa da raporu doğrudan kaleme alan ve burada bazı alıntılara yer verilen kişi Adnan Öztrak değildir. KGMA. K-4709.1964.9-4/1 Kıbrıs. Adnan Öztrak'ın Kıbrıs'a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

de aktarılır. Bu talebin karşılanması halinde söz konusu üç aylık stok Kızılay tarafından temin edilecek ve gemilerle Mersin'den Mağusa limanına getirilecek ve orada alınacak güvenlik tedbirleri çerçevesinde en uygun yol bulunarak Lefkoşa'ya nakledilecek ve burada depolara konulacaktır. Bu noktada tartışılan ve ayrı bir toplantıda ele alınması istenilen bir başka konu ise söz konusu üç aylık stokun nakli için kullanılacak akaryakıtın ne şekilde temin edileceği meselesidir. Kızılay yardımlarının adaya ulaşmaya başlamasının ardından gerek uluslararası yardım örgütlerinin gerekse Kıbrıs hükümetinin ortaya koyduğu bürokratik düzenlemelerin yapılmadığı, pratik çözümler bulunabilecek basit hallerde malzemelere müsaade edilmemesi veya gıda maddelerinin gümrüklerden çıkartılmaması veya geç çıkartılması gibi güçlük ve engeller yanında Kıbrıs Rumları tarafından ortaya atılan tez ise Kıbrıs adasında herkese yetecek kadar gıda maddesi bulunduğu ve bugün itibarıyla yaşanmakta olan sıkıntıların temelinde ise çatışmalar nedeniyle dağıtım sistemlerinin yeterli derecede etkin çalışmaması olduğudur. Buna karşılık Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi ve Kıbrıs Türkleri tarafından ortaya atılan tez ise gıda stoklarının ve ada dışından getirilecek gıda maddeleriyle ilgili ithal kolaylıklarının neredeyse tamamını ellerinde tutan Rumların Kıbrıs Türk toplumunu aç bırakmak suretiyle 1950'li yıllarda EOKA tedhiş örgütüyle başlattıkları silahlı saldırılarda elde edemedikleri neticeyi bu şekilde kazanmak ve Kıbrıs Türklerini sindirip boyun eğmelerini sağlamak şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan 7 Ocak 1964 tarihinde Rumlarla imzalanan “Hareket ve Münakale antlaşması” ise gerek Kıbrıs Türk toplumuna Kızılay vasıtasıyla gönderilen yardım malzemelerinin zamanında, eksiksiz ve güvenli bir şekilde ulaşmasını gerekse Türk toplumunun gıda ihtiyacının en azından bir kısmının ada içerisinden sağlanmasını kolaylaştıracak ve bu noktada ortaya çıkacak güçlükleri ortadan kaldıracak bir amaç taşımaktadır. Bununla birlikte antlaşmanın ne derece sağlıklı ve güvenli bir şekilde yürüyeceği ise 7 Ocak 1964 sonrasında Rumların takınacağı tavra göre belli olacaktır. Yapılan antlaşmaya rağmen Kıbrıs Rumlarının buna bağlı ve sadık kalmadığı ve saldırılarla Kıbrıs Türk toplumunu sindirmeye gayret ettiği ve Rum saldırılarının

neredeyse 1974'e kadar geldiği bilinmektedir. Durum böyle olunca da her ne kadar bir antlaşma imzalanmış olsa da Kızılay'ın Kıbrıs'ta bulunan temsilcileri ve Lefkoşa Büyükelçiliği tarafından da kabul gören husus ise Kıbrıs Türk toplumunun gıda ihtiyaçlarıyla ilgili olarak bir stok yapılması ve Kızılay yardım malzemelerinin adaya gemilerle sevk edilmesinin ardından Lefkoşa'nın güvenli bölgelerinde stoklanması yönündedir. Toplantıya katılanlar tarafından üzerinde uzlaşmaya varılan bir başka nokta ise yapılacak olan yardımların daha ziyade ve incelikle olaylar nedeniyle köylerini ve evlerini terk eden ve göçmen durumuna düşen ailelere öncelik verilmesi yönündedir.

Gıda yardımı yanında Kıbrıs Türk toplumu tarafından acil ihtiyaç duyulan şeyler arasında tıbbi malzeme ve giyecek de bulunmaktadır. Öte yandan olayların başlamasının ardından maaş alamaz duruma gelen Türk memurların durumları da söz konusu çalışanların bir müddet daha maaş alamayacakları ihtimaliyle birleşince üzerinde durulması gereken hususlar arasındadır. Aynı rapora göre Türk Cemaat Meclisi'nin 1964 mali yılı bütçesiyle yatırımlar dışında elinde bulundurduğu hizmetlerin mali portresi toplam 886.000 Sterlin olarak belirlenmiştir. Bu meblağın 700.000 Sterlin gibi büyük bir kısmı ise başta öğretmenler olmak üzere memur maaşlarına harcanmaktadır. Türk Cemaat Meclisi'nin 845 öğretmen ve 124 memur kadrosu, ayrıca 30 da Cemaat Meclisi üyesi bulunmaktadır. Maaşlar dışında kalan ödenek ise maarif hizmetleri, daire hizmetleri ve yönetim giderlerine ayrılmaktadır. Türk Cemaat Meclisi'nin 886.000 Sterlin tutarındaki masrafının 400.000 Sterlinlik kısmı Anayasa hükümleri gereğince merkezi hükümet bütçesinden, 100.000 Sterlinlik kısmı gelir vergisinden ve 50.000 sterlinlik kısmı da murakabe harçlarından, damga resimlerinden ve diğer değişik kalemlerden karşılanmaktadır.

Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından çok geniş kapsamlı olarak Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetlerinin 21 Aralık 1963 tarihinin hemen sonrasında başlamasıyla birlikte gerek Türkiye'de gerekse Kıbrıs'ta ve farklı ülkelerde bu konuyla ilgili girişimlerde bulunulur. Kıbrıs Türklerine yapılacak yardımlarla ilgili olarak Adana ve Mersin'de gıda maddeleri konusunda çalışacak iki

ayrı satın alma komisyonu oluşturulur. Hemen ardından Adana, Mersin, Gazi Antep ve İskenderun'dan temin edilen 147.50 ton gıda maddesiyle Kızılay Genel Merkezi tarafından gönderilen çeşitli yardım maddeleri ve ayrıca Konya'dan gelen 150 ton un Erdek ve Silivri isimli iki askeri gemiyle 12 Ocak 1964 tarihinde Mersin'den hareket ederek 13 Ocak 1964 günü Mağusa'da Kıbrıs'ta görev yapmakta olan Türk Kızılay heyetine Türkiye'nin Kıbrıs Büyükelçisi Mazhar Özkul ve Büyükelçilik Müsteşarı Nejat Uçtum nezaretinde ve çok geniş bir halk katılımı, çok sayıda yerli ve yabancı gazeteci, film yapımcısı ve televizyon muhabirinin katılımı, coşkun sevgi gösterileri arasında Kızılay Müfettişi Nuri Aydıngöz tarafından teslim edilir.³⁴

Bu kapsamda Kıbrıs Türk Cemaati Başkanı Rauf R. Denктаş ve hükümet komiseri ile yapılan görüşmelerde Kızılay'dan adanın muhtelif köylerinden can ve mal emniyeti kalmadığı için göçmek zorunda kalan yaklaşık 16.000 köylünün Lefkoşa'daki cami ve okullara yerleştirildikleri ve göçün halen devam ettiği göz önüne alınarak bunların ve halen mahsur durumdaki köylülerin bütün ihtiyaçlarını karşılamak üzere un, bulgur, pirinç, mercimek, iç bakla, margarin, zeytinyağı, şeker, bürölce, kuru fasulye, sabun, makarna, 5.000 adet battaniye ve 400 adet de mahruti çadır talep edilir.³⁵ Ayrıca bu yardım kampanyası kapsamında 31 Aralık 1964 tarihine kadar Kızılay şubelerinden, çeşitli kurum ve kuruluşlardan, özel teşekküllerden, yurtiçinde ve yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarından Kızılay kayıtlarında 250 föye işlenmiş vaziyette ve toplam 12.500 kalem olmak üzere 17.914.965.10 lira yardım toplanmıştır. Bütün faaliyetlerinde son derece hassas ve her türlü dedikodu ve yanlış anlamaları önleyecek bir itina çerçevesinde faaliyette bulunan ve örneğin “masraflar en ufak teferruatına varıncaya kadar tatad edilmiş ve hazırlanan cetvel”³⁶ ilişkide sunulmuştur denilen kontrollerde olduğu üzere Kızılay Genel Başkanlığı bu kadar geniş ve yoğun bir hesabı tek tek tetkikinın zaman

³⁴ Kızılay Müfettişi Nuri Aydıngöz tarafından Kızılay Başmüfettişliğine gönderilen 14 Ocak 1964 tarih ve 2.896/65 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4. Kıbrıs'a Gıda ve Yardım Dosyası

³⁵ Kızılay Müfettişi Nuri Aydıngöz tarafından Kızılay Başmüfettişliğine gönderilen 14 Ocak 1964 tarih ve 2.896/65 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4. Kıbrıs'a Gıda ve Yardım Dosyası

³⁶ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

itibarıyla kısıtlı olması nedeniyle bu kontrollerini sondajlama usulüyle gerçekleştirir ve hesap defterlerini mukayese etmek suretiyle kayıt altına alır. Aynı dönem içerisinde Kızılay tarafından personele yönelik olarak yapılan masraf tutarı ise 519.513.67 liradır. Bu miktarın 408.521.69 lirası nakden ödenen yolluklar, 106.390.80 lirası personel için alınan uçak bileti bedelleri, 2.586.18 lirası bu kampanya (Kıbrıs Kampanyası) dolayısıyla fazla mesai yapan personele ödenen ücretler, 2.015 lirası Kıbrıs Pul Komitesi'nde vazifeli olan memurlara ödenen ücretlerdir. Kıbrıs Pul Komitesi'ne ödenen ücretin ise doğrudan Kızılay tarafından değil basılan ve satışa çıkartılan Kıbrıs pullarının hâsılatından ödenmesi gerektiği, söz konusu pulla ilgili olarak hazırlanan ve bu çalışmanın ileriki bölümlerinde ayrıntılarıyla aktarılan yönetmeliğinde de belirtilmesine rağmen bu şekilde hareket edilmemesi ise müfettiş raporunda eksiklik olarak belirtilir. Ayrıca toplam 15 madde halinde değerlendirilen idare masrafları ise toplam 569.301.17 lira tutmaktadır ve bu masraflar 8.106 lira fotoğraf masrafı, 21.410.11 lira farklı küçük masraflar, 5.239.97 lira kırtasiye masrafı, 70.569.53 lira dâhili nakliye masrafı, 3.000 lira gaz sobası masrafı, 16.610.14 lira PTT masrafı, 127.391.14 lira sigorta masrafı, 17.833.60 lira N. Aydıngöz tarafından yapılan müteferrik masraflar, 17.667.49 lira Ömer Atak'ın yaptığı müteferrik masraf, 4.892.78 lira konser masrafları, 98.498.67 lira liman masrafları, 7.500 lira oksijen tüpü masrafı, 2.579.90 lira Kıbrıs Pulu masrafı, 4.852.50 lira Kızılay bayrağı masrafı ve 163.149.34 lira da gemi navlun ücreti olmak üzere toplam 569.301.17 liradır.³⁷

Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine yönelik yardım girişimleri ilk defa 23 Aralık 1963 tarihinde ve 175 sayılı kararla alınmıştır. Buna göre Kıbrıs'tan talep edilen 0 grubu kan, ayrıca 50 şişe plazma, transfüzyon takımı, 100 kişiye yetecek kadar kırık ve çıkık tespit malzemesi, 500 kişiye yetecek kadar sağlık malzemesi ve ilacın derhal Etimesgut Merkez Deposu ve kan merkezinden temin edilmesi, temin

³⁷ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

edilemeyenlerin de acilen satın alınması kararlaştırılmıştır.³⁸ 27 Aralık 1963 tarihli 178 sayılı kararda ise 100 battaniye verilmesi yanında durumun aciliyeti nedeniyle satın alma işlerinde satın alma talimatına uyulmasına tabii olmadan bu işlemin gerçekleştirilmesi söz konusudur. 30 Aralık 1963 tarihli ve 179 sayılı karar göre ise Kızılay hastanesi açılabilmesi amacıyla açılış ve idari masrafların karşılanması için Ömer Atak'a 40.000 lira dövizin avans olarak verilmesi, 5 yataklı seyyar hastane tesis edilmesi, 5 doktora günde 8, diğer 13 personele de günde 6 Dolar üzerinden 15 günlük harcırah ödenmesi kararlaştırılır. Aynı tarihli ve 180 sayılı kararla da Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanı Fikret Alasya'ya 5.000 lira avans verilmesi karara bağlanır. 31 Aralık 1963 tarihli ve 181 sayılı kararla Ömer Atak'a 30.000 lira daha avans verilecektir. 14 Ocak 1964 tarihli ve 184 sayılı karar ise Kıbrıs'ta yaşanmakta olayların ardından adaya giden ve bizzat yerinde incelemelerde bulunan Genel Sekreter Adnan Öztrak'ın konuyla ilgili hazırladığı raporun okunması ve tartışılmasının ardından dikkate alınır ve Kızılay'ın Kıbrıs'ta yaşananlar konusunda uzun vadeli ve son derece uzak görüşlü çalıştığının açık bir kanıtı gibidir ve yaşanan hadiseler ve özellikle de göçler nedeniyle 25.000 kişinin 100 günlük iye, giyecek ve barınma ihtiyaçları için acilen bir program hazırlanması ve hazırlanacak bu programa göre gereken ihtiyaç maddelerine öncelik vermek suretiyle bunların partiler halinde satın alınarak Kıbrıs adasına sevk edilmesine, ayrıca Kıbrıs Türk Cemaat meclisi tarafından Kızılay yardımlarının ulaşmaya başlamasından önce Kıbrıs'ta Türk piyasasında borçlanma suretiyle yapılan sıhhi ve tıbbi malzeme alışverişi tutarı olan 4.996 Sterlinlik hesabın kapatılabilmesi amacıyla Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi'ne 4.996 Sterlin, aynı şekilde zaruri hallerde ihtiyaçların acilen karşılanabilmesi maksadıyla da Kıbrıs Türk Sefareti'ne de 1.004 Sterlin gönderilmesi kararlaştırılır.

Aynı karar doğrultusunda Kıbrıs Türk Hekimler Birliği tarafından Lefkoşa'da ve şartların uygunluğu ve imkân olması durumunda muhtemelen Mağusa, Limasol ve Larnaka'da da açılması yönündeki talepler doğrultusunda her türlü tıbbi ve sıhhi

³⁸ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

malzeme ile bu konuyla ilgili diğer altyapı eksikleri için yerli ve yabancı ilaç firmalarının temsilcileriyle görüşülmesi de görüşülür ve kabul edilir. Bundan sonraki dönemde 12 Aralık 1964 tarihine kadar alınan kararlar ve yapılan uygulamalar ise aşağıdaki gibidir;³⁹

1- 16 Ocak 1964 ve 185 sayılı karar: Kıbrıs'tan Türkiye'ye uçakla yaralı nakli faaliyetiyle ilgili olarak görevlendirilen Ankara Kan Merkezi Hemşiresi Seder Özer'in Kıbrıs'ta açılan Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde görevlendirilmesi dolayısıyla onun yerine yine aynı merkez hemşirelerinden İsmet Buğdaypınar'ın Kıbrıs'a gönderilmesi ve 30 Aralık 1963 tarih ve 179 sayılı karar ile Kıbrıs'a gönderilen hastane personeline 15 günlük yevmiye verildiğinden, personelin Kıbrıs'taki görevlerine devam etmesi ve bu sürenin dolması nedeniyle hastane personeline 15 günlük yolluk ödenmesi

2- 10 Ocak 1964 ve 184/A sayılı karar: Son olaylar neticesinde Rum tecavüzlerine maruz kalan bölgelerden Lefkoşa'ya göç eden Kıbrıs Türklerine yardım olarak 1.500 adet battaniye ve 20 çadır gönderilmesi

3- 18 Ocak 1964 ve 185/A sayılı karar: 1.500 adet battaniye ve 20 çadır gönderilmesi

4- 22 Ocak 1964 ve 186 sayılı karar: İngiltere'nin başkenti Londra'dan Kıbrıs'a gitmek üzere yola çıkan ve ancak Türkiye'ye kadar gelebilen 13 Kıbrıs Türk'üne Türkiye-Kıbrıs arası yol ücreti olarak kişi başı 395 liradan toplam 5.135 lira ödenmesi ve Kıbrıs'ın kritik durumu dolayısıyla bu paranın söz konusu kişiler tarafından iadesinin olağanüstü şartlar sebebiyle mümkün olmaması durumunda bağış hesabından karşılanması

5- 24 Ocak 1964 ve 187 sayılı karar: Daha önceden gönderilmesine karar verilen battaniyelere ilaveten 2.000 battaniye daha gönderilmesi

6- 29 Ocak 1964 ve 188 sayılı karar: Kıbrıs'tan yaralı olarak birinci partide Türkiye'ye getirilen 23 kişiden tedavileri tamamlanarak hastaneden çıkartılan ve Kızılay Derneği tarafından zaruri masrafları karşılanarak Kıbrıs'a dönecek 14 kişinin her birine uçak biletlerini de karşılayacak şekilde 382 lira ödenmesi

7- 3 Şubat 1964 ve 189 sayılı karar: Dr. Fikret Pamir başkanlığında Doç. Dr. Nusret Fişek, Adnan Öztrak, Dr. Kadro Olcar, Dr. Niyazi Göv ve Babür Ardahan'ın katılımıyla yapılan toplantıda 1 Ocak 1964 tarihinden itibaren

³⁹ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

Kıbrıs'ta 1. grup olarak görev yapmakta olan Op. Dr. Ali Kabalak, başhekim yardımcılar olarak Op. Dr. Necati Erdentuğ, Op. Dr. Hasan Karaağaç, Dâhiliye Uzmanı Dr. Cahit Palantekin, Dr. Röntgen Uzmanı İsfendiyar Koçman, teknisyen olarak narkozitör Osman Çakıroğlu, sterilizasyon teknisyeni İbrahim Ünal, cerrahi teknisyeni Şevket Atmaca ve Bekir Bedir,⁴⁰ ayrıca hemşire Emine Çetin, Gülten Gezer, Şaduman Ozan, Sedar Özer, ebe-hemşire Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk ve Şaziment Görücü'nün görev sürelerini doldurmaları nedeniyle değiştirilmesi, kendilerine 179 sayılı karar gereğince yolluk ödenmesi ve yerlerine 2. grup olarak Operatör Dr. İsmail Urman, Op. Dr. Selçuk Gülkaynak, Dâhiliye Uzmanı Dr. Fuat Toktamış, Röntgen uzmanı Dr. Ali Acunaş, teknisyen Ekrem Şaldrak, Haşim Balci, Ahmet Baştuğ, hemşire Mürüvvet Akseki, Naciye Akyıldız, Gülsevim Güvenoğlu, Belkis Torosdağlı'nın gönderilmesi, ayrıca İstanbul'dan gelen dört doktorun İstanbul-Ankara ücretleri ile Ankara'daki 40 liralık yevmiyelerinin ödenmesi⁴¹

8- 5 Şubat 1964 ve 191 sayılı karar: 3 Ocak 1964 ve 182 sayılı kararın Kıbrıs'a giden üç kişilik Kızılay ekibiyle ilgili olarak bu üç kişinin kısa süreli Mağusa faaliyeti dışında Lefkoşa'daki Kızılay hastanesinde iase ve ibate edildikleri anlaşıldığından yevmiyesi ile ilgili maddesinin kaldırılması ve muvasalat tarihinden itibaren 15 Dolar yerine 8 Dolar ödenmesi ve Çetin Tan'a da 6 Dolar tediyesi⁴²

9- 14 Şubat 1964 ve 193 sayılı karar: Kıbrıs'a için toplanan para durumu uygun olduğundan 620 ton daha gıda maddesi gönderilmesi, ayrıca Kıbrıs'taki resmi makamlar tarafından müsaade edildiği takdirde ve bu konuyla ilgili olarak gemi tahsisi yapıldığında 200 ton hayvan yemi ve 2.000 battaniye ile yaklaşık 30.000 kişinin göçmen durumunda bulunduğu göz önüne alınarak evvelce gönderilenlere ilaveten 500 çadırın daha gönderilmesi

10- 19 Şubat 1964 ve 194 sayılı karar: Kıbrıs'ta hayatını kaybetmiş olanlarla göçmenler ve her türlü imkândan mahrum durumda yaşamak zorunda kalanlar için 1.000 çift erkek ve çocuk ayakkabısı, 1.500 metre yünlü kumaş, 1.500 metre pazen gönderilmesi

11- 21 Şubat 1964 ve 195/A sayılı karar: Kıbrıs'ta yaşanan olaylar sonrasında memleketlerinden kendilerine para gelme imkânı bulunmayan ve Türkiye'de kalmalarına rağmen adaya dönmeleri zarureti ortaya çıkan 21

⁴⁰ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

⁴¹ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

⁴² Adı geçen rapor.

Kıbrıs Türk'ü yanında tedavi edilmek üzere Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen ve tedavileri tamamlanan 5 kişi de dâhil olmak üzere toplam 26 Kıbrıs Türk'üne Kıbrıs Cumhuriyeti Büyükelçisi Mehmet Ertuğruloğlu'nun sözlü müracaatı sonrasında kişi başına 397'şer liradan toplam 10.322 lira ödenmesi⁴³

12- 26 Şubat 1964 ve 196 sayılı karar: 21 Aralık 1963 kanlı Noel saldırılarında yaralanan ve tedavi masraflarının son derece yüksek olması nedeniyle Londra'ya kadar trenle sevk edilmesine ve Londra'da bulunan Kıbrıs Türk Cemiyeti tarafından tedavisi yaptırılacak olan Hüseyin Halil Salih'e yol masraflarının Kıbrıs Yardım Fonu'ndan karşılanması uygun görüldüğünden 5.000 lira ödenmesi

13- 4 Mart 1964 ve 197 sayılı karar: Lefkoşa'nın Türk kesiminde inşa edilmekte olan 100 yataklı Kıbrıs hastanesinin tıbbi malzeme ve ilaçlarının Kıbrıs için açılan yardım kampanyası bakiyesinden alınarak bu hastane için Kıbrıs'a gönderilmesi ve bu hastanenin faaliyete geçirilmesinde Kızılay Genel Başkanlığına düşen görevlerin yerine getirilmesi ile ilgili olarak yapılan görüşmede söz konusu hastanenin malzeme ihtiyacının tespit edilerek ihalesinin yapılması ve sürenin mümkün olabildiğince kısaltılmasına karar verilir. Tespiti ve ihalesinin yapılması⁴⁴

14- 4 Şubat 1964 ve 290 sayılı karar: Kıbrıs'ın Türkiye Büyükelçiliğine 12.000 lira ödenmesi

15- 18 Mart 1964 ve 199 sayılı karar: Ayrıca Ankara Kıbrıs'a Yardım Komitesi vasıtasıyla yapılan yardımlar da bu toplantıda görüşülür ve adı geçen bu yardım komitesinin gerek doğrudan doğruya, gerekse muhtelif kurum ve kuruluşlarca toplanan yardımların Kızılay muhasebesiyle mutabakatının temini, ayrıca Ankara Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından başlatılan yardım faaliyetlerinin Kızılay Derneği'nin "şükran ve takdirlerine mucip olması dolayısıyla adı geçen komiteye hükümet kanalıyla teşekkürlerimizin" ulaştırılması, bunun dışında başta Ankara olmak üzere Kıbrıs'a yardım kampanyasına bütün güçleriyle katılan il, ilçe, kasaba ve köylere birer şükran berati verilmesi, ayrıca Kıbrıs'a yardım kampanyasının 15 Nisan 1964 tarihi itibarıyla kapatılması, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi tarafından talep edilen gıda yardımıyla ilgili olarak 725 ton ve 1.620.000 lira tutarında malzemenin mubayaası için hazırlıklara geçilmesi ve Kıbrıs'a yardım kampanyası çerçevesinde toplanan kampanya hâsılatının sabit sıhhi tesisler için muhtemel tutarı dışında ancak 1-2 aylık ihtiyacı karşılayabileceği ve devam edeceği anlaşılan yardımların Kızılay imkânlarını aşacağı dikkate alınarak bir yönde Ligue nezdinde kardeş dernekleri yardıma çağırma teşebbüslerinin devamına,

⁴³ Adı geçen rapor.

⁴⁴ Adı geçen rapor.

bir yönden de hükümet nezdinde muhtemel güçlükler bakımından bilgi verilmesi kararı⁴⁵

16- 25 Mart 1964 ve 200 sayılı karar: Gönderilmesi daha önce görüşülen 5 ton sigaraya ilaveten 5 ton daha gönderilmesi ve toplam 10 ton sigara ve 1.000 çift çocuk ayakkabısının Kıbrıs'a gönderilmesi kararı

17- 1 Nisan 1964 ve 202 sayılı karar: Kıbrıs'taki hadiseler nedeniyle kendilerine ailelerinden maddi yardım gelme imkânı olmayan ve ekonomik sıkıntı yaşayan Ankara'da 311, İstanbul'da 251, İzmir'de de 16 olmak üzere toplam 578 öğrenciye Kıbrıs Türk Kültür Derneği aracılığıyla kişi başı 150 liradan toplam 86.700 lira ödenmesi konusunda Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından yapılan müracaatın kabul edilmesi; ancak söz konusu bu yardımın Mayıs sonuna kadar devam edebileceği ve bu tarihten sonra gerekli tedbirlerin alınması hususunda Milli Eğitim Bakanlığı'na bilgi verilmesi, ayrıca Kıbrıs'ta açılan hastaneye gönderilen röntgen filmleri ile piyasadan satın alınan ilaçlarla ilgili olarak durumun değerlendirilmesi, ayrıca olaylar nedeniyle ortaya çıkan ve çok geniş bir satha yayılması muhtemel görünen konut ihtiyacıyla ilgili olarak İngiltere'de bazı hizmetler yapmayı düşünen bir kuruluşun Kızılay ve hükümetle yaptığı görüşmeler sonrasında Dışişleri Bakanlığı raporlarının da göz önüne alınması sonrasında bu teklif olumlu görülmele birlikte bu iş için Kıbrıs'a Yardım Kampanyası çerçevesinde temin edilebilecek en fazla 2.000.000 lira dışında bir ödenek ayrılmasının söz konusu olmadığına Kızılay Genel Merkez Kurulu'na bildirilmesi⁴⁶

18- 6 Mayıs 1964 ve 207 sayılı karar: Kıbrıs'a gönderilecek ayakkabılarla ilgili olarak Sümerbank ile görüşülmesi ve yardım teklifinin olumlu karşılanması sonrasında Sümerbank'tan ayakkabı alınması, ayrıca Kıbrıs'tan Türkiye'ye getirilerek Ankara'da Keçiören Çocuk Yuvası'nda koruma altına alınacak olan kimsesiz ve bakıma muhtaç 219 çocuğun bakım masraflarının Ankara'da düzenlenen Kıbrıs'a Yardım Kampanyası çerçevesinde karşılanması, bu çocukların her türlü ihtiyaçlarının karşılanarak hepsinin giydirilmesi ve iâşe masraflarının bir kısmına şimdilik 3 ay için iştirak olunması. Bu arada aynı toplantı çerçevesinde üzerinde karar alındığı üzere Ankara Kıbrıs Komitesi'nin faaliyetlerini bitirdiğine dair rapor okunarak bilgi de verilir.⁴⁷

19- 13 Mayıs 1964 ve 208 sayılı karar: İstanbul, İzmir ve Ankara'da bulunan toplam 578 Kıbrıs Türk'ü öğrenciye ödenen 86.700 liranın Nisan ayına ait olduğu, Mayıs 1964 ayı için de aynı miktar yardım yapılmasının uygun olarak değerlendirildiğinin bildirilmesinin ardından Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 1964 Mayıs ayı için de 86.700 lira ödenmesi ve dördüncü hastane

⁴⁵ Adı geçen rapor.

⁴⁶ Adı geçen rapor.

⁴⁷ Adı geçen rapor.

değiştirme ekibinde bulunan Röntgen Mütchassısı Dr. İbrahim İskeçe, Hariciye Mütchassısı Dr. M. Cevat Dinçtürk, Hariciye Mütchassısı Dr. Kazım Uğur, Hariciye Mütchassısı Dr. Yavuz Erkoçak, Başhemşire İsmet Oruç, Hemşire Ayten Akıncan, Ayşe Yılmaz ve Teknisyen İbrahim Kabaoğlu ile Haydar Elmas olmak üzere 4 doktor, 3 hemşire ve 2 teknisyenden oluşan ekibe 10 Dolar yevmiye ödenmesi ve Kıbrıs Türklerine yardım olarak 10 ton sigara gönderilmesi

20- 3 Haziran 1964 ve 211 sayılı karar: Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından Nisan ve Mayıs aylarında maddi yardım yapılan toplam 395 Kıbrıs Türk'ü öğrenciye Haziran 1964 döneminde de yardım edilmesiyle ilgili olarak Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 59.250 lira ödenmesi hakkında olup 23. maddesi aynen şöyledir; 'Madde 23-Kıbrıs'a sevk edilen malzeme ve bu konuda Genel Başkanlık müsaadesiyle yapılan mubayaaların tasvibi ile bu yolda Genel Başkan'a yetki verilmesi hususundaki Genel Müdürlük müzekkeresi görüşüldü. Genel Merkez Kurulu'nun 4 Ocak 1964 ve 39 sayılı kararı ışığında ve yönetim kurulunun partilere matuf aldığı kararlarla yapılmış ve yapılmakta bulunan mubayaaların tasvibi ile mubayaa ve ödemelerin bugüne kadar olduğu gibi yine Başkanlık onayla yapılmasına karar verildi.'

21- 13 Haziran 1964 ve 213 sayılı karar: 11. parti olarak gönderilecek olan mubayaa listesinin uygun görüldüğü ve değişiklik yapılabilmesi için Genel Başkana yetki verilmesi

22- 15 Temmuz 1964 ve 217 sayılı karar: daha önce Nisan, Mayıs ve Haziran 1964 döneminde kendilerine maddi yardımda bulunulan 394 öğrenci için Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 59.100 lira ödenmesi

23- 29 Temmuz 1964 ve 219 sayılı karar: Kıbrıs Türklerine yardım olarak gönderilen malzemeden Kıbrıs Rum makamları tarafından boşaltılmasına müsaade edilen 50 ton kuru fasulye, 50 ton bulgur, 100 ton mercimek, 100 ton nohut, 50 ton pirinç, 40 ton margarin ve 656 kilo ilaç dışında Rum yetkililer tarafından kabul edilmediği için aynı gemi ile geri getirilen ve iade edilen maddelerden iadesi mümkün olanların geri verilmesine, makarnaların satışı mümkün ise satılması, diğer malzemelerin Ankara'ya getirtilmesi⁴⁸

24- 30 Temmuz 1964 ve 220 sayılı karar: Genel Başkan Vekili Adnan Öztrak başkanlığında Mehmet Nomar, Babür Ardahan ve Nermin Arpacıoğlu'nun katılımıyla yapılan toplantıda Kıbrıs'a yardım maksadıyla satın alınmasına karar verilen 600 kilo Bafra sigarası, 1.000 kilo makarna, 1.000 kilo

⁴⁸ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

bulgur, 1.000 kilo pirinç, 10.000 kilo sebze konservesi, 800 kilo kavurma, 3.000 kilo yaş sebze, 500 adet battaniye, 100 teneke peynirin Sait Tanıtımış'a teslimi

25- 4 Ağustos 1964 ve 221 sayılı karar: Ağustos 1964 döneminde halen Türkiye'de mahsur kalan ve ekonomik sıkıntı yaşayan 263 Kıbrıs Türk öğrenciye ödenmek üzere Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 39.450 lira verilmesi

26- 19 Ağustos 1964 ve 223 sayılı karar: Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 39.450 lira ödenmesi ve Kıbrıs Türk Seyyar Hastanesi'nden gelen hastaların tedavi ve tekrar Kıbrıs'a gönderilmeleri için gerekli işlemlerin yapılması hususunda Genel Müdürlüğe yetki verilmesi

27- 11 Eylül 1964 ve 228 sayılı karar: 10.000 kilo makarna, 2.500 kilo konserve, 2.000 kilo şeker, 1.000 kilo salça, 1.000 kilo bisküvi, 1.000 kilo Bafra sigarası, 2.000 kilo pirinç, 2.000 kilo kavurma, 1.000 kilo Vita yağı, 10.000 kilo un, 1.000 kilo kuru üzüm, 1.000 adet battaniye, 200 çadır, 1.000 kişilik giyim ve kırtasiye eşyası, 1.000 kilo sabun, 1.000 kilo patates, 1.000 kilo fasulye ve 5 teneke tahin helvası mubayaası

28- 15 Eylül 1964 ve 229 sayılı karar: Kıbrıs Türklerinin acil ihtiyaçlarını karşılamak üzere 15 ton makarna, 2 ton salça, 10 ton sabun, 91.5 kilo kahve, 1.440 paket traş bıçağı, 281.800 kilo tuz, 2.000 çift ayakkabı, 500 adet elbise, 500 adet battaniye, 30 ton un, 25 ton fasulye, 25 ton nohut, 10 ton pirinç, 10 ton bulgur, 20 ton mercimek, 30 ton margarin, 20 ton şeker, 5 ton zeytin, 158 kilo çay, 1.000 adet bandaj, toplam 19 sandıkta 1.335 kilo ilaçla ilgili olarak Etimesgut depolarında bulunanların oradan, olmayanların acilen dışarıdan temin edilerek Kıbrıs'a gönderilmesi ve bu işlerin acilen tamamlanabilmesini kontrol edebilmek amacıyla da Müfettiş Nuri Aydingöz'ün görevlendirilmesi

29- 23 Eylül 1964 ve 231 sayılı karar: Muhtaç durumda olan ve Kıbrıs'taki yakınlarından ekonomik yardım alma imkânından mahrum olan toplam 292 öğrenciyle ilgili olarak öğrenci başına 150 lira olmak üzere Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne toplam 43.800 lira ödenmesi

30- 21 Ekim 1964 ve 235 sayılı karar: 12.000 lira karşılığında Kıbrıs Türklerine yardım malzemesi göndermek üzere kiralanan Güzel Derya motoru ile 5 Ekim 1964 tarihinde Mağusa'ya gönderilecek malzeme için geminin Mersin'de yükleme ve Mağusa'da boşaltma masrafları Kızılay'a ait olduğundan bununla ilgili olarak gerekli dövizin sağlanması ve geminin 400.000 liraya sigorta ettirilmesi

31- 14 Kasım 1964 ve 239 sayılı karar: Etimesgut Kızılay deposunda bulunan 200 ton un, 50 ton şeker, 40 ton bulgur, 20 ton makarna, 50 ton fasulye, 40 ton bakla, 30 ton börülce, 30 ton nohut, 20 ton mercimek, 50 ton margarin, 10 ton zeytinyağı, 8 ton salça, 10 ton pişmiş konserve, 2 ton çay, 10 ton zeytin, 5 ton

reçel, 15 ton sabun, 5 ton temizlik tozu, 6.000 metre ynl kumaş, 8.000 adet fanila, 8.000 çift çorap, 10.500 çift muhtelif ayakkabı, 500 çift lastik çizme, 20.000 metre kaput bezi, 4.000 metre patiska, 10.000 metre gömleklik, 2.000 metre çadır bezi, 1.500 adet palto, 1.500 adet Frenk gömleği, 5.000 adet ceket, 3.000 adet pantolon, 4.500 adet yelek, 5.000 adet battaniye, 4.000 metre basmadan bulunmayanların acilen dışarıdan temin edilmesi mubayaa ve gönderilmesi

32- 18 Kasım 1964 ve 240 sayılı karar: Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından yapılan müracaat sonrasında yardıma muhtaç durumda olan Kıbrıs Trk ğrenciler için 64.200 lira yardım talebinin görüşülmesi ve Kızılayın maddi imkânlarının ve Kıbrısa Yardım Fonunun daha fazla yardıma imkân vermemesi ve Kıbrıs Türk Kültür Derneği yetkilileri tarafından gerçek ihtiyaç sahiplerinin belirlenmesinin ardından Kıbrıs Türk Kültür Derneğine bu öğrenciler için 30.000 lira verilmesi ve daha sonraki muhtemel demeler için hükümet yetkilileriyle görüşülmesi.

33- 25 Kasım 1964 ve 241 sayılı karar: Kıbrıs Türklerine 12. yardım grubu olarak sevk edilecek gıda maddeleri ve diğer yardım malzemelerini götürecek olan Güzel Derya motorunun sahibiyle yapılan görüşmede 13 Kasım 1964 tarihinde hareket etmesi kararlaştırılan; ancak gönderilecek yardım malzemelerinin 750 tonu bulması sebebiyle bu motorla taşıma işinin yapılmasının mümkün olamayacağının anlaşılmasının ardından motor sahibiyle anlaşmanın karşılıklı olarak feshedilmesi kararlaştırılmış ve motor sahibinin çalışmadığı günlerle ilgili zararının karşılanması amacıyla talep ettiği 7.000 liralık cezaya karşılıklı Mersin Mubayaa Komisyonu tarafından belirlenen 4.000 liranın denmesi

34- 9 Aralık 1964 ve 244 sayılı karar: Yardıma muhtaç öğrenciler için Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından daha önce talep edilen 30.000 liraya ilaveten Kıbrıs Türk Kültür Derneğine 30.000 lira daha denmesi

35- 12 Aralık 1964 ve 245 sayılı karar: Kıbrısa yardım kampanyası çerçevesinde adada yaşayan Kıbrıs Türklerine yardım malzemesi götüren Pek motorunun “motorun havaleli olması hasebiyle Kıbrısa götürülemeyen”⁴⁹ ve Mersin Kızılay depolarında muhafaza edilen 6.404 kilo ağırlığında 90 sandık kitabın Kıbrısa gönderilebilmesi için başka bir firma adına Mağusaya şeker götürecek olan Talip Kalkavana ait motora nakliye creti olarak 2.000 lira gemi navlunu denmesi

⁴⁹ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

Kendi kısıtlı imkânları içerisinde yaşamaya ve ayakta kalmaya çalışan Kıbrıs Türk toplumu 21 Aralık 1963 sonrasında ise öncelikle hükümet kaynaklarından mahrum bırakılmıştır. Ayrıca Kıbrıs Cumhuriyeti hükümeti tarafından tarh ve tahsil edilerek Meclis'e aktarılan her türlü vergi tahsilâtı da durmuş vaziyettedir. Ayrıca eski yıllara ait olan yaklaşık 50.000 Sterlin vergi tahsilâtının da hükümet tarafından Kıbrıs Türk toplumuna aktarılması beklenmemektedir. Bu olumsuz ve sıkıntılı şartlar altında ayda yaklaşık 59.000 Sterlin tutan memurların ve özellikle de yekûn olarak öğretmenlerin maaşlarının ve Cemaat Meclisi tahsisatlarının ödenmesi mümkün değildir. Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi'nin mali durumu da bundan pek farklı değildir ve Cemaat Meclisi'nin tasarrufunda Londra ve Zürih antlaşmaları gereğince daha önceden İngiltere hükümetinden temin edilen 1.500.000 Sterlinden bakiye kalan toplam 75.000 Sterlinlik banka hesapları bulunmaktadır. Bu para da meclisin ve kamu idarelerinin gelişim maksatlarının mali olarak karşılanması için kurulan İnkişaf Sandığı kaynakları meyanında olup bütçe hizmetlerinin finansmanı ile bir ilişiği bulunmamaktadır.”

Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı Kıbrıs Türklerine yardım kampanyası çerçevesinde bütün imkânlarıyla elinden gelenin fazlasını yapmaya gayret gösterirken bu alanda çalışan kendi personelinin sıkıntılarını da ön planda tutar ve onlara da sıkıntılarını unutturacak yardım elini uzatır. Örneğin 21 Aralık 1963–31 Aralık 1963 döneminde Kıbrıs'a gönderilmek üzere görevlendirilen Ahmet Ahıskalı, Ayşe Yılmaz, Ayten Tanık, Abdurrahman Turan, Atiye Yeşiloğlu, Ahmet Sağıp Saraç, Battal Alpay, Beyhan Alkan, Celal Köksal, Faika Zor, Hüseyin Sarıkardeşoğlu, İsmet Buraypınarı, Ömran Somol (Şenol), Muzaffër Kemalettin, Melih Abidinoğlu, Neriman Uslu, Necmettin İzmirlioğlu, Nebahat Alpay, Orhan Nejat Pamir, Perihan Öncü, Şenay Kandemir, Şeref Esenler, Türkan İnkaya, Umur Erdamar, Yakup Sedef göreve başlamadan önce Kızılay'dan toplam 138.818.92 liralık avans alırlar. Öte yandan Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi 1963 Mali Yılı bütçesini 155.000 Sterlin mali açıkla kapatabilmiş durumdadır. Söz konusu bu açıkla ilgili olarak son 6 ay içerisinde Türk Cemaat Meclisi tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliğine yapılan müracaatlara zamanında cevap verilememiş, 21 Aralık 1963 sonrasında yaşanmaya başlayan kargaşalıklar esnasında bu açığı kapatabilmek maksadıyla “anavatandan” 80.000 Sterlinlik bir yardım gelmiştir.

Söz konusu bu yardımın 20.000 Sterlinlik bir kısmı Lefkoşa Büyükelçiliği'nin de onayıyla buğday tedariki için açılan bir fon hesabına Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi adına aktarılmıştır. Geriye kalan 60.000 Sterlin ise Türkiye İş Bankası Lefkoşa şubesinde bloke dilmiş durumda muhafaza edilmektedir. Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti İktisadi Faaliyetleri Süratlendirme Komitesi'nin 37 sayılı kararına göre Kıbrıs Türk çiftçisinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere Türkiye İş Bankası nezdinde zaman zaman Kıbrıs Türk Kooperatif Merkez Bankası'na aktarılmak üzere 1961 yılında 180.000 Sterlinlik bir kredi fonu tesis edilmiş durumdadır. Söz konusu bu paradan 60.000 Sterlinlik bir kısmı da İş Bankası'nda bloke edilmiş bir hesapta tutulmaktadır. Kıbrıs Türk köylüsünün kredi ihtiyaçları kadar iâşe ve ibate ihtiyaçlarının ve her geçen gün biraz daha telef olmakta olan küçük ve büyükbaş hayvanlarının açlıktan kurtarılabilmesi amacıyla hayvan yemi ihtiyaçlarını ve çiftçinin tohumluk arpa, buğday ve patates ihtiyaçları yanında kimyevi gübre ihtiyacının da acilen karşılanabilmesi amacıyla bu paranın derhal bankadan alınması ve köylüye dağıtılması gerekmektedir. Gerek Lefkoşa Büyükelçiliği ve Kızılay yetkilileri gerekse Kamu Hizmetleri Genel Merkezi yetkilileri bir an evvel bu paranın blokedan kurtulması gerektiğini bildirirler. Kıbrıs Türk toplumunda 1964 yılı başından itibaren daha yoğun yaşanmaya başlayan fevkalade şartlar altında acilen yerine getirilmesi ve derhal ödenmesi gereken finansman ihtiyaçları ise Türk Cemaat Meclisi'nin başta öğretmenler olmak üzere memurlarına ödenmek üzere bir aylık ücret karşılığı 60.000 Sterlin, ayrıca hükümet memurlarının, polis, jandarma, ordu ve diğer kamu hizmetlileri için ödenmesi gereken ücret için 189.000 Sterlin ve Rum saldırılarına karşı mücadele eden ve çarpışmalara katılanlara, polise, jandarmaya, orduya, göçmenlere, mültecilere, Genel Hastane'ye, işsizlere, Rum saldırıları altında mahsur kalmış köylere ve köylülere aynı yardım yapmak maksadıyla stok tedariki için de 50.000 Sterlinlik bir ödemeye ihtiyacı bulunmaktadır.

Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği tarafından hazırlanan bir başka rapora göre ise Kıbrıs Türk toplumunun ana yiyecek maddeleri ihtiyacı ve bu maddelerle ilgili ticaret, gümrük ve kambiyo rejimi bakımından da durumu iç açıcı değildir. Örneğin

Kıbrıs Türk toplumunun un, bulgur ve buğday ithal etmesi yasaktır ve unla buğday ancak Zahir Encümeni tarafından tedarik edilebilmektedir. Kıbrıs Türk toplumunun yıllık buğday ihtiyacı yaklaşık 20.000 civarındadır. Kahve ve maya ithali serbesttir ve ruhsata tabii değildir. İhtiyaç ise yıllık 300 ton kahve ve 8 ton da maya şeklindedir. Şeker ithali serbest olmakla beraber % 40 gibi ağır bir gümrük tarifesine uygulanmaktadır ve yıllık 3.000 ton şeker ihtiyacı bulunmaktadır. Pirinç, her türlü nebati yağlar ve hayvani yağlarla bu gruba girebilecek diğer çeşitlerinin de ithali serbesttir. Kıbrıs Türk toplumunun yıllık 1.000 ton pirinç, 1.500 ton nebati yağ ve 500 ton da hayvani yağ ihtiyacı bulunmaktadır.

Zeytinyağı ise bu kategorinin dışında ruhsata bağlıdır. Ada üretiminin %32'sinden daha fazlasına ruhsat ve müsaade verilmemekte, ihtiyaç ada içerisinde yerli üreticilerden karşılanmaya çalışılmaktadır. Gümrük tarifesinden muaf olan ve yıllık 1.000 ton ihtiyaç duyulan bakliyat da ruhsata tabiidir ve bu ruhsat da sadece kısa bir süre için verilmektedir. Son dönemde verilen ruhsat ise sadece mercimek, nohut ve börülceyi kapsamaktadır. Fasulye ile ilgili olarak verilen ruhsatın süresi 31 Aralık 1963 tarihinde sona ermiş, o tarihten sonra yeni ruhsat verilmemiştir. Beyaz peynir ve kaşar peynire hiçbir şart altında ruhsat verilmezken diğer peynirler ve özellikle kutu peyniri ruhsata tabiidir. %28'lik bir gümrük vergisi uygulanan peynirle ilgili olarak yıllık ihtiyaç 150 ton civarındadır. Tuzlu balık, kavurma, salam, kuzu eti ve donmuş et ithali de serbesttir ve Ziraat Bakanlığı tarafından verilecek izne bağlı olarak ruhsata tabii değildir. Yıllık ihtiyaç ise 500 ton tuzlu balık, 400 ton salam, 500 ton kuzu eti şeklindedir. Tereyağı ve kutu sütü ithali de serbesttir ve ihtiyaç 200 ton tereyağı, 1.000 ton kutu sütüdür. Son olarak sabun da ruhsata bağlıdır.

C- KIBRIS'TAN GETİRİLEN YARALILAR VE HASTALARIN TEDAVİ EDİLMESİ

Aynı dönem içinde ve 21 Ocak 1964 tarihinde Kıbrıs'a yardım malzemesi ve gıda maddesi taşıyan gemilerin geri dönüşlerinde getirdikleri 7 yaralı ve 5 de tüberküloz hastası Kıbrıs Türk'ü Mersin Hastanesi'nde tedavi edilmeye başlanır. Bu

12 hasta ve yaralı haricinde daha önce Türkiye'ye getirilen 23 yaralı arasında elbiseleri olmayanlara da taburcu edilmelerinin hemen ardından birer takım elbise, pardösü, ayakkabı ve başka giyim eşyaları alınır. İlk etapta bu hastalardan 15'i bu şekilde tepeden tırnağa giydirilmiştir. Ayrıca hastaneden taburcu edilen ilk gruptaki 23 hasta ve yaralıdan 14 yaralı ise Kıbrıs'a gönderilinceye kadar Ankara'da günlük yatak ve yiyecek masrafı ortalama 20 lira civarında olan Gül Palas Oteli'ne yerleştirilirler ve Kızılay tarafından misafir edilirler.

Söz konusu bu insanlara günlük kahvaltı, öğle yemeği ve akşam yemeğini karşılamak üzere belli bir miktarda para yardımı yanında günlük ihtiyaçlarını karşılamak üzere ayrıca para desteğinde bulunulur. Kızılay tarafından yürütülen bu yardım ve destek faaliyeti 20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı dönemine kadar aksaksız olarak devam ettirilecektir. Aynı şekilde Kıbrıs'tan Mersin'e getirilen ve Mersin Hastanesi'nde tedavileri yapılan yaralı ve hastalarla Mersin'den tedavi amaçlı olarak Ankara'ya gelen hasta ve yaralıların da iâşe, ibate sorunları yanında belli ölçüde cep harçlıkları da Kızılay tarafından karşılanır ve bu yardım faaliyetleri de Kıbrıs'a Yardım Kampanyası çerçevesinde ele alınarak Mersin'deki yaralı ve hastalara yardımların Kızılay Mersin Şubesi vasıtasıyla yapılması kararlaştırılır.⁵⁰ Öte yandan hastaneden taburcu edilen ve Kıbrıs'a gitmek isteyen bu insanlarla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı ise bu yaralıların bazılarının Kıbrıs Rum radyosu tarafından asi ilan edilip edilmediklerinin Lefkoşa Büyükelçiliğinden sorulduğu ve bu hususun elçilik tarafından tespit edilemediği yönünde cevap alındığı, muhtemelen bir takım zorluklara ve sıkıntılara neden olacağından bu yaralıların adaya dönüşü konusunda bir süre daha beklemenin daha uygun olacağı cevabını verir.⁵¹

Bu arada Mart 1964'ün hemen ilk gününde Kıbrıs'tan 27 Mayıs isimli şileple Kızılay tarafından İskenderun'a getirilen ve bir otobüsle Ankara'ya sevk edilen

⁵⁰ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 22 Ocak 1964 tarihli ve 105 (438) sayılı yazı.

⁵¹ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 29 Ocak 1964 tarihli ve 142 (631) sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

toplam 27 kişilik hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerinin de uygun bir şekilde karşılanması ve hastaneye yatırılması gerekenlerin acilen hastaneye yatırılması ve tedavilerine derhal başlanması söz konusudur; ancak organizasyonun iyi yapılamaması nedeniyle İskenderun-Ankara güzergâhında karşılaşılan aksaklıklar ve hasta ve yaralıların Kızılay Genel Merkezi'nde beklenmelerine rağmen otobüs terminalinde tahliye edilmeleri başta hasta durumundaki yaşlıların ve çocukların perişan olmalarına yol açar.⁵² Bu hastalardan 6 kişilik bir grubun kendi inisiyatifleriyle bir taksiye binip Kızılay Genel Merkezi'ne gelmelerinin ardından Ankara'ya ulaştıkları anlaşılır ve Kızılay tarafından yeni bir otobüs tefrik edilmek suretiyle bütün yaralı ve hastaların toplanması sağlanır. Hemen ardından 27 kişilik bu gruptan 12 hasta Ankara Numune Hastanesi, 13 hasta Uzun Otel'e yerleştirilirken geriye kalan 2 kişi ise eşyalarını almak üzere garajlar bölgesinde kalır;⁵³

“...Üçü koltuk değnekleriyle yürüyordu. İki kolunu kıpırdatamıyordu. Biri koltuk değneksizdi ama sekiyordu. Aralarında kolu kırık 10 yaşında, ürkek bakışlı bir küçük çocuk da vardı. Hepsi 13 kişiydiler. Hastalıklarına çare aramak için Kıbrıs'tan Ankara'ya gelmişlerdi. Kızılay'ın misafiriydiler. Kızılay onları tek tek ilgili hastanelere yatırıp tedavi ettirecekti. Yorgun ve uykusuzdular. Kızılay'ın yardımlarını Mağusa'ya götüren Sefer Kalkavan motoruyla Mersin'e gelmişlerdi. Oradan da otobüsle Ankara'ya gelmişlerdi. Hepsinin Türkiye'ye ilk gelişleriydi bu. Biraz çekingen ve biraz da mahzunlardı. Yaşları 20–30 arasındaydı. 10'u evliydi ve çocukları vardı. Onları Kıbrıslı kardeşlerine emanet etmişlerdi.

Çoğunluğu işçiydi. Susuyorlardı hep. ‘Her şeyi biliyorsunuz. Durum bildiğiniz gibi. Sinirler gergin orada. Hepimiz 7'den 70'e bir sonuç bekliyoruz. Baş koyduğumuz davanın insani ölçüler içinde, istenen şekilde sonuçlanmasını bekliyoruz. Bunun için kararlıyız.’ diyorlardı. Başları önlerinde, biraz tutuk ve Kıbrıs'taki ölümlerden, hastalıklardan söz ediyorlardı; ‘Gıdasızlık, vitaminsizlik büyük hastalıklara yol açıyor. Hastaneler hasta dolu, ilçeler ilaçsız ve doktorsuz. Bu yoksunluk özellikle çocukların ölümünü artırıyor. Hemen her gün küçük çocuklarımızın tabutlarını taşıyoruz. Suçsuz ve olaylardan habersiz yavrularımız bunlar. Kızılay'ın yardımlarıyla bugün ayaktaız. Kızılay'ın yardımlarıyla aklıktan kurtuluyoruz.

⁵² Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Mart 1964 tarihinde gönderilen 919 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁵³ Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Mart 1964 tarihinde gönderilen 919 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

Her şeyle savaşmak zorundayız ama her şeyle. Açıklıkla, susuzlukla, çıplaklıkla, düşünemediğiniz her şeyle. Bir önceki Kızılay yardımıyla gelen 4.500 çift ayakkabı ve 3.500 çift çoraba el koyan Rumlar bunları bir süre sakladıktan sonra çaldı diye ilan ettiler. Tam bu sırada çocuklarımız ve biz yalın ayaklık. 4.500 kişi yalın ayak ve yırtık ayakkabı giymekten kurtulacaktık. Olmadı. Sonra anayurttan bize gönderilen bu ayakkabıları Rum askerlerinin ayaklarında gördük. İçimiz cızladı. Bu defa da aynı şeyi yapmak istediler. Kızılay ve Birleşmiş Milletler temsilcilerine başvurduk. Aman dedik ve mani oldular. Dert bir değil. 19 Mayıs'tan iki gün önce 19 Mayıs provaları olurken arkadaki belediye evlerini basıp silahlarımızı aldılar. Hemen bu olaydan sonra da Yukarı Binatlı köyünde çalışan 400 Türk işçisinin işine sebepsiz son verdiler.'

26 yaşında Emil Yusuf'un bir bacağı dizinden aşağı kesikti. Yara iyi olamamıştı ve iltihaplıydı. İki çocuk babası çoban Emil 'Babamla koyun otlatıyordum. Bir serseri kurşuna bacağım kurban gitti.' diyor. Hıfzı Salih elektrikçi ve aynı zamanda Baf'ta Halkın Sesi gazetesi muhabiri. Olaylar sırasında Rumlar tarafından basılan caminin önünde kalçasının dibinden yaralanmış. 1.5 yıldır baldırında 105 parça saçma taşıyor. Kıbrıs'ta tedavisi mümkün olamamış. Kemal Mehmet de 26 yaşında bir yapı ustası. Onun da bir bacağı dizinden kesik. Koltuk değneklerine dayanarak ürkek ürkek, kesik kesik konuşuyor; 'Üç ameliyat geçirdim, bacağımı kaybettim ama iyi olamadım. Belki kalçadan keserler bacağımı.' Onun da iki çocuğu var Kıbrıs'ta..."

Öte yandan daha sonra bu hasta ve yaralıların dışında grupta sayıları tespit edilemeyen Kıbrıslı öğrencilerin de bulunduğu ve otobüsün Ankara'ya gelmesinin hemen ardından başka bir otele yerleştikleri de anlaşılabacaktır. Daha sonra yapılan kontrollerde bu grubun içinde Kıbrıs'ta tedavileri mümkün olan hastalar olduğu gibi tüberküloz olma ihtimali yüksek kişilerin de bulunduğu ve ayrıca hasta veya yaralı olmamasına rağmen sadece göç etme düşüncesiyle Ankara'ya gelenler bulunduğu da tespit edilir. Bu hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerinden herhangi bir hastanede ücret alınmaması veya sembolik bir ücret alınması konusunda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı ile Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığına Kızılay tarafından yapılan müracaat sonrasında bu hasta ve yaralılarından ücret alınmamakta veya sembolik olarak bir bedel belirtilmektedir.

Bununla birlikte bu sembolik ücreti de Kızılay karşılamaktadır. 5 Mart 1964 günü gelen bu katilede hasta olan ve hastaneye yatırılanlar Cahit Aziz (1928, Viraça), Vedat Halil (1935, Girne), Hasan D. Sütçüoğlu (1933, Küçük Kaymaklı), Celal H.

Hüseyin (1916, Mağusa), Cemal Salih (1938, Limasol), Bilge Hüseyin (1950, Larnaka), başından yaralı bir kız çocuğu olan 8 yaşındaki Hülya Kemal (1956, Limasol), Kamil Salih (1935, Mağusa), Salih Rahim (1938, Larnaka), Osman Mustafa (1904, Limasol), Hamiye Osman (1924, Limasol), Ali Mustafa (1889, Larnaka), hiçbir hastalığı ve yarası olmamasına rağmen sadece Kıbrıs'tan kaçmak amacıyla gelen ve Uzun Otel'e yerleştirilenler ise Hamile Yeşiladalı (1919, Limasol), Asil Yeşiladalı (1941, Limasol), Aygöl Yeşiladalı (1955, Limasol), Eray Yeşiladalı (1949, Limasol), Celit Partal (1945, Larnaka), Funda Partal (1962, Larnaka), Ercüment Partal (1963, Larnaka), Hasan Dodi, 1937, Limasol), Cemaliye İsmail (Limasol), Menşure Ufuk (1947, Larnaka), Yılmaz Osman (1934, Yanafra), Özalp A. Hilmi (1936, Lefkoşa), Fatma Yılmaz (1937, Yanafra)'dan oluşmaktadır. Ankara'da Kızılay tarafından tedavisi yaptırılan Hülya Kemal'le ilgili olarak daha sonra Kızılay dergisinde fotoğrafıyla birlikte bir haber yayımlanır ve "Kara bulutlar artık evin damına konmuştu... Babanın yokluğu, gıda noksanlığı, büyüme çağındaki zayıf bünyeli, dokuz yaşındaki Hülya'yı yataklara sermişti. Dokuz yaşındaki Hülya tüberküloz olmuştu. Bir gecenin yarısında mücahit babanın yavrularından intikam almak isteyen Rumlar, evi harabeye çevirdiler. Anne üç çocuğu ile bu defa evsiz de kalmıştı. Açlığın yanı sıra hastalığın koynunda bir de evsiz... Kızılay'ın çadırları üç çocuklu şehit karısını kanatlarına almakta gecikmedi. Çocuklar Kızılay'ın kaynayan aşlarından beslendiler. Kızılay'ın doktorları küçük Hülya'ya ellerinden geleni yaptılar. Ama artık küçük Hülya'nın uzun süre bir sanatoryum da tedavi edilmesi gerekiyordu. Kızılay temsilcileri bir gece yarısı Hülya'yı Mağusa limanından Anayurda göndermek üzere gemiye bindirdiler. Anne, ateşler içinde inleyen yavrusunu, Türk Kızılay'ının şefkatli insan kucağına teslim ederken ağlıyordu... Küçük Hülya, Keçiören Atatürk Sanatoryumu'nda tam üç ay yattı. Kızılay annesi onu bir gün olsun yalnız bırakmadı. O Kızılay annesinde; annesini ve iki küçük kardeşini buluyordu. Kızılay'ın candan ilgisi ve yardımları ile, Türk doktorlarının ısrarlı tedavileri ile, küçük yavru üç ayda hastalığı yendi. O sanatoryumun küçük bir maskotu olmuştu. Bir sabah vakti, küçük Hülya başucunda gözleri yaşlı annesini

buluverdi. Geceleri rüyasına giren, ateşli zamanlarında durmaksızın sayıklayarak istediği annesini... Yavrucak, annesine babasını ve kardeşlerini soruyor. Kıbrıs'ta savaşın durup durmadığını soruyordu durmaksızın. Annesinin gözlerinde yavrusuna kavuşmanın sevinci ve yiğit eşi kaybetmenin ürküntüsü vardı. Bir de küçük Hülya'yı gerektiği gibi besleyememe endişesi... Anne kız Kızılay'ın her türlü yardımı ile kurşunlar altındaki Kıbrıs'a döndüler. Şimdi orada barış bekliyorlar.” denir.

Aynı gün itibarıyla yapılan bir başka yazışmada da 27 Mayıs şilebine Lefkoşa Büyükelçili tarafından 42 Kıbrıs Türk'ünün bindirildiği, bunlarla ilgili olarak Kızılay'a herhangi bir bilgi verilmediği gibi daha sonraki süreçte hasta ve yaralı oldukları belirtilen bu insanlarla ilgili olarak yardım talebinde de bulunulmadığı anlaşılr.⁵⁴ Söz konusu 42 kişi gemiye bindikten sonra Kızılay yetkilisine müracaat ederek hasta veya yaralı olduklarını belirtmişler, paraları bulunmadığını ve Kızılay yardımına muhtaç olduklarını söylemişlerdir. Geminin İskenderun limanına gelmesi ve demir atmasının ardındansa Deniz Filo Komutanı Amiral İsmail Sarıkey ve 39. Tümen Komutanlığına müracaat eden bu kişiler aynı taleplerini onlara da iletirler. Yapılan araştırma sonrasında söz konusu 42 Kıbrıs Türk'ünden 13 kişinin tüberküloz hastası ve yaralı olduğu, 20 kişinin evsiz ve yardıma muhtaç bulunduğu, 9 kişininse hasta ve yaralı olmadığı, ayrıca yardıma muhtaç bir durumu olmayan varlıklı kimseler oldukları anlaşılacaktır. Kızılay tarafından hasta ve yaralı olanlarla yardıma muhtaç durumdaki toplam 33 kişiden 27 kişi 25 lira otobüs ücreti ödenerek otobüsle Ankara'ya gönderilirken 6 kişi de yol ücretleri Binbaşı rütbesindeki bir askeri personel tarafından ödenerek Mersin'e giderler.

Aynı tarihlerde Kızılay Genel Merkezi'ne ulaşan bir yazı ise Kızılay'ın şahsında Kızılay personelinin Kıbrıs Türklerine yönelik cansiperane ve fedakârca gayretlerini şükranla karşılayan bir takdir ve teşekkür yazısıdır;⁵⁵

⁵⁴ Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğü Başmüfettişliğine gönderilen 5 Mart 1964 tarihinde gönderilen 72 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁵⁵ Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından Kızılay Genel Merkez Başkanlığına gönderilen 31 Mart 1964 tarih ve 98 (13.417) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

“Kıbrıs’ta cereyan eden feci olaylar neticesinde yaralananların karşılanmasına, istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasında, hastanelerden çıkarılmaları için lüzumlu giyecek vesairenin temininde, otellere yerleştirilmelerinde, otellerde takip ve her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasında tatil ve bayram düşünmeden geceyi gündüze katarak bir anne şefkati ile alakadar olan Sayın Bayan Hadiye’ye gerek Kıbrıs Türk Kültür Derneği olarak ve gerekse Kıbrıslı yaralılar ve hastalar adına teşekkür etmeyi bir vicdan borcu telakki ettiğimizi arz eder ve takdir ve teşekkürlerimizin adı geçen Bayan Hadiye’ye duyurulmasına emirlerinizi rica ederiz. Hasta ve yaralıların bir kısmı henüz muhtelif hastanelerde ve evlerde kalmaktadırlar.

Bunların takip ve ihtiyaçlarının tespit işinin yine kurumunuzun görevlendirmiş olduğu Bayan Hadiye tarafından yapılmasına müsaade buyrulmasını rica ederiz. Başkanlığımıza terettüp edecek olan hususların tarafımızdan memnurlukla yapılacağını arz ederiz. Sayın Kemal Akador’un Kıbrıs konusunda göstermiş bulunduğu anlayış ve sarf etmiş olduğu büyük gayreti de takdir ettiğimizi bu vesile ile arz eder, kendisine teşekkürlerimizin ıblâğını dileriz. Kıbrıs meselesinin zuhuru anından itibaren sayın müessesenizin inisiyatifini ele alarak göstermiş olduğu büyük gayret ve yapmak lütfunda bulunduğu muazzam yardım ve muzaheretin her türlü takdirin üstünde bulunduğunu bu vesile ile bir kez daha arz eder, minnet ve şükranlarımızın kabul buyrulmasını dileriz.”

Kızılay ise gerek Kıbrıs’taki yardıma muhtaç insanlara yönelik yardım faaliyetlerinde gerekse Türkiye’ye gelen veya getirilen hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerinin tedavi ve bakımları konusunda son derece titiz ve özenli davranmaktadır.⁵⁶

“Derneğimiz tarafından 1963 yılı Aralık ayı sonlarında Kıbrıs’ta vukuu bulan elim hadiseler üzerine gıda maddeleri ve çeşitli malzeme yardımları meyanında Lefkoşa’da bir Kızılay İlk Yardım Hastanesi de teşkil olunmuştur. Adı geçen hastanede tedavileri mümkün olamayan hastalar başhekimlikçe gösterilen lüzum üzerine Türkiye’ye gönderilmekte ve yurdumuzda tedavileri ikmal olunanlar keza masrafları Derneğimiz tarafından karşılanmak üzere tekrar Kıbrıs’a sevk edilmektedirler. Bunun dışında Kızılay yardım malzemesini götüren gemiyle Mağusa’dan yurdumuza bizzat Türkiye Büyükelçiliği ve Rum makamları nezdinde teşebbüse geçerek şahsi müracaatları neticesinde Mersin’e gelen Kıbrıslı soydaşlarımız bulunmaktadır. Adı geçenlerin yurdumuza gelişlerinde dernek olarak tavassutumuz bulunmadığı gibi kendilerine buradaki masraflarının karşılanacağı hakkında bir işlem de tarafımızdan yapılmamıştır. Ayrıca öğrendiğimize göre gemilerle bu şekilde Mersin’e gelmek isteyenler

⁵⁶ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Ankara Valiliğine gönderilen 6 Ağustos 1964 tarih ve 22273 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

Kıbrıs'taki Türkiye Büyükelçiliğine Kızılay'dan hiçbir nam altında yardım talep etmeyeceklerine dair yazılı vesika dahi vermiş bulunmaktadırlar.

Kızılay tarafından yürütölen Kıbrıs bağış kampanyasının gayesi Kıbrıs'taki soydaşlarımıza bizzat yardımları yerinde ulaştırmaktır. Ancak yaralı ve hasta Kıbrıslı soydaşlarımızın hangi yoldan memleketimize gelirlerse gelsinler bir hastanede tedavilerinin ikmalı için Derneğimizce gereken ilgi ve yardımda bulunulacağı tabiidir...”

Öte yandan Kıbrıs'tan tedavi amacıyla Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen 35 mücahidin zaruri ihtiyaçlarını karşılamak için her ay kendilerine ayda 300 lira ödenmesini teminen Kıbrıs'a Yardım Komitesi'nin 88 sayılı kararıyla Kızılay'a Kıbrıs Fonu'ndan Aralık 1965, Ocak ve Şubat 1966 döneminde 31.500 lira verilmiş durumdadır. Bununla birlikte tedavileri İstanbul'da devam etmekte olan Mansura köyünden olan ve aynı köyde mücahitlik yaparken bacağından Rumlar tarafından vurulan, Lefkoşa Türk Hastanesi'nde başlanan tedavisi iyi sonuç vermediğı için Türkiye'ye getirilen Ekrem Faik, Baf kazası mücahitlerinden olan görev sırasında geçirdiğı kaza sonrasında bacağı kırılan ve ilk tedavisi Limasol ve Lefkoşa Genel Hastanesi'nde yapılmasına rağmen bir sonuç alınamayan Önel Osman ve Baf kazası mücahitlerinden olan ve bacağından Rumlar tarafından yaralanan ve Türkiye'ye gelmeden önce İngilizlere ait Akrotiri Üssü'nde bulunan Prenses Mary Hastanesi'nde tedavi görmesine rağmen iyileşmemesi üzerine Sefer Kalkavan gemisiyle 27 Mayıs 1965 tarihinde Mersin'e getirilen Hıfzı Salih tarafından Dışışleri Bakanlığı KİPİG Başkanlığına müracaatta bulunulur.⁵⁷ 29 Mart 1966 tarihinde bizzat Kıbrıs Türk Kültür Derneğı İstanbul Bölgesi sorumlusu Prof. Dr. Derviş Manizade tarafından Kızılay Genel Müdürü Dr. Fikret Pamir'e yapılan müracaat ise bizzat yukarıda ayrıntılı bilgi verilen yaralı ve hasta Kıbrıs Türkleriyle öğrenciler hakkındadır;⁵⁸

“Aziz meslektaşım,

KİPİG toplantısındaki faydalı ve müspet fikir birliğinizden gerçekten çok memnun olmuş ve ertesi gün sizi makamınızda ziyaret etmeye karar vermiştim.

⁵⁷ Dışışleri Bakanlığı KİPİG tarafından Kızılay Derneğı Genel Müdürlüğüne gönderilen 18 Ocak 1966 tarih ve 24 (3075/99) sayılı yazı ve ekleri. KGMA. K-4643. 1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

⁵⁸ Kıbrıs Türk Kültür Derneğı İstanbul Bölgesi sorumlusu Prof. Dr. Derviş Manizade tarafından Kızılay Genel Müdürü Dr. Fikret Pamir'e gönderilen 29 Mart 1966 tarih ve 12967/386 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

Ancak Başbakan'ın bizimle görüşme randevusu (O günkü Millet meclisi toplantısının saat 24.00'e kadar devam etmesi sonunda) ertesi güne kalmış bulunduğundan Genelkurmay II. Başkanı ile de görüşmek için randevu verilmiş bulunduğundan sizi ziyaret imkânı bulamadan İstanbul'a dönmek zorunda kaldığımdan cidden üzgünüm. Bu yüzden zatîalinizle görüşmekliğim gereken birkaç meseleyi bu mektupla bildiriyorum.

1- Kıbrıs mücahitlerinden Hıfzı Salih (20 Ağustos 1965'den beri), Önel Osman (11 Ekim 1965'den beri) tedavileri Ankara'da doğru dürüst yapılamadığından Kıbrıs Cemaat Meclisi'nden birisinin delaleti ile bana gönderilmişlerdi. Kendilerini kliniğe yatırdım. Röntgen filmlerini İstanbul Kızılay merkezinden sağladım. Ameliyatlarını yaptım. Çok farklı olarak şifaya doğru gidiyorlar. Bu çocuklar ilk çarpışmalarda yaralananlardandırlar. Bu sebepten kendilerine Kıbrıs Türk Kültür Derneği vasıtasıyla ayda 150 lira veriliyordu. Kasım ayına kadar bu parayı alan bu iki yaralı mücahit o zamandan beri hiç para alamadıklarından sağa sola borçlanmak zorunda kalmışlardı.

O gün KİPİG toplantısında bahsettiğim gibi Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi bu paranın Kızılay tarafından verileceğini söyledi. Oraya başvurduk. Dernek verecek dendi. Kısaca bu iki zavallı iki cami arasında kaldı. O günkü toplantıda zatîaliniz verilmek üzere yazıldığını söylediniz. Nihayet iki gün evvel Kızılay'dan bir memur gelip çocuklara Mart aylığı olarak 150'er lira vermiş fakat bunlara Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylıkları olarak 4'er aylık daha vermek lazım. Aksi takdirde edindikleri borçları ödeyemezler. Çok izzeti nefis sahibi oldukları için elbiselerini satmaya kalkacaklar. Hülâsa çok acı bir durumdalar. Bunun için bu iki mücahide Mart ayı verildiğine göre geri kalan 4'er aylık (600) altışar yüz liranın da acilen gönderilmesi moral takviyeleri için de şart olduğu inancındayım. Hizmetinizi bekler, peşin teşekkürlerimi bildiririm.

2- Diğer bir konu da Tıp (Fakültesi) son sınıf talebesi olan Metin Kemal Atakan meselesidir. Bu delikanlı da bize gönderildi; ancak biraz fizik tedavi yapılabildi. Erenköy'de bir bomba yaralanmasıyla bir elinde çok ileri derecede fonksiyon bozukluğu bulunan bu müstakbel doktorun elinin ameliyatı için Londra veya Edinburg'a gitmesi gereklidir. Zira bu iki yerde sadece el cerrahisi ile uğraşan birer süperspesialist vardır. Böyle olmasa biz de yapardık. Asıl ameliyat yapıldıktan sonra yapılacak ekzersizler ve fizik tedavi vesairenin de bizde yapılması imkânsızdır. Herhalde bu arkadaşın bu imkânlardan faydalanmasını sağlamak gerektiğine de inanıyorum. Bu hususta da hizmetinizi rica edeceğim. Metin hastanede 3-5 gün kaldıktan sonra çıktı ve halen son sınıf derslerine devam ile imtihanlarına hazırlanıyor.

3- Diğer Erenköy'den yeni gelen mücahit öğrencilere galiba 250'er liralık bir burs verilecekmiş. Galiba Milli Eğitim Bakanlığı vasıtasıyla verilecek olan bu paranın Mart aylığı da henüz gelmedi. Önümüz bayram, bu çocuklara hiç değilse 100'er lira avans yollasalar acele çok iyi olur. Fakat bu Kızılay'dan

verilmeyeceğinden sadece ilgililer nezdinde mümkünse delaletinizi rica edecektim.

4- 200 kw röntgen cihazının da gönderildiğini öğrendiğim zaman çok sevineceğimi bildirir, bu hususta da yardım ve himmetinizi bekler, bu vesile ile de derin saygı ve talihsiz Kıbrıs'a teselli için zatîalinizin yardım ve gayretlerinize Kızılay'ın himmetlerinden dolayı minnet ve şükranlarımı saygılarımla bildiririm.”

28 Mayıs 1966 tarihinde Namık Kemal isimli Kızılay yardım gemisiyle tamamen kendi arzu ve paraları ile Türkiye'ye gelenlerin dışında tedavi amaçlı olarak Türkiye'ye getirilen ve Salih İbrahim, Orhan Salahi, Mustafa Salih, Mehmet Hasan, Ulus Yeşilada, Cahit İrfan, Zeki Mustafa Bakıroğlu, Mehmet Behiç İbrahim, Cemil Süleyman, mücahit ailesi Şifa Arife, Gülten Kemal, mücahit çocuğu Sedat Hüseyin, üniversite eğitimi yarım kalmış Vasfi Gürkan ve aynı durumda olan Saydam Süleyman'ın da arasında olduğu 14 kişilik mücahitler listesinde ismi bulunan Mustafa Salih ise uzun bir süre Ankara'da Yüksek İhtisas Hastanesi'nde yatarak tedavi görür.

Bununla birlikte söz konusu kişinin hastalığının tedavisinin neredeyse imkânsız olduğu ortaya çıkınca Mustafa Salih 11 Temmuz 1966 tarihinde hastaneden taburcu edilir ve kendisine 15 gün süreyle Ayaş veya Kızılcahamam kaplıcalarında kür tedavisi yapılması konusunda bir de rapor verilir. Bu tedavi sonrasında ise hastanın Kıbrıs'a gönderilmesi kararlaştırılır. Konuyla ilgili olarak Kıbrıs Türk Cemaati Ankara Bürosu Başkanı Ekrem Yeşilada tarafından Kızılay'a yapılan müracaatta bu kür tedavisi konusunda yardım edilmesi, ayrıca bir defaya mahsus olmak üzere 300 lira yardımda bulunulması istenir ve “Hasta tedavisinin imkânsız olduğunu bilmiyor. Lütfen bundan kendisine bahsedilmemesi”⁵⁹ rica edilir. 23 Aralık 1963 tarihinden başlayarak Kızılay tarafından tedavi amaçlı olarak Türkiye'ye getirilen “...ekseriyetini Kıbrıs meselesi gibi milli bir davamızda vatan vazifesini görmekte olan kahraman mücahitlerimizin teşkil ettiği...”⁶⁰ hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerine

⁵⁹ Kıbrıs Türk Cemaati Ankara Bürosu tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 14 Temmuz 1966 tarih ve 10/66.Muh (24.997/610) sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

⁶⁰ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 30 Mayıs 1967 tarih ve 2973 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1967/9-4 Kıbrıs.

uygulanan sağlık yardımları başta ücretsiz tedaviyi kapsamaktadır ve bu çerçevede “ayakta tedavi süresine inhisar etmek üzere ayda 300 lira nakdi yardım yapılması, zarureti bir raporla tevsik edilmek kaydıyla suni aksam mubayaa edilmesi, memleketimizde tedavisine imkân görülemediği raporla tevsik edilen hastaların yabancı memleketlerde tedavi ettirilmesi, tedavinin bitiminde adaya dönüş için gerekli otobüs ve uçak biletlerinin satın alınması”⁶¹ söz konusu olur.

Ç- OTELLERDE KALAN KIBRIS TÜRKLERİ

21 Aralık 1963 sonrasında Rum saldırılarının başladığı Kıbrıs’a yönelik yardım girişimlerine derhal başlayan Kızılay 23 Aralık 1963 tarihinden itibaren adaya yönelik yardımlara başlar ve ardından Kızılay İlk Yardım Hastanesi’nin Kıbrıs’ta devreye sokar. Bu arada hasta ve yaralı durumda olan ve tedavileri Kıbrıs’ta bilinen sebeplerle yapılamayan Kıbrıs Türklerinin de Türkiye’ye getirilmesi söz konusu olur. Bu insanların gerek havayoluyla Ankara’ya gerekse deniz yoluyla Mersin veya İskenderun’a getirilmesi sonrasında kalacak yer sıkıntısı çeken veya tedavileri tamamlanmasına rağmen Kıbrıs’a dönemeyenlerin geçici bir süreliğine çeşitli otellerde kalmaları sağlanır. Bu kapsamda Mersin’de Günaydın Oteli, Ankara’da Gül Palas Oteli, Uzun Otel ve Seyhan Oteli Kıbrıs Türklerinin barınmaları için Kızılay tarafından anlaşma yapılan oteller arasındadır. Günaydın oteli 23 Aralık 1963 günü Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçen ve bugün Barbarlık Müzesi olarak ziyaretçilere açık olan evde Bnb. Nihat İlhan’ın eşi ve üç çocuğu yanında eşini kaybeden Hasan Yusuf Gudum ve aynı evde yaralanan Meriç (Mora) köyünden yeğerlerinin de bir süre kaldıkları oteldir. Kızılay bu otellerde kalan Kıbrıs Türklerine bu çalışmanın farklı bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde verildiği üzere çeşitli oranlarda maddi yardımda da bulunmuştur. Öte yandan bu otellerde kalan ve tedavileri tamamlanan hasta ve yaralılarla ilgili olarak zaman zaman sorunlar da yaşanır,⁶²

⁶¹ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 30 Mayıs 1967 tarih ve 2973 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1967/9-4 Kıbrıs.

⁶² Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 25 Mart 1964 tarih ve 1.297 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

“Kıbrıs’tan tedavi maksadıyla ekiplerimizle Ankara’ya getirilen hastalar hastaneden çıktıktan sonra Kıbrıs’tan elbisesiz ve pijama ile geldiklerinden elbiseleri alınmakta ve yüksek tensipleri gereğince memleketine gidinceye kadar Gül palas ve emsali otellere yerleştirilmekte, sabah kahvaltılarının ücreti ödenmekte ve ayrıca yiyecek masraflarını da karşılamak üzere haftada 100 lira da harçlık verilmekteydi. Bu kere imkânlar gelişmesine rağmen hastaneden çıkanlar Kıbrıs’ta emniyet olmadığından gitmemekte ısrar etmektedirler. Son defa yüksek müsaadeleriyle sabah kahvaltılarının verilmesinden tevakki olunmuş, yalnız haftada 100 lira yemek masrafı ile otel kiralalarının ödenmesin devam olunmaktadır. Bu husus şikâyeti mucip olmuştur. Diğer taraftan hastanede bulunan hastalara da ancak sigara, portakal, elma vesair ihtiyaçlarını karşılayacak kadar harçlık verilmektedir.

Bu kere hastanede bulunan birçok hastalar iyi olmadan hastaneden çıkmak istemekte ve tahtinde müstecir olarak haftada 100 lira almak için ayakta tedaviyi tercih etmektedirler. Bu arada yukarıda arz edilen yardımlara rağmen hastaneden çıkarak otellere yerleştirilen ve memleketlerine dönmek istemeyen Kıbrıslılar kendilerine verdiğimiz yardımları da küçümsemekte ve hallerinden şikâyetle bulunmakta, hatta derneğimiz aleyhinde konuşmalara da başlamış bulunmaktadır.

Bu durum karşısında otellerde kalan Kıbrıslıların derhal Kıbrıs’a sevkine, ayakta tedavileri devam edenlerin otel kiralalarının ve haftalık 100 lira yemek paralarının verilir verilmemesi hususuna da karar ittihazına, bütün fedakârlıklarımıza ve gayretlerimize rağmen kendilerini memnun edemediğimiz Kıbrıslıların işleriyle Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nin meşgul olması tensip edilirse verilecek avanslarla bu soydaşlarımızın ihtiyaçlarının Kıbrıs Türk Kültür Derneği marifetiyle teminine karar ittihazına buyruk ve müsaadelerini arz ederim.

Aynı dönemde yaşanan bir başka sorun ise içinde bulunulan olağanüstü şartlardan menfaat sağlamaya çalışan bir takım insanların türemesi ve bunların yarattığı sıkıntılardır. Örneğin Kıbrıs’taki Kızılay İlk Yardım Hastanesi tarafından Türkiye’ye tedavi amaçlı olarak gönderilen hastaların arasında sefaret, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi ve diğer resmi kurum ve kuruluşlar aracılığıyla gelen ve hasta olmayan şahısların bulunması ve bunların Kızılay tarafından hasta ve yaralıları yönelik bütün hizmetlerden istifade etmesi, Türkiye’ye geldikleri andan itibaren gidecekleri yere kadar ulaşım ücretlerini Kızılay’a ödetmek yönünde teşebbüste bulunmaları, bu girişimlerine gerekçe olarak da anavatana geldiklerini ve buralarda kendilerinin birer yabancı olduklarını ileri sürmeleri ve muhtaç durumları nedeniyle yardıma ihtiyaçları bulunduğunu belirtmeleri ve bu konuyla ilgili olarak resmi ve

askeri makamları devreye sokmaya çalışmaları ve bu yolla “manevi baskı” oluşturmaya çalışmaları sıkıntı ve rahatsızlık yaratır.⁶³

Örneğin Mart 1964 itibarıyla adadan tedavi maksadıyla getirilen kafilede hasta ve yaralı olmamasına rağmen Kızılay imkânlarından istifade ederek Türkiye’ye gelmiş toplam 13 kişi bulunmaktadır ve bunlar da durum anlaşıncaya kadar Kızılay tarafından diğer hastalarla birlikte Ankara’daki hastanelere yerleştirilmişlerdir. Öte yandan bu şekilde Kızılay’a ait gemiyle İskenderun’a gelen ve hasta olmadıkları anlaşılan kişilerin Kızılay yetkilileri tarafından kendilerine o andan itibaren yapılacak herhangi bir yardımın söz konusu olmadığına bildirilmesinin ardından bu kişiler tarafından İskenderun’da İskenderun garnizon komutanlığına yapılan müracaat ve Kızılay’ın kendilerini İskenderun’da bırakmak istediği yönündeki şikâyetleriyle garnizon komutanlığı devreye girerek “bu soydaşlarımızı gidecekleri yere kadar nakletmeleri hususunda ısrar der.”⁶⁴ Bu durumun yarattığı sıkıntıyı engelleyebilmek amacıyla Kızılay tarafından Kıbrıs’ta tedavi imkânı bulamayan hastalar dışında hiç kimsenin Kızılay imkânlarını kullanarak Türkiye’ye gelmesini önlemek üzere girişimler de başlatılır.

Aynı şekilde daha sonraki süreçte ve özellikle Geçitkale ve Boğaziçi bölgelerine EOKA ve Rum saldırılarının devam ettiği günlerde Kızılay tarafından Kıbrıs’tan yaralı ve hasta getirilmesine devam edilir. Bu kapsamda Türkiye’ye getirilen 8 mücahitten yapılan araştırma sonucu Enver Âdem, Ali Ziya Ertürk, Cevat Mehmet, Halil Mehmet ve Ergün Rahmi’nin fakir ve yardıma muhtaç oldukları öğrenildiğinden bu mücahitlerin tedavilerinin ücretsiz yapılması, hastaneye yatırılmaları durumunda da zaruri masraflarını karşılamak üzere ayda kişi başına 150 lira nakdi yardım yapılmasına, ayrıca ayakta tedavi görececek olanların da otel masraflarının karşılanarak

⁶³ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 25 Mart 1964 tarih ve 129 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

⁶⁴ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 25 Mart 1964 tarih ve 129 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

450 liralık bir yardımda bulunulmasına karar verilir.⁶⁵ Söz konusu 5 mücahidin tamamı Ankara’da Turist Otel’de kalmaktadır. Öte yandan 1 Şubat–30 Nisan 1964 döneminde toplam 114 Kıbrıslı Türk’e hastane ve tedavileriyle verilen ücret, haftalık ve aylıklar da dâhil toplam 21.198.000 lira masraf yapılır. Aynı dönem içinde durumu kritik olan 18 Kıbrıs Türk’ü de uçakla adaya gönderilir. Aynı dönemde hastanede olmamakla beraber tedavileri uzun süren ve hastaneden çıkartılan 4 kişi Uzun Otel, 5 kişi de Seyhan Otel’de kalırlar. Söz konusu bu oteller daha önce Kızılay tarafından anlaşma yapılmış olan otellerdir ve Kıbrıs’tan gelen hasta yakınlarıyla ayakta tedavi gören veya hastanede işi bitip adaya dönmeyi bekleyenlerin kaldıkları otellerdir. Ancak daha sonra Uzun Otel müdürünün Rum bir kadın olmasının⁶⁶ otelde kalanlarda rahatsızlık yaratması, diğer otelin de imkânlarının özellikle bazı özel hastaların farklı saatlerde sıcak su temini ve asansör gibi ihtiyaçlarına cevap verememesi sebebiyle bu otellerde kalanlar Kıbrıs’tan gelen öğrencilerin de kaldıkları Turist Otel’e aktarılırlar. Söz konusu yazıda “Otel müdürünün bir Rum kadını olması mahzurlu görüldüğünden Kızılay tarafından Uzun Otel’de misafir edilmekte olan Kıbrıslı hastalar bir süre önce yapılan müracaatımız üzerine bu otelden alınarak cebeci’de Yeni Seyhan palas Otel’ine nakledilmişlerdir. Ancak bu otelin de gerek konfor ve gerekse bakım ve temizlik bakımından özellikle hasta kimselerin kalacağı bir yer olmadığı vaki şikâyetlerden ve büromuzca yapılan tetkiklerden anlaşılmış bulunmaktadır. Söz konusu otelin banyo ve resepsiyon bakımından da pek yetersiz olduğu görülmüştür. Nitekim Hacettepe Hastanesi’nde ayakta tedavi görmekte olan Kıbrıslı hastalardan Türkiye Akpınar’a doktoru her gece banyo küvetini doldurarak bir süre sıcak suda kalması tavsiye edildiği halde otelin bu nevi imkânları bulunmadığından bu mümkün olamamış ve hastanın başka bir otele nakli bahis konusu olmuştur. Öte yandan hâlihazır Kıbrıs’tan gelmekte olan yüzlerce öğrencimizin kalmakta olduğu Turist Otel

⁶⁵ Dışişleri Bakanlığı KİPİG Başkanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel başkanlığına gönderilen 9 Ekim 1967 tarih ve 666 (33.877) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

⁶⁶ Kıbrıs Türk Cemaati Ankara Bürosu adına Ekrem Yeşilada tarafından Dışişleri Bakanlığı KİPİG Müdürlüğüne gönderilen 22 Mayıs 1967 tarih ve 113/67 H sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

yetkilileri ile yapılan özel bir temas sonucu yeni Seyhan Palas Oteli'ne ödenmekte olan fiyattan (Bir geceliği adam başına 10 liradır.) Turist otel'in de Kıbrıslı hastaları bir cemile olarak kabul edebileceği öğrenilmiştir. Bu bakımdan söz konusu hususların göz önünde tutularak Kıbrıslı hastalarımızın daha temiz ve konforlu bir otele nakli hususunda tavassut ve yardımlarınızı rica eder, saygılarımı sunarım.” denir. Bu dönemde Türk Cemaat Meclisi tarafından yardıma muhtaç Kıbrıslı mücahitlerin isimleri de Kızılay'a teslim edilir ve adı geçen 45 kişiye çeşitli yardım yanında aylık da bağlanır. Böylece Kızılay hasta ve yaralı insanların tedavisi, onlara gerekli olan çeşitli tıbbi cihaz ve alet temini, Türkiye'de tedavisi mümkün olmayanların yurtdışına gönderilmeleri, ayrıca tedavilerini tamamlamış olanların da tekrar adaya götürülmeleri faaliyetlerine aralıksız devam eder. Bu arada Kıbrıs Türk Cemaati Ankara Bürosu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına yapılan müracaatla “ Kıbrıs'ta tedavileri mümkün olmadığı cihetle Cemaat yetkililerince Türkiye'ye gönderilen Kıbrıslı hastaların bir kısmı için Kıbrıs talebe yurtlarında yer temini mümkün olmadığından bunların dernekleri tarafından Dışkapı'daki Uzun Otel'e yerleştirildiklerini ve tedavi süresince orada misafir edildiklerini, ekserisini kadın, kimsesiz çocuk veya yaşlıların teşkil ettiğini ve sayıları da şimdilik 5-6 kişiyi geçmeyen bu hastaların hastanelere uzak olmaları sebebiyle gidiş gelişlerinin çok zor ve masraflı olduğunu, bu halin şikâyet ve sızlanmalara sebebiyet verdiğini, söz konusu otelin kendi bürolarından, Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nden ve Kızılay Derneği'nden uzak olmasının bu hasta soydaşlarımızla gereği gibi ilgilenmeye mani teşkil ettiğini bildirmekte ve bu mahzurlar göz önünde tutularak Kıbrıslı hastaların Yenişehir'de fiyat bakımından muadil bir otele nakledilmeleri hususunda dernekleri nezdinde tavassutta bulunmamızı rica etmektedir.” denir.⁶⁷ Bu arada Seyhan Oteli'nde kalmakta olan hasta Kıbrıs Türkleri ve yakınlarının bu otelden memnun olmadıkları yönünde şikâyetlerde bulunmaları üzerine başka bir otele taşınmaları söz konusu olur. Şikâyetlerin artması üzerine Kızılay tarafından söz konusu otelde

⁶⁷ Dışişleri Bakanlığı KİPİG Başkan Yardımcısı Tahir Şentürk imzasıyla 15 Mart 1967 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 108 (9819/1524) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

yapılan incelemede otelde kalp ameliyatı geçiren bir hastanın dördüncü katta ve 30 numaralı odada kaldığı, asansör olmaması nedeniyle iniş ve çıkışların hasta üzerinde çok ciddi sağlık sorunları oluşturduğu, üçüncü kat 21 numarada kalmakta olan Türkiye Akpınar'ın prostatit hastalığıyla ilgili verilen raporda küvette banyo yapması gerektiği yazılı olmasına rağmen küvetsiz bir odada kaldığı ve bu durumun da hastalığını şiddetlendirdiği, gırtlak kanseri olan yaşlı bir hastanın ise karanlık ve havasız bir odada kalmakta olduğu anlaşılr.⁶⁸

D- KIZILAY SEYYAR İLK YARDIM HASTANESİ KURULMASI

Kızılay ayrıca 31 Aralık 1963 tarihinde yayımladığı bir duyuruyla “hadiselerin devam ettiği hatta kadın ve çocuk nazarı itibara alınmaksızın Türkleri imha siyaseti güdüldüğü” öğrenildiğinden uzun vadeli ve büyük ölçüde bir yardım kampanyasına başlandığını da duyurur. Aynı gün Başbakanlık tarafından Kızılay’a 200 bin liralık yardımda bulunulur. Bu yardım kampanyası dâhilinde elde edilen gelirle ilk etapta alınan ve peynir, bulgur, pirinç, fasulye, nohut, yeşil mercimek, zeytinyağı, Vita yağı, şeker, makarna ve undan oluşan 17.632 kilo gıda malzemesi 4 Ocak 1964 günü üç uçakla gönderilirken 300 tonluk bir yardım da deniz yoluyla İskenderun’dan Mağusa’ya sevk edilir.⁶⁹ Aynı gün itibarıyla Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir tarafından hazırlanan Kıbrıs raporu ise adada olup bitenleri olanca gerçekçiliğiyle ortaya koyar;⁷⁰

“Kıbrıs’ta yaşayan soydaşlarımızın iki haftadan beri uğradıkları kanlı tecavüzlerin safahatı yüksek heyetinizin her ferdi tarafından hassasiyet ve alaka ile takip edildiğine şüphe yoktur. İnsanlık tarihinin yüz karası olacak facialar karşısında Türk milletinin duyduğu ıstırapı paylaşan derneğimiz bir asra yaklaşan geçmiş mazisinde birçok defalar ifa ettiği yardımlar gibi bu hadiselerde de kendisine düşen şerefli vazifeyi ilk andan itibaren yapmaya koyulmuştur. Yönetim Kurulumuz Kıbrıs’ta 21 Aralık 1963 günü radyo ve matbuattan Türklere tecavüz edildiğini öğrenmekle haddi zatında bir polis vakası hududunu aşmayan hadisenin daha vahim neticelere varma ihtimali düşüncesiyle derhal

⁶⁸ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel başkanlığına gönderilen 30 Mayıs 1970 tarih ve 2804 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1967/9-4 Kıbrıs.

⁶⁹ KGMA. K-4637.1964/9-4 Kıbrıs.

⁷⁰ KGMA. K-4709 (6228).1964/9-4 Adnan Öztrak’ın Kıbrıs’a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

depolarımızda mevcut hastanelerin durumlarını tetkike başlamış ve malzeme ve ilaç noksanlarını temine yönelmiştir.

Bu arada diplomatik münasebetlere girilmiş, polis vakalarının çoğalması üzerine Kıbrıs'a bir hastane sevki için teşebbüse geçilmiş, 24 Aralık 1963 tarihinde THY uçağı ile 9.698.50 liralık malzeme, ilaç ve pansuman malzemesi mubayaa ve depolarımızdan tahsis suretiyle Kıbrıs'a sevk edilmiş ve Kıbrıs'taki İngiliz makamlarının tavassutu ile bu malzeme acil olarak muhtaçlara ulaştırılmıştır. Bu partide 50 şişe kan, 35 şişe plazma ve yeteri kadar kan verme takımı sevk edilmiştir.

Bu arada hadiseler siyasi karakter arz etmeye başladığından muhabere ve münakale imkânları ortadan kalkmıştır. İngiliz makamlarıyla yaptığımız temaslar müsmir netice vermiş, olayların inkişafı Yönetim Kurulumuzca hassasiyetle izlenerek tecavüzün fecaat halini alması üzerine Kıbrıs'a hastane tahrikine zaruret hâsıl olmuştur. Bu arada Kıbrıs'taki yaralıları yurda nakletmek üzere bir doktor ve iki hemşire tanzif edilmiş, 47.313.62 liralık ilaç, pansuman malzemesi ve bir miktar giyecek ve battaniye 26 Aralık 1963 tarihinde Türk Hava Kuvvetleri'ne ait üç uçakla Kıbrıs'a sevk olunmuştur. Bu arada Dışişleri Bakanlığı, Genelkurmay, Sağlık Bakanlığı ve sağlık tesislerimizle sıkı bir irtibat kurarak yaralıların zamanında nakli ve hastanelere sevki için gerekli hazırlıklar ikmal edilmiş, yardım gönderilen uçaklarla yurda getirilen 23 yaralı Ankara ve Gülhane hastanelerine yerleştirilmiştir...

Pijama ile yurda nakledilen felaketzedelerin lüzumlu giyim eşyaları temin edilmiş, kendilerine verilmiştir. Bu kere taburcu edilenler için elbise, Frenk gömleği, çamaşır, ayakkabı ve pardösü mubayaa edilerek ihtiyaçları temin olunmuş ve 23 hastaya 600 lira cep harçlığı olarak verilmiştir. Bu arada memleket dâhilinde iş görmek üzere hazırlanan ilk yardım hastanesinin Kıbrıs'ta muhtemel büyük hadiselerle cevap verecek mahiyette olmadığı nazarı itibara alınarak hastanenin takviyesine zaruret hâsıl olmuş, zamanın darlığı dolayısıyla piyasadan müstacelen mubayaası mümkün olmayan bazı malzeme 500 yataklı harp hastanesi kadrosundan alınarak bilahare satın alınarak yerine konulmak üzere mezkûr hastaneye verilmiştir. Diğer taraftan Türk Hava Kuvvetleri'nin imkânları göz önünde bulundurularak birkaç saat zarfında sevki gereken mezkûr hastanenin diğer ihtiyaçları piyasadan alelacele mubayaa suretiyle ikmal edilmiştir. Takdir buyrulacağı üzere böyle ani ve hayati durumlar karşısında Satın Alma Talimatnamesi'nin mubayaa prensiplerinden biz zarar ayrılmak mecburiyetinde kalmıştır.

Bu hastane 5 doktor, 4 teknisyen, 10 hemşire ve idareci olmak üzere 19 kişilik kadrosuyla 31 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs'a THK'ne ait 3 uçakla sevk edilmiştir. Ayrıca bu hastaneyi götüren uçakların dönüşünde yaralı getirmek üzere bir doktor ve bir hemşire görevlendirilmişse de Lefkoşa ile köylerin irtibatı kesilmiş olduğundan uçaklar ve ekibimiz yaralı alamadan geri dönmüştür. Bu üçüncü yardıma ait masraflar yekûnu 636.375.22 lira olmakla her üç grupta yapılan yardımların umumi yekûnu 693.387.34 lirayı bulmuştur.

Ayrıca Türk gençliğinin betahsis Kıbrıs için verdiği kanlar ikinci grupta 250 şişe, üçüncü grupta da 110 şişe olarak Kıbrıs'a sevk edilmiştir.

Bu arada hükümet makamlarıyla yapılan temas neticesinde hadiselerin tevali ettiği hatta kadın ve çocuk nazarı itibara alınmaksızın Türkleri imha siyaseti güdüldüğü öğrenilerek derneğimiz uzun vadeli ve büyük ölçüde bir yardımın zaruretine inanmış ve halkımızın ısrarlı arzularına uyarak 31 Aralık 1963 tarihinde yayımladığı bir beyanname ile bütün yurda şamil olmak üzere Kıbrıs'a yardım kampanyası açmıştır. Bu kampanyanın milletimizin ve hayırseverlerimizin büyük teveccühüne mazhar olacağından hiç şüphemiz yoktur. 31 Aralık 1963 günü Dışişleri Bakanlığı ile temaslarımız sırasında aldığımız bir mesajda Başbakanlığın Kızılay'a 200.000 liralık bir yardımda bulunacağı ve bu para ile gıda maddesi mubayaa edilerek acilen Kıbrıs'a sevk edilmesi talep edilmiştir. 1 Ocak 1964 günü bu para ile alınacak gıda maddelerinin sevk ve müteakip yardımların planlanması için Dışişleri Bakanlığı'nda özel bir toplantı yapılmıştır.

Bu toplantıya derneğimizi temsilen Genel Sekreter Adnan Öztrak ve Genel Müdür iştirak etmiştir. Müzakereler neticesinde Kızılay eliyle satın alınacak ve tedarik edilecek gıda maddelerinin uçak veya deniz yoluyla süratle Kıbrıs'a gönderilmesi kararlaştırılmış ise de bilahare Kıbrıs'taki İngiliz makamlarının bu malzemeyi kendilerine ulaştırmak için Kıbrıs hükümetinden müsaade alınmasını talep etmesi üzerine diplomatik temas zarureti hâsıl olmuş ve sevkîyat bugüne kadar gecikmiştir. 3 Ocak 1964 günü Dışişleri Bakanlığı'nda Genel Sekreter Adnan Öztrak ve Genel Müdür Muzaffer Akın'ın iştirakiyle ikinci bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda Türk hükümetinin Kıbrıs hükümetinden gıda maddelerinin Kıbrıs'taki Türk sektörüne ulaştırılması için müsaade alınmak kaydı şartıyla nakliyatın Hava ve Deniz Yolları'yla yapılabileceği öğrenilmiş ve Hava Kuvvetleri'nin şimdilik ancak 18 ton gıda maddesini 4 Ocak 1964 tarihinde nakle hazır olduğu bildirilmiştir. Birkaç saat zarfında piyasadan mubayaa edilerek dün gece saat 21.30'da Türk Hava Kuvvetleri'ne ait iki uçağa mezkûr gıda maddelerinin yüklenmesi mümkün olmuştur. Uçaklar bugün saat 12.00'de Kıbrıs'a hareket edecektir.

Buna ilaveten deniz yolu ile sevkî mukarrer 300 ton gıda maddesinin İskenderun'dan Mağusa⁷¹ limanına sevkî kararlaştırılmıştır. Tabiatıyla bu malzemenin Mağusa'dan itibaren tahliye ve yerine ulaştırılması İngiliz ve Kıbrıs hükümetinin muvafakat ve garantisini temin ettikten sonra sağlanacaktır... 3 Ocak 1964 günü Dışişleri Bakanlığı kanalıyla Kıbrıs'tan alınan Rauf Denktaş imzalı bir mesajdan öğrendiğimize göre Kıbrıs Türklerinin ana gıda madde stoklarının süratle tükendiği, ancak 4 günlük un stoku kaldırıldığı bildirilmekte ve adada Türk soydaşlarımızın bir aylık ihtiyacı olan 1.509 ton un ile 1.500 ton bakliyat, yağ ve sair gıda maddesine, ayrıca akaryakıt, çalışamaz hale gelen

⁷¹ Kızılay arşivinde 1960'lı yıllara ait Kıbrıs konulu belgelerde Gazi Mağusa şehrinin ismi Makosa, Magosa, Mağusa, Famagusta gibi farklı şekillerde belirtilmektedir. Bu çalışma kapsamında 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Gazi unvanı verilen şehrin ismi Mağusa olarak verilecektir.

ırkdaşlarımızın para ihtiyacı bulunduğu ve açıkta kalanlara verilmek üzere battaniye, elbise gönderilmesi talep edilmektedir.

Kampanyanın devamı müddetince her imkândan faydalanılarak geniş bir satın alma faaliyetine girişilerek 120.000 civarında bulunan Kıbrıslı soydaşlarımızın sıkıntılarını mümkün olduğu kadar azaltmaya çalışacağız. Bu işin şerefli olduğu kadar büyük gayret sarfını icap ettireceği yüksek heyetinizce takdir buyrulacağına şüphe yoktur. Ancak bu fevkalade ahvalın icapları olarak satın alma işlerinde normal mubayaa formalitelerinden tevakki zaruretinde olduğumuzu da maalesef tebarüz ettirmek mecburiyetindeyiz. Bu arada anavatanla muhabere ve münakale imkânları kalmayan ve Türkiye’de okuyan talebelerin parasız kalanlarına Kıbrıs (Türk) Kültür Derneği teşkilatının müracaatı üzerine 5.000 lira yardım yapılmıştır. Bu hal devam ettiği takdirde mezkûr talebelerin de aç kalmamaları için gereken yardımlara devam olunacaktır...”

Bu doğrultuda yukarıda belirtilen ve 3 askeri uçakla Kıbrıs’a gönderilen ilk yardım grubunda 500 kilo peynir, 1.011 kilo bulgur, 1.200 kilo pirinç, 1.485 kilo fasulye, 1.500 kilo nohut, 1.000 kilo yeşil mercimek, 210 kilo zeytinyağı, 306 kilo Vita yağı, 1.500 kilo şeker, 1.000 kilo makarna ve 7.920 kilo da un olmak üzere toplam 17.632 kilo gıda maddesi bulunduğu da açıklanır.⁷² Aynı şekilde Kıbrıs’ta kurulması planlanan ve ilk etapta 50 yataklı olması düşünülen ve daha sonra da 100 yataklı olması planlanan Kızılay hastanesi ile ilgili olarak bu hastanenin derhal adaya gönderilmesi de Kızılay Genel Başkanlığı tarafından kabul edilir ve hastane için gerekli malzemenin başta Etimesgut Kızılay depoları olmak üzere Kızılay imkânlarıyla tamamlanması, ayrıca bunların harp hastaneleri malzemesinden de istifade edilerek tamamlanması suretiyle derhal ikmal edilmesi ve acilen Kıbrıs adasına gönderilmesi de kararlaştırılmıştır.⁷³

Ayrıca depolarda bulunmayan ve aciliyeti nedeniyle piyasadan satın alınması gereken malzeme ve ilaçlarla ilgili olarak da klasik olarak Kızılay Satın Alma Talimatı’na uyulması gerekmektedir birlikte bunların durumun hassasiyeti nedeniyle uygulanmaması da söz konusu olur. Söz konusu bu hastanenin ilk kadrosunda ise

⁷² KGMA. K-4709 (6228).1964, 9-4 Adnan Öztrak’ın Kıbrıs’a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

⁷³ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 4 Ocak 1964 tarih ve 39 sayılı yazı. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

Kızılay heyeti başkanı olarak Sağlık Müdürlüğü İlk Yardım Uzmanı ve Hastaneler Müdürü Dr. Mehmet Kengerli, muhasip ve hastanenin açılış aşamasında açılış ve idame masraflarını karşılamak üzere Kızılay adına kendisine 40.000 lira ödenek verilen idari memur olarak Ömer Atak ile hemşire Suzan Kıran, Seyyar İlk Yardım Hastanesi Başhekimi olarak Op. Dr. Ali Kabalak, başhekim yardımcıları olarak da Op. Dr. Necati Erdentuğ, Op. Dr. Hasan Karaağaç, Dâhiliye Uzmanı Dr. Cahit Palantekin, Dr. Röntgen Uzmanı İsfendiyar Koçman, teknisyen olarak narkozitör Osman Çakıroğlu, sterilizasyon teknisyeni İbrahim Ünal, cerrahi teknisyeni Şevket Atmaca ve Bekir Bedir bulunmaktadır.⁷⁴ Kadroda ayrıca Kızılay kan merkezinde görev almak üzere hemşire Emine Çetin, Gülten Gezer, Şaduman Ozan, Sedar Özer, ebe-hemşire Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk ve Şaziment Görücü bulunmaktadır.⁷⁵ Bu grup Kıbrıs'ta görev yapacak olan ilk Kızılay ekibi olarak da tarihe geçeceklerdir. Sağlık Müdürlüğü İlk Yardım uzmanı Dr. Mehmet Kengerli ve refakatindeki idari ekibin Kıbrıs'taki ikinci yaralı kafilesini aynı uçaklarla Türkiye'ye getirmesi de söz konusudur. Hastanenin olaylara anında müdahil olmasının ardından ilk gün 68 yaralı getirilir, ayrıca 5 kişi de ayakta tedavi edilir.

2 Ocak 1964 tarihinde Dr. Niyazi Manyera imzasıyla Türkiye'nin Kıbrıs Büyükelçisi Dr. Mazhar Özkol vasıtasıyla Kızılay'a ulaştırılan yazıda ise “Lefkoşa'da tam kadro ile ve tam teçhizatlı olarak çalışan ve halen Rum semtinde kalmış ve tamamen Rumlar tarafından idare edilen Lefkoşa Hükümet Genel Hastanesi'nde 80'i mütecaviz Türk hasta bulunduğu malumunuzdur. Adı geçen hastanede bir hafta önce hastabakıcılarla birkaç hastanın taburcu edilerek Rumlar tarafından vurulduğu da yine malumunuzdur. Türk personeli de dâhil Türk cemaatinin mezkûr hastane ile hiçbir irtibatı olmadığı gibi hastalarımız hakkında da hiçbir malumat almak imkânı

⁷⁴ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası. Ayrıca bkz. Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

⁷⁵ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 4 Ocak 1964 tarih ve 39 sayılı yazı. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

kalmamıştır. Bütün hasta sahipleri mezkûr hastanede kalmış olan hastaları hakkında devamlı bir endişe ısrar etmektedirler. Bu hususu göz önünde tutan cemaatimiz senelerden beri boş duran büyük bir binayı hastaneye tahvil etmek için gönüllü olarak çalışmaya başlamış ve en nihayet 100 yatak istiap edecek bir şekle sokulmuş bulunmaktadır. Kızılay tarafından gönderilen hazır hastane son hadiseler dolayısıyla yaralanan hastalarımıza tahsis edileceği cihetle Rum semtinde kalmış olan ve yukarıda belirtilen 80 hasta ile bundan böyle çıkacak diğer hastaları barındıracak olan bu yeni Türk hastanesinin teçhiz edilerek çalışır bir hale getirilmesi kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir. Rum semtinde kalmış olan Genel Hastane'nin bütün Türk personeli (doktor, hastabakıcı vs) yeniden hazırlanmış bulunan Türk hastanesini idare ve idame etmeyi deruhte etmiş olduğu gibi bu işi yapabilecek evsaf ve kabiliyette olduklarını bilginize arz ederim. Binaenaleyh gönüllülerimiz tarafından da hazırlanan hastanenin cerrahi, üroloji, beyin ameliyatı, göğüs, çocuk, kadın doğum, göz, kulak ve boğaz-burun, ortopedi, dâhiliye ve diş hekimliği için listeleri ilişikte takdim edilen bütün alet ve edevata ve 100 yatağın (karyola, yatak, komodin, vs.nin) mahalliyen temini için takriben 1.500 ila 2.000 sterline ihtiyaç vardır...”⁷⁶ denilir. 3 Ocak 1964 günü Kızılay'a ulaşan Rauf Denктаş imzalı acil bir yazıda ise adada Türklerin acil gıda stoklarının tükendiği, aylık ihtiyaç olan 1500 ton un ve 1500 ton bakliyat yanında akaryakıt ve çatışmalar ve göç nedeniyle çalışmaza durumda olan insanların da paraya ihtiyacı olduğu bildirilir. Kızılay tarafından bu arada Türkiye'de kalan ve adaya dönemeyen Türklere de 3 Ocak 1964 günü 5 bin liralık bir yardımda bulunulur.

Kıbrıs'ta tesis edilmesi planlanan Kızılay hastanesinin dışında seyyar ilk yardım hastanesinin ilk kadrosu Kızılay İdari Ekip Başkanı Dr. Mehmet Kengerli başkanlığında Başhekim Op. Dr. Ali Kabalak, Op. Dr. Necati Erdentuğ, Op. Dr. Hasan Karaağaç, Dr. Cahit Palantekin, Dr. İsfendiyyar Koçman, hemşireler Emine Çetin, Gülten Gezer, Sedar Özer, Şaduman Ozan, Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk, Şaziment Görücü ve teknisyenler Osman Çakıroğlu, İbrahim

⁷⁶ KGMA. K-4709 (6228).1964,9-4 Adnan Öztrak'ın Kıbrıs'a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

Ünal, Şevket Atmaca ve Bekir Bedir'den oluşmaktadır.⁷⁷ Kan merkezinde ayrıca hemşire Seder Özer, Şaduman Ozan, Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk ve Şaziment Görücü hizmet vermektedir.⁷⁸

Bu heyetin yurda dönmesinin ardından adaya 2. grup Kızılay sağlık ekibi olarak Dr. İsmail Urman, Dr. Selçuk Gürkaynak, Dr. Fuat Toktamış, Dr. Ali Acunaş, teknisyen Ekrem Şaldrak, Haşim Balcı, Ahmet Baştuğ, hemşire Mürüvvet Akseki, Naciye Akyıldız, Gülsevım Güvenoğlu, Belkıs Torosdağlı gönderilir.⁷⁹ Bu dönemle ilgili olarak Cumhuriyet gazetesi Kıbrıs temsilcisi ve daha sonra Kızılay adına çok önemli ve son derece özverili çalışmalar yapacak olan M. Said Terzioğlu anılarında yaşananları aktarır ve “...(Tabip Binbaşı Nihat İlhan’ın) eşini gizlendiği banyo küvetinin içinde üç ayrı silahla ateş ederek hunharca öldürdüler. Sonra da gazetelerinde ve radyolarında ‘Hayır, Nihat İlhan çıldırmıştı. Çocuklarını o öldürdü, kendisi tedavi için Türkiye’ye gönderildi.’ dediler. İnsaf ile söylemek gerekirse ölüm haberini aldıktan hemen sonra ‘Dört şehit verdim.’ diye büyük, büyük olduğu kadar da hazin ve tevazu içinde mırıldanan bir baba çıldırsa dahi çocuklarını öldürmek için girdiği evine Tomson, Brenkun ve mitralyöz götürmez... Çünkü banyo dairesinde dört gün dört gece kalan Nihat İlhan Binbaşımızın masum yavrularının resimlerini çekmeye gittiğimiz zaman yukarıya sıraladığımız silahların mermi kovanlarını biz topladık. Sonraları ateş sahası yayıldı. Kumsaldan Küçük kaymaklı’ya, Büyük kaymaklı’ya, Üçşehitler’e, Arpalık köyüne, Yukarı Ba’fa, Aşağı Ba’fa, Limasol’a, Larnaka’nın civar köylerine sirayet etti. Saldırgan Rumlar, gündüzleri körpecek kızların beklediği Türk köylerine gündüz girmek cesaretini gösteremiyor, o meşhur korkaklıklarını göstererek ancak gece saldırmak imkânını buluyorlar ve kahpece köy sarıp arkadan vuruyorlardı. Daha çok vurdukları kadın, çocuk ve yaşlılardı... İşte böyle bir ortam içinde bulunan cennet ada Kıbrıs’a Türk Kızılay’ı, başlarında Operatör Doktor Ali Kabalak’ın bulunduğu 19 kişilik bir seyyar hastane

⁷⁷ KGMA. K-4637.1964.9-4 Kıbrıs.

⁷⁸ KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları.

⁷⁹ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

ekibi gönderdi. Lefkoşa'nın Türk kesimindeki Kız Lisesi'nin bahçesine gece yarısı indirilen İlk Yardım Hastanesi'nin malzemeleri bir geceden kuruluşa hazırlanırken yeni inşa edilen Türk Kız Lisesi binası Kızılay'ın İlk Yardım Hastanesi'ne tahsis edildi ve bizler adada her şeyden ümit kestiğimiz sırada, puslu bir gecenin sabahında gözlerimizi açtığımız zaman Kızılay'ın 100 yataklı hastanesini faaliyete geçmiş bulduk. Önce gıda yardımı gönderilmiş, arkadan yaraların sarılması da böylece düşünülmüş ve Kıbrıs Türk'ünün rüyası bir gecenin sabahında hakikat oluvermişti. Bu hastanenin kuruluşunda Kıbrıslı doktorlardan şu anda aklıma gelenlerin faaliyetlerinden bahsetmemek insafsızlık olur. Dr. Necdet Üner, Burhan Nalbantoğlu, Dr. Kaya, Naim Adiloğlu, Diş Tabibi Hüsrev, Erdoğan Sirata, Dr. Orhan ve diğerlerinin faaliyetlerini günlerce yazmak mümkün... Türkiye'den gelen doktorlarımızdan Dâhiliye Mütahassısı Dr. Cahit Palantekin adada ikinci bir ihtisas daha yapmak fırsatını buldu. Adada o kadar yaşlı ve zinde insan var ki... Şimdi Türkiye'ye dönen Palantekin'in iyi bir geriatri mütahassısı olduğu söylenebilir. Operatör Hasan Karaağaç'ın ameliyat sırasındaki çalışmalarını anlata anlata bitiremiyorlar. Bir başka operatörümüz Necati Erdentuğ ise Mağusa'ya gönderildi ve orada kısa zamanda yepyeni bir hastanenin kuruluşunu sağladı. Şimdi en ağır ameliyatlar muvaffakiyetle yapılıyor. Röntgen uzmanı İsfendiyar Kocaman bir seyyar hastane röntgeni olan basit cihazı ile son derece ve başarılı yüzlerce film aldı ve ameliyatların başarılı geçmesini sağladı. Burada Türk Kızılay hemşirelerimizden Seder Özer'i, Şadan Ozan'ı, Şaziment Görücü'yü, Emine Çetin'i, Emine Keler'i, Türkan Yüce'yi, İftadiye Koca'yı, Hatice Öztürk ve Gülten Gezer'i başarılarından dolayı hürmetle anmak bir vazife olacaktır. Teknik hastane personelinden Şevket Atmaca ile narkozcu Osman Çakır, pansumancı Bekir Bedir ile İlhami Ünal vazifeshinahlıklarının sonuna erdiler. Bir aylık görevleri tamamlanan doktorlarımız yurda dönerlerken vazifesini yapmış insanların huzuru içinde idiler. Var olsunlar, sağ olsunlar. Şimdi onların yerine gelen ikinci ekip Operatör Doktor İsmail Urman'ın başkanlığında çalışıyor. Röntgen mütahassısı Ali Acuner, Ortopedi Mütahassısı Selçuk Gürkaynak ve Dâhiliyeci Fuat Toktamış birinci ekibin başarısından geri

kalmamak azmi için görev yapıyor. Kıbrıs'a gönderilen Kızılay İlk Yardım Hastanesi personeli hasta bakımı ve tedavisi yanında bilhassa yaralı hastalar için kan temini hususunda da büyük gayret gösterdi. Kızılay Ankara Kan Merkezinin değerli teknisyenlerinden Hemşire Seder Özer, insanüstü bir faaliyet göstererek adanın Türk kesimindeki Türklerin büyük bir kısmının kan gruplarını tespit etti. Donörleri hazırladı. Seder Özer Hemşirenin çalışmalarından sadece bir kısmını sıralamak gerekli fikri verir sanırım. 600 kişilik Türk alayının hepsinin eksiksiz kan grupları tespit olundu. Bu çalışmalarda Hemşire Şadan Ozan, Seder Hemşirenin yardımcısı idi. Sefarethanemizde Türk kolonisi mensuplarına (250 kişi) kan grupları belli oldu. Saymakla bitmeyecek Mağusa'da 300 kişinin grupları Seder Özer tarafından mahallinde tespit olundu. Türk polislerle mücahitlerin de kan grupları şimdi belli artık. Düşman değil buldozerden yaptığı tank bozuntuları ile bütün gücü ve kuvvetiyle gelsin. Artık azimli Türk mücahitlerinin azmi önünde erimeye mahkûm olacaktır. Çünkü artık Kıbrıs'ta tam teşekküllü olmasa bile harp içinde hakkı ile görev yapacak bir Kızılay İlk Yardım Hastanesi var. Kızılay Hastanesi ve Kızılay'ın adaya gönderdiği yardımlar adaya çıkarılırken ve tevzi edilirken türlü güçlüklerle karşılaşıldı. Adada tam teşekküllü bir İngiliz Hastanesi var. Çarpışmalardan sonra Kızılhaç da grup halinde temsilcilerini gönderdi. Fakat bu temsilciler sadece müzakereler yolu ile adaya gıda yardımı yapılmasını geciktirmekten ileri gitmediler. Zaman geldi, hastaneye oksijen lazım oldu. Bir tüp oksijen veren olmadı. Tam teşekküllü İngiliz Hastanesi ve diğer ilgililer her türlü yakarışa bigâne kaldılar... Gıda yardımının adaya çıkarılması, Kızılay teşkilatının beynelmîlel Kızılhaç teşkilatından gerekli müsaadeyi almadan adaya gönderildiği bahanesi ile durdurulmak istendi. Ve hatta Anavatan Türklerinin sadece ve sadece yavru vatan Türklerine dağıtılmak için şartlı olarak gönderdiği gıda yardımının, Kızılay aracılığı ile değil de, Kızılhaç vasıtası ile ve adadaki Türk ve Rum cemaatlerine seyyanen taksim edileceği tezi ileri sürüldü. Kızılay teşkilatı adaya yardım yaparken bir taraftan yok'u var etme çabası içinde çırpındı ve bir taraftan da ırk ve din baskılarını en direkte de olsa ortadan kaldırmaya muvaffak oldu. Bütün bu sebeplerle Kızılay teşkilatının ve Türk halkının

adaya bilhassa zamanında yaptığı yardımın çok, pek çok faydalar sağladığını samimiyetle ifade etmek isterim. Kızılay teşkilatı adaya, gıda yardımı, hastane ve ilaç yardımı yapmak suretiyle Kıbrıs Türklerinin insaniyetçi düşüncelerinin tanınması için yaptığı nefsi müdafaa ve mücadele azmini kamçılamıştır... Eğer, yardımlar zamanında yetişmemiş olsaydı, adada Makarios'un silah zoru ile yapamadığı açlık yolu ile kendiliğinden olacak, Kıbrıs Türk'ü açlıktan telef olacağı için yavru vatanın mümbit toprakları EOKA'cılarının eline geçecektir. Hadiselerin başlamasından bir gün sonra gittiğim Kıbrıs'tan 48 gün sonra anavatana dönünce Türk Kızılay'ının çalışmalarını vesikalaştırmak suretiyle tarihe intikalini sağlamak benim için kaçınılmaz bir vecibe olacaktır. Bu sebeple aşağıda bulacağımız satırlar, bir edebi parça olmaktan uzak, tamamen hakikatleri ifade eden beyanlar olarak kabul edilmelidir. Bu kısacık girişten sonra hemen şu kadarını ifade etmeliyim; Türk Kızılay'ı zamanında Kıbrıs'a gerekli yardımı göndermemiş olsa idi, papaz Makarios'un silah zoru ile yapamadığı açlık yolu ile ve kendiliğinden olacak, Kıbrıs Türk'ü açlıktan telef olacağı için yavru vatanın mümbit toprakları EOKA'cılarının eline geçecektir. Kıbrıs hadiseleri: 20 Aralık gecesi Tahtakale semtinde bir kadınla bir erkeğin yan yana gezdiği sırada yanlarından geçen bir otomobilden ateş edilmek suretiyle öldürülmüş ve bu hareket cennet adanın bir anda cehenneme dönmesine kâfi gelmiştir. O geceki hadiselerden sonra durum her geçen an gerginleşmiş ve bugünkü iç savaşın eşiğine gelinmişti. Kıbrıs Türk'ü bu sebeple sadece canını kurtarmak pahasına yıllar yılı dışından tırnağından arttırdığı birkaç gözlük evini, malını ve eşyalarını terk ederek daha çok Türklerin meskûn bulunduğu mahallelere sığınmak için yollara dökülmüştü. Dökülmüştü, bu tabirimi mazur görün. Çünkü bu 'iç göçe' bundan başka bir isim verilemezdi. Nakil işini yapacak ne bir kamyon ve ne de bir otomobil mevcuttu. Saldırgan Rumların elinden güç kurtardığı canını emin bir bölgeye atmağa çalışan Kıbrıs Türkü varını yoğunluğunu geride bırakmış, baba ocağını, dede yadigârını terk etmiş, yollara düşmüştü. Yaya yapıldak iç göçün en kesif olduğu sıralarda idi, sağanak altında aç ve perişan dağ yollarından Türk köylerine sığınmağa çalışan Türklerden en yaşlısı 'Bu da bize Hakkın zulmü. Çünkü yıllar yılı adaya

bunca yağmur yağmadı!’ demişti. Kaçanlar, daha doğrusu göçenler sadece yağmurla, sadece EOKA’cı ile mücadele etmiyordu. Onun belini büken kucağındaki birkaç aylık çocuğunu kıvrandıran en korkunç ejder ‘açlıktı’. Saldıran EOKA’cının modern silahına karşı orağı ile, tırpanı ile, tırnağı ile karşı koyan ve mücadelesinde başarıya ulaşan Kıbrıslı Türk kardeşlerim sadece açlığın kendilerini dize getirebileceğini söylüyorlardı. Aynı açlığı bu satırların yazarı olarak ben de tattım. Fakat açlığın daha ziyade kundaktaki çocukla 12 yaş arasındakilere daha ziyade tesir ettiğini ve onlar üzerindeki tepkisinin daha ağır olduğunu söylemeye bilmem lüzum var mı? Küçük bir çocuk tasavvur edin. Ana sütüne muhtaç. Günlerdir açlıkla mücadele eden anada süt ne gezer? Ve daha feci ayaklanmış çocuklarda görölüyordu. ‘Ekmek’ diye kıvranıyorlardı. Göçenler ilk vardıkları köyde arpa, buğday ve kepek karşımı ekmeğe kavuştukları gün bayram etmişlerdi. Bu ‘çamur’ tipi bir ekmektir. O günlerin birinde Lefkoşa’ya sığınan 10 bin kadar Türk’ün yerleşmesi işinde görev alan öğretmen Semra ile Aydın Sami’nin ve Turgut’un sözleri hala kulaklarımda çınlamaktadır...” der.

Dr. İsmail Urman adadaki görevini tamamlamasının ardından Ankara’ya dönüşünde görev yaptıkları iki aylık sürede hastanede yaklaşık 1700 hasta ve yaralının tedavisinin yapıldığını, hastaneye her gün 40-50 kişinin başvurduğunu ve yaklaşık 75 kırık-çıkık olayına baktıklarını belirtir ve yaşadıklarını “...**Kıbrıs’ta 55.000 Türk’ü ayakta tutan tek şey Kızılay’dır**. Kızılay’ın gıda ve giyecek yardımları bütün çıkarılan güçlülere, karşı koymalara rağmen köy köy bütün Kıbrıs Türklerine ulaştırılmaktadır. 64 köy Türkler tarafından terk edilmiştir. Rumlar Türklerin boş bıraktığı köylerde ve evlerde mevzilenmişlerdir. Mahsur durumda olan Kıbrıs Türklerinin moralleri çok bozuk. Çatışmalar eski hızını kaybetmekle beraber yine olaylar oluyor. Irza tecavüz olayları günden güne artmaktadır. Bu yüzden aklını kaybeden kadınlara ve genç kızlara rastlanmaktadır...” sözleriyle aktarır. Dr. İsmail Urman ayrıca Rum saldırılarından kaçarken arkasından vurulan 76 yaşındaki bir Kıbrıs Türk’ünün sırtında 50 saçma tespit ettiklerini, bazuka ile bir kolu uçurulan bir Kıbrıs Türk’ünün tedavi edilerek yine cepheye dönmek üzere hastaneye getirildiğini,

3. grup Kızılay sağlık ekibi tarafından getirilen bütün mektuplara da Rumlar tarafından el konulduğunu sözlerine ekler. Kızılay Seyyar İlk Yardım Hastanesi'nin ne şekilde çalışacağı ve hangi imkânlar, hangi imkânsızlıklar ve kısıtlamalar altında faaliyette bulunacağı da ilk etapta merak edilen hususlar arasındadır. Telefon ve posta haberleşmesinin son derece güç ve hatta imkânsız olduğu bir dönemde Kızılay Genel Müdürlüğü ile Kıbrıs'taki personeli arasındaki yazışmalar ve haberleşme de bir süre Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla yapılır ve adadaki durum bu şekilde öğrenilmeye çalışılır;⁸⁰

“I- Hastanenin faaliyeti günlük periyodik raporlar halinde Genel Merkez’e bildirilecektir. Bu raporlar her gün saat 17.00’de Türkiye Büyükelçiliğine tevdi edilerek Dışişleri Bakanlığının telsizi ile Genel Merkez’imize ulaştırılacaktır.

II- İlk rapor hastanenin Lefkoşa Hava meydanına varışından raporun yazılış saatine kadarki faaliyeti ihtiva edecektir. Bu ilk raporda bilhassa şu hususlar zikredilecektir;

a) Hava meydanından hastanenin kurulacağı yere gidiş

b) Yaptığımız temaslar ve uğradığımız müşküller

c) Hastanenin yerleşme tarzı, çalışma imkânlarınız, uğranılan güçlükler ve ihtiyaçlar

ç) Bundan sonra vazifenin ifası için ne gibi ihtiyaçların olduğu

Tavsiyeler

III- Periyodik raporlarda bulunacak hususlar;

a) Hasta adedi, ayakta ve yatakta tedavi edilenler

b) Nakdi ve aynı günlük sarfiyat

c) Her türlü stok durumu

d) Personel durumu

IV- Lefkoşa’daki İş Bankası ajansı muamele yapabiliyorsa Genel Müdürlüğü’nün verebileceği talimatı ifa edebilir mi?”

Kızılay merkezi tarafından istenilen bu hususlarla ilgili olarak ilk cevap ise seyyar hastane başhekimi Dr. Ali Kabalak imzasıyla 5 Ocak 1964 tarihinde gelir. Dr. Kabalak cevabi yazısında o gün itibarıyla 18 kız, 19 erkek ve 9 da çocuk olmak üzere toplam 46 yatan hastaları bulunduğunu, hastanede uçakla derhal Ankara’ya sevk edilmek üzere acil müdahaleyi bekleyen 15 hasta ve yaralı bulunduğunu, Lefkoşa dışındaki merkezler ve bunların köyleriyle irtibata geçilmesinin mümkün olmadığını,

⁸⁰ 2 Ocak 1964 günü Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Adnan Öztrak imzasıyla ve Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla gönderilen II/86 sayılı resmi şifreli yazı. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığında Alınan Mesajlar Dosyası

bu hususta İngilizlerin ve mahalli Kızılhaç teşkilatının aciz olduklarını belirttiklerini, Türk sağlık ekibinin de esasında Lefkoşa’da mahsur durumda bulunduğunu ve Lefkoşa dışındaki yerleşim yerleriyle bağlantı kurmanın da mümkün olmadığını belirtir.⁸¹ Aynı yazısında başhekim ayrıca Lefkoşa dışında görev yapacak Kızılay sağlık ekiplerinin hayatları konusunda ilgililer tarafından bir teminat verilmesi halinde buralarda bulunan birçok yaralı ve hastanın da hayatının kurtarılabileceğini, artık kronikleşen ve çoğalma ihtimali son derece yüksek olan ateşli hastalıklarla ilgili olarak sağlık ekibine ivedi bir intaniye uzmanıyla gerekli sağlık malzemesi ve ilaçların da gönderilmesi gerektiğini, kasaba ve köylerle irtibata geçme imkânı olduğu takdirde en az iki cerrah ve iki ameliyat hemşiresi yanında ameliyat yapabilmek için bir cerrahi ilk yardım çantasına da ihtiyaç duyulduğunu, bu hizmetlerin daha sağlıklı verilebilmesi ve gezici bir araçla ameliyat ortamı yaratabilmek amacıyla da en az 2 adet dörder yataklı ve her tarafında Kızılay amblemi bulunan cankurtarana ihtiyaç bulunduğunu da bildirir.

Başhekim tarafından belirtilen bir önemli husus ise Kızılay seyyar ilkyardım hastanesinde çalışan personelin ailelerine sağ ve salim olduklarının bildirilmesi, ayrıca söz konusu personelle birlikte diğer vatandaşlardan da dileyenlerin Kıbrıs’a göndermek isteyecekleri mektupları adaya gelen uçaklarla kendilerine ulaştırılması konusudur. Bu durum daha sonra düzenli bir hale gelecek olan ve dünya filateli ve savaş tarihinde belki de ilk ve son örnek olan Kızılay posta sisteminin kurulmasına da ön ayak olacak olan haberleşme sisteminin de ilk defa kullanılmaya başlamasına da sebep olacaktır. Hastane başhekimi tarafından 3 Ocak 1964 tarihinde aynı yolla gönderilen resmi yazışma ise seyyar hastane ekibinin Lefkoşa’ya ayak basmasının ardından yaşadıklarını ayrıntılı bir şekilde gözler önüne sermektedir;⁸²

“...Sefaret ve İngilizler tarafından karşılandıktan sonra hava meydanında geç vakte kadar vazifeli Rumlar tarafından yapılan zati eşya muayenesi sonunda İngiliz birlikleri vasıtalarıyla Lefkoşa Türk kesimine getirildik. Türk cemaat

⁸¹ Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından 5 Ocak 1964 tarihinde gönderilen 84/041715 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9–4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

⁸² Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından 3 Ocak 1964 tarihinde gönderilen 62 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9–4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

doktorları karşıladı ve istirahatımız temin edildi. İlk gece büyükelçimiz ile görüştük. Hastanemizi yeni yapılan ve halen boş olan Kız Lisesi yurt binasına kurduk ve faaliyete geçtik. Bu kuruluşta Türk cemaatinden büyük yardım gördük. Kızılhaç'ın Lig temsilcisi, Sencans temsilcisi, İngiliz Kumandanlığı Sağlık Mümessilleri Kurulu hastanemizi ziyaret ederek faaliyetimizi görmüş ve memnuniyetlerini izhar etmişlerdir.

Bu meyanda kendilerine milliyet tefrik etmeksizin hasta kabul edeceğimiz bildirilmiştir. Büyükelçimiz hususi alaka göstererek ziyaret ve faaliyetimize muzahir olmuşlardır. Hastanemiz Kız Lisesi yurdunda 60 yataklı olarak kuruludur. Halen ihtiyacımız olan önde bildirilen antibiyotikler ve 12 bisturi sapı, 200 bisturi ağız, 12 port egul, 1 otomatik batın ekartoru, 4 feradof ekartoru, 4 roux ekartoru, 10 top gazlı bez, 250 gram rivanol tozu, el yıkama fırçası, 30 adet röntgen için 5 kutu I ve II nolu banyo, 50 portatif karyola ve yatağı ve takımı. İlaçlardan 10 tüp Noscapin tablet, 200 Syntomycetin Süspansiyon ve Suppositor, 200 Ambramycin süspansiyon, 150 Buscopan ampul, 50 Buscopan tablet, 50 kutu Baralgin ampul, 50 kutu Baralgin tablet, 200 Bristamin şurubu, 200 İlviso tablet, 200 tüp Byareks tablet, 100 Polivital draje, 200 Libriumdraga, 200 şişe Bemiks drajedir.

Halen 3 yaralı yatmış olup Rum kesimindeki Genel Hastane'den çıkarılacak 50 hasta ve yaralıyı beklemekteyiz. (Hastanede halen) birlikte getirilen aynı malzeme kullanılmaktadır. İhtiyacımız kan grubu tayini için 10 tane A, 10 tane B, 10 tane AB ve 10 tane Antidi ile 100 tane kan alma şişe ve takımıdır. 40 beşik örtüsü çadır ve 120 battaniye evsiz kalan köylülere, 15 karyola ve yatak (da) yeni açılan çocuk hastanesine verildi. Ekipten başka hizmet personeli temin edilmiştir.

Aynı rapor doğrultusunda verilen bilgiye göre 24 Aralık 1963 tarihli birinci parti yardım kapsamında 50 şişe kan ve 35 şişe plazmayla 9.698.50 liralık ilaç, 26 Aralık 1963 tarihli ikinci parti yardım çerçevesinde 250 şişe kanla 47.313.82 liralık ilaç, 30 Aralık 1963 tarihli üçüncü yardım kampanyasında ise 110 şişe kan ve kan verme takımı 636.375.22 liralık ilaç, cerrahi alet ve 100 yataklık tam teşkilatlı hastane malzemesi ve 100 hastanın bir aylık gıdası, 4 Ocak 1964 tarihli dördüncü yardım grubu çerçevesinde 106.500.84 liralık toplam 17.827 kilo ilaç ve yiyecek yardımı yapılmıştır.⁸³ Söz konusu bu son yardım malzemeleri 6 Ocak 1964 günü hareket eden uçakla gönderilmiştir.12 Ocak 1964 tarihinde yapılan beşinci grup yardım faaliyeti çerçevesinde ise 100 şişe kan, kan alma ve kan verme takımıyla 582.117.69 liralık

⁸³ Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından 3 Ocak 1964 tarihinde gönderilen 62 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

toplam 178 ton yiyecek, 2.303.500 kilo ilaç, 1.500 battaniye ve 20 çadır gönderilmiştir. Yapılan bu beş yardım faaliyeti bağış olarak toplanan ve değerlendirilen yardımlar haricinde toplam 1.382.006.07 lira tutarındadır.⁸⁴

Kızılay ilk yardım hastanesinde bu dönemde idari faaliyetler, temizlik ve mutfak da dâhil olmak üzere toplam 34 personel görev yapmaktadır. Söz konusu bu üç uçağın 31 Aralık 1963 günü Ankara'ya dönüşleri sırasında adadan acil hasta ve yaralıları da getirmeleri planlandığından uçaklarda bir doktor ve bir hemşire de görevlendirilir. 24-31 Aralık 1963 sürecinde Kızılay'ın üç ayrı seferde adaya yaptığı harcama tutarı ise 693.387 liradır. Bu bir hafta içinde ayrıca ülkenin farklı yerlerinde toplanan 360 şişe kan da gönderilmiştir. Kızılay İlk Yardım Hastanesi başhekimi Dr. Ali Kabalak tarafından gönderilen 16 Ocak 1964 tarihli raporda ise hastane ve adada yaşananlar hakkında yeni bilgi verilir;⁸⁵

“Hasta sayımız yatakta 65, ayakta 17’dir. Yarınki uçakla muhtelif 50 Neleton, 15 Pezzer sondası, Londer Ponkiyon iğnesi, bir kutu kan alma cihazı, 50 gram ton Novokain ve 50 şişe taze kan gönderilmesi. Getirdiğimiz kanlardan kullanmadıklarımızın müddeti bitmiş olduğundan plazma yapılmak üzere yarınki uçağa vereceğiz. Stok durumumuz iyidir. Sarfiyatımız 17 sterlindir. Personelin sıhhati iyidir.

Büyükelçinin başkanlığında yaptığımız toplantıda Kıbrıs’taki Amerikan Yardım Heyeti Başkanı ve Mr. Ceregger ile diğer ilgili Amerikalılar ilk fırsatta hastaneye iki ambulans temin etmeyi vaat ettiler. Kıbrıs CARE Teşkilatı İngiliz Kızılhaç’ına gıda ve sıhhi malzeme yardımı yaptığını ve bunların İngiliz Kızılhaç’ı kanalıyla Türk cemaatine verildiği öğrenilmiştir. Yapılan yardımın nevi ve miktarı öğrenildiğinde ayrıca Genel Merkez’e bildirilecektir. Yarın saat 11.00’de sefarette yardımın esaslarını tespit edebilmek için toplanılacaktır. Kızılay ile İngiliz Kızılhaç’ı arasında daha iyi bir işbirliği temin etmek için Cenevre’deki Kızılhaç Ligi’nden karma bir heyetin adaya gönderilmesi için teşebbüse geçilmesi lazımdır. Bu husus ayrıca buradaki yardım (Amerikan) heyeti başkanı tarafından Cenevre ve Londra Kızılhaç derneklerine bildirilecektir. Sefir Bey ekibimiz ile çok yakından ilgilenmektedir. Yarınki toplantıda Kıbrıs CARE teşkilatının Kızılay’a yapacağı yardımın miktar ve

⁸⁴ Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından 3 Ocak 1964 tarihinde gönderilen 62 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

⁸⁵ Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla 16 Ocak 1964 tarihinde gönderilen şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

nevini Genel Merkez’e bildireceğim. Bu hususta Genel Merkez’in vereceği talimatı bekliyorum. Ekip Lefkoşa’da olup sıhhattedir.”

Önce 15 Ocak 1964 olarak belirtilen ve daha sonra da 21 Ocak 1964 olarak değiştirilen resmi bir rapora göre pek çoğunun isminin yanına “Rumlar tarafından kaçırıldı.” şeklinde not düşülen kayıplar listesinde ise şoför, ev kadını, işsiz, itfaiye eri, hamal, işçi, öğrenci, berber, tamirci, marangoz, çoban, hamamcı, garson, yardımcı polis, mozaik ustası, memur, tüccar, madenci, boyacı, öğretmen, çiftçi, aşçı, saraç gibi sivil ve masum toplam 226 Kıbrıslı Türk’ün ismi bulunmaktadır.⁸⁶ Söz konusu bu Türkler Tahir Elmas, Fahire Salih, Cemil Mehmet, Hüdaverdi Mahmut, Ali Engin, Meryem Rıfat, Hatice Hüseyin, Emin Mehmet, Kadriye Ahmet, Derviş Osman, Mehmet Akar, Fuat Ziya, Yaser Mustafa Nuri, Pervin Hüseyin, Halil Çerkes, Hüseyin Taner, Safiye Nadir, Ahmet Hasan, Nurettin, Niyazi, Naciye Hüseyin, Güzen Hasan Sami, Havva Hasan Sami, Fatma Ömer, Mehmet Fikri, Mehmet Raif, Mehmet Hasan Tavukçu, Erdem Fikri, İsmet İbrahim, Lefkoşa’daki merkezi hapishanede olduğuna inanılan İsmail Mustafa, 28 Aralık 1963 günü silahlı şahıslarca evinden zorla götürülen Turgut Fahri, Lefkoşa’daki merkezi hapishanede olduğuna inanılan Rabia Hasan Hilmi, Türkiye’den dönüşünde Lefkoşa’da havalimanından kaçırılan Şefik Sadık Soyolcu, evini görmek üzere geri dönen ve 26 Aralık 1963 günü kaçırılan Hasan Hüsnü, Kemal Ahmet Hacı Fahri, Osman Cevdet, Mehmet Ahmet Koçino, Ömer Debreli, Hüseyin Mustafa Vreçeli, Hasan Hakkı, ailesiyle birlikte kaçırılan ve ailesi daha sonra serbest bırakılan Osman Hüdaverdi, Küçük Kaymaklı’daki evinden 26 Aralık 1963 günü zorla kaçırılan ve Lefkoşa’da hapis tutulduğu sanılan Ahmet Kara Ali, Hasan Hüseyin Çinko, Kemal Konda, Ali Osman, Osman Derviş, Şükrü Tevfik, İbrahim Ahmet, işe giden ve 23 Aralık 1963 gününden itibaren kendisinden haber alınamayan Yakup Ali, Turgut Hasan, Mesut Kamil, sürüsüne bakmaya giden ve 26 Aralık 1963 gününden beri kayıp olan Hasan Yusuf, Ramazan Mehmet, Mehmet Ahmet Hacı Fehmi, Şükrü Veysi, Murude Hasan Nihat, Suna Hasan Nihat, Hasan Ahmet Skordo’yla birlikte yiyecek almak için Omorfo (Güzelyurt)’tan ayrılan

⁸⁶ KGMA. K-4378.1964.9-4/1 Kıbrıs.

ve 14 Aralık 1963 gününden beri kayıp olan Hasan Mehmet, İrfan Mehmet, Mehmet Ali Ahmet, İbrahim Nidai, Şevket Kadir, Kamil Mehmet Ali, Ali Mehmet, Eğlence bölgesinde Piroyi'deki evine giderken Rum polislerce tutuklanan ve 31 Aralık 1963'den beri Lefkoşa'daki hapishanede tutulduğuna inanılan Hasan Ahmet Skordo, Vasıf Hasan, Seyit Hüseyin, Mahmut Halil, Emine Cemal ve oğlu Ömer Cemal, Osman Derviş, Erdoğan Ahmet, Sami Nidai, Derviş Mehmet, Erdoğan Arif, Mustafa Arif, Salih Mehmet, Naim Hüseyin, Kemal Hüseyin, Şevket Cemal, Niyazi Cemal, Hayriye Mehmet ve 4 çocuğu, Vasıt Mustafa, Hüseyin Mustafa, Kemal Koçino, Ali Mustafa Dede, Şahap Sami, Lüricina'daki öğretmen eşini ziyaret etmek için evden çıkan 1 Ocak 1964 gününden beri Lefkoşa'daki hapishanede tutulduğu zannedilen Hasan Yılmaz, Ahmet Osman, Ekrem Emin, Hüseyin Mehmet Emin, Kamil Hüseyin Kuşuri, Fehmi Hüseyin kahveci, Yaşar Sami, Yüksel Rıfat, Mustafa Hasan, Yusuf Ali Kali, Mehmet Mustafa Petrfanlı, İsmail Mehmet Cihangir, Münir Yusuf, Cavit Sadık, Cemal Arifoğlu, Erden Mehmet, Hüseyin Osman, Yalçın Hüseyin, Ali Mustafa, Salih Ali Mehmet, Erol Hasan, Lütfi Celül, Saydam Elmas, Kubilay Ahmet, Ferhat Mehmet, Mustafa Cemal, Abbas Kani, Mustafa Osman Mindık, Mehmet Ali Kokkino, Mustafa Hasan Ayali, Hasan Arif, Mehmet Osman Balıkari, Hüseyin Ali, Ramadan İsmail, Ali Osman, Selçuk Remzi, Hüseyin Mehmet Duba, Hüseyin İbrahim, Cemal Mustafa, Hüseyin Hasan, Lisanî Salih, Özer Emin, Gülay Salih, Ali Mehmet, Bayram Hasan, Mustafa Ali, Ahmet Molla, Âlim Mustafa, Salahi Ali Murat, Erol Hasan, Mustafa, Selçuk Ömer, Cafer Mehmet Kilo, Mustafa Kemal Zorlu, Ali Kılıç, Mehmet Ali Osman, İsmail Mustafa Balcı, Fuat Hasan, Mahmut Mehmet Ali, Ahmet Derviş, Dilber Kemal, Murat Kara Mehmet, Yusuf Ahmet Perki, Mehmet İbrahim Cakarto, Ali Cemali, P.C. 1399 Hüseyin, P.C. 1859 Özkan, Muhammed Adli Kumbaracı, Mehmet Aziz, Halil Mustafa Kemiksiz, Cemal Mustafa, Hüseyin İbrahim, Ferdiye Mehmet, Harper Salih, Yaşayan İbrahim, Ali Rıza, Mehmet Aziz, Mustafa Paşa, Emin Çakır, Fuat Hüseyin Paşa, Cemal Hüdaverdi, Mehmet İzzet, Semra Nafî, Fida Osman, İbrahim Halil, Rıza Mehmet, Hasan Hüseyin Kolla, İbrahim Mustafa Vaiz, Ali Mustafa Bulla, Salih Mustafa, Bilge Hüseyin, Göksel Yusuf, Hasan

Nural Cevdet, Hüseyin Hami, Süleyman Ahmet, Salih Hüseyin, Hüda Osman, Rıza Mehmet, Cemal Mulla, Fikret Hasan, İbrahim Hüseyin, Süleyman Hüseyin, Mehmet Emin Salih, Sami Hüseyin Arap, Cemal Hüseyin, Celal Salih, Veysi Hüseyin, Behçet Mehmet, Mustafa Mehmet, İsmail Mustafa, Mehmet Hasan Deuba, Hüseyin Cemal, Ömer Hasan ve annesi, Mehmet Hasan, Ayşe İbrahim, Mehmet Ali Ömer, 30 Aralık 1963 günü hayvanlarını otlatırken ortadan kaybolan ve daha sonra tarlada ceketi bulunan ve ayak izlerinden Dalili Rumlar tarafından kaçırıldığı anlaşılan Fikret Hüseyin, Hüseyin Mehmet Doubara, Ramadan Ahmet, Mustafa Turgut Hulusi, Halil Mehmet, ayrıca evlerinden 13 Ocak 1964 günü zorla alınan ve daha sonra kayıp kişiler listesinde isimleri yazılan ve gemiyle İngiltere'ye gönderildikleri belirtilen Mustafa Halil, karısı ve çocuklarıyla aynı köyden akrabaları Osman Halil Hoca ve Süleyman İbrahim, Türkiye Cumhuriyeti devleti vatandaşı olan ve marangozluk yapan ve 16 Ocak 1964 günü AG 621 plakalı Opel marka arabasıyla evden ayrılan ve daha sonra Omorfo (Güzelyurt) mezarlığı yakınlarındaki evinde görülen, daha sonra yine kaybolan ve Rumlar tarafından kaçırıldığına ve eski tren istasyonu yakınlarında infaz edildiğine inanılan Yaşar Akşit, İbrahim Durmuş, Ali Fuat, Emir Hüseyin, Hüseyin Hasan Kırmızı, Nüveyre Lisanî ve Limasollu Orhan H. Kâhya'ya ait benzin istasyonunda şoför olarak çalışan ve 27 Aralık 1963 günü benzin getirmek üzere Larnaka'ya giden, aynı gün telefon ederek Limasol'a geçmek için hazır olduğunu belirten; ancak kamyonu Larnaka'daki Mobil Oil yakınlarında bulunmasına rağmen kendisinden bir daha haber alınamayan Mustafa Mulla Hüseyin'dir.

Öte yandan 21 Ocak 1964 günü bizzat Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özkul tarafından Kızılay'a gönderilen şifreli mesajda Kızılay'ın sanki Türkiye'nin herhangi bir köşesine yardım yapar gibi Kıbrıs adasındaki Türklere yönelik yardım faaliyetlerine girişmesinin gerek İngilizler gerekse Rumlar yanında Kızılhaç teşkilatı için de rahatsızlık yarattığı bildirilir ve yapılan faaliyetlerin uluslararası yardım usullerine göre yapılması gerektiğinin belirtildiği aktarılır;⁸⁷

⁸⁷ Kıbrıs Büyükelçisi Mazhar Özkul tarafından Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla gönderilen 21 Ocak 1964 tarih ve 73 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

“Kızılay’ın Kıbrıs’a gelişi herhangi bir Türk vilayetine gitmiş gibi yapıldığı, Beynelmilel Kızılhaç Teşkilatı’ndan lüzumlu mutabakat ve müsaade alınmadığı için resmi hükümetin tutum ve görüşleri malum Kıbrıs hükümetince olduğu kadar şekle riayetsizlik sebebiyle Kızılhaç Teşkilatı tarafından da resmen tanınmamaktadır. Şahsen Kıbrıs hükümeti ve ilgililer nezdinde ve komitede yaptığım temaslar neticesinde Kızılay’ın yaptığı çalışmaları bugüne kadar müşkülâtla temin edilebilmişse de bundan sonraki münasebet ve faaliyet için Kızılay’ın mevcudiyeti durumunun Cenevre’deki merkezden halledilmesi icap eder. Buradaki Kızılhaç temsilcileri ile İngiliz Kızılhaç’ı ve hatta Rum hükümeti bu prosedür noksanından istifade ederek her şeyi ve hatta yardımı (bile) Kızılhaç namı altında yapma gayreti içindedir.

Şimdiye kadar çok defa fiili teşebbüs ve bazen emrivakiye varan kesin müdahalelerimle bu işi önlemeye muvaffak olabildimse de bunsan sonrası için durumun sağlam bir esasa bağlanması ancak Cenevre kanalıyla mümkün olacaktır. Kızılay’ımızın herhangi bir vilayetimizdeki teşkilatına emir vermiş rahathğı içinde ‘Bu hususu kabul ederim, bunu kabul etmem.’ Tarzındaki mütalaalarının ayrı bir devlet statüsü olan Kıbrıs’ta yürütülebilmesi büyükelçilik veya buradaki Kızılay temsilcilerinin yerine getirebilecekleri bir husus olmayıp Beynelmilel Kızılhaç Teşkilatı vasıtasıyla halledilmesi gereken bir keyfiyettir. Büyükelçi olarak şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da elimden gelen yardımı esirgemeyeceğim tabii olmakla beraber anlayışsız ve müşkülât çıkarmaya çalışan bir hükümet ve bilhassa yetkisiz Kızılhaç mümessilleriyle halledilecek bir iş değildir. Yalnız gelen bütün malzemenin Türk cemaatinin bütün ihtiyaçlarına hasr ve tahsis edilebilmesi hususunda çok hassas hareket ettiğimiz ve şimdiye kadar bu cihetin temin edildiği ve bundan sonra da teminine çalışılacağı tabiidir.”

Bu arada Kıbrıs’taki olaylar nedeniyle adaya dönemeyen ve parasız kalan 21 Kıbrıslı Türk ile Kızılay tarafından tedavileri yapılmak üzere Ankara’ya getirilen 5 kişiye Kıbrıs’a dönebilmeleri için ayrıca toplam 10.322 lira yardımda bulunulur. 29 Ocak 1964 günü de adaya 656 ton yiyecek maddesi sevk edilirken Kızılay tarafından tedavi edilmek üzere Türkiye’ye getirilen ilk yaralı kafflesinden 14 kişi de aynı gemiyle adaya gönderilir. 30 Ocak 1964 günü sabah 08.00 itibarıyla Mağusa limanına yanaşan gemideki gıda ve ilaç yardımının toplam maliyeti ise yaklaşık 1.5 milyon lira civarındadır.⁸⁸ Öte yandan Kıbrıs’ta Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yardım faaliyetlerine başlanması ve Kızılay tarafından bir hastanenin açılmasının ardından

⁸⁸ Kızılay Genel Merkezi tarafından yayımlanan 29 Ocak 1964 tarihli haber bülteni. KGMA. K-4710. K-61819 1964-1967/9-4 Kıbrıs’a Yardımlar Dosyası.

gerek yardım konvoylarına yönelik olarak gerekse hastane personeline karşı EOKA tarafından saldırılar da artarak devam eder.

26 Şubat 1964 günü Lefkoşa'daki merkeze bağlı olarak Mağusa'da açılan Kızılay hastanesinde röntgen mütehassısı olarak görev yapmakta olan Dr. Ali Acunaş'la Kızılay İlk Yardım Ekibi personeli Hamit Sunar görev dönüşü Mağusa'dan Lefkoşa'ya dönerken iki Rum polisi ve 10 EOKA mensubu Rum tarafından darp edilmişler, tüfek dipçikleri ile saldırıya uğramışlar ve ağır tecavüzlere ve tehditlere maruz kalmışlardır.⁸⁹ Aynı şekilde 11 Mart 1964 tarihinde de Mağusa'dan Lefkoşa'ya gıda ve ilaç taşımakta olan 9 Kızılay kamyonu Rum saldırısına maruz kalır, kamyonların üzerinde bulunan Kızılay işaretleri EOKA mensubu Rumlar tarafından tahrip edilir ve Kızılay mensubu şoförler ve sağlık ekibi darp edilip ağır hakaretlere uğrar ve dövülürler. Geç de olsa duruma müdahale eden İngiliz askeri birliği ise olayların daha da büyümesini önler. Konuyla ilgili olarak ilgili devletlerin ve uluslararası yardım kuruluşlarının temsilcilerine gönderilen telgrafta "...İnsaniyetçi hukukun gerektirdiği bir vazifeyi yapan cemiyetimizin çalışmalarına karşı vuku bulan bu çirkin hareketler Cenevre Konvansiyonları hükümlerini ihlal eder karakterdedir. Muhasara altında bulunan sivil halkın, kadın ve çocukların ıstıraplarını azaltmak gayesine matuf çalışmaları durdurmak maksadıyla yapılan bu hareketlere karşı alakalı makamlardan insaniyetçi hukukun kendilerine tevdi ettiği vazifenin yapılması hususundaki gerekli teşebbüslerde bulunulmasını ehemmiyetle rica ederim. Müessir teşebbüslerinizin insanlığa karşı işlenmiş suç karakterine olan bu gibi hadiselerin tekerrürünü önleyici otoritesinin semeresini en yakın bir zamanda göreceğimizden ümitvarız."⁹⁰ denilir. Kıbrıs'a gönderilecek yardım malzemesinin süratle ve kolaylıkla tahliyesini temin etmek amacıyla gemilerin mukarrer geliş zamanları, tahliye imkânları ve rıhtımda yer olup olmadığı, malzemenin tahliyesi için Türkiye

⁸⁹ Kızılay İlk Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kıbrıs'taki İngiliz Siyasi Komiserliği, Kızılhaç Temsilciliği, Beynelmîlel Kızılhaç Teşkilatı ve Türkiye'nin Kıbrıs Büyükelçiliğine gönderilen telgraf mesajı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁹⁰ Kızılay İlk Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kıbrıs'taki İngiliz Siyasi Komiserliği, Kızılhaç Temsilciliği, Beynelmîlel Kızılhaç Teşkilatı ve Türkiye'nin Kıbrıs Büyükelçiliğine gönderilen telgraf mesajı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

Büyükelçiliği tarafından Kıbrıs Dışişleri Bakanlığına zamanında ve acilen müracaat edilmesi, İngilizlere ait rıhtımdan istifade yolları, bu rıhtımın kullanılması halinde ödenmesi gereken günlük 800 sterlin ücretin nasıl ödeneceği hususu masaya yatırılır. Bu arada 4. parti olarak Kıbrıs'a gönderilecek 400 tonluk yardım malzemesi de 6 Şubat 1964 itibarıyla Mersin'de hazır durumdadır. 4 Mart 1964 günü İskenderun'a getirilen 27 Kıbrıslı hasta ve yaralıdan 12'si Numune Hastanesi, 13'ü de Uzun Otel'e yerleştirilir. Kalan iki kişi ise daha önce adadan getirilen öğrencilerle birlikte eşyalarını beklemek üzere ayrılmışlardır. 7 Mart 1964 günü Kızılay'a bir mektup gönderen Beria Yöney isimli Kıbrıslı kadın ise iki oğluyla Kıbrıs'tan Ankara'ya ve oradan da İzmir'de bulunan ablasının yanına geldiğini, radyoda Kıbrıs'a yardım götüren Kızılay gemisinin 42 Kıbrıslı Türk'ü de götüreceğini duyduğunu belirterek Kıbrıs'a dönmek istediğini belirtir.

Öte yandan tedavi amacıyla Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen ve parasız ve elbisesiz vaziyetteki Kıbrıslı Türklere Kızılay ayrıca tedavileri bittikten sonra Kıbrıs'a gidinceye kadar Gül Palas ve emsali otellerde yer ayırtmakta ve 100 lira da harçlık vermektedir. Ancak daha sonraki süreçte hasta veya yaralı olmamasına rağmen Kızılay imkânlarından istifade ederek Türkiye'ye gelen, hastane imkânlarından faydalanıp otellerde kalan ve üzerine de kendilerine 100 lira harçlık verildiği tespit edilen kötü niyetli kişiler tespit edilmeye başlanır. Mart ayındaki son kafiide 13 tüberküloz hastası ve yaralı, 20 evsiz ve fakir yanında 9 varlıklı kimse olduğu bildirilir ve bu şekilde davranan 13 kişi tespit edilerek bunlar derhal gruptan çıkartılır. Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanı Fikret Alasya tarafından 31 Mart 1964 tarihinde Kızılay'a gönderilen bir yazıda "Kıbrıs'ta cereyan eden feci olaylar neticesinde yaralananların Ankara'da karşılanmasına, muhtelif hastanelerde takip edilmesinde, istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasında, hastanelerden çıkarılmaları için lüzumlu giyecek vesairenin temininde, otellere yerleştirilmelerinde, otellerde takip ve her türlü ihtiyaçlarının sağlanmasında tatil ve bayram düşünmeden geceyi gündüze katarak, bir anne şefkati ile alakadar olan..." denilerek Hadiye isimli Kızılay personeline takdir ve teşekkür duyuları iletilir.

Öte yandan 5 Nisan 1964'den itibaren adaya yardım götürmek üzere Ulaştırma Bakanlığı tarafından Kızılay'a tahsis edilen 1500 tonluk Malazgirt gemisi de 1 Nisan'dan itibaren malzeme alımına başlar. Gemi Mersin'den Mağusa'ya 9. seferine de 827.054 kilo ve 1.837.39lira tutarındaki yardım malzemesiyle 13 Nisan 1964 günü başlar ve 14 Nisan günü yükünü Mağusa limanında tahliye eder. Öte yandan Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 5 Mayıs 1964 tarihli ve 1.573 sayılı yazıya göre Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs Heyeti Başkanı Max Stadtler'in Lefkoşa'daki Türkiye Büyükelçiliğine Kıbrıs Türk toplumunun elinde ancak 20 Mayıs 1964 tarihine yetecek kadar yardım malzemesi bulunduğu ortaya çıkınca daha önce Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi yetkilileri tarafından verilen ellerindeki malzemenin Mayıs ayı sonuna kadar yeteceği yönündeki tahmini bilgilerin yanıltıcı olduğu ortaya çıkar. Bunun üzerine Kızılay tarafından 400 ton un, 50 ton şeker, 35 ton yemeklik yağ, 2.300 battaniye, 200 çadır, 21.000 metre kumaş, keten ve basma ile 3.000 çift ayakkabı dışında 800 ton yeni yardım malzemesinin derhal temin edilmesi ve 2.250.000 lira tutarındaki bu yeni yardım paketinin de adaya gönderilebilmesi için çalışmalara başlanır.⁹¹

21 Aralık 1963 tarihinde başlayan Rum saldırılarının ardından Türkiye'de gerek Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı gerekse Kızılay Genel Müdürlüğü Kıbrıs konusunda son derece titiz bir çalışma ortaya koyarlar. Bu konuda Dışişleri Bakanlığı'na adada en büyük destek ise Lefkoşa Büyükelçiliği'nden gelmektedir;⁹²

“...I- Kıbrıs'ta mücadelenin başlamasından sonra büyük gayret ve fedakârlıklarla hizmete konulan muhtelif hastane, klinik ve bakım yurtları gerek evvelce hükümet hastanesinde çalışmakta olan, gerek serbest faaliyette bulunan bütün Türk hekimlerinin işbirliği ile kurulan Türk Tabipler Birliği tarafından idare edilmektedir. Bütün bu hastane, klinik, bakım yurtları, muhtelif depo ve tesislerin kurulması için her meslekten Türk'ün yaptığı yardım

⁹¹ Kıbrıs'a Yardım komitesi tarafından Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 2.738 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

⁹² Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Yardım Ekibi Başkanı Şerafettin Hakkatapan'ın raporundan aktaran Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 6 Mart 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-2.007 sayılı rapor. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası. Raporun ilk 2 maddesi yardım ekibi başkanı tarafından, daha sonraki maddeleri ise Dr. İbrahim İskeçe tarafından hazırlanmıştır.

ve Kızılay'ın şükranla karşılanan 6.000 sterlinlik bağışı kâfi gelmemiştir. Diğer taraftan mücadelenin başından beri bütün hasta ve yaralıların tedavi ve muayenelerinin tamamen ücretsiz olarak yapılması halkta bedavacılık hissinin uyanmasına sebep olmuş ve normal zamanlarda hükümet tarafından ödenmekte olan hastane, klinik ve diğer müesseselerin mutfak, tamirat ve buna benzer masraflarının karşılanması imkânsız hale gelmiştir.

Mezkûr masrafların cemaat tarafından karşılanması için yapılan teşebbüsler de bir sonuç vermemiştir. Bu durum karşısında vaziyeti müsait olanların muayenesinden 1 şilin alınmasına başlandığı öğrenilmiştir. Toplanan para ayda 50 sterlini geçmemektedir. Fakirlerin ve mücahitlerin parasız muayeneleri için kartlar basılıp tevzi edilmiştir. Kızılay'ın gönderdikleri dâhil olmak üzere muhtelif kaynaklardan muhtelif şekillerde elde edilen ve menşeleri itibarıyla tasnife tabi tutulmamış olan ilaçlar bazı hususi eczanelere satılmış ve cüzi bir fiyat mukabilinde durumu müsait olan hastalara verilmiştir.

Gıda dağıtımının kontrolü ise başka zorluklar arz etmektedir. Adanın diğer kesimleriyle irtibat ancak mahalline bizzat gitmekle temin edilebilmektedir. Bunun ise Rumların tedhiş harekâtı ve gerekse Birleşmiş Milletler Kumandanlığının tutumu karşısında çok müşkül olduğu malumlarıdır. Gıda ve yiyecek maddelerinin mücahitlerin diğer bazı ihtiyaçlarını karşılayabilmek veya başka bir mahalle mübadelesini temin etmek için bakkallara satıldıkları doğrudur. Mahalli idarecilerin insafına kalmış bu durumun kontrolü de ancak mahalline gitmekle mümkün olabilecektir. Bu itibarla bütün güçlüklerle rağmen yardım malzemesinin sevki zamanında Kızılay yardım ekibinden tavzif edilecek kimselerin malzeme ile birlikte mahalline kadar giderek tevziata nezaret etmeleri yerinde bir tedbir olacaktır.

II- Lefkoşa Türk Genel Hastanesi için muhtelif şahıslarla yaptığım temaslarda ve hastaneye muayene olmaya gelen hastalarla yapılan konuşmalarda Türk Genel Hastanesi'nin almış olduğu karar gereğince Kıbrıs halkının hepsinin mağdur durumda olduğu düşünüldükçe zengin ve fakir gözetmeksizin hastanede muayene ücreti olarak 1 şilin alındığı, kıymet ücreti ne olursa olsun verilen ilaçların her parçası için de 1 şilin (1.5 lira) alındığı öğrenilmiştir.

Hastanenin mubayaa etmiş olduğu ilaçlarla Türkiye Kızılay Derneği'nin yardım olarak gönderdiği ilaçların tefriki mümkün olmadı. Çünkü ilaçların üzerinde 'Kızılay'ın malıdır. Para ile satılmaz.' Gibi ücretle verilmesine engel olacak bir işaretin bulunmadığı görülmüştür. Kızılay'a şarhı olarak bağışlanmış ilaçlarla Kızılay'ın kendi yardımı olan ilaçların ücretle verilmesi ve satılması prensip ve mevzuatlarımıza uymamaktadır. Kızılay Hastanesi'nde bulunan ilaçları Türk Genel Hastanesi Başhekimisi Dr. Necdet Ünel Kızılay'dan gelen ilaçların Kıbrıs Türk Hekimler Birliği'ne ait olduğu beyanı ile alarak hastanelerine yakın bir yerde kiraladığı iki dükkâna naklettirmiştir. Bunların satılmasına engel olunabilmesi için depoların kilitlenerek mühürlenmesi, içindeki ilaçların 'Kızılay malıdır. Para ile satılmaz.' kaşesi ile mühürlendikten sonra tevziine emir ve müsaade buyrulmasının temini ile bundan böyle Kızılay

Genel Merkezi'nce gönderilecek ilaçların satılmasına engel olacak bir mühürle damgalanmasının teminini Genel Merkez'den talep edeceğimi ve yarın Kızılay gemisi Mağusa'ya geleceği, benim de orada bulunmam gerektiğinden Baf köylerindeki gıda maddesi tahkikatını geminin tahliyesinden sonra yapacağımı bilgilerine arz ederim.

III- Lefkoşa Genel Hastanesi'nde Kızılay tarafından evvelce verilmiş olan sıhhi malzemenin (ilaç ve sıhhi malzeme) genel hastanece bedel karşılığı satıldığı haberlerinin doğruluk derecesinin tahkikinin tarafımdan yapılması ve bir rapor tanziminin elçiliğimizden şifahi olarak istenmesi üzerine yaptığım incelemelerin neticesi aşağıda bildirilmiştir;

a) Lefkoşa'da işe başladıktan sonra Türkiye'den Kızılay adına gönderilmiş ilaç ve malzemenin Kıbrıs Türk Tabipleri Birliği'ne daha evvelce verilmiş olduğunu Kızılay Genel Merkezi'ne telsizle bildirmiştım.

b) Bu ilaç ve malzemenin miktar, mahiyet ve keyfiyeti hakkında elimizde bir bilgi yoktur. Alakalılarından sandık şeklinde Kıbrıs Türk Tabipler Birliği'ne teslim edilmiş olduğu öğrenilmiştir.

c) Lefkoşa Genel Hastanesi'nde ilaçlar kalem başına hesaplanarak kaleminden 1 şilin alınmak suretiyle verilmektedir. Bunu gerek hastalar ve gerekse mesul şahıslardan öğrenmiş bulunuyorum. Bittabi bu alınan miktarın ilacın hakiki değeri ile bir münasebeti yoktur. Şöyle ki 20 liralık ilaçtan da 1 şilin, 2 liralık ilaçtan da 1 şilin alınmaktadır.

ç) Ödeyemeyecek kadar fakir olanlarla mücahit ailelerinden bu para alınmamakta ve bu gibi kimselere ilaç bedelsiz olarak verilmektedir. Bu, hastalar ve ilgili şahısların ifadelerinden anlaşılmaktadır.

d) Genel Hastane depo ve eczanesindeki ilaçlar öğrendiğime göre muhtelif şekilde ve müteaddit yerlerden tedarik edilmiş bulunmaktadır. İlaçların büyük bir kısmı Kızılay'dan olmak üzere İsrail'den, İngilizlerden alınmış ilaçlar olduğu gibi bizzat hastane tarafından ihtiyaç nispetinde doğrudan doğruya dış eczanelerden para ile alınmış ilaçlardır. Netice olarak Lefkoşa Genel Hastanesi'nde değişik yerlerden ve değişik suretlerde elde edilmiş olan ilaçlar hiçbir tasnife tabii tutulmadan kalem hesabı üzerinden ilacın hakiki değeri ile münasebeti olmayan 1 şilin mukabilinde verilmektedir. Para ödeyemeyecek kadar fakir olanlarla mücahitler ancak ihtiyaçları olan ilaçları bedelsiz olarak alabilmektedir."

Bu dönemde Kızılay Kıbrıs'a Yardım Komitesi ile Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı da koordineli bir çaba içindedir;⁹³

"Konu: Yardım Komitesi'nin 22 Nisan 1964 tarihli toplantısı ile ilgili olarak Kıbrıs Türk Cemaati Asbaşkanlığından alınan rapor

⁹³ KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen Yardım Komitesi'nin 22 Nisan 1964 tarihli toplantısı ile ilgili olarak Kıbrıs Türk Cemaati Asbaşkanlığından alınan rapor.

Yardım Komitesi'nin 22 Nisan 1964 tarihli toplantısı ile ilgili olarak Kıbrıs Türk Cemaati Asbaşkanı Dr. Şemsi Kazım'ın Lefkoşa Büyükelçiliğimize gönderdiği raporun başlıca noktaları aşağıda maruzdur:

a) Yardım Komitesi 22 Nisan 1964 tarihinde Birleşmiş Milletler Sosyal İşler Temsilcisi Kurt Johnson, Milletlerarası Kızılhaç Komitesi temsilcisi Max Stadtler, İngiliz Kızılhaç'ı ve St. John Ambulance Yardım Teşekkülleri Başkanı J. F. J. Coles, Türk Cemaatini temsilen Fuat Sami, Dr. Veli, Kemal Atasoy'un iştirakiyle ve Alb. Tak Savage başkanlığında bir toplantı yapmıştır.

Bu toplantıda aşağıdaki hususlar görüşülmüştür:

b) BM Sosyal İşler Temsilcisi Kurt Jansson Kıbrıs Çalışma ve Sosyal İşler Bakanı T. Papadopoulos'ın yardımların yapılacağı kimselerin Kıbrıs Sosyal İşler Yardım Servislerinde çalışan Türk ve Rum memurlar tarafından önceden tespit edilerek yardımların Türklere yine Bakanlığına bağlı tercihen Türk memurlarının nezareti altında tevziini düşündüğünü ve hükümet böyle bir teklifte bulunmak istediğini kendisine söylediğini bildirmiştir.

c) Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'nin Kıbrıs'taki temsilcisi Max Stadtler de İngiliz Kızılhaç'ının Kıbrıs Komitesi Başkanı ve Kıbrıs Adliye Vekili Bayan Sulioti'nin Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'nin Kıbrıs'ta faaliyet görmesinin, mahalli Kızılhaç Teşekkülünün hükümet kanalıyla bunu lüzumlu göstermesine bağlı olduğunu, böyle bir formalitenin hadiseler sırasında yapıldığını ve temin edilecek yardımın mahalli Kızılhaç Komitesi vasıtasıyla ilgililere ulaştırılmasının gerekli olduğunu kendisine ifade ettiğini, Rum Bakanın ayrıca gıda maddelerinin Kıbrıs'ta bol miktarda bulunduğunu da söylediğini beyan etmiş ve kendisinin Kızılhaç'ın faaliyeti hakkındaki fikre iştirak ettiğini açıklamıştır.

d) İngiliz Kızılhaç'ı ve St. John Ambulance Yardım Teşekkülleri Başkanı J. F. J. Coles, bu iki üyenin temas ettiği hususlara cevaben, Kızılay yardımlarının tevziinde Türk Cemaat Meclisi'nin uyguladığı sistemin yerinde ve başarılı olduğunu, hadiselerin seyrinde ve iki toplumun münasebetlerinde iyiliğe doğru bir inkişaf görülmediğinden, hâlihazır sistemin devamında fayda mülahaza ettiğini ve bahis konusu tekliflerin realitelere uymadığını kesin bir ifade ile beyan etmiştir.

e) Türk cemaati adına konuşan Fuat Sami, Rum bakanların fikir ve tekliflerinin siyasi mana taşıdığını, insani tarafı ihmal ettiğini, Türkiye'den gönderilen Kızılay yardımının Türk vatandaşlarının bağışı ile yapıldığını, Kızılay'ın aracı olduğunu, Kıbrıs'ta bol gıda maddesi bulunduğu mütalaasına iştirak etmediğini, Kıbrıs'ın zirai bakımdan kendine yeterli olmadığını, pazarda bulunan başlıca gıda maddelerinin ithal edildiğini ve bunların büyük bir kısmının Rum tüccarlarının elinde bulunduğundan satın alınmalarının imkânsız olabileceğini, Kıbrıs Zahire Komisyonu'nun Kıbrıslı Türklere Amerika'dan temin edilen buğdayı bile satmakta müşkülât çıkardığını anlatarak, tekliflerin pratik kabiliyeti olmadığını misallerle izah etmiştir.

Bu müzakerelerin sonunda Başkan, iki Rum vekilin tekliflerinin gündem dışı konuşulduğunu bildirerek toplantıdan dışarı aksettirilmemesini rica etmiş,

bu konunun kapatılması hakkındaki Başkanın teklifi toplantıda bulunanlar tarafından tasvip edilmiştir.

f) Toplantıda, ayrıca, gündem maddelerinden birini teşkil eden, Kızılay yardımlarının adaya sokulması ve tevziine dair hazırlanan talimatname tasarısı okunmuş ve üzerinde fikir teatisi yapılmıştır. Türk üyeler bu tasarının yazılı bir suretini istemişlerse de fazla nüsha olmadığı gerekçesiyle kendilerine tasarı metninin ileride verileceği beyan olunmuştur.

g) Netice itibarıyla Türk üyeler iki Rum vekilinin Kızılay yardımının adaya sokulmasını ve Türk Cemaatini ve muhtaç göçmenleri Kıbrıs hükümetinin Sosyal İşler Servisi'nin merhametine bırakmayı, istihdaf eden gayretlerini müşahede etmişler ve;

1. Kızılay yardımlarının adaya sokulmasında ve ada dâhilinde tevziinde, hali hazır sistemin muhafazasını sağlamak maksadıyla Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezince, İngiliz Kızılhaç'ı Genel Başkanı Sir Patrick Renis nezdinde teşebbüse geçilmesini,

2. Bu arada, ihtiyati bir tedbir olarak, Kızılay aynı yardımlarının Türk Cemaati Meclisi bünyesindeki yarı resmi ticari müesseseler vasıtasıyla Kıbrıs'a intikal ettirilmesi hususunda bir mekanizmanın kurulmasını uygun mütalaa etmişlerdir.”

Nisan 1964 itibarıyla Kızılay'ın Lefkoşa'da açtığı hastanede üçüncü grup olarak görev yapmakta olan sağlık ekibi ise Dâhiliye Uzmanı, Dr. Mehmet Melih Abidinoğlu, Genel Cerrah Dr. O. Nejat Pamir, Genel Cerrah Dr. M. Arman Sanol, Röntgen uzmanı Dr. M. Kemalettin İzmirden, hemşire Perihan Öncü, Ayten Tamak, Ayşe Yılmaz, Neriman Uslu, T. Umur Erdamar ve Ahmet Ahıskal'dan oluşmaktadır. Bu ekipte görev yapmakta olan doktorlar bir aylık görevlerini 12 Mayıs 1964 tarihinde tamamladıklarından daha sonraki dönemde 13 Mayıs 1964 tarihinde Türkiye'ye döneceklerdir.⁹⁴ Bu ekibin yerine gidecek olan ve 13 Mayıs 1964 günü Lefkoşa'da hizmete başlayan 4. grup ekibi ise Röntgen Mütahassısı Dr. İbrahim İskeçe, Hariciye Mütahassısı Dr. M. Cevat Dinçtürk, hariciye Mütahassısı Dr. Kazım Uğur, Hariciye Mütahassısı Dr. Yavuz Erkoçak, Başhemşire İsmet Oruç, Hemşire Ayten Akıncan, Ayşe Yılmaz ve Teknisyen İbrahim Kabaoğlu ile Haydar Elmas

⁹⁴ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 2.738 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

olmak üzere 4 doktor, 3 hemşire ve 2 teknisyenden oluşmaktadır⁹⁵ ve 12 Mayıs 1964–17 Temmuz 1964 döneminde Dr. İbrahim İskeçe başkanlığında Lefkoşa’da göreve başlayacaktır.

Aynı günlerde tedavi edilmek üzere Kızılay tarafından Türkiye’ye getirilen 10 hasta ve yaralı Kıbrıs Türk’ü de tedavilerinin ardından BEA Hava yolları ile Lefkoşa’ya gönderilmiştir.⁹⁶

Kıbrıs’ta 5. grup olarak görev yapacak ekip ise 4 doktor, 5 hemşire ve 2 teknisyenden ibarettir ve 16 Temmuz 1964-18 Eylül 1964 döneminde görev alacaklardır. 6. grup olarak görev yapacak olan 4 doktor, 3 hemşire ve 2 teknisyen ise 17 Eylül 1964 tarihinde göreve başlayacaklardır. Ekibin hemşire ve teknik kadrosu ise görevlerine devam ederken gönüllü olarak ve tarih belirtmeksizin çalışmak istediğini belirten Dâhiliye Uzmanı Dr. Enver Kuttaş ise Kıbrıs’ta kalabilmek için müracaatta bulunur. Kızılay Yardım Ekibi Başkanlığı hastanenin işlemesi ve Türkiye’ye yaralı ve hasta sevkiyatı dışında adanın dört bir tarafında ve şartların el verdiği ölçüde hizmet ve yardım götürmeye devam eder;⁹⁷

“Lefkoşa’da Kız Lisesi’nde hasta olduğu bildirilen Havva Salih ziyaret edildi. Hastalandığı zaman okul müdürü Leman Feridun’un yakın alakasını gördüğünü, tedavisi için Dr. Şemsi Kazım Bey’e götürüldüğünü, ilaçlarının temin edildiğini ve okul müdürünün şahsi himayesi ile okulun bir odasında kaldığını, iâşesinin bazen okuldan temin edildiğini ifade ettiler. Kendisi bir vasıta ile okuldan alınarak hastanemizde ayrıca muayene ettirildi. 60 yaşlarında bulunan Havva Salih’te böbrek iltihabı ve yüksek tansiyon olduğu, Türkiye’de tedavisine lüzum olmadığı bildirilerek doktor tarafından kendisine gerekli ilaçlar verildi. Havva Salih hakkında okul müdürü ile görüşüldü. 12 seneden beri okulda çalıştığı, yaşlılığı ve hastalığı dolayısıyla görevine okullar komisyonunca son verildiği, bunun için de kendisine tazminat verilmediği ve emekli maaşı bağlanmadığını ifade ettiler. Yalnız Sosyal Hizmetler Cemiyeti’nce kendisine ayda 3-4 Sterlin verildiğini fakat şimdiki durum dolayısıyla bunun da

⁹⁵ Kıbrıs’a Yardım Komitesi adına Kıbrıs Bürosu’ndan N. Gözenoğlu imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 9 Mayıs 1964 tarih ve 1.609 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁹⁶ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 2.738 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

⁹⁷ Kızılay Yardım Ekibi Başkanı Şerafettin Hakkatapan imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 24 Mayıs 1964 tarih ve 19.447 sayılı telsiz mesajı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

kesilmiş olduğunu, Lefkoşa'nın Ortaköyü'nde kirada bir evi bulunmasına rağmen kira alamadığını, mevcut parası ile geçinmeye çalıştığını, okul müdiresi başka yere tayin olduğunda Havva Salih'in durumunun ne olacağını bilmediğini ifade ettiklerini bilgilerinize arz olunur.”

Bu arada daha önce ortaya çıkan bir rahatsızlık konusu ilerleyen günlerde bir kere daha görülür ve hastanede ilaç bedeli alındığı yönündeki duyumlar tekrar gözden geçirilir. Konuyla ilgili olarak Kızılay İlk Yardım Ekibi temsilciliğine gönderilen yazıda “son günlerde alınan ve teyit edilemeyen haberlere nazaran gerek Lefkoşa Genel Hastanesi'nde sıhhi malzemenin ve gerekse Baf köylerinde yardım malzemesinin bedel karşılığı verildiği ve tevzi edildiği öğrenilmiştir. Bir yönden yardımlarımızın mana ve mahiyeti, diğer yönden Kızılay olarak uymaya mecbur bulunduğumuz genel prensipler bakımından fevkalade mahzurlu mütalaa edilen ve vaki ise yardımlarımızın devamını tehlikeye düşürecek olan bu duruma mutlak surette mani olunmasını ehemmiyetle rica ederim.”⁹⁸ denilir. Aynı günlerde Kızılay Genel Başkanlığına gelen bir başka rapor ise Kızılay İlk Yardım Hastanesi Üçüncü Ekip Baştabibi Dr. Melih Abidinoğlu imzalıdır,⁹⁹

“I- Kıbrıs'ta ikametimiz sırasında Beynelmillel Kızılhaç Teşkilatı başkanı ile yaptığım muhtelif temaslarda karşılaştığımız birçok zorluklara sebep olarak Kızılay'ın Cenevre'nin rızası olmadan ve adeta korsan bir teşkilat olarak adaya gelip yerleştiğini, binaenaleyh hukuki bakımdan adada bulunmasının mucibi münakaşa olduğunu belirttiler. Bu hususun böyle olmadığının kendilerine anlatılmasında fayda vardır.

II- Kızılay ekibine Türk cemaati tarafından gösterilen yakın alaka şayanı takdirdir; ancak Tabipler Odası Başkanlığının oradaki arkadaşlarımıza baskı yapması daima mevzu bahis olması Kızılay Hastanesi'nin tutumunu sarîh olarak belirten bir talimat gönderilmelidir kanaatindeyim. Şöyle ki Türk Hekimler Birliği, Kıbrıs Türk Hastanesi adı altında çalışan bir hastane kurmuştur. Ancak bu hastanede poliklinik için 1 şilin alınmaktadır. Bu belki kendi döner

⁹⁸ Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Kızılay İlk Yardım Ekibi Temsilciliğine gönderilen 26 Mayıs 1964 tarih ve 15.437 sayılı gizli ve acele mesaj emri. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁹⁹ Dr. Melih Abidinoğlu bu yazısında ayrıca İzmir'den geldikten sonra yakalandığı hastalık nedeniyle 25 gün boyunca sıkıntı yaşadığını ve ancak 3 gün önce, 9 Haziran 1964 tarihinde yeni görevine başlayabildiğini belirterek kendisinden istenen raporu geç yazma sebebini de böylece açıklamış olur. Kızılay İlk Yardım Hastanesi Üçüncü Ekip Baştabibi Dr. Melih Abidinoğlu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına İzmir'den gönderilen 12 Haziran 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

sermayeleri için şarttır ama buna mukabil polikliniklerine müracaatı arttırmak için Kızılay Hastanesi'nin poliklinik yapmamasını ve ilaç vermemesini istemelerine sebep olmamalıdır. Bu sebeple Hekimler Birliği Başkanı Dr. Necdet Ünel'le iki münakaşamız olmuş ve kendisi Kızılay'ın ilaçlarının Türk cemaatine değil de Türk Tabipler Birliği emrine gönderildiğini, bu hususta Sayın Adnan Öztrak Bey'in şifahi emirleri olduğunu, binaenaleyh ilaçların deposunun Kızılay Hastanesi'nden kaldırılacağını bildirmiş. Benim mümanaatıma rağmen adeta yarı zorla ilaçları kendi hazırladıkları bir depoya nakletmişler. Bu yolda Dr. Fazıl Küçük ve Cemaat Asbaşkanı Şemsi Kazım nezdindeki teşebbüslerim faydasız olmuştur. Bence

a) İlaçlar Kızılay Hastanesi Başhekimliği emrinde olmalı ve bunların hesabını halen Cemaat Meclisi'nin bu işle vazifelendirdiği eczacı arkadaş tutmalıdır.

b) Kızılay Hastanesi her gün meccani poliklinik yapmalıdır ki Lefkoşa'da mevcut 20-25 bin göçmen rahatça tedavi edilebilir.

c) Poliklinik yapan hekim icap ederse meccani ilaç verebilmelidir.

ç) Kıbrıs Türk Hastanesi isterse muayene için 1 şilin alabilir. Ama reçete yazdığı veya meccanen verilmesi icap eden Kızılay ilaçlarından birer şilin alması Kızılay ilaçlarının parayla satılıyor hissini doğuracağı için mahzurludur.

Bir ekip olarak hareketimizden bir hafta önceye kadar bu yolda hareket ettik. Yani Kızılay prensibine uygun olarak bedava poliklinik ve icap edenlere bedava ilaç verdik. Hatta fırsat buldukça şahsen gerek Dr. Fazıl Küçük, gerekse Dr. Şemsi Kazım Bey'in helikopterle yaptıkları köy gezilerine iştirakle Rumlar arasında muhasarada kalmış Türk köylerinden 9 tanesini ziyaretle hastalarına baktım ve yanımda götürdüğüm acil ilaçlardan ihtiyacı olanlara meccanen bıraktım. Bu (Kızılay'ın oralara kadar el uzatmış olması) da Türk köylüleri arasında büyük memnunluk uyandırdı.

III- Kıbrıs'taki ziyaretimiz sırasında başta sayın şefimiz Dr. Mazhar Özkul olmak üzere sefaret personelinin büyük yakınlık gördük. Bilhassa bundan evvelki raporunda da arz ettiğim gibi konsolosluk vazifesini tedvir eden Sayın Vedat Erkul'un hizmetlerini ekibimiz unutamayacaktır.

IV- Kızılay Hastanesi'nin kuruluşundan beri orada bulunan ve hastanenin belkemiğini teşkil eden Seder hemşire gerek en ileri mevzilere kadar giderek mücahitlerin kan gruplarını tayin hususunda gösterdiği cansiperane cesareti ile ve gerekse yaralı ve hastalara karşı gösterdiği şefkatle bütün Kıbrıs Türk cemaatinin sevgisini kazanmıştır. Kendisinin münasip göreceğiniz şekilde takdir edilmesini arz ederim.

V- Kızılay İlk Yardım Şefliği vazifesini halen ifa eden Şerafettin Hakkatapan çok kabiliyetli bir arkadaş olmakla beraber lisan bilmemesi büyük noksandır. O vazifeye lisan ve beynelmilel Kızılhaç kaidelerini iyi bilen birinin gönderilmesi şarttır kanaatindeyim.”

Kıbrıs Türk Hastanesi tarafından hastalardan verilen ilaç ve yapılan tedavi ne olursa olsun karşılığında 1 şilin bir ücretin alınması daha sonraki süreçte de bazı rahatsızlıkların yaşanmasına neden olacaktır. Aynı konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla gönderilen yazıda da “Kıbrıs İlk Yardım Ekibimiz temsilciliğinden alınan 28 Mayıs 1964 tarihli yazıda Türk Genel Hastanesi tarafından zengin ve fakir gözetmeksizin hastanede muayene ücreti olarak 1 şilin (150 kuruş), ayrıca verilen ilaçlar için de kıymeti ne olursa olsun her parça için keza 150 kuruş alındığı bildirilmektedir. Ekip temsilcisinin belirttiğine göre Türk Genel Hastanesi’nin mubayaa etmiş olduğu ilaçlarla derneğimizin yardım olarak gönderdiği ilaçların tefriki mümkün olmamıştır. Ancak tedbir olarak derneğimiz tarafından gönderilen ilaçlara ‘Kızılay’ın malıdır. Para ile satılamaz.’ kaşesinin vurulması teklif edilmektedir. Bu arada Türk Genel Hastanesi Başhekimisi Dr. Necdet Ünel’in Kızılay Hastanesi’nde bulunan ilaçları ‘Genel Hastane adına gelmiştir.’ beyanıyla aralık hastaneye yakın kiralanan iki dükkâna naklettiği ayrıca zikredilmektedir. Gıda maddeleri hakkında tahkikatın gemiyi karşılamak üzere Mağusa’ya hareket ettiğinden bahisle sonraya bıraktığını bildiren ilk yardım ekibi temsilcimizin aynı vaziyeti Türkiye Büyükelçiliğimize aksettirdiği işaret olunmaktadır...”¹⁰⁰ denilir. Aynı günlerde yaşanan bir başka gelişme ise Kıbrıs’ta Rum saldırıları sonrasında evlerini terk etmek zorunda kalan göçmenlerle hasta ve yaralıları için başlatılan yardım kampanyalarının artarak devam etmesidir. Bu kapsamda İsviçre’de yaşamakta olan ve Yeni İstanbul gazetesinin eski sahibi olduğu belirtilen Habip Törehan da Kıbrıs’ta bulunan yaralı ve hastalar için 10 yataklı bir seyyar hastane bağışlamak için Dışişleri Bakanlığına müracaatta bulunur. Habip Törehan ayrıca bu seyyar hastaneyle ilgili bütün modern teçhizat, gerekli donanım ve ameliyat malzemesinin de kendisi tarafından karşılanacağını ve hepsinin İsviçre’den gönderileceğini, hastanenin faaliyete geçebilmesi için “genç bir operatör, bir hastabakıcı ve bir de sağlık memuru temin edilmesi gerektiğini, söz konusu personelin ücretlerinin de kendisi tarafından

¹⁰⁰ Kızılay Genel Müdürlüğü adına Genel Müdür M. Akın imzasıyla Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 2 Haziran 1964 tarihli ve 211 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

karşılancacığını belirtir.¹⁰¹ Haziran ayı içinde Kızılay'a ulaşan bir mektup ise biraz acı doludur ve İstanbul'da okuyan Kıbrıslı Türk öğrenciler tarafından Safiye Hüseyin imzasıyla kaleme alınmıştır.¹⁰²

“Sizlere sesleniyoruz. Dinler misiniz? Belki sıra çekmediniz. Belki vatanınızdan böylesine ayrılmadınız. Ama inanın ondan büyük ıstırap yok şu dünyada. Laf olsun diye söylenmiş sözler değil bunlar. Kendi yaşantılarımızla oluşmuş bir gerçek. Dertlerimizle en çok ilgilenen bir cemiyet olarak sizi yakın hissettik kendimize. Bizi en iyi (sizin) anlayabileceğiniz ümidi var içimizde. Sadece hür olmak için, sadece ay yıldızlı bayrağımızın o topraklarda dalgalanması için her şeyi pahasına çarpışan Kıbrıs Türklerinin çocuklarıyız. Kıbrıslıyız. Talebeyiz ve Mağusalıyız. Anavatandayız. Edirne'den Ardahan'a kadar üzerinde boz kanatlı üveyiklerin hür olarak uçtuğu bir ülkedeyiz. Ay yıldızlı bayrağın en güzel dalgalandığı hür insanlar diyarı Türkiye'deyiz ama sadece vatan hasretiyle yanıyoruz. Yine de hürriyetsizlikten boğuluyoruz. Anavatanın hür semaları dar geliyor, gönlümüzde sadece Kıbrıs'ımızın doldurabileceği bir boşluk kalıyor. Anamızın, babamızın, kardeşlerimizin hürriyetsizliği bizi hür bir vatanla boğuyor. Güzel Kıbrıs'ın kaderinden yana her geçen gün biraz daha dertli oluyoruz. Yaz geldi. Herkes memleketine dönmenin sevincini duyuyor. Herkesin gözlerinde artık duman duman doğduğu topraklar, ana kucacı tutuyor ama biz vatanımıza dönememenin çaresizliğiyle çırpınıyoruz. Tüm ıstıraplarımız Kıbrıs'ın özleminde toplanıyor.

Sizlere sesleniyoruz. Ne olur imkânlarınız nispetinde biraz düşünün. Vatanımıza gitmek istiyoruz. Kıbrıs'a gitmek istiyoruz. O kan ve barut kokan toprakları özliyoruz. Artık orada olmak istiyoruz. Yarın burada kalamayız. Çünkü maddi imkânlar bakımından öylesine çaresiz ki. Kıbrıs'ta olmayı en çok istiyoruz. Vatan hasretinin yarattığı bu manevi ıstırapı kaldırabilecek kadar kuvvetli de değiliz. Canımız pahasına da olsa güzel Kıbrıs'ı bir an görmek gerçekten en şiddetli arzumuz. Eğer mümkünse biz Mağusa'ya götürebilir misiniz? Çok kalabalık bir grup da değiliz, birkaç kişiyiz. Bize hayır demezseniz, bu arzumuzun gerçekleşmesini sağlayabilirsiniz bize milli heyecanların en büyüğünü vereceksiniz. Hürmetlerimizi sunar, erken bir zamanda cevabınızı bekleriz.”

¹⁰¹ 27 Mart 1965 tarihinde Habip Edip Törehan tarafından Kıbrıs Türklerinin istifade etmesi için şartlı bağış olarak gönderilen tam teçhizatlı hasta klinik arabası (clonomobil) değıştirme birliğini Mağusa'ya götüren gemiyle Kıbrıs adasına gönderilir. Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 13 Mayıs 1964 tarihli ve 208 (1.941) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası. Ayrıca Kıbrıs'a Yardım komitesi tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 4 Haziran 1965 tarih ve 3 (2682/1474) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

¹⁰² Sibel Kız Talebe Yurdu'nda kalan Safiye Hüseyin tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 20 Haziran 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

Söz konusu bu mektuba verilen cevapta ise “takdîrkâr hisleriniz şükranla karşılanmıştır.” denilir ve “...Memleketiniz bulunan Mağusa’ya Kızılay yardım malzemesi götüren gemilerle gitmeniz Kıbrıs makamlarının izin vermemesi dolayısıyla mümkün değildir. Kıbrıs’a gidebilmeniz için Türkiye Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Bürosu’na müracaatınız gerekmektedir. Halen Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından yardım (nakdi yardım) alamadınızsa muayyen bir müddet için Kızılay’ın Pendik’te açtığı kızlara mahsus kampta bir devre kalabilirsiniz. Kızılay olarak (sizi) Mağusa’ya götürememenin üzüntüsü yanında ay yıldızlı bayrağın gölgesinde sizi her zaman yuvanızdaki kadar hür ve maddi sıkıntılardan uzak misafir etmenin tesellisi var gönüllerimizde. Kıbrıslı soydaşlarımızın asil davalarında muzaffer olacakları günün gecikmediğine olan imanımızla sizleri selamlar, derneğimizin sizinle daima beraber olduğuna emin bulunmanızı bu vesileyle ifade etmekten haz duymaktayız.”¹⁰³ denilir. Öte yandan Haziran 1964 döneminde Kızılay’ın Lefkoşa’da açtığı hastanede Kızılay hemşiresi Seder Özer ile hastanenin idare memuru İhsan Kar arasında basit bir sebep sonrasında yaşanan huzursuzluk Ankara’ya da yansır ve yönetim duruma müdahale etme gereği duyar.¹⁰⁴ Konuyla ilgili olarak Kızılay İlk Yardım Heyeti Temsilcisi Şerafettin Hakkatapan’a M. Akın imzasıyla gönderilen yazıda ise “Kıbrıs’ta vazifeli personelimizin milletimize yakışacak şekilde feragatli çalışmalarını şimdiye kadar memnuniyetle haber almakta ve bundan dolayı kendilerini takdir etmekteydim. Son günlerde hastane personelimize dair hiç de iyi olmadığını öğrendiğim haberlerden büyük eza duydum. Kıbrıs’ta ne kadar gayri müsait şartlar, ne kadar asap bozucu hadiselerle karşılaşılırsa karşılaşılsın bütün vazifeli arkadaşlarımızın büyük bir toleransla Kızılaycılık prensiplerine uymaları ve yapacakları en küçük bir hatanın dahi yalnız kendilerine değil Türk milletine mal edilebileceğini düşünmeleri gerekmektedir. Bu gibi hareketlerin Kıbrıs davasında olduğu kadar memleketimizin itibar ve şahsiyetini

¹⁰³ Kıbrıs’a Yardım Komitesi adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla Safiye Hüseyin’e gönderilen 29 Haziran 1964 tarihli ve 18.463 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

¹⁰⁴ Kızılay Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 11 Haziran 1964 tarihli ve 21.640 sayılı yazı. KGMA. K-6399, 1963-1965-9/4 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

de zedeleyeceği dikkatle hatırlanmalıdır. Bu türlü hadiselerin tekerrüründe müsebbipler en ağır şekilde cezalandırılacaktır. Elbette bu ceza yalnız Kızılay mevzuatına inhisar etmeyip en kritik zamanlarda memleketimiz ve derneğimizin itibarını sarsanların hallerine uygun bir ceza mahiyetinde olacaktır. Kıbrıs'ta vazifeli bütün arkadaşlarım hakkında şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da çalışkan, vatansever ve dürüstlükleri iftihar vesilesi olacak haberler beklemekteyiz...¹⁰⁵ denilir.

4 Haziran 1964-16 Haziran döneminde Kızılay Yardım Ekibi Başkanlığı ve Kızılay Hastanesi vasıtasıyla yürütülen faaliyetler ise şu şekildedir;¹⁰⁶

“4 Haziran 1964

Limasol'dan Londra'ya gitmek üzere İngiliz Kızılhaç'ının getirdiği beş kişi bir gece hastanemizde misafir edilmiş olup gece saat 00.30'da havaalanına götürülmek üzere Kızılhaç tarafından hastanemizden alınmışlardır.

5 Haziran 1964

Lefkoşa Türk mıntkasında bulunan vasıta ve şoförlerin 1964 yılı çalışma müsaadelerinin bulunmayışı dolayısıyla Türk mıntkasından çıkamamaktadırlar. Bunun üzerine Luricina (Akıncılar) köyündeki gıda maddesi tevziyatını yerinde görmek istediğimden bahisle mezkûr köye götürülmem için Beynelmilel Komite üyesi Mr. Max Stalder'den ricada bulunuldu. Mr. Max Stalder bu görevin İngiliz Kızılhaç'ı tarafından ifa edilmesi lazım geldiği ifadesi üzerine İngiliz Kızılhaç'ından ricada bulunuldu. Kendilerinin arabalarında ancak doktor taşıyabilecekleri, Kıbrıs'taki Beynelmilel Komite üyelerinin müsaadesi olmadan vasıta tahsis edemeyeceklerini bildirmiş bulunduklarından durum Mr. Max Stalder'e izah edildi. Kendisi bu konuyu konuşarak bir karar vereceklerini ve neticeyi bize bildireceklerini söylediler.

6 Haziran 1964

Saat 16.00'da hastanemize gelen Beynelmilel Komite üyesi Mr. Max Stalder adada siyasi durumun çok kritik bulunmasından Akıncılar köyüne ve Baf'ın diğer köylerine götüremeyeceklerini söylediler. Kendisinin Kıbrıs'taki

¹⁰⁵ Kızılay İlk Yardım Heyeti Temsilcisi Şerafettin Hakkatapan'a M. Akın imzasıyla gönderilen 26 Haziran 1964 tarihli ve 18.149 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

¹⁰⁶ Kızılay İlk Yardım Heyeti Temsilcisi Şerafettin Hakkatapan tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 16 Haziran 1964 tarih ve 21.787 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

görevinin sona erdiğinden ve yerine tayin olunan Beynelmilel Komite üyesi Mr. Pierre Boissier'i tanıtırarak Kıbrıs'ta Kızılay'la beraber çalışmaktan çok memnun olup zevk duyduğunu ifade ederek 'Allaha ısmarladık.' deyip hastanemizden ayrılmışlardır.

8 Haziran 1964

Mağusa'dan Lefkoşa'ya gıda maddesi getirmekte olan 9 kamyonundan müteşekkil Kızılay konvoyu Mağusa Kapısı'ndaki Rum polis merkezine götürülmüş, vasıtalar ile şoförler sıkı bir aramaya tabi tutulmuşlardır.

9 Haziran 1964

1- Büyükelçiliğimize ait 14 çuval un Türk Cemaat Meclisi ambarlarından alınarak hastanemizde muhafaza edilmektedir.

2- Genel Merkez'den gelen narkotik ilaçlar hakkındaki telsiz alındı.

3- Rum gümrük amirlerince çıkarılan müşkülât hastanemizden talep ettiği ilaçların listesinde bulunan ve hangi sandıkta olduğu bilinmeyen Tinctura Opü, Morhinum ve Dolantin gibi afyonlu ve zehirli olan ilaçların ihracında veya yardımcı olarak gönderilmesi halinde Dünya Sağlık Teşkilatı'nı ve ilaçların gönderildiği memleketin Sağlık Bakanlığı haberdar edilerek ihracına ait müsaade belgesinin de alınmasının icap ettiği gümrükçü Rumlar tarafından bildirilmiştir. Buna rağmen Mağusa'da ilaçlar hakkında ihtisas sahibi bir kimsenin bulunmaması dolayısıyla ilaçlar gümrükten tamamen alınmıştır.

10 Haziran 1964

Yapılmış bulunan tevzii program listesine göre bütün Türk kaza ve köylerine gıda maddesi tevziatına başlanmıştır.

11 Haziran 1964

Gıda maddesi getirmek için Mağusa'ya giden 9 kamyon hadisesiz olarak Lefkoşa'ya dönmüştür."

12 Haziran 1964

Halen Ticaret Lisesi'nde göçmen olarak ikamet etmekte bulunan Mehmet İbrahim başkanlığımıza müracaat ederek kayıp oğlu Turgut Mehmet'in bulunması için tavassutta bulunmamız dileği üzerine durum Türk Cemaat Meclisi Kayıp Şahıslar Dairesi'ne bir yazı ile bildirilmiştir.

13 Haziran 1964

Bugünkü Halkın Sesi gazetesinde 'Kızılay konvoyu araştırıldı. Rumların Yeni Taktikleri' başlığı altında çıkan yazının hakikatle ilgisi yoktur. Bahsedilen günde Mağusa'dan Lefkoşa'ya Kızılay konvoyu gelmediği gibi herhangi bir kaza ve köye de Kızılay yardımı sevk edilmemiştir. Durum haberi gazeteye veren Enformasyon Dairesi ile gazetenin ilgililerine duyurularak Kızılay haberlerinin neşrinde daha hassas davranmaları kendilerinden rica edildi.

11 Haziran 1964

Londra'ya gidecek olan ve hastanemizde bir gece misafir edilen Hülya Salahi, Sevilay Salahi, Akile Halil, Remziye Mehmet, Mustafa ve Hülya Fuat Lefkoşa Havaalanı'ndan uçağa bindirilmek üzere İngiliz Kızılhaç'ı tarafından gece saat 00.30'da hastanemizden ayrılmışlardır.

11 Haziran 1964

1- Sabahleyin saat 08.00'de gıda maddesi getirmek için Mağusa'ya giden 7 adet kamyon herhangi bir hadiseye maruz kalmadan saat 18.30'da Lefkoşa'ya dönmüşlerdir.

2- Bayan Hacer Necla Fuzuli Erkol'a ait 10108 no.lu cari hesap cüzdanı ile talimatına ait yazının Mağusa'dan banka muamelesinin ifası ve paranın Lefkoşa İş Bankası'na yatırılmasında tavassutta bulunulması ricası ile Ahmet Sami Bey'e verildi.

16 Haziran 1964

Hastanemiz idare memuru İhsan Kar bugün saat 10.00'da muayeneye gelen hastalar ve hastane personeli önünde müracaatta çalışan 30 yaşlarında Teoman Çakıroğlu'na sözle ağır şekilde hakarete bulunmuş olduğundan gururu ve şerefi rencide olan mezkûr şahıs herkesin gözü önünde hüngür hüngür ağlamakla sinirini teskine çalışmıştır. Durum hastanemiz başhekimî tarafından da görülerek İhsan Kar21 bir tarafa çekerek ikisinin konuşmuş olduklarını bilgilerinize arz ederim.”

Haziran 1964 itibarıyla Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf R. Denktaş tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliğine yapılan müracaat sonrasında “Kıbrıs'ta devam eden fevkalade durum neticesinde mali ve iktisadi tazyikin arttığı, gittikçe fakirleşen Kıbrıs Türklerinin ancak anavatandan sağlanan yardımlarla hayatlarını idame ettirebildikleri” belirtilerek teslim edilen acil ihtiyaç listesinin Temmuz 1964 ortalarına kadar adaya ulaştırılması konusunda yardım talebinde bulunulur.¹⁰⁷ Bu kapsamda acilen Kıbrıs'a gönderilmesi istenen yardım malzemesi listesi 700 ton çavdar unu, 8.5 ton şeker, 60 ton pirinç, 40 ton makarna, 20 ton bulgur, 80 ton fasulye, 30 ton nohut, 53 ton börülce, 20 ton mercimek, 60 ton yemeklik yağ, 25 ton zeytinyağı, 2 ton çay, 3 ton salça, 10 ton sabun, 1 ton Vim, 8 ton sabun tozu, 8 ton pişmiş konserve, 10 ton zeytin, 3 ton reçel, 3 ton bisküvi, 4.000 metre pazen,

¹⁰⁷ Dışişleri Bakanlığı tarafından 23 Haziran 1964 tarihinde Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 756.028-D.III/3-2353 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

4.000 metre kaput bezi, 4.000 metre basma, 4.000 metre patiska, 1.000 çift erkek, 1.000 çift kadın, 1.000 çift çocuk ayakkabısı, ayrıca 1.500 çift küçük çocuk (bebek) ayakkabısından oluşmaktadır.

Bu talebin hemen ardından yapılan görüşmelerde ise Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı talep edilen margarin, zeytinyağı, kuru fasulye, un ve şekerin mutlak surette listede istenilen miktarda gönderilmesi gerektiğini, aksi takdirde aradaki farkın Rum kesiminden satın alınmak suretiyle kapatılması yoluna gidileceğini belirtir.¹⁰⁸

Lefkoşa’da Kızılay tarafından hizmete sokulan hastane sadece adadaki Kıbrıs Türklerine yönelik tedavi ve teşhis hizmeti vermemekte, ayrıca Kıbrıs’ta tedavilerine imkân bulunmayan hasta ve yaralıların Türkiye’ye getirilmesi konusunda da faaliyette bulunmaktadır. Bu kapsamda yapılan girişimlerin dışında bazı Kıbrıs Türklerinin Kızılay Genel Hastanesi’nin bilgisi dışında ve tamamen şahsi temasları neticesinde Mağusa’dan Mersin’e dönen yardım gemileriyle adayı terk ettikleri ve Türkiye’ye gelmeye başladıkları da öğrenilir. Söz konusu bu kişilerin tedavilerinin ardından Kızılay yardım gemileriyle adaya dönmeleri konusu biraz sıkıntılı bir durum olur. Kızılay’a bu yolda müracaatta bulunan bu kişilerin müracaatları Kıbrıs Rum makamlarının adayı gizlice terk eden ve tekrar geri gelmek isteyenlere karşı olumsuz tavır takınması ve müsaade etmemesi ve Kızılay’ın da Dışişleri Bakanlığı ve Lefkoşa Büyükelçiliği ile yaptığı görüşmeler sonrasında bu durumun olumlu karşılanmadığının bildirilmesi nedeniyle sonuçsuz kalır.¹⁰⁹ Aynı günlerde ilk yardım hastanesinde iki aylık görev sürelerini tamamlayan 4. grup hastane personeli Röntgen Mühassısı Dr. İbrahim İskeçe, Hariciye Mühassısı Dr. M. Cevat Dinçtürk, Hariciye Mühassısı Dr. Kazım Uğur, Dâhiliye Mühassısı Dr. Yavuz Erkoçak, Hemşire İsmet Oruç, Ayten Akıncan, Ayşe Yılmaz, Kan teknisyeni, Seder Özer, teknisyenler İbrahim Kabaoğlu ve Haydar Elmas yerine 5. grup hastane personeli

¹⁰⁸ Dışişleri Bakanlığı tarafından 2 Temmuz 1964 tarihinde Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 756.012-D.III/3-2481 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

¹⁰⁹ Kızılay Derneği Genel Merkezi’nden Dr. Fikret Pamir imzasıyla 3 Temmuz 1964 tarihinde Dışişleri Bakanlığına gönderilen 18.904 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, Temmuz Bölümü.

olarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Hariciye Mütahassısı Op. Dr. İ. Hakkı Örmeci, Hariciye Mütahassısı Op. Dr. Selçuk Gürkaynak, Dâhiliye Mütahassısı Dr. Güngör Savgüç, Röntgen Mütahassısı Dr. İsmet Ulutaş, Hemşire Güler Ersan, Naciye Akyıldız, Nimet Kaya, Ülkü Kıyak ve Kan Teknisyeni olarak da Seder Özer yerine İsmet Buğdaypınar'la teknisyen Cemal Şengönül ve Şevket Atmaca atanırlar.¹¹⁰

Hastane Baştabibi Dr. İ. Hakkı Örmeci daha sonra yaptığı açıklamada hastane ve hastane personelinin uluslararası standartlara göre durumunu “ 24 Temmuz 1964 tarihli haftalık raporumuzun 4. maddesinde de zikrettiğimiz gibi Beynelmîl Kızılhaç Teşkilatı Başkanı Mr. Bosie ve muavini Mr. Andre ile temaslarımızı devam ettirmekteyiz. Bu şahıslar Kızılay Genel Merkezi'nce Kıbrıs'a hareket etmezden evvel ekibe dağıtılan resimli İngilizce yazılı dokunulmazlık belgesinin gerekli mercilerde yapmış oldukları temaslarda yetersiz olduğunu söylediler. Tekliflerine göre hukuki değer taşıyan bir (Carte D'identite) yaralı ve hastalar hakkında 1949 yılında Cenevre Konvansiyonu'na uygun olarak verilmesi icap ettiğini ifade ettiler. Bu kartların Ankara'da da mevcut olduğunu bildirdiler. Durumun ciddiyetle nazarı dikkate alınarak Kızılay ekibine bu formdaki Carte D'identitelerin teminine.. Hastanemiz Kıbrıs Rum yöneticileri tarafından şimdiye kadar okul olarak bilinmekteymiş. Beynelmîl Kızılhaç temsilcilerinin yaptıkları demarşlarla hastane olarak tescil ettirilmiştir. Haftalık raporumuzun dördüncü maddesinde zikrettiğimiz gibi Kızılhaç temsilcilerinin söyledikleri beynelmîl Kızılhaç bayrağının asılmasını uygun gördüğünüz takdirde iki adet beynelmîl Kızılhaç bayrağının gönderilmesi, bu bayrağın bir tecavüz karşısında korunma bakımından faydalı olacağı kanaatindeyiz.”¹¹¹ der.

Öte yandan açılan hastanenin faaliyete geçmesinin ardından görülen eksiklikler tamamlanmaya başlanır ve adada bulunan yetkililer yanında BM ve Kızılhaç

¹¹⁰ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 10 Temmuz 1964 tarihli ve 2.715 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

¹¹¹ KGMA. Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. İ. Hakkı Örmeci tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 28 Temmuz 1964 tarih ve 87 (27463) sayılı yazı.

temsilcileriyle de irtibata geçilir. Ayrıca alınan bir kararla Temmuz 1964 tarihinden itibaren hastanede Kızılay bayrağının dalgalanması, yaşları 8 ila 14 arasında değişen toplam 55 çocuğun mütevazı bir törenle sünnet ettirilmesi, talep edilen kimya mütehassısı konusunda gerekli girişimlerde bulunulması gündeme gelir. Bu arada Ankara'dan talep edilen ilaç ve malzemelerden bulunabilen 8 adet Brawn tel atel, 500 adet Streptomycin, 192 makara flaster, 1 adet sterilizatör, 50 kilo alçı ve kan serumu temin edilmiş ve Basın Ataşesi Selahattin Onat vasıtasıyla adaya gönderilmiştir.¹¹²

Kızılay adadaki yardım faaliyetleri yanında ayrıca BM ve Kızılhaç yetkilileriyle de temaslara başlamış ve özellikle zor durumdaki Türk köylerine yönelik yardım girişimlerine hız vermiştir. Bu kapsamda 25 Haziran 1964 tarihinden itibaren adadaki görev süresini tamamlayarak Kıbrıs'tan ayrılan Joint Relief Commission Başkanı Mr. Coles yerine BM ve Kızılhaç adına kimlerin ne şekilde faaliyette bulunacağı üzerinde durulur ve "BM askeri gücü normal devriye ve kontrol görevlerini yaparken refah işleri ile de alakadar olacaklar ve köylerde rastladıkları sosyal problemleri derhal Zone ve District Commander/Mahalli Yer ve Bölge Komutanına bildirecek ve acil ihtiyaçları kendi mıntıklarından temine çalışacaklardır. Her Zone Commander'ın ayrıca bir de refah işlerinden mesul personeli olacaktır.

Kendi mıntıklarında halledemedikleri özel problemleri en seri bir vasıta ile BM refah işlerinden sorumlu makama bildireceklerdir. İşbu makam da İngiliz Kızılhaç'ının bu hususta yardımını isteyecektir. Şimdilik İngiliz Kızılhaç'ı personel sayısının düşük olmasına rağmen kendileriyle havale edilecek olan vazifeyi yapmayı kabul etmişlerdir. Beynelmilel Kızılhaç mümessili de esas vazifesine ilaveten Kızılay bağışlarının adaya girmesini ve İngiliz Kızılhaç'ının tasarrufunda bulunan yiyecek maddelerinin ihtiyaca göre dağıtımı ve elden çıkan malzemenin yerine hayırsever teşekküllerden malzeme temin etmeye gayri resmi olarak İngiliz Kızılhaç'ı ile işbirliği yapacağını vaat etmiştir... Beynelmilel Kızılhaç mümessili Kızılay'ın gönderdiği yiyecek maddelerinin bazıları mahalliye satın alınabildiği cihetle Kızılay

¹¹² Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay İlk Yardım Hastanesi Başhekimliğine gönderilen 30 Temmuz 1964 tarihli ve 21.536 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

yiyecek maddesi yerine para gönderilmesi hükümetçe şayanı arzu olduğunu belirtmiştir. Ben de Kızılay'ın para göndermesine imkân olmadığını, çünkü ilaç, giyecek ve gıda maddelerinin müstahsil tüccar ve fabrikatör tarafından aynen hibe edildiğini ve Türkiye'nin Kıbrıs Türk'üne Kıbrıs anayasasının 108. maddesi gereğince yardım yapmaya ve bizim de bu yardımı almaya kanunen hakkımız olduğunu belirttim ve bu hususta gerek kendisinin ve gerekse Mr. Jansen'in Hariciye Vekâleti mensuplarını aydınlatmalarını rica ettim. Beynelmilel Kızıllaç mümessilinin temas ettiği ikinci nokta da Kıbrıs hariciyesi tarafından TC Büyükelçiliğine 8 Haziran 1964 tarihli ve Kızılay'ın göndereceği bağışlarla ilgili bir mektubun suretini okudu. Bu mektupta esas itibarıyla üç noktaya temas ediliyordu. Birincisi Türkiye'den gelecek Kızılay bağışlarının Kıbrıs'a geleceği tarihten üç hafta evvel hariciye Vekâletine TC Büyükelçiliğinin müracaat etmesi, ikincisi malzemeyi getirecek vapurun tonajının ve isminin bildirilmesi ve üçüncüsü de gelecek her türlü eşyanın cinsi ve miktarının teferruatlı bir şekilde bildirilmesi, bilhassa ilaç meselesinde beynelmilel ve yerli kanunlara riayet edilmesi.”¹¹³ denir.

Temmuz 1964 tarihinden önce adaya gelen ve dağıtılan malzemelerle ilgili olarak Rumların 6. gemi konusunda zorluk çıkartması ve 15 Temmuz 1964'te gelen gemiye gümrük uygulanması sonucu Kıbrıs'ta göreve başlayan Birleşmiş Milletler askerî gücü devreye girer ancak buna rağmen 900 tonluk malzemenin yalnızca 390 tonu Mağusa Limanı'na çıkartılabilir. Kıbrıs'a ayrıca un, şeker, yağ, tuz, bakliyat, hububat cinsinden yiyecekler gönderir. Aynı dönem içerisinde Türkiye'de Başbakanlık, Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Talı Komitesi'nin kurulduğu açıklanır.¹¹⁴ Kıbrıs'a bilgi akışının sağlanması, yaralıların getirilip Ankara'da tedavi edilmesi dışında Kıbrıs'ta tedavisi mümkün olmayan hastalar da Türkiye'ye getirilir. 1963'den itibaren evlerini, köylerini terk ederek güvenli bölgelere yerleşen siviller için göçmen kampları kurulur. Evlerini terk ederek daha güvenli bölgelere gelen bu

¹¹³ M. Fuat Sami tarafından gönderilen 3 Temmuz 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası

¹¹⁴ BCA.030.01.38.228.3.

masum insanların çadır, battaniye ve yiyecek ihtiyaçları da Kızılay tarafından karşılanır.

1963 olaylarının patlak vermesiyle beraber TMT ve Kıbrıs Türk'ünün yanında yer alan, son derece güç ve kısıtlı imkânlarla hizmet veren ve 25 Aralık tarihinden itibaren Kıbrıs'a personel, çadır, kan ve battaniye gönderen Kızılay Derneği'nin bütün mensupları, Kıbrıs'ta o günlerde tek kliniğin sahibi olan Dr. Necdet Ünel, Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özko, o dönemin Kızılay Genel Başkanı Rıza Çerçel, Kızılay İlk Yardım Hastanesi Başhemşiresi Seder Özer (Terzioğlu) TMT mensupları ve Kıbrıs Türklerinin kalbinde ayrı bir yere sahiptirler ve Kıbrıs Türkleri Kızılay'ın bu gayretlerini hiçbir zaman unutmaz. 23 Aralık 1963-Ekim 1964 döneminde Kızılay tarafından Lefkoşa'da açılan hastanede toplam 12.500 kişinin kan grupları tespit edilmiş, 15.000 civarında hasta ve yaralının tedavileri tamamlanmış, ayrıca 112 kişi de tedavi edilmek üzere Türkiye'ye gönderilmiştir.¹¹⁵ Bugünlerde ortaya çıkan ve Kızılay tarafından çözümlenmesi istenen bir başka hassas konu ise Kıbrıs'a gönderilen bazı uyuşturucu maddelerle ilgilidir. Kıbrıs Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tarafından Kızılay'a yapılan 7 Aralık 1964 tarihli müracaatta Kızılay tarafından Kıbrıs'a her birinde 10 ampul bulunan 350 kutu Opium Concentre ile aynı şekilde her birinde 10 ampul bulunan 336 kutu Morphine Hydrochloride gönderilmiş olduğu, söz konusu bu iki maddeyle ilgili olarak Türk hükümeti tarafından verilmiş bir ihrac müsaadesi bulunmadığı ve bu sebeple ilaçlara Kıbrıs'ta gümrük yetkilileri tarafından el konulduğu bildirilir.¹¹⁶ Aynı yazıda ayrıca gümrük yetkililerince alıkonulan ilaçlarla ilgili olarak Mağusa'daki Türk yetkililer tarafından bu ilaçların Türk hükümeti tarafından müsaade edilen ilaçlar olduğuna dair bir resmi yazının hazırlandığı ve ilgililere teslim edildiği; ancak bu yazının uluslararası uyuşturucu maddelerin kontrol, ithal ve ihracı konusundaki anlaşmalara uygun olarak hazırlanmaması, ayrıca uyuşturucuların miktarı, ithalat ve ihracat anlamında isim ve

¹¹⁵ Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

¹¹⁶ Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Dış Münasebetler Dairesi Başkanlığı tarafından 30 Aralık 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen II/NARC-2.242 (44.176) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

künye bilgilerini vermemesi ve son olarak 1925 tarihli uyuşturucularla ilgili anlaşmanın 13. maddesinin 4. paragraf hükümlerine uyularak bir kopyasının ilgili sağlık bakanlıklarına gönderilmemesi nedeniyle yapılan müracaatın kabul edilmediği de bildirilmiştir.

Aynı yazıda ayrıca “milletlerarası mevzuata aykırı olan bütün bu işleme rağmen sırf bir cemile ve iyi niyet gösterisi olarak”¹¹⁷ söz konusu uyuşturucuların gümrükten çekilmesine Kıbrıs hükümeti tarafından müsaade edildiği de bildirilir. Öte yandan 1964 yılının son günlerinde Kızılay İlk Yardım Hastanesi tarafından Türkiye’den gelecek yardım gemileriyle adaya gönderilmek üzere istenilen malzeme arasında kan işlerinde kullanılmak üzere 500 kan alma şişesi, 500 kan alma şişesi, 500 kan verme takımı, 10 şişe Anti A, 10 şişe Anti B, 10 şişe Anti AB, 10 şişe Anti D ve 5 şişe de Anti CD bulunmaktadır.¹¹⁸ Aynı gün itibarıyla Kızılay İlk Yardım Hastanesi ise ihtiyaçlarını ve hastanenin son durumunu bir raporla merkeze bildirir;¹¹⁹

“I- İlk yardım mevzuunun esas olarak acil medikal, acil şirürjikal, aksidental travmatik vakaları kapsayacağı bu duruma göre bu iş için görevlendirilecek hekim kadrosunun asgari bir dâhiliye mütehassısı, bir umumi cerrah operatör, bir ortopedi mütehassısı ve bir röntgen mütehassısından tereküp etmesi, 7. ekipte eksik bulunan umumi cerrah ile röntgen mütehassısının 8. devre tertibinde tamamlanması, 8. ekibin bu mütehassıları ihtiva ederek gönderilmesi hususu arza şayan bulunmuştur. Cildiye mütehassısı ve hayati kimya mütehassısı gönderilmesi halinin Lefkoşa’da bu iki ihtisas şubesinde hekim bulunmaması hususunu telafi edecek bir mülahazaya müstenit bulunduğu bu tutumun ilk yardım hekim kadrosunu tamamlayacak bir gayeye matuf bulunmadığı aşikârdır.

II- Lefkoşa Kızılay İlk yardım Hastanesi’nde lokomotif sistem travmatolojisine hitap edecek cihazlanma işinin ele alınmamış olduğu, bu konuda zuhur eden vakalara yardım vesilesi ile müşahade edilmiştir. Ortopedik masa, ekstansiyon, traksiyon cihazları, alçı tathikatında kullanılacak alet ve bandaj malzemesi namına hiçbir tedarik bulunmadığı tespit edilmiştir. Mahallen

¹¹⁷ Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Dış Münasebetler Dairesi Başkanlığı tarafından 30 Aralık 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen II/NARC-2.242 (44.176) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

¹¹⁸ Kıbrıs Kızılay Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kızılay İlk Yardım Hastanesi Başhekimliğine gönderilen Başhemşire İsmet Buğdaypınar imzalı 16 Aralık 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

¹¹⁹ Kızılay İlk Yardım Hastanesi Başhekimliği tarafından 7. Kızılay sağlık ekibi başkanı Başhekim Op. Dr. Şeref Erenben imzasıyla hazırlanan 17 Aralık 1964 tarihli ve K/41 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

yapılan tetkikte malzemenin sağlanması halinde mahalli sanatkârlar tarafından bahsi geçen cihazların imal edilebileceği, peyderpey ikmalin mümkün olacağı anlaşılmıştır. Bu malzemenin Türkiye’den gönderilme güçlükleri ve teminlerinde zaman ziyarı dolayısıyla bu ihtiyacın mahallen sağlanmasına zaruret vardır. Kıbrıs Türk Cemaati Reisliği kanalıyla bu cihazların mahalli sanatkârlar tarafından imali hususu ele alınmış ve ikmal teşebbüslerine geçilmiştir.

III- kahvaltı ihtiyacı olarak piyasada peynir bulunmamaktadır. Bulunması halinde kalitesi kötü ve fiyatı çok yüksek oluşu dolayısıyla ödenen para sağlanan ihtiyaçla mütenasip bulunmamaktadır. Türkiye’den gemi gelmesi halinde miktarı kâfi beyaz peynir gönderilmesi hem ihtiyacı karşılamak hem de tasarruf bakımından çok isabetli olacaktır.

IV- Yine gemi gönderilmesi halinde ekli listedeki kan mevzuu ile ilgili malzemenin yedek ihtiyaç olarak gönderilmesine zaruret bulunmaktadır.

V- Dört koltuk, dört sehpa, bir masa, dokuz gardirop ve beş ayak bir buzdolabı hastane ihtiyaçları için ayda 6.5 Kıbrıs Lirası kira verilerek kullanılmaktadır. Bu hal aylardır devam etmekte olup bahsi geçen malzemenin maliyetine yakın para ödenmiştir. Mal sahibi ile görüşülüp bu malzemenin 75 Kıbrıs Lirasına ayda 10 lira taksitle hastanemize satılmasının mümkün olacağı anlaşılmış, bu şekilde hareket edilmesi uygun mütalaa edilmiştir.

VI- İş Bankası’ndaki para mevcudunun azaldığından bir miktar (1.000 Kıbrıs Lirası) Kızılay Hastanesi emrine para gönderilmesine ihtiyaç vardır. 6 madde halindeki bu hususların Genel Merkez tensipilerine arz olunduğunu, bu hususlarda Genel Merkez mütalaaasına intizarda bulunulduğunu bildirir rapordur.”

Bu raporu hazırlayan Dr. Şeref Erenben ve Dr. Hüseyin Sarıkardeşoğlu esasında 7. grup Kızılay sağlık ekibinde görev almalarına rağmen görev süreleri iki ay daha uzatıldığından Kıbrıs’ta kalmışlar ve 8. grup sağlık ekibiyle çalışmaya devam etmişlerdir. Hemşire Ayten Akıncan, Şenay Kandemir, İsmet Buğdaypınar, teknisyen Battal Alpay ve Yakup Sedef ise görevlerini 21 Ocak 1965 tarihinde yeni gelen Dr. Hasan Karabey, hemşire Nevin Tulcay, idare memuru Ahmet Sakıp Sayraç’tan oluşan yeni heyete devrederler. Aynı günlerde ve Kızılay Genel Başkanlığı tarafından hazırlanan bir rapora göre 21 Aralık 1963-31 Aralık 1963 döneminde Kızılay tarafından Kıbrıs’ta Lefkoşa kazasında tesis edilen seyyar hastanenin işletme tutarı ise

576.460.58 olarak belirlenmiştir.¹²⁰ Söz konusu bu hastane masrafları ise 48.318.23 lira cerrahi aletler, 151.726.82 lira ilaçlar, 20.660 lira ilk yardım malzemeleri, 26.243.50 lira kan şişesi ve kan takımı, 7.186.50 lira röntgen filmi, 5.406.65 lira mutfak malzemesi ve 316.918.88 lira hastane işletme masrafları olarak ortaya çıkar. Burada belirtilen miktar sadece hastanenin işletme masraflarıdır. Personel masrafları dâhilinde gösterilen 408.521.69 lira yolluk ve 106.390.80 lira uçak bileti bedelinin büyük bir kısmı da Kıbrıs Hastanesi personeli için ödenmiş durumdadır.

Yardımlar dâhilinde harcanan meblağ ise toplam 729.420.84 liradır ve hasta Kıbrıs Türkleri için sarf edilen meblağ 52.071.96 lira, söz konusu bu hastalara nakden ödenen 41.781.28 lira, Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne ödenen 471.367.60 lira ve Kıbrıs Büyükelçiliğine ödenen de 164.367.60 liradır.¹²¹ Kızılay Genel Başkanlığı tarafından alınan karar gereğince Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne her ay düzenli ödeme yapılmaktadır. Kıbrıs Türk Kültür Derneği de Kızılay tarafından yapılan bu yardım ödemelerini muhtaç durumdaki Kıbrıslı Türk üniversite öğrencilerine dağıtmakta ve dağıtım listelerini de peyderpey Genel Müdürlüğe teslim etmektedir. Kıbrıs Türk Kültür Derneği için yapılan ödemeler Kızılay tarafından doğrudan Kıbrıs masrafları kapsamına alınmaktadır.

Kızılay hastanesinde görev yapacak personelin adaya gelmesinin hemen ardından Lefkoşa'nın Rum kesiminde tam kapasiteyle çalışır durumda olan Lefkoşa Genel Hastanesi'nde 80'i aşkın Türk hastanın da bulunduğu, bu hastanede kalan bazı Türk hastabakıcılarla Türk hastaların taburcu edilmek bahanesiyle hastaneden çıkartıldıkları ve daha sonra da öldürüldükleri, hastanedeki diğer Türk hastaların akıbetinden ise haber alınamadığı bildirilerek yıllardır boş bulunan büyük bir binanın genel hastaneye çevrilmesi için çalışmalara başlandığı ve Kızılay tarafından gönderilen hazır hastanenin ise son hadiselerde yaralananlara tahsis edileceği

¹²⁰ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

¹²¹ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

bildirilir. Bu noktada Lefkoşa’da açılması düşünülen Kızılay Genel Hastanesi için daha önce gönderilen personelin ellerinden gelen çabayı gösterdikleri ve yeterli oldukları belirtilerek başta cerrahi, üroloji, beyin ameliyatı, göğüs, çocuk, kadın doğum, göz, KBB, ortopedi, dâhiliye ve diş hekimliği için alet ve edevat yanında 100 yatağın da acilen temin edilmesi istenir.

1-Hekimler Birliği Tarafından Hazırlanan Rapor ve Yaşanan Trajedi

Aynı konuyla ilgili olarak Kıbrıs Türk Hekimler Birliği tarafından hazırlanan 9 Ocak 1964 tarihli bir raporda ise “Kıbrıs’taki bütün karma devlet hastaneleri silahlı Rum polisi, silahlı sivil kuvvetler ve hastanelerde istihdam edilen silahlı erkek hastabakıcılar tarafından 21 Aralık 1963’ten itibaren işgal edilmiştir. Kıbrıs’ta Rumların girişmiş olduğu gaddarca katliam olayları yanında cereyan eden ve yalnız hekimlik için değil, deontoloji, Hipokrat Yemini ve insaniyet için ebedi bir yüz kararı mahiyetinde kalacak olan aşağıdaki caniyane olayları malumatınıza arz etmekten ve tıp dünyası nazarında protesto etmekten büyük üzüntü duymaktayız.” denilir ve “Personeli Türk ve Rumlardan teşekkül etmiş olan Lefkoşa Merkezi Hükümet Hastanesi’nde 36 saat müddetle fasılasız bir şekilde çalıştırıldıktan sonra Türk hastabakıcı Mehmet Veli (25 yaşında) suçsuz olarak başhemşirenin odasında kurşuna dizilmek suretiyle öldürülmüştür. Aynı hastanenin cerrahi koğuşunda hasta olarak yatmakta bulunan Öğretmen Okulu talebesi 22 yaşındaki Türk Menteş Sabri Zorba hasta yatağından zorla taburcu edilerek aynı odadan ve aynı anda mezkûr Mehmet Veli ile kurşuna dizilmiş ve ahlaksızca öldürülmüştür. Geçirmiş olduğu büyük bir ameliyatla hasta yatan Türk Ahmet Yusuf isimli hastanın babası 55 yaşlarındaki Yusuf Ahmet hasta oğlunun yatağı başında beklerken ‘Oğluna kan vereceksin.’ denilerek alınıp götürülmüş ve akıbeti iki gün meçhul kaldıktan sonra cesedi görülmüştür. Merkezi Karma Hastane’deki bütün Türk hastaları silahla tehdit ve acı hakaretlerle devamlı surette rencide edilmişlerdir. Çok acıdır ki bütün bu olaylar Lefkoşa Merkezi Hükümet Hastanesi’nin mesul baş doktorunun ve diğer doktorların rızası ile ve gözleri önünde ifa edilmiştir. Uzun diplomatik gayretlerle iade edilmeleri

sağlanan bir kısım Türk hastaların başhemşire ve hemşirelerin kati ifadeleriyle %100 hakikat olduğu tebeyyün eden yukarıdaki üzücü ve 20. asır medeniyetiyle ve İnsan Hakları Beyannamesi'yle bağdaşmayan utanç verici olayları sizin de büyük bir üzüntü ve hassasiyetle karşılayacağınızdan emin bulunuyoruz.”¹²² denilir ve hastanede görev yapan Türk hastabakıcı Mehmet Veli, hasta Menteş Sabri Zorba, hasta yatağından kaldırılan Mehmet Veli, Ahmet Yusuf ve babası Yusuf Ahmet'in Rumlar tarafından nasıl gaddarca öldürüldükleri anlatılır.¹²³

Kıbrıs Türk Hekimler Birliği Başkanı Dr. Necdet Ünel imzasıyla hazırlanan raporda ise Ankara'dan Kızılay'ın gönderdiği malzeme ve personelle Lefkoşa'da kurulacak yeni Kıbrıs Türk Genel Hastanesi'nin bütün imkânları ve ihtisas alanlarıyla Kıbrıs Türklerinin hizmetine hazırlanmakta olduğu, bu arada Kıbrıs adasında çalışmalarına devam eden diğer hastanelerle rekabet edebilmesi için kalite anlamında üst düzeyde olması gerektiği, hastanenin ivedilikle açılması yönünde elden gelen bütün imkânlar zorlanırken ihtiyaç duyulan ecza ve tıbbi malzemenin ise tamamıyla Kıbrıslı Rumlardan satın alındığı ve Rum tüccarların bundan % 200 civarında gelir elde ettikleri belirtilerek “sureti katıyyede Kıbrıs Rum ilaç acentelerinden ecza ve sair tıbbi yardım malzemesi teminine izin verilmemesi ve Türkiye'deki yerli ve yabancı ilaç firmalarının genel acenteliğini yapmak üzere Kızılay'ın Kıbrıs Türk Hekimler Birliği'ne destek olması”¹²⁴ istenir.¹²⁵ Aynı rapora göre Lefkoşa'da Kızılay Genel Hastanesi kurulmadan önce ve hemen sonrasında ada dâhilindeki Türk eczaneleri ve şahsi klinikleriyle buralarda bulunan bütün sağlık malzemelerine el konulduğu ve bütün bu girişimlerin tek elden ve Türk Hekimler Birliği Başkanlığı'nın denetim ve kontrolü altında yapıldığı, başta 1.050 göçmenin bulunduğu Dağyolu (Fota) ve 4.000 göçmenin bulunduğu Hamitmandrez olmak üzere Larnaka, Mağusa, Baf, Lefkoşa ve

¹²² KGMA. Kıbrıs Türk Hekimler Birliği tarafından hazırlanan 9 Ocak 1964 tarihli Kıbrıs raporu

¹²³ KGMA. K-4709.1964.9-4/1 Kıbrıs.

¹²⁴KGMA. K-4709.1964.9-4/1 Kıbrıs.

¹²⁵ Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderilen 26 Mart 1964 tarih ve 9.763 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

Kaymaklı’da bulunan toplam 5.050 göçmen de dâhil göçmenler ve yoksul halk için toplam 700 Sterlin değerinde ilaç ve tıbbi malzeme alındığı belirtilir.

Aynı dönem içerisinde ayrıca toplam 1.050 sterlinlik bir masrafla, Rumlar tarafından vurulan, yaralanan ve daha sonra hayatını kaybeden Kıbrıs Türklerine yönelik olarak her türlü ameliyat ve anestezi malzemesi, ecza, serum vs ile toplam 50 civarında da ameliyat gerçekleştirilmiştir. Aynı raporda ayrıca “...21 Aralık 1963 tarihinde Lefkoşa’da hadiselerin başladığı günden itibaren Lefkoşa Genel Hastanesi’nden ayrılan doktor, diş hekimi, hemşire, hastabakıcı, teknisyen vesair tıbbi personel, dışarıda hususi surette çalışan tıbbi personelle (hususî doktor, diş hekimi, hemşire, hastabakıcı, teknisyen vs) müştereken Kıbrıs Türk Hekimler Birliği’nin mesuliyet ve sevk ve idaresinde kurdukları Kıbrıs Türk Genel Hastanesi’nde şehit ve yaralılarından başka her türlü sivil halkın hizmetinde poliklinik yapmışlar, hasta yatırmışlar, doğum ve her ihtisas şubesinde müdahale ve tedavi yapmışlardır ve yapmaktadırlar. Günde 300 ila 400 hasta bakılmaktadır. 30 doğum ve 10 jinekolojik müdahale yapılmıştır.” denilir ve kadın hastalıkları ve doğum için 400, poliklinik ve yatan hastaların ilaç masrafları için 1.282, sıhhiye ve bulaşıcı hastalıkları önleme teşkilatıyla baytar hizmetler ve dezenfektan ve ensektisit aşılar için 95, röntgen filmleri ve diğer röntgen malzemeleri için 62, diş hekimliği için de 120 Sterlin harcama yapıldığı belirtilir.

Söz konusu rapor çerçevesinde açılacak hastaneyle ilgili olarak inşaatta kullanılacak malzeme ve fiyatları konusunda da bilgi verilir ve “...Kıbrıs Türk Genel Hastanesi 100 yataklı olup tıbbın bütün ihtisas şubelerini içine almaktadır. Lefkoşa’da merkezi bir hastane olarak kullanılması düşünülen bu 100 yatak ihtiyaca kâfi değildir ve daha birçok ilaveler yapmayı gerektirdiği gibi yatak sayısını 1502ye çıkarmak mecburiyeti de vardır. Henüz kurulamayan Kıbrıs Türk Genel Akıl Hastanesi bunun dışındadır. 80–100 yataklı bir akıl hastanesine duyulan ihtiyacı da bilhassa belirtmek isteriz.” denildikten sonra söz konusu hastane inşaatında kullanılan malzemelerle ilgili olarak Akay ve Murat Şirketi’ne 184.825, Ahmet Raşit’e 83.290, Mustafa Turgut’a 206.795, Osman Mısırlı’ya 510.655 ve Mustafa İpsillatlı’ya da 300.00

Sterlin olmak üzere 1.285.565 sterlin, daha önce belirtilen masraflar için de 3.710.870 sterlinle birlikte toplam 4.996.435 sterlin harcama yapıldığı, öte yandan hadiselerin başladığı andan itibaren hastanede görev alan başta hekimler, diş hekimleri, eczacılar, hemşireler, hastabakıcılar, röntgenciler, laborant ve teknisyenler, mimarlar ve mühendislerle ustalar, elektrikçiler ve işçiler olmak üzere herkesin hiçbir menfaat beklemeden ve herhangi bir ödeme almadan ve gönüllülük esasına göre çalıştıkları da özellikle belirtilir.

2- Hastane Kurulması Yolunda Atılan İlk Adımlar

100 yataklı olarak açılması planlanan hastane inşaatı için ilk etapta 5 Kıbrıslı Türk şirketine 4996 sterlinlik ödeme yapılır. Hastanenin hizmete girmesinin ardından faaliyetleri her gün periyodik olarak saat 17.00 itibarıyla Türkiye Büyükelçiliği vasıtasıyla Ankara'ya bildirilmeye başlanır. Hazırlanan ilk raporda istenilen hususlar ise havaalanı ile hastane arasındaki mesafe, karşılaşılan zorluklar, yapılan temaslar ve görüşler, tavsiyeler yanında devamlı istenilecek olan hasta adedi, ayakta ve yatarak tedavi görenler, nakdi ve ayni harcamalar, personel durumu, Lefkoşa'daki İş Bankası ile ilişkiler gibi hususlardır. 5 Ocak 1964 itibarıyla gönderilen ilk raporda hastanede 18 kız, 19 erkek ve 9 çocuk olmak üzere toplam 46 hasta olduğu, uçakla Ankara'ya sevk edilmeyi bekleyen 15 hasta ve yaralı bulunduğu bildirilir. Hemen bir gün sonra hazırlanan raporda ise Türk doktorların askeri havaalanından İngilizlerin nezaretinde Türk tarafına geldikleri, hastanenin yeni yapılan ve halen boş olan Kız Lisesi yurt binasına kurulduğu ve faaliyete geçtiği, 60 yataklı olarak kurulduğu, hastanede 3 yaralı bulunduğu ve Rum Genel Hastanesinden gelecek 50 yaralı ve hastanın beklendiği belirtilir. Aynı raporda 24 Aralık 1963–12 Ocak 1964 döneminde 5 parti halinde ilaç, cerrahi malzeme, tıbbi donanım, çadır ve battaniye, yiyecek için Kızılay tarafından toplam 1.382.006 lira harcama yapıldığı, ayrıca 510 şişe kan ve kan verme donanımı gönderildiği de belirtilir. Kızılay adaya kan gönderme faaliyetine 1974 Barış Harekâtı'na kadar aksaksız devam etmiş ve özellikle 1960lı yıllarda er seferde

en az 500 şişe kan göndermeğe özen göstermiştir. 17 Ocak 1964 itibarıyla hastanede 65 hasta bulunmaktadır.

3- Hastane Faaliyetleri, Yeni Gelen Personel ve EOKA Saldırıları

Hastanenin kurulduğu dönem içinde Kızılay tarafından karşılanan masrafları cerrahi aletler (48.318.23 lira), ilaçlar (151.726.82 lira), ilk yardım malzemesi (20.660 lira), kan şişesi ve takım (26.243.50 lira), röntgen filmi (7.186.50 lira), mutfak gereçleri (5.406 lira), işletme masrafları (316.918.88 lira) olmak üzere toplam 576.460.58 liradır. Bu arada Kıbrıs Başkonsolosu tarafından 21 Ocak 1964 günü Dışişleri Bakanlığına gönderilen şifreli mesajda “Kızılay’ın Kıbrıs’a gelişi herhangi bir Türk vilayetine gitmiş gibi yapıldığı, Beynelmîl Kızıllaç Teşkilatı’ndan lüzumlu mutabakat ve müsaade alınmadığı için resmi hükümeti tutumları ve görüşleri malum Kıbrıs hükümetince olduğu kadar şekle riayetsizlik nedeniyle Kızıllaç teşkilatı tarafından da resmen tanınmamaktadır...” denilir. İnsanlık adına acı bir durum ise insan hayatını kurtarmak üzere Hipokrat Yemini etmiş Türk doktorlara yönelik olarak da EOKA tarafından saldırıların yaşanmasıdır. Adadaki Kızılay yetkilileri tarafından hazırlanan ve Kıbrıs’taki İngiliz yetkililere, Kızıllaç’a, Beynelmîl Kızıllaç Teşkilatı’na ve Türkiye’deki Kıbrıs Büyükelçiliği’ne gönderilen bir rapora göre 26 Şubat 1964 günü Mağusa’da görev yapan Kızılay görevlisi Dr. Ali Acunaş ve ilkyardım ekibinden Hamit Sunar 2 Rum polis ve 10 EOKAcı tarafından tartaklanır ve dipçik darbeleriyle de yaralanırlar.

11 Mart 1964 günü de Mağusa’dan Lefkoşa’ya gıda ve tıbbi yardım malzemesi götüren 9 Kızılay kamyonu Rumların saldırısına uğrar, araçlarda görev yapan görevliler de hakarete uğrar ve dövülürler. Nisan 1964 itibarıyla hastanede 1800 hasta ayakta, 102 hasta da hastanede yatarak tedavi edilir. Bu arada 28 mücahit ameliyat edilir, 75 ortopedik müdahalede bulunulur. Aynı ay içinde görev sürelerini tamamlayan 3. grup Kızılay Seyyar Hastane ekibinden Dr. Mehmet Melih Abidinoğlu, Dr. O. Nejat Pamir, Dr. M. Arman Sanol ve Dr. M. Kemalettin İzmirden dönerken hemşireler Perihan Öncü, Ayten Tamak, Ayşe Yılmaz ve Neriman Uslu ile

teknisyenler T. Umur Erdemir ve Ahmet Ahıskal ise görevlerine devam etmektedirler. Bu grubun yerine 4. grup olarak görevlendirilenler ise Dr. İbrahim İskeçe, Dr. M. Cevat Dinçtürk, Dr. Kazım Uğur, Dr. Yavuz Erkocak, Başhemşire İsmet Oruç, hemşire Ayten Akıncan, Ayşe Yılmaz, teknisyenler İbrahim Kabaoglu ve Haydar Elmas olur. Kızılay adada faaliyete geçen hastane dışında klinik, bakım yurtları ve küçük sağlık ocakları da hizmete sokmak suretiyle hizmeti adanın dört bir yanına yaymaya çalışır. Bütün bunların üzerine hastanenin daha iyi şartlarda çalışabilmesi için toplanan yardımlar yanında 6 bin sterlinlik destekte de bulunur.

Öte yandan açlık ve yoklukla mücadele yanında silahlı Rumlarla da mücadele etmeye çalışan bazı mücahitlerin “diğer bazı ihtiyaç maddelerini karşılayabilmek veya başka bir mahalde mübadelesini temin etmek için gıda ve yiyecek maddelerini bakkallara sattıkları da” öğrenilir.¹²⁶ Kızılay yetkilileri ise en azından ilaç israfını önleyebilmek maksadıyla hastaneye gelenlerden muayene ücreti olarak 1 şilin (150 kuruş) ve ayrıca verilen ilaçların bedeli ne olursa olsun yine aynı şekilde 1 şilin alınmasını kararlaştırır.

16 Temmuz 1964 tarihinden itibaren adada görevlendirilen Türk sağlık ekibi ise Dr. İ. Hakkı Örmeci, Dr. Selçuk Gürkaynak, Dr. Güngör Savgüç, Dr. İsmet Ulutaş, hemşire Güler Ersan, Naciye Akyıldız, Nimet Kaya, Ülkü Kıyak, teknisyen İsmet Buğdaypınar, Cemal Şengönül ve Şevket Atmaca olur. Bu ekip de görevini 18 Eylül 1964 Cuma günü tamamlayarak Ankara’ya dönecektir. Ekibin yurda dönmesinin ve Esenboğa Havaalanı’nda Kızılay Genel Merkez Kurulu üyesi Hayrettin Vardar başkanlığında bir heyet tarafından karşılanmasının ardından Dr. İ. Hakkı Örmeci burada yaptığı konuşmada “Kıbrıs’tan Rumların boğazından yaraladığı 8 yaşındaki Suna Hüseyin isimli bir kızı da beraberimizde getirdik. Bu masum ve sevimli çocuğun boğazında Köşklü Çiftliği’nde Türk Cemaat Meclisi Başkan Yardımcısı Dr. Şemsi Kazım’ın evinin önünde bir otobüse açılan Rum yayılım ateşi sırasında isabet eden kurşunun parçaları bulunmaktadır. Kıbrıs’taki Kızılay Hastanesi’nde bu yavruya ilk müdahale yapıldı ve yavrunun hayatı kurtarıldı. Fakat kurşun parçalarını çıkarmak

¹²⁶ KGMA. TCDB.756.028-D.III/3-2007.

için gereken esaslı ameliyat burada yapılacak ve kurşunun parçaları çıkarılacaktır. Kıbrıs'ta Türklerin moralleri çok iyidir. Bütün güçleriyle çalışıyorlar. Daima Türkiye'ye bağlılıklarını bildiriyorlar. Türkiye'den onlara ulaştırılan her haber kendilerini son derece memnun etmektedir. Bugünkü yolculuğumuzun üzüntüsüz ve rahat geçmesi konusunda Kızılhaç teşkilatının gösterdiği büyük yardımlara ve yakın ilgiye özellikle teşekkür ederiz. Bizden önceki ekibin dönüşündeki maruz kaldığı hakaretlerden de ancak Kızılhaç'ın aldığı tedbirler sayesinde kendimizi kurtarabildiğimizi ifade etmek isterim. Rumlar her konuda güçlük çıkarmak çabasındadırlar. Sizlere dün Kıbrıs'a uğurlanan Kızılay sağlık ekibine verilen buketin Lefkoşa Havaalanı'nda didik didik edildiğini anlatsam davranışları hakkında bir fikir vermiş olurum.” der.

Bu personel dışında Türkiye'nin farklı sağlık kurumlarında çalışan pek çok doktor, hemşire, ebe ve sağlık personeli yanında Türkiye'de yaşayan Kıbrıslı Türk sağlık personeli de gönüllü olarak Kıbrıs'a gitmek üzere Kızılay'a müracaatta bulunurlar. Hastanenin 10. dönem masrafları 1.546.660 lira iken bu rakam 14. parti döneminde 2.294.240 lira olur. Öte yandan 1965 yılı başında Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde ameliyat için oksijen protokdit dazot temin edilemediği, söz konusu malzemeden ufak tüpler içinde olmak koşuluyla yeteri miktarda gönderilmesi gerektiği, ayrıca öncelikle hastanede olmak üzere gıda stoklarının neredeyse tamamen bitmiş durumda olduğu ve en acil ve seri şekilde yardım gönderilmesi gerektiği ve söz konusu yardım malzemelerinin daha önce de olduğu üzere Barış Gücü ile irtibata geçmek suretiyle Kızılay adına çalışan araçlarla veya doğrudan Kızılay'a ait araçlarla taşınması gerektiği bildirilir.¹²⁷ Gönderilecek bu yardım malzemeleri arasında ayrıca yeteri miktarda acil ilk yardım malzemesi de bulunmaktadır. Öte yandan Cenevre'ye çağrılan Uluslararası Kızılhaç Komitesi üyesini temsilen bir başka temsilcinin Kıbrıs'a gelmesi konusunda görüşmelerde bulunulması ve Kıbrıs Türklerine yönelik olarak röntgen çekimlerinin sadece bu hastanede yapılıyor olması ve Türk Genel

¹²⁷ KİPİG tarafından Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 19 Mart 1965 tarih ve 401 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

Hastanesi'ndeki röntgen cihazının arızalı ve tamirinin de mümkün bulunmaması sebebiyle yeni bir düzenlemeye gidilmesi istenir. Buna göre röntgen ihtiyacının daha çok Türk Genel Hastanesi'nde olması nedeniyle söz konusu cihazın bu hastaneye taşınması daha uygun olarak değerlendirilmektedir.¹²⁸

4- Hastanenin Boğaz'a Taşınması Meselesi

Bu arada Kızılay hastanesinin güvenlik nedeniyle Girne Boğaz bölgesine nakledilmesi yönünde Kıbrıs Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanı Osman Örek ve beraberindeki heyet tarafından Ankara'da Dışişleri Bakanlığı ve Kızılay'a yapılan müracaat ise “Birleşmiş Milletler askerlerinin bulunduğu bu memlekette her an için Kızılay sağlık ekibi herhangi bir hadise vukuunda hadise yerine geçebileceği” düşüncesiyle onay görmez ve yapılan toplantıda ileri sürülen bu fikir “arzuya şayan görülmez.” ve “Kaldı ki Girne yolu üzerinde olan Boğaz bölgesinde bir sağlık istasyonu mevcuttur. Her gün bir doktor ve üç hemşire burada vazife görmektedir. Kızılay hastanesinin bu bölgeye nakli ileride bazı mühim meseleleri de doğurabilir ve ihtilaflara yol açabilir.” denilir.¹²⁹ Aynı rapor dâhilinde adada Kıbrıs Türklerinin idari yapısı da mercek altına alınır ve burada görev ve sorumlulukların tamamen Sancaktar üzerinde olduğu belirtildikten sonra söz konusu Sancaktarların sorumluluk alanlarıyla ilgili olarak 1966 yılında Kızılay İlk Yardım Hastanesi hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlayan bir Kızılay müfettişi ise “...Tam manasıyla kanton şehirleri mahiyetinde olan Türk şehirleri Lefkoşa (Merkez), Boğaz, Mağusa, Larnaka, Limasol, Baf, Erenköy, Lefke, Yeşilırmak olup her kazada Bayraktara bağlı birer Sancaktar vazife görmektedir. Sancaktar bölgenin tam ve mutlak hâkimi olup bütün salâhiyetler üzerinde toplanmıştır. Mahalli idareciler ve memurlar söz sahibi olmayıp mer’i mevzuat hükümlerinin tatbiki bahis konusu dahi değildir.”¹³⁰ denir.

¹²⁸ KİPİG tarafından Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 19 Mart 1965 tarih ve 401 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

¹²⁹ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

¹³⁰ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

5- Hastanede Yaşanan Sorunlar ve Alınan Tedbirler

Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde olayların başlamasının hemen ardından defter ve muhasebe kayıtları 10. sağlık ekibiyle birlikte ve 1 Haziran 1965 tarihinden itibaren tutulmaya başlanmış, düzenli poliklinik defterleri, tabela ve fiş uygulamaları da 14. sağlık ekibinin faaliyete geçmesiyle 28 Mart 1966 tarihinden uygulamaya geçirilmiştir.¹³¹ Buna göre 10. grup Kızılay sağlık ekibinden başlayarak 1 Haziran 1965–15 Temmuz 1966 devresinde yapılan harcamalar ve yardımlar mukayeseli olarak aşağıdaki gibidir. 1 Haziran 1965–31 Temmuz 1965 arasında Dr. Kemal Özbıyık idaresinde 10. grubun iki aylık dönemde 32.400 Sterlin süt, 55.425 Sterlin yoğurt, 137.580 Sterlin meyve ve sebze, 225.050 Sterlin et, 99.400 Sterlin mazot, 15.980 Sterlin benzin ve 980.825 Sterlin muhtelif harcamalar toplamı 1.546.660 Sterlin tutmaktadır ve bu 38.675 Lira tutmaktadır. 22 Mayıs 1965 tarihinde 10. Kızılay sağlık ekibi olarak bizzat Kızılay Genel Başkanı Fikret Pamir ve eşi Türkan Pamir tarafından Ankara Esenboğa Havaalanı'ndan uğurlanarak BEA uçağıyla adaya giden Dr. Kemal Özbıyık başkanlığındaki sağlık ekibi Dr. Rauf Ateş, Dr. Zeki Taşar, kimyager Leman Saraçbaşı, hemşire Nemciye Suman, idareci Şükrü Dayangan'dan meydana gelmektedir ve 3 Nisan 1965 tarihinden beri Kıbrıs'ta çalışmakta olan Operatör Dr. Mustafa Sunar başkanlığındaki Dr. Hüseyin Sarıkardeşoğlu, hemşire Atiye Yeşiloğlu, hemşire Hatice Dedeleroğlu'dan oluşan 9. grup Kızılay sağlık ekibinden görevi teslim almışlardır. Dr. Kemal Özbıyık görev sonrasında Ankara'ya dönüşünde “10. Kızılay Sağlık Ekibi olarak bugün Kıbrıs'tan vatanımıza dönmüş bulunuyoruz. Yavru vatan Kıbrıs'ta bulunduğumuz süre içinde bütün ekip arkadaşlarım tam bir beraberlik ve anlayış havası içinde koordine olarak çalıştık. Hastanemiz ilk yardım vasfını taşıdığı için gece gündüz her müracaata cevap vermeye gayret gösterdik. İki aylık süre içinde Dâhiliye-Hariciye ve Cildiye Polikliniklerinde ceman 4.500 hasta ayakta, 137 hasta yatırılarak tedavi edilmiş, ayrıca 61 ameliyat, 104 sünnet yapılmış ve soydaşlarımıza bütün imkânlarımız nispetinde yardımcı

¹³¹ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964–1965/9–4 Kızılay Raporları Dosyası.

olmaya çalışmanın hazzı içinde görevimizi tamamlayarak yurdumuza dönmüş bulunuyoruz. Halkın ekibimize karşı gösterdiği sempati ve alaka bize çalışmalarımızda büyük destek teşkil etmiştir.” açıklamasında bulunur.

11. grup dâhilinde 1 Ağustos–31 Ekim 1965 arasındaki üç aylık dönemde ise 31.240 Sterlin süt, 75.225 Sterlin yoğurt, 238. 373 Sterlin meyve ve sebze, 288.600 Sterlin et, 144.590 Sterlin mazot, 20.310 Sterlin benzin ve 1.044.965 Sterlin muhtelif harcama olmak üzere toplam 1.843.303 Sterlin harcama yapılmıştır ve bu 46.100 lira yapmaktadır.¹³² 12. parti çerçevesinde 1 Kasım–31 Aralık 1965 döneminde ise 21.520 Sterlin süt, 44.250 Sterlin yoğurt, 116.115 Sterlin meyve ve sebze, 159.050 Sterlin et, 85.100 Sterlin mazot, 10.760 Sterlin benzin ve 587.940 Sterlin muhtelif harcamalar tutarı toplamda 1.024.735 Sterlin ve 25.625 lira tutar. 13. grup olarak Ocak-Mart 1966 döneminde görev yapan grup zamanında ise 20.620 Sterlin süt, 77.100 Sterlin yoğurt, 157.635 Sterlin meyve ve sebze, 271.125 Sterlin et, 113.600 Sterlin mazot, 19.210 Sterlin benzin, 120.990 Sterlin muhtelif harcamalar toplamı ise 780.280 Sterlin ve 19.507 lira tutar. 28 Mart–15 Temmuz 1966 devresinde ise adada Dr. Tütüncü başkanlığında 14. grup görev almıştır ve hastanede 21.560 Sterlin süt, 59.250 Sterlin yoğurt, 323.465 Sterlin meyve ve sebze, 373.955 Sterlin et, 127.800 Sterlin mazot, 26.530 Sterlin benzin, 1.361.680 Sterlin muhtelif harcamalar toplamı 2.294.240 Sterlin veya 57.350 lira tutar.¹³³

Şüphesiz bu rakamlar belirtilen dönem içerisinde yapılan gerçek harcamaları yansıtmamaktadır çünkü hastaneye farklı kurum ve kuruluşlara olduğu gibi Türk Cemaat Meclisi tarafından her gün ekmek, patates, yağ, peynir, hellim gibi bazı temel gıda maddeleri gelmekte, ayrıca sabun ve temizleme tozu gibi temizlik malzemeleri de temin edilmektedir. Söz konusu bu gıda desteği ve diğer malzemelerle ilgili bir kayıt olmadığından bunlarla ilgili bir değerlendirme yapılabilmesi ise mümkün görülmemektedir. Öte yandan yukarıda belirtilen dönemler içinde hastanede yatan

¹³² Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964–1965/9–4 Kızılay Raporları Dosyası.

¹³³ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964–1965/9–4 Kızılay Raporları Dosyası.

hasta sayısının hiçbir zaman 40'ı geçmediği ve hastanede toplam 34 personelin görev yaptığı açıklanır. Söz konusu bu 34 personelden 33'üne maaşları Türk Cemaat Meclisi tarafından, sadece Vural Hamza isimli birine ise Kızılay Genel Merkezi tarafından ödenmektedir ve hastanede tetkiklerde bulunan bu Kızılay müfettişi ise en fazla 40 hastanın yatabildiği hastanede 34 kişilik bir müstahdem grubunun çalışmasını biraz abartılı bulmaktadır.¹³⁴ 1 Ocak 1964–1 Nisan 1966 arasında göreve başlayan ve 4.500 ila 35.000 Sterlin arasında maaş ödenen bu müstahdemler idare amiri vekili, röntgen teknisyeni, aşçı yamağı, bulaşıkçı, aşçıbaşı, servis temizlik görevlisi, çamaşırcı, hemşire, yemek servis hizmetlisi, çöpçü, kapıcı, santral görevlisi, gece servis hizmetlisi, ambar temizlikçisi, kapı temizlik görevlisi, bahçıvan, bulaşıkçı, erkek hastabakıcısı, mutfak görevlisi gibi mesleklerdendir ve Ata Köroğlu, Şifa Hüseyin, Ayşe Ali, Nadide Hüseyin, Hüseyin Halil, Huriye Hüseyin, Aliye Hüseyin, Sıdika M. Salih, Fatma Hasan, Zekiye Hüseyin, Safiye Yusuf, Hayriye Ali, Aydın Mehmet, Enver Ahmet, Mustafa İbrahim, Mehmet Ali, Emine Caner, Hasan Hüseyin, Bayram Seyidali, Rıza Mahmut, Celal Kerim, Mustafa Hamza, Mehmet Münir, Aziz Ali, Şerif Salih, Vesile Muhsin, Halil İbrahim, Havva Mehmet Ali, Ayşe Hasan, Mustafa İbrahim, Sıtgiye Mustafa'dan oluşmaktadır. Bu listede Sıtgiye Mustafa'nın ismi iki defa yazılmıştır ve kayıtlara göre çalışan sayısı burada 34 değil, 33 olarak görünmektedir. 1967 Aralık ayı itibarıyla hastanede Vural Hamza idare memuru, Ata Köroğlu röntgen teknisyeni, Tülay Ahmet sekreter, Emine Caner Santral görevlisi, Fatma Filiz, Jale Ali, Aydın Mehmet, İlmiye Halil, Suzan Hüseyin, Zekiye Hüseyin, Mustafa Boşnak sekreter, Hüseyin Halil aşçıbaşı, Havva Mehmet, Ayşe Hasan, Şerif Salih aşçı yardımcısı, Ayşe Ali, Nadide Hüseyin bulaşıkçı, Enver Ahmet ve Halit Derviş mutfak ve yemekhane hizmetlisi, Rıza Sağol mutfak, yemekhane ve kiler sorumlusu, Hasan Hüseyin gece mutfak hizmetlisi, Aliye Hüseyin ve Sıdika M. Salin çamaşırcı, Aziz Ali ve Halil İbrahim bahçıvan, Celal Kerim, Mehmet Ali ve Mehmet

¹³⁴ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964–1965/9–4 Kızılay Raporları Dosyası.

Münir genel hizmetlerde görevli kapıcı, Mustafa Hamza gece bekçisi, Huriye Hüseyin ve Mustafa İbrahim genel temizlikçi olarak görev yapmaktadır.

Bu arada hastaneyle ilgili ortaya çıkan bir başka sıkıntı ise hastanede yatan hasta ve yaralılarla personel ve doktor kadrosu için pişirilen yemek arasında bariz bir fark olduğunun gözlemlenmesi ve “... Kanuni harcırahımız 18 Dolar iken burada yiyip içiyoruz diye 10 Dolar ödeniyor. Aradaki 8 Dolarlık farkla biz hususi yemek yaptırıyoruz şeklinde yanlış bir düşünüş tarzı ile bu usulsüzlük meşru gösterilmektedir. Ayrıca meşrubat (kahve, meyve suları, vb) yapılan masraflar yekûn tutmaktadır.”¹³⁵ denilir. Aynı rapora göre hastanede yaralı ve hastalarla ilgili tutulan günlük tabelalar yekûnu depoya giren ve çıkan malzemelerin toplamını karşılamamaktadır. Ayrıca hastanede servis arabası olarak kullanılan ve ayda 6 Sterlin kira ödenen Wolkswagen marka arabanın kilometre saatinin yetkililer tarafından kontrolünün yapılmadığı ve söz konusu arabanın resmi faaliyetler dışında özel işlerde de kullanıldığı anlaşılr. Hastaneyle ilgili olarak müfettiş tarafından raporuna alınan bir başka eksiklik ise hastane ihtiyaçlarıyla ilgili olarak satın alınan malzemelerin faturasının haftalık veya 10 günlük halinde alınmasıdır. Faturaların üzerinde veya bu konuyla ilgili olarak tutulan herhangi bir defterde faturalarda belirtilen malzemelerin hangi tarihte satın alındığına dair bilgi olmaması da şüpheli bulunur. Bunların dışında ortaya çıkan bir başka maliyet arttırıcı durum ise Kızılay tarafından görevlendirilen her doktor ekibinin gelişinde yeni bir harcama ve sarfiyat döneminin başlaması ve tabak, bardak, fincan, çatal bıçak, kaşık başta olmak üzere yeni demirbaş eşyaların satın alınmasıdır. Bu arada hastanede kullanılan televizyon için de ayda 2.5 Sterlin (yaklaşık 45 lira) ödenmektedir.

Bunlara ilaveten hastanede kullanılan 4 gardirop, 4 koltuk, 4 sehpa ve 1 buzdolabı için de her ay yaklaşık 6.5 Sterlin kira ödenmektedir. Harcamaların ve karşılaşılan ufak suiiistimallerin dışında karşılaşılan bir başka sorun ise genellikle son derece uyumlu çalışan sağlık ekiplerinde zaman zaman personel arasında yaş farkı,

¹³⁵ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

sosyal hayat ve kültürel bakış açısı başta olmak üzere muhtelif sürüşmelerin ve anlaşmazlıkların yaşanması ve bunların da kaçınılmaz olarak hastane faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemesi ve aksatmasıdır. Hastanede her dönem kaçınılmaz olarak ameliyat yapılmakta olduğundan ameliyathanede çalışmak üzere mümkünse daimi görev yapacak bir ameliyat hemşiresiyle narkoz verme konusunda eğitim almış bir başka hemşirenin veya sağlık personelinin burada görevlendirilmesinin uygun olacağı da belirtilir. Doktorlar, hemşireler ve hastane teknisyenlerinden oluşan sağlık ekipleriyle ilgili olarak yaşanan bir başka sıkıntı ise ekiplerin Kızılay'ın Lefkoşa'daki hastanesinde bulundukları görev süreleriyle ilgilidir. Bazı doktorların permi tabir edilen sistem çerçevesinde gümrükten gümrüksüz ve ucuz fiyatla araba satın alabilmek amacıyla 3.5 ay görev yapmaları yanında bazılarının da iki aylık görev sürelerinin bitiminde derhal Türkiye'ye dönmeleri tartışmalara da neden olmuştur. Hastanenin görev yaptığı bina ise Kız Lisesi olarak inşa edilmiş yeni ve son derece güzel bir binadır; ancak ders yılı başında hastanenin başka bir binaya taşınarak okulun da asli görevine devredilmesi söz konusudur.¹³⁶ Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde her gün düzenli olarak poliklinik hizmeti verilmekte ve ortalama 40-70 civarında hasta ve yaralıya bakılmaktadır. Öte yandan Türk Genel Hastanesi'nde poliklinik ve hastanede tedavi ve ameliyat özelliklerine ve kişinin maddi gücüne göre belirli bir ücret talep edildiğinden “geliri yerinde olan bazı açığözler”¹³⁷ ise bu durumdan istifade ederek parasız ve herhangi bir ücrete bağlı kalmaksızın muayene ve tedavilerini yaptırmak üzere Kızılay hastanesine müracaat etmektedirler. Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Sağlık Dairesi (Bakanlığı) ise söz konusu iki hastanenin koordineli ve işbirliği içinde çalışmasını arzu etmektedirler. Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi ve diğer yetkililer tarafından hastanede poliklinik hizmeti vermek ve kaza ve köylerdeki hastalara tedavi verebilmek amacıyla öncelikli olarak pratisyen hekimlere ihtiyaç duyulduğu da belirtilir. Kızılay müfettişi tarafından hazırlanan ayrıntılı raporda sonuç olarak

¹³⁶ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

¹³⁷ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

“Kuruluş gayesi ilk yardım olan hastanemiz devlet hastanesi gibi faaliyet göstermekte ve bu sebeple hastane masrafları önemli bir yekûn tutmaktadır.”¹³⁸ denilir.

a) 15. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu

Öte yandan Kıbrıs’ta faaliyet gösteren Kızılhaç temsilciliği vasıtasıyla 26 Nisan 1965 tarihinde yapılan açıklamada¹³⁹ 23 Nisan 1965 tarihi itibarıyla Lefkoşa’da uygulanmakta olan malzeme ve eşyaya yönelik Rum ablukasının kaldırılacağı; ancak bu durumun Kıbrıs Türkleri tarafından askerden arınmış bölgelerde işgal ettikleri Rumlar ait evlerin boşaltılması konusunda iki taraf ve Birleşmiş Milletler yetkilileri arasında yapılacak görüşmelere bağlı bulunduğu, bu duruma Kızılhaç’ın dâhil olmasının söz konusu olmayacağı fakat insani bir durum olması sebebiyle ablukanın hafifletilmesi yönünde çaba harcayacağı belirtilir.¹⁴⁰

15. parti olarak 23 Mayıs 1965 tarihinde Kıbrıs Türklerine gönderilen yardım malzemesi ise 50 ton pirinç, 50 ton bulgur, 50 ton margarin, 70 ton kuru fasulye, 40 ton nohut, 46 ton mercimek, 7 ton reçel, 5 ton bisküvi, 10 ton sabun, 10.000 metre kaput bezi, 2.000 metre patiska, 10.000 metre pazen kumaş, 10.000 metre basma, 10.000 metre gazlı bez (tülbent), 6.000 metre yünlü kumaş, acil olarak yetişmediğinden bilahare Sümerbank’tan satın alınarak yerine konulmak üzere 5.000 adet battaniye, 250 çift ayakkabı, 5.000 metre trençkotluk, 8.000 metre yünlü gömleklik, 8.000 metre yünlü fanila, 5.000 adet don, 1.500 adet palto, 10.000 adet pantolon, 2.000 ceket, 3.000 yüz havlusu, 11.000 çift iplik çorap, 9 ton salça, 3 ton çay, 60 ton şekerden oluşmaktadır ve toplam 2.692.026.02 lira tutarındadır.¹⁴¹ 15. parti kapsamında Kıbrıs’taki yardıma muhtaç insanlara götürülmek üzere doğrudan GİMA’dan alınan malzeme ise aşağıdaki gibidir;¹⁴²

¹³⁸ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

¹³⁹ KGMA. Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından 26 Nisan 1965 tarihinde Cenevre’den gönderilen 5196 (14283-1154) sayılı telgraf

¹⁴⁰ KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 28 Nisan 1965 tarih ve 1800/1184 sayılı yazı.

¹⁴¹ KGMA. K-4840.1966/9-4/Kıbrıs’a Yardım Dosyası.

¹⁴² KGMA. K-4840.1966/9-4/Kıbrıs’a Yardım Dosyası.

YARDIMIN CİNSİ	MİKTARI	TUTARI
Pantolon	1.000 Adet	50.000 Lira
Palto	1.500 Adet	222.750 Lira
Ceket	1.000 Adet	159.688 Lira
Havlu	3.000 Adet	12.500 Lira
Fanila	8.000 Adet	63.350 Lira
Külot	5.000 Adet	26.550 Lira
Naylon Çorap	11.000 Çift	63.250 Lira
Gömleklik Kumaş	8.000 Metre	78.000 Lira
Pantolonluk Kumaş	5.000 Metre	38.250 Lira
Salça	9.000 Kilo	24.300 Lira
Margarin	50 Ton	230.064 Lira
Fasulye	70.130 Kilo	110.438 Lira
Bulgur	50 Ton	64.000 Lira
Mercimek	45.985 Kilo	47.824 Lira
Bisküvi	5 Ton	14.500 Lira
Şeker	60 Ton	157.501 Lira
Pirinç	50 Ton	225.000 Lira
Nohut	40 Ton	39.200 Lira
Çay	3 Ton	63.000 Lira
Reçel	48 Kutu	19.169 Lira
Marmelat	866 Kutu	1.818.60 Lira
Komposto	72 Kutu	244.80 Lira
Çamaşır Tozu	15 Ton	18.050 Lira
Sabun	10 Ton	19.300 Lira
Reçel	6.610 Kilo	127.20 Lira

Aynı gün itibarıyla Kıbrıs'taki görev süresini tamamlayarak yanlarında Halil Erdinç isimli yaralı bir mücahit Kıbrıs Türk'üyle Ankara'ya dönen 9. grup Kızılay sağlık ekibi başkanı Dr. Mustafa Sunar ise havaalanında Kızılay dergisine verdiği ilk demeçte “ 3 Nisan 1965 tarihinde Kıbrıs'a gittik ve arkadaşlarımızla birlikte elimizden geldiği kadar Kıbrıslı soydaşlarımıza faydalı olmaya çalıştık. Şahsen ben operatör olarak 350 muayene ve 20 ameliyat yaptım. Poliklinik muayene adedi de bu devre içinde 1.000'e yükselmiştir. Kıbrıslı soydaşlarımızın moralleri yeni değiştirme birliğinin gelmesiyle çok düzelmiştir. Kıbrıs'ta şimdiki halde durum normaldir. Endişe edilecek hiçbir şey yoktur. Varılacak siyasi sonuç beklenmektedir.” derken aynı ekipte yer alan Dr. Hüseyin Sarıkardeşoğlu da Kıbrıs'ta hastalıkların posası bol olan gıda maddeleriyle beslenme durumundan ileri geldiğini söyler ve “...Halk bir nevi savaş hali psikozu içinde. Kadın, erkek ve öğrenciler bu hali yaşıyor. İnsan bu iman kuvveti karşısında heyecan duyuyor ve gözleri yaşıyor.” der.

Öte yandan Kıbrıs'ta Rumların engellemeleri sonucu Mağusa limanına çıkartılamayan ve 23 Ağustos 1965 tarihinde Suriye bandıralı Kusay isimli gemiyle Mersin'e iade edilen toplam 66 çuval ve sandıktan oluşan 3717 kilo ağırlığında ve 2472 parça battaniye, ayakkabı ve muhtelif çeşitte giyim eşyalarından oluşan yardım malzemeleri 13 Eylül 1965 tarihinde Mersin Kızılay deposundan alınarak Kızılay Etimesgut deposuna teslim edilmek üzere Kızılay Derneği Mersin Şubesi Başkanı Dr. Mahmut T. Işın ve heyeti tarafından Ali Daltaban yönetimindeki 25 AD 201 plakalı kamyonu yüklenir.¹⁴³ Bu arada Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine verilmek üzere şartlı olarak bağışlanan 39 pardösü, 44 ceket ve pardösü, 10 ceket, 90 haki gömlek, 69 haki pantolon, 4 fanila, 5 palto, 288 battaniye ve 28 çift çizme ve ayakkabı ile Kızılay Eminönü Şubesi tarafından satın alınarak Etimesgut Kızılay depolarına gönderilen 1857 çift ayakkabı Kıbrıs'ta Rumların engellemelerine takılmış ve adaya sokulmasına müsaade edilmediğinden tekrar Etimesgut depolarına getirilmiştir.¹⁴⁴ Bu durum Kızılay tarafından Uluslararası Kızılhaç Komitesi, Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı, Kızıllarlan ve Güneş gibi uluslararası insani yardım örgütleri nezdinde protesto edilir.

¹⁴³ KGMA. Kızılay Mersin Şubesi tarafından hazırlanan 13 Eylül 1965 tarihli teslim tutanağı

¹⁴⁴ KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 21 Ekim 1965 tarih ve (4680-2345) sayılı yazı.

b) 16. Dönem ve Hastanenin Genel Durumu

13 Kasım 1965 tarihinde Mehmet Kaptanoğlu isimli gemiyle 16. parti kapsamında Kıbrıs'a gönderilen ve 200 ton pısmış balğın da bulunduğu toplam 8.366.989 lira tutan yardım malzemeleri ise ağırlıklı olarak GİMA, Ordu Yardımlaşma Kurumu ve Sümerbank'tan temin edilmiştir ve bu kurumlardan alınan yardım malzemelerinin ayrıntılı dökümü de aşağıdaki gibidir;

GİMA'dan Alınan Yardım Malzemeleri

Pantolon	2.500 Adet	93.750 Lira
Palto	4.390 Adet	651.915 Lira
Ceket	2.680 Adet	198.320 Lira
Yünlü Gömleklik Kumaş	40.000 Metre	390.000 Lira
Elbiselik Kumaş	4.000 Metre	100.000 Lira
Kadın Ayakkabısı	5.000 Çift	147.500 Lira
Çocuk Ayakkabısı	3.245 Çift	94.105 Lira
Havlu	5.000 Adet	19.250 Lira
Palto	5.610 Adet	833.085 Lira
Ceket	7.320 Adet	541.680 Lira
Pantolon	7.500 Adet	281.250 Lira
Yün Fanila	22.200 Adet	553.890 Lira
Yün Fanila	7.000 Adet	174.650 Lira
Bulgur	137.000 Kilo	184.960 Lira
Nohut	125.000 Kilo	152.500 Lira
Mercimek	60.292 Kilo	102.496 Lira
Bisküvi	8.000 Kilo	22.800 Lira
Margarin	69.000 Kilo	310.500 Lira
Fasulye	100.000 Kilo	163.000 Lira
Reçel	14.000 Kilo	39.200 Lira
Salça	14.000 Salça	63.000 Lira

Mercimek	76.708 Kilo	130.403 Lira
Pirinç	137.000 Kilo	541.150 Lira
Toz Sabun	27.000 Kilo	72.900 Lira
Beyaz Sabun	27.000 Kilo	94.500 Lira

Ordu Yardımlaşma Kurumu’ndan Alınan Yardım Malzemeleri

Pantolon	5.000 Adet	190.000 Lira
Fanila	1.165 Adet	64.900 Lira
Spor Don	1.165 Adet	87.050 Lira
Haşa (Çuval)	5.000 Metre	13.500 Lira
Ceketlik Yünlü Kumaş	5.000 Metre	155.000 Lira
Elbiselik Yünlü Kumaş	5.000 Metre	231.000 Lira

Sümerbank’tan Alınan Yardım Malzemeleri

Muhtelif Boy Ayakkabı	16.755 Çift	762.641 Lira
Kaput Bezi	50.000 Metre	125.000 Lira
Brandalık Bez	5.000 Metre	49.000 Lira
Geniş Haşa (Çuval)	5.000 Metre	23.900 Lira
Basma	40.000 Metre	87.000 Lira
Ropluk Keten	40.000 Metre	132.000 Lira
Azlık Kumaş	5.000 Metre	195.000 Lira

1965 yılı içinde Mayıs ve Kasım aylarında toplam 1.248 ton Kıızılay yardım malzemesi iki ayrı seferde Kıbrıs adasına ulaştırılır ve Mağusa limanında boşaltılarak yetkililer tarafından ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. Mahalli toptan fiyatlara göre bu yardım malzemesi toplam 143.958 Sterlin değerindedir. Bu yardım malzemesinden bir kısmı ise çeşitli sebeplerle kabul edilmez ve Rumlar tarafından adaya çıkartılmasına müsaade edilmediği için geri gönderilir. Bu yardımlar arasında 5.000 havlu, 14 bin liralık salça, 8 bin liralık bisküvi, 14 bin liralık reçel, 27 bin liralık

sabun tozu, 27 bin liralık beyaz sabun, 50bin liralık yeşil sabun, 85 bin liralık ayçiçeği yağı, 50.000 metre kaput bezi, 40.000 metre basma, 40.000 metre pazen, 23.000 palto, 10.500 ceket, 14.600 pantolon, 10.000 çift altı lastikli ayakkabı, 392 çift çocuk ayakkabısı, ayrıca 5.000 çift kadın ve 5.000 çift erkek ayakkabısı, 20 battaniye ve 420 metre yünlü kumaş da bulunmaktadır.

1966 yılı içerisinde Kızılay Genel Başkanlığı tarafından Kıbrıs Türklerine gönderilmek üzere talep edilen yardım malzemeleriyle ilgili ayrıntılı rapor ise Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği tarafından 22 Aralık 1965 tarihinde teslim alınmıştır. Kızılay'dan talep edilen bu yardım malzemesinin de 1966 yılı içerisinde üçer aylık fasıllarla tamamının adaya gönderilmesi hususunda Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği'nde Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi ve Kızılay yardım ekibi yetkilileriyle yapılan görüşmelerde mutabakata varılır ve ilk sevkiyatın Mart 1966 tarihinde yapılması kararlaştırılır. Bu tarihe kadar Kızılay ilk yardım heyeti tarafından adada Türklerin yaşamakta olduğu bölgelerde ve kazalara göre yardım dağıtım oranları ise Lefkoşa, Girne ve Dillirga (Erenköy) bölgesi %52, Leymosun (Limasol) bölgesi %10, Baf %10, Larnaka %10, Mağusa %10 ve Lefke de %8 şeklindedir. Lefkoşa, Girne ve Dillirga (Erenköy) bölgesinde Kızılay yardımlarından faydalanmakta olan Kıbrıs Türklerinin gruplar itibarıyla sayısı ise mücahit ve mücahit aileleri 14.797 kişi, muhtaç göçmenler 2.131 kişi, şehit, kayıp ve malul aileleri 372 kişi, yoksullar 934 kişi, toplum hizmetlerinde gönüllü olarak çalışan işçiler 2.512 kişi, Lefkoşa'ya bağlı köylerde de 4.640 kişi olmak üzere toplam 25.386 kişidir. Yardıma muhtaç söz konusu Kıbrıs Türkleriyle ilgili olarak gıda yardımlarının haftalık oranları ve günlük ortalama maliyeti ise 85, mücahitler için 95, 125 Mils, mücahitler dışındaki 1 kişilik aile 50 Mils, iki kişilik aile 80 Mils, 3 kişilik aile 110 Mils, 4 kişilik aile 145 Mils ve 5 ve daha fazla kişilik aile 180 Mils olarak ortaya çıkar.

c) 17. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu

16. parti yardım malzemesini Kıbrıs'a götüren yardım gemisiyle Türkiye'ye getirilen ve 19 Kasım 1965 günü Ankara'ya getirilerek daha sonra Numune

Hastanesi'ne yatırılan 25 Kıbrıs Türk'ü ise Selim İsa (Lefkoşa, 1935), Ahmet Ali Bafidi (Lefkoşa, 1911), Zarif Muharrem (Lefkoşa, 1924), Hasan Ali Lefkaridi (Lefkoşa, 1910), Mehmet Celal (Lefkoşa, 1945), İbrahim Salim (Leymosun, 1908), Özbay Mercan (Lefke, 1948), Mahmut Rıfat (Lefkoşa, 1943), Hüseyin Ceman (Mağusa, 1933), Ahmet Mehmet (Lefkoşa, 1927), Ahmet Halil (Lefkoşa, 1926), Fatma Ahmet (Baf, 1944), Necibe Hasan (Lefkoşa, 1930), Suna Hüseyin (Lefkoşa, 1957), Müesser Kemal (Lefkoşa, 1931), Hamide Mehmet (Lefkoşa, 1948), Ayer Turgut (Baf, 1949), Salih Hüseyin (Baf, 1948), Nurettin Yunus (Baf, 1942), Kamil Zekai (Lefke, 1946), Sadrettin İsmail (Erenköy, 1934), Orhan Ali (Mağusa, 1942), Kemal Hüseyin (Lefkoşa, 1928), Mustafa Özcan (Baf, 1940), Yaşar Mustafa Salih (Lefkoşa, 1959)'tir.¹⁴⁵

13 Kasım 1965 tarihinde 16. partide Kıbrıs'a yapılan yardım 9.229.096 lira tutarken 17. parti olarak 23 Mayıs 1966 günü Kıbrıs'a yapılan yardım ise 78.362 kilo balıkla beraber 1.575.775 kilo olarak gerçekleşir ve pirinç, fasulye, margarin, süt tozu, 17 oksijen tüpü, teksir makinesi, ilaç, 1.250 battaniye, 1.250 metre çadır bezi, 7.500 metre gömleklik kumaş, 5.000 kışlık fanila, yaklaşık 8.000 metre değişik kumaş gibi ürünleri ihtiva eder. Bu yardımın karşılığı da toplam olarak 7.478.132 liradır. Bu tarihte yardım malzemesini adaya götürmek üzere Namık Kemal şilebi 5 gün süreyle Genelkurmay Başkanlığı tarafından Kızılay'ın emrine tahsis edilir.¹⁴⁶ 1966 yılı içinde de Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetleri devam eder. Bu kapsamda 17. parti yardım girişiminde Namık Kemal şilebiyle 78.362 kilo balıkla birlikte toplam 1.575.775 kilo gıda yardımı adaya sevk edilir ve Mağusa limanında boşaltıldıktan sonra yardıma muhtaç durumda olanlara dağıtılır. Bu yardım malzemeleri içinde 205 ton pirinç, 205 ton fasulye, 104 ton bakla, 104 ton bürölce, 104 nohut, 104 ton mercimek, 205 ton bulgur, 205 ton donmuş balık, 40 ton süt tozu, 205 ton margarin, 17 oksijen tüpü, 250 kiloluk bir teksir makinesi, 611 kilo

¹⁴⁵ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Numune Hastanesi Başhekimliğine gönderilen 19 Kasım 1965 tarih ve 28684 sayılı yazı. KGMA. K-4643. 1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

¹⁴⁶ KGMA. Gen. Kur. 05,6113-3/66/Ulş. Hrk.(188) N. Kemal Şilebi, 25 Mayıs 1966.

tutan çeşitli ilaçlar ve sağlık malzemesi, 173 çift bebek ayakkabısı, 2.637 çift çocuk ayakkabısı, 1.250 battaniye, 5.000 fanila, 5.000 yün fanila, 1.250 metre çadır bezi, 7.500 metre gömleklik yünlü kumaş, 5.000 metre yünlü molin trelin kumaş, 462 metre yünlü kumaş, 3.504 metre çeşitli kumaş ve 2.551 metre keten kumaş da bulunmaktadır.¹⁴⁷

ç) 18. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu

Nisan 1966 tarihi itibarıyla Rum makamları tarafından çeşitli sebeplerle adaya sokulmasına müsaade edilmediği için geri getirilen ve Ankara Etimesgut Kızılay depolarına kaldırılan 220 palto, 7 havlu, 18 çocuk ayakkabısı, 2 çocuk çorabı, 1 gömleklik kumaş, 72 pantolon, 755 erkek ayakkabısı, 36 kadın ayakkabısı, 138 erkek ceket, 12 takım erkek iç çamaşırı, 45 don, 1 sandık ve 45 balya kaput bezi, 14 patiska, 18 yün çorap, 1 battaniye, 73 metre pazen, 51 metre basma, 12 kilo sabun ve 10 kilo salça olmak üzere 108.017 kilo ağırlığındaki malzemenin ne şekilde değerlendirileceği de merkeze sorularak öğrenilmek istenir.¹⁴⁸ Bu arada aynı grup içinde gönderilen ve Rum makamları tarafından adaya sokulmasına müsaade edilmediğinden geri getirilen ve depoya alınan 10 kilo salçanın da bozulduğu tespit edilmiş ve bir heyet huzurunda salçaların imha edilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁴⁹ Aynı şekilde 13 Kasım 1966 tarihinde Mehmet Kaptanoğlu gemisiyle Kıbrıs'a gönderilen yardım malzemesi arasında bulunan ve Kıbrıs hükümeti tarafından kabul edilmediği için Mersin limanına geri getirilen 14 ton ekstra çay yükleme boşaltma sırasında meydana gelen 17.400 kiloluk eksiğiyle Mersin Tekel Müdürlüğüne teslim edilir. Tekel İdaresi'nden kilosu 21 lira üzerinden satın alınan çayın noksanının kilosu 50

¹⁴⁷ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 30 Haziran 1966 tarih ve 22.760 sayılı yazı. KGMA. K-4840. 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

¹⁴⁸ KGMA. KGMA. Kızılay Derneği Etimesgut Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 14 Nisan 1966 tarih ve 297/584 (13448) sayılı yazı

¹⁴⁹ KGMA. Kızılay Derneği Etimesgut Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 6 Mayıs 1966 tarih ve 410/848 (19747) sayılı yazı

lira üzerinden hesaplanması sonrasında ortaya çıkan 10.885 lira ise Şeker Sigorta AŞ tarafından karşılanır.¹⁵⁰

15 Aralık 1966 itibarıyla 18. parti yardım ise 4.375.500 lira değerindedir. Bu arada 18. parti yardım faaliyetleri konusunda Kızılay ile Dışişleri Bakanlığı arasında bazı tereddütlerin oluşması üzerine Dışişleri Bakanlığı konuyla ilgili olarak açıklayıcı bir rapor yazma gereğini duyar. Buna göre “Kıbrıslı soydaşlarımıza gönderilecek Kızılay yardımları bedelleri Kıbrıs’a yardım pulu hâsılatından karşılanmak üzere dernekleri tarafından hazırlanmakta ve adaya sevk edilmektedir. Bu konuda Dışişleri Bakanlığı’nın rolü Büyükelçilik kanalıyla Kıbrıs Türk Cemaati ve dernekleri arasında bir aracılık yapmaktan ibaret kalmaktadır. Böylece cemaatin istediği yardım maddelerine ait listeler zamanda derneklerine aksettirilmiş ve bunlarda vuku bulan değişikliklerden keza başkanlıkları muntazaman haberdar edilmiştir. Aynı konu ile ilgili yazılarımızın muhtevaları da zamanında adaya intikal ettirilmiştir. Bu meyanda 20 Eylül 1966 tarih ve 24.487 sayılı yazıları mefadı da aynı gün çok acele kaydı ile Lefkoşa Büyükelçiliğimize telsizle ulaştırılmıştır. Cevaba intizar edilmekte iken 21 Eylül 1966 tarihinde Başkanlığımıza gelen Kıbrıs Savunma Bakanı başkanlığında Kıbrıs Türk Cemaati yetkilileriyle konuşulmuş, kendilerinin başkanlıkları ile vardıklarını bildirdikleri mutabakat üzerine derneklerine yardım malzemesinin hazırlanmasına mütedair 21 Eylül 1966 gün ve 558 sayılı yazımız takdim kılınmıştır. Heyeti teşkil eden zevatın Kıbrıs Türk Cemaati’ni ilgilendiren hususlarda karar almaya yetkili şahıslar olduğu bilindiğinden bunların Kızılay yardımı hususundaki sözleri Başkanlığımızca sırf bir fikir beyanı değil, Türk cemaatinin bir kararı olarak telakki edilerek keyfiyet derneklerine duyurulmuştur. Bu konuda Başkanlığımızın sorumluluğu üzerine alarak derhal harekete geçmesinde en büyük amil muhakkak ki zaman kaybını önlemek düşüncesi olmuştur. İlerideki Kızılay yardımlarının finansmanı konusuna gelince, şimdiye kadar yapılan yardımların karşılanmasında en büyük gelir kaynağı Kıbrıs’a yardım pulu hâsılatı olmuştur. Kıbrıs fonundan ancak iki

¹⁵⁰ KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Ticaret Müdürü Z.Boyer imzasıyla Genel Müdürlüğe gönderilen 11 Ağustos 1966 tarih ve 3596 (3738) sayılı yazı.

defa yardımda bulunulmuştur. Kıbrıs'a yapılacak son yardımlar muvacehesinde Kıbrıs Fonu mali durumu 16 Eylül 1966 gün ve 549 sayılı yazımızda arz edilmişti. Kıbrıs'a yardım pulu satışı bir hükümet tasarrufu olduğundan bu durumun değiştirilmesinde karar alacak yetkili merci de Kıbrıs Komitesi değil ancak Bakanlar Kurulu'dur. 18. parti Kızılay yardımıyla ilgili olarak Cemaat'in istemiş olduğu maddeler hususunda Başkanlığımızın düşüncesi bahis konusu maddelerin temini için şimdiden hazırlıklara geçilmesinin faideli olacağı merkezindedir. Bununla beraber bu konuda Lefkoşa Büyükelçiliğimizden beklenen telsizimiz cevabı alındığında derhal derneklerine duyurulacaktır. Bu konuda şu hususu da belirtmekte faide görülmüştür ki çok defa kesinlik kesbetmiş bir yardım listesindeki maddelerin bir kısmının Rum makamlarının son dakikadaki muhalefetleri yüzünden adaya sokulması mümkün olamamaktadır. Binaenaleyh ister istemez bu muamelelerde Kıbrıs'taki gergin durum dolayısıyla bir riziko payını peşinen kabul etmek zarureti vardır.”¹⁵¹ denilir. Bu arada 18. dönem Kızılay sağlık ekibi ise Lefkoşa'daki Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde göreve başlamak ve 27 Şubat 1967 tarihinden beri hastanede görev yapmakta olan 17. ekipten görevi teslim almak üzere 26 Nisan 1967 tarihinde Ankara'dan uçakla ayrılmıştır.

d) 19. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu

26 Temmuz 1967 tarihinde Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde 19. dönem sağlık ekibi olarak görev yapmaya başlayan Baştabip Dr. Ali Haydar Ulusoy yönetimindeki ekip de “...Hastanemizin birçok problemleri ve ihtiyaçları var. Bu problemleri çözmek, ihtiyaçları karşılamak vazifemizdir. Kızılay'ın menfaatlerini düşünerek buradaki vatandaşlarımıza en iyi bir şekilde hizmet etmek amaç ve kazancımızdır.” diyerek göreve başlar. Hemen ardından başlatılan durum tespit çalışmalarında Dr. Ali

¹⁵¹ Dışişleri Bakanlığı KİPİG Başkanı Nureddin Vergin imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 29 Eylül 1966 tarih ve 571 (33.947/904) sayılı yazı. KGMA. K-4646/9-4, 18.Parti Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

Haydar Ulusoy hastaneyle ilgili bazı eksikler ve acil yapılması gereken hususlar olduğunu görür ve bunları bir rapor haline getirerek Ankara'ya bildirir,¹⁵²

“1- Hastanede hala hazırda 48 yatak (24 cerrahi, 24 dâhiliye) faaliyet halinde, bunların 28'inin yatak çarşafı ve battaniye çarşafı (nevresim) vardır, değişiklikleri yoktur. Diğerlerinin ise battaniye, yataktan başka hiçbir yüzleri yok. Ağır hastaların, ameliyatlı hastaların altlarına konacak muşamba işini hallettik, ama çarşafı yok. Onun için buradan yeteri kadar (200-300 metre) kadar patiska olarak diktireceğim. Gerekli temaslara geçtik.

2- Hastaların hiçbirinin ne takunya ne de terlikleri var. Gerçi yatanlara evlerinden getirmeleri söylenmekteyse de bazı hastalar var ki bakamı bile yok. Terlik getirmeleri imkânsızdır. Bunun için 15 çift terlik alacağız.

3- Etü aletinin gaz ocağı patladı. Tamiri imkânsız, depoda da eski, hurdaya çıkmış 4-5 tane gaz ocakları var. Bunun yerine Milan gazı cinsi gaz ocağı aldık. Hem daha iktisadi hem de daha kısa zamanda daha mükemmel iş görüyor.

4- Yerli hastane personelinin de iâşesi hastanemiz tarafından temin edilmektedir. Şimdiye kadar böyle olmuş ve olacaktır. Gerçi ekmek ve peynir gibi cüzi kısmı Genel Hastane'ye Cemaat Meclisi tarafından verilmekteyse de yine de hastanemize oldukça yük yükleniyor. Bunun için de yeni bir yol takip edilmeyecek, evvelkiler gibi üzerinde titizlikle durulacak ve devam ettirilecektir.

5- Ameliyat işleri başladı, iyi gidiyor. Alay Tabipliği ile irtibat kurulup narkozitörü oradan temin ettik. İlk ameliyat yapıldı.

6- Hastanede bir laboratuvar kurduk. Daha doğrusu işlemez halde olan malzemeyi eksik milyarlarımızı Genel Hastane'den temin ederek hastalarımızın idrar ve kan tahlillerini imkânımız nispetinde kendimiz yapıyoruz.

7- Filiz Kurman başhemşire ve dâhiliye hemşiresi, Suzan Kıran cerrahi hemşiresi, Ülkü İnâk da ameliyat ve laboratuvar hemşiresi olarak vazifelidirler. Samimi, başarı ile çalışmalarına başladılar.

8- İdare memurumuz Vural Bey bir ay izinle Türkiye'dedir. Yerine röntgen teknisyeni Ata Bey muvakkat olarak vazifelendirildi. Akif Sapta Bey'e yardımcı olmaktadır.

9- Çamaşır makinesi için yazıyı aldık, bazı mağazalarla görüştük. Otomatik olanlar 10-12 büyük çarşafı yıkayabilir ve 100 liradır. Otomatik

¹⁵² Dr. Ali Haydar Ulusoy tarafından Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğüne gönderilen 8 Ağustos 1967 tarih ve 19/5 (28.548) sayılı rapor. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası

olmayan, yani yalnız yıkayan ve sıkanlar 76 Kıbrıs lirasıdır. Sefaretle temasla Rum kesiminden daha ucuza mal edebilirsek oradan alacağız, yoksa yukarıda yazdıklarımızdan birisini alacağız. 76 lira olanın mevcudu kalmamış, 4-8 güne kadar gelecektmiş.”

28 Eylül 1967 tarihine kadar Kıbrıs'ta Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde ekibiyle birlikte görev yapan Dr. Ali Haydar Ulusoy Ankarada Numune Hastanesi Başasistanı olarak asli görevine başlamadan önce 26 Temmuz 1967-28 Eylül 1967 devresinde hastaneyle ilgili tecrübelerini, aksaklıkları ve eksikleri ayrıntılı bir rapor haline getirir;¹⁵³

“Kıbrıs'ta Kızılay İlk Yardım Hastanesi muhakkak ki büyük bir sağlık problemini halletmektedir. İlk açıldığı zamana nazaran şimdi daha radikal bir çalışma durumundadır. Soydaşlarımız arasında müspet ve olumlu bir intiba uyanmıştır. Hastane fonksiyonunu tam ve ilmi esasa istinat ettirebilmek için;

a) Anestezi teknisyeni (Hemşire veya sağlık memuru olabilir.)

b) Biyokimya veya bakteriyoloji mütehassısı (Laboratuar teknisyeni mahallen yetiştirilebilir.) ve asgari malzemeler

c) Radyolog

ç) Röntgen cihazının tamiri, tamir olunana kadar Genel Hastane'ye tahsis olunan ve halen depoda bekletilen cihazdan istifade edilebilir. Bu hususta Kıbrıs Büyükelçisi'yle de görüşülerek mutabakata varıldı. Halen mevcut bulunan cihaz kifayetsiz ve arızalıdır.

d) Adanın Türk kesiminde patolog da yoktur. Genel Hastane'de Fikret Bey bu işe alaka gösteriyor. Fakat biyopsi vakalarının Ankara veya İstanbul'a gönderilmesi mümkündür kanısındayım.

Kızılay hastanemizin idari hususlarına da biraz değinmekte fayda mülhaza etmekteyim. Hastaneyi ilk devir aldığımız günlerde müstahdem ve idareciler arasında gergin bir hava estiğini müşahade ettik. Hizmetliler arasında bir sınıflaşma teessüs etmiş. Mesela Sağol Rıza hastane demirbaşı gibi her şeye hâkim bir durumda. Bütün levazımat kendisine devredilmiş. Herkese tepeden bakan bir hali var. Bize karşı tutumu dikkatli olmasına rağmen diğerlerine karşı arz ettiğim vaziyeti ve tutumu iyi karşılanmamaktadır. Bize personelin hırsız ve ahlaksız olduğunu empoze etmeye çalıştıysa da kaldığımız iki ay zarfında açıkta bulunan ne paralarımız ne de eşyalarımıza bir şey oldu. Gene aynı şahıs bizim tayin ettiğimiz başhemşireye çarşaf çıkartmak için anahtar vermediği gibi bir de amirine çıkmıştır. Hamza Vural'a gelince, kendisiyle izni dolayısıyla ancak bir ay mesai yapabildik. Bu da bazı kimselerin tam vasisi rolünde, bazılarını ise

¹⁵³ Dr. Ali Haydar Ulusoy tarafından Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğüne gönderilen 16 Kasım 1967 tarih ve 34.159 sayılı rapor. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

daima tahkir edercesine hareket ediyor. Benim izin verdiklerimin iznini kaldırıyor veya aksi izin vermediklerime bir iş uydurup göndermeye uğraşıyor.

Hastanenin diğer idari hususlarına da işaret etmek isterim. Aylık kirası 6 Sterlin olan bir WW arabası var. Benzinini idare öder. Haftada 6 galon benzin öderdik. Tatil günleri de sahibi şahıs aynı benzini kendi işlerine arabasıyla kullanmaktadır. Hâlbuki verdiğimiz 6 Sterlinin karşılığı müstakil kiraya verilen arabalar vardır. Kiralama işinden vazgeçilirse Emniyet Müdürlüğü'nün elinde kullanılmayan ve hastaneye hibe edilebilecek vasıfta arabalar varmış. Personel arasında da ehliyetli kişiler vardır (Yemekhanede çalışan Hasan Efendi gibi). Röntgen servisindeki Ata Köroğlu'nun her hareketinden çok memnunuz. Hastanemizi yine ayda 5 Sterlin verilerek bir televizyon kiralanmış. Dört senedir bu para devamlı ödenmektedir.

Hâlbuki bugün en müttekâmil TV 75 ila 100 Sterlin arasındadır. Demek ki şimdiye kadar iki demirbaş TV alınabilirdi verilen kira paralarıyla. Yine istirahat ve kabul salonlarında iki koltuk, bir eski kanepa kiralanmış. Neden böyle demirbaş olacak basit masraflardan kaçarak personele ait dedikodu mevzuu da olabilecek kiralamalara gidiliyor? Çarşaf vs ihtiyaçlarımız yoktur. Yalnız terlik mevcudumuz yoktu ve yeni gelen ekibe aldırımları hatırlatıldı. Hastanede üç tane çamaşırcı vardır. Merkezden gelen yazıya ve paraya göre teklif isteyerek yeni bir çamaşır makinesi alınıyor. Bütün fonksiyonlarıyla iyi bir hastane durumu arz eden Kızılay İlk Yardım Hastane'mizle iftihar edilebilir. Ekibimiz de üzerine düşen vazifeleri noksansız yapmaya çalıştığı kanaatindeyiz. Hariciye ve Cemaat (Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı)'in de takdir yazılarını almış bulunuyoruz..."

e) Yapılan Ameliyatlar ve Sistemin İşlemeye Başlaması

Lefkoşa'daki Kızılay İlk yardım Hastanesi'nde yapılan belki de en ilginç ameliye ise 1966 yılında yapılmıştır ve Mormenekşe köyünden 65 yaşındaki Eyüp Demir tam 50 yıl boyunca ihmal ettiği ve neredeyse yeni doğmuş bir bebek büyüklüğüne gelen fitik ağrılarına dayanamayınca Operatör Dr. Mithat Martı'nın yapacağı ameliyat için ameliyat masasına yatar.¹⁵⁴ Gerekli tıbbi malzemenin olmaması ve yetersiz kalması karşısında Kızılay ekibi hastayı uyutmaz ve aynı ameliyatta hastanın apandisini de almak suretiyle bir saatin sonunda onu tekrar hayata bağlar. 25 Nisan–27 Temmuz 1967 döneminde Dr. Rauf Soyer başkanlığındaki Dr. Ahmet Nasuhoğlu, hemşire Şenel Sağıroğlu, Mübeccel Erdönmez ve Muammer Karaköymen, İdare Müdürü Mürüvvet Arseven, Hakkı Bölük'ten oluşan 18. parti

¹⁵⁴ Bozkurt, 17 Mart 1966

Kızılay hastanesi ekibinin yaptığı cerrahi müdahaleler ise 128 büyük ameliyat ve 31 de küçük ameliyat olmak üzere toplam 159 ameliyat olur. Bu ekipte idare Müdürü olarak görev yapan Mürüvvet Arseven ise 2 Mayıs 1967-3 Haziran 1967 arasında bir ay süreyle bu görevde bulunur ve dönüşünde görev alanıyla ilgili olarak ayrıntılı bir rapor hazırlar;¹⁵⁵

“...1- Okul olarak inşa edilen ve bilahare müessif olayların cereyanı üzerine hastane olarak kullanılan bina 48 yataklıdır. Hastane 3 katlı olup zemin katı poliklinik, yemekhane ve misafir kabul salonu olarak kullanılmaktadır.

2- Birinci kat iç ve dış hastalıklar koğuşu, ameliyathane, laboratuvar, eczane, röntgen ve idare binalarından ibarettir.

3- İkinci kat Kıbrıs Genel Hastanesi’ne ait olup çocuk koğuşu olarak kullanılmaktadır.

4- Üçüncü kat yine Genel Hastane doktorları tarafından tedavi gören ve ayrıca işçileri Cemaat Meclisi tarafından temin edilen yoksul yaşlılar koğuşudur.

5- Kızılay hastanesinde Kıbrıslı 32 personel çalışmaktadır. Bunlardan idare memuru olan Vural Hamza hariç diğerlerinin aylıkları Cemaat Meclisi’nce ödenmektedir. Yalnızca Vural Hamza’ya derneğimiz tarafından masraf karşılığı olarak gönderilen sterlinden 20 sterlin aylık ve hastane hizmetlerinde kullanılan adı geçen şahsa ait araba için de ayda 6 sterlin kira ödenmektedir.

6- Masraf müfredatı meyanında kiralanmış bulunan bir kanepe, iki koltuk, televizyon, buzdolabı ve altı adet gardırop için her ay 6.5 sterlin ödenmektedir. Yıllardır kira ödenmekte olan bu eşyaların tensip buyrulduğu takdirde bedeli karşılığında alınması düşünülebilir.

7- 17. ekip 18. ekibe mevcut demirbaşları teslim etmiş, bu meyanda bankada mevcut para olarak da 201.828 Mils devretmiştir. Bilahare dernekten talep edilerek gönderilen 1.000 Sterlinle bu mevcut 1.201.828 Milse çıkmıştır.

8-Bir ay zarfında (1 Mayıs-31 Mayıs) alınan gıda maddesi ve malzemeye ait 52 adet fatura tutarı 330.620 Mils olup Türk parası tutarı 8482. 82 liradır. Evvelki ekiplerin 1 aylık sarfiyatlarına nazaran daha az masraf yapılmıştır.

¹⁵⁵ Mürüvvet Arseven tarafından hazırlanan ve Kızılay genel Müdürlüğüne gönderilen 15 Haziran 1967 tarih ve 3091 sayılı rapor. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

Kaldı ki masraf meyanında bazı ihtiyaç maddelerinden birkaç top Amerikan bezi alımı da mevcuttur.

9- Mayıs ayı zarfında dâhiliye polikliniğinde 674 hasta muayene edilmiş, bu hastalardan 57 kişi hastanede yatırılmak suretiyle tedavi edilmiştir. Mayıs ayı sonunda dâhiliye koğuşunda 15 hasta tedavi görmekteydi.

10- Bir ay zarfında hariciye polikliniğinde 137 hasta muayene edilmiş, 54 (Apandisit, fıtık ve bir de ortopedik ameliyattır.) ameliyat yapılmıştır. 17. ekibe nazaran 2 misli muayene ve tedavi yapılmıştır.

Düşünceler:

1- İlk Yardım Hastane'miz çok yararlı olmakta, derneğimiz tüzüğünün vazettiği gayelerine en uygun hizmeti ifa etmektedir. Ancak hastanede görev alan doktorların Kızılay camiasından olmayışı ve gerek derneğimiz hemşirelerinin ve gerekse hariçten alınan hemşirelerin nahoş hareketleri bu ulvi hizmeti zedelemektedir. 18. ekipten evvelki ekiplerden bazıları ve bilhassa 17. ekipte görevli doktorlardan bir tanesinin ve Kızılay hemşiresinin Kızılay hizmetleri ve Kızılay'ın prestijiyile bağdaşamayacak hareketleri hafızalardan silinmeyen müessif hadiseler halinde nakledilmektedir. 18. ekip doktorları nahoş dedikodulara mahal vermeyecek tedbirleri almışlardır. Ancak bu ekipteki doktorların ciddi hareketleri her ekipte görev alan doktorların Kızılay anlayış ve haysiyetiyle hareket edecekleri manasını tazammun edemeyeceği kanaatindeyim.

2- İlk Yardım Hastane'mize günün her saatinde acil olarak muayene ve tedavisi gereken hastalar müracaat etmekte ve gerekli muayene ve müdahaleler yapılmaktadır. Ancak doktorların ve hemşirelerin mesaipleri hastaneye müracaat edenlerin muayene ve tedavisine münhasır kalmaktadır ki bu da beher günün öğleye kadar olan birkaç saatini işgal etmektedir. Bu sebeple Kıbrıs Sefirimiz Sayın Ercüment Yavuzalp'i ziyaretimde Kıbrıs'ın doktor bulunmayan bölgelerine doktorlarımızın müsait zamanlarında sefaretin tavassutu ile giderek muayene yapmalarını tasvip edip edemeyeceklerini sordum. Kendilerinin de aynı fikir ve kanaatte olduklarını, müsaade ve vasitanın sefaretçe temin edileceğini, ancak doktorlarımızın haftada müsait olan günlerini bildirmeleri gerektiğini beyan ettiler. Hatta her şeyden çok, doktora ihtiyaç olduğunu, Kızılay'ca görevlendirilen idare memuru yerine doktor gönderilmesi gerektiğini açıkladılar. Bu fikre, oradaki durumu yakından gören Kızılay'ın mesul görevlilerinden biri olarak şahsen iştirak etmemekteyim. Zira hastane Kızılay'ın maddi ve manevi her türlü kontrolünden uzak ve başıboşluk içindedir. Sarfiyatın idare memuru muvacehesinde yapılması maddi bir emniyet tedbiri mahiyetini taşımaktadır.

3- Genel Müdürlükçe tasvip edilerek hastane muamelatında tatbik edilen bir talimat mevcuttur. Bu talimat sarfiyata ait hükümlerle ayniyat kayıtları,

muayene ve ameliyat defter kayıtlarına ait hükümleri ihtiva etmektedir. Bahis konusu bu talimat halen tatbik edilmektedir; ancak eczaların (ilaçların) defterlerin kayıt işlemleri yapılmamıştır. Eczane olarak kullanılan odaya geliş güzel bırakılmıştır. Doktor ve hemşirelerin mesuliyet anlayışlarına göre bir kısmı tasnif edilmiştir. Heyeti umumiyesinin tasnifi işinin bir eczacı işi olduğu beyan edilmektedir. Esasen az miktarda ilaç kaldığından bir eczacıya ödeme yapılarak tasnifi yoluna girilmesinde zaruret olmadığı kanaatindeyim.

4- Doktorların görev ve mesuliyetlerine ait bir talimatname mevcut değildir. Diğer taraftan idare memurunun görev ve yetkilerine ait bir talimatname de mevcut olmadığından halen tatbik edilen talimat gereği idare memuru yalnızca alımlarda bulunmakta, onun dışında çekimser hareket etmektedir. İdare memuru Kızılay'ın prestij ve menfaatleriyle ilgili konularda ikaz ve keyfiyeti Genel Müdürlüğe intikale yetkili kılınmalıdır.

Netice Olarak:

1- Hastanemizde mutlak surette Kızılay'ı temsil eden bir doktorun bulunması gerektiği mütalaasındayım. Bu devamlı olarak orada kalmayı kabul eden gerek Kıbrıs'tan ve gerekse dışarıdan temin edilen ve kendisine başhekimlik sıfat ve mesuliyeti verilen bir doktor olabilir ki bu daha çok şayanı temennidir.

2- Doktor ve hemşirelere vazife ve mesuliyetleri hakkında ilgili müdürlükçe hazırlanarak Genel Müdürlükçe tasvip buyrulan yazılı bir talimat verilmesi zaruridir.

3- İdare memurunun görev ve yetkileri yine yazılı olarak tayin edilmelidir.

4- Hastanede röntgen cihazına şiddetle ihtiyaç vardır. Genel Müdürlükçe gönderilen ve bozuk olduğu için iade edilen cihazın acilen tamirinin temini veya yeni bir cihaz alınması gerektiği kanısındayım.

5- Zaruret olmadıkça hariçten hemşire alınmaması, yalnızca Kızılay hemşirelerinin görevlendirilmesi ve vazife ve en geniş anlamıyla mesuliyetlerinin (tavır, hareket ve dernek prestiji ve ciddiyeti dikkate alınarak) yazılı olarak talimat mahiyetinde bildirilmesi gerektiği kanaatinde olduğumu bir aylık görevim sırasındaki hadisat ve müşahedelerim olarak takdirlerinize arz ederim.”

19. ekip başkanı Dr. Ali Haydar Ulusoy başkanlığındaki ekip ise daha sonra bir adım daha atarak Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı ile irtibata geçer ve orada görev yapan narkoz uzmanını da hastaneye dâhil edip ilk ameliyatlarını da 8 Ağustos 1967 günü yaparlar. Bununla beraber hastanenin röntgen cihazı sık sık arıza yapmaktadır. Ayrıca

sadece bu hastanede değil, Türklerin yaşadığı bölgede de röntgen, deri ve zührevi hastalıklar, biyokimya uzmanı mevcut değildir. Üroloji vakalarında ise Genel Hastane’de çalışan Dr. Kaya Bekiroğlu hastalara müdahale etmektedir. 26 Eylül 1967 günü Ankara’ya dönen 19. grubun yerine 27 Eylül 1967 Çarşamba günü Ankara Hastanesi Hariciye Uzmanı Dr. Ali Rıza Ünal, Ankara Hastanesi Üroloji Kliniği Başasistanı Dr. Nihat Özer, Ankara Numune Hastanesi İç Hastalıkları Kliniği Şefi Dr. İsmail Satılmışoğlu, İzmir Kan Merkezi hemşiresi Semra Yeşilirmak, İstanbul Kan Merkezi hemşiresi Serpil Karacan, Ankara Kan Merkezi hemşiresi Nuhter Demirel ve İdare Amiri olarak da Personel ve Muhaberat Müdürlüğü Şefi Nurettin Tunca’dan oluşan 20. ekip göreve başlar.¹⁵⁶ Dr. Satılmışoğlu daha önceki ekiplerin de yaptığı üzere Türkiye Büyükelçiliği, TMT Bayraktarlığı, KTKA Komutanlığı ve Kıbrıs Türk Geçici Yönetimi ile sıkı ve sıcak bir irtibat içine girer. Söz konusu sağlık ekibi tarafından Kıbrıs’a ulaştırılmasının ardından ziyaret edilen ve sıkı bir işbirliği içinde çalışılmaya başlanılan diğer kişiler ise Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük, Sağlık Bakanı Niyazi Manyera, Türk Cemaat Meclisi Başkan Vekili Dr. Şemsi Kazım da bulunmaktadır. Bu ekibin Aralık 1967’ye kadar müdahale ettikleri vakalar ise hastaneye yatırılanlar ve ameliyat edilenler dâhil 449 adettir. Ayrıca 937 hasta da ayakta tedavi görmüştür. Bu dönemde hasta sayısının düşüklüğü ise Rauf Denктаş’ın adaya çıktığı, Rumların ve Yunanların Geçitkale bölgesine saldırdığı, birliklerin devamlı surette alarm ve teyakkuz durumunda olduğu, ayrıca yolların kapalı olduğu döneme rastlamasındandır.

f) 20. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu

Ankara Hastanesi Hariciye Uzmanı Dr. Ali Rıza Ünal, Ankara Hastanesi Üroloji Kliniği Başasistanı Dr. Nihat Özer, İzmir Kan Merkezi hemşiresi Semra Yeşilirmak, İstanbul Kan Merkezi hemşiresi Serpil Karacan, Ankara Kan Merkezi hemşiresi Nuhter Demirel ve İdare Amiri olarak da Personel ve Muhaberat Müdürlüğü Şefi

¹⁵⁶ Kıbrıs’a yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 6 Eylül 1967 tarihli yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

Nurettin Tunca'dan oluşan 20. ekipte Ankara Numune Hastanesi İç Hastalıkları Kliniği Şefi Dr. İsmail Satılmışoğlu da görev yapmıştır.¹⁵⁷ 20. grup olarak 27 Ekim 1967 tarihinde Lefkoşa'ya gelerek 30 Aralık 1967 tarihine kadar çalışan ve Geçitkale ve Boğaziçi köylerine yönelik olarak Rum ve Yunan kuvvetlerinin yoğun bir saldırıya geçtiği bir dönemde Kıbrıs adasında Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde görev yapan doktorlar ve sağlık ekibinin diğer personeli açısından "...ortaya çıkan buhran sebebiyle ve devamlı alarm dolayısıyla yollarının kapanmasından Aralık ayında hasta müracaatı ile yatan hasta ve ameliyat sayısı düşük olmuştur."¹⁵⁸ 1967 yılı Aralık ayında hastanede dâhiliye polikliniğinde muayene edilen hasta sayısı 194 olurken hastaneye yatırılarak tedavisi tamamlanan hasta sayısı ise 17 olur. Söz konusu bu 17 hastadan 3 hasta ise daha sonraki grup olan 21. sağlık ekibine devredilmiştir. Aynı dönem içinde hariciye polikliniği ve klinik faaliyetleri kapsamında 80 hasta poliklinikte muayene edilirken 17 hasta hastaneye yatırılmış, 8 ameliyat yapılmış, 13 de küçük müdahale gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çeşitli uzuvlarla ilgili olarak 43 röntgen filmi, 11 elektro çekilmiş, 36 kan muayenesi ve 45 de idrar muayenesi yapılmıştır. Hastanede yapılan toplam 8 ameliyat ise kordon kisti, prostat ve mesane divertikülü, apandisit, mesane boynu sklerozu, rektal polip, sisto uteropeksi, belde kankroid ve kist dermoid olmuştur. Ekibin görev yaptığı 3 aylık dönemde dâhiliye servisinde 937 hasta ayakta tedavi edilmiş, 61 hasta da yatırılarak tedavileri tamamlanmıştır. Bu süre içinde bir hasta hayatını kaybetmiş, 3 hasta yukarıda da belirtildiği üzere 21. grup sağlık ekibine devredilmiştir. Hariciye kliniğinde ise bu üç aylık dönemde 274 hasta ayakta, 64 hasta da yatırılarak tedavileri tamamlanmış, 42 hastaya büyük, 27 hastaya da küçük müdahale yapılmıştır. 21. sağlık ekibine 4 ameliyat olmak üzere toplam 5 hasta devredilmiştir. 106 hastaya muhtelif röntgen filmi, 37 hastaya elektro çekilmiş, 54 hastaya da 540 seans diatermi tatbik edilmiştir. 98 hastanın kan, 159 hastanın da idrar muayenesi tamamlanmıştır. Bu dönemde

¹⁵⁷ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 6 Eylül 1967 tarihli yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

¹⁵⁸ Kızılay İlk yardım hastanesi Baştabibi Dr. Nihat Uzer tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 28 Aralık 1967 tarih ve 20/35 (339) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

hastanede tedaviler devam ederken diyatermi cihazı arıza yapmış ve bu sebeple tedaviye devam etme imkânı kalmamıştır. 20. sağlık grubu bu dönem içinde ve Ekim 1967 devresinde ayrıca Tatlısu ve Geçitkale köylerine de giderek toplam 80 hastanın muayenesini yapmış ve ilaçlarını vermiştir. Rauf R. Denктаş'ın İskenderun'dan gizlice adaya çıkması ve Rumlar tarafından yakalanmasıyla Rumların Geçitkale ve Boğaziçi köylerine saldırıları bu döneme denk geldiğinden devamlı surette verilen alarmlar ve yolların güvenlik açısından kapalı olması nedeniyle hasta muayenesi ve ameliyatlar sekteye uğramış ve pek çok ameliyat yapılamamıştır. Boğaziçi saldırıları sırasında Kızılay İlk yardım hastanesi de alarm durumuna geçmiş ve her türlü hazırlık ve tedbirlerin alınmasından sonra çalışmalara devam edilmiştir.

g) Yeni Gemi Tahsis Edilmesi ve Kıbrıs Yardımları

Özellikle Kasım 1967 itibarıyla Rum saldırılarının yeniden alevlenmesi ve Geçitkale'ye yönelik saldırıların ardından Kızılay tarafından yeni bir hamle başlatılır ve Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından başlatılan çalışmayla Mersin'le Mağusa limanı arasında Kıbrıs Türklerine yardım malzemesi taşımak maksadıyla gemi tutulması kararlaştırılır ve bu konuyla ilgili olarak Fikret Üyegil tarafından hazırlanan navlun sözleşme tasarısı da esas alınmak suretiyle Mersin ve İskenderun Ticaret Odası'na bağlı gemi ve motor acentelerine bu konudaki talebin duyurulması istenir. Ayrıca 4 Aralık 1967 tarihinde Kızılay Mersin şubesinde yapılan toplantının ardından Mersin Liman Başkanlığı da ziyaret edilerek kendilerinden bu konuda yardımcı olmaları rica edilir. 4 Aralık 1967 Pazartesi günü saat 14.000'de Kızılay Mersin şubesinde konuyla ilgili olarak yapılan ve Mersin Liman Başkanı Kerametdin Aktunç'un da katıldığı bir komisyon toplantısı yapılır. Bu toplantıda İskenderun Liman Başkanlığı'ndan Kalkavan Şirketi'ne bağlı 432 tonluk Sefer, 360 grostonluk Kalkavan ve 365 tonluk Ziya Kalkavan gemileriyle Mersin'den Okan Denizcilik Acentesi'ne bağlı 380 tonluk Okan gemisi ve yine Mersin'den Mustafa Çakrazlı gemileri ihaleye dâhil olurlar. Kalkavan ve Ziya Kalkavan gemisi 30.000 lira, Okan

gemisi 27.500 lira ve Mustafa Çakrazlı gemisi de 32.500 lira talep ederler.¹⁵⁹ Bu dönemde Kıbrıs adasına iki parti halinde 850 ton yiyecek ve yaklaşık 20 ton da giyecek olmak üzere toplam 870 ton yardım malzemesi gönderilmesi planlanmaktadır; ancak Mustafa Çakrazlı isimli geminin Rusya’da seferde olması nedeniyle ilk sefere yetişmesinin imkânsız olduğu ve ancak ikinci parti için kullanılabileceği belirtilir. Yapılan inceleme sonrasında daha önce de Kıbrıs’a yardım malzemesi götüren Sefer Kalkavan isimli geminin her anlamda şartları yerine getirdiği ve en uygun gemi olduğu anlaşıldığından sefer başına 30.000 lira üzerinden anlaşma yapılır.¹⁶⁰

h) 23. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu

25 Haziran 1968’den itibaren adada hizmet veren Dr. Atilla Ertan başkanlığındaki 23. grup ise sadece Temmuz ayında 1.835 tıbbi müdahale bulunmuştur. 25 Haziran 1968 Salı günü Ankara’dan hareket eden bu ekipte Yüksek İhtisas Hastanesi’nden Dâhiliye Mütihassısı Dr. Atilla Ertan, aynı hastaneden Hariciye Mütihassısı Dr. Alpaslan Gencer, Röntgen Mütihassısı Dr. Bedrettin Selçuk, Ankara kan Merkezi’nden hemşire Şükran Çırak, İstanbul Kan Merkezi’nden Hediye Alpay, Samsun Kan Merkezi’nden Şenay Bingöl, Kızılay Muhasebe Servisi’nden idare memuru Necati Kahraman bulunmaktadır.¹⁶¹ Kızılay Lefkoşa 23. Sağlık Ekibi baştabibi Dr. Bedrettin Selçuk Temmuz 1968 dönemi hastane faaliyetlerini bir raporla Kızılay Genel Başkanlığına bildirir.¹⁶² Buna göre hastanenin dâhiliye polikliniği ve kliniğinde 447 hasta muayene dilmiş, 19 hasta hastanede

¹⁵⁹ Kıbrıs Yardım Komitesi Mersin Şubesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Aralık 1967 tarih ve 13 (42.868) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

¹⁶⁰ Kıbrıs Yardım Komitesi Mersin Şubesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Aralık 1967 tarih ve 13 (42.868) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

¹⁶¹ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 19 Haziran 1968 tarih ve 3742/848 sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

¹⁶² Kızılay Lefkoşa 23. Sağlık Ekibi baştabibi Dr. Bedrettin Selçuk tarafından 1 Ağustos 1968 tarihinde 23/14 sayılı Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen rapor. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

yatırılırken 15 hasta taburcu edilmiş, 4 hasta ise halen yatmaktadır. Aynı şekilde hariciye polikliniğinde ise muayene edilen hasta sayısı 156 olmuş, hastaneye yatırılarak tedavi edilenlerin sayısı 15, ameliyat olan hasta sayısı 9, taburcu edilen hasta sayısı 12, halen yatmakta olan hasta sayısı 3 ve yapılan küçük cerrahi müdahale ise 14 olmuştur. Hastanede bu dönemde ayrıca röntgen laboratuvarına müracaat eden ve muhtelif tetkikleri yapılan hasta sayısı 363, hastalara yapılan radyografi 782 olmuştur.

Ayrıca 29 elektro çekilmiş, 80 seans halinde toplam 8 diyatermi uygulanmıştır. Hayati kimyaya ait tetkikler ise Genel Hastane’de yapılmaktadır. 23. Kızılay sağlık ekibi hazırlanan programa uygun olarak ve Türk Büyükelçiliğinin de yardım ve destekleriyle adanın dört bir köşesinde Türk köylerinde haftanın bir günü sağlık taraması yapmaktadır. Bu kapsamda daha çok “mahrumiyet bölgeleri” ve Erenköy, Mesarya ve Karpaz köylerine öncelik verilmiş ve hastaneye gelme imkânı bulamayan, muayene, tedavi ve yardıma muhtaç hastalara sağlık taramasından geçirilerek bölgenin sağlık durumuyla yakından ilgilenilmiştir. Bu hastalardan uzun süre tedaviye muhtaç ve ileri laboratuvar tetkikleri gerekenler ise Kızılay İlk Yardım Hastanesi’ne yatırılmıştır. Bu kapsamda Temmuz 1968 devresinde toplam 230 hasta sağlık taramasından geçirilmiş durumdadır. Kıbrıs Türkleri için hayati öneme sahip bu hastanenin daha sağlıklı şartlarda çalışabilmesi için Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi başkanlığı ile de irtibata geçilmiş ve örneğin hastane mutfağında kullanılmakta olan ve artık miadını doldurmuş durumda bulunan mazotlu yemek pişirme ocağı Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı tarafından ayrılan bakım ve onarım tahsisatıyla tamir edilmiştir. Ayrıca mutfakta bulunan oda şeklindeki iki yıldan bu yana da bozuk olduğu belirtilen buz odası da aynı tahsisat çerçevesinde tamir ettirilmiştir. Böylece hastanede sıcak havalardan çok çabuk etkilenen ve bozulan yiyecek ve içecekler bu buz odasında koruma altına alınmıştır. Aynı şekilde doktor ve hemşire odalarındaki bozuk elektrik tesisatları da tamir ettirilmiş, çok sıcak ve son derece kurak bir yaz dönemi geçerken şehirdeki su sisteminde suyun azalması nedeniyle de hastane 15 gün susuz kalmıştır. Bunun önüne geçebilmek amacıyla hastanenin alt katına yedek bir su

deposu yaptırılmış ve buradan suyu çatıdaki ana depoya sevk eden bir sistem kurulmuştur. Böylece tazyiksiz de olsa su ana depoya aktarılabilmekte ve hastanede susuzluğun ve bundan doğabilecek pek çok hastalığın da önüne geçilmiş olmaktadır. Ayrıca hastane personeline sokak ve günlük kıyafetlerinden ayrı olarak hastane kıyafetleri yaptırılmış ve bunların karşılığı da Türk Cemaat Meclisi tarafından karşılanmıştır.

1968 Ağustos ayı itibarıyla Kıbrıs Türk Genel Hastanesi'nde 1 kadın doğum, 1 dâhiliye, 1 pratisyen hekim, 1 çocuk, 1 röntgen ve 1 zührevi hastalıklar doktoru, ayrıca Boğaz İlk Yardım Hastanesi'nde görev yapan da dâhil olmak üzere acil kısmında toplam 7 pratisyen hekim, Mağusa Hastanesi'nde 1 kadın doğum, 1 cerrah ve 1 tanesi Vadili'de görev yapan 2 pratisyen hekim, Limasol Hastanesi'nde 1 KBB, 1 pratisyen hekim, Larnaka Hastanesi'nde 1 pratisyen hekim, Baf Hastanesi'nde biri Poli için olmak üzere 2 pratisyen hekim ve Lefke Hastanesi'nde 1 pratisyen hekim bulunmaktadır. Türkiye'de aynı dönemde görev yapan Kıbrıslı uzman doktorun olmaması, intern eğitim gören doktor adaylarının ise adaya gönderilmelerinin mümkün olmaması nedeniyle Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkan Yardımcısı Rauf Denктаş'ın bu yöndeki istekleri yerine getirilemez.

ı) 24. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu

24.ekibe bağlı Dr. Ahmet Atacık başkanlığındaki ekip ise 27 Eylül 1968 Cuma günü Ankara'dan uçakla Kıbrıs'a gider. Bu ekipte Yüksek İhtisas Hastanesi'nden Dâhiliye Mütihassısı Dr. Ahmet Atacık, Röntgen uzmanı Dr. Mehmet Uyanık, Numune Hastanesi'nden Operatör Dr. Orhan Gölpinar, Ankara Doğum Evi'nden Nisaiye Asistanı Dr. Savaş Falay, Numune Hastanesi'nden Cerrahi Asistanı Dr. Ünal Anıt, aynı hastaneden Dâhiliye Asistanı Dr. Yener Cengiz Tamer, Dr. Sami Ulus Hastanesi'nden Çocuk Asistanı Dr. Adnan Alpkaya Ünsal, Ankara Kan Merkezi'nden Hemşire Özen Çakır, İstanbul Kan Merkezi'nden Hemşire Nihal Afacan, Kızılay Genel Merkezi'nden Hemşire Melek Belikırık ve Genel Merkez evrak servisinden

İdare Amiri Şerafettin Tan bulunmaktadır.¹⁶³ Kıbrıs'ta evlerini bırakıp kaçmak zorunda kalan ve göçmen kamplarında yaşayan binlerce Kıbrıs Türk'üne derman olabilmek amacıyla hastanenin doktor kapasitesi artırılır ve 27 Eylül 1968 gününden itibaren dâhiliye, hariciye ve röntgen mütehassısları yanında çocuk, dâhiliye ve hariciye asistanları da göreve başlar. Sağlık ekibindeki doktorlar ayrıca haftanın bir günü de kaza ve köyleri dolaşmak suretiyle yerinde tedavi imkânı sağlarlar.

i) 25. Parti Yardımları ve Hastanenin Genel Durumu

Aynı yıl içinde 148 hasta da Türkiye'ye getirilerek tedavileri yaptırılır. Bu sayı 1969 yılında ise 111 olacaktır. Bu ekipten sonra görev yapan Dr. Recep Fındık başkanlığındaki ekip ise 27 Aralık 1968 günü Ankara'dan hareket ederek 3 aylığına adaya gelir. Bu grupta Ankara Numune Hastanesi Dâhiliye Kliniği Başasistanı Dâhiliye Mütehassısı Dr. Recep Fındık, Şişli Çocuk Hastanesi Hariciye Başasistanı Dr. Melih Kayan, Ankara Numune Hastanesi Röntgen Mütehassısı Dr. Halil Dalkılıç, Ankara Doğum Evi asistanı Dr. Sami Okur, Numune Hastanesi hariciye asistanı Dr. Gürkan Tezcan, Sami Ulus Hastanesi asistanı Dr. Gülşen ş. Tezcan, İzmir Devlet Hastanesi Dâhiliye Asistanı Dr. Adnan Arusan, İzmir Devlet Hastanesi ameliyat hemşiresi Gülseren Dülger, İstanbul Kan Merkezi hemşiresi Sevim Bozkurt ve Kızılay Genel Merkezi Muhasebe Müdürlüğünden İdare Amiri Alaattin Yener bulunmaktadır. Hastanede bulunan tek anestezi uzmanı Doğan Keçeci 9 ay süreyle çalışırken görev süreleri 22 Aralık 1967'den itibaren 3 ay uzatılan Dr. Selahattin Yalınpala başkanlığındaki 27. ekip 30 Mart 1968'de geri döner. 1968 yılı itibarıyla hastanede binlerce büyüklü küçüklü ameliyat gerçekleştirilmiş, ayrıca on binlerce hastaya bakılmıştır. 1969 yılında hastanede 4.614 dâhiliye, 881 hariciye, 1.481 cildiye, 16.227 röntgen cihazıyla ilgili faaliyet, 482 diyatermi ve 197 elektro tedavisi yapılır. Aynı dönem de 220 de ameliyat yapılmıştır. Hemen bir yıl sonrasında ise hastanede 242 ameliyat yapılmış, 26.502 hasta tedavi edilmiştir. 1970 yılında tedavi

¹⁶³ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 24 Eylül 1968 tarih ve 5532/138 sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4, Kıbrıs Hastane Dosyası.

maksatlı olarak Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen hasta sayısı ise 117 olur. 1971 yılında ise hastaneye müracaat eden 5.277 hasta tedavi edilmiştir. Aynı dönemde hastanede yatarak tedavi görenlerin sayısı ise 916 kişi olur. 1971 yılında hastanede toplam 527 ameliyat yapılmıştır. Türkiye'ye gönderilen hasta sayısı ise 103'tür. 16 Aralık 1972 tarihinden itibaren Kıbrıs'ta faaliyette bulunan 40. sağlık ekibinde bir doktor ve bir narkoz teknisyeni bulunmakta, ayrıca Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Koleji mezunu Kıbrıslı Türk iki hemşire ile Kızılay Hemşirelik Koleji mezunu bir hemşire görev yapmaktadır. Aynı yıl hastaneye müracaat eden 3.801 hastanın tedavileri yapılmış, 481 ameliyat gerçekleştirilmiştir. Türkiye'ye getirilen ve burada ameliyat ve tedavileri yaptırılan hasta sayısı ise 97 olur. 42. ekip Dr. Ramiz Kınalı başkanlığında 28 Eylül 1973 günü göreve başlar ve aynı yıl toplam 4.568 kişiye sağlık hizmeti verir. Kızılay temsilcisi Nihat Aşar da 26 Şubat 1974 tarihinde Kızılay adına incelemelerde bulunmak üzere adaya gelir. Bu dönemde de hastaneyi operatör bir doktor başkanlığında bir ekip idare etmektedir. Hastanede Türkiye'den gelen bir narkoz uzmanı dışında 27 personel daha görev yapmaktadır. Ayrıca Kızılay Kan Merkezi'nde de Türkiye'den gönderilen Seder Özen Terzioğlu isimli deneyimli bir başhemşire ile Kıbrıslı bir hemşire, 2 teknisyen ve bir müstahdem bulunmaktadır. Nihat Aşar'ın verdiği rapora göre 1964–1973 arasında hastanede toplam 2.674 ameliyat gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde ayrıca tamamen gönüllülerden oluşan bir mavi melek teşkilatı kurularak kan bağışları organize edilmiş ve konuyla ilgili ada sathında bilgilendirme toplantıları düzenlenmiştir. Öte yandan Barış Harekâtı'ndan hemen önce Kıbrıs Türk Yönetimi tarafından Dışişleri Bakanlığına yapılan müracaatla Kızılay'ın yıllardan beri Kıbrıslı Türk hasta ve yaralıları Türkiye'ye götürerek tedavilerini yaptırmasının takdirle ve minnetle karşılandığı belirtilerek 15 Mayıs 1974'den itibaren bu faaliyetlerin Kıbrıs Türk Yönetimi Ankara Temsilciliği tarafından yürütüleceği belirtilir. 49. Kızılay sağlık ekibi ise Barış Harekâtı sonrasında 15 Ekim 1975 tarihinde göreve başlar. Kızılay Genel Hastanesi'nin adada görev yaptığı 1963–1974 döneminde en çok karşılaştığı hastalıklardan birisi Akdeniz Anemisi olurken bir diğeri de bakla yetiştiren Kıbrıs Türklerinin gübre olarak

kullandıkları Libazma isimli madde nedeniyle meydana gelen bakla zehirlenmeleri olur. Barış Harekâtı sonrasında Kıbrıs'ta Kızılay Genel Merkez Temsilciliği de oluşturulur ve başkanlığına da Türk Ajansı muhabiri Sait Arif Terzioğlu fahri olarak getirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

A- 1964–1974 SÜRECİNDE KIBRIS’A GÖNDERİLEN YARDIM MALZEMELERİ

Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetleri 23 Aralık 1963 tarihinden itibaren aralıksız devam ederken Kızılay’ın yardım girişimleri bununla da sınırlı değildir ve 1964 yılında yapılan faaliyetler Kızılay belgelerine “Kuruluşundan bugüne kadar ırk, dil, din gibi hiçbir ayırım ve fark gözetmeden felakete uğrayan insanların tek ümit ışığı olan Kızılay, en köklü milli ve sosyal yardım kurumlarımızdan biridir. 1964 yılı çalışma ve yardımları içinde Kıbrıslı soydaşlarımıza yapılan her türlü yardımlar büyük bir yer tutmaktadır. Kıbrıs’ta ilk olayların başlamasıyla, Kıbrıs Türklerinin bütün imkânlarıyla yardımına koşan Derneğimiz bu yardımları, Kıbrıs Türklerinin davalarını yürekten benimseyerek bağışta bulunan vatandaşlarımız tarafından büyük bir memnurlukla karşılanmaktadır. Kıbrıs’ta halen faaliyette bulunan Kızılay Hastanesinde bugüne kadar binlerce hasta ve yaralının tedavisi yapılmış, yine bugüne kadar Kıbrıs’a 17,5 milyon liralık giyecek, yiyecek, barınacak ve ilaç yardımı gönderilmiştir. Bu miktar sağladığımız indirimler ve nakliye kolaylıkları sayesinde elde edilen rakamdır. Sağlanan çeşitli kolaylıklar ve indirimlerin tam değerleri 17,5 milyonun %30’unu teşkil etmektedir. Bu %30 ilaveyle yapılan gerçek yardımın değeri 22.750.000 TL’dir. Dünyanın hiçbir yerinde benzeri görülmemiş olan bu yardım ve hizmetlerimiz ilgili Kıbrıs Hükümetinin gösterdiği çeşitli zorluklara rağmen en geniş ölçülerde yapılmış ve yapılmakta kararlı bulunulmuştur. Kıbrıslı soydaşlarımız Kızılay ve Türk ulusundan gördükleri her türlü yakın ilgi ve yardımlar sayesinde ayakta kalabildiklerini açıklayarak bugün Kıbrıs’ta kaynayan her tencerenin Türk soydaşlarının ve Türk Kızılay’ının yardımlarıyla kaydığını her fırsatta belirtmektedirler. Ayrıca Kıbrıs’ta bulunan soydaşlarımıza en geniş ölçüde yardım edebilmek amacıyla, Türk Hava Kurumu, ÇEK, Türkiye Ulusal Verem Savaş Derneği ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği Derneğimizle müşterek hareket etme konusunda teklifte bulunmuşlar ve bu amaçla, müştereken Kıbrıs’a

Yardım pulu çıkarılmıştır. Her yerde ve her muamelede kullanılan ve piyasaya arz edilen Kıbrıs'a Yardım Pulu 40 milyon lira tutarındadır. Bu yıl faaliyete geçen Çat, Pehlivan köy, Sağmalcılar ve Sulakyurt Kızılay Şubeleriyle şube sayısı 627'ye yükselmiş ve şube gelirlerinin yekûnu 4.310.786,60 TL'ni bulmuştur. Bu yıl güzel yurdumuzun çeşitli bölgelerinde meydana gelen depremler dolayısıyla felaketzedelere 109.646,09 TL, su baskını için 82.938,39 TL, heyelan için 13.703,43 TL'lik yardım yapılmıştır. Bursa, Balıkesir, Manyas, Gönen, Susurluk bölgelerinde ekim ayında meydana gelen ve binlerce vatandaşımızı açsız, ocaksız, evsiz, barksız bırakan depreme Genel Merkezimizce en seri vasıtalarla ve derhal 224.325 ton ağırlığında ve 3.986 200. TL değerinde çadır, battaniye ve yiyecek yardımı gönderilmiştir. Derneğimiz felakete düşen insanlara yardım konusunda kendine düşen görevi fazlasıyla yerine getirerek, yurt dışında meydana gelen afetlerden zarar görenlere yardım etmiştir. Bu cümleden olarak Yemen'e 4.545,17 TL, Filipinlere 9.086,24 TL, Pakistan ve Hindistan'a 298.704,34 TL'lik yardım yapılmıştır. Gün geçtikçe gelişen ve çalışma sahası artan sağlık hizmetlerimiz 1964 yılında da başarılı olmuştur. 6 kan merkezimiz, iki kan istasyonumuz, kontrol ve araştırma laboratuvarımız faaliyetine devam etmiştir. 1964 yılında 6 kan merkezinde toplanan kan miktarı 73.106 şişeyi bulmuştur. Sosyal bakımdan korunmağa muhtaç bazı yoksul ve malul vatandaşları tekrar cemiyete yararlı bir hale getirmek, başkalarına yük olmadan kendi geçimlerini sağlayabilmeleri için şimdiye kadar her yıl Derneğimizce ortalama olarak 500.000 TL sarf edilerek, suni uzuv ve malul arabaları imal ettirilmekte ve kendilerine verilmekte idi. Ancak yapılan bu yardımların değerlenmesinin istenen şekilde olmadığı, verilen suni uzuvların bir kısmının sakatlarca kullanılmadığı görülmüştür. CARE Teşkilatı ile yapılan işbirliği sonucunda Atatürk Sanatoryumunda bir rehabilitasyon merkezinin açılması için çalışmalar yapılmaktadır. Açılacak olan rehabilitasyon merkezinde bir yandan sakatlar için suni organ imal ettirilirken, öte yandan hiçbir iş ve sanat sahibi olmayan sakat vatandaşlara iş ve sanat öğretilerek eğitilmeleri ve yapılan uzuvların adaptasyonları sağlanacaktır. Bu amaçla 1965 yılı bütçesine 600.000 liralık bir

ödenek konmuştur. Yurt çağında ihtiyaç duyulan, kandan daha geniş ve müspet faydalar sağlamak ve kanın özelliklerini ayrı ayrı istihsal etmek üzere bir plazma fraksinasyon laboratuvarının Ankara Kan Merkezinde kurulmasına karar verilmiştir. Bu amaçla İsviçre Kızılhaç'ından Dr. Kesttler memleketimize davet edilmiş, fraksinasyon laboratuvarının kuruluşu üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Çalışmalar sonunda fraksinasyon laboratuvarı uzmanımız ve fen müşavirimiz İsviçre'ye gönderilmiştir. İsviçre Kızılhaç'ının yeniden kurmakta olduğu fraksinasyon laboratuvarını yerinde gören heyetimiz yurda dönüşlerinde bu işe ait plan ve diğer teknik hususları tespit ederek fenni şartnameleri ve ihale evrakını hazırlayıp ihaleye hazır duruma getirmişlerdir. 22.2.1965 tarihinde laboratuvar 1 milyon 200 bin TL'ne Pasinler Sanayi Tesisleri Müessesesine ihale edilmiştir. Laboratuvarın 1966 yılı başlarında faaliyete geçeceğini ve memleketimizin muhtaç olduğu kan türevlerinin yurdumuzda imalinin mümkün olacağını şimdiden müjdelemekle bahtıyarız. Savaş zamanında cephe ve gerisindeki ordu mensubu, sivil halkın, hasta ve yaralıların tedavileri gayesi ile 30-40 yıl önceki tıbbın ihtiyaçlarına göre kurulan ve halen çeşitli depolarda ambalajlı olarak muhafaza edilen 8'i seyyar, 12'si sabit 500 yataklı Kızılay harp hastanelerini bugünkü tıbbın ihtiyaçlarına göre reorganize etmek amacı ile çalışmalara devam edilmektedir. Bu yıl Genel Merkezimizce 22 ilk yardım temel kursu açılmış ve bu kurslardan 990 ilk yardımcı mezun olmuştur. Ayrıca Bursa, Konya, Balıkesir, Eskişehir, Adana, Aydın, İzmir, Samsun ve İstanbul'da; İstiklal, Eminönü, Beyoğlu, Fatih, K. Çekmece, Ankara'da Yenimahalle ile Ankara şubelerinde kurslar açılmış ve bu kurslardan 397 ilk yardımcı yetişmiştir. Açılan ilk yardım öğretmen kursundan da bu yıl 42 ilk yardım öğretmeni yetiştirilmiştir. Böylece 1958 yılından 1964 yılı sonuna kadar 225 ilk yardım öğretmeni ve 10.000 ilk yardımcı yetiştirilmiş ve bu amaçla 210 kurs açılmıştır. Çocuk felci mücadelesinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile işbirliği yapılarak bugüne kadar 21 milyon doz aşı ithal edilerek gerekli bölgelerde aşı tatbikatının gerekli ölçüde yapılabilmesi sağlanmıştır. Erzurum başta olmak üzere Doğu bölgemizde kendini gösteren ve 500 çocuğun ölümüne sebep olan

Kızamık salgını için, Derneğimizin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile sıkı bir işbirliği yaparak, bölgeye her türlü ilaç, aşı, Kızılhaçlar Birliği ile yapılan temas neticesinde Milli derneklerin salgın hastalıklarla savaşa geniş ölçüde katılmaları sağlanmıştır. Öğretim çağındaki hasta ve yoksul, özellikle tüberkülozlu öğrencilerin tedavilerini üzerine alan Derneğimiz 1964 yılında 120 öğrenciyi tedavi ettirerek iyi olmalarını sağlamış ve bu konu için 100.000 TL harcamıştır. 1925 yılından beri faaliyette bulunan ve yurdumuzun en eski Hemşire Okulu olan Ebe-Hemşire Okulumuzdan 1964 yılında 50 hemşire mezun olmuş ve bu hemşirelerden bir kısmı Kan Merkezlerimizde Hemşire-Teknisyen olarak görev almışlardır. Bugüne kadar 1072 hemşire yetiştiren Okulumuzun 1965-1966 öğrenim yılında Sağlık Bakanlığı Hemşirelik Kolejlere gibi öğrenime başlayacağını ümit etmekteyiz. Derneğimizin en önemli çalışmalarından birini teşkil eden Gençlik ve Sağlık Kampları 1964 yılında yeni anlayışla ele alınarak geliştirilmiş ve Genel Merkez tarafından Samsun, Muratdağı Gençlik Kampları 1964 yılında hizmete açılmıştır. 1964 yılında Genel Merkez ve şubeler tarafından açılan kamplardan zayıf bünyeli, çalışkan ve kendi aileleri imkânlarıyla tatil yapamayan 5397 öğrenci yararlanmıştır. Ancak Genel Merkez Kurulunca Kıbrıs konusundaki çalışmaları tatminkâr bulunmayan Uluslararası Komitesine, Kıbrıs'taki tutum ve çalışmaların olumlu bir yola sokulması için yazılı ve sözlü olarak başvurularak Komite Kıbrıs için milli derneklere yardım çağrısında bulunmağa zorlanmıştır. 1964 yılında elde edilen 29.740.859.30 TL gelirden yardım ve hizmetlere 6.035.875.64 TL sair giderlere 16.845.379 lira 32 kuruş olmak üzere toplam olarak 22.880.272,96 TL sarf edilmiş ve bakiye olarak 6.859.620.34 TL gelir fazlası kalmıştır. Bunun dışında 24.126.146 lira 46 kuruşluk yardım yapılmasına tavassut edilmiştir.” şeklinde yansır.

Öte yandan Kızılay'ın Kıbrıs'a yardım faaliyetleri Rumların baskıları ve yıldırma hareketlerine rağmen çok yoğun bir şekilde devam eder. Rum bölgesinde kalan yerleşim merkezlerinden daha güvenli Türk bölgelerine göç eden Türklere Hareket isimli gemi vasıtasıyla Gazi Mağusa limanına getirilen yardım malzemelerini teslim ettirmemek için Rumlar ellerinden gelen her çabayı

gösterirler.¹ 1963'den itibaren evlerini, köylerini terk ederek güvenli bölgelere yerleşen siviller için göçmen kampları kurulur. Bu masum insanların çadır, battaniye ve yiyecek ihtiyaçları da Kızılay tarafından karşılanır,²

“1955'te EOKA canilerinin faaliyete geçmesi ile Türkiye'nin Kıbrıs Türklerine yardımları genişletilmiş, 1958 yılına doğru bu yardımlar Kıbrıs Türk'ünün gücü, imanı, sesi ve her şeyi haline gelmiştir. Bu yardımları yapanları, yürütenleri ve bu yardımların yapılabilmesi için her şeylerini ortaya koyan adsız kahramanları Kıbrıs Türkü minnetle şükranla anmaktadır ve anacaktır. 1963 olaylarının patlak vermesinden sonra Türkiye etinden, dışından kesmek suretiyle Kıbrıs Türklerinin yardımına koşmuştur. Bugün Kıbrıs'ta Türk direnişinin ve mücadelesinin bel kemiğini ve kan damarını bu yardımlar teşkil etmektedir. Kıbrıs Türk'ü bunu da asla unutmayacak ve bu yardımları yapanları, yürütenleri ve bu yardımların yürütülmesinde her türlü fedakârlığı göze alan kahramanları minnetle, şükranla anacaktır.”

8 Nisan 1964 tarihi itibarıyla Kızılay vasıtasıyla 30 Aralık 1963–29 Şubat 1964 döneminde gerek havalimanı gerekse limanlar vasıtasıyla yapılan toplam 8 parti yardım çerçevesinde son olarak Malazgirt gemisiyle gönderilecek olan ve Mersin limanında hazır bekleyen yardımlar da dâhil olmak üzere 899.632 kilo un, 118.966 kilo makarna, 215.995 kilo pirinç, 156.981 kilo bulgur, 36.854 kilo nohut, 162.548 kilo kuru fasulye, 160.537 kilo mercimek, 158.766 kilo bakla, 1.699 kilo börülce, 218.700 kilo çeşitli çorbalık malzeme, 67.000 kilo çocuk maması, 332.500 kilo tarhana, 7.750 kilo pirinç unu, 23.500 kilo irmik, 457.000 kilo mısır, 314.000 kilo dövme, 100.000 muhtelif gıda maddeleri, 15.010 kilo patates, 152.465 kilo toz şeker, 1.160 kilo kesme şeker, 1.003 kilo tahin helvası, 607 kilo reçel, 199 kilo Urfa yağı, 59.000 kilo hayvani yağ, 15.710 kilo zeytinyağı, 50.915 kilo margarin, 1.000 kilo kaşar peyniri, 3.385 kilo beyaz peynir, 198 kilo çay, 385 kilo kakao, 10.000 kilo soğan, 1.173 kilo incir, 2.000 kilo barbunya fasulye, 41.500 kilo tuz, 1.412 kilo zeytin, 1.000 kilo lokum, 82.000 kilo baklava, 8.000 kilo fıstık, 18.000 kilo pekmez, 18.000 kilo tahin, 15.000 kilo salça, 163.000 kilo beyaz darı, 3.571.500 kilo bisküvi, 1.066.500 kilo kuru üzüm, 33.145.000 kilo tuzlu balık, 6 sandık

¹ Halkın Sesi, 9 Ağustos 1958.

² Rauf R. Denктаş, 12'ye 5 Kala Kıbrıs, Ankara, 29 Ekim 1966, s. 17

pastırma, 3.708.500 kilo sucuk, 2 sandık sucuk, 17.000 kilo pamuk yağı, 135.000 kilo süt tozu, 10.011.000 kilo konserve, 1.290 kilo Sana yağı, 10.000 kilo nişasta, 200.000.000 kilo hayvan yemi, 28.181.350 kilo sabun, 2.500.000 kilo toz sabun, 4.000 kilo tuvalet sabunu, 162 paket sigara, 300.000 kilo sigara ve muhtelif yardım malzemesi, 780.000 kilo Tursil temizlik malzemesi, 800.000 kilo temizlik tozu, 30.000 kilo çamaşır sodası, 45.000 kilo pamuk, 21.500 kilo yün ipliği, 2.000.000 kilo DDT, 290 şişe kan, 35 şişe plazma, 600.000 kilo muhtelif ilaç, 27.000.000 kilo hastane malzemesi, 5.100 adet battaniye, 50 nevresim, 50 yatak çarşafı, 3 Kızılay bayrağı, 50 kol bağı, 4 ilk yardım çantası, 2 pazı bant, 15 sedye, 20 mahruti çadır ve ekipmanı, 200 boğman çadır, 337 Frenk gömleği, 317 çift çocuk ayakkabısı, 317 çift erkek ayakkabısı, 125 çift eldiven, 97 takım erkek takım elbise, 154 kazak, 375 pardösü, 186 palto, 134 manto, 1.452 çift çorap, 367 kadın iç gömleği, 153 erkek iç gömleği, 354 atkı, 38 pantolon, 1 yelek, 1 el çantası, 49 ceket, 33 erkek iç çamaşırı, 218.500 metre kumaş, 6 balya kumaş, 304.45 metre basma, 8.964 metre kaput bezi, 80 havlu, 2.911 metre pazen, 1.012 metre keten, 400 metre çarşaflik bez, 36 entari, 7 etek, 4 tülbent, 1 yün şal, 210 metre entarilik kumaş, 1.072 metre gömleklik kumaş, 1.014 metre divitin, 34 trençkot, 3 kanadiyen, 15 mont, 14 iç çamaşırı gönderilmiştir.³ Malazgirt isimli 1.000 tonluk geminin 13 Nisan 1964 günü saat 18.00'de Mersin'den hareketiyle başlayan ve 14 Nisan 1964 günü sabah 05.00'de Mağusa limanına varmasıyla tamamlanan 9 seferinde ise toplam 829.50 kilo olmak üzere 325 ton un, 100 ton bakla, 50 ton mercimek, 25 ton nohut, 50 ton fasulye, 50 ton pirinç, 30 ton bulgur, 55 ton makarna, 50 ton şeker, 5 ton konserve sebze, 25 ton margarin, 3 ton salça, 10 ton zeytin, 3 ton bisküvi, 1 ton çay, 10 ton sabun, 2.5 ton pekmez, 2.000 battaniye, 200 çadır, 2.000 metre pazen, 3.000 metre basma,

³ Adnan Öztrak imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından gönderilen 9 Nisan 1964 tarih ve 11.052 sayılı yazı. Türkiye Kızılay Derneği adına Başkan Vekili Mehmet Nomer imzasıyla Bükai Baysoy'a gönderilen 22 Temmuz 1964 tarih ve 20.371 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

5.000 metre kaput bezi, 3.467 metre kumaş, 2.000 çift ayakkabı, 16.983 kilo muhtelif ilaç, giyim eşyası ve gıda maddesi adaya götürülür.⁴

Öte yandan Mayıs 1964 itibarıyla Kıbrıs'a gönderilmek üzere satın alınan balıkların sevk edilememesi nedeniyle yaşanan sıkıntılı süreç bazı dedikoduların doğmasına da neden olmuştur.⁵ Gelibolu Kızılay Şubesi tarafından satın alınarak Mersin'deki Kızılay depolarına gönderilen ve Mersin Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğü tarafından Refik Saydam Hıfzısıhha Enstitüsü'nde tahlil edilmeleri talep edilen ve yapılan tetkikler sonucu Kıbrıs'a gönderilmeleri uygun bulunmayan 200 teneke balığın Kızılay Müfettişi Nuri Aydıngöz'ün Kızılay Mersin Şubesi'ne verdiği 24 Mart 1964 tarihli talimatına uygun olarak yurtdışına çıkartılmasının olumsuz tesir yaratacağı ve yurtiçinde satışının da mahzurlu olacağı düşüncesiyle Çanakkale'den Mersin'e bakla taşımakta olan Faik Gezer'e ait 17 AC 907 plakalı kamyonla Gelibolu'ya iade edilmesi kararlaştırılır ve balıklar gönderilir. Konuyla ilgili olarak söz konusu balıkların ikinci bir tahlilden geçirilmesi yönündeki talebin ardından verilen raporda da balıkların iade edilmesi kararı alınmış ve sürüncemede kalan bu durum nedeniyle dedikoduların çıkmaya başlaması da ayrıca rahatsızlık konusu olmuştur. Gelibolu'dan Kıbrıs'a gönderilmek üzere Mersin'e sevk edilen balıkların miktarı 26.605 kilodur; ancak Kızılay Genel Merkezi'ne ibraz edilen fatura ise 28.368 kilodur ve aradaki fark 2.231 kilo bulunması gerekirken Mersin'den Gelibolu'ya gönderilen balık miktarı ise 4.339 kilo olarak tespit edilmiş ve aynı şekilde nakliyeciyeye teslim edilmiştir. Konuyla ilgili olarak satın alınan balıklarla sevk edilen ve iade edilen balık miktarı arasında 1.108 kiloluk bir fazlalığın bulunduğu anlaşılmış ve Gelibolu şubesinden bunun sebebi sorulmuştur.

⁴ Dr. Fikret Pamir imzasıyla 11 Nisan 1964 günü gönderilen 11.354 sayılı yazı ve Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu imzasıyla hazırlanan 3 Nisan 1964 tarih ve 1.210 sayılı rapor. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

⁵ Kıbrıs'a Yardım Komitesi adına Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Gelibolu Kızılay Şubesi Başkanlığına gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 13.577 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

Bu sıkıntılı duruma ve “...Mersin’de her gün dedikodu mevzuu olan balıklara”⁶ rağmen olumlu hususların da yaşanması nedeniyle Kızılay Genel Başkanlığı balıkların temin edilmesi safhasında Gelibolu şubesinin çabalarını takdirle karşılamış ve bununla ilgili olarak “...Diğer taraftan şubenizce Kıbrıs’a gönderilmek üzere mubayaa edilen balıkların balıkhaneden temininde büyük bir itina ve titizlik gösterildiği ve çok ucuza mubayaa yapıldığı Genel Merkez’imizle bu hususlarda temasta bulunan sayın kaza kaymakamının ifadesinden anlaşılmıştır. Gösterilen alakaya teşekkür ederiz...”⁷ denilir. Aynı konuyla ilgili olarak 6 Mayıs 1964 tarihinde Kıbrıs’a Yardım Komitesi adına Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen yazıda “Kıbrıs’ta göç halinde bulunan 30.000 kişinin 100 günlük ihtiyacı hesaplanarak teminine teşebbüs edilen gıda maddeleri meyanında bulunan 50 ton balıktan Gelibolu şubesince son parti olarak mubayaa edilen 8.677 kilodan bazı ambalajların içinde bulunan tuzlu sardalyelerin bozuk olduğu hakkında Mersin valiliğine vaki ihbar ve Gelibolu gazeteleri ile yapılan neşriyat neticesinde Mersin’de stoklanmış balıklardan Mersin sağlık ve Sosyal yardım Müdürlüğü’nce alınan 5 numune Refik saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü’ne gönderilmiş ve tanzim edilen raporun bir örneği de Müfettiş Nuri Aydıngöz tarafından genel merkezimize irsal edilmiştir. Mezkûr rapor (c) bendinde büyük tenekeler muhteviyatı iğrenç manzarada ve balıkların bir kısmı taze balık manzarasında olmadığından gıda maddeleri nizamnamesinin 3. maddesine aykırı olduğu belirtildiğinden bu rapora müsteniden Mersin sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğüne tanzim edilen rapor sureti ilişik olarak takdim kılınmıştır. Mersin Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğünün müfettişimize muhatap yazısında tekrar gıda olarak ıslahı da mümkün olamayacağı ve gıda olarak kullanılamayacak bir şekilde ifrağ edilmesi

⁶ Kıbrıs’a Yardım Komitesi adına Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Gelibolu Kızılay Şubesi Başkanlığına gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 13.577 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁷ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 6 Mayıs 1964 tarih ve 1.557 sayılı yazı ve ayrıca Kıbrıs’a Yardım Komitesi adına Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Gelibolu Kızılay Şubesi Başkanlığına gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 13.577 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

kanaati belirmiştir. Diğer taraftan keyfiyet müşavir avukatlıkça da teemmül edilmiş, tespiti delil için Mersin'deki müfettişliğimize gerekli talimat verilmiştir. Bu arada Gelibolu şubesine gönderilen 21 Şubat 1964 gün ve 6.012 sayılı yazı ile bozuk balıkları satan şahıslarla temasa geçilerek bu balıkların satıcılarından balıklarını geri alarak bedellerini iade etmeleri hususu da tebliğ edilmiştir. Bu kere Gelibolu şubesinden 24 Şubat 1964 tarihinde alınan yazıda satıcılara tebligat yapıldığı, neticenin ayrıca bildirileceği belirtilmiş ve ancak şubece iyi vasıflı balık mubayaa edildiği tuzlu balığın hiçbir zaman kokmayacağı; ancak salamurasız ve baskısız uzun zaman bırakıldığı için bazı gevşemelerin meydana geleceği ve bunun da yeniden bir bakım yapılmak suretiyle önlenilebileceği izah edilmekte ve iki tuzlayıcı gönderilmek suretiyle bu işin düzlenilebileceği ve ıslah edilebileceği beyan edilmektedir...” denilir.

Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından verilen bilgiye göre Lefkoşa'daki Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde görev yapacak olan Kızılay sağlık ekibi herhangi bir sorunla karşılaşmadan Lefkoşa'daki uluslararası havalimanına gelmiştir. Kızılay ekibini havalimanında karşılayanlar arasında Kıbrıs'taki Kızılhaç heyetinin başı Bay Stalder ve onun yardımcısı Bay Müler de hazır bulunmuştur.⁸ Kızılhaç'ın verdiği bilgiye göre gerek gelişleri gerekse havalimanından ayrılışları sırasında Kızılay ekibi bir sorun yaşamamış, bununla birlikte bavulları “sistematik” bir aramadan geçirilmiştir. Kızılhaç her iki ayda bir Kızılay yardımlarının adaya gönderileceği bilgisi aldıklarını, gerek personel gerekse yardım malzemeleri konusunda daha önceden hazırlık yapabilmek ve gerekli tedbirleri alabilmek için makul bir zaman öncesinden kendilerinin de bilgilendirilmesini talep eder. Aynı günlerde yaşanan bir başka gelişme ise 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ile ilgilidir ve 19 Mayıs gösterilerinin bu yıl Kıbrıslı soydaşlarımızın yararına ücretli yapılarak elde edilecek gelirin Kızılay kanalı ile yardım olarak ulaştırılması Kıbrıs Türkleri arasında büyük bir memnuniyet uyandırmıştır. Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi

⁸ KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından P.Gaillard imzasıyla 21 Mayıs 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen PG/NAH 280/35 (19228) sayılı yazı.

Başkanı Rauf Denктаş, bu yıl 19 Mayıs gösterilerinin Kıbrıs yararına yapılmasından, Kıbrıslı Türkler adına duyduğu büyük memnuniyeti belirterek Kızılay Derneği temsilcilerine “Kıbrıs Türklerine Yardım Kampanyasının bir devamı olarak 19 Mayıs gösterilerine giriş bedeli almak kararı, bu yardımın en müessir şekilde devamında gösterilen hassasiyetle azmin yeni bir nişanesidir. Altı aya yakın bir zamandır bin bir mahrumiyet içinde milli namus ve şereflerini savunmakta olan Kıbrıs Türk’ü Kızılay’ın müşfik ilgisinden ve cömertçe yaptığı yardımlardan kuvvet almakta, binlerce evsiz, yurtsuz ve işsiz kalmış Türk bu yardımlar sayesinde hayatını idame ettirebilmektedir. 19 Mayıs gibi milli bir bayramımızda Anavatan’daki kardeşlerimizin gösterdiği bu hassasiyet her türlü takdirin fevkindedir. Kıbrıs Türkleri adına minnet ve şükran duygularımızın kabulünü rica ederim.” açıklamasında bulunur. Aynı günlerde Kızılay faaliyetleri devletin çeşitli yetkili birimlerine de gönderilir ve bilgilendirme sağlanır;⁹

“Kıbrıs’ta Rumlar ve Rum idareciler tarafından Türk cemaatine karşı girişilmiş olan amansız ve gayri insani mücadelenin yarattığı ıstırap ve ihtiyaçlar karşısında, Derneğimiz milli ve milletlerarası mevzuatın tanıdığı yetkiler içinde bir taraftan Türk milletinin engin şefkat duyguları ve hükümetimizin kıymetli müzaheretleriyle temin edilen her türlü tıbbi, sosyal ve insani yardım imkânlarını Kıbrıs’taki soydaşlarımızın hizmetine ulaştırırken, diğer taraftan bu gibi iç harbe benzeyen durumlarda yetkili ve görelî olan Cenevre’deki Milletlerarası Kızılhaç Komitesi ile Kızılhaç Dernekleri Lig’i nezdinde gerekli teşebbüslere geçmiş, Kıbrıs hükümetinin de imza koymuş olduğu 1949 Cenevre sözleşmelerinin açıkça ihlalinî tazammun eden hareketlerin tetkik ve tespiti ve bu hareketlere son verilmesi için ilgili makamların dikkatinin çekilmesi ve hadiseler neticesinde yardıma muhtaç olanlara Milletlerarası usullerin icabı olarak Kızılhaçlar Ligi vasıtasıyla Milli Kızılhaç ve Kızılay ve Kızılarslan Güneş derneklerinin yardıma davet edilmesi hususundaki düşüncelerimiz 6 Ocak 1964 tarihli mektubumuzla ilgili Milletlerarası teşebbüslere ulaştırılmıştır.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük’ün Milletlerarası Kızılhaç Komitesine telgrafla yaptığı şikâyet ve taleplerin bir teyidi mahiyetinde olan bu müracaatlarımıza ayrıca o tarihlerde Derneğimiz Genel Başkanı Prof. Dr. Nusret Karacı ve daha sonra Genel Başkan Vekili Dr. Nusret Fişek tarafından Cenevre’de şifahi temaslarla Milletlerarası Kızılhaç

⁹ KGMA. Kızılay Genel Başkanlığından Dr. Fikret Pamir imzasıyla 4 Haziran 1964 tarihinde Başbakanlığa gönderilen 16164 sayılı yazı.

Komitesi Başkanı ve diğer ilgililere yapılan tamamlayıcı açıklamalarla izah ve tekit edilmişse de Milletlerarası Kızılhaç teşekkülleri tarafından Kıbrıs'a birkaç müşahit gönderilerek rehineler ve kayıplar hakkında mahdud ölçüde bazı teşebbüslerde bulunmasından başka bir netice alınamamış ve Milletlerarası Kızılhaç Komitesinden Cenevre Başkonsolosluğuna yazılan 14 Mart 1964 tarihli yasada Komitece yürütülen mütemmim usul ve tatbikata göre Mahalli Kızılhaç teşekkülü tarafından talep vaki olmadıkça lig vasıtasıyla milletlerarası yardım için bir teşebbüse geçilmesinin mümkün görülmediği ve mahalli Kızılhaç durumunda sayılan İngiliz Kızılhaç'ı Kıbrıs şubesinin milletlerarası yardım istememesi karşısında, kardeş Kızılhaç Derneklerinin yardıma davet edilmesinin bahis konusu bulunmadığı anlaşılmıştır.

İngiliz Kızılhaç'ının Kıbrıs'taki Başkanı Sir Petrick Benison tarafından 5 Mart 1964 tarihinde yapılan aynı günkü Associated Press bülteninde de yer almış bulunan beyanatında, Kıbrıs Türklerinden 40.000 kişinin yardıma muhtaç durumda olduğu 26.000 mülteci bulunduğu hakkındaki müsaade ile Kızılhaç'a milletlerarası yardıma ihtiyaç bulunmadığı yolunda bildirilen görüş arasındaki tezat pek açık olmakla beraber, her nedense, Kıbrıs'a milletlerarası yardım yapılmasını uygun görmeyen İngiliz Kızılhaç'ının bu görüşünü bugüne kadar değiştirmiş olduğu görülmektedir.

Filhakika Milletlerarası Kızılhaç Komitesi Kıbrıs Delegasyonu Başkanı Max Standler'in 5 Mayıs 1964 günü Lefkoşa Büyükelçiliğine gelerek Türk cemaati elinde ancak 20 Mayıs'tan sonra Kızılay yardımlarının devamına mutlak surette ihtiyacı olduğunu bildirdiği, Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı'nın yapacağı yardımların ne safhada olduğunun kendisine sorulması üzerine, bu satın, yardım talebinin Kıbrıs'taki İngiliz Teşkilatınca yapılması gerektiğini ve bu konudaki müzakerelerin devam etmekte olduğunu, yardım yapılmasına karar verilirse mahallinde gıda malzemesi satın alınmak üzere para yardımı şeklinde olacağını beyan ettiği ve bu husustaki müzakerelerinde bir buçuk, iki ay kadar devam edeceğini ifade ile Kızılay yardım malzemesine şiddetle ihtiyaç olduğunu belirttiği, Lefkoşa büyükelçimizin yazısına atfen Dışişleri Bakanlığımızın 756.012.D-III/3-1573 sayılı yazılılarıyla derneğimiz haberdar edilmiş bulunmaktadır.

Bu şartlar altında durum kısaca şu suretle özetlenebilir:

1. Milletlerarası Kızılhaç'ın iç karışıklıklarda ihtiyaç ve ıstırapların teskini hususunda gerekli milletlerarası yardımın temini bakımından kendi statüsüne göre inisiyatif alacak yerde, Kıbrıs'ta mahalli Kızılhaç teşekkülü bulunmamasına rağmen İngiliz Kızılhaç'ını milli ve mahalli Kızılhaç mahiyetinde sayarak bu Kızılhaç'ın ihtiyacı bildiren bir talep ve teşebbüsü olmadıkça Milletlerarası Kızılhaçlar liginin harekete geçiremeyeceği ve Milletlerarası bir yardım çağrısı yapamayacağı kesin olarak anlaşılmaktadır.

2. İngiliz Kızılhaç'ının ise en yetkili şahsiyeti tarafından mahallinde basına ve dünya umumi efkârına bildirilen gerçek durumu bir tarafa

bırakarak, Kıbrıs'taki Türk cemaatinin şiddetli yardım ihtiyacını açıkça müşahade etmelerine rağmen, Milletlerarası Kızılhaç Komitesi ve Lig vasıtasıyla yapılacak milletlerarası yardımı istemediği, Milletlerarası Komite ile İngiliz Kızılhaç'ı arasındaki müzakerelerin müspet netice vermesi halinde bile, bu müzakerelerin bir müddet uzayacağı ve ayrıca Türk cemaatinin acil ihtiyacını karşılayacak gıda ve ilaç yardımı gibi aynı bir yardım mahiyetinde olmayıp sadece para yardımından ibaret kalacağı ve dolayısıyla ve bilhassa bugün adada ticari hayatı elinde bulunduran Rumların ticari menfaatlerinin himayesi manasını ifade ettiği ve Rumların Türklere satış yapmayı kabul etmeleri halinde ise para yardımının tamamıyla semeresiz kalacağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan Kıbrıs'taki Türk topluluğunun Rum idarecileri tarafından maruz bırakıldığı imha savaşında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kasım 1962'den itibaren kendi ülkesinde yürürlüğünü kabul ederek imzalamış olduğu 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre sözleşmelerinin üçüncü maddelerindeki yasaklara aykırı olarak her türlü tecavüz ve zulüm hareketlerinde bulunmak ve rehin almak, masum rehineleri öldürmek ve ayrıca bu gibi tecavüz hareketlerini cezalandırmamak suretiyle bu sözleşmeleri açıkça ihlal etmesi karşısında, en son 26 Mayıs 1964 tarihinde Derneğimizce çekilen Kıbrıs idarecilerine hadiselerin tekerrür etmemesi için kesin ihtarda bulunulması hakkındaki telgrafımıza cevap alarak 29 Mayıs 1964 tarihli telgrafta, Milletlerarası Komite Başkanı Leopold Beission tarafından Makarios'a bilhassa rehineler mevzusunda ihtar mahiyetinde bir telgraf çekilmiş olduğu, bu telgrafın metni ile birlikte Derneğimize bildirilmiş ve keyfiyet aynı gün Dışişleri Bakanlığımıza arz edilmiştir.

Bununla beraber Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'nin rehineler ve sivil halkın korunması ve diğer Cenevre sözleşmelerine ait taahhütlerin açıkça ihlali muvacehesinde öteden beri enerjik teşebbüslerden çekindiği ve bu halin insaniyetçi hukukun temellerini teşkil eden Cenevre sözleşmelerinin Kıbrıs Rum İdarecileri tarafından vahşice ihlaline devam edilmesi yolundaki müessif hadiselerin suçlularına cüret vermekte olduğu görülmekte ve esasen milletlerarası sorumluluk taşıyan bu müesseselerin Kıbrıs Türklerinin muhtaç olduğu yardım ve himaye konusunda gösterdiği adaleti teessüfle karşılayan Türkiye Kızılay Derneği Genel Kongresi, Nisan ayı sonunda yaptığı toplantıda bu konuda teessürlerinin bildirilmesine ve gerekli hukuki delillerle yeni teşebbüste bulunulmasına oy birliği ile karar vermiş bulunmaktadır.

Bu durum karşısında;

Kıbrıs Türk topluluğunun siyasi ve hukuki mahiyetteki diğer Milletlerarası Antlaşmalardan doğan hak ve menfaatlerin korunması hususunda Hükümetimizce gösterilen büyük hassasiyetin yeni bir tezahürü olarak Kıbrıs Türklerinin, hatta Kıbrıs Rum Hükümeti de dâhil olmak üzere, hiçbir hükümetin aksini iddia edemeyeceği kadar sarih ve inkâr edilemez, hayat, hürriyet, haysiyet ve insanlık haklarının teminatını teşkil eden 1949

Cenevre Sözleşmeleri muvacehesindeki himaye haklarının ve Milletlerarası Kızılhaç'ın 100 yıllık mazisi içinde vücut bulmuş hukuki müessese ve yardım mevzuatından doğan yardım haklarının, Milletlerarası münasebetlerin en yüksek mercii olan Birleşmiş Milletlerde ele alınması zaruri olduğu neticesine varılmış BM Güvenlik Konseyinin önümüzdeki toplantısında, müstakil mahiyette veya diğer bir kararın tadil teklifi olarak bir kısmını teşkil etmek üzere, teklif edilebilecek bir karar sureti halinde Türkçe ve Fransızca metinleriyle hazırlanarak yüksek takdirlerine sunulmuştur.

Evvelce 1950 yılında Yunan dâhili harbi dolayısıyla Milletlerarası Kızılhaç nezdinde teşebbüste bulunması için Genel Sekretere vazife veren BM Genel Kurul kararları gönünde tutularak ve Güvenlik konseyinin bilhassa sulh ve emniyetle ilgili yetkileri bakımından, adadaki feci durumun iki cemaat arasındaki münasebetleri büsbütün şiddetli bir düşmanlığa inkılâp ettirerek sulhun avdetini ve herhangi bir hukuki, siyasi hal şekli bulunmasının imkânsız kalacağı gibi mucip sebeplerle ve Güvenlik Konseyinin görev ve yetki çerçevesi içine girecek bir ifade tarzı içinde formüle edilmiş olan bu karar suretinin, Konseyde kabul edilmemesi halinde dahi, durumun dünya kamuoyuna açıklanmasına yeni bir vesile vereceği ve böylelikle gerek İngiliz Kızılhaç'ının, gerekse Milletlerarası Kızılhaç'ın Kıbrıs Türk cemaatinin bu hayati hak, ihtiyaç ve menfaatlerine karşı daha hassas davranmaya sevk edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Bu vesile ile muhterem hükümetimizce durumun gerektirdiği en isabetli tedbirlerin en kısa zamanda alınacağına yürekten inancımızı bir kere daha belirtir, keyfiyeti yüksek takdirlerine arz ederim.”

Kızılay'ın gayretleriyle Kıbrıs'a yardım faaliyetleri konusunda uluslararası kamuoyunda da çalışmalar sürmektedir ve özellikle Cenevre merkezli olarak bu konuyla ilgili görüşme ve diplomasi trafiği çok yoğun bir hal almıştır;¹⁰

“ 15 Ocak tarihinde CICR ile yaptığımız son teması aşağıda arz ediyorum.

Telefon ile görüşmemizi müteakip Kıbrıs'taki gergin durum CICR Callopin ile (Liegue) Abut Bey'e bildirdik. Callopin bu durumu ilgililere arz edeceğini ve yarın saat 15.00'te Kıbrıs'a hareket edecek olan Cocatriz' e de söyleyeceğini ifade etti. Esas yazıyı eski harflerle sunuyorum. Daktilografiye edildiğinde bir nüsha da bana verilirse minnettar olurum. 18 Ocak 1964 sabahı Münih'e hareket ediyorum. Oradaki adresimi ve hareket günümü de ayrıca hem size hem Cenevre başkonsolosluğuna arz edeceğim. Saygılarımın lütfen bütün arkadaşlara ıblagını müsaadenizi rica eder, muhabbetlerimi sunarım.

¹⁰ KGMA. N. Karasu tarafından Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir'e 15 Ocak 1964 tarihinde Cenevre'den gönderilen rapor.

Evvelce takdim ettiğim üç mektuba ilave olarak bugünkü son temasımızın neticesini bildiren mektubu sunuyorum. Bu münasebetle evvelki hadiselerin bir özetini de yapmayı uygun buluyorum. 6 Ocak sabahleyin Hamburg civarında İnnien’de telgrafi alır almaz harekete geçmiş ve ancak 7 Ocak saat 15.00’te Cenevre’ye vasil olmuşum. Cenevre Başkonsolosluğu henüz dokümanların gelmediğini bildirdi. Fazıl Küçük’ün çağırısı üzerine kendisi Lig ile temas etmiş (H. Beer) (ve o) ‘Bu mevzu CICR’in işidir.’ demiş. CICR de dâhili iğtişaş hallerinde iki tarafın muvafakati olmadan ve yeter dokümana sahip olmadan bir şey yapılamayacağını belirtmiş idi. Ben de Lig ile temasımda aynı şeyleri öğrendim. Hatta H. Beer bir nevi temasımı gayri resmi yapmak üzere Nedim Bey’in odasına gelmiş ve beni odasına çağırmamıştı. Benimle de havadan sudan görüşmüş ve ancak ayrılmadan evvel CICR emrederse hizmete amade olduklarını söylemişti. CICR Konsolosluğun temasından sonra J. Ruff isminde bir zatı Kıbrıs’a göndermiş ve henüz raporunu almamıştı. (Bu zat 1 Ocak tarihinde Kıbrıs’a varmıştır.) Bu sebeplerle Kızılay’dan gönderilecek dokümanları elde etmeden CICR ile temasın faydalı olamayacağına kani olduk.

9-12 Ocak tarihleri arasında dört gün, 5 Ocak tarihli ve Genel Sekreter Adnan Öztrak imzalı mektubu ve Kızılay Haftası’nı gösteren resimleri almak ve Türk gazetecilerini ve Kızılay’ca Lig ile CICR’e sunulan mektubun Türkçesine muttali olmak ve bunları CICR’e sunulacak hale getirmekle geçti. Zaman zaman da bu çalışmalarımızdan Kızılay’ı telefonla haberdar ettik. 11 Ocak Cumartesi günü dahi İngilizce metin CICR’e gelmiş idi. Buna rağmen 13 Ocak için CICR’den randevu alındı. Evvela uzun uzadıya Callopin ile dokümanlar üzerinde görüşüldü.

Tezimizin esası şu idi;

1- Büyük mikyasta (10 bini mütecaviz) yer değiştirmişler mülteci deplances vardır.

2- Kayıp ve rehinler mevcuttur. Bunların hayat veya memadından haber alınamamaktadır.

3- Ulaştırma imkânları düzensiz ve gayri kâfidir.

4- Hadiseler her an tekerrür edebilir

5- İngiliz Kızılhaç’ı yeter imkâna malik değildir. Türkiye Kızılay’ının yardımları da ihtiyaca cevap verecek miktarda değildir.

6- Türkiye’de Kıbrıslı aileler akrabalarından haber istemektedirler.

Bu sebeple hadiseleri mahallinde tetkik edecek bitaraf bir heyete kayıplar ve ölümler için anket açılmasına lüzum olduğu gibi her çeşit yardım malzemesine de ihtiyaç vardır. Dolayısıyla bütün Kızılhaçlar yardıma çağrılmalıdır. Callopin gibi Boinices de anket üzerinde durdular ve imkânsızlığını belirttiler. Ruff raporunun da gelmiş olduğunu söyleyerek 15 Ocak Çarşamba günü tekrar görüşmek üzere dosyaların tetkiki için bir nevi mühlet istediler. Aynı gün yemekte ve bir gün sonra Lig’de son

müracaatımızdan (belki de Ruff'un raporu üzerine) vaziyetin iyice anlaşıldığını, İngiliz Kızılhaç'ı ve İngiltere ile CICR adına temaslarda bulunmak üzere Boreinger'in Londra'ya ve daha salahiyetli bir mümessil olan Cocatrix'in Ruff yerine Kıbrıs'a gönderileceğini söylediler. Gerek Bay Abud, gerek muavinlerden Rus Tchicalenko ve bizzat H. Beer son müracaatın çok müessir olduğunu belirttiler ve CICR'in emrine muntazır olduklarını bildirdiler.

Çarşamba günü saat 10.00'da CICR'den Bayan Banfourt telefon ederek yalnız veya Başkonsolos ile birlikte 15.30'da CICR'deki toplantıya çağırıldı. Saat 15.30'daki toplantıda;

Boinicee, (tesadüfen geldiğini bildiren?) Beer, Callopin (Kıbrıs'a gidecek olan) Cocatrix ile başkonsolosumuzdan olmak üzere altı kişi idik. Zaman zaman da Caillard toplantıya katıldı. Evvela Boinicee sözü alarak eldeki dokümanlara göre en mühim meselenin (muvasala) meselesi olduğunu ve ölülerin identifikasyonu ve kayıpların araştırılmasının halkta mevcut üzerine müessir olacağına bu sebeple acele yapılması lazım şeyler bulunduğunu söyledi. Toplantı esnasında (Ruff'un Kıbrıs'tan telefon ettiğini?) ve İngiliz Komiserinin CICR tarafından ölü ve kayıplar için CICR'in delaleti ile bir Bureau de recherche de la CR kurulması teklifinde bulunduğunu bildirdi. H. Beer bütün bu acele faaliyetin Londra temaslarından sonra mümkün olabileceği noktasını izah etti.

Bu cihetlerin İngiliz Müstemleke Nezareti ve Secretairi d'etat ile halledilmesi icap etmekte olduğu söylenildi. Bunun üzerine gönderilen 370 ton gıda maddesi, çadır ve battaniyeler için geminin Mağusa ile Limasol arasında lüzumsuz gidiş gelişlere mecbur edildiğini, hadisenin ciddiyeti kabul edildiğine göre bu yardımın kimin veya kimler tarafından ne zaman ve nasıl yapılacağını kavrayamadığımı bildirdim. Gerek Callopin gerek Beer sirkülasyonun birinci derecede ehemmiyeti haiz olduğunu, madde noksanı değil, nakil imkânsızlığı olduğunu, nakil imkanları tahakkuk eder etmez eğer eldeki vesait (mevcut mahalli imkanlar demek olacak) yetmezse o zaman lüzumlu yardımların sağlanabileceğini ve şimdilik İngiltere temaslارının neticesine intizar etmek icap ettiğini bildirdiler. Konuşulacak veya pazarlık yapılacak bir mevzu kalmamış olduğundan ve başka toplantıları olduğunu belirterek toplantı esnasında Binicees ile Beer de ayrılmış olduğundan Başkonsolosumuz ile müşavere ederek biz de ayrılmaya karar verdik. Callopin'e Münih'teki adresimi göndereceğimi, her an Başkonsolosumuzun statümüz gereğince Cenevre'de Kızılay mümessili addederek verilen bilgi ve istenilen şeyleri alarak bize ulaştırabileceğini ve Türkiye Kızılay Derneğinin de her an Cenevre'ye mümessil gönderebileceğini belirttim. Döner dönmez nedim Abud Bey ile görüşmek istedik, Ankara ile görüşüyormuş, müteakiben biz de hem kendisi hem Ankara ile görüştük. Ankara'da Türk Kızılay derneğinin atmosferinin gergin olduğunu öğrendim ve Dışişleri Bakanlığının Kıbrıs'ta da

gerginlik mevcudiyeti hakkında verdiği haberleri Callopin'e ve Nedim beye ulaştırdık.

Özel Not:

Evvelki mektuplarımda da arz ettiğim şekilde gerek CICR, gerek Lig bu mevzuda söz ve ağız birliği halindedir. Onlara göre 1. Kıbrıs'ta tabii bir afet mevcut olmadığı gibi, 2. İki tarafın karşılıklı harp etmekte olduğu bir cephe de mevcut değildir. Tabii afet hallerinde Lig kendi kendine harekete geçebilmektedir. Cephe mevcudiyeti halinde her iki cephe gerisinde Kızılhaçların serbest hareketi mümkün olduğundan bu memleketlerin milli cemiyetlerine yardımlar yapabileceği gibi oralara gerekli ekiplerde gönderilebilir.

Kıbrıs'ta bir müşkülât da muhalif bir Kızılhaç veya Ay mevcut olmamasıdır. Bu sebeple Lig için temas edecek makam yoktur. CICR de yukarıda arz edilen sebepler dolayısıyla halen bir nevi polis vazifesi görmekte olan İngiltere hükümeti ve az veya çok faal bulunan İngiliz Kızılhaç'ı yolu ile bir faaliyet imkânı aramaktadır. Hadiselerin protesto edilmesi veya sükûnetin tesisi için ilgili makamlara (mesela Birleşmiş Milletlere) müracaat salahiyetini kendisinde görmemektedir. Bunların başka makamlarca yapılması mümkün olabileceğini düşünmektedirler.

CICR'in nokta-i nazarını kabul ederek bugün için hadiselerin düzenlenmesi için iki yol vardır. Ya İngilizler askeri kuvvetle bu işi yaparlar, adadaki nizam ve intizam, hareket serbestisi teessüs eder yahut Birleşmiş Milletler bu vazifeyi üzerine alır (Son zamanlarda İngilizlerin de bu temayülde oldukları görülmektedir.) Nizam ve asayiş teessüs edince yaralar sarılır, dertler halledilir. Yardım da ne yapılacak ise yapılır. Bugün bir kargaşalık bölgesinde, bir iç harpte Kızılay ve Kızılhaçların çalışma imkânları olmadığı gibi bunu düzeltmek ben vazife yapacağım demek de mümkün değildir. Bunu düzeltecek makamları kim harekete geçirecek... Tabii bunu ya İngiltere hükümeti yapar yahut diğer garanti veren devletlerden biri veya ikisi yahut bütün milletleri temsil eden Birleşmiş Milletler ve NATO tarafından böyle bir nizam tesis edilebilir, o zamana kadar ise hadiseler kendi seyrini takip etmek zaruretindedir.

Bir taraftan Türk hükümeti resmen, bir taraftan muvazi olarak asir politik veya politik olmayan cemiyetler ve mensupları matbuat ve radyonun gayri resmi olarak insan haklarına yapılan tecavüzü önleme tezini desteklemesi mümkündür. Bunlar dışında bir yol daha kalıyor ki o da kuvveti olan bir tarafın her türlü ihtilatları göze almak suretiyle adaya hâkim olması, nizamı sağlaması ve adil bir idarenin kuruluşuna kadar muvakkaten bunu yapmak zaruretinde olduğunu dünyaya bildirmesi ve inandırması olacaktır. Böyle bir teşebbüsün herhangi bir taraftan yapılp yapılamayacağını, Kızılay'ın vazifesi olmaktan uzak olduğundan sırf her ihtimali söylemiş olmak için yazmış bulunuyorum.

CICR ve ondan emir almadığı için hareket edemeyeceğini belirten Lig'in bu gibi mevzularda tecrübeleri çoktur. Nitekim her konuşmamızda birçok hadiselerden de misaller vermektedirler. Benim hislerime göre CICR ve Kızılhaçlar Birliği nasıl Kıbrıs Rum cemaatinin çetecileri Türkleri tehciye mecbur etmek yahut yıldırarak her türlü şartı kabule zorlamak için cinayetlerden başka su ve elektrik kesmek, muhabereyi güçleştirmek, gıda maddelerinin gönderilmesini önlemek gibi yollara teşebbüs ediyorlarsa, dâhili karışıklık olan bir bölgeye ilaç ve tıbbi malzeme haricinde gıda ve giyim eşyası yardımı yapmanın sanki mücadelenin devamını bir taraf lehine, diğer taraf aleyhine sağlamak ve bir nevi siyasete karışmak demek olacağını, düşünmektedirler.

Bugün için şuraya buraya eksper ve müşavir göndermek suretiyle (faaliyette?) bulunmadığı hadiselerin seyrini beklemediği daha uygun bulmaktadırlar. Bu şekilde de istemeyerek, belki de zaruretler icabını, diğer tarafın muvaffakiyetini artırmış olacaklarını düşünememiş olmalarını zannetmiyorum. Fakat bunu bu maksatla yaptıklarına kani değilim. Derneğimizde bir aralık beliren bir fikir olarak Lig'den çekilmek nokta-i nazarı ileriki inikâsları bakımından faydalı olmayacağı gibi sonradan konferanslarda gerek CICR gerek Lig aleyhinde muvaffakiyetli bir tenkide dahi sebep olacağına kani değilim. Bu şekilde muhtemelen müteakip bir konferansta nazik bir tenkit yapabilmek hakkını dahi kendimizden nez etmiş ve Kızılhaçların tarihine en eski Kızılay azası olarak aleyhimizde bir vesika eklemiş olacağız. Bu şahsi mütalaalarımı huzurunuzdaki bir toplantıda söyleyeceğim sözler olarak buraya eklemeyi zaruri gördüm. Hepinize tekrar hürmetlerimi sunar, hepinize davalarımızda başarılar dilerim.”

Cenevre Başkonsolosluğu da Kıbrıs'a yardım konusunda devreye girmiş durumdadır ve Kızılhaç yetkilileriyle görüşmeler devam etmektedir;¹¹

“Kıbrıs'a gönderilen Kızılay yardım malzemesine ada makamlarınca yeni bir statü tatbiki meselesi, Sayın Prof. Nihat Erim ile birlikte ziyaret ettiğimiz Beynelmilel Kızılhaç Komitesi Başkanına nakledilerek, ilgililer nezdinde müdahalesi talep olundu. Komiteye Lefkoşa'daki delegelerince aksettirilmiş bulunduğu anlaşılan bu yeni güçlüklerin önlenmesi için çalıştırılmakta olduğu bize bildirilmiştir.”

Öte yandan Cenevre'de bulunan Prof. Dr. Nihat Erim de Kıbrıs'ta olup bitenler konusunda Kızılhaç yetkilileriyle görüşmelerde bulunur;¹²

¹¹ KGMA. Cenevre Konsolosu Sadun Terem imzasıyla Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 16 Temmuz 1974 tarih ve 453 (26126) sayılı yazı.

¹² KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 31 Temmuz 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-2894 (27276) sayılı yazı.

“Cenevre’de bulunan Sayın Prof. Nihat Erim’in, Milletlerarası Kızılhaç Komitesi Başkanı M. Boissier’nin daveti üzerine mumaillehy ile Kıbrıs’a gönderilen Kızılay yardımıyla ilgili olarak yaptığı görüşmenin esas hatları aşağıda arz edilmiştir:

‘Kıbrıs’a Kızılay tarafından yapılan yardımlar konusunda izahat vermek istediğini söyleyerek konuşmaya başlayan Komite Başkanı, Kıbrıs buhranı çıktığı anda Milletlerarası Komite’nin vazifesinin rehinleri ve esirleri arayıp bulmaktan ibaret olduğunu, sonra da buna Türk cemaatine malzeme yardımlarının ulaştırılması vazifesinin eklendiğini, ayrıca hastane, sıhhi yardım gibi konularla da ilgilendiklerini anlatmış ve Milletlerarası Kızılhaç Komitesi’nin kendi mali imkânlarının kifayetsizliği dolayısıyla daima ya milli komitelerden veya başka kaynaklardan para ve malzeme bakımından teçhiz edilmek suretiyle faaliyet gösterdiğini, vaktiyle Macaristan ve halen Yemen ve Zengibar’da aynı usullerle çalışmakta olduğunu, ilave etmiştir. Bu bakımdan, Kıbrıs’ta Komitenin vazifesinin devamı zaruret ve ihtiyaçların artması durumu karşısında Milletlerarası Komite’nin para ve malzeme bakımından süratle takviye edilmesi gerektiğini ifade ederek, milli komitelere müracaat etmek için hazırlığa başlandığını, bu cümleden olarak Kıbrıs’taki Kızılhaç heyetine Türk cemaatinin ihtiyaçlarının bir rapor ile tespiti vazifesinin verildiğini bildirmiş ve anılan raporun 10–15 gün içinde Cenevre’de olacağını, bundan sonra ise Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ile raporda belirtilen ihtiyaçlar üzerinde görüşmelerde bulunulacağını ve takip edilecek hareket tarzının tespit edileceğini ifade etmiştir.

M. Boissier, Kızılay’ın milli komitelere müracaattan büyük neticeler elde edilebileceği fikrini paylaşmadığını, zira bundan önce başka vesilelerle yapılan çağrılara ilk günlerde önemli yardımlarla cevap verilmişse de felaketin üzerinden az bir zaman geçince yardımların çok azaldığını belirtmiştir. Mumaillehy, diğer bir önemli nokta olarak da milli komitelerin yaptıkları yardımların aynı olduğunu, nakdi yardım temin edilemediğini, hâlbuki Komite’nin bazı malzemeyi mahallen dışarıdan tedarik edebilmesi için nakit paraya ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Sayın Erim’in, milli komitelerden gerekli nakdi yardım elde edilemediği takdirde bu meblağ başka kaynaklardan mesela dost hükümetlerden sağlanırsa hazırlanmakta olduğu bildirilen söz konusu raporda gösterilecek ihtiyaçların Milletlerarası Kızılhaç Komitesince temin edilip edilemeyeceği ve anılan raporda Türk cemaatinin mesken ihtiyaçlarına yer verilip verilmeyeceği hususunda kendisine tevcih ettiği iki suali de M. Boissier müspet olarak cevaplandırmıştır. Keyfiyeti bilgilerine saygılarımla arz ederim.”

Kıbrıs Türklerine yönelik yardımlar konusunda aynı tarihlerde yapılan bir başka görüşme de Türkiye'nin Londra Büyükelçiliği tarafından yapılır;¹³

“Milletlerarası Kızılhaç Komitesi vasıtası ile Kıbrıs'taki soydaşlarımıza yapılacak yardım ile ilgili olarak İngiliz Kızılhaç Reis Muavini ile görüşen Londra Büyükelçimiz Milletlerarası Kızılhaç Komitesinin harekete geçmesi için İngiliz Kızılhaç'ının talepte bulunması gerektiği hususuna mumaileyhin dikkatini çekmiştir. İlgili verdiği cevapta, Milletlerarası Kızılhaç Komitesi ile temas ettiklerini, Komitenin İngiliz Kızılhaç'ının talebini beklemediğini ayrıca Komite tarafından yapılacak yardımlara İngiliz Kızılhaç'ının en ufak bir itirazı olmadığını, bu konudaki yetkinin artık Birleşmiş Milletlerle Milletlerarası Kızılhaç Komitesine devredildiğini ve söz konusu Komitenin halen yardımın yapılıp yapılmaması ve yapıldığı takdirde ne şekilde yapılacağı konusunu tetkik etmekte olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşmeden Büyükelçimizin edindiği intiba; yardım hususunda İngiliz Kızılhaç'ı değil fakat Milletlerarası Kızılhaç Komitesi tereddüt göstermektedir.”

30 Eylül 1964 tarihi itibarıyla Kızılay tarafından gerçekleştirilen 12 parti yardım çerçevesinde 10.273.607.68 liralık gıda ve giyim eşyası, 595.641.56 liralık sıhhi malzeme ve ilaç, 1.642.000 liralık çadır ve battaniye, 818.987 liralık hastane donanımı ve 312.000 liralık da muhtelif yardım malzemesi olmak üzere toplam 13.642.236.24 liralık destekte bulunulmuştur ve Kızılay'ın elinde halen 5.122.176.39 liralık yardım bulunmaktadır.

Bu tarihe kadar yapılan yardım faaliyetleri şöyledir;¹⁴

1. Parti 23 Aralık 1963	(Uçak)	300 kilo	S. Malzeme	9.698 Lira
2. Parti 26 Aralık 1963	(Uçak)	460 kilo	Yiyecek	13.892 lira
		1.340 kilo	Sıhhi Malzeme	29.490 lira
3. Parti 30 Aralık 1963	(Uçak)	15.800 kilo	Yiyecek	5.625 lira
		11.050 kilo	Sıhhi Malzeme	396.527 lira
4. Parti 5 Ocak 1964	(Uçak)	17.327 kilo	Yiyecek	34.316 lira
		500 ton	Sıhhi Malzeme	16.809 lira

¹³ KGMA: KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 29 Temmuz 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-2856 (26872) sayılı yazı.

¹⁴ Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 30 Eylül 1964 gün ve 3.735 sayılı yazı. KGMA. K-4637. 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme ve KGMA. K-4840. 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası

5. Parti 12 Ocak 1964			
(Erdek ve Silivri)	376 ton	Yiyecek	791.468 lira
	2.153 kilo	Sihhi Malzeme	3.800 lira
6. Parti 19 Kasım 1964			
(Erdek, Silivri)	383 ton	Yiyecek	930.092 lira
	200 ton	Sihhi Malzeme	3.202 lira
7. Parti 29 Kasım 1964			
(Silivri, Şarköy, Gençlik)	414 ton	Yiyecek	1.002 lira
	2.000 ton	S.Malzeme	11.300 lira
8. Parti 28 Şubat 1964			
(27 Mayıs, Malazgirt)	1.318 kilo	Gıda	2.534.371 lira
9. Parti 13 Nisan 1964			
(Malazgirt)	827 ton	Gıda	1.837.993 lira
	4219 kilo	S.Malzeme	23.539 lira
10. Parti 29 Mayıs 1964			
(Amasya)	325.667 ton	Gıda	2.049.787 lira
	24.318 kilo	S.Malzeme	582.808 lira
11. Parti 10 Temmuz 1964			
(Gençlik)	950 ton	Yiyecek (390 tonu kabul edildi.)	
12. Parti 15 Eylül 1964			
(Hasan Yörük)	252 ton	Yiyecek ve 1864 ton S. Malzeme	
13. Parti 2 Aralık 1964			
(Pek)	729 ton	Muhtelif malzeme ¹⁵	
14. Parti 15 Aralık 1964			
(Sefer/Talip Kalkavan)	6.404 ton	Muhtelif Malzeme	
15. Parti 23 Mayıs 1965			
(Sefer/Talip Kalkavan)	328 ton	Yiyecek	779.000 lira
	48.000 metre	kumaş vs.	942.000 lira
	Ayakkabı, vs.		2.692.026 lira ¹⁶

¹⁵ 2 Aralık 1964 tarihinde Pek ve 15 Aralık 1964 tarihinde de Talip Kalkavan gemisiyle toplam 5.268.864 liralık yardım malzemesi gönderilir.

İkinci parti olarak Kıızılay tarafından hazırlanan ve Kıbrıs'a gönderilmesi planlanan yardım malzemeleri ise 400 ton un, 50 ton kuru fasulye, 50 ton bulgur, 100 ton nohut, 100 ton mercimek, 50 ton makarna, 15 ton şeker, 40 ton margarin, 10 ton zeytinyağı, 50 ton pirinç, 10 ton zeytin, 5 ton beyaz sabun, 5 ton yeşil sabun, 10 ton konserve, 3 ton salça, 1 ton çay, 2 ton bisküvi, 1 ton temizlik tozu, 5 ton muhtelif ilaç, 10 ton muhtelif giyim eşyası, 4.000 metre pazen, 4.000 metre kaput bezi, 4.000 metre basma, 2.000 metre patiska, 500 çift erkek ayakkabısı, 500 çift kadın ayakkabısı, 1.000 çift çocuk ayakkabısından oluşmaktadır.¹⁷ Bu arada Türk Cemaat Meclisi tarafından Kıızılay Yardım Ekibi Başkanlığına yapılan müracaatla “halen devam etmekte olan olağanüstü durumun kış aylarında da devamı ihtimali göz önünde bulundurulduğundan ihtiyati bir tedbir olarak 20.000 kişi üzerinden mücahitlerin kışlık giyim eşyalarını Kıızılay yardımlarından temin edilmesi”¹⁸ denilerek kışlık haki renk pantolonluk ve ceketlik kalın kumaş, yünlü gömleklik, y nl  i  fanilas , y nl  kollu süveter, y n ve deri eldiven, y nl  çorap, siyah ayakkabı ve battaniye talep edilir. Bu arada D     ler  Bakanlığı vasıtasıyla Kıbrıs Türklerinin içinde bulundukları son durum ve Kıızılay'ın yardım faaliyetleri konusunda da bilgi alınır;¹⁹

“1-Kıbrıs'a gönderdiğimiz yardım maddelerinin tamamının ithali hakkında Lefkoşa Büyükelçiliğimiz BM Bar   Gücü Kumandanı ile temasa geçmiş. Kumandanın Kıbrıs Rum makamlar yla bu husustaki konuşmaları neticesinin menfi olduğu öğrenilmiştir. Bunun  zerine Bar   Gücü kumandanı BM genel Sekreteri'ne yine bu hususta telgraf ile bilgi vererek bu yardım malzemesinin noksansız olarak ithali için Genel Sekreter'in Makarios üzerinde nüfuzunu kullanarak ithalin sağlanmasını rica etmiştir.

¹⁶ Kıızılay'ın 15. parti yardım malzemelerini Kıbrıs'a götüren bu gemiyle 27 Mayıs 1965 günü 16 yaralı ve hasta Kıbrıs Türk'  de Türkiye'ye getirilir ve çeşitli hastanelere sevk edilirler. Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kıızılay Genel Başkanlığına gönderilen 4 Haziran 1965 tarih ve 3 (2682/1474) sayılı yazı. KGMA. K-4643,1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

¹⁷ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

¹⁸ Kıbrıs Kıızılay Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kıızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 9 Temmuz 1964 tarih ve 25.075 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

¹⁹ D     ler  Bakanlığı'ndan Sönmez Köksal tarafından Kıızılay M fetti   Hüseyin Canda 'a 17 Temmuz 1964 günü saat 10.30'da yazdırılan mesaj  zeti. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

2- Aynı konuda Lefkoşa'daki Amerikan Büyükelçiliği de Kıbrıs Rumlarının ilgilileriyle temasa geçmiş, bu hususta bu makamın da menfi cevap aldığı öğrenilmiştir.

3- Dr. Küçük ve Türk cemaat ilgililerinin BM Barış Gücü kumandanı nezdinde yine bu hususta teşebbüse geçtikleri öğrenilmiştir.

4- Kıbrıs Gümrük Tarife Kanunu gereğince gümrük resmine tabii olmayan maddelerden 28 torba nohut, 62 torba bulgur ve 71 torba mercimeğin tahliye edilerek gümrük deposuna konulduğu; ancak gümrük resmine tabii olmayan 300 ton ağırlığındaki malzemenin Rumların Kızılhaç vasıtasıyla Türk cemaatine teslim etmeyerek depoda muhafaza etmek kararında olduklarının anlaşılması üzerine durum açıklık kazanıncaya kadar tahliyenin durdurulduğu Mağusa'dan öğrenilmiştir.

5- Rumların gümrüğe tabii olan ve gümrüksüz ithali kabil olan bütün yardım malzemesini kendi kontrolleri altında depoda bulundurmak ve Kızılhaç temsilcisi vasıtasıyla kendilerine verilecek olan ihtiyaç listelerine göre bu yardım malzemesini peyderpey serbest bırakmak yoluna gidecekleri anlaşılmaktadır. Rumlar tarafından talep olunacak gümrük resminin takribi tutarının 5.000 sterlin olacağı tahmin edilmektedir. Milletlerarası Kızılhaç Temsilcisi Mösyö Boissiev gümrük resimlerinin verilir verilmeyeceğini büyükelçiliğimizden sormuş, buna karşılık bunun bir prensip meselesi olduğu kendilerine ifade edilmiştir.

BM Siyasi Müşaviri milletlerarası sözleşmelerle Kıbrıs hükümetinin söz konusu yardım malzemesini gümrüksüz olarak ithale zorlayacak bir sözleşme hükmünün bulunmadığını ifade etmiştir. Buna karşılık kendisine bahis konusu yardım malzemesinin Türk halkının Kızılay Derneği vasıtasıyla Kıbrıs'taki muhtaç soydaşlarına şartlı bağışı olduğunu, şimdiki durumda 7 aydan beri takip edilen tatbikattan vazgeçilmesi için hiçbir sebebin bulunmadığı cevabı verilmiştir.”

Öte yandan Kıbrıs'ta ise özellikle Rumların yardım malzemelerinin adaya getirilmesi konusunda bürokratik engeller çıkartması aksamalara neden olmaktadır;²⁰

“14 Temmuz'da Kıbrıs'a sevki mukarrer ve 7 aydan beri gönderdiklerimize eş yardım malzemesine Kıbrıs makamlarınca yeni bir statü tatbiki derpiş edildiği, bir kısmı için gümrük talep olunduğu, bir kısmı içinde mahallen tedariki mümkün bahanesiyle ithaline müsaade edilmeyeceği Kıbrıs sefaretimizden bildirilmiştir.

Kıbrıs Yardım Komitesinin 22 Nisan 1964 günlü toplantısında ileri sürülen ve fakat gerek temsilcilerimiz ve gerekse İngiliz Kızılhaç'ı ve St. John

²⁰ KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından 11 Temmuz 1964 tarihinde Cenevre Başkonsolosu Sadun Terem'e gönderilen 19519 sayılı yazı.

Ambulance Yardım Teşekkülleri Başkanı J.F.J.Coles'in müdahaleleriyle önlenen bir planın yeniden uygulanmak istendiği anlaşılmaktadır. Bir yönden Cenevre Konvansiyonları ve Kızılhaç Konferansları mukarreratına aykırı diğer yönden Kıbrıs piyasasına hâkim Rumlara yeni bir tazyik imkân bahşedecek olan bu tutumu Beynelmilel Kızılhaç Komitesi ve Lig'e ulaştırmanızı bir türlü tahakkuk etmeyen Lig çağrısını beklemekten hakikaten usanmış Derneğimizi müşterek ideallerden de şüphe eder hale soktuğunu ilgililere duyurmanızı, bu hususta Sayın Adile Ayda'nın da temaslarınızda yardımını rica ederim."

Uçakla yapılan 4 grup yardım girişiminden sonra gemilerle yapılmaya başlanan yardım faaliyetlerinin 4. seferinde Kıbrıs adasına gönderilmek üzere hazırlanan ilk etapta 400 ton yiyecek maddesi Mersin'de hazır bekletilmektedir. Gıda maddelerinden oluşan bu yardım grubunda 269.453 kilo un, 50.000 kilo yeşil mercimek, 35.500 kilo iç bakla, 8.820 kilo tuzlu balık, 4.800 kilo börülce, 3.739 kilo makarna, 2.015 kilo rafine yağı, 1.488 kilo soya yağı, 192 kilo Ufa yağı, 220 kilo zeytinyağı, 1.200 kilo Sana yağı, 3.178 kilo sabun ve sabun tozu, 1.147 kilo incir, 868 kilo üzüm, 1.855 kilo bulgur, 520.000 kilo pirinç, 1.730 kilo bisküvi, 261 kilo konserve, 37.500 kilo kesme şeker, 81 kilo fasulye, 35.650 kilo nohut, 295.400 kilo kırmızı mercimek, 4 kilo şehriye, 457 kilo mısır, 8 kilo fıstık, 15.500 kilo tuz, 17.500 kilo tarhana, 3 kilo pirinç unu, 6.600 kilo çay, 62 kilo pamuk, 18 kilo pekmez, 18 kilo tahin, 15 kilo salça, 30 kilo çamaşır sodası, 800 kilo son temizleme tozu, 480 kilo deterjan ve 351 kilo da ilaç olmak üzere toplam 389.151 kilo malzeme bulunmaktadır.²¹ Ayrıca 100 ton kuru fasulye, 100 ton bakla, 100 ton mercimek, 150 ton pirinç, 42.5 ton bulgur, 50 ton şeker, 5 ton konserve et ve 2.5 ton konserve sebze olmak üzere 600 ton gıda maddesinin de Kıbrıs'a gönderilmek üzere piyasalardan satın alınması çalışmaları başlatılır.

Bu yardım malzemesi daha önceki seferlerde olduğu gibi ancak iki seferde veya iki gemi ile gönderilebilecektir. Ayrıca Kıbrıs Türk Cemaat Başkanlığı adına Kıbrıs'a ait idari işleri devlet nezdinde takip etmekte olan Orhan Çapçı'nın Kızılay

²¹ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 6 Şubat 1964 tarih ve 186 (4504) sayılı yazı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4. Kıbrıs'a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

Genel Merkezi'ne yaptığı sözlü müracaat sonrasında Kıbrıs Türklerinin yemsizlik yüzünden hayvanlarının ölmeye başladığı ve suni hayvan yemine şiddetle ihtiyaç bulunduğunun öğrenilmesinin ardından Kıbrıs Türklerinin ihtiyaç duyduğu 200 ton hayvan yeminin de bütün masrafları Dışişleri Bakanlığı tarafından verilecek tahsisatla alınması ve geminin bu seferinde adaya gönderilmesi planlanmaktadır; ancak özellikle hayvan yeminin gönderilmesi için bir başka gemiye daha ihtiyaç duyulması ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığına ait olan söz konusu iki geminin Kızılay yardım faaliyetleri için kullanılmaya başlaması için ilgili makamlardan müsaade alınması ve bu müsaade yazısının gelmesi beklenmektedir. Aynı günlerde Dışişleri Bakanlığı devreye girerek Kıbrıs'a yardım malzemesi götüren Deniz Kuvvetleri Komutanlığına ait gemiler hakkında bazı bilgiler verir;²²

“1-Kıbrıs’a Kızılay yardım malzemesi götürmekte olan Deniz Kuvvetlerimize ait araba vapurlarının seferleri ile ilgili olarak Lefkoşa Büyükelçiliğimizden 10 Ocak tarihinde alınan telgrafın metni ikinci maddededir.

2- ‘İngiliz Kızılhaç’ından ve Müşterek Kumandanlıktan Büyükelçiliğe verilen malumatta Kızılay malzemesini getirecek gemilerin Mağusa’daki İngiliz askeri rıhtımına yanaşmalarının mümkün olduğu bildirilerek bundan sonra gönderilecek yardım malzemesinin bekletilmeden çıkartılabilmesini ve bahis konusu rıhtımın serbest bulunmasını temin etmek üzere kâfi zaman bırakmak maksadıyla gemilerin hareketinden daha önce haber verilmesi rica edilmiştir. Ayrıca geçen defa gemilerin tahliyesinin gece çok geç vakitlere kadar sürmüş olması dolayısıyla bu defa mümkünse saat 15.00’den daha önce Mağusa’ya gelerek tahliyelerine başlanması da rica edilmiştir.’

3- Diğer taraftan Kızılay Genel Müdürlüğü’nden alınan malumata göre yardım malzemesi Mersin’de birikmiş vaziyette olup bunların Kıbrıs’a nakli için gemilerin iki sefer daha yapmaları gerekecektir.

4- Tensip buyrulduğu takdirde Erdek ve Silivri araba vapurlarının biri 27 Ocak 1964 Pazartesi, diğeri 3 Şubat 1964 Pazartesi günü sabahleyin Mağusa’da bulunacak şekilde iki sefer daha yapmalarının sağlanması hususunun incelenerek neticesinin acilen bildirilmesini rica ederim.”

²² Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 25 Ocak 1964 tarih ve 740.402/302 (3948) sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4, Kıbrıs’a Gıda ve Malzeme Dosyası.

Aynı konuyla ilgili olarak Dışışleri Bakanlığı bir süre sonra bir yazı daha hazırlar ve Kızılay yardım gemilerinin Mağusa limanına yanaşması sonrasında yapılacaklar konusunda bazı bilgiler verir;²³

“1- Kıbrıs’a Kızılay yardım malzemesi götüren Deniz Kuvvetlerimize ait gemilerin Kıbrıs limanlarına giriş ve tahliyeleri hakkında Lefkoşa Büyükelçiliğimizden alınan telgrafın metni 2. maddededir.

2- 27 Ocak 1964 ve 3 Şubat 1964 tarihlerinde Kızılay yardım malzemesi getirecek Deniz Kuvvetlerimize ait iki araba vapurunun Mağusa limanına geleceği Dışışleri Bakanlığına bu kere telefonla haber verildiğinde gemilerin gelişinin yazılı olarak ve geminin evsafı, hamulenin miktarı ve cinsinin de belirtilerek bildirilmesi lazım geldiği ifade olunmuş ve Mağusa limanının fazla mahmul olması dolayısıyla bundan böyle gemilerin Larnaka limanına gelmeleri talep edilmiştir. Bu konuda ikinci defa Dışışlerine telefon edilmiş ve Larnaka’da gemilerin süratle tahliye edilemeyeceği, bu itibarla Mağusa’ya gelecekleri bildirilmiştir. Ancak yine alınan cevapta gemilerin gelişini yazılı bir nota ile bildirilmediği takdirde herhangi bir cevap verilemeyeceği, bu hususta hükümetin kati talimatı olduğu, nota alınır alınmaz derhal cevap verileceği ifade olunmuştur.

103 sayılı kriptoda da arz edildiği üzere Kızılay’ın çalışmaları Kıbrıs Rum hükümeti ile İngilizler nezdinde de Komite’de yapılan demarşlar neticesinde güçlükle temin edilebilmektedir. Dışışlerinin gemilerin geliş konusunda bir nota istemekte ısrar etmesi de bu güçlüklere bir misaldir. Bu itibarla Kızılay malzemesi getirecek gemilerin Kıbrıs limanlarına girişleri ve tahliyelerinin kolaylıkla sağlanabilmesi ve Kızılay’ın kolaylıkla çalışabilmesi için keyfiyetin Milletlerarası Kızılhaç kanalıyla halledilmesi lüzumlu görölmektedir.’

3- Yukarıda maruz telgraftan sonra Büyükelçiliğimizden alınan ikinci bir telgrafta Kıbrıs hükümetinin yardım malzemesi götürececek gemilerimiz hususunda Büyükelçiliğimize yolladığı bir notanın metni verilmiş bulunmaktadır. Bu notada da Mağusa limanındaki izdiham dolayısıyla ileride yardım götürececek gemilerin tahliyenin başlayacağı Larnaka limanına yöneltilmesi istenmekte ve talebin mutlak surette yazılı olarak yapılmasında ısrar edilmektedir.

4- Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı’nın gemilerimizin Kıbrıs limanlarına girişinde malzemenin tahliye ve tevziinde yardımını sağlamak için mahallen meşgul olmak üzere Bakanlığımız Genel Sekreter Yardımcısı ile Kızılay Genel Sekreteri 24 Ocak 1964 günü Kıbrıs’a hareket etmişlerdir. Diğer taraftan Kızılay’ca da Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı nezdinde aynı maksatla gereken teşebbüsler yapılmaktadır. Bu itibarla Kıbrıs’a yardım malzemesi götürececek

²³ Dışışleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 21 Ocak 1964 tarih ve 740.402/243 (3132) sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4, Kıbrıs’a Gıda ve Malzeme Dosyası.

gemilerin seferlerinin salim bir şekilde ve aksamadan işleyebilmesinin temini, bu teşebbüslerimizin neticesi alınıp durum tavazzuh edince hâsıl olacağından Lefkoşa Büyükelçiliğimizden meselenin halledildiğine dair bir işaret alınmaya kadar 21 Ocak 1964 tarihli DZOPS1/21 sayılı mesajlarında bahse konu gemilerin hareketlerinin tehirini müsaadelerine arz ederim.”

Öte yandan Kıbrıs'taki Kızılay ekibinden alınan bilgiye göre adada hayvan yemi ithaline yönelik bir sınırlama söz konusu değildir ve bu yemler her türlü gümrük resminden muaftır. Ayrıca daha önceki toplantıda kararlaştırıldığı üzere bu hayvan yemlerinin Kızılhaç vasıtasıyla diğer maddeler yanında adaya girmesi de uygun bulunmuştur. Konuyla ilgili olarak Rumlar tarafından güçlük çıkarıldığı takdirde polis tarafından olaya müdahale edilecektir.²⁴ Bu arada Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir de Uluslararası Kızılhaç Komitesi'ne bir mesaj göndererek Rumlar tarafından uygulanmak istenen yardımların geç ulaşmasını veya geri gönderilmesine sebep olacak gümrük ve vergi zorlamaları karşısında tedbir alınmasını talep eder ve “Kıbrıs'ta Rumların 1963 Aralık ayından beri kadın, çocuk ve ihtiyarlar dâhil olmak üzere Türk cemaatine karşı giriştikleri ‘Genocide’ hareketi, mallarının tahrip edilerek 25.000’i aşkın Türk göçmeninin aç, susuz ve çıplak bir halde sefaletle terk edildikleri malumunuzdur. Şiddetle sindirilemeyen Türk cemaati iktisadi abluka ile açlığa ve susuzluğa mahkûm edilmektedir. Yedi günden beri ateşli silahların ateşi altına alınan 483 Türk’ün bulunduğu Bağlıköy ablukasında büyük ölçüde açlık ve susuzluk tehlikesi belirmiştir. Hayvanlar açlıktan ölmektedir. Bu bölge sıhhi imkânsızlıklar nedeniyle salgın hastalıkların tehdidi altındadır. Hastaneye götürülmekte olan bir Türk, Rumların ambulansa çıkış müsaadesi vermemesinden dolayı fazla kan kaybından ambulanda ölmüştür. 2 Aralık tarihinde gönderilen Kızılay yardım malzemesi muhtaç 25.000 göçmene kısıntıyla dağıtılmasına rağmen tamamen bitmiştir. Yeni talep karşısında gönderilecek yardım eşyası cins ve miktarlarını gösterir liste Rum makamlarına 14 Ocak’ta gönderilmiş ve müteaddit tekitlere rağmen bir ay sonra bu yardım

²⁴ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 6 Şubat 1964 tarih ve 186 (4504) sayılı yazı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4. Kıbrıs’a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

eşyalarının hemen hemen tamamının gümrüğe tabii tutulduğu ve bir kısmının reddedildiği resmen bildirilmiştir. Yiyecek sıkıntısı had safhaya erişmiş bulunmaktadır. Kızılay ve Kızılhaç yardımlarının bu şekilde adaya ithalini yasaklayan durumun Kızılhaç prensiplerine ve sivillerin korunması hakkındaki konvansiyonun 23. maddesine ve insanlık kaidelerine aykırı bulunması cihetiyle önlenmesi ve Kızılay yardımlarının mutlak surette gümrüksüz olarak tefrik yapılmadan adaya kabulünün teminini rica ederim.” der.

Kıbrıs’a 5. parti olarak gönderilen yardım malzemeleri ise 15.000 kilo margarin, 20.548 kilo makarna, 30.000 kilo kuru fasulye, 14.875 kilo pirinç, 10.195 kilo şeker, 15.000 kilo nohut, 25 kilo glikoz, 14.944 kilo bulgur, 15.000 kilo patates, 4.000 kilo zeytinyağı, 1.383 kilo rafine yağ, 12.688 kilo mercimek, 585 kilo pastırma, 3.802 kilo sucuk, 3.286 kilo iç bakla, 82 kilo baklava, 120 kilo beyaz peynir, 85 kilo nişasta, 175 kilo muhtelif çorbalık, 1.660 kilo börülce, 85 kilo arpa şehriye, 2.985 kilo bisküvi, 6 kilo kaşar peyniri, 10 kilo salça, 3.050 kilo muhtelif konserve, 5.045 kilo sabun, 2.000 kilo sabun tozu, 174.992 kilo un, ayrıca 140 erkek paltosu, 17 kadın kazağı, 2 pardösü, 2 kadın ceket, 1 meşin ceket, 2 kadın süveteri, 4 çocuk mantosu, 2.303 kilo muhtelif ilaç, 1.500 battaniye, 20 komple çadır, hastane için 225 kilo un, 135 kilo süt tozu, 59 kilo eritilmiş yağdan oluşmaktadır.²⁵ Aynı günlerde Kıbrıs’a yapılan yardım faaliyetleriyle ilgili olarak Mersin’den hareket eden yardım gemilerinden yardımların Mağusa’da gümrükten muaf ve sorunsuz olarak en kısa sürede limana çıkartılabilmesi amacıyla gümrük alanının nispeten daha rahat ve elverişli olan İngiliz askeri gümrük sahasına boşaltılabilmesi amacıyla İngiliz yetkililerle geçici bir anlaşma yapılır.²⁶ Yardım malzemelerinin geçici bir süre İngilizlere ait askeri gümrük alanına indirilmesine ise derhal başlanır ve ilk etapta un, bakliyat ve battaniyeden oluşan yardım

²⁵ Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından 3 Ocak 1964 tarihinde gönderilen 62 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

²⁶ Kıbrıs’taki Kızılay Yardım Ekibi tarafından Dışişleri Bakanlığı telsizine bildirilen 13 Ocak 1964 tarihli ve 76 sayılı mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

malzemeleri ve gıda yardımı bölgeye indirilir. Kızılay Yardım Ekibi adına gönderilen mesajda yaşanan durum şu sözlerle ifade edilir;²⁷

“1-Şu anda Mağusa limanında gıdayı tahliye etmekteyiz. Çok ağır şartlar altında çalışmaktayız. Gıdanın depolanması ve tevzii için bütün tedbirler alınmıştır. İngiliz Kızılhaç Teşkilatı tevzii murakabe etmek suretiyle bizlere gümrükten çıkarma imkânını sağlamıştır. Türk Büyükelçisi şu anda limanda tahliyeyi murakabe etmektedir. Türk cemaatinin mesul temsilaten limanda hazır bulunmaktadır. Kendileri azami gayret ve yardımı sarf etmektedirler. Bütün dünya basını ile yerli ve Türkiye basını tahliyeyi kamera ve film makineleri ile izlemektedirler. Kıbrıs Türklerinin morali Kızılay’ın yakın ilgisiyle fevkalade artmıştır.

Ada halkı büyük bir gıda sıkıntısıyla karşı karşıyadır. Türk köylerinin yediği ekmeğin bir numunesini gemilerle gelen müfettişimiz Nuri Aydınğöz’le gönderiyorum. Ayrıca mahalli gazetelerin Kızılay’la ilgili neşriyatını ihtiva eden nüshalarını gönderiyorum. Ekip Mağusa’da yerleşmiş olup Lefkoşa’daki Türk Sefareti ve Kızılay Hastanesi’yle devamlı irtibat halindedir. Cemaat temsilcilerinin ısrarla istedikleri gıda yardımı başta un olmak üzere her türlü gıda maddesiyle bilhassa battaniyedir. Bu sevkiyatta gönderilen battaniye ihtiyaca kâfi değildir. Halen adada 16.000 mülteci Türklerin mezkûr bulunduğu büyük kasabalara iltica etmiş durumdadır. İlticalar devam etmektedir. Gıdaya duyulan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Lefkoşa’daki Kızılay Hastanesi’nin ihtiyaçlarını karşıyoruz. Bundan sonraki gıda sevkiyatının mümkün olduğu takdirde büyük miktarlar halinde gönderilmesi zaruridir. Çünkü müsaade almakta çok büyük müşkülâtlarla karşılaşmaktayız. Bundan sonra zuhur edecek ilk fırsatta Kızılay’ın faaliyetine ait fotoğraf ve diğer dokümanları göndermeye çalışacağız. Ekip sıhhatte olup vazifesine devam etmektedir. Bizimle temas için sefaret tertibat almıştır. Talimatlarınızı telsizle gönderebilirsiniz...”

12 Ocak 1964 tarihinde 5. parti olarak Kıbrıs’a yapılan ve margarin, makarna, fasulye, pirinç, şeker, nohut, glikoz, bulgur, patates, zeytinyağı, Vita yağı, mercimek, pastırma, sucuk, baklava, beyazpeynir, nişasta, muhtelif çorbalık, börülce, şehriye, bisküvi, kaşar peyniri, salça, muhtelif konserve, sabun, sabun tozu, undan oluşa gıda yardımı yanında ayrıca palto, kazak, pardösü, ceket, süveter, manto, muhtelif ilaç, battaniye ve çadır da sevk edilmiştir. Bu arada Mağusa limanına gönderilmekte olan Kızılay yardım malzemelerinin limanda İngiliz askeri

²⁷ Kıbrıs’taki Kızılay Yardım Ekibi tarafından Dışişleri Bakanlığı telsizine bildirilen tarih ve sayısız mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

birliklerine ait kısma yönlendirilmesi ve böylece gümrük ve vergi muafiyeti yanında herhangi bir zorlukla da karşılaşılması yönünde İngiliz yetkililerle de anlaşmaya varılır ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı askeri gemilerle getirilen malzeme Mağusa'da İngiliz askeri rıhtımına çıkartılır. Malzemenin gümrükten çıkmasının ardından bunlar tekrar Kızılay yetkililerine teslim edilir. Mağusa'da bulunan Kızılay yetkilisi ise gönderdiği raporunda çok ağır şartlar altında çalıştıklarını; ancak adada yaşayan Türklerin büyük sıkıntı çektiklerini ve açlık yaşadıklarını belirterek 16 bin civarında mülteci Türk için gönderilen battaniye sayısının artırılmasını talep eder. Daha sonraki süreçte Mağusa limanının son derece yoğun olduğu ve yardım malzemelerinin daha seri indirilebilmesi için Larnaka limanına gönderilmesi gerektiği yönünde bir karar alınsa da Larnaka limanının bu iş için elverişli olmadığı anlaşıldığından bu projeden başlamadan vazgeçilir. İlk etapta havadan başlatılan ve ardından deniz yoluyla Mağusa'ya sevk edilen gıda yardımının daha seri olarak adaya götürülebilmesi amacıyla Kızılay tarafından Adana ve Mersin'de sadece Kıbrıs'a yönelik satın alma komisyonları oluşturulur. Adana, Mersin, İskenderun ve Gaziantep'ten temin edilen yaklaşık 147.5 ton ağırlığındaki un, bulgur, pirinç, mercimek, bakla, margarin, zeytinyağı, şeker, börülce, fasulye, sabun, makarna, ayrıca Kızılay Etimesgut depolarından gönderilen çeşitli yardım malzemeleri, bunlara ilaveten Konya'dan gelen 150 ton un, 5 bin battaniye ve 400 mahruti çadırdan oluşan yardım malzemesi Erdek ve Silivri isimli askeri gemilerle 12 Ocak 1964 tarihinde Mersin'den gönderilmeye başlanır ve 13 Ocak 1964 günü Mağusa'da Kıbrıs'taki Türk Kızılay heyetine teslim edilir.²⁸ Yardım malzemelerinin Mağusa'da indirilmesi sırasında faaliyetlere ayrıca Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özkul ve Müsteşar Nejat Uçtum da nezaret ederler.²⁹

Kızılay Müfettişi Nuri Aydıngöz adada yaşananları "...Büyük bir yerli ve yabancı gazeteci, filmci ve televizyoncu grubun ve halkın karşıladığı Kızılay gemileri Mağusa'da büyük heyecan ve sevgi gösterileri yaratmış olup ada

²⁸ KGMA. K-4637, 1964/9-4/Kıbrıs'a Gıda ve Malzeme.

²⁹ Kızılay İlk yardım Heyeti Müfettişi Nuri Aydıngöz imzasıyla 14 Ocak 1964 tarih ve 11 sayılı olarak gönderilen mesaj. KGMA. K-4637, 1964/9-4/Kıbrıs'a Gıda ve Malzeme

Türklerinin maneviyatlarını da yükseltmeye vesile olmuştur. Gazeteciler ve filmciler durmadan geminin boşaltmasını fotoğraflarla tespit etmişlerdir. Mağusa'daki Türk Kızılay Heyeti, Mağusa Türk cemaat heyeti başkanı ve hükümet komiseri ile yaptığımız toplantıda sayın genel merkezimizden ricalarını belirtmişler ve bunların iletilmesini rica etmişlerdir. Adanın muhtelif köylerinden göç eden 16.000 köylü Lefkoşa'daki cami ve okullara yerleştirilmişlerdir. Göç devam etmektedir. Bunların ve halen mahsur vaziyetteki köylülerin bütün ihtiyaçları aşağıda maddeler halinde arz edilmiştir; un, bulgur, pirinç, mercimek, iç bakla, margarin, zeytinyağı, şeker, bürölce, kuru fasulye, sabun, makarna, 5.000 adet battaniye, 400 adet mahruti çadır. Cemaat heyeti ve Türk Kızılay ekibi 10 kiloluk, 5 kiloluk mallarla giyim eşyası gönderilmemesini, gönderilecek maddelerin tevziata esas olmak üzere ton esas tutulmasını rica etmektedirler. Ada Türklerinin yemekte oldukları ekmek numunesinden bir parçası ilişik olarak takdim kılınmıştır.”³⁰ sözleriyle ifade eder.

Bu arada 7. parti olarak Gençlik vapuruyla Kıbrıs'a gönderilen 403 çuval kuru fasulye, 406 çuval pirinç, 910 çuval nohut, 432 çuval bulgur, 1.977 çuval mercimek, 2.345 teneke margarin, 4 teneke zeytinyağı, 8 sandık ilaç, 43 çuval karışık yardım malzemesi olmak üzere toplam 391.641 kilogram yardım malzemesi Kızılay Yardım Ekibi Temsilcisi Şerafettin Hakkatapan tarafından teslim alınmış ve gemiden indirilmiştir. 13 Nisan 1964 tarihinde 9. parti yardım grubu olarak Mersin'den Kıbrıs'a hareket eden Malazgirt şilebinde 827 kilo ve 1.837.993 lira tutarında yardım malzemesi bulunmaktadır. Ancak Dışişleri Bakanlığı'ndan alınan 5 Mayıs 1964 tarihli ve 1.573 sayılı yazıda Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs Delegasyonu Başkanı Max Stadler'in Lefkoşa'daki Türk Büyükelçiliğine gelerek adadaki Kıbrıs Türk toplumunun gıda ihtiyacını karşılamak üzere en geç 20 Mayıs 1964 tarihine kadar yetecek yardım malzemesi bulunduğunu belirtmesi kafalarda

³⁰ Kızılay İlk yardım Heyeti Müfettişi Nuri Aydınöz imzasıyla 14 Ocak 1964 tarih ve 11 sayılı olarak gönderilen mesaj. KGMA. K-4637, 1964/9-4/Kıbrıs'a Gıda ve Malzeme

tereddüt oluşturur.³¹ Bununla birlikte Dışışleri Bakanlığı'nın 30 Nisan 1964 tarihli ve 1.544 sayılı yazısında belirtildiğine göre Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Asbaşkanı tarafından yapılan açıklamada son gelen Kızılray yardımları ve Kıbrıs Türk toplumunun kendi öz imkânları ve kaynakları kullanılarak temin edilenlerle birlikte eldeki stokların ancak Mayıs ayı sonuna kadar yetebileceği belirtilmektedir. Aynı konuyla ilgili olarak Kızılray Genel Merkezi'ne gönderilen ihtiyaç listesine göre 2.250.000 lira tutarında 800 tonluk malzemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yardım malzemeleri yanında 400 ton un, 50 ton şeker, 35 ton yemeklik yağdan başka 2.300 battaniye, 200 çadır, 21.000 metre kumaş, keten ve basma ile 3.000 çift de çeşitli ebatlarda ayakkabı ihtiyaı bulunmaktadır ve bunlar da Kızılray tarafından temin edilerek gönderilecektir.³² Aynı rapora göre yurtiçinden olduğu kadar yurtdışında yaşayan vatandaşlardan da yardım etme konusunda talepler çoğalarak gelmektedir ve rneğin İsviçre'de bulunan Yeni İstanbul gazetesi sahibi Habip Törehan tarafından yapılan müracaatta 10 yataklı seyyar bir hastanenin derhal gönderilebileceği ifade edilmektedir. Aynı tarih itibarıyla Kıbrıs'tan daha önce yaralı ve hasta olarak Ankara'ya getirilen ve tedavileri tamamlanan 10 Kıbrıs Türk' de BEA havayolu şirketiyle Lefkoşa'ya gönderilmiştir.

Aynı günlerde Kızılray ile Kızılhaç arasında yapılan görüşmelerde konu ise adada sivillere yönelik olarak girişilen bazı tatsız saldırılardır ve her iki yardım kuruluşu bu sorunun ivedilikle çözülebilmesi amacıyla çaba sarf etmektedir,³³

“25 Mayıs tarihli telgrafınıza cevaben Lefkoşa'daki delegasyon başkanlığımızın teşebbüsü sonucu Kıbrıs Hükümet Başkanına bugün verdiğimiz mesajı bildirmekle şeref duyarız. Kıbrıs'ta belirli sivil halk elemanlarına yapılan mükerrer mukabeleyi misiller ve rehin almaların insanlık için ciddi problem olduğu hususunda ekselanslarının dikkatini çekmekle şeref duyarız. Bu tedbirleri resmen telin eden 18 Mayıs tarihli resmi beyanınıza ilişerek bilhassa üçüncü madde olmak üzere 1949 Cenevre

³¹ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılray Genel Merkezine gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 45 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/Kıbrıs'a Gıda ve Malzeme

³² Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılray Genel Merkezine gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 45 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/Kıbrıs'a Gıda ve Malzeme

³³ KGMA. UKK tarafından Kızılray Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir'e gönderilen 28 Mayıs 1964 tarihli telgraf.

Konvansiyonları ahkâmını ihlal eden rehin alma olaylarının önlenmesi için sorumlu makamlar nezdinde müdahalede bulunacağınızı umarız. Kayıpların aranması ve bilhassa Mağusa ve Dikelya’daki son olarak alınan 32 rehinenin bulunması hususunda Lefkoşa’daki delegemizin yetkili makamlarla işbirliği halindeki teşebbüsüne aynı zamanda aktif desteğinizi temin ettiğiniz takdirde müteşekkireceğiz stop derin saygılarımızla. Boissier (mesaj metni bitti.) İnsani görevimizin başarıya ulaşması için bütün ilgili tarafların desteği şarttır. Lefkoşa’daki delegasyonumuz rehinelere araştırılması ve serbest bırakılması hususunda Kıbrıs’taki Türk Cemaati yöneticilerinin isteklerine itaat etmeye gayret etmektedir. Kıbrıslı Türkler lehine yapılan müdahaleler sonucu Kıbrıs’taki delegasyonumuz muhtelif köylerde Mayıs ayı içerisinde 36 kayıp Türk’ün bulunmasını ve serbest bırakılmasını sağlamıştır. Derin saygılarla Boissier Uluslararası Kızılhaç Komitesi”

Öte yandan Kızılay tarafından Kıbrıs’a yardım faaliyetleri çerçevesinde Gençlik şilebiyle adaya gönderilen 11. parti yardım malzemeleri ve çeşitli gıda maddeleri Kıbrıs Rum makamları tarafından üç ayrı sınıflandırmaya tabii tutulur. Buna göre kuru fasulye, bulgur, nohut, mercimek, margarin ve pirinç gümrüksüz olarak, beyaz sabun, şeker, salça, çay, bisküvi, pazen, kaput bezi, basma, patiska ve çocuk ayakkabısı ise gümrük resmi ödenerek ithal edilecektir; ancak un, makarna, zeytinyağı, zeytin, yeşil sabun, konserve, temizleme tozu, erkek ve kadın ayakkabısı ise bunların Kıbrıs’ta da mevcut olması nedeniyle gemiden indirilmesine müsaade edilmez ve geri gönderilir. Ayrıca 13 Temmuz 1964 günü saat 19.00’da Mersin’den 950.910 kilo yardım malzemesiyle hareket eden söz konusu Gençlik isimli gemiden ithaline gümrüksüz müsaade edilen malzemelerden bir kısmı ancak 15 Temmuz 1964 günü Mağusa limanına indirilebilmiş ve gemideki 50 ton kuru fasulye, 50 ton bulgur, 100 ton mercimek, 100 ton nohut, 50 ton pirinç, 40 ton margarin ve 656 kilo ilaç dışındaki yardım malzemeleri daha sonra bilinmeyen sebeplerle Rumlar tarafından gemiye geri gönderilmiş, bunların limana çıkarılmasına müsaade edilmemiş ve gemiyle 29 Temmuz 1964 günü tekrar Mersin’e getirilmiştir. Bu arada Mağusa limanında çalışan Rum işçilerin kasten düşürdükleri 8 teneke margarinin tamamen kullanılamaz hale gelmiş olmasının

ardından³⁴ geminin tahliyesi de aynı şekilde bilinmeyen sebeplerle durdurulmuştur.³⁵

Daha sonraki günlerde Dışişleri Bakanlığı'nın da devreye girmesiyle fasulye, bulgur, nohut, mercimek, pirinç, margarinden oluşan toplam 390 ton civarındaki kuru fasulye, bulgur, nohut, mercimek ve margarinden oluşan yardım malzemesinin³⁶ gemiden indirilmesine 20 Temmuz 1964 günü başlanabilir ve gemideki ilaçların indirilmesine ise Rumlar tarafından kontrolleri yapıldıktan sonra 21 Temmuz 1964 günü itibarıyla müsaade edilir. 13 Temmuz 1964 günü Gençlik vapuruyla Kıbrıs'a götürülen yaklaşık 950 ton civarındaki çeşitli yardım malzemesinin Mağusa limanında indirilmesi ve Türk Cemaat Meclisi heyetine teslim edilmesi sırasında heyet tarafından da bazı zorluklar çıkartılması, ayrıca gönderilen 391.294 kilo yardımın bizzat tartılması ve 9.694 kilo eksik bulunması yeni sıkıntılara da neden olur. Kızılay yetkilileri tarafından malların çuvalı tartılacağı ve Türk ticaret hayatında bunun esas olduğunun belirtilmesi sonrasında yeniden tartılan malzemede ki noksan bu sefer 4.234 kiloya kadar düşer. Kızılay yetkilileri ise yardım malzemesinin eksik olmasının mümkün olmadığını, hatta birkaç yüz kilo fazla bulunacağı belirtilince örnek olarak bazı çuvaların tartılması yerine bütün yardım çuvallarının tek tek tartılmasına karar verilir ve sonuçta Kızılay yetkililerinin belirttiği üzere eksik olması bir yana 347 kiloluk bir fazlanın bulunduğu da ortaya çıkar. Konuyla ilgili olarak Gençlik gemisinde görevli olan Kızılay Müfettişi Nuri Aydıngöz bu hiç de hoş olmayan durumu raporunda “Şimdiye kadar yaptığımız seferlerde götürdüğümüz maddelerde daima fazlalık bulan Türk Cemaat Meclisi heyetine bunun sebebi sorulduğunda gayet samimane bu işin kendileri tarafından yapılmak istendiği, bu hususta da cemaat heyetince kendi içlerinde bir de ticaret servisi kurulduğunu, Mersin’de malın kendileri

³⁴ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 21 Temmuz 1964 tarih ve 272 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

³⁵ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 21 Temmuz 1964 tarih ve 274 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

³⁶ Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

tarafından alınarak Mağusa’da bir tüccara sevk edileceğini bildirmişlerdir. Bu suretle kendi işlerini kendilerinin görebileceklerini, hem de Kıbrıs’a ithalin daha kolay olacağını da bildirmişlerdir. Heyet Lefkoşa’daki hastanenin de lüzumsuz olduğunu, kendi genel hastanelerinin bu işi başarmakta olduğunu da sözlerine eklemişlerdir. Heyete bu hususa dair bir şey söylemeye yetkili olmadığını, genel merkezimize yazı ile müracaat etmelerini bildirdim. Heyet kurdukları ticaret servisi için genel merkezimize müracaat ettiklerini, henüz cevap alamadıklarını bildirmişlerdir. Malın tesliminde gördüğüm zorluğun da bu sebeplerle olduğu kanaatine vardığımı saygılarımla arz ederim.”³⁷ şeklinde aktarır. Gençlik gemisindeki makarnanın yüzeyinde böceklenmeler meydana geldiği, aynı şekilde 400 ton unun da muhtemelen bozulmaya başladığı anlaşılr ve durum Kızılay Müfettişi Nuri Aydıngöz tarafından telefonla Kızılay Genel Merkezi’ne bildirilir.³⁸ Nuri Aydıngöz ayrıca unun TMO tarafından, şekerin ise Şeker Şirketi tarafından geri alınması gerektiğini, makarnanın ise satış yoluyla derhal elden çıkarılması gerektiğini belirtir. Konuyla ilgili olarak daha sonra Kızılay Genel Sekreteri Babür Ardahan imzasıyla TMO Genel Müdürlüğüne bir yazı gönderilerek 8. parti olarak Kızılay tarafından Kıbrıs’a gönderilen yardım malzemesi içinde bulunan 401.401 kilo unun Rum makamları tarafından ithaline müsaade edilmediği, dolayısıyla Kıbrıs Türk makamlarına teslim edilemediği bildirilir ve Mersin’de Kızılay depolarında muhafaza altına alınan unların TMO tarafından geri alınması gerektiği, aksi takdirde bu unların uzun süre Mersin’de muhafaza edilmesinin mümkün olmadığı, TMO’nun “fevkalade ahvali dikkate alarak Kızılay Derneği’nin Kıbrıslı soydaşlarımıza daha çok yardımda bulunma imkânı vereceği tabiidir.” denilir. Ayrıca Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kıbrıs Bürosu sorumlusu N. Gözenoğlu imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen yazıda da Mağusa

³⁷ Müfettiş Nuri Aydıngöz tarafından Kızılay Başmüfettişliğine gönderilen 31 Temmuz 1964 tarih ve 273 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

³⁸ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kıbrıs Bürosu sorumlusu N. Gözenoğlu imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 13 Ağustos 1964 tarih ve 2972 sayılı yazı. Kızılay Genel Sekreteri Babür Ardahan imzasıyla TMO Genel Müdürlüğüne gönderilen 6 Ağustos 1964 tarih ve 22441 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

limanına çıkartılmayan 2 ton bisküvinin Mersin'e getirildiği ve Etimesgut depolarına nakledildiği belirtilir. Bu bisküvilerin bozulma ihtimali göz önüne alınarak Pendik, Muratdağı ve Çamkoru kamplarında kalan zayıf bünyeli öğrencilere yedirilmek üzere tahsis edilmesinin de uygun görüldüğü ve bisküvilerin bu kamplara gönderileceği belirtilir.

Bu arada Kıbrıs'a Yardım Komitesi adına Başmüfettiş Vekili N. Gözenoğlu imzasıyla yayımlanan 17 Ağustos 1964 tarihli yazıda TMO tarafından 401 ton unun geri alınmadığı, bu unun İçişleri Bakanlığı müsaadesiyle belediye rayiçleri esas alınarak Mersin ev Adana'da fırıncılara satılmasının kararlaştırıldığı, Şeker Fabrikası Anonim Şirketi tarafından 50.025 kilo şekerin geri alınacağı, bozulacağı belirtilen 50 ton makarnanın da yapılan kontrollerde daha üç ay dayanacağına ortaya çıkması üzerine bunların da satışa çıkartıldığı, diğer yardım malzemelerinin ise ikinci bir emre kadar Etimesgut'ta tutulacağı belirtilir. Kıbrıs Türklerine gönderilen yardım malzemelerinin Rumlar tarafından engellenmesi, yardım malzemelerinin gümrüksüz ithaline müsaade edilenler, gümrük resmi ödenerek adaya girmesine müsaade edilenler ve adaya girişine müsaade edilmeyenler olarak sınıflandırması ve yaşanan sıkıntılar nedeniyle Dışişleri Bakanlığı tarafından da harekete geçilir ve Rumların oldubitti olarak uygulamaya başladıkları bu kararın düzeltilmesi amacıyla ABD ve İngiltere hükümetleri yanında BM Genel Sekreteri ve Milletlerarası Kızılhaç teşkilatı nezdinde de girişimlerde bulunulur. Bunun bir sonucu olarak Washington Büyükelçiliği vasıtasıyla alınan cevabi bir yazıda Gençlik vapuruyla adaya gönderilen yardım malzemesinin indirilmeye başlandığı ve gümrük resimlerinin de Kızılhaç tarafından ödeneceği açıklanır. Aynı şekilde Cenevre Başkonsolosluğu'ndan alınan yazıda da yapılan sıkı ve çetin görüşmeler sonrasında Kızılay yardım malzemesi içinde bulunan 400 ton unun adaya girişine müsaade edildiği ve Türk antrepolarında muhafaza edilmesine izin verildiği, diğer malzeme ve yardım maddeleri için

pazarlık ve görüşmelerin devam ettiği bildirilir.³⁹ Kızılay ise kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla zaman zaman bültenler yayımlamaktadır;⁴⁰

“Kıbrıs Konusunda Kızılhaç Komitesi’nin Aldığı Çok Mühim Karar

Kıbrıs olaylarının başlangıcından beri Kızılay Derneği yardıma muhtaç durumda olan Kıbrıslı soydaşlarımıza her türlü yardım yapmaktadır. Bu cümleden olarak 11 Eylül 1964 tarihinde Cenevre’ye gitmiş olan Kızılay Yönetim Kurulu Üyesi Nermin Arpacıoğlu, Merkez Kurulu Üyesi Doçent Dr. Adile Ayda ve Gençlik Müdürü Dr. Mehmet Kengerli’den müteşekkil heyet Kızılay, Kızılhaçlar, Kızılarslan, Güneş Dernekleri Birliği İcra Komitesi ile yaptıkları temaslardan olumlu sonuçlar elde etmişlerdir. Pakistan Kızılhaç delegesi Yargıç Siddiki ile işbirliği yapan Kızılay Heyeti, Lig İcra Komitesinin 25 Eylül tarihli toplantısında Kıbrıs konusu hakkında aşağıdaki kararın alınmasını sağlamıştır;

‘Kıbrıs’taki durum Kızılhaç tarafından milletlerarası bir yardım yapılması ivedilik gerektiren beşeri ıstıraplara sebep olduğundan böyle bir durumda Dünya Kızılhaç Teşkilatı namına müdahalede bulunmak ve ıstırap çekenlere yardım etmek hususunda Milletlerarası Kızılhaç Komitesi yetkili bir makam teşkil ettiğinden, Kızılhaç, Kızılay, Kızılarslan ve Güneş Dernekleri Lig’i İcra Komitesi şimdiye kadar Milletlerarası Kızılhaç Komitesi tarafından yapılmış olan çalışmaları şükranla kaydeder. Kıbrıs’ta ihtiyaç içinde bulunmalara yardım sağlanması hususundaki gayretlerini teksif etmesini Milletlerarası Kızılhaç Komitesi’nden talep eder. Gelecekteki gayretlerinde Lig ‘in Milletlerarası Komiteyi tam bir şekilde destekleyeceğini ayrıca temin eder.’

Kıbrıs’taki soydaşlarımıza geniş ölçüde yardım yapabilmek için Türkiye Kızılay Derneğinin Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye Ulusal Verem Savaş Derneği ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği ile ortaklaşa hazırladığı Kıbrıs’a Yardım Pulu 1 Ekim’den itibaren kullanılmaya başlanacaktır.”

Aynı günlerde yaşanan bir başka gelişme ise Cenevre’de bulunan Nihat Erim tarafından Kıbrıs’a yardım edilmesi konusunda Kızılhaç temsilcileriyle bir görüşme yaşanmasıdır. 23 Aralık 1963 tarihinde başlamak suretiyle Ekim 1964 tarihi itibarıyla Kıbrıs Türklerine yardım amaçlı olarak uçak ve gemilerle 12 ayrı partide gönderilen yardım miktarı 10.273.607.68 lira tutarında 4.595 ton gıda maddesi ve

³⁹ Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığı’na gönderilen 21 Temmuz 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-2.777 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁴⁰ KGMA. Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 30 Eylül 1974 tarihli Haberler Bülteni

giyecek eşyası, ayrıca 595.641.56 lira değerinde 12.5 ton tıbbi malzeme, 1.642.000 lira değerinde 1.180 çadır ve 12.803 adet battaniye, 818.987.50 lira tutarında hastane malzemesi ve farklı sıhhi malzeme, ayrıca 312.000 liralık değişik harcamalardan oluşmaktadır ve yapılan toplam harcama 13.642.236.74 liradır.⁴¹ Söz konusu bu yardım faaliyetlerinin dışında Lefkoşa’da açılmış bulunan Kızılay hastanesinin istemiş olduğu bazı acil ve hassas tıbbi cihaz, malzeme ve ilaçlar da özellikle Dışişleri Bakanlığı kuryeleri vasıtasıyla adaya gönderilmiştir. Ancak Kıbrıslı Türk göçmenler için Türkiye’den Kızılay vasıtasıyla getirilen yardımlar da yeterli olmayacaktır;⁴²

“Burada (Ankara’da) temaslarda bulundum. Kızılay’dan giden yardımın bütün Kıbrıs Türklerine dağıtıldığını zannediyorlar burada. Hâlbuki bu yardım göçmenlere ancak yetiyor. Gelen de hep nohut, bulgur, pirinç gibi esas maddeler. Yağ yok, et yok, sebze yok, dayanılır mı buna? Dayanılmaz tabii. Bize bir kış daha geçirtmeyeceklerdi... Aradan iki kış daha geçti, dördüncü kışa giriyoruz. Dayan diyorlar dayanıyoruz işte. Fakat sonu ne olacak düşünen var mı bunu?”

Aynı günlerde Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük ve Türk Cemaati Meclisi Asbaşkanı Dr. Şemsi Kazım tarafından Kızılay Haftası münasebetiyle Lefkoşa Büyükelçiliği vasıtasıyla Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. F. Pamir’e bir mesaj gönderilir;⁴³

“...Kıbrıs Türk cemaatinin insanca yaşama haklarına göz dikenlerin 21 Aralık 1963 tarihinden bu yana giriştikleri insanlık dışı hareketlerine karşı anavatanımızın müşfik elinin Kızılay vasıtasıyla uzanması Türk toplumunun birlik ve beraberlik içinde yapmakta bulunduğu kurtuluş mücadelesine ve direnme gücüne en büyük destek ve enerji kaynağı olmuştur. Türk cemaatinin maruz kaldığı tecavüz olayları neticesinde evinden, barkından, maişet kaynaklarından mahrum edilen 55.000 ırkdaşımızın ıstıraplarına hadiselerin başından itibaren Kızılay Genel Merkezi’nin göstermiş olduğu insani alaka, hava ve deniz yoluyla Kıbrıs’a sevk etmekte olduğu gıda, giyim eşyası ve tıbbi

⁴¹ Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁴² Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş-Hatıralar Toplayış, Cilt 10, İstanbul, Aralık 2000, s. 262

⁴³ Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 9 Kasım 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-4.365 (37.488/711) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

malzeme ile Kıbrıs'ta kurduğu İlk Yardım Hastanesi'nin değeri her geçen gün bir kat daha artmaktadır. Kızılay Haftası münasebetiyle anavatandaki ırkdaşlarımıza ve Kızılay yetkililerine Kıbrıs Türklerine yapmakta bulundukları unutulmaz yardımdan dolayı şükran borcumuzu Kıbrıs Türkleri adına bildirmekten büyük bahtiyarlık duyarım..."

Ayrıca Lefkoşa Büyükelçiliği vasıtasıyla alınan bir başka yazıda Türk Cemaat Meclisi Asbaşkanı Dr. Şemsi Kazım ve Başkan Vekili Dr. Fazıl Küçük'ün Hamitmandres köyünde yaşamaya çalışan göçmenlerin kış mevsiminin yaklaşmasıyla birlikte sıkıntılarının daha da artması nedeniyle Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs Temsilcisi Max Stalder ve İngiliz Yüksek Komiseri Tümgeneral Sir Alc Bishop'a gönderdiği bir yazıdan bahsedilir,⁴⁴

" Hamitmandres köyünde 3.000'in üzerinde mültecinin barınak, battaniye ve ısınmak için sobaya muhtaç olduğu şüphesiz ki malumunuzdur. Kışın yaklaşması dolayısıyla bu insanların sefaletlerinin azaltılması için bir şeyler yapılması zaruridir. Mali kaynaklarımız ve elimizdeki imkânlar bu insanların ihtiyaçlarının karşılanması ve kendilerini bir kış daha çadır altında yaşamaktan kurtarmak için mevcut değildir. Bundan dolayı aşağıdaki malzemenin temini için size müracaat ediyoruz:

- 1- 10.000 battaniye, 2.000 soba, 500 çadır, 80 saç baraka**
- 2- Oluklu saç barakaların teminiyle ilgili olarak malzeme veya nakit yardımı şükranla karşılanacaktır. Kaba bir tahminle bu barakaların kurulması için 6.000'e ihtiyaç vardır.⁴⁵**
- 3- Bu konuya erken olarak eğilmemiz ve malzemenin temini için aynı veya nakdi yardım imkânlarını araştırmanız şükranla karşılanacaktır..."**

1965 yılının hemen başında Sümerbank Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen yazıda "Kıbrıs'taki muhtaç şahıslara dağıtılmak üzere talep edilen giyim eşyaları ile ilgili olarak bir albüm ve bir çift tabanı lastik fotinin" gönderildiği belirtilerek istenilen yünlu kumaş, gömleklik yünlu kumaş, kaput bezi ve patiskanın elde mevcut olduğu ve derhal teslim edilebileceği,

⁴⁴ 29 Eylül 1964 tarihli söz konusu mektupla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 7 Ekim 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-3.993 (33.760/429) sayılı yazı. Ayrıca Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 25 Kasım 1964 gün ve 4.622 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁴⁵ Yazıyı tercüme eden tarafından buraya "Ne cins para olduğu belirtilmemiştir." şeklinde bir not düşülmüştür; ancak bu para muhtemelen Sterlin olacaktır.

istenilen 1.500 çift lastik çizmenin ise temin edilemediği belirtilir.⁴⁶ Malatya Sümerbank Müdürlüğü kampanyaya 500.000 lira ile katılırken Kızılay İstiklal Şubesi, Burdur Kızılay Şubesi, Aşkale 4. Zırhlı Tugay Komutanlığı personeli, Burdur Er Eğitim Tugayı, Manavgat, Düzce, Erdemli, Uluborlu, Uzunköprü, Orhangazi, Burgaz, Sarıkamış, Tefenni, Dazkırı, Lüleburgaz, Akseki, Zeytinburnu, Ürgüp, Gelibolu, Reyhanlı, Kınık, Özalp, Tirebolu, Ilgaz, Hınıs, Erbaa, Torbalı, Bulancak, Düzce, Ödemiş, Amasya, Keban, Mengen, Kilis, Aşkale, Kırklareli, Pasinler, Gelendost, Çıldır, Saray, Manyas, Tuzluca, Nusaybin, Mürefte, Keban, Gümüşhacıköy, Keskin, Gölköy, Reyhanlı, Sultandağı, Kars, Çamlıdere⁴⁷, Serik, Ulukışla, Çayeli, Akçaabat, Çerkeş, Keşan, Edremit, Sungurlu, Hizan, Lalapaşa, Afşin, Akçakoca, Şebinkarahisar, Sungurlu, Sorgun, Divriği, Samsun, Polatlı ve köyleri, Saimbeyli ve köylerinden de yardımlar Kızılay vasıtasıyla gelmeye devam eder. Çamlıdere Kaymakamı Oktay Başer imzasıyla Ankara Valiliğine gönderilen yazıda "...İlçemizde Kaymakam Oktay Başer'in başkanlığında tali yardım komitesi kurulmuştur. İlçe tali yardım komitesi ilçe merkezinde ev ev dolaşarak yardım toplamak için ayrıca kadınlardan kurulu yardım toplama ekibi teşkil etmiştir. Bütün köylerde köy muhtarı ve ihtiyar heyetinin tabii ve müntahap üyelerinden müteşekkil yardım toplama ekipleri kurulmuştur. Kış mevsimi dolayısıyla yollar kapalı olduğundan gidilemeyen bazı köyler hariç diğer köylere bizzat kaymakam ve tali komite üyeleri giderek köylülerle konuşulmuş ve yapılacak yardımın kıymeti kendilerine açıklıkla anlatılmıştır. Komite üyelerinin bizzat gidemediği köylerde ise okul öğretmeninin, köy imamının ve köylerin sözü dinlenir şahıslarının kesif çalışmaları olmuştur. Komite ve yardım toplama ekiplerinin çok çalışmalarına rağmen toplanan bağış miktarı arzulanan seviyeye çıkmamıştır. Bunun sebebi ilçemizin iktisadi ve sosyal bünyesindeki karakteristik durumdur. İlçemiz köyleri

⁴⁶ Kıbrıs'a yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 13 Ocak 1965 tarih ve 250 (258/163) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

⁴⁷ KGMA. Çamlıdere Kaymakamı Oktay Başer imzasıyla 2 Nisan 1964 günü Ankara Valiliğine gönderilen 5/1189-1162 sayılı yazı.

dar ve dağlık arazide kurulmuş olup üzerinde yaşayan şahısları beslemek imkânından mahrumdur. Kadınlarla çocuklar ve çok yaşlı erkekler hariç köylerde kimseyi bulmak mümkün değildir. Çalışmak gücüne sahip kişiler Ankara ve Zonguldak gibi iş sahalarına gitmişlerdir. Bunlar senenin dini bayram günlerinde, ekim ve hasat günlerinde ancak köye gelmektedirler. Çalışan nüfusun dışında köyde kalanların %90'ı geçimini güçlükle sağlayacak durumdadır. Bu şahıslar ancak 25 kuruş ila 100 arasında bağış teklifinde bulunmaktadırlar. Hatta bazılarının fakirlik dolayısıyla duydukları mahcubiyetin tesiri altında yardım komitesinin köye geldiğini duyunca köyden uzaklaştıklarını da öğrenmiş bulunuyoruz. Bu şartlar altında bütün gayretini sarf eden yardım komitesi ancak 7.735 lira 95 kuruş toplayabilmiştir. Bu miktar Çamlıdere ilçesinde daha önce muhtelif gayelerle kurulan komitelerin erişemedikleri bir miktardır. Tali yardım komitesi il komitesinin kararına uyarak 31 Mart 1964 tarihinde faaliyetini durdurmuş ve elde bulunan 1.300 lirayı da 2 Nisan 1964 günü Çamlıdere Ziraat Bankası vasıtasıyla Ankara İş Bankası merkez şubesindeki 5739 numaralı hesaba göndermiştir...” denilir.

Yardımların yoğunluğu karşısında Ziraat Bankası Ankara Merkez Müdürlüğü de tedbir alır ve 9 Ocak 1964 tarihinde 8344 numaralı yeni bir hesap açmak zorunda kalır. Bu arada 231. Alay Komutanlığı, MKE Uçak Fabrikası çalışanlarına ait Biriktirme ve Yardımlaşma Derneği, Toprak ve Gübre Araştırma Kurumu gibi pek çok kurum ve kuruluşta çalışan vatandaşlar veya doğrudan vatandaşların kendileri yurdun dört bir yanından nakdi ve aynı yardımda bulunmaya devam ederler. Hemen aynı günlerde Genelkurmay Başkanlığı’nca Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine yapılacak yardım listesine 5.000 metre kaput bezi, 10.000 metre pazen kumaş, 10 metre basma kumaş, 10.000 metre gazlı bez, 5.000 adet fanila, 5.000 adet don, 1.500 adet palto, 1.000 adet pantolon, 2.000 adet ceket, 3.000 adet yüz havlusu, 11.000 çift çorap, 3.500 çift ayakkabı, 500 çift kadın ayakkabısı, 500 çift çocuk ayakkabısı ve 10 kilo sülfamit eklenmesi istenir ve bu liste 15 Ocak 1965

tarihinde ayrıca Lefkoşa Büyükelçiliğine de bildirir.⁴⁸ 22 Şubat 1965 itibarıyla Kıbrıs'a yapılan gıda yardımı sucuk, makarna, un, margarin, pirinç, şeker, kavurma, zeytin, konserve, salça, reçel, kakao, patates, bisküvi, sabun, bulgur, erik, hayvan yemi, pekmez, kuru üzüm gibi mutfak malzemeleri için 8.597.202 lira olur. Gönderilen giyim eşyası, battaniye, çadır, kumaş ve ayakkabı ise 4.905.909 lira değerindedir. "İstirapların dindirilmesi için dokuz aydan beri bütün sorumluluğu tek başına almış olan" Kızılay'ın Kıbrıs'a gönderdiği yardım malzemeleri arasında mevsime uygun sebze ve meyve yanında deniz ürünleri de bulunmaktadır. Örneğin Mart 1964 döneminde adaya 28 ton balık da gönderilir. Kızılay Genel Müdürlüğü bu dönemde bir yandan Lefkoşa'da açılan hastanenin devamlılığını sağlamak, öte yandan Kıbrıs'tan getirilen hasta ve yaralıların tedavi ve bakımlarını üstlenmek, ayrıca Türkiye'den Kıbrıs'a gidememiş başta öğrenciler olmak üzere Kıbrıs Türklerinin karınlarını doyurmak, onlara kalacak yer bulmak, Kıbrıs'a dönmelerini sağlamak ve yardım faaliyetlerini düzenlemekle meşguldür. Bu arada 6 Ocak 1964 günü Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'ndan Kıbrıs'la ilgili olarak harekete geçmesini talep eden Kızılay'ın bu girişimlerine 10 ay boyunca uluslararası kuruluşlardan hiçbir cevap gelmez. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'nın Kıbrıs konusunda bu dönemde yaptığı ilk icraat Aralık 1964 döneminde Erenköy'de 404 çocuğa yapılan yardımlar ve 16 Aralık 1964 günü Hamitköy'de 1.500 Türk göçmene yapılan yardımlardır. 7-15 Şubat 1964 döneminde Kızılhaç tarafından 2.200 kutu süt tozu ve 29 gaz sobası verilir.

1- St. John and Red Cross Joint Relief Cyprus Yardımları

Özellikle 1964 yılı içinde Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kıbrıs'ta üzerinde durulan esas sorunlardan birisi iki toplum arasındaki çatışmalarda kaybolanların bulunması ve çatışmaların önlenmesi amacıyla yapılan müdahalelerdir. Bu kapsamda Kızılhaç tarafından görevlendirilen bir kayıpları

⁴⁸ KİPİG tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 18 Ocak 1965 tarih ve 336 (2.215/168) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

bulma heyeti adadaki birçok köyde çalışmalara başlar ve sonuç olarak o güne kadar nerede olduğu bulunamayan 36 Kıbrıs Türk'ü de bulunur. Bununla birlikte adadaki durum hala sıkıntılı bir aşamadır ve Kızılhaç'a göre adadaki Barış Gücü'nün mevcudiyetine ve Kızılhaç yetkililerinin çabalarına rağmen "karşılıklı" rehin alma olayları devam etmektedir. Bu noktada Kızılhaç tarafından savaşan taraflara ve özellikle de Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios'a bir kere daha çağrıda bulunulur.⁴⁹ 1949 tarihli Cenevre Konvansiyonu'nun 3. maddesine aykırı rehine alma olaylarının önlenmesi konusunda kendisine de çağrı yapılan Makarios ise bunların önlenbilmesi amacıyla elinden gelen gayreti göstereceğini belirtir. Öte yandan İngiliz Kızılhaç Teşkilatı da Kızılay Genel Merkezi tarafından yapılan çağrıya verdiği cevapta 20 Kasım 1964 tarihinde derneklerine gönderilen Kızılay mektubunun büyük bir ilgi ve sempati ile alındığını; ancak İngiliz Kızılhaç Derneği'nin St. John ile yaptığı işbirliği çerçevesinde Kıbrıs adasındaki bir yıllık yardım faaliyeti kapsamında 44.000 Sterlin harcama yaptığını, Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından yapılan bazı masraflara iştirak edildiğini, ayrıca halen adada faal olarak çalışmakta olan bir Kızılhaç görevlisinin maaşının da kendileri tarafından ödendiğini, deniz aşırı masraflarının çeşitli sebeplerle ciddi meblağlara çıkması nedeniyle adadaki yardım faaliyetinin dışında bir yardımda bulunulamayacağı belirtilir.⁵⁰

21 Şubat 1964–27 Nisan 1964 arasında St. John and Red Cross Joint Relief Cyprus'dan alınan yardımlar ise yaklaşık 26.500 ton civarında şeker, yağ, tuz, süt tozu, çeşitli sebze tohumları, bakla yanında 646 metre haki kumaş olur.⁵¹ Amerikan-İngiliz yardımı olarak verilen 330 çadır ise Ortaköy, Hamitköy, Ağırdağ, Fota, Yeniceköy, Mora, Abohor, Ayakebir, Akıncılar, Templos, Limnidi, Erenköy, Madriya, Baf, Poli, Pelatusa, Antroliku, Larnaka, Köfünye ve Limasol'da dağıtılır.

⁴⁹ KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından yayımlanan 28 Mayıs 1964 tarihli ve 790b (19788) sayılı basın bülteni.

⁵⁰ KGMA. İngiliz Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 15 Aralık 1964 tarih ve 246 (54) sayılı yazı.

⁵¹ KGMA. K-4381, 1964–1967/9–4 Kıbrıs'a Dış Bağışlar.

Söz konusu çocuklar aynı dönemde Kızılay tarafından da çeşitli giyim eşyaları temin edilmiştir. Ayrıca 12–25 Aralık 1964 günü Hamitmandrez’de bulunan 14 yaşına kadar toplam 1.485 çocuk da Kızılay tarafından giydirilir ve ihtiyaçları karşılanır. Ayrıca 11 Ocak 1965 günü ise Lefkoşa’daki Kıbrıs Türk Çocuk Bakımevinde bulunan 36 çocuğun bütün ihtiyaçları karşılanır. 16 Şubat 1965 itibarıyla Uluslararası Kızılağaç Teşkilatı’nın 12 Ekim 1964 tarihli çağrısına olumlu cevap veren ülkeler ve yaptıkları İsviçre Frankı olarak yardımlar ise Güney Afrika (1.195 Frank), Avustralya (4.850 Frank), Kanada (21.500 Frank), Güney Kore (860 Frank), Ekvador (860 Frank), Amerika (43.000 Frank), Habeşistan (1.725 Frank), Finlandiya (2.000 Frank), İran (12.900 Frank), Japonya (4.300 Frank), Jamaika (300 Frank), Lübnan (250 Frank), Lüksemburg (1.000 Frank), Norveç (6.007 Frank), Yeni Zelanda (1.188 Frank), Hollanda (5.000 Frank), İsveç (10.000 Frank), İsviçre (30.000 Frank) ve Tayland (1.035 Frank) şeklindedir. Kızılay 10.000 liranın üzerinde yardımda bulunanlara birer mektup yazmak suretiyle teşekkür ederken yardım kampanyasına katılan bütün il, ilçe, kasaba ve köylere de şükran beratı verilmesi kararlaştırılır.

Kıbrıslı olup da Kıbrıs’la irtibatı kesilen ve herhangi bir yerden kredi veya burs alamayan öğrencilere de ayrıca her ay 150 liralık yardımda bulunulur. Bu arada Türk Cemaat Meclisi de devam eden olağanüstü şartlar ve bu durumun kış aylarında da devam edeceği düşüncesiyle 20 bin kişi üzerinden ve özellikle de mücahitlerin kışlık giyim eşyalarını karşılamak üzere Kızılay’dan haki renk pantolonluk ve ceketlik kumaş, yünlü gömleklik, yünlü fanila, kollu süveter, yünlü çorap, eldiven ve battaniye talebinde bulunur. Bu arada Türk Cemaat Meclisi Başkan Vekili Dr. Şemsi Kazım da Kızılay’a müracaat ederek Hamitmandrez köyünde 3.000’den fazla göçmenin barınma, ısınma, giyecek, soba ve yemek ihtiyaçlarının kış şartları da göz önüne alınarak karşılanmasını, mali kaynaklarının bu insanlara yardım etmeye ve bir kış daha çadır altında yaşamaktan kurtarmağa yeterli olmadığını belirterek 10.000 battaniye, 2.000 soba, 500 çadır, 80 çadır baraka talep eder. 9 Kasım 1964 tarihinde Kızılay Haftası nedeniyle bir mesaj yayımlayan Şemsi Kazım “Kıbrıs Türk cemaatinin insanca yaşama haklarına göz

dikenlerin 21 Aralık 1963 tarihinden bu yana giriştikleri insanlık dışı hareketlerine karşı anavatanımızın müşfik elinin Kızılay vasıtasıyla uzanması Türk toplumunun birlik ve beraberlik içinde yapmakta olduğu kurtuluş mücadelesine ve direnme gücüne en büyük destek ve enerji kaynağı olmuştur.” der. Kızılay’ın bu yardım faaliyetleri sırasında en büyük desteği gördüğü devlete ait kurumlar arasında TMO, Tekel Genel Müdürlüğü, Et-Balık Kurumu, Sümerbank, OYAK gibi teşekküller de bulunmaktadır. Yapılan faaliyetin aciliyeti nedeniyle Kızılay ilk dönemde özellikle derhal sevk edilmesi gereken gıda maddeleri ve palto, battaniye gibi ihtiyaçlar için Satın Alma Talimatı dışında bir yol izleyerek Yönetim Kurulu’na 1.000.000 liraya kadar mubayaa yetkisi verir ve bunları piyasadan temin eder ve adaya gönderir. Adaya 1964 yılında 18.011 battaniye gönderilirken bu rakam 1965 yılında 15.000 olur. Ayrıca 1200 de çadır gönderilmiş ve kurulmuştur. 21 Aralık 1963–31 Aralık 1964 döneminde Kızılay Genel Başkanlığı tarafından yardıma muhtaç durumdaki Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yapılan gıda yardımı ise 53.484 lira sucuk, 391.861.26 lira makarna, 1.019.058.50 lira margarin, 1.890.811.44 lira un, 679.241.83 lira pirinç, 916.531.30 lira kuru fasulye, 318.595.10 lira nohut, 354.401 lira yeşil mercimek, 147.334.58 lira zeytinyağı, 5.678 lira beyaz peynir, 726.620.91 lira toz şeker, 8.916.05 lira kavurma, 82.211.50 lira zeytin, 206.497.64 lira çeşitli konserve, 6.195.70 lira reçel, 5.015 lira salça, 97.768 lira çay, kahve ve kakao, 25.735.30 lira patates, 35.906 lira bisküvi, 278.721.25 lira sigara, 284.038.16 lira bakla, 112.506.63 lira börülce, 6.516 lira fûme dil, 135.906.20 lira balık, 149.733.72 lira sabun, 449.838.21 lira bulgur, 1.884.50 lira erik, 150.500 lira hayvan yemi, 48.477.80 lira pekmez, 2.940 lira kuru üzüm, 4.276.84 lira farklı gıda maddeleri⁵² olmak üzere toplam 8.597.202.42 liradır.⁵³ Aynı dönem içinde gıda yardımı dışında Kıbrıs Türklerine yönelik olarak toplam 4.905.909.33 lira tutarında giyecek yardımı da yapılmıştır ve bu yardım da 1.214.915.10 lira giyim eşyası bedeli, 2.256.802.35 lira battaniye, 642.564.13 lira çadır bedeli, 539.372.75 lira

⁵² Bu listeye tutarı 1.000 liradan az olan gıda maddeleri alınmamış ve bunlar bu şekilde toplanmıştır. Bununla birlikte küçük bedelli ödemeler de ayrı bir dosya halinde teslim edilmiştir.

⁵³ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

kumaş bedeli ve 252.255 lira ayakkabı bedeli olmak üzere toplam 4.905.909.33 liradır.⁵⁴ Kıbrıs Türklerine yardım amaçlı olarak muhtelif kuruluşlar ve yardımseverlerden de nakdi yardım yanında aynı bağış toplanmaktadır ve bunların toplamı da 1.146.271.30 liradır. Söz konusu bu yardımlar da 1. parti ile Kıbrıs'a 526.487.99 lira, 4. parti ile 1.492 lira, 7. parti ile 154.639.88 lira ve 8. parti ile de 463.651.43 lira olmak üzere toplam dört seferde 1.146.271.30 lira değerindedir.

2- 1964 Sonrası Dönemde Gönderilen Yardım Malzemesi

Kıbrıs Türklerine yardım olarak Kızılay tarafından 23 Aralık 1963 tarihinden itibaren başlatılan çok kapsamlı yardım faaliyeti çerçevesinde özellikle 1964 ve 1965 yıllarında yapılan yardımların karşılaştırmalı mukayesesi aşağıdaki gibidir. Orta sütündeki rakamlar 1964 yılı, en sağdaki sütunda bulunan rakamlar ise 1965 yılı yardımlarını göstermektedir.

Yardım Malzemesi	1964 Yılı	1965 Yılı
Battaniye	18.011 Adet	15.000 Adet
Çadır	1.200 Adet	
Kuru Fasulye	366 Ton	170 Ton
Bulgur	260 Ton	187 Ton
Nohut	296 Ton	165 Ton
Mercimek	398 Ton	183 Ton
Margarin	221 Ton	119 Ton
Pirinç	407 Ton	187 Ton
Zeytinyağı	39 Ton	
İlaç ve Sıhhi Malzeme	26 Ton	1.5 Ton
Kitap ve Kırtasiye	6 Ton	8 Ton
Şeker	332 Ton	129 Ton

⁵⁴ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

Un	1.687 Ton	
Makarna	267 Ton	
Salça	44 Ton	9 Ton
Konserve	48 Ton	
Giyim Eşyası	39 Ton	25 Ton
Ayakkabı	19 Ton	500 Kilo
Bakla	275 Ton	
Börülce	42 Ton	
Sabun	74 Ton	10 Ton
Zeytin	29 Ton	
Reçel	9 Ton	7 Ton
Bisküvi	13 Ton	5 Ton
Temizlik Tozu	7 Ton	5.5 Ton
Patiska	4.000 Metre	2.000 Metre
Kaput Bezi	29.000 Metre	10.000 Metre
Tuzlu Balık	54 Ton	
Palto	1.500 Adet	1.500 Adet
Çadır Bezi	2.000 Metre	8.000 Metre
Gömlenklik Kumaş	17.000 Metre	8.000 Metre
Fanila	12.000 Adet	8.000 Çift
Çorap	12.000 Çift	11.000 Çift
Erkek Kumaş	11.000 Metre	6.000 Metre
Patates	26 Ton	
Sigara	21 Ton	
Çay	3.5 Ton	3 Ton
Kahve	1 Ton	
Pantolon		1.000 Adet
Ceket		2.000 Adet
Havlu		3.000 Adet

Don		5.000 Adet
Keten		5.000 Metre
Kuru Üzüm	1 Ton	
Pekmez	2 Ton	
Pantolonluk Kumaş		
Hayvan Yemi	200 Ton	
Mısır	500 Kilo	
Şehriye	10 Ton	
Çocuk Maması	10 Ton	
Soğan	8 Ton	
İncir	2 Ton	
Tuz	2 Ton	
Tülbent		10.000 Metre
DDT	2 Ton	
Pazen	6.300 Metre	10.000 Metre
Basma	900 Metre	10.000 Metre
Çorbalık	13 Ton	
Sucuk	5 Ton	
Margarin	58 Ton	
Beyaz Peynir	2 Ton	
Kaşar Peyniri	2 Ton	
Sabun Tozu	2 Ton	
Eritilmiş Yağ	1 Ton	
Pastırma	500 Kilo	

Öte yandan 1965 yılının ilk ayında Makarios ve Rum hükümeti tarafından Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yapılan yardımlara çeşitli bahaneler ileri sürülmesi ve gönderilen yardım malzemelerinin adaya kabul edilmeyerek geri gönderilmesi konusunda bir gelişme yaşanır ve Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı'ndan alınan 20

Kasım 1964 tarihli yazıya göre “UKK delegesi Bay Max Stalder ve Birleşmiş Milletler ilgililerinin temasları neticesinde Makarios hükümetinden Kıbrıs’ta işsiz ve barıksız kalan Kıbrıs Türklerine bundan böyle Türkiye Kızılay Derneğince gönderilecek yardım malzemelerinin gümrüğe tabii tutulmadan adaya sokulması için gerekli müsaade alınmıştır. Bu karar güç şartlar altında adada yaşayan Kıbrıs Türklerinin durumunu geniş çapta düzelterek mahiyettedir. Uluslararası Kızılhaç Komitesi’nin bu sonbaharda 102 milli Kızılhaç derneğine Kıbrıs için yaptığı yardım çağrısının neticesi olarak takriben 110.000 İsviçre Frankı toplanmıştır. Altı aydan beri adada görevli olan Bay Max Stalder adadan ayrılmış olup yerine 1964 Ocak ayında Komite adına ilk müdahaleyi yapan Bay Jacques Ruff tayin edilmiştir...”⁵⁵ denilir.

1966 yılı için Türk Cemaat Meclisi tarafından Türkiye’nin Lefkoşa Büyükelçiliği aracılığıyla Kızılay’dan talep ettiği gıda ve giyim maddeleri ise 820 ton pirinç, 820 ton fasulye, 415 ton bakla, 415 ton börülce, 415 ton nohut, 415 ton mercimek, 820 ton margarin, 620 ton donmuş et ve 200 ton donmuş balık, 160 ton süt tozu, 820 ton bulgur, 20.000 metre yünlü kumaş, 30.000 metre yünlü gömleklik kumaş, 20.000 adet yünlü fanila, 20.000 adet tire fanila, 5.000 adet battaniye, 10.000 çift çocuk ayakkabısı, 5.000 metre çadır bezinden oluşmaktadır. Bunlardan pirinç, fasulye, bakla, börülce, nohut, mercimek, margarin, süt tozu, donmuş et ve donmuş balık gümrüğe tabi değildir. Buna karşılık bulgur %12, yünlü kumaş, yünlü gömleklik kumaş %30, yünlü fanila ve tire fanila ise %46, battaniye % 35, çadır bezi %8 ve çocuk ayakkabısı da çiftinde 250 Mils olmak üzere gümrüğe tabidir. Bu yardım malzemelerinin toplamı ise mahalli toptan fiyatlar esas alınmak koşuluyla 645.925 Sterlin tutmaktadır. 1966 yılı itibarıyla Kızılay yardımları Lefkoşa, Girne ve Erenköy bölgesi %52, Limasol %10, Baf %10, Larnaka %10, Mağusa %10 ve Lefke %8 şeklindedir. Lefkoşa, Girne ve Erenköy bölgesinde bu yardımlardan istifade edenler 14.797 mücahit ve mücahit ailesi, 2.131 muhtaç göçmenler, 372

⁵⁵ KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 2 Aralık 1979 tarih ve 74 sayılı yazı.

şehit, kayıp ve malul ailesi, 934 yoksullar, 2.512 gönüllü işçiler, 4.640 Lefkoşa'ya bağlı köyler olmak üzere toplam 25.386 kişiye yöneliktir. Birleşmiş Milletler tarafından yardıma ihtiyaç duyan Türk göçmenlerin sayısı ise aynı dönemde Lefkoşa 14.021, Baf 6.094, Limasol 3.066, Larnaka 1878 ve Mağusa 864 kişi olarak tespit edilir. Birleşmiş Milletlerin Kızılay yardımına ihtiyaç duyan göçmen ve muhtaçların sayısı ile ilgili hazırladığı rapor ise Lefkoşa'da 31.470, Baf'ta 11.811, Limasol'da 5.433, Larnaka'da 3.617 ve Mağusa'da 6.848 olmak üzere toplam 59.179 göçmen ve muhtaçtır. Aynı yıl Kızılay'dan Kıbrıs için talep edilen pirinç, donmuş et ve balık, süt tozu, battaniye, ayakkabı gibi ihtiyaçlar için 645.925 sterlin ayrılmıştır. Talep edilenler arasında 20 bin ayakkabı, 5 bin battaniye, 5 bin çadır bezi, 40 bin fanila, 30 bin metre yünlü gömleklik kumaş, 6.200 ton yiyecek de bulunmaktadır.

Özellikle 1966 yılından itibaren Kızılay yardım kampanyaları neticesinde vatandaşların bağışladığı depolarda muazzam miktarda giyim eşyası toplanmaya başlanır. Aralık 1966 itibarıyla depolarda 800 çuval çeşitli giyim eşyası, 2.000 manto ve palto, 1.000 pardösü, 1.000 sandık ayakkabı, ayrıca Mersin deposunda da 810 sandık ayakkabı, gömlek ve battaniye bulunmaktadır. Kızılay bu yardımlarına devam ederken aynı şekilde gemilerle Türkiye'ye getirilen hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerine de her türlü desteği verir. Onların İskenderun limanından alınmaları, Ankara'ya getirilmeleri, hastalık ve yaralarının durumuna göre Ankara'da veya İstanbul'da hastanelere sevk edilmeleri, durumları daha iyi olanların otellere yerleştirilmeleri, hastaneden çıkanların Kıbrıs'a dönünceye kadar mağduriyetlerinin önlenmesi, otellerde barındırılmaları, haftalık veya aylık bir para verilmesi ve uçak veya gemilerle adaya gönderilmelerini planlayan hep Kızılay olur. Bu hastalar arasında Çamlıca ve Kızılcahamam kaplıcalarında tedaviye gönderilenler de bulunmaktadır. Aynı şekilde Lefkoşa'da Kıbrıs Türk Tütünleri Limited Şirketi Müdürlüğü görevini yapmakta olan 1908 İstanbul doğumlu Halil Cüneyt Cıvay gibi Kıbrıs Rum idaresi tarafından "istenmeyen adam" ilan edilen ve sadece üzerindeki elbiselerle adadan zorla çıkartılan ve adaya sokulmayan Kıbrıs Türklerine de

yardımlar devam eder.⁵⁶ Bu şekilde Aralık 1965-Şubat 1966 devresinde ayda 300 lira olmak üzere Kızılay tarafından Kıbrıs Fonu'ndan aktarılan para 31.500 lira olur. Kızılay faaliyetlerinin minnet ve şükranla anıldığı, Kıbrıs'ta 14 aydan bu yana faaliyette bulunan Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nin faaliyetlerini yerinde görmek, Kızılay'ın o güne kadar Kıbrıs'a yönelik olarak yaptığı yaklaşık 17.5 milyon lira tutarındaki yardımlarının nerelere, ne şekilde dağıtıldığını yerinde görmek amacıyla 9 Mart 1965 tarihinde Kızılay Genel Merkez Kurulu Üyesi Hayrettin Vardar ve Başmüfettiş Niyazi Gözenoğlu tarafından gerçekleştirilen Kıbrıs gezisinin “en medeni ihtiyaçlarını tatminden dahi mahrum olan talihsiz fakat cesur, azim dolu, kudret dolu” Kıbrıs Türklerinin maneviyatlarını kuvvetlendirdiği göz önüne alınarak bu ziyaretlerin tekrarlanması gündeme gelir. Söz konusu iki Kızılay yetkilisi 9 Mart 1965 tarihinde Ankara'dan Lefkoşa'ya giderken yalnız değillerdir ve yanlarında bir süredir Ankara'da tedavi görmekte olan Kıbrıslı mücahitlerden Cemal Salih'i de götürürler. Uçağa binmesinden hemen önce kısa bir konuşma yapan Hayrettin Vardar Kıbrıs'ta olayların başlamasıyla beraber Kızılay'ın Kıbrıslı soydaşlarımıza yardım elini uzattığını, Türk ulusundan gördüğü yakın ilgi ve yürekten bağışlarla Kıbrıs'a bugüne kadar yapılan 17.5 milyon liralık yardımlara ilaveten Kıbrıs Rum hükümetinden müsaade çıktığı takdirde yeniden 4 milyon liralık yiyecek, giyecek ve ilaç yardımlarının sevke hazır olarak müsaade için hazır beklediğini açıklamış, Türk ulusunun ve Türk Kızılay'ının Kıbrıs Türklerini haklı ana davalarında kendilerini sonuna kadar maddi ve manevi bütün güçleriyle destekleyeceklerini belirtmiştir. Öte yandan yaklaşık 20 gün boyunca Kıbrıs'ta Kızılay faaliyetlerini denetleyen ve incelemelerde bulunan iki kişilik söz konusu Kızılay ekibi 9 Mart 1965 günü ayrıldıkları Ankara'ya 1 Nisan 1965 tarihinde dönerler. Kızılay dergisine Kıbrıs'la ilgili gözlemlerini aktaran Hayrettin Vardar “Kıbrıs'ta Türk kesiminde sık sık rastlanan, zaman zaman tehlikeli durumlar gösteren salgın hastalıklar ancak Türk doktorlarının yaptıkları hayatları pahasına

⁵⁶ Dışişleri Bakanlığı KİPİG Şubesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 22 Temmuz 1966 tarih ve 448 (25.478/615) sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

insanüstü mücadele ve gayretlerle önlenebilmektedir. Kızılay hastanemizin yanı sıra Kıbrıslı Türk doktorları da hastane haline getirdikleri bir tütün deposunda geceyi gündüze katarak gönüllü olarak çalışmaktadırlar. Kıbrıslı Türkler Kıbrıs'tan yetişen ve şimdi yabancı ülkelerde çalışmakta olan Kıbrıslı Türk doktorların bu ölüm dirim savaşında başuçlarında olmamalarından duydukları üzüntüleri belirterek Kızılay sağlık ekiplerine her fırsatta şükranlarını ifade etmektedirler... Makarios hükümeti gönderdiğimiz ayakkabı ve kazakları harp aracı olarak kabul ediyor ve dağıtmıyor. Normal 2500 kaloriye karşılık ancak 800–1100 kalori karşılığı gıda dağıtımına müsaade ediyor. Türklere Makarios hükümeti bazı gıdaları parasıyla dahi olsa verdirtmiyor...” der.

Bunun doğal bir sonucu olarak da yardım faaliyetlerine çok geniş bir alanda devam eden Kızılay tarafından 9 Ağustos 1966 tarihinde alınan bir kararla “...Kıbrıs'ta Türk kesimlerinde her şeyin Kızılay'dan geldiğini, Kızılay lafının günde üç öğün zikredilen bir kelime olduğunu” da yakından görmek, ayrıca Lefkoşa İlk Yardım Hastanesi'nin kuruluşundan itibaren yapılan masrafların gönderilen bütün sağlık ekiplerinin görev yaptıkları mevsim ve dönem dikkate alınarak karşılaştırmalı mukayesesinin yapılması, gerek şahıs olarak gerekse yapılan sıhhi müdahale açısından ekiplerde görev yapanların karşılaştırmalı tetkik edilmesi, hastanenin Kıbrıs ve Kıbrıs Türkleri açısından faydası ve oynadığı rol, Kıbrıs Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanı Osman Örek ve Fazıl Plümer'in Ankara ziyaretlerinde Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir'den Kıbrıs Türklerine yönelik talepleri, ayrıca Kızılay hastanesinin Lefkoşa-Girne arasında kalan ve Kıbrıs Türk Alay Komutanlığı kontrolünde bulunan Boğaz bölgesine taşınması ve bölgede yeni bir dispanser açılması, Kıbrıs'ta Kızılay tarafından stok malzeme muhafaza edilmesi, 23 Aralık 1963 tarihinden itibaren Kıbrıs Türklerine yönelik olarak toplam 17 parti halinde gönderilen yardım eşyasının dağıtım şekli, gerçek hak sahiplerine ne derece ulaştığı, yaşanan sorunlar ve görülen aksaklıklarla gerçek hak sahiplerinin yerinde tespit edilmesi, Kıbrıs'tan çeşitli sebeplerle iade edilen başta balık olmak üzere giyim eşyaları ve kumaşların adaya yeniden

gönderilmesi hususunun görüşülmesi ve karara bağlanması konularında yerinde tetkik ve çalışmalarda bulunmak üzere bir Kızılay müfettişi görevlendirilir ve yaklaşık 40 gün devam ederek 2 Ağustos 1966 Salı günü tamamlanan görevle ilgili olarak 24 Haziran 1966 günü Ankara'dan uçakla hareketle aynı gün Lefkoşa'da çalışmalarına başlar.⁵⁷ Bu arada Kızılay Genel Başkanlığı'nı da ziyaret eden Osman Örek adada Kıbrıs Türklerine yönelik olarak Kızılay tarafından gerçekleştirilen yardımlardan övgüyle söz ederek “Daima yardımlarınızı bekliyoruz. Türk milletinin hamiyet severliği sonsuzdur. Kızılay her zaman kara gün dostu olduğunu göstermiştir. Türk milletine ve Kızılay'a güveniyoruz. Yeni yardımlarınızı bekleyeceğiz.” der.

1967 Mart ayında Türkiye'ye getirilenler arasında 21 Aralık 1963 döneminde Kaymaklı çarpışmalarında hayatını kaybeden Beden Eğitimi öğretmeni Hüseyin Ruso'nun kanser tedavisi görmesi gereken ve daha önce Kızılay tarafından 3 defa daha Ankara'ya getirilip Ahmet Antiçer Kanser Hastanesi'nde tedavi gören annesi Zehra Ahmet Ruso da bulunmaktadır.⁵⁸ Hasta daha sonra dördüncü defa tedavi amacıyla Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne sevk edilir ve tedavisi süresince kendisine ayrıca maddi yardımda da bulunulur. Ahmet Antiçer Kanser Hastanesi'nin Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne devredilmesi nedeniyle hastanın burada ücretsiz olarak tedavi edilmesinin mümkün olmadığı belirtilir ve hastanın tedavi sürecinde herhangi bir ücret ödmeden tedavi edilmesi ve ayrıca kişisel harcamalarıyla ilgili olarak da “münasip bir miktar” yardım yapılması sağlanır.⁵⁹ 1968 Haziran-Eylül döneminde adadan getirtilerek hastaneye yatırılan, ayakta tedavi gören ve aylık bağlanan Kıbrıs Türklerinin sayısı ise Haziran ayında

⁵⁷ Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

⁵⁸ Dışişleri Bakanlığı KİPİG Başkan Yardımcısı Tahir Şentürk imzasıyla 11 Mart 1967 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 101 (9476) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

⁵⁹ Dışişleri Bakanlığı KİPİG Başkan Yardımcısı Tahir Şentürk imzasıyla 11 Mart 1967 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 101 (9476) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

54, Temmuz ayında 46, Ağustos ayında 45 ve Eylül ayında 43 Kıbrıslı Türk olmak üzere 188 olur ve bunlar için Kızılay tarafından yapılan harcama ise 118.650.40 liradır. Adaya 19. parti gıda yardımı için 1.708.500 lira değerinde 750 ton yiyecek ihalesi yapılır ve bunun 350 tonluk kısmı 958.625 lira değerinde battaniye, kumaş ve muhtelif giyim eşyasıyla birlikte 18 Ocak 1968 günü adaya sevk edilir. Adaya 20. parti yardım ise 5 Haziran 1969 günü Aldemir isimli motorla Mersin'den hareketle gönderilir ve bu yardım 6 Mayıs 1969 günü Mağusa limanında Aldemir gemisi adına Necati Kayalp tarafından tahliye edilir ve Mağusa kaza amiri İsmet besim ve ambar sorumlusu Süleyman Mustafa tarafından teslim alınır.⁶⁰ Bu yardım paketinde 436.068 kilo ve 1.099.246 lira değerinde 4.815 çuval, 75 sandıktan oluşur. Bu yardım malzemesi 1.755 çuvalda 140 ton kırmızı mercimek, 629 çuvalda 50 ton bulgur, 805 çuvalda 79 ton nohut, 1.626 çuvalda 158 ton kuru fasulyeden oluşmaktadır. Yardım paketinde ayrıca toplam 75 sandıkta 10.000 atlet ve 10.000 de patiska don vardır.

Bu yardımların dışında Kızılay'ın Kıbrıs'a yönelik bir başka yardımı daha söz konusudur ve 22 Aralık 1969 günü Limasol'da meydana gelen ve 147 Türk evinin de hasar görmesine neden olan tayfunla ilgili olarak da Kızılay devreye girer ve 4 balıkçı teknisinin hasara uğradığı, 35 aracın kullanılamaz hale geldiği ve 23 Limasollu Türk'ün de yaralandığı tayfunla ilgili olarak Kızılay ilk etapta 2.000 sterlin karşılığı para yardımında bulunur. Kıbrıs'tan gelen yaralı ve hastaların tedavileri daha sonraki yıllarda da aynı şekilde devam eder. Bunların içinde 1965 yılında gelip 5 yıldır tedavi gören Havva Gültekin gibi hastalar da bulunmaktadır. 1974 yılında ise Kıbrıs'a yönelik olarak 100.000 kişiye yetecek yardım sağlanır. Bu yardımın maddi karşılığı ise 14.000.000 lira olur. Bu dönemde Mersin'de bir ana depo, Lefkoşa'da bir ikmal ve dağıtım merkezi, Girne'de ise bu merkeze bağlı bir ikmal Amirliği kuran Kızılay yardımların adaya daha seri ve düzenli yapılmasını sağlar. Aynı dönemde Mersin'de 200 yataklı Kızılay Harp Hastanesi kurulurken Lefkoşa'daki hastane de takviye edilir. Kan merkezlerinin de işbirliğiyle bu

⁶⁰ KGMA. K-5142, 1969/9-4 Kıbrıs'a Yardım 20. Parti Dosyası.

hastaneler son derece yoğun biçimde hizmet verirler. Aynı dönemde Kızılay ayrıca harp esirlerinin tespiti, bunların haberleşmesi, ayrıca kayıpların aranması konularında da Kızılhaç ile işbirliği yapar. Bu konuda faaliyetleri düzenleyebilmek amacıyla Kızılay Genel Merkezi'nde Ulusal Araştırma Bürosu da açılmıştır. Aynı dönemde Kızılay tarafından Yunan ve Kıbrıslı Rum savaş esirlerine de çeşitli giyim eşyası, mutfak malzemesi, sağlık yardımı gibi yardımlarda bulunulmuştur. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Mersin'de açılan ve daha sonra Tarsus'a nakledilen Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde toplam 592 hasta ve yaralıya hizmet verilmiştir. Aynı dönemde Lefkoşa'daki hastanede de 2.888 hasta ve yaralıya tıbbi müdahalede bulunulmuştur.

3- Yurtdışında Tedavileri Yaptırılan Kıbrıs Türkleri

Tedavisi Türkiye şartlarında mümkün olmayan pek çok hasta ve yaralı da Kızılay tarafından Londra ve Edinburg'daki hastanelere gönderilirler. Örneğin Kızılay Genel Başkanlığı tarafından alınan 26 Şubat 1964 ve 196 sayılı kararla 21 Aralık 1963 kanlı Noel saldırılarında yaralanan ve tedavi masraflarının son derece yüksek olması nedeniyle Londra'ya kadar trenle sevk edilmesine ve Londra'da bulunan Kıbrıs Türk Cemiyeti tarafından tedavisi yaptırılacak olan Hüseyin Halil Salih'e yol masraflarının Kıbrıs Yardım Fonu'ndan karşılanması uygun görüldüğünden 5.000 lira ödenmesi karara bağlanır.⁶¹ Bu arada Kızılay tarafından Türkiye'de tedavi imkânı olmayan hasta ve yaralılar için yurtdışı bağlantıları da yapılır. Bu şekilde İngiltere'ye gönderilen Kıbrıs Türklerinden birisi de Hüseyin Halil Salih olur;⁶²

“...Hüseyin Halil Salih 1 Mart 1964 günü buraya salimen gelmiştir. Maalesef ertesi gün sabaha kadar buradaki Kıbrıs Türk Cemiyeti konuyla ilgili olarak bir haber alamadığından Hüseyin Halil Salih'i karşılayan kimse

⁶¹ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

⁶² İngiltere Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel sekreteri Adnan Öztürk adına gönderilen 6 Mart 1964 tarih ve EB/SEG/MM.6.902 (12.000) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

olmamıştır. Bizim teşkilatımız sizin Lady Limerick’e yaptığınız müracaattan sonra Göçmen Dairesi tarafından bilgilendirilmiştir. Pazartesi günü bizim merkezde Hüseyin Halil Salih’i karşılamak üzere Kıbrıs Türk Derneği yetkilileriyle anlaşmaya vardık. Söz konusu kişi İngilizce bilmediğinden bu son derece önemli bir husustur. 2 Mart 1964 Salı günü öğleden sonra St. George Hastanesi’nde Hüseyin Halil Salih’in hemşerilerinden birinin refakatinde muayenesinin yapılabilmesi için de randevu aldık.

Şüphesiz ki biz ona buradayken yardımcı olabilmek için elimizden geleni yapacağız ve en iyi şekilde tedavi edilmesini sağlamaya çalışacağız. Bununla birlikte bu konuda pek çok tecrübe yaşadığımızdan özellikle yurtdışından gelen hastaların Ulusal Sağlık Sigortası bağlamında burada tedavi olabilmelerinin pek de kolay olmadığını ve İngiltere Kızılhaç Teşkilatı’nın özel tıbbi tedavi yaptırmak için bir sermayesinin bulunmadığını da belirtmek istiyoruz. Hastaneden randevu alabilmek için hastanın masraflarını şimdilik biz üstlenmek zorundayız fakat ilerleyen zamanlarda hastane masrafları daha da yükselecektir. Bu konuyu hastaya yardımcı olabilmek amacıyla toplantılar yaptığımız Kıbrıs Türk Cemiyeti yetkilileriyle de tartıştık ve bir dereceye kadar yardımcı olmalarına rağmen eğer hasta hastaneye kabul edilirse bütün masraflarını karşılayamayacaklarını belirttiler. Bize kalırsa söz konusu hasta buraya gönderilmeden önce Türkiye’de hastane masraflarının nasıl karşılanacağı tespit edilmeliydi. Bu konuyla ilgili olarak hangi tedbirlerin alındığını bize de bildirirseniz memnun oluruz. Doktorların hastaya yardımcı olacaklarını umuyoruz. Buraya geldiğinde yemek yiyemeyecek durumdaydı ve bitmiş görünüyordu. Kıbrıs Türk Cemiyeti temsilcileri Hüseyin Halil Salih için Cemiyet binası yakınlarında yatacak bir yer bulacaklarını ve yanında biraz yiyecek bulunduğunu da bize taahhüt ettiler. Hemşerilerine Türkçe bir şeyler söyleyememek herhalde onun için çok büyük acı olsa gerek.”

Bu hasta ve yaralıların tedavilerinin Türkiye’de yapılamadığına dair bir raporla müracaatları sonrasında yurtdışında tedavi edilmeleri hususu 24 Eylül 1965 sonrasında Türk Cemaat Meclisi tarafından da kabul edilir. Ancak 12 Ağustos 1966’da Peristerona köyünden Mustafa Derviş ve Mustafa Arif gibi bazı kimselerin bizzat Dr. Fazıl Küçük, Türkiye Büyükelçiliği, Kızılay Genel Müdürlüğü, TMT Bayraktarlığı ve Genel Komite Sekreterliğine müracaat ederek kendilerini acındırdıkları ve haksız bir şekilde yardım almaya çalıştıkları da tespit edilecektir. Ayrıca Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı tarafından “Kıbrıs Dışına

Gönderilen Şahıslar ve Yaralılar Hakkında Muhtıra” hazırlanarak bu konu belli bir esasa bağlanır;⁶³

“1- Tedavi maksadıyla Türkiye’ye giden mücahitlerle yine tedavi maksadıyla giden mücahit ailelerinin seyahat ve tedavi masrafları, tedavilerine Kıbrıs’ta imkân görülmediğine dair Cemaat’imizden (Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi) alacakları resmi hastane raporunu havi olmaları şartıyla karşılanacaktır.

2- Burslu öğrencilere şimdiye kadar uygulanan esaslara göre burs verilmesine devam olunacaktır.

3- Kendi imkânlarıyla tahsil maksadıyla Türkiye’ye giden öğrencilere Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından kendi imkânlarıyla yardım yapılması evveleminde Cemaat’imizin mukaddem iznine bağlı olmalıdır. Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı tarafından Dernek Başkanına gönderilen 24 Eylül 1965 tarihli yazıda tespit edilmiş olan esaslara riayet edilmesi mütalaa olunmuştur.

4- Mücahit ve mücahit ailelerinin dışında cemaatimize mensup tedavi maksadıyla Türkiye’ye gitmeleri için Kıbrıs’ta tedavilerine imkân görülmediğine dair resmi bir hastane raporuna sahip olmaları hususundaki eski tathikata riayet edilmesine itina gösterilmesi zaruri görülmektedir.

5- Türkiye’nin dış temsilciliklerine ister Türkiye’ye, ister Kıbrıs’a gitmek için müracaat eden Kıbrıs Türklerinin yardım taleplerini isaf etmek önemli mesele yaratmaktadır. Bu sebepten ötürü bu şekildeki yardım taleplerinin isafı imkânlarının araştırılmasından evvel bu gibi durumlara meydan verilmemesinin sağlanması gerekmektedir. Her ne kadar Kıbrıslı ırkdaşlarımızın ada dışına çıkmaları cemaatimizin izni altında olmaktaysa da cemaatimizin bilgisi dışında ada dışına yapılan seyahatler de vuku bulabilmektedir. Cemaatimizin bilgisi dışında ada dışına çıkanların ister Türkiye’ye gidiş, ister adaya dönüş talepleri prensip itibarıyla karşılanmayacaktır. Cemaatimizin bilgisi tahtinde ve kendi şahsi imkânlarıyla ada dışına seyahate çıkmış olanların adaya geri dönmeleri için bilet ücretlerinin karşılanması cemaatimizin izniyle ve mevzuubahis kimsenin bu yardımın karşılığını adaya döndüğünde cemaatimize ödeyecek mali kudrette olması şartıyla yerine getirilecektir. Bu şekilde cemaate ilgililer tarafından ödenen karşılıklar özel bir fonda muhafaza edilecek ve bu fonda biriken meblağ mali yılbaşında cemaatimizin emrine verilmek üzere yıllık bütçeden tenkis edilecektir. Tenkis edilen meblağ masrafı karşılayan makama iade edilecektir.

6- Diğer taraftan Türkiye’ye gitmek üzere adadan ayrılan bazı Kıbrıslı arkadaşlarımız bilhassa geçit yeri olan Beyrut’ta Türkiye Büyükelçiliğine müracaat ederek Türkiye’ye gitmek için maddi yardım talebinde bulunmaktadırlar. Yukarıda da belirtildiği gibi bu taleplerin önlenmesinin

⁶³ KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs’a Yardım Dosyası

isabetli olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple böyle bir vaziye meydana vermemek için adadan Türkiye'ye gidecek olan Kıbrıslı ırkdaşlarımızın Türkiye'ye kadar seyahatlerine ait uçak biletlerini almadan ayrılmamalarını, aksi takdirde Türkiye temsilciliklerince seyahatlerinin geri kalan kısmının temini maksadıyla vaki olacak yardım taleplerinin karşılanmayacağını bilmelerinde fayda görülmektedir.

7- Yukarıdaki kategorilerin dışında kalan Türkiye'deki Kıbrıslı ırkdaşlarımız herhangi bir yardım talebinde bulunacak olurlarsa bunların durumları evveleminde Kıbrıs'a dönmeleri ve bunun için Kıbrıs'ta gerekli maddi imkânlarla sahip olup olmadıkları zaviyesinden ele alınarak bu husus cemaatimizden tahkik edilecektir.

8- Her halükarda Türkiye'de bulunan herhangi bir Kıbrıslı ırkdaşımıza yardım mevzuubahis olduğu zaman bu yardımın miktarı hiçbir şekilde adadan Türkiye'ye bir göçü teşvik edecek seviyede olmayacaktır.”

Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı tarafından ayrıca Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne de daha önce 24 Eylül 1965 tarihinde gönderilen bir karara bağlı olarak Mayıs 1966 tarihinde yeni bir yazı gönderilerek yapılacak yardımlar konusunda bazı önemli hususlar bir kere daha hatırlatılır;⁶⁴

“1- Türkiye'ye tahsile giden öğrencilerin Kıbrıs'taki ailelerinin mali durumları iyi olanlara hiçbir mali yardım yapılmayacaktır. Kıbrıs'taki aileleri muhtaç ve ihtiyaçlı durumda oldukları tespit edilen öğrencilere ise gerekli yardımın yapılmasına devam edilecektir.

2- KTKD tarafından veya dernek aracılığıyla hiçbir Kıbrıslı öğrenciye burs verilmeyecektir. Bu gibi müracaatlar doğrudan doğruya Türk Cemaat Meclisi Maarif Dairesi Müdürlüğüne yapılacak ve burslar Maarif Müdürlüğünün tavsiyesine göre verilecektir.

3- Türkiye'ye tedavi olmak veya herhangi bir maksatla giden vatandaşlara durumları ne olursa olsun Türk Cemaat Meclisi'nin bilgisi dışında Kıbrıs Türk Kültür Derneği veya Kızılay Genel Başkanlığı ile diğer müesseseler tarafından herhangi bir yardım yapılmayacaktır. Bu gibi taleplerin ya reddedilmesi veya Türk Cemaat Meclisi'nden durumları hakkında mütalaa alındıktan sonra gereğinin yapılması yoluna gidilmesi icap etmektedir.”

⁶⁴ KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası

B- KIBRIS'A YARDIM KOMİTESİ VE YARDIM FAALİYETLERİ

Kıbrıs'a Yardım Komitesi'nin faaliyete geçmesinin ardından Kızılay'ın şubelerinin ve temsilcilerinin bulunduğu Anadolu sathındaki toplam 620 merkeze tebliğler gönderilerek bütün yardımların tek bir çatı altında toplanacağı bildirilir;⁶⁵

“Kıbrıs'taki acı ve elim hadiselerin bugünkü tablosu; 150'yi mütevaciz ölü ve yine 150'yi mütevaciz ne olduğu tespit edilemeyen ölü veya yaralı veya kayıp malını mülkünü terke mecbur edilmiş ve emince yerlere sığınmış 30.000'imütevaciz muhacir ve nihayet işleriyle irtibatını keserek haksız ve zalim mütevacizlere karşı müdafaa durumuna geçmiş muhasara altında insan gruplarıdır. Bu şartlar altında davalarının koruyucusu olarak hizmete girmiş olan bütün bir Türk cemaatinin ıstırapları herkesin takdir edeceği kadar açıktır. Maalesef bu şen'i tecavüzlerin kurbanları olan insanlara bugüne kadar Türk milleti ve Kızılay'dan gayri hiçbir kimsenin şefkat eli uzanmamıştır. Kıbrıs'a yardım konusunda bütün Türk milletinin kararlı ve heyecanlı olduğu her gün daha kuvvetle belirmektedir. Birçok vilayetlerden asil milletimizin tabii hasletlerinin tercümanı olan yardım haberleri genel merkezimize gelmiştir. Diğer şubelerin de aynı vasıflara haiz haberlerine intizar etmekteyiz.

Kıbrıs'a yardımın çok müstacel bir mahiyet arz etmesi hasebiyle henüz kampanya semeresinin tatminkâr neticelerini genel merkeze ulaştırmamış olan bölgelerde bilhassa valilerimizin kampanya işleriyle daha yakından alakalarını insani ve milli vazife olarak rica ederiz. Hem insanlık hem de milli bir vazife şuurunun semeresi olduğundan şüphe etmediğimiz bu çalışmalarda lütfedip vazife almış muhterem şahısların insanlık ve kardeşlik hizmetlerinde gurur verici mesailerini temenni eder, yakında neşredilecek olan listelerimizin tekâmülünden evvel kendileri tarafından tatminkâr bulunacak seviyelerdeki Kıbrıs'a yardım kampanyası neticelerini genel merkeze bildirmelerini, bu durumun kaymakamlıklara da acele tamimini rica ederim.”

Aynı konuyla ilgili olarak bütün bakanlıklara da resmi tebligatta bulunulur ve il ve ilçelerde vali veya kaymakamın başkanlığında Maliye, Özel idare, Belediye, meslek teşekkülleri ve Kızılay şube başkanından oluşan Kıbrıs'a Yardım Komitesi'ne her türlü desteğin ve kolaylığın sağlanması istenir.⁶⁶ Komitenin kurulmasının ve yurt genelinde duyurulmasının hemen ardından yardımlar da gelmeye başlar. Gelen yardımlar arasında Gelibolu'dan gönderilen 200 teneke tuzlu

⁶⁵ KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Adnan Öztrak imzasıyla bütün valilikler ve kaymakamlıklara gönderilen 20 Şubat 1964 gün ve 21939 sayılı mesaj.

⁶⁶KGMA. K-4710, Z.6183, 1964/9-4/1 Kıbrıs.

balık, Beyoğlu İstiklal Şubesi personelinin kendi cebinden yaptığı 2.270 ve İstanbulluların 10 bin liralık yardımı, Karaca Tiyatrosu'nda sergilenen Keloğlan isimli oyunun bir günlük hâsılatı olan 7745 lira, ayrıca Kent Oyuncuları tarafından yapılan 3 bin lira yardım da bulunmaktadır. Böylece Beyoğlu'nda bir günde toplam 42.214 lira yardım toplanmış olur.⁶⁷ Kıbrıs'a Yardım Komitesi vasıtasıyla yapılan yardım çalışmalarına Ankara İli Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığı da şüphesiz katılır ve Ziraat Bankası Ankara Yenişehir Şubesi'nde açılan Kızılay, Kıbrıs'a Yardım Komitesi Başkanlığı, Türkiye İş Bankası ve Türk Silahlı Kuvvetleri hesaplarında ayrı ayrı 3.245. 993. 45 lira, 164.142.65 lira, 41.225.25 lira ve 283.653.13 lira olmak üzere toplam 3.734.014. 48 lira toplanmış durumdadır.⁶⁸

Bu çerçevede Ankara merkezli olarak yapılan yardımların bazıları Ankara Esnaf Dernekleri Birliği tarafından hazırlanan rapora göre aşağıdaki gibidir;

“Kıbrıs’taki Soydaşlarımız İçin Yardımda Bulunan Derneklerin Listesidir.

<u>Tesekkülün Adı</u>	<u>Yapılan Yardım Miktarı</u>	<u>Yatırılan Yer</u>
Bakkallar ve Bayiler	500 TL	T.İş Bankası Anafartalar Şubesi
Kuyumcular ve Saatçiler	3095 TL	T.İş Bankası 5739 Hesaba
Kuaförler	735 TL	T.İş Bankası 5739 Hesaba
Tiftikçiler ve Yüncüler	250 TL	Ankara İl Yardım Komitesi
Beypazarı Kavaflar ve		
Yemeniciler	303 TL	Kazada Yardım Komitesi
Kuru Kahveciler	1150 TL	Kızılay’a
Umum Gazete Bayi ve		
Satıcıları	285 TL	T.İş Bankası 5739 Hesaba
Ankara Kefalet		
Kooperatifi	1000 TL	T.İş Bankası 5739 Hesaba
Kasaplar Derneği	4000 TL	T.İş Bankası 5739 Hesaba

⁶⁷ KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

⁶⁸ KGMA. Ziraat Bankası Ankara Yenişehir Şubesi'nin Ankara Ticaret Odası'na gönderdiği 27 Şubat 1964 tarih ve 1439/125 sayılı yazısı.

Demirciler	2500 TL	T.İş Bankası 5739 Hesaba
TEST Konfederasyonu	5000 TL	T.İş Bankası 5739 Hesaba
Pastacılar ve Kahveciler	500 TL	T.İş Bankası 5739 Hesaba
Keskin Esnaf ve		
Sanatkârlar	11400 TL	T.İş Bankası Yenişehir Şubesi 5739
Elektrik Teknisyenleri	100 TL	T.İş Bankası 4203 S. Makbuz
Marangoz Esnafı	4650 TL	T.İş Bankası 5739 Hesaba
Marangoz Esnafı		
Komitesi	1000 TL	Kızılay Merkezi 108033 Makbuzla
Pazarıcı Esnafı Koruma ve		
Kalkındırma Derneği	1176.65 TL	Ziraat Bankası Yenişehir Şub.
Yekûn		37.644.65 TL”

Aynı şekilde yurdun dört bir yanında toplanmaya başlanan Kıbrıs Türklerine yönelik aynı ve nakdi yardımlar Kızılay tarafından açılan hesaplarda toplanmaya başlanır. Bu yardım kampanyasına destek veren Kızılay şubelerinden birisi de Kızılay Üsküdar Şubesi olur;

“Üsküdar İlçesinden Kıbrıslı Soydaşlarımıza Yapılan Yardım Miktarını Gösterir Liste

1- Ziraat Bankası Üsküdar Şubesi vasıtasıyla Ziraat Bankası Ankara Şubesi 311 numaralı Kızılay hesabına 14.000 lira 29 Ocak 1964 tarihinde Merkez Müdürlüğü 5732 hesabından aktarılmıştır.

2- Ziraat Bankası Üsküdar Şubesi vasıtasıyla Ziraat Bankası Ankara Şubesi 411 Kızılay hesabına 10.000 lira 6 Şubat 1964 tarihinde Merkez Müdürlüğü 5732 hesabından aktarılmıştır.

3- Ziraat Bankası Üsküdar Şubesi vasıtasıyla Ziraat Bankası Ankara Şubesi 655 numaralı hesabından 10.500 lira 2 Mart 1964 tarihinde Merkez Müdürlüğü 8344 hesabından aktarılmıştır.

Yekûn: 34.500 Türk Lirası

Ziraat Bankası Üsküdar Şubesi 12318 sayılı hesaba yatırılmayıp başka yerlere yatırılan yardım miktarı 18.309.75 Türk Lirası

Umumi Yekûn: 52.809.75 Türk Lirası”

Öte yandan Kızılay tarafından başlatılan yardım kampanyalarına en çok destek veren birimlerden birisi de Kızılay İstanbul Kan Merkezi olacaktır. 1957 yılından bu yana faaliyette bulunan bu merkez Kıbrıs'ta hadiselerin başlamasının ardından İstanbul Kan Merkezi Müdürü ve Baştabibi Dr. Rüştü Turgul

başkanlığında hummalı bir çabanın içine girer. Bu kapsamda Kızılay tarafından yapılan “Kıbrıs gazileri için kan anonsu” yüzlerce vatandaşın kan merkezinin önünde kuyruklar oluşturmaya neden olacaktır. 12 yaşından 70 yaşına kadar yüzlerce insanın kapılara akın ettiği bu heyecanlı günlerde belki de en çok heyecanlanan ve duygulananlar ise her gün binlerce insanla karşılaşan Kızılay Kan Merkezi görevlisi, doktor ve hemşireler olacaktır. Sadece iki günde 450 kişinin kan verdiği ve gece saat 03.00’e kadar faaliyetine devam eden merkezde hemşireler Hayriye Öner ve Nazan Tepecik ise durumdan son derece mutlu ve gururludurlar. İstanbul Kan Merkezi yanında örneğin Kızılay Çanakkale Şubesi de hummalı bir çabanın içine girer ve başta Çanakkale Öğretmen Okulu, Sağlık Koleji ve Çanakkale Lisesi olmak üzere pek çok farklı noktada kan bağışı toplamaya başlar. Bu kampanyaya katılanlar arasında İhsan Sakatlaş, Kadir Metin Düzaltan, Nimet Şaşmaz, Yusuf Ziya Özdemir, Alaattin Ulus, Süleyman Ayhan, Muhtar Elibol, Emine Aydın, Erdoğan Sezgin, İbrahim Kılış, Okan Göksan, Cemal Saydam, Şeref Erdoğan, Ahmet Özsoy, Ahmet Keleşoğlu, Muhterem Sayılğan, Mustafa Keskin, Mehmet Ertuğrul, Jale Alacan, Müjgân Dümer, Ayhan Ercan, Nilüfer Tütüncü, Seyhan Tavukçu, Hülya Doğan, Mestur Başaran, Muammer Kartal, Savaş Emlek, Enver Türkoğlu, Emin Çapkan, Muammer Anıl, Özkan Pamir, Ali Dönmez, Ahmet Akyol, Eyüp Ünalır, Uğur Öden, Ali Karakaçoğlu, Süleyman Kaban, İsmail İşcan, Hüseyin Lehak, Cemal Saylam, İlhan Özüğürlü, İbrahim Bulut, Mehmet Tokgöz, İbrahim Acun, Ramazan Baran, Süleyman Avcı, Mustafa Taşdelen, Halit Hıgılı, Mehmet Kumtepe, Ahmet Öztürk, Ahmet Şenkaya, Ramazan Öztürk, Ahmet Özel, Hayrettin Özay, Metin Ertok, Hüseyin Güven, Sami Erol, Sami Şahin, Ahmet Gülşen, Hasan Durusun, İbrahim Öztürk ve Zeki Güney ilk sırada yer alırlar.

Bu arada Ankara Cezaevi Müdürü başta olmak üzere mahkûmlar ve gardiyanlar da Kıbrıs Türklerine yardım amacıyla toplam 309 şişe kan bağışında bulunurlar. Kızılay Ankara Kan Merkezi ise başta İller Bankası personeli, Yenişehir Kız Öğrenci Yurdu’nda kalan kız öğrenciler, Yüksek Öğretmen Okulu, Gazi Eğitim Enstitüsü, Sekreterlik Okulu, Konservatuar, Sağlık Koleji, Veteriner Fakültesi ve

Güzel Sanatlar Fakültesi personeli ve bu okullarda okuyan öğrenciler, ayrıca Havacılık Kulübü, Mas Otobüs Firması personelinden kan bağışı alırlar. İstanbul Kan Merkezi'ne ise ayrıca Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası çalışanları 43 şişe, Babaeski Güney Kışlası 240 şişe, Haydarpaşa Lisesi personeli ve öğrencileri 246 şişe, İstanbul Teknik Üniversitesi çalışanları ve öğrencileri 267 şişe, Bakırköy Lisesi 113 şişe, İstanbul Erkek Lisesi 63 şişe, İslam Enstitüsü 26 şişe, İmroz gemisi mensupları 26 şişe, İlk Yardım Hastanesi mensupları 9 şişe kan bağışında bulunurlar. Ayrıca Çorlu Asker Hastanesi 10 şişe, Çanakkale Devlet Hastanesi 18 şişe ve vatandaşlar da 40 şişe kan bağışında bulunur.

Nazilli'den Kızılay'a müracaat eden Ahmet Karaş isimli bir vatandaş ise "Kıbrıs'ta şehit olan anne ve babaların yoksul çocuklarını Ankara'ya getirip Kızılay'ın ve yetiştirme yurdunun bakacağını gazetelerden okudum ve duydum. Çok yerinde olan bu işinizden dolayı sizlere ne kadar teşekkür etsem azdır. Çok isabetli ve çok yerinde bir karardır. Ben Nazilli'de lokantacıyım. İşim iyidir. Şahsıma ait bir evim de vardır. Ben ve eşim 40 yaşından aşkınız. Hiç evladımız olmamıştır. Bu Kıbrıs'tan gelecek çocuklardan bir tanesini de ben almak istiyorum. Temelli evlatlık yapacağım ve üzerime derhal geçireceğim. Yalnız almak istediğim çocukta arzu ettiğim hususları zatiâlinize bildireyim de ona göre bana cevap yazmanızı rica ederim. Almak istediğim çocuk kız çocuğu olmalı. Anası ve babası olmamalı. Almak istediğim kız çocuğu 2-5 yaşları arasında olmalı. Muvafakat edildiği takdirde bizzat eşim ve ben Ankara'ya kadar gelip çocuğu bizzat kendimiz almak istiyoruz."⁶⁹ şeklinde bir müracaatta bulunarak Kıbrıs Türklerine kendi çapında yardımcı olmaya çalışır. 9 Kasım 1964 günü Modern Türk Müziği sanatçıları tarafından Devlet Konser Salonu'nda yapılan gösteride de devlet protokolüne ayrılmış 76 koltuk da dâhil olmak üzere 798 bilet satışı gerçekleştirilmiş ve Kıbrıs'a yardım temin edilmiştir. Aynı şekilde Almanya'nın Hamburg şehrinde bulunan 38 Türk, Hindenburg'ring'den 15 Türk işçisi de dahil

⁶⁹ 28 Nisan 1964 tarihinde Ahmet Karaş tarafından Kızılay'a yapılan 16.784 sayılı müracaat. KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

olmak üzere Abbas Özdem, Feryoz Sancak, Halit Can, İnsak Yıldırım, Ahmet Karaman, Yakup Bekirkaya, Şaban Çakır, Cemal Karabulut, Sabri Külünk, Hasan Civelek, Mehmet Üzülmöz, Hüseyin Aydın, Hamdi Manken, Cevat Bahar, Ahmet Onur, Salih Capik, Yusuf Berber, İsmet (?), Şevket Can, Ahmet Tunca, Hami Gemici, Mustafa Kus, Aziz Kılınç, Rahmi Şenocak, Şükrü Nefes, Ahmet Satır, Halil Sever, Alaettin Soğuksu, İsmail İnan, Osman Doğan, Yusuf Kahraman, Kaya Turhan, Ziya Yıldırım, Nusret Mat, Mustafa Kocaaslan, Mustafa Yazıcı, Ali Ünal, Cafer Utku ve İbrahim Külüng Kıbrıs'a yardım edebilmek için aralarında topladıkları 630 Markı ve 500 lirayı Ankara'ya gönderirler ve "21-22 Aralık tarihli gecede Kıbrıs'ta insan hafızasının dahi kabul edemeyeceği tecavüzler vatandaşlarımızın olduğu gibi anavatandan uzakta olan bizleri de sonsuz eleme düşürmüş bulunuyor. Ailemizden ve sevgili vatanımızdan uzak olan bizler Kıbrıs hadiselerini dikkat ve ehemmiyetle takip ediyor ve tecavüze uğrayan Türk vatandaşlarımızın acılarını bütün kalbimizle paylaşıyoruz..."⁷⁰ dedikten sonra "Kısa dalga Ankara Radyosu'nda Almanya'da çalışan ve sayısı 20 bini aşan işçilere bu teşebbüslerinin duyurulması için mektuplarının okunmasını" isterler.⁷¹ Almanya'nın Hindenburg bölgesinden yazan İhsan Mum, Hasan Akbulut, Yılmaz Mum, Ziya Sarıkaya, Yusuf Polat, Yusuf Kartal, Yusuf Dura, Mustafa Bektaş, Ahmet Okumuş, Raşit Ünlüca, Vahdettin Yüksel, Haşim Uyar, Halil Bıykoğlu, M. Ali Can, Hayrullah Dandin de posta yoluyla Kıbrıs Türklerine yardım olarak 500 lira gönderirler.⁷² 20 Ocak 1964 günü Kızılay adına Adnan Öztrak'a yazan İsmail Simit ise "Sayın kıymetli, vatansever ve Türk evladı sonsuz selamlarımızı sunar, ellerinizden öperim. Yaptığınız Kıbrıslı soydaşlarımıza yakın alaka yardım ve çalışmalarınıza çok sevindik. Bütün Belçika Türk işçilerinin kalbinde bir heyecanla anılmaktasın. Sayın Kıymetli Adnan Bey, ben Kars,

⁷⁰ 6 Ocak 1964 tarihinde Hamburg'dan 38 Türk işçisi adına gönderilen 1.197 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

⁷¹ KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

⁷² 14 Ocak 1964 tarihinde Dr. Fikret Pamir adına gönderilen 8.353 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

Arpaçay, oğuzlu köyünden bir köylü çiftçi çocuğuyum. Tahsilim ilkokul mezunuyum. Yalnız kalbim ve bütün inancım vatanla, milletle beraberdir. Şimdilik Belçika maden ocaklarında çalışmaktayız. Kıymetli Adnan Bey şunu iyi bilmek lazımdır ki Türk işçisini en zor yerlerde çalıştırmak ve en az para vermektedirler. Bunu yazmamda sizlerin bu işlerle alakadar olmadığınızı biliyorum. Yalnız mümkünse bu işlerle lüzum görülürse resmi bir gazete vermeniz arz olunur. Bütün işçi arkadaşımız Kıbrıs için yardım etmek istiyorlar. Yazdığım şu lüzumsuz sözlerin karşılığını vermen senin yüksek vicdanın içinden gelen bir milli duygusuna bağlıdır. ‘Adam sende, bir köylü çocuğudur. Tanımıyorum, yazmasam ne olacak?’ demeyin. Ben sizleri hiç tanıımıyorum. Yalnız yaptığınız konuşmaları radyodan dinledim. Çok hoşuma gitti. Ben ve bütün Türk evlatları sizlere Allah’tan uzun ömürler, vazifenizde hayırlı başarılar dilerim...”⁷³ der. Aynı konuyla ilgili olarak Kızılay Derneği Genel Sekreteri Adnan Öztrak da İsmail Simit’e cevaben bir yazı yazar ve “Memleket dışında bile Türk milletine has asil duyguların en samimi şekilde mektubunuzda ifadesini bulması bizler için iftihar vesilesi olmaktadır. Dileklerinizin ilgililere duyurulacağından emin olabilirsiniz. Kıbrıs’ta meydana gelen son olaylar neticesinde elim vaziyette bırakılan soydaşlarımıza yardım maksadıyla açtığımız kampanyaya katılacağınız haberi Genel Merkezi’imizce şükranla karşılanmıştır. Arkadaşlarınızla birlikte Kıbrıs için toplayacağınız bağışın TC Merkez Bankası’ndaki derneğimize ait 3.001 numaralı cari hesaba havale ettirilmesi gerekmektedir. Para geldiğinde ayrıca alındı makbuzu adresinize postalanacaktır. Gerek derneğimiz ve gerekse şahsım hakkında gösterdiğiniz yakın ilgiye teşekkür eder, bu vesile ile orada bulunan Türk işçilerine en iyi temennilerimle sağlık ve başarılar diler, hepinizin gözlerinden öperim.” der. Aynı günlerde gelen bir başka yardım ise “Sevgili yurtsever arkadaşlarıma, eşlerini ve yavrularını kaybedenlere baş sağlığı dilerim. Allah sabırlık versin. Yaralı, hastanede yatan yaralı yurtsever arkadaşlara geçmiş olsun derim ve candan

⁷³ İsmail Simit’e Adnan Öztrak imzasıyla gönderilen 23 Ocak 1964 tarih ve 112 (2.036) sayılı yazı. 20 Ocak 1964 tarihinde İsmail Simit tarafından Adnan Öztrak’a gönderilen 4.138 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

selamlarım. Yaşasın yurtsever arkadaşlar, Türklüğün şerefini düşürmemeye çalıştılar. Var olsunlar, sağ olsunlar...”⁷⁴ şeklinde duygu dolu bir mektup yazan ve Belçika’dan 200 Frank gönderdiğini belirterek bunun radyoda yayımlanmasını isteyen Sakarya’nın Hendek ilçesinin Puna Bey köyünden Halit Koç’tan gelir. Almanya’nın Wendlingen kasabasında “kendi aramızda Kıbrıslı kardeşlerimiz için yardıma iştirak edenler” denilerek Şakir Büyükkol, Nuri Baş, İsmail Bektaş, Yakup Bektaş, Celil İren, Muharrem Yıldırım, Kazım Köklü, Muhittin Altınışık, Cüneyt Erikçi, Mustafa Şahin, Nuri Altınışık, Selahattin Büyükoğlu, Ahmet Acar, Ali Tamoğlu, Mustafa Çelik, Süleyman Algül, Mustafa Öztürk, Cemalettin Şimşek, Selahattin Tonbi, Harun Öztabak, Ömer Hanedar, Şaban Onkibar, Hüseyin Durmuş, Resul Öztabak, Fethi Aktuna, İsmail Balcı, Semiha Balcı, İbrahim Kotan, Ali Başkonuş, Huseyin Kuvvetli, İsmail Erzene, Hüseyin Soysal, Ahmet Karaca, İsmail Durak, Şaban Erdoğan, Halil Aydın, Sabri Bostan, Kemal Şahin, Kemal Hoşkel, Kemal Hilter, Ali Baltanoğlu, Ramazan Yapıcı, Hasan Yavaş, Özdek Özkan, Hüseyin Uğur, Kemal Özkan, Nuri Akgün, Faik Kahveci, Ahmet Kuvvetli, Ahmet Yıldırım, Kaya Kanal, Süleyman Bozkurt, Mehmet Bakkal, Ali Bahçekapılı, Hayri Bitakathı, Hüseyin Buzyer, Nezir Yıldırım, Mehmet Cantepe, Halil Boylu, Emin Balcı, Nihat Arabacı, Mehmet Kaya, Hüseyin Vidinli, Fevzi Balcı, Hüseyin Karaca, İbrahim Durak, Remzi Özkan, Hakkı Bedbaht, Muharrem Ballı, Sabri Efkâr, Lütfi Alkan, Nazmi Nakay, Şermin Büken, Orhan Uz, Kemal Hatipoğlu isimli 40 Türk işçinin topladığı 525 Mark yanında⁷⁵ Hannover’den 13 işçi de Kıbrıs Türklerine yardım olarak 785 Mark gönderir.

40 Türk işçi adına 525 Mark gönderen Şakir Büyükkol daha sonra Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderdiği yazıda “Radyoda duyduğumuz acı haberin Kıbrıslı kardeşlerimize hunharca saldırganlıklara evsiz ve her türlü yoksullara karşı açmış olduğunuz yardımlaşma derneğine bizler de burada Türk işçileri olarak Wendlingen’de aramızda toplamış olduğumuz 530 Mark iade edilmiştir. Kıbrıslı

⁷⁴ KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

⁷⁵ KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

kardeşlerimize yardım etmek üzere Kıbrıs Yardımlaşma Cemiyeti'ne gönderiyoruz. Kıbrıslı kardeşlerimize geçmiş olsun der, acılarını paylaşıyoruz. Sizden bir ricada bulunacağız. Şöyle ki biz dört arkadaş olarak teşebbüs ettiğimiz bu para toplama işini üzerimize almış olduğumuzdan hiçbir resmi teşekkül olmaksızın bizler mesuliyet altında kalmamak için aldığınız paranın karşılığında bize bir makbuz gönderilmesini yüce makamınızdan bilhassa rica ederiz. Bir de mümkünse bu isimleri yazılı listenin radyoda okunmasını rica ediyoruz. Kusurumuzu bağışlarsanız size bir fikir değil de bir rica mahiyetinde şayet siz bu listeyi radyoda okutursanız burada Almanya'da çalışmakta olan 40.000 Türk işçisini uyarmış olursunuz ve hem yurdumuza döviz salınır hem de Kıbrıslı kardeşlerimize yardım sağlanmış olur ve bu dileğimizin kabulünü rica ederiz. Hükümetimizin haklı davalarında başarılı olmasını cenabı haktan dileriz..."⁷⁶ der.

Ayrıca bağış yaptıklarına dair isimlerinin Kızılay saatinde radyo yayınlarında okunmasını rica eden ve Tahsin Gezer isimli Türk işçi vasıtasıyla 310 Mark gönderen Mahmut Delibaş, Tahsin Gezer, Bayram Göçmen, Mustafa Kemal Altun, Mehmet Altuntaş, Mehmet İğiter, Hamdi Ersüngür, Abdullah Arslan, Arif Demirci, Hüseyin Badılı, Osman Yaşar, İsmail Demir, Mustafa Canoğlu, Asım Adıyaman, Mehmet Keleş, İsrail Demir, Mehmet Gümüş, Ethem Çiftçi, Mustafa Durbak, Rüstem Yıldırım, Rahim Çınar, Hacı Hasan Demir, Sıdık Sarı, Ferhat Dönmez "...Biz burada iki aydır işleriz (çalışırız.) Kusura bakmayın. İleride Allah izin verirse daha çok yardım edeceğiz." ⁷⁷ diye de eklerler. Daha sonraki süreçte Almanya'daki Türk işçileri tarafından düzenlenen pek çok yardım kampanyasıyla toplanan para da Kızılay'a ulaştırılır. Aynı şekilde Belçika, Hollanda gibi farklı ülkelerden de Türk işçiler yardım yapmaya başlarlar. Aynı günlerde ABD'den gelen bir yazı ise yurtdışında Kıbrıs olgusunun nasıl olduğunu ve yardım girişimleri

⁷⁶ Şakir Büyükkol mektubunda toplanan 530 Mark yardımdan 5 Marklık kısmının posta parası olarak harcadığını da belirtir. Şakir Büyükkol tarafından 8 Ocak 1964 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 1.523 sayılı mektup. KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

⁷⁷ KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

konusunda yurttaşlar yanında devleti temsil edenlerin bakış açısını ortaya koyması bağlamında son derece ilginç ve düşündürücüdür;⁷⁸

“Kıbrıs doğumlu ve Kıbrıs’ın en eski bir Selçuk Türk ailesine mensubum. Aile şeceremize göre kökümüz Konyalı ve Mevlana sülalesindeniz. Dedemiz 16. çelebi Ebubekir’in oğlu Konya eyaleti kapı kulu ağası ve Baf Sancak Beyi Mehmet Bey’in torunlarındım. Mehmet Bey’in babası namına Baf kasabasında kiliseden camiye çevirdiği Ebubekir Camisi’nin müstakbel mütevellilerindenim. Asırlardan beri gerek yavru ve gerekse anavatanda millet ve memleket uğruna çalışmış ve çalışan bir aileyiz. Kıbrıs Müftüsü Sayın Bay Dana halazademdir. Bu itibarla ana ve yavru vatana derinden derine bağlılığım vardır.

Yavru vatan kahraman soydaşlarımıza Rumlar tarafından yapılan mezalimi derin bir alaka ile Amerika’da takip etmekteyimdir. Memnuniyetle söylerim ki Amerika efkârı umumiyesi basın, radyo ve bilhassa televizyonları tamamen lehimizdedir. Mateessüf bu havadan istifade edemiyoruz ve etmek isteyenlerimize de ne takdir ve ne de takviye edelimiz var. Millet ve memleketimi candan seven bir vatandaşım. Milletim ve bilhassa doğduğum yavru vatanıma candan yardıma koşmaya çalıştım ve çalışmaktan da geri kalmadım ve kalmıyorum. Katliama başladığını işitir işitmez yaralanan kahraman ve cefakâr soydaşlarıma en acil olan ilaçları tedarik ettim. Bu ilaçların acilen gazilerimize yetiştirilmesi için günlerce çırpındım. İnsani ve dost bir milletin müessesesi telakki ettiğim Amerika Kızılhaç’ına, CARE’e ve daha birçok yardımseverler cemiyetlerine başvurarak bu ilaçların acilen Kıbrıs gazilerine yetiştirilmesini diz çökercesine yalvardım. Garantör ve adadaki asayîşi temin etmek maksadıyla bitaraf olarak Kıbrıs’a giden İngilizlerin Amerika’daki sefaretine de başvurdum. Mateessüf hiçbirisinden bu ilaçların kardeşlerimizin eline varacağı garantisini alamadım. Aldığım cevap ‘Eğer nakliye parasını verersen biz bu ilaçları mahalli devlete teslim ederiz. Gruplarla teşrikli mesai edemeyiz.’ dediler.

Nihayet kendi kanım ve tabası bulunduğum anavatanımın sefaretine başvurarak bu ilaçların acilen Kıbrıs Türk’üne yetiştirilmesi hususunda bana yol göstermelerini istedim. Bilene tesadüf etmedim. Nihayet New York’a ilaçlarla gittim. Burada da UN nezdindeki sefaretimizle temas yaptım. Buradan da, konsolosluktan da tatminkâr bir cevap alamadım. Mecburen bu ilaçları 4 sandık (olarak) Devlet Başkanımız Sayın General Gürsel’e New York’tan Allah razı olsun Basın-Yayın Vekâletimizin Enformasyon Müdürü’nün yardımıyla Pan American uçağıyla Ocak ayı sonlarında 102 libre olan bu ilaçları Kıbrıs’a ulaştırılmak üzere göndermiş bulundum. Bu ilaçlar antibiyotik, kan ve ağrıları durdurucu, sinirleri yatıştırıcı, kan yapıcı,

⁷⁸ Müşavir Mühendis Bükai Baysoy tarafından Baltimore/Washington-ABD’den Kızılay Genel Direktörlüğüne gönderilen 2 Mart 1964 tarih ve 9.788 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

cerrahide kullanılan eldivenler, iğneler, şırıngalar ve daha birçok ilaç ve bu ilaçların nerede ve nasıl kullanılacağını gösteren bir doktor rehberini de ihtiva eden sandıklarla yolladım. Basın Vekâletimizin gerek Washington ve gerekse New York'taki memurlarının gösterdikleri candan yakınlığa burada minnet ve şükranlarımı belirtmek ister ve Vekâletimizi de böyle değerli, vatanperver, milletsever âlicenap memurları olduğundan candan tebrik ederim. Ne yazık ki bunları burada devairimize ne elim ve ne de dilim ve ne de kalbim yanaşıyor. New York ve Washington sefaretlerimize başvurarak ilgili makamlarla temas ederek bundan sonra Kıbrıs kahramanlarımıza yapılacak teberruatların ne şekilde olabileceğinin öğrenilip bizleri haberdar etmelerini diledim. Çok şükür bunu öğrenmiş olabildik.

Bunun üzerine 18 Şubat 1964 tarihinde Baltimore'da Mimar Sinan vapurumuzla Kıbrıs Türk'üne ulaştırılmak üzere namınıza 5 sandık antibiyotik, ağrı ve sızıları ve sinirleri teskin eden, yavrularımızın gürbüz yetişmelerini temin edici vitaminler ve daha birçok ilaçlar ve bu ilaçların nerede ve nasıl kullanılacağını belirten bir doktor rehberiyle birlikte ve biri büyük ve ikisi orta büyüklükte ve 400'e yakın kardeşimizi giydirebilecek tertemiz ve bütün hastalıklardan arî, yeni denilebilecek şekilde kullanılmış erkek, kadın ve çocuk elbiselerini göndermiş bulunuyorum. Bu sevkiyata ait 3 adet asıl ve 3 adet kopya konşimentoyu ilişik olarak sunuyorum. Dün vapur acentesinden aldığımız bir mektupta Kıbrıs Türk'üne gönderilecek eşyanın navlunsuz olarak gönderilebileceğini ve yaptığım sevkiyatın da navluna tabi tutulmadığı bildirilmiştir. Bu eşyalardan başka Baltimore'daki Kıbrıslı soydaşlarımız da Kıbrıslı kahraman asil Türk kardeşlerimize gönderilmek üzere 6 balya giyim eşyası göndermişlerdir. Buna ait vesaik size ayrıca gönderilecektir. Bundan sonraki vapurlarımızla da muntazaman yavru vatan Türk hastanelerimiz için vasitanızla ilaç ve yine Kıbrıs Türk gazilerimize dağıtılmak üzere giyim eşyası göndermeye azmetmiş bulunuyorum. Himmet ve yardımlarınızı candan beklerim.

Türklük ve anavatanın müstakbel selameti ve emniyeti uğruna canını, kanını, yavrusunu, eşini, ana ve babasını feda etmekten çekinmeyen Kıbrıs Türk kahramanlarına ne yapsak azdır. Bu imanla soydaşlarımıza külliyetli miktarda para yardımında da candan çalışmak biricik emelim varsa da mateessüf burada yalnızım. Benlik davasını güden resmi devairimizden bu önemli yardımlara ne el uzatan var ve ne de el uzatmak isteyenleri teşvik eden var. New York'taki kültür ataşeliğimize ve başkonsolosluğumuza bizzat başvurarak büyük çapta bir yardım kampanyası açmak istediğimi ve Amerika'daki talebe ve vatandaşlarımızın da bu işle ilgilenmeleri için kendileriyle temas yapmak arzusunda bulunduğumu söyledim ve vatandaşlarımızın isim ve adreslerini diledim. Kültür ataşeliğimiz, daha doğrusu ataşemiz buna imkân olmadığını, adresleri çıkarmak için epeyce zamana muhtaç olduklarını söyleyerek koltuğuna gömüldü. Konsolosluk ise birkaç gün içinde adresleri hazırlayıp göndereceğini vaat ederek baştan savdı.

Aradan 3 hafta geçmesine rağmen hala daha tek bir adres gelmemiştir. Sefaretlerde dersiniz bunlarda tek bir vatandaşın adresi yoktur (ve) onlar benden soruyorlar. Bazıları da ‘Canım biz elimizden geleni yaptık.’ diyip çıkıyorlar. Buradaki sefaret mensubu hanımlar aralarında bir cemiyet kurmuşlar ve 300 Dolar toplamışlar ve Kıbrıs’a yardım etmek amacıyla memlekete göndermişler. Herhalde baştan inme emir olsa gerek ki sefaret memurları da kendi aralarında tekke halini almış olan bu sefaretteki en küçük memurun maaşı 500 Doların üstünde olmasına rağmen aralarında ancak 300 Dolar toplayabilmişler ve bunu da birkaç gün (önce) memlekete göndermişlermiş. Bu cemilekar, hamiyetperver soydaşlara burada ancak ‘Allah razı olsun.’ demekle iktifa edeceğim. Şeker Bayramı münasebetiyle sefaretin bir köşesine koyduğum ve Kıbrıs Türk’ünün yardım beklediğini belirttiğim bir yazı üzerine de 6 Doları eşim tarafından verilmiş olmakla ancak ilaveten 8 Dolar ki ceman 14 Dolar toplamış olabildim. İşte sayın soydaşlar buna vatanperverlik hamiyetliğin en yüksekliğini gösteren bir delil.

Bu Türkoğlu Türk vatandaşınız dosyalarınızı tetkik buyursanız Kızılay’ımıza 1950 senelerinde Amerika’dan yarım milyon Dolarlık Atabrin hediyesiyle uğraşırken bugünkü gibi o zaman (da) sırf kıskançlık yüzünden önüme hail Türk Sefareti çıkmıştı. Hayatının hemen hemen üçte birinden fazlasını hastane ve ameliyatlar, ağrılar ve sızılar içinde geçiren bu vatandaşınız acı ve ıstıraplarının tadını pekiyi bildiğinden çekilen haili nazarı itibara almayarak hastaneden yeni çıkmasına rağmen uğraşmasından geri kalmamış ve Kızılay’ımıza 200.000 Dolarlık Atabrin hediye ettirmeye muvaffak olmuştu. Yerinde iken söylemek isterim ki hiçbir yerden bir satırlık teşekkür alınmamıştır. Esasen bunu da beklemiyordum. Yalnız şunu da hatırlatmak isterim ki Atabrinleri alan soydaşlarımın duasını direk veya indirek kazanmış olduğumdan bahtıyırım. Sırası gelmişken şunu da tebarüz ettirmek isterim ki son memleket yer sarsıntısında buradan sefreti celile tarafından toplanan giyim eşyasının toplanmasında yine bu vatandaşınız candan çalışmıştı. Bu eşyanın memlekete sevki tutsa tutsa 50 Doların üstünde değildi. O zamanki sefir cenapları bu eşyayı buradaki bir Yunan gemicisine yalvararak memlekete bedava göndertmiş ve Kızılay’ımıza da bu Yunanlıya bir altın madalya verilmesini bildirmiş ve madalya milletin hazinesinden 50 Doların çok, hem de pek çok fevkinde bir masraflı ziyafetle ve merasimle sefarette o zamanki sefir tarafından verilmişti. Şunu da tebarüz ettirmek isterim ki bu madalyayı alan gâvur Kıbrıs davamızda aleyhimizde çalışan buradaki gâvurların en belli başlılarındandı ve halen de öyledir.

Son söz olarak acı acı dertlerimi size yazmak mecburiyetinde kalıyorum. Canını, kanını, eşini, ana ve babasını, evini bucağını bizim için feda eden Kıbrıslı asil Türk kardeşlerimize yardım hususunda candan çalışmak istiyorum fakat mateessüf el uzatan yok. Buradaki soydaşlar yardıma hazır fakat bunların nerede olduklarını temin etmek imkânı ancak ve ancak konsoloslukça kabil. Binden fazla talebemiz, binden fazla doktorumuz var.

Bunlarla el ele verirse buradan külliyetli miktarda para toplamak kabil. Amerikalılar yardımsever insanlardır ve meydan da bizimdir. Yeter ki istemesini ve isteyen meydana çıkartalım. Manevi yardımlarınıza muhtacım. En derin sevgi ve saygılarımla.”

Öte yandan Eda ve Bükai Baysoy ailesi daha sonraki süreçte Kızılay vasıtasıyla Kıbrıs için yardımlar ve çabaları dolayısıyla Kızılay madalyasıyla onurlandırılacaklardır. Kıbrıs'ın Baf (Kasaba) bölgesinden ve Efendizade ailesinden gelmekte olan, Türkiye’de büyüyen ve uzun yıllardır ABD’de yaşamakta olan ve Amerika’nın değişik şehirlerinde 100’den fazla konferans vererek Amerikalılara Kıbrıs’ta ne olup bittiğini ve Kıbrıs Türklerinin çektiği acıları anlatan Baysoy ailesi büyük bir emek, çaba ve sabırla yürüttükleri Kıbrıs’a yardım kampanyası çerçevesinde yabana atılmayacak türden yardım toplar ve Kızılay vasıtasıyla bütün yardımları ve nakdi yardımları Kıbrıs’a ulaştırırlar. Kendi ifadeleriyle vicdani ve insani bir görevi yerine getiren aile bireyleri özellikle pansuman malzemesinden her türlü ilaç ve sağlık araç ve gereçlerine kadar son derece pahalı ve bulunması zor malzemeyi Amerika’da toplamayı başardıktan sonra hepsini tek başlarına ve büyük bir itina ile paketler ve önce İstanbul’a, ardından da Kıbrıs’a gönderilecek malzemenin kırılması, dökülmesi, bozulması ve kullanılamaz hale gelmesinin de önüne geçmiş olurlar.

Hemşerilik borçlarını hiç değilse böyle ödediklerini belirten Baysoy ailesi yaptıkları yardımlarla ilgili olarak “Öksüz yavru vatan Kıbrıs’ın asil Türk kahramanlarının yavrularına vitaminler vicdani hemşerilik borcumuzdur. Bağrında doğduğum güzelim yavru vatan Kıbrıs’taki Türk hastanelerine gurbetten borç olarak ödüyoruz. Aziz şehitlerimizin, asil kahramanların, cefakâr, vefakâr kardeşlerimize karşılığında hiçbir şey alınmadan vicdani borcumuzdur.” der. Baysoy ailesinin Kıbrıs için yaptıkları bunlarla da sınırlı değildir. Örneğin Kanadalı bir doktorun Kıbrıs anılarını kaleme aldığı ve Kıbrıs Türklerinin yaşadığı trajediyi yansıtan New York Times gazetesindeki bu haberi tam 2.218 adet çoğaltan ve başta Amerikan Senatosu, Amerikan Başkanı, Kızılhaç örgütleri, basın-yayın merkezleri, WMCA, YMCA, CARE, birçok kilise, üniversite ve konuyla ilgilenen kişilere

gönderen Baysoylar kamuoyunu da Kıbrıs Türkleri lehine etkilemeye gayret eder. Ayrıca özellikle UNFICYP (Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barış Gücü) içinde görev yapmakta olan Kanadalı doktorların yardımı muhtaç Kıbrıs Türklerine yönelik insancıl yaklaşımlarını da şükranla anmak üzere Kanada Büyükelçiliğine giden aile burada Kanadalı yetkililere teşekkür ettikten sonra bizzat kendi yaptıkları yağlıboya tabloları da Kanadalı ilgililere hediye ederler. Toplam üç adet yapılan ve “Şükran tabloları” adı verilen bu yağlıboya tablolar daha sonraki süreçte birçok dergi ve gazete tarafından da haber yapılmıştır. Tablolardan ilki Amerika’da yaşayan Kıbrıslı Türk mühendislere, ikincisi Amerika’daki Kanadalı doktorlara ve son olarak üçüncüsü de Kıbrıs Türklerine yardım amacıyla kurulmuş olan “Turkish American Friends of Cyprus” derneğine ithaf edilmiştir. Ayrıca Kızılay Genel Başkanlığına da müracaat eden Baysoy ailesi Kızılhaç Amerika merkezinde her milletin kendi ulusal kıyafeti içinde sembolik bebek hemşirelerinin bulunduğunu, Türkiye’yi temsilen böyle bir bebeğin ise sergi salonunda bulunmadığını belirterek müsaade edilmesi halinde kendilerinin yapacakları böyle bir bebeği hemşire kıyafeti giydirilmiş olarak sergi salonuna koydurtabileceklerini belirtir. Kızılay ve Kıbrıs için yaptıkları bütün bu değeli yardımları nedeniyle Kızılay Genel Başkanlığı tarafından Kızılay Onur Madalyası ile onurlandırılmalarına karar verilen Baysoy ailesine madalyaları 17 Şubat 1967 tarihinde Türkiye’nin Washington’da bulunan Amerika Büyükelçiliğinde Büyükelçi Melih Esenbel tarafından törenle takdim edilir. Washington Post, Evening Star gibi birçok Amerikan gazetesi yanında Turkish Digest gazetesi tarafından yakından takip edilen ve 200’den fazla seçkin davetlinin katıldığı ödül töreni sonrasında Eda Baysoy bizzat kendisinin hazırladığı ve Zeynep adını verdiği bir bebeğe Türk hemşire kıyafeti giydirerek Washington’daki Amerikan Kızılhaç Müzesi’ne götürür ve daha önce sözünü ettiği sergi salonuna Türk Kızılay’ı adına yerleştirir.

Erenköy bölgesinde EOKA ve Rum saldırılarının yoğun olarak yaşandığı ve Türk hava Kuvvetleri’ne bağlı savaş uçaklarının bölgede ihtar uçuşları yaptıkları ve Yzb. Cengiz Topel’in de uçağının isabet alması sonrasında Rumlara esir düştüğü

günün hemen bir gün sonrasında Kızılay’a bir destek de İsviçre’de yaşayan bir Pakistanlıdan gelir;⁷⁹

“...Kocasıyla İsviçre’de yaşayan bir Pakistan vatandaşıyım. Eşim 1963 yılında öğretmen olarak Diyarbakır’daki Maarif Koleji’nde görev yaptı. Bizler Türk insanını çok sevdik. Hastanelerde yaralı insanlara hizmet etmek için çalışmak istiyorum. Ayrıca (yaralı) askerleri o bölgelerden kurtarabilmek için savaş alanlarına da gidebilirim. Üç ay boyunca ilk yardım kursu görmüştüm. Türkiye’nin pozitif anlamda lideri olduğu Müslümanların geleceği anlamında Kıbrıs’ın durumu büyük bir sınavdır. Türk insanı cesaretini kaybetmemelidir. Bütün Müslüman ülkeler onlarla birliktedir. Bu, kapitalist ideolojiyle İslam dünyasının arasındaki bir kavgadır. Avrupalı ve Amerikalılar Müslümanlardan nefret ediyorlar ve onlara hiçbir şart altında güvenilmez. Güvenebileceğiniz tek şey kendi gücünüz ve kendi kararınızdır. Akılcılık ve Allah inancı Müslümanlara büyük düşmanları yenebilmek için pek çok kez yardım etmiştir fakat politik anlamda Rusya ve Çin’den yardım istemelisiniz. Benim size naçizane tavsiyem budur. Kişisel olarak Kıbrıs’taki mücadelenizi destekledim ve takdir ettim. Özellikle Müslüman insanların refahı için hayatımı feda etmek istiyorum. Umarım bu müracaatımı dikkate alırsınız. Ben Türkçe de biliyorum ve kocamın ismi de Zahir Muhammed Khan’dır. Saygılarımla.”

Kızılay Genel Müdürlüğü’ne gelen ilginç müracaatlardan birisi ise “Ben Kıbrıslıyım. Yarbaylıkla ordudan emekliye ayrıldım. Kıbrıs’taki akraba ve hemşerilerime hizmet etmek için Kıbrıs’ta vazifeli Kızılay teşkilatında çalışmak üzere gönüllü olarak gitmek arzusundayım. Bu uğurda 1958 yılında da Kıbrıs Konsolosluğumuzun emrinde çalışmıştım. Kıbrıs için her türlü görevi kabul ederek gönüllü gideceğimi bildirir, bu arzusun yerine getirileceği ümidi ile şimdiden teşekkürlerimi sunarım.” diyen Emekli Yarbay Cemal Tek’in müracaatı olur.⁸⁰ Avustralya’nın Melbourne kentinde yaşayan Kıbrıslı Türkler Melbourne’da faaliyette bulunan Kıbrıs Türk Cemiyeti vasıtasıyla yardım etmeye başlarken⁸¹

⁷⁹ Kishwar Khan isimli Pakistanlı tarafından 9 Ağustos 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına yazılan yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası

⁸⁰ Konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Müdürlüğü kararı ise olumsuz olmuştur. 9 Nisan 1964 tarihinde Cemal Tek tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne yapılan 24.123 sayılı müracaat. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

⁸¹ Avustralya Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Merkezi’ne gönderilen 14 Temmuz 1965 tarihli yazı ve Kıbrıs Türk Cemiyeti Başkanı İbrahim Dellal imzasıyla 5 Şubat 1965 tarihinde

Müslüman Arnavutlar, Kafkas kökenli Türkler de Melbourne Kıbrıs Türk Cemiyeti gibi kampanyaya ilk etapta 1000 Sterlinle katılırlar ve kampanyayı daha etkin hale getirmek için de çalışmalara başladıklarını duyururlar.⁸² Bu yardım malzemesi 9 kutu kadın eşyası, 7 kutu erkek giyim eşyası, 5 kutu çocuk giyim eşyası, 1 kutu erkek ve çocuk eşyası, 1 kutu da kadın ve çocuk eşyası olmak üzere 23 kutudan ibaret olup tamamı giyim eşyasıdır ve söz konusu Kıbrıs Türk Cemiyeti tarafından orada yaşayan Kıbrıs Türkleri tarafından toplanmış ve Kızılay'a ulaştırılmak üzere Melbourne'daki Kızılhaç temsilciliğine teslim edilir. Söz konusu yardım malzemeleriyle ilgili olarak Avustralya Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen yazıda ise "Victoria'daki Kıbrıs Türk Cemiyeti bizden kendilerinin Kıbrıs Türkleri için topladıkları 24 kutu eşyanın gönderilmesi hususunun temin edilmesini birkaç ay evvel istemişlerdi. Biz de bu hususun en iyi bir şekilde temini için Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı'na danıştık. Komitenin Kıbrıs delegesinin Kıbrıs hükümetinden malların gümrüksüz girişi için müsaade aldığı bize bildirildi. Formaliteler tamamlanır tamamlanmaz Milletlerarası Komite bize eşyaları göndermek için lüzumlu bilgileri gönderecektir. Aynı zamanda biz de Melbourne'dan İstanbul'a 31 Temmuz'da hareket edecek Arabic isimli gemiyle eşyaları göndermeyi temin ettik. Biz bu eşyaları Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderdik. Eğer eşyaları alır ve onları Milletlerarası Komite'den talimat gelinceye kadar muhafaza ederseniz çok memnun olacağız. Herhangi bir masraf doğarsa bizi haberdar ediniz." denir. Bu yazının hemen ardından Avustralya Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 26 Temmuz 1965 tarihli yazıda ise 14 Temmuz 1965 tarihli müracaatlarıyla ilgili olarak geminin Türkiye'den Kıbrıs'a yardım malzemesi götürmesi hususunda adada bulunan Kızılhaç temsilcisinin giyim eşyalarının bir sonraki seferinde gönderilmesi gerektiği, yükleme ile ilgili orijinal faturanın daha sonra gönderileceği ve Kızılay Genel Merkezi tarafından doğrudan Kıbrıs'taki Gümrük Dairesi'ne bir yazı yazılması ve Maliye

Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 5.993 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası

⁸² KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

Bakanlığı'ndan alınan 17 Haziran 1965 tarih ve 139/61 sayılı yazıya göre gönderilmesi düşünülen bu adım malzemelerinin gümrükten muaf olduğunun ayrıca bildirilmesi gerektiğinin altı çizilir. Ayrıca konuyla ilgili yazışmaların bir nüshasının da Lefkoşa'da Ledra Palas'ta bulunan Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'na da gönderilmesi istenir.

Melbourne Kıbrıs Türk Cemiyeti adına İbrahim Dellal imzasıyla gönderilen yazıda “Kıbrıs'ta ihtiyaçlı ırktaşlarımıza tarafımızdan yardım etmeniz için Türkiye Kızılay Derneği adına 1.000 İngiliz lirası gönderiyoruz. Bu para 8 Eylül 1964 tarihinde Melbourne şehrinden telgrafla ANZ Bankası vasıtasıyla Ankara'da Osmanlı Bankası'na gönderilecektir. Tarafımızdan bu para ile Kıbrıs'taki ihtiyaçlı ırktaşlarımıza lüzum eden yardımı onlara ulaştırmanızı rica ederiz. Yardımımızın gazetede açıklanmasını, açıklayan gazeteden iki adet bize gönderilmesi ve mümkünse bu para ile yapılan yardımın derecesinin bildirilmesini rica ederiz. Bu yardım Melbourne'da bulunan Kıbrıslı Türkler tarafından gönderiliyor. Ayrıca bu yardıma buradaki İslam cemiyeti, Kafkas Türkleri ve Müslüman Arnavutlar da iştirak etmişlerdir. 24 Ocak 1964 tarihinde buradan Ankara'da Osmanlı Bankası'na Dr. Fazıl Küçük adına 1.000 İngiliz lirası göndermiştik. Ayrıca iki tane de sigortalı mektup gönderdiğimiz halde halen önderimiz Dr. Fazıl Küçük'ten hiçbir haber almadık ve merak ediyoruz. Bu parayı alıp almamalarını öğrenmeniz, mümkünse öğrenip bize bildirmenizi rica ederiz. Kullanılmış giyim eşyası göndermeyi düşünüyoruz. Bu eşyaları Kıbrıs'taki ırktaşlarımıza ulaştırmak sizin için mümkün mü? Bu eşyaları biz buradan Türkiye'ye gönderebiliriz. Bu hususta kararınızı rica ederiz...”⁸³ denilir. Avustralya'dan gelecek ikinci yardım paketi ise giyeceklerden oluşmaktadır. Bu yardım malzemeleri de Avustralya Kızılhaç Teşkilatı tarafından İstanbul'a gönderilir ve Kıbrıs'a gönderilinceye kadar Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından teslim alınarak depolarda muhafaza edilir. Bu yardım malzemesi 71 erkek ceketi, 19 çocuk ceketi, 1 erkek yeleği, 6 pardösü, 3 palto, 2 çocuk mantosu,

⁸³ Kıbrıs Türk Cemiyeti tarafından Melbourne'dan Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 4 Eylül 1964 tarih ve 30.675 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

25 kadın mantosu, 2 muşamba çocuk yağmurluğu, 57 kadın ceket, 7 çocuk bluzu, 29 erkek şortu, 7 kız çocuğu için etek, 20 çocuk için eteklik kumaş, 29 erkek çocuk gömleği, 73 kadın bluzu, 113 etek, 85 erkek gömleği, 12 takım erkek iç çamaşırı, 121 adet eteklik kumaş, 25 çocuk pantolonu, 80 adet çocuk elbisesi, 56 kadın kazağı, 41 erkek kazağı ve 60 çocuk kazağı, 33 takım kadın iç çamaşırı, 5 bebek tulumu, 6 pijama takımı, 14 çocuk mantosu, 37 erkek pantolonu, 76 kız çocuğu için elbise, 7 erkek fanila, 17 bebek iç çamaşırı, 1 çocuk pardösüsü, 1 çocuk paltosundan oluşmaktadır.⁸⁴ Bu arada Melbourne’da faaliyette bulunan Kıbrıs Türk Cemiyeti aynı şekilde Cemiyet Başkanı Hasan Cuma imzasıyla ayrıca Kızılay Genel Merkezi’ne müracaatta bulunarak “ayrıca Melbourne halkı adına sizden bir isteğim var. Yapılması mümkün olursa çok faydalı bir iş olacağına eminim. Arzu ettiğim şudur. Şimdiye kadar Kıbrıs’taki veya Türkiye’de Kızılay’ın yapmış olduğu fedakârlıkların ve yardımların eğer filme alınmış parçaları varsa ve bir de içtimai film gönderirseniz çok faydalı olacaktır. Buradaki ırkdaşlarımız senelerden beri hasret kaldığı bir Türk filmi görecektir. Yapılan hâsılat masraf çıktıktan sonra geriye kalan parayı cemiyetimiz Türkiye Kızılay’ına gönderecektir.”⁸⁵ der. Ayrıca Mersin, Antalya başta olmak üzere pek çok farklı yerden ve Gimat gibi şirketlerden yardımlar gelmeye devam eder.

Kızılay tarafından başlatılan Kıbrıs’a Yardım Komitesi çalışmaları bütün yurda dağılırken bu yardım seferberliğine destek veren bölgelerden birisi de Ankara olur ve Ankara Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığı da başlattıkları yardım kampanyalarında Mart 1964 itibarıyla ne kadar yardım toplandığıyla ilgili bir tespit yapar. Buna göre 21 Şubat 1964 tarihine kadar 618.096 lira nakdi yardım Kızılay Genel Merkezi’ne, 122.782 liralık da aynı yardımın Kızılay Etimesgut

⁸⁴ Kızılay Etimesgut Merkez Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 31 Ocak 1966 tarih ve 59/121 (3.814/114) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

⁸⁵ Avustralya Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Merkezi’ne gönderilen 17 Eylül 1965 tarih ve 32.525 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

depolarına ulaştırıldığı belirlenir.⁸⁶ 4 Mart 1964 tarihine kadar İş Bankası Merkez Şubesi'nde açılan 5.739 numaralı hesapta 1.662.016 lira toplanmış, bu paranın 1.600.000 liralık kısmı Kızılay'a aktarılmıştır. Bu arada Kıbrıs'ta Rum saldırılarının başlamasının ardından Ankara'daki muhtelif kurum ve kuruluşlar da bu yardım faaliyetine destek verirler. Ziraat Bankası Merkez Şubesi'nde İmam-Hatip Okulu mezunları tarafından 630/8.329 numaralı hesapta toplanan 3.096 lira, Hava Kuvvetleri Komutanlığı adına aynı bankada açtırılan 630/8.331 numaralı hesapta toplanan 106.322 lira, Türkiye Öğretmenler Dernekleri Milli Federasyonu adına açtırılan 630/8.332 numaralı hesaptaki 148.400 lira, Türk Hava Kurumu Genel Merkezi adına açılan 630/8.348 numaralı hesapta toplanan 35.535 lira,⁸⁷ ayrıca Ziraat bankası mensupları adına açılan 630/8.363 numaralı hesapta 30.239 lira, Ziraat Bankası Yenişehir Şubesi'nde MTTB adına açılan 25.006 numaralı hesapta toplanan 164.142 lira, Türkiye İş Federasyonu adına açılan 25.007 numaralı hesapta toplanan 41.225 lira, Türk Silahlı Kuvvetleri adına açılan 25.009 numaralı hesapta toplanan 283.653 lira, İller Bankası mensuplarının yatırdığı 60.000 lira, Ulus gazetesi tarafından açılan kampanyada toplanan 170.000 lira, Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları tarafından yapılan 500.000 liralık yardım bu kapsamındadır ve bu genel toplamda 3.925.398 lira olmuştur.⁸⁸ Ayrıca Başbakanlık da ilk etapta 200.000 lira yardımda bulunmuştur. Türkiye Öğretmenler Milli Federasyonu Başkanı M. Şükrü Koç'un Başkanlığında, Genel Sekreter Hayrettin Uysal, İcra Komitesi üyeleri M. Asım Hışıl, Erdoğan Güney, Vahit Akdoğan, Ahmet Kamacı'dan müteşekkil bir heyet 19 Mayıs günü saat 10.00'da Kızılay Genel Merkezini ziyaret ederek 385 derken üyesi öğretmenin ve öğrencilerin Kıbrıslı soydaşlarımız için bağışladıkları 100 bin liralık çeki Kızılay Genel Sekreteri Babür

⁸⁶ Ankara Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığı tarafından Kızılay Derneği için hazırlanan 4 Mart 1964 tarihli rapor. KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

⁸⁷ Bu para 30 Ocak 1964 itibarıyla 35.535 lira iken 25 Şubat 1964 tarihinde 15.427 liraya inmiştir.

⁸⁸ Ankara Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığı tarafından Kızılay Derneği için hazırlanan 4 Mart 1964 tarihli rapor. KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

Ardahan'a teslim ederler. Federasyon Başkanı M. Şükrü Koç yurdun çeşitli bölgelerinde büyük fedakârlıklarla çalışan vefakâr öğretmenlerin bu yürekten bağışlarını Kızılay'a teslim ederken, bütün öğretmenler adına aşağıdaki konuşmayı yapmıştır; 'Beş aydır Kıbrıs'ta bir utanç rejimi devam ediyor. Devletlerarası anlaşmalara, insan haklarına ve haysiyetli demokratik düzen anlayışına sırt çevirmiş bir papaz ile keşişler çetesi, masum insanları öldürmektedir. Çocuklar, kadınlar, yaşlılar sokak ortasında kurşunlanıyor, yolları kesilip kaçırılıyor. Türk milleti, bu zulüm ve tedhiş idaresini devam ettirmek isteyen kara cüppeli, kızıl yürekli çetecilere karşı bütün gücünü bir araya getirmiş bulunmaktadır. 120 bin soydaşımızın ıstıraplarını dindirmek için el birliği ettik. Makarios'un utanç rejiminde 7 öğretmen meslektaşımızı şehit verdik... Yaşadıkları toprakları savunurken, mücahitlerin başında çarpışırken canlarını veren bütün Kıbrıslı kardeşlerimizle birlikte, aziz şehit meslektaşlarımızı saygıyla hatırlıyoruz. Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu vatanımızın her köşesinden kopup yükselen Milli dayanışma duygusunu ortaya koydu, ıstırapları dindirmek kampanyasına bütün gücüyle katıldı, dünya öğretmen teşkilatlarına Kıbrıs'ta işlenen cinayetleri duyurdu. Ayrıca evlerini, yurtlarını kaybeden kardeşlerimize yardım kampanyası açtı. Memleketimizin 385 köşesinden, Federasyonumuza bağlı öğretmen dernekleri, okullar, eğitimci dostlardan toplanan yardımların büyük kısmını Kızılay Genel Merkezine teslim ediyoruz. Yardım kampanyamızın ilk safhasında 100.000 TL bir çeki Kıbrıslı kardeşlerimize ulaştırmak üzere takdim ederken bir başka teşebbüsümüzü de belirtmek isterim. Şehit öğretmenlerimizin bıraktıkları görevi devralmak ve Kıbrıslı gençlerimizi yetiştirmek üzere Federasyonumuz Kıbrıs'ta şehit olan öğretmenlerimizin yavruları ve kardeşlerinden beşinin Türkiye'de yüksek öğrenimlerini yapmalarını sağlamıştır. Bu yavrularımız yüksek öğrenimlerini Federasyonumuzdan alacakları burslarla tamamlayacaklardır.' Çeki kabul eden Kızılay Genel Sekreteri Babür Ardahan, Kızılay Genel Merkezi adına bu bağıştan duyduğu büyük memnuniyeti belirterek başkandan bütün öğretmenlere sonsuz teşekkürlerinin ulaştırılmasını rica etmiştir."

Öğretmen Okulları Genel Müdür Muavini Şevki Altındağ ise Kıbrıs'ta Türk Bankası'nda bulunan 1.500 Sterlinini Kızılay'a bağışlar. 1964 Ocak ayının ilk 15 günlük süresi içinde özellikle İstanbul merkezli olarak Kızılay İstiklal Şubesi tarafından muazzam bir seferberliğe girişilmesi ve çok farklı yardım malzemeleri ve nakdi yardım konusunda kurum ve kuruluşlarla vatandaşların harekete geçirilmesinin ardından Kızılay Genel Başkanlığı tarafından söz konusu bu Kızılay şubesine bir teşekkür telgrafi çekilir ve gösterdikleri gayretten dolayı teşekkür edilir.⁸⁹ Aynı dönemde ve yaklaşık iki hafta içinde Kızılay İstiklal Şubesi üyelerinden Şefkat Kolu Başkanı Cemile Asgari, Ziya Somer, Şube Başkanı Hayri Akyüz, üye Hüsamettin Devirîş, Dr. Halim Akçit, Dr. Lefter Palamidis, İkinci Başkan Dr. İsmail Soyarslan, Dr. Turhan Günay, Dr. İzzet de Taranto, Dr. Enver Turan, Mazhar Çelebi, muhasip İsmail Akbaş, sekreter Niyazi Erkmen, hastabakıcı Naciye Erdoğan, odacı Ahmet Demirel ve eşi Gülem Demirel, dispanser şoförü Metin Şahinbaş, laborant Müşerref Yuravul, laborant Gülçin Durukan, hastabakıcı Reşalet Coşgun, çocuk mütehassısı Dr. Arut Kazman, göz mütehassısı Dr. Zaven Akaraz, veznedar Nerses Filiz, muhasip üye Salih Aşlan ve Sabahat Himmetoğlu, ayrıca İstiklal çevresindeki vatandaşlardan Hüseyin Ağa Mahallesi, Sakız Ağacı Caddesi Ermeni Katolik Patrikhanesi adına Başpiskopos Ohannes Çolakyan, Abdülkadir Tankut, İsmail Tezcan, Aziz Gündoğdu, Galatasaray Lisesi Ortaköy Şubesi Yardım Derneği adına Rıfat Şeşen, Mircan Tellalyan, Zevk Süt Mağazası, Mehmet Mollaoğlu, Ali Cansız, Hristaki Ksanapulos, Bay Menase, Dr. Mavro Mati, Dr. Natık Nuriş, Kalorteks, Elimalki, Semiha Tezcan, Orhan Böke, kadri ve Melahat Tezcan, Nuri Tezcan, Balıkçı Dimitri, Sahir Erol, Belsan Karakoç, Yüksel Mağazası, Atlantok Lokantası, Kuyumcu Frankuli, Tilla Pastanesi, Seramik Ticaret, Şakir Seden, Giorgio Mandel, Uğur İşler, Kemal Ekşi, Veli Acar, Çiçekçilik İstihsal ve Satış Kooperatifi, Suriye Pasajı esnafı, Beyoğlu Mefruşat, Yorgi Setta, Sadık Kâğıtçı, Anadolu Makine TAŞ, Cahit Selak, Angeliki Engin, Tegal Markaryan,

⁸⁹ Türkiye Kızılay Derneği İstiklal Şubesi tarafından 16 Ocak 1964 tarihli ve 118 sayılı olarak Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen yazı. KGMA. K.4547. D.1963-1964/9-4 Kızılay Şubeleri Vasıtasıyla Kıbrıs'a Yapılan yardımlar Dosyası.

Zümriye Akbayram, Atina Elpoze, Lio Sakali, Zehra Ateş, Saadet Seher, Safiye Benzer, Ayşe kara, Annik Sarmaşıklar, Behice Güder, Mürvet Gergöz, Cevahir Karaca, Ayşe Alibayram, Naciye Ünlü, Nimet Güler, Hatun Güler, Ayseven Ateş, Belgüzar İnci, Cemile Bacaksız, Zeynep Cambaz, Semiha Gür, Zekiye Çakar, Firdevs Süme, Müveddet Münir, Fatma Demirkılıç, Aliye Yaşakurt, Cemile Atasoy, Raol Raymont, Emlak Kredi Bankası Beyoğlu Şubesi mensupları, Tanaş Kiremitçi, Arif Özden, Raci Erdemil, Melahat Erdemil, Mayer Mağazası, İçken Kolektif Şirketi, Manaş Pifti, Yorgo Hacıpulo, Samime Tunç Sebat Eczanesi, Türk Maadin Şirketi, Suat Erdener, Sait Bışar, Türhol Ticaret Şirketi, Ali Kofilikidis, Strati İlyadis, Aleko Malamenidis, Becityan, Ojeni Özopulo, Teofil Gogroviç, Anjilas Firikoğlu, Marika Mihailidis, Vako Pekmez, Berç Dergarazyan, bakkal Adela, bakkal T. Kiremitçioğlu, Nester Nestiridis, Nefan Limited Şirketi, Ahilefs Dertuzidis, Leyla Uzel, Cevahir Karaca, Türk Ticaret Bankası düzenlenen ve Karaca Tiyatrosu tarafından sahnelenen Kel Oğlan oyununun ardından 10 Ocak 1964 günü toplanan hâsılat ve yardımlar, iki farklı zamanda olmak üzere Kent Tiyatrosu oyuncular, Dr. Fakaçelli, İmperteks ve Ticaret Ltd. Şti., Dr. Ali Özkeskin, Orhan Dörter, Haydar Dora, Nejat Gürdere, Osman Tankaya, Altın Köksu tarafından yapılan toplam 42.214 lira da İstanbul'dan Ankara'ya aktarılır. Şüphesiz burada belirtilmesi ve altı çizilmesi gereken durum Kıbrıs Türklerinin içinde bulundukları çaresiz ve son derece trajik durum karşısında sorumluluk bilinciyle hareket eden vatandaşlarımız arasında gayri Müslimlerin de bulunması ve onların da son derece takdire şayan bir davranışla tereddütsüz yardım faaliyetlerine destek vermeleridir.

26 Eylül 1964 tarihi itibarıyla Kıbrıs Türklerine yönelik olarak ülke çapında başlatılan yardım kampanyasında 18.764.412.63 lira toplanmış durumdadır ve bu paranın 13.642.236.74 liralık kısmı adaya gönderilecek çeşitli sağlık malzemesi, giyecek ve yiyecek yanında açılacak olan hastanenin ihtiyaçları için tamamen sarf

edilmiş durumdadır ve elde 5.122.176.89 lira nakit para kalmış durumdadır.⁹⁰ Aynı günlerde İstanbul Valisi ve İstanbul Kıbrıs’a Yardım Komitesi Başkanı Niyazi Akı da bir mesaj yayımlar;⁹¹

“Vatandaşlarımız Kıbrıs hadiseleri karşısında duydukları elemi bu vatandaşlarımızın hiç olmazsa sıkıntılarını gidermek suretiyle himayelerine dayanan fedakârlıklarıyla ödemek istemektedirler. Her millettten üstün şefkat ve hamiyet duygularıyla mevcutlanmış milletimizin bu asil gayretlerini hem emniyetli bir yolda geliştirmek ve hem de Kızılay’ımıza karşı duyulan itimadı arttırmak şüphesiz Kıbrıs’taki kardeşlerimizin ihtiyaçlarına tam cevap vermekle mümkündür. Filhakika bu ihtiyaçlar ilaçtan başlayıp yiyecek, giyecek ve evlerini inşa edecek para ve malzeme olabileceği düşünülmekte ise de bunların aynı ve nakdi iki koldan toplanıp miktarları kadar öncelik derecelerini de tespit etmek pek faydalı olur. Dışişleri Bakanlığı’nda Kıbrıs Şubesi şüphesiz bu konularda da ilgilenmektedir. Kıbrıs’taki elçiliğimiz halen Kıbrıs’a ulaşmış ekiplerimiz veya bu maksatlarla gönderilecek kimselere istenilen bilgilerin verilmesinde fayda sağlayabilir. Bu sebeplerle herhalde önceliklerine göre ihtiyaç duyulan yardımların miktarları ile adlandırılmasını açılacak kampanyamızın delaletiyle çok yakın ilgili görüyoruz...”

Aynı dönemde İstanbul’da İstanbul Valisi Niyazi Akı başkanlığında çalışmalara başlayan Kıbrıs’a Yardım Komitesi de vatandaşlardan yardım toplamaya başlamıştır. İlk etapta 15 ton margarin, 15 ton makarna, 30 ton fasulye, 14 ton pirinç, 15 ton nohut, 10 ton bulgur, 4 ton zeytinyağı, 15 ton patates, 2 ton sabun tozu, 5 ton sabun, 15 ton mercimek, 5 ton bakla ve 5 ton da kavurma Ticaret ve Sanayi Odaları ile Borsa tarafından kendi imkânlarıyla Ankara’ya sevk edilmek üzere Kızılay İstanbul şubesine teslim edilmiştir.⁹² Hemen ardından Türkiye Kızılay Derneği adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla İçişleri Bakanlığına bir müracaatta bulunulur;⁹³

⁹⁰ Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁹¹ KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

⁹² KGMA. Kızılay İstanbul temsil Heyeti Reisliği tarafından 8 Ocak 1964 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 1781 sayılı yazı.

⁹³ Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla İçişleri Bakanlığına gönderilen 26.118 sayılı resmi yazı. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

“Kıbrıs’ta evlerini terk edip emin gördükleri yerlere sığınmış olan Türklerin adedi 15.000 ve yerlerinde kalmakla beraber iş ve erzak sahalarıyla irtibatları kesilenlerin adedi 25-30.000 kişi civarında olup iaşe maddeleri temini konusunda da aşılması imkânsız büyük manilerin belirdiği öğrenilmiş bulunmaktadır. Bu elim durum içinde insanlığa utanç verici facianın kurbanlarına yardım konusunda milli arzuya uyularak bir yardım kampanyası açılmasına karar vermiş bulunuyoruz. Bu hadiseler konusunda daima milli hislere tercüman olan yüksek bakanlığınız ile teşriki mesaide bulunmak hizmet için çok semereli olacak ve bizler için şeref teşkil edecektir. Bu maksatla Genel Merkez’imizde bir komite kurulmuştur. İl ve ilçelerde vali ve kaymakamın başkanlığında maliye, Özel İdare, belediye, meslek teşekkülleri ve Kızılay şube başkanından ibaret Kıbrıs’a Yardım Komitesi adıyla bir komite kurulacaktır. Nakdi ve ayni yardımlarda Kızılay makbuzları kullanılacak, üzerlerine Kıbrıs’a Yardım Komitesi ibaresi yazılacaktır. Toplanacak paraların her gün Genel Merkez adına ayni bağışların da Etimesgut ambarlarımıza gönderilmesi ve bilgi verilmesi teşkilatımıza tamim edilmiştir. Kampanyayı idare edecek komitenin mahalli idare amirleri başkanlığında teşekkülü ve bütün idare kademelerinde bulunanların yardım kampanyalarına müzahir ve yardımcı olmaları konusunda emirlerinizin valilik ve kaymakamlıklara tellenmesini yüksek makamınızdan saygı ile diler, lütufkâr alakanız dolayısıyla şimdiden teşekkür ve şükranlarımızı arz ederiz.”

Kızılay tarafından Kıbrıs’a yardım amaçlı olarak başlatılan kampanyada 29 Ocak 1964 itibarıyla sadece İstanbul Komitesi tarafından toplanan bağış 2 milyonu geçerken Serik halkı 4.000 lira, Sivrihisar, Değirmisaz Garp Linyitleri İşletmesi personeli ve Kızılbük, Çaldibi, Çal köyleri 3.679.25 lira, Çayır, Bağla, Saray, İğmir, Yazıbeyli, Sancar, İmrendi, Soğulcak, Kışla, Saray, Alpagut, Sayrab, Yılbant, Sarılar, Kınık, Bağlakayı, Emingazi, Düzözü köyleri de yardım için birbirleriyle yarışır. Ayrıca Sivrihisar Gümüşkonak köyünden 1920, Demirci köyünden 800, Ortaklar köyünden 450 lira da dâhil olmak üzere 31.811.55 lira, Marmaris 250.20 lira, Osmaneli 6262 lira, Eskişehir 59.213.64 lira, Gamgam Un Fabrikası 100 çuval un, Örnek Un Fabrikası 2.000 lira ve 43 çuval un, Suşehri 12.292.60 lira, Gevaş 8.995.50 lira, Halkavun bucağı memur ve esnafı, Fethiye, Güvenç, Ahi, Örencik, Yassıören, Orhaniye, Uçarı, Bağla, Çimşit, Bitik, Soğulcak, Karalar, Mehdi Kışla, Saray, İğmir, Yazıbeyli, Sancar, İmrendi, Üçören, Teşrek, Kazan, İğne, Aydın, Alpagut, Sayrab, Yılbant, Sarılar, Kınık, Bağlakayı, Emingazi, Düzözü köyleri

14.279 lira, Köylerden ayrıca genellikle un gönderilirken Eti Bisküvi İşletmesi 100 kutu bisküvi verir. Ayrıca Hazro, Ahlat, Bozüyük, Posof, Hacıköy, Narman, Muratlı, Ilgaz, Besni, Urla, Pazarcık, Karadeniz Ereğli, Refahiye, Çaykara, Finike, Bala, Suşehri, İnebolu, Karaburun, Ulukışla, Amasya, Of, Kula, Saruhanlı, Biga, Karacabey, Avanos, Kozan, Orhangazi, Geyve, Sındırgı, Kargı, Hakkâri, Pazaryeri, Gönen, Gemlik, Hayrabolu, Seyitgazi, Midyat, Keşap, Gezek, Hilvan, Düzce, Hendek, Espiye, Tortum, Marmaris, Trabzon, Konya, Avanos, Akçaabat, Aydın, Bismil, Beypazarı, Bünyan, Bala, Buldan, Bafra, Çal, Ceyhan, Cide, Çiçekdağı, Çıldır, Çivril, Espiye, Eskişehir, Espiye, Göksun, Görele, Hadim, Halfeti, Hizan, Hozat, İdil, İspir, Keçiborlu, Karaburun, Karacabey, Keskin, Konya, Kangal, Kozan, Konya Ereğli, Koçhisar, Kâhta, Palu, Koyulhisar, Malkara, Marmaris, Midyat, Nallıhan, Özalp, Orhangazi, Osmancık, Pervari, Pertek, Pazarcık, Sütçüler, Siverek, Sason, Selçuk, Tavas ve Vakfikebir’de de Kızılay tarafından vatandaşların yaptıkları yardımlar toplanır. Kızılay tarafından başlatılan bu yardım kampanyasına katılanlar arasında ayrıca TBMM ve Cumhuriyet Senatosu’nda bulunan senatör ve milletvekilleri de bulunmaktadır ve maaşlardan kesilen 100 liralara toplam 62.100 lira Ziraat Bankası Yenişehir Şubesi’nde bulunan 325/8344 numaralı hesaba, ayrıca her iki kurumda çalışan personelin bağışlarıyla toplanan 2.841.75 lira da aynı bankadaki 325/25006 numaralı hesaba aktarılmıştır.⁹⁴ Öte yandan Kızılay Genel Başkanlığı bütün bu yardım faaliyetleri dışında Kıbrıs Türklerine yardım amaçlı olarak Ankara’da 14 Mart 1964 Cumartesi günü akşamı sanatçı İdil Biret resitaline de ev sahipliği yapar. Kızılay Genel Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu’nun açış konuşmasını yaptığı gecede Milli Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktem de sanatçıya bu ince desteği ve gecede 10.557 lira yardım toplanması için gösterdiği çabalar nedeniyle teşekkürlerini iletir.

Ayrıca Ankara’da bu yardım kampanyasına katılan okullar arasında ise İmam Hatip Okulu, Hürriyet İlkokulu, Atatürk Lisesi, Balgat Ortaokulu, Bahçelievler

⁹⁴ KGMA. Cumhuriyet Senatosu Genel Sekreterliği adına Genel Sekreter Azmi İ. Sorgun imzasıyla Ankara Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanı Enver Kuray’a gönderilen 31 Ocak 1964 tarih ve 3253 sayılı yazı.

Lisesi, Ankara Ticaret Lisesi, Necatibey İlkokulu, gazi Ortaöğretim Okulu ve Eğitim Enstitüsü, Anıttepe İlkokulu, Ankara İlköğretmen Okulu, Ulus Kız Ortaokulu, Ankara Kız Lisesi, Şafaktepe Ortaokulu, Beyazıt Lisesi de bulunmaktadır ve toplam 16.072 lira bağış yapmışlardır.⁹⁵ Ayrıca Maltepe İlkokulu, Kayaş İlkokulu, Sarar İlkokulu, Üreğil İlkokulu, Mithatpaşa İlkokulu, Atıla İlkokulu, Şafaktepe İlkokulu, Gülveren İlkokulu, Maltepe Kız Enstitüsü, Aydınlikevler Ortaokulu, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ve Gazi Osman Paşa İlkokulu da toplam 14.159 lira yardımda bulunurlar.⁹⁶ İstanbul'da kurulan Kıbrıs'a Yardım Komitesi vasıtasıyla İstanbul Menkul Kıymetler Borsası 5.000, Beyazıt Nahiye Müdürlüğü 500, Sipino Diyokas ve ortağı 200, Aydın Gürlar 50, Kurişler Kolektif Şirketi 100, Kutsi Beydeş Firması 1.000, aynı firmada çalışan memurları 97.50, Türk Ekspres Havacılık Şirketi 1.000, bu şirketin memurları 307.50, Frankfurt Başkonsolosu Mesut Suntan 50, Güler sanayi Elektrik Şirketi 50, Şefik Bursalı 20, Gemlik vapuru personeli 300, Burhan Oral 25, Diş Hekimliği Talebe Cemiyeti 250, Haydarpaia İstanbul Mağazası işçileri, 223.50, Haydarpaşa Liman ve Atölye işçileri 382.15 lira, Denizcilik Bankası ambarlama işçileri 934, Denizcilik Bankası salon ve rıhtım işçileri 252.50 lira, Antalya TAŞ Karadeniz Ereğlisi işçileri 655, Denizcilik Bankası merkez mağazası 138.50, Kızılay Çırağan deposu işçileri 72, Evtim Dermatit ve Evtim Yorgan Tavukçu 500, Yorgo Morşe Belma 41.50, muhtelif vatandaşların Kızılay Galata şubesine yatırdığı 2.177.50 lira, Adalar Kaymakamlığı 1.065 lira, Aksu İplik Dokuma Fabrikası 5.580 lira, vatandaşların Kızılay Beyoğlu şubesine yatırdığı 11.392.50 lira, Zeytinburnu Kızılay şubesine yatırılan 29.310 lira, Adalar Kaymakamlığı 750 lira, Ali Elmacı 500 lira, İETT İşletmesi mensupları 8.435.45 lira, Hayati Eksoy 50 lira, Ali Buke 50, Emine Kaymak 20, Fatma Karatay 50, Mukadder Conker 40, Bayram Unutkan 50, Avril Panayotidis 50, vatandaşların Kızılay Gazi Osman Paşa şubesine yatırdığı

⁹⁵ KGMA. Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Ankara Valiliğine gönderilen 16 Ocak 1964 tarihli yazı.

⁹⁶ KGMA. Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Ankara Valiliğine gönderilen 15 Ocak 1964 tarihli yazı.

750, Güzel Sanatlar Akademisi 2.000, vatandaşların Kızılay Küçükçekmece şubesine yatırdığı 550.50 lira, Şahanyan 100, Ayadimitri Ayatanaş Ayalefter Kilisesi Vakfı 1.000 lira, İETT mensupları 3629.50 lira, Adalar Kaymakamlığı 1505 lira, Kızılay Galata şubesine vatandaşların yatırdığı 1465 lira, Vinileks firması 20 pardösü, 10 pelerin ve 2.888.50 lira, Kemal Güvenç 50 kadın çorabı, 54 eldiven, 48 kadın çorabı ve 560 lira yardımda bulunur.⁹⁷

Öte yandan aynı dönem içinde gerek Kızılay tarafından başlatılan yardım kampanyalarında azami istifadeyi sağlamak gerekse muhtemel bir zamanda ihtiyaç duyulabileceği düşüncesiyle Ankara’da yaşayan ve Ankara’da çalışan Kıbrıs Türklerinin de isimleri belirlenir.⁹⁸ Buna göre Ankara Tuslog ve JUSMMAT askeri karargâhlarında Fikret Vehbi, Cafer Karadoğan, Nazım Öner Bener, Emine Sait, Şefika Halil Akbay, Zühtü Reşat, Abdullah Mehmet, Ruhsan Salahi, Cevat Hamit, Cemaliye Atakan, Aygün İnal ve Seval Atakan, Mehmet Adnan, Enver Benent, Rasih Kazım, Akile Şevket ve Kenan (?), İngiliz Büyükelçiliğinde İsmet Cafer, Yılmaz M. Rıza, Hüseyin Osman, Mahmut Ebeoğlu ve Ekrem Altay, Hindistan Büyükelçiliğinde Mehmet Erdoğan, Pakistan Büyükelçiliğinde Mehmet Okan, Endonezya Büyükelçiliğinde Sedat Törel ve Teoman Fehim, Amerikan Yardım Heyeti AID’te Nüzhet Sümer, Selçuk Saner, Erol Alkaş, Süha Doğruyol, Mehmet İsmail, Mehmet Galip Sami, Alaattin Güney, Mehmet Gülle, Milhan Tosunoğlu, Fazile Sururi, Selçuk Fidegül, Hami T. Özsaruhan, Mezide Dilemre, Erol Ömer, Feridun Kılıç, Selçuk Sait, Neşet Avni, Neriman Tahsin, İzzet Egemen, AFEX’te Bülent Atar, Neriman Atar, Erdoğan Noyan ve Kemal (?), Pan Amerikan Havayolları’nda Vedat Tugay ve Kamuran Şefik, ayrıca Hacettepe Çocuk Hastanesi’nde Dr. Doğan Remzi, Ticaret ve Sanayi Odası’nda Mustafa Renksizbulut, TC Merkez Bankası Müdür Muavini olarak Orhan Gülen,

⁹⁷ Kızılay Genel Merkezi tarafından yayımlanan 29 Ocak 1964 tarihli haber bülteni. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs’a Yardımlar Dosyası.

⁹⁸ KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Ankara Kıbrıs Türklerine Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 4 Şubat 1964 tarih ve 148/3866 sayılı yazı.

Karayolları Genel Müdürlüğü'nde Kemal Ünal, Fevzi Atalay, Burhan Özduvan, DSİ Genel Müdürlüğü'nde Vedat Başak, TMO'da Nidai Başar, ayrıca A. Yavuz Konnolu, Ratıp Akdeniz, Hüseyin Yıldırım, Mustafa Sadıkoğlu, Şakir Soykal, Kaya Oram, Vasfiye Tunç, Hürmüz Elibol, Remzi Aygün, Tahsin Nahit, Salahi Ertuğrul Bakay, Ali Rıza Tükel, Raif Altınok, Sabite Erünal, İbrahim Göçmen ve İsmet Eren tespit edilir. Meslekleri ve nerede çalıştıkları belirtilmeyen isimler diğler aile bireyleriyle birlikte toplam 63 kişilik bir nüfusa sahiptir. Kıbrıs'a yardım yapan ve bu yardımlarını Kızılay aracılığıyla gönderenler arasında Amerikalı emekli deniz subayı James H. Fortune da bulunmaktadır. ABD Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndan Albay rütbesiyle emekli olan ve West Virginia, Vienna'da oturan James H. Fortune Türkiye'nin Washington Büyükelçiliği vasıtasıyla gönderdiği ve ilişkisinde 50 Dolarlık bir yardım çekinin de bulunduğı mektubunda 1959–1960 yıllarında Türkiye'de görev yaptığını ve bu görevinin 27 yıllık meslek hayatının en değerli hatırası olduğunu belirterek söz konusu yardımı gerek bu sebeple gerekse Türk milletine yönelik beslediğı iyi hislerin bir nişanesi olarak yaptığını ifade eder.⁹⁹ Ayrıca Almanya'nın Berlin şehrinde çalışmakta olan ve 67.5 Mark yardım eden Necati Alabaş, Ahmet Dursun, Ünal Turan, Hakkı Şen, Kemal Şen, Resul Akbıyık, Selahattin Korkmaz, Racip Korkmaz, Hüseyin Aydoğmuş, Hasan Aksu, Mehmet Çete, Hayrullah Demirsoy, Remzi Sevinç, İmran Yağan ve Şaban Eryolmaz'dan oluşan 15 Türk işçisi, yine Batı Almanya'nın Eüşehvenk firmasında çalışmakta olan "birkaç Türk işçisi" tarafından kendi aralarında toplanan 100 Mark yardımı Türk işçileri adına "Göndermiş olduğumuz bu küçük hediyeği kabul etmenizi ve Kıbrıs'taki Türk kardeşlerimize ve anavatanımıza selamlarımızı ve bağlılığımızı bildirmenizi arz ve istirham ederiz."¹⁰⁰ diyerek imzasız bir mektupla gönderen vatandaş, Almanya'nın Stuttgart şehrinde bulunan Julius Bach

⁹⁹ Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneğı Genel Başkanlığına gönderilen 13 Ocak 1965 tarih ve 740.402/DV3-163 (1.408/80) sayılı yazı. KGMA. K-4547, 1963–1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

¹⁰⁰ Türk işçileri adına Batı Almanya'dan gönderilen 4 Ekim 1964 tarihli ve 34.123 sayılı mektup. KGMA. K-4547, 1963–1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

isimli şirkette çalışan ve toplam 140 Mark yardımında bulunan Habip İnan, Hacı Bekir, Raşit Ayaş, Naci Miyanyedi, Tahir Miyanyedi, Mevlüt Kirenli, Yaşar Kalıncık, Satılmış Çömez, M. Hanifi Göçmen, Habip Alparslan ve İspir Sever isimli 14 Türk işçi¹⁰¹ de vardır.

Ayrıca Nechavelez Baden/Almanya’da yaşamakta olan ve 105 Mark yardımında bulunan Necip Güzey, Mehmet Türkmen, Hüseyin Ayçiçeği, Behzat Yıldırım, Hüseyin Tanrıseven, Hacı Suna, Abdullah Ünver, Yılmaz Demirkol ve Ali Gülseven, Almanya’nın Neuulm kasabasından bir Türk aile, Londra’da faaliyette olan Kıbrıs Türk Cemiyeti tarafından Seyhan¹⁰², Nevşehir ve Kırşehir şilepleriyle gönderilen 49 kasa giyecek ve 12 kasa süt tozu¹⁰³, ayrıca 2 kasa tıbbi malzeme ve 1 kasa tıbbi kitap ve yayın gönderen Londra’da faaliyet gösteren Kıbrıs Türk Cemiyeti de söz konusudur. Kıbrıs Türk Cemiyeti (Cyprus Turkish Association) adına 4 Aralık 1964 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğünün Ankara merkezine ve Mersin’de bulunan müdürlüğüne bir mektup gönderen Genel Sekreter Ahmet Gazioğlu “9 Kasım 1964 tarihinde size bir mektup göndererek 4 Kasım’da Londra’dan Kırşehir şilebine Kızılay Mersin Şubesi’ne teslim edilmek ve oradan da Kıbrıs Türk Cemaati ilgililerine Kızılay yardım gemisiyle iletilmek üzere Londra Türkleri arasında toplanan 49 kasa yiyecek ve 12 kasa kutu sütü gönderildiğini bildirmiş ve bu işlemin yapılmasında yüksek tavassutunuzu rica etmiştim. Bu konuda sizden henüz bir cevap alamadık. Gönderdiğimiz yardım malzemesinin Mersin Kızılay Şubesi’ne ulaşip ulaşmadığını ve Kıbrıs’a ne zaman gönderileceğini öğrenmek ve bunu burada bağışta bulunan ve bulunmaya devam eden vatandaşlarımıza duyurmak istiyoruz. Bu hususta erken cevabınızı rica eder,

¹⁰¹ Söz konusu işçiler tarafından gönderilen 12 Nisan 1965 tarih ve 13.529 sayılı mektup. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹⁰² Londra Türk Cemiyeti Genel Sekreteri Ahmet Gazioğlu imzasıyla 29 Eylül 1965 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğü adresine gönderilen AG/SNS (33.480) sayılı yazı. Kızılay Etimesgut Merkez Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 2 Kasım 1965 tarih ve 775/1.824 (36.963) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹⁰³ Kıbrıs Türk Cemiyeti Londra Bürosu adına Ahmet Gazioğlu imzasıyla gönderilen 11 Mayıs 1965 tarih ve 16.378 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

saygılarımı sunarım.”¹⁰⁴ denilir. Öte yandan Seyhan isimli gemiyle daha sonraki günlerde Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi’ne teslim edilmek üzere İstanbul’daki Kızılay merkezine yine Seyhan isimli yük gemisiyle 2 kasa tıbbi malzeme ve bir bavul dolusu da tıp kitabı gönderilir. Daha sonra bu tıbbi yardım malzemesi ve tıp içerikli kitapların Dr. Kaya Bekiroğlu tarafından Kıbrıs Türklerine yardım amaçlı olarak gönderildiği ve 1 Kasım 1965 tarihinde İstanbul’da teslim alındığı anlaşılır. 4.500 liralık kısmı doğrudan Kızılay Genel Müdürlüğü ve 875 Mark tutarındaki ikinci kısmı ise Merkez Bankası aracılığıyla Almanya’daki Türk Öğrenci Birlikleri Federasyonu¹⁰⁵, “Kıbrıslı soydaşlarımıza yardım amacıyla” topladıkları 39 Dinarı Banque de Tunisie aracılığıyla Kızılay Genel Başkanlığının Merkez Bankası Ankara şubesinde bulunan 3.001 numaralı hesaba havale eden Tunus’ta yaşayan 4 Türk vatandaşı yanında Tunus Türk Büyükelçiliği personeli¹⁰⁶, Londra’da yaşamakta olan Ali Kara ve Kurdaş Bey, Necdet Dayıoğlu, Cevdet Dayıoğlu, Ayhan Emin, Mehruz Hasan ve Hüseyin Cahit Mustafa isimli Türkler tarafından Middleland Bankası aracılığıyla gönderilen 9 Sterlin¹⁰⁷, New York’ta Türklerden topladıkları 1 kasa giyim eşyası ile Dr. Naşit Tanal¹⁰⁸ ve arkadaşları da yardımseverler arasındadır. Dr. Naşit Tanal yazdığı mektubunda “Saint John, NB, Kanada’da bulunan Türk arkadaşlardan Kıbrıs Türklerine yardım olmak üzere topladığımız 68 kiloluk bir mukavva paket içindeki kullanılmış giyim eşyası Ekim ayı içinde New York’tan İstanbul’a hareket eden Namık Kemal vapuru ile bedava olarak Ankara merkez derneğiniz namına sevk edilmiştir. New York’ta yüklemeyi yapan simsarın tavsiyesine itimaden ekli evrakı paketin gümrükten çekilmesini

¹⁰⁴ KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

¹⁰⁵ Turizm Tanıtma Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen “Politik Tanıtma” konulu 7 Aralık 1964 tarihli ve 6.063 (41.367) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹⁰⁶ Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 9 Aralık 1964 tarih ve 740.402/DV3/Dairesi Gn. Md.4.796 (41.705) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹⁰⁷ KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹⁰⁸ Dr. Naşit Tanal tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 2 Kasım 1965 tarihli ve 37.486/237 sayılı yazı. 2 Kasım 1965 tarihli KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

temin etmek üzere takdim ediyorum. Paketin Saint John'dan New York'a nakli bedeli olan 17 Dolar'a ilaveten New York'ta vapura teslimine kadar 22.50, ceman 39.50 Dolar bir masraf icap etmiştir. Bir yardım mevzuunda bu miktar mühim bir meblağ olmamak ve seve seve verilmekle beraber gönderilenin kıymetine nispetle fazla sayılabilmesi ve masrafın ekseriye teşebbüs edene kalmakta olması ilerdeki muhtemel yardım teşebbüsleri cesaretini azaltacak bir mahiyette sayılabilir. Bu sebeple derneğimizin küçük parçalar halinde gönderilmesi muhtemel eşyayı New York'ta teslim alma ve yollama hususunda kolaylık temin eden bir vasıtası olup olmadığını bilmek kıymetli olacağından burada böyle bir organizasyonunuz varsa bildirmenizi rica edeceğim.” der. 10 fiçı ve 5 karton kutu içinde giyim eşyası gönderen ve bu yardım malzemeleri İstanbul Çırağan deposunda Kızılay tarafından muhafaza edilen Amerika'daki Türk Kadınlar Birliği¹⁰⁹, ayrıca Kıbrıs'taki Türk Genel Hastanesi'nde kullanılmak üzere satın alınan ve Almanya'dan Türkiye'ye gönderilen Siemens marka röntgen cihazı¹¹⁰, Kıbrıs'ta Eczacı İlder Esen tarafından bağışlanan 23.975 lira¹¹¹ değerinde ilaçlar ve tıbbi malzeme de bu yardımlar arasındadır.¹¹² Öte yandan aynı ilaçlar ve tıbbi malzemelerle ilgili olarak Kızılay Genel Merkezi Yönetim Kurulu Teftiş Üyesi Hayrettin Vardar tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen yazıda ise “Vekili bulunduğum Eczacı İlder Esen'e ait olup Kıbrıs'ın Lefkoşa şehrinde Cahit Rüstem eczanesinde eczacı Rüstem Bey'de

¹⁰⁹ Kızılay Derneği İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 3 Mayıs 1966 tarih ve 3.492 (16.180/453) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹¹⁰ Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Planlama Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 13 Haziran 1967 tarih ve 243 (20.570) sayılı yazı KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹¹¹ Kızılay tüzüğünün 22. maddesinin (c) maddesi uyarınca derneğe para veya malla bir defada 10.000 lira bağışta bulunan gerçek kişilere onursal üye unvanı verileceğinden Kızılay Yönetim kurulu tarafından 1 Kasım 1967 tarih ve 51 sayılı toplantıda söz konusu eczacıya teşekkür edilmesi ve eczacı İlder Esen'e onursal üye payesi verilmesi kararlaştırılır. Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 29 Kasım 1967 tarih ve 7.033 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹¹² Hayrettin Vardar tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 23 Şubat 1967 tarih ve 6.966 sayılı yazı. Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. Sıdık Müftüler tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Nisan 1967 tarih 17/15 (11.889) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

emaneten ve yediemin sıfatıyla muhafaza edilmekte bulunan çeşitli ilaçları ve eşyaları muhterem derneğinize bağışlıyorum. İlaç ve eşyaların mahalli Kızılay hastanesince kullanılması mümkün olduğu gibi imkân bulunduğu takdirde Türkiye'ye de getirilmesi takdirlerine bırakılmaktadır. Bağış yetkisini haiz vekâletnamemi ayrıca ibraz veya asilden alınacak icazetnameyi derhal takdim edeceğim.” denir. Eczacı İlder Esen tarafından bağışlanan bu ilaçları almak üzere Kızılay yetkilileri tarafından Eczacı Cahit Rüstem'e yapılan müracaatta bu kişinin yurtdışına gittiği, ilaçların da babası Mehmet Rüstem tarafından muhafaza edildiği ve bazı ilaçlarla tıbbi malzemenin kullanılmayacak durumda olduğu anlaşılır. Londra'da yaşayan Kıbrıslı Türkler, Kızılay Genel Başkanlığının Merkez Bankası Ankara şubesinde bulunan 3.001 numaralı hesaba 100 Sterlin yardım havale eden Libya'nın Bingazi şehrinde yaşamakta olan aslen Giritli B. Ali Mafrakis isimli tüccar¹¹³, 100 bin kinin tableti ve değişik tıbbi malzeme ile “Cakarta Büyükelçiliği vasıtasıyla Endonezya Kızılhaç Cemiyeti'ne Kızılay tarafından yapılan müracaatı müspet karşılayarak Kıbrıs'ta Rum mezalimi altında muzdarip bir vaziyete düşen 55.000 Kıbrıslı Türk'e ilaç yardımında bulunmaya karar veren ve bu maksatla Endonezya Kızılhaç Cemiyeti tarafından hediye olunan 100 litre Chotypa aşısı ile 100.000 adet kinin tabletini”¹¹⁴ Cakarta Büyükelçiliği Elçilik Müsteşarı Nihat B. Erman'a yapılan törenin ardından 18 Şubat 1965 günü “...Bir kardeş cemiyete arkadaşlığımızın ufak bir hediyesi olarak yapılan bu yardım ümit ederiz ki huzursuz Kıbrıs Türklerine bir parça olsun yardım edecektir.”¹¹⁵ denilerek Palang Merah

¹¹³ Aynı aileden B. İzzet Mafrakis de Merkez Bankası aracılığıyla Kıbrıs Türklerine 50 Sterlin yardım göndermiştir. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 14 Ocak 1965 tarih ve 740.402/DV3/Dairesi Gn. Md. 181 (1.700)) sayılı yazı ve Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 22 Ekim 1964 tarih ve 740.402/DV3/Dairesi Gn. Md. 4.163 (35.924) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹¹⁴ Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs İşleri Planlama ve İcra Grubu Başkanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 5 Mart 1965 tarih ve 372 (7.962/552) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹¹⁵ KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

Indonesia Genel Merkezi'nde teslim eden Endonezya Kızılhaç Cemiyeti¹¹⁶, Hollanda'dan 205 Gulden gönderen ve "Ben Hollanda'da çalışan bir işçiyim. Çalıştığımız fabrikada arkadaşlar arasında Kıbrıs'a yardım olmak üzere Hollanda parası ile 205 Gulden kadar bir para topladık. Bu para arkadaşımız olan İsmet Çiğdem'de toplandı fakat aradan 2-3 ay kadar bir zaman zarfında postalanıp makbuzu arkadaşlar arasında gösterilmediğinden dedikodulara sebep oldu. Bu gübültüleri duyan arkadaş İsmet Çiğdem parayı daha önce Türkiye'ye babasına gönderdiğinden derhal parayı tamamlayıp Kızılay Genel Merkezi-Ankara diye postalayıp gönderen hanesine kendi ismini yazdırmış bulunmakta iken bu durum bizim aramızda yine tatmin edici olmamıştır. Çünkü arkadaşımız İsmet Çiğdem her ay evine 200 Gulden göndermektedir ve Kızılay merkezine yatırılan paranın makbuzunu kendi yazısı ile doldurmuştur. Bu durumlar düşünölerek 11 Aralık 1964 tarihli 208 no.lu İsmet Çiğdem tarafından Meersen postanesinden kurumunuza gelmiş 205 Guldenin alınıp alınmadığını bize en kısa zamanda bilgi vermenizi saygılarımızla arz ederiz."¹¹⁷ diyen Musa Güngör, Stuttgart'tan 12 Türk işçisi, 9 Nisan 1965 tarihinde bizzat Kızılay Genel Başkanlığına gelen Suudi Arabistan Büyükelçiliği Kâtibi Abdülhamit Sadari tarafından Suudi Arabistan Kızılay Teşkilatı adına teslim edilen 2.000 Sterlin ile Suudi Arabistan Kızılay'ı¹¹⁸, kampanyaya ilk etapta 24 sandık giyim eşyası ile katılan ve bunları Arabig vapuruyla gönderen Avustralya Kıbrıs Türk Cemiyeti, 10 çuval içinde 750 civarında manto, palto, pardösü gönderen Avusturya Kızılhaç teşkilatı, Türkiye'de yaşayan Mustafa Hulusi Baysoy ve ailesi gibi Kıbrıs asıllı aileler de vardır ve Kıbrıs Türklerine yardım etmek için ellerinden geleni yaparlar.¹¹⁹ Konuyla ilgili olarak 16 Nisan 1965 tarihinde Suudi Arabistan Büyükelçiliğine hitaben bir

¹¹⁶ Endonezya Kızılhaç Teşkilatı tarafından İcra Komitesi adına Başkan yardımcısı B.P.H. Bintara imzasıyla gönderilen 20 Şubat 1965 tarihli yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹¹⁷ Musa Güngör tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 27 Şubat 1965 tarih ve 6.870/506 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹¹⁸ KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹¹⁹ KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

teşekkür yazısı gönderen Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir de “...Bir yılı aşan bir zamandan beri çeşitli mahrumiyetler içinde ıstıraplı günler geçiren Kıbrıslı soydaşlarımıza dost ve kardeş Suudi Arabistan’ın bu yardımı maddi değerini çok aşan bir dostluk ve samimiyet manası ifade etmektedir. İnsaniyetçi davranışlarınıza ve yardımlarınıza Derneğim ve şahsım adına teşekkürlerimin kabulünü, bu hususun dost ve kardeş Suudi Arabistan Kızılay’ına duyurulması bakımından lütuflarınızı rica ederim. Bu münasebetle Kıbrıslı soydaşlarımız için gönderilen çekin teslimine ait muhtelif fotoğraflarla Suudi Arabistan Kızılay temsilcisinin Genel Merkez’imizi ziyaretine ait 16 adet fotoğrafla 9 Nisan 1965 tarihinde yayımlanan basın bülteninden beş adedi ilişkide sunulmuştur. Fotoğraflardan bir kısmı büyükelçiliğiniz teşhir vitrinlerine konulabileceği gibi Suudi Arabistan Kızılay’ı vasıtasıyla memleketiniz gazetelerinde kullanılmak bakımından da faydalı olacağı düşünülmüştür...” der.

Aynı günlerde Kızılay’ın Etimesgut depolarında ise son 6 ay içinde Kıbrıs Türklerine yardım olarak gönderilen ve yaklaşık 10 sandık içinde muhafaza edilmekte olan ilaçlar söz konusudur ve bozulma ihtimaline bağlı olarak bu ilaçların derhal sevk edilmesi ve bir an evvel tüketilmesi istenmektedir.¹²⁰ Öte yandan Almanya’nın Köln şehrinde çalışmakta olan Türk işçileri tarafından Devrek ilçesine yıllık iznini geçirmek üzere gelen Siyami Ataman vasıtasıyla gönderilen ve burada bulunan postane vasıtasıyla gönderilmesi düşünülen 700 lira bir yanlış anlaşılma sonrasında Ankara’ya ulaştırılamamış, posta görevlilerinin yardımın eğer varsa Devrek Kızılay Şubesi vasıtasıyla gönderilmesi gerektiğini telkin etmelerinin ardından devreye Devrek kaymakamı girer ve söz konusu yardım Kızılay Devrek Şubesi Başkanı Fuat Pultan tarafından teslim alınır ve Ziraat Bankası aracılığıyla aynı bankanın Yenişehir şubesinde bulunan 10.835 numaralı hesabına aktarılır.¹²¹

¹²⁰ Kızılay Derneği Etimesgut Merkez Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 26 Kasım 1966 tarih ve 1.088/2.129 (42.801/854) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹²¹ Kızılay Devrek Şubesi tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 25 Aralık 1965 tarih ve 178 (44.945) sayılı yazı ve Köln’den Kızılay Genel Başkanlığına 10 Kasım 1965 tarihinde bir

Bu yardımla ilgili olarak aynı günlerde “15 Ağustos 1965 ve 20 Ağustos 1965 arasında Kıbrıs’tan gelen Rauf Denктаş’ın Köln Radyosu’nda anlattığı acı sözlere karşı Kıbrıs’a yardım olarak birkaç kuruş ve 730 lira hâsılat yaptık. Zira bu parayı bütün bulunduğumuz yurdu dolaşıp toplamak icap etseydi 7.500 lira benim elimde bilet veya makbuz olmadığı için her arkadaşın odasına gidemedim. Beni ve hayırsever arkadaşları ve hariç yerden beni ziyarete gelen arkadaşlardan bu 730 lirayı yapabildim. Eğer bu yardımın tekrarlanmasını isterseniz ilk yardımı ben sizlerden istiyorum. Bir üstünde Kızılay’ı temsil eden ay-yıldız, altında yardım eden arkadaşların isim listesi sizlerden teşekkür tabiidir ki bana ziyarete gelenlerin arzusu mümkünse Köln Radyosu’ndan isimlerinin okunması tahmin ederim ki gelecek yardım için çok faydalı olacak. Yukarıda yazdığım gibi evvela benim sizlerin yardımına ihtiyacım var. Ben parayı 10 Eylül 1965 tarihinde izne gelen arkadaşlarımla gönderdim. İstanbul veya Devrek’ten size postalayacak olan arkadaşın ismi Siyami Ataman, bu işe önder olan da Cemil Bozkurt’tur. Önce bize misafirliğe gelen yardımda bulunanların isimlerini veriyorum...”¹²² diye yazan Cemil Bozkurt imzasıyla yardım faaliyetine destek veren Siyami Ataman, Selahattin Örencik, İrfan Odabaşı, Osman Kayabaşı, Muharrem Aydınli, Necati Uslubaş, Kadir Molla, Ali Aydoğan, Necati Satır, İlyas Benli, Niyazi Kışlalı, Dursun Güney, Haydar Diribaş, Şeref Kadem, Bilal Turpçu, Ramazan Miyanyedi, Muharrem Öztürk, Kerim Cin, Satılmış Çevik, Recep Demir, Şakir Kozlu, Mehmet Dede, Kemal Horoz, Akif Özcan, Niyazi Alagöz, Hakkı Basan, Kamil Pehlivan, Hüseyin Yılmaz, Şuayip Badatli, Recep Arabacı, İlyas Ermiş, İsmail Molla, Sadık Pürei, Şevket Yılmaz ve Çetin İpçi isimlerinin bulunduğu bir mektup gelir.

Bu arada gelen yardımlardan birisi de Suriye’de faaliyette bulunan Revisa İstanbullu Kilisesi personeli ve Ortadoğu Protestan Kiliseleri Başkanlığı’ndan gelen

mektup gönderen Cemil Bozkurt’un 38.602 sayılı yazısı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹²² Cemil Bozkurt tarafından “Almanya’dan Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 13 Eylül 1965 tarih ve 31.834 sayılı mektup. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

yardımdır¹²³ ve Beyrut'ta faaliyette bulunan kilise adına Başkan imzasıyla gönderilen yazıda “İlişik olarak gönderilen küçük hediyemizin Türk Kızılay kurumuna ulaştırılması yüksek âlicenaplarınızın tavassut buyurmalarını rica ederim. Haziran 21 tarihli mektubumuzla sizin vasitanızla gönderdiğimiz hediyeğin ulaştığına dair bir haber almadığımız için lütfen bu hususta kısaca bilgi verilmesini rica ederim. Asil kanında Atatürk'ün bıraktığı armağan cesur gençliğin Kıbrıs davasında hiç geri kalmayacağına inanan ve Türk soydaşlarımız için dua eden Ortadoğu cemaatimiz sizin her sahada yükselmenizi diler ve selamlarını sunar. Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla gelen son mektubunuzun kilise cemaatimize duyurulduğunu ve bazı azalarımızın cesarete geldiklerini bildirmekle son verirken tekrar 30 Ağustos bayramınızı tebrik ederim.”¹²⁴ denilir. Aynı şekilde Ankara'da da 21 Şubat 1964 günü itibarıyla 740.096, 4 Mart 1964 günü itibarıyla da bankalar aracılığıyla 1.662.000 lira yardım toplanmıştır. Aynı ayın sonuna kadar toplanan para ise 3.925.398 lira olur. ABD'nin Baltimore şehrinde yaşamakta olan ve Kıbrıs'ın en eski ailelerinden birisine mensup olduğunu belirten Bükai Baysoy isimli Kıbrıslı Türk mühendis de 18 Şubat 1964 günü Namık Kemal vapuruyla Baltimore'den Kıbrıs'a ulaştırılmak üzere 4 sandık ilaç ve tıbbi malzeme yanında toplam 39 sandık eşya da gönderir. Bu kişinin ve eşinin ABD'den yaptığı yardımlarla ilgili olarak babası Mustafa Hulusi Baysoy'a gönderilen yazıda “Amerika'daki oğlunuz ve kızınız tarafından Kıbrıs'taki soydaşlarımıza yardım olarak gönderilen eşyalar İskenderun gümrüğüne gelmiş olup, alınmasına çalışılmaktadır. Alınınca Kıbrıs'a gidecek diğer eşyalar ile birlikte ilk partide sevk edilecektir. Amerika'dan Kızılay vasıtasıyla Kıbrıslı vatandaşlarımıza ailenizin

¹²³ Ortadoğu Protestan Kiliseleri Başkanı İsa Z. İstanbuli tarafından Kıbrıs'a yardım amacıyla Beyrut Büyükelçiliğine gönderdiği 50 Dolar karşılığı çek 2 Ağustos 1965 tarihi itibarıyla alınmıştır. Adı geçen çek de diğer yardımlar gibi Kızılay tarafından merkez Bankası Ankara Şubesi nezdinde açtırılan 3.001 numaralı hesaba aktarılır. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 740.402/DV2/4.776 (27.826) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası

¹²⁴ Cümle düşüklükleri ve tercüme hatalarıyla dolu olan bu mektup üzerinde araştırmacı tarafından herhangi bir düzeltme yapılmamıştır. 2 Ağustos 1965 tarihinde Revisa İstanbuli Kilisesi tarafından gönderilen yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası

fertlerinin yapmış olduğu bu yardıma Baysoy ailesinin reisi olmanız hasebiyle şahsınızda teşekkürü borç bilir, hürmetlerimi sunarım.”¹²⁵ denir. Çoruh vapuruyla Mersin’e gelen bu yardım malzemesi 13 Temmuz 1964 günü Mersin’den hareket edecek olan Gençlik şilebine aktarılır ve adaya gönderilir. Söz konusu kişinin Mimar Sinan vapuruyla gönderdiği 8 sandık ilaç ve giyim eşyası da aynı şekilde 30 Haziran 1964 günü Kızılay İskenderun şubesi tarafından teslim alınır, ardından ambalajları dahi açılmadan doğrudan Mersin’de Gençlik şilebine yüklenir ve Kıbrıs’a gönderilir.¹²⁶

Nisan 1964 tarihine gelindiğinde Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından yapılan faaliyetler ve kat edilen yok aşağıdaki şekilde özetlenir;¹²⁷

“20 Aralık 1963 tarihinden bugüne değin geçen 97 günlük Kıbrıs’a yardım çalışmalarımızın ilk iki aylık neticelerini şubat ve Mart ayı Genel Merkez toplantılarımızda yüksek kurulunuza arz etmiş ve faaliyetimize karşı göstermiş olduğunuz sempati ve vermiş olduğunuz yetkiden kuvvet alarak Mart ayı içinde de çalışmalarımıza aynı tempo ile devam olunmuştur. Bilhassa 62 köyden göç eden 55.000 kişinin çalışamaz halde bulunduğu nazarı itibara alınarak Kıbrıs’a son parti olarak gönderilen 1.218.616 kilo gıda ve diğer yardım malzemesini hamil geminin liman bordasına yanaşma imkânı verilmediğinden yardım malzemesinin gemiden mavnalara ve mavnalardan limana nakli büyük müşkülât göstermiş olmasına rağmen mezkûr 1.218.616 kiloluk yardım partisi müsaade edilen kısa müddet içinde boşaltılarak her hususta bahane arayan Kıbrıs makamlarıyla frutman teşkil edecek bir hadiseye meydan verilmemiştir.

Mart ayı içinde Dışişleri Bakanlığı tavassutuyla Kıbrıs’tan talep edilen gıda vesaire ihtiyaç maddelerinin tahmini fiyatı 3.401.750 lira civarında olduğundan gerek yaptığımız sevkiyat gerekse istihbar ettiğimiz stok durumu nazarı itibara alınmış, ayrıca Kıbrıs’ta tesisi düşünülen hastane için finansman rezervasyonu da nazarı itibara alınarak teklif edilen miktarlar üzerinde yapılan inceleme neticesinde tanzim edilen listeye göre 707 ton gıda maddesiyle 2.000 battaniye, 200 çadır, 2.000 metre pazen, 3.000 metre basma, 5.000 metre

¹²⁵ Kızılay Genel Başkanı Yerine Mehmet Nomer Y. tarafından Mustafa Hulusi Baysoy’a gönderilen 7 Ağustos 1964 tarih ve 22472 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası ve KGMA. K-4643.1964.9-4/Kıbrıs Dış Bağış Dosyası.

¹²⁶ Türkiye Kızılay Derneği adına Başkan Vekili Mehmet Nomer imzasıyla Bükai Baysoy’a gönderilen 22 Temmuz 1964 tarih ve 20.371 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs’ Gıda ve Malzeme.

¹²⁷ Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu imzasıyla hazırlanan 3 Nisan 1964 tarih ve 1.210 sayılı rapor. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs’ Gıda ve Malzeme.

kaput bezi, 1.000 çift erkek ayakkabısı gibi malzeme ile birlikte gönderilmesi tasarlanan yardımlar yekûnu 723 tonu bulmuştur.

Bu arada Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile yaptığımız temaslara neticesinde 27 Mayıs ve Bafra sigaralarının kilosunun (50 paket) 19.12 liradan ve çayın ise kilosunun 20.80 liradan tahsis edilmesi imkânları karşısında esasen Kıbrıs'tan ısrarla talep edilen sigara miktarı 10 tona iblağ edilmiş ve ayrıca isteğe cevap verecek 1.000 çift çocuk ayakkabısı da mubayaa suretiyle gönderilmekle sevkiyat yekûnu artırılmıştır. Bu arada muhtelif komitelerden gelmekte olan bağışlar da nazarı itibara alınarak ihzarına tevessül edilen yardım partisi 775 ton olarak tertiplenmiştir.

Kıbrıs'tan aldığımız mesajlarda askeri vasıtalarla sevkiyatın yapılmasına kati surette imkân kalmadığı anlaşılmakla Dışişleri Bakanlığı, Başbakanlık, Ulaştırma Bakanlığı nezdinde devamlı şekilde yapılan temaslara neticesinde bu kere emrimize 1.500 tonluk Malazgirt şilebi tahsis edilmiş; ancak vasıtanın emrimize 3 Nisan 1964 tarihinden itibaren tahsisi bildirilmiştir... Kıbrıs'a sevk edilecek yardım malzemelerinin ithalinde gösterilen güçlük ve limanda yer tahsisi bakımından geminin hareket tarihinden evvel Kıbrıs'a malumat verilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan mali imkânlarımızla Kıbrıs istekleri telif edilmek suretiyle tanzim edilen liste muhtevaları 30 Mart 1964 gün ve 9.878 sayılı yazı ile Kıbrıs'taki İngiliz Kızılhaç Teşkilatı'na, Kıbrıs Büyükelçiliğimize, Beynelmîl Komite'nin Kıbrıs'taki delegasyonuna, Kıbrıs'taki Büyükelçiliğimiz vasıtasıyla ilk yardım ekibimize, Cenevre Başkonsolosluğumuz vasıtasıyla Beynelmîl Komite'ye, Kıbrıs'a gelmiş bulunan Birleşmiş Milletler Başkumandanlığına Kıbrıs Büyükelçiliğimiz vasıtasıyla Dışişleri Bakanlığı kriptolarıyla ulaştırılması rica edilmiş, işbu mesajlarımızın ilgili makamlara ulaştırıldığı Genel Sekreter'imize telefonla vaki işardan öğrenilmiş ise de bugüne kadar geminin Mağusa'ya kabulü hususunda henüz bir müsaade ve malumat alınamamıştır.) Diğer taraftan emrimize tahsis edilen şilebin Mersin limanına geldiği (ve) 3 Nisan 1964 akşamı emrimize tahsis edileceği bildirilmiştir. Ancak Kıbrıs makamlarından geminin limana kabul edileceği gün bildirilmediğinden yüklemeye başlanamamıştır. Bugün (3 Nisan 1964) Mersin'de bulunan ilk yardım ekibimizden aldığımız 13.632 sayılı telgrafta Deniz Yolları'nın gemiyi emrimize tahsis ettiği ve Toprak Mahsulleri'nce limana celp edilen 250 tonunun yüklendiği, bakiye 500 ton yardım malzemesinin iki günde yüklenebileceği bildirilmiştir...

Aynı konuyla ilgili olarak Ulaştırma Bakanlığı tarafından Kızılay emrine tahsis edilen Malazgirt isimli geminin Kıbrıs'a gidişinde Mağusa limanına kabul edilip edilmeyeceği konusunda Kızılay'a herhangi bir bilgi gelmediğinden geminin yüklü olarak Mersin limanında beklemesinin bir sıkıntı yaratıp yaratmayacağı da

liman yetkililerinden öğrenilmeye çalışılır. Geminin hareket saati ve günü yanında Kıbrıs'taki resmi makamlar tarafından kabul edilip edilmeyeceğiyle ilgili haber daha sonra gelir ve 1.000 tonluk Malazgirt isimli geminin 13 Nisan 1964 tarihinde saat 18.00 itibarıyla Mersin'den hareket edeceği ve yaklaşık 11 saatlik bir deniz yolculuğu sonrasında 14 Nisan 1964 günü saat 05.00 itibarıyla Mağusa limanına varmış olacağı bildirilir. 9. parti olarak yapılan bu seferde gemi toplam 829.50 ton yardım malzemesi götürecektir.¹²⁸ Konuyla ilgili olarak gemiye müsaade edilmesi durumunda en geç 5-7 Nisan 1964 tarihinde Mağusa limanına gelmesinin mümkün olacağı bildirilmiş; ancak belirsizlik uzun süre devam etmiştir. Malazgirt gemisine yüklenen yardım malzemelerinin de Kıbrıs'a sevk edilmesi halinde o güne kadar yapılan yardımların toplamı 3.229.448 kilo ve yapılan masraflar toplamı da 3 Nisan 1964 itibarıyla 7.658.342.98 lira olarak açıklanır. Kızılay Genel Merkezi bu arada depolardan Kıbrıs'a sevk edilen yardım malzemeleri ve ilaçların karşılığının belirlenerek depolardaki eksiklerin tamamlanmasına, ayrıca bağış olarak derneğe gelen ve doğrudan Kıbrıs'a gönderilen ilaç ve gıda malzemelerinin kayıtları, hastane işletme ve personel giderlerinin belirlenmesi, Kıbrıs'tan tedavi amaçlı olarak getirilen yaralı ve hastaların bakım, tedavi ve tekrar Kıbrıs'a gönderilmeleri, Türkiye'de üniversite eğitimi almakta olan ve yaşanan hadiseler sonrasında aileleriyle her türlü irtibatları kesilen, adaya gitme imkânları olmayan ve ekonomik sıkıntı yaşamaya başlayan Kıbrıslı Türk öğrencilere verilmek üzere Kıbrıs Türk Kültür Derneği vasıtasıyla her ay 150 lirayı geçmemek üzere yapılan yardımların düzenlenmesi konularında da aralıksız çalışmakta ve görülen aksaklıkların ortadan kaldırılması için büyük gayret sarf etmektedir. 21 Aralık 1963 sonrasında Rumlar tarafından rehin alınan Kıbrıs Türklerinin serbest bırakılmasından yardım malzemelerinin Mağusa limanına indirilmesi ve yardıma muhtaç insanlara dağıtılmasına kadar pek çok aşamada faaliyetler uluslararası basın-yayın organları kadar Kızılhaç tarafından da yakından ve takdirle takip edilir. Son bir ay içerisinde

¹²⁸ Dr. Fikret Pamir imzasıyla 11 Nisan 1964 günü gönderilen 11.354 sayılı yazı ve Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu imzasıyla hazırlanan 3 Nisan 1964 tarih ve 1.210 sayılı rapor. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

1.800 hastanın ayakta, 102 hastanın hastanede ve yatakta tedavi edildiği, ayrıca 28 mücahidin de ameliyatlarının başarıyla tamamlandığı Kızılay hastanesi 75 kişinin alçı ve 226 hastanın da röntgen çekimlerini gerçekleştirmiş, ayrıca 25 Mart 1964 tarihinde Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf R. Denктаş tarafından da ziyaret edilmiştir. Rauf R. Denктаş burada yaptığı konuşmada Kızılay'ın faaliyetlerinden övgüyle söz etmiş ve bütün yardım faaliyetleri için teşekkür etmiştir. Bütün olumsuzluklara rağmen yapılan yardım faaliyetleri belgelere "...Şurasını arz etmek isteriz ki 21 Aralık 1963 olaylarını müteakip Kıbrıs'a üç gün içinde yetiştirilen yardım malzemesi başlangıç olmuş, bugüne değin sevk ettiğimiz 4 grup uçak, 4 grup gemi sevkiyatına hiçbir suretle hazırlanma imkânı bulunamadan Kıbrıs'tan 3-4 günlük müsaade ile verilen muvafakatlerle mubayaa ve tedarik programına göre ihzarat yapılarak sevkiyat büyük bir maharet ve muvaffakiyetle hiçbir suretle aksatılmadan yürütülmüştür..." şeklinde yansır.¹²⁹

Öte yandan özellikle bu yardım malzemelerini taşıyan Gençlik gemisini Mağusa limanında kasıtlı olarak bekleten Rum makamları 11. parti olarak Kıbrıs Türklerine gönderilen yardım malzemelerini gümrüksüz alınabilecekler, gümrük resmi ödenerek alınabilecekler ve ithaline müsaade edilmeyenler olarak üçe ayırır ve zorluk çıkartır.¹³⁰ Ayrıca Mağusa limanına gelen yardım malzemeleri, ilaçlar ve gıda maddeleri Rum gümrük memurları tarafından kasıtlı olarak ve son derece uygunsuz bir şekilde açılarak sözde kontrolleri yapılır; ancak bu durum ilaçların ve gıda maddelerinin kullanılamaz hale gelmesinden başka bir işe yaramayacaktır. Aynı şekilde İngiltere'nin Cambridge şehrinde yaşamakta olan M.A. Demirer isimli Kıbrıs Türk'ü de İngiltere'de sayıları 45 bini aşan Kıbrıs Türklerinden ve Türk dostu İngilizlerden yardım toplayabilmek amacıyla bir komite oluşturur. Bu komite daha çok prefabrik ev yapımı üzerinde durmakta ve adada ihtiyaç sahibi Türklerle

¹²⁹ Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu imzasıyla hazırlanan 3 Nisan 1964 tarih ve 1.210 sayılı rapor. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

¹³⁰ Türkiye Kızılay Derneği adına Başkan Vekili Mehmet Nomer imzasıyla Bükai Baysoy'a gönderilen 22 Temmuz 1964 tarih ve 20.371 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

bu evlerden gönderebilmenin yollarını araştırmaktadır. Ayrıca İsviçre’de yaşayan Pakistanlı bir aile de adaya yardım etmeye çalışanlar arasındadır.¹³¹ Kızılay tarafından Ağustos 1964 döneminde yardım yapılanlar arasında çeşitli üniversitelerde okuyan, adaya gidemedikleri için müşkül duruma düşen 20 Kıbrıslı Türk öğrenci de bulunmaktadır. Kıbrıs Türk Kültür Derneği aracılığıyla Kızılay bu şekilde olan öğrencilere ilk etapta toplam 30.000 lira yardımda bulunur.

Ağustos 1964 döneminde Kıbrıs hadiseleriyle ilgili olarak Türkiye’de hassas gelişmelerin ortaya çıkması, Kıbrıslı Türk öğrencilerin olayları protesto etmek amacıyla gösteri, yürüyüş ve mitingler düzenlemeye kalkışmaları da rahatsızlık yaratır. Örneğin İstanbul Üniversitesi’nin çeşitli fakültelerinde (Edebiyat, Ticaret, Tıp, Dış Hekimliği, Teknik İnşaat, Eczacılık, Fen, Hukuk) okuyan Hilmi Çavuşoğlu, Mustafa Kazanoğlu, Mertdoğan Ercan, Mehmet Salih, Şenay Hüseyin, Gül Çavuşoğlu, Kemal Bolayır, Ünal İbrahim, Selma Hüseyin, Ali Yapıcıoğlu, Ayşe Kemal, Yeksan Ferhat, Ertun Mustafa, Gözel Halim, Hasan Zeki, Sıdika Salih, İbrahim Razi, Mehmet Cemal, Mehmet K. Hilmi, Güner Necati isimli 20 öğrenci “Kıbrıs’taki son durum dolayısıyla ailelerinden hiçbir haber alamadıkları ve yardım da görememeleri sebebiyle 30 Temmuz 1964 Perşembe günü bir toplantı ve gösteri yürüyüşü tertip etmek için teşebbüse geçtikleri istihbar edilmiş, bu hususta MTTB ile de temasa geçmişlerse de hükümetimizin Kıbrıs’la ilgili politikası ve günün şartları göz önüne alınarak birlik yetkililerinin yapılması istenen toplantı ve gösteri yürüyüşü fikrini tasvip etmedikleri kendileriyle yapılan görüşmeden anlaşılmıştır. Kıbrıs’taki karışık durum dolayısıyla uzun zamandan beri aile reislerinden tahsil ve geçim masrafı alamayan ve bu sebeple müşkül durumda oldukları müşahade edilen Kıbrıs tebaalı talebelerin hükümetimizin Kıbrıs politikasındaki tutumu aleyhine şehrin düzen ve huzurunu bozucu unsur haline gelmelerine ve fırsat düşünlerinin maksatlarına bilmeyerek alet olmalarına meydan vermemek için sırf bugünkü iaşelerini temine kâfi gelecek cüzi ücretle de olsa kendilerine birer iş bulunmasına veya herhangi bir şekilde yardım yapılmasına

¹³¹ KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

tavassut buyrulmasına veya herhangi bir şekilde yardım yapılmasına tavassut buyrulmasının uygun olacağı düşünülmektedir...”¹³² denilir. Bu yazının hemen ardından İstanbul Valiliği de Kıbrıs’a yardım Komitesi Başkanlığı da yapan Vali Niyazi Akı imzasıyla Kızılay’a bir yazı gönderir ve “...Milletçe aziz varlığımız telakki ettiğimiz Kıbrıs’a yapa geldiğimiz fedakârlıkları devam ettireceğimiz muhakkaktır. Her sıkıntılı bir zamanın gerçek yardımcısı Kızılay’ımızın yardımları desteğimiz olmakta ve gönüllerimizi şükranla doldurmaktadır...”¹³³ denilir yukarıda adı geçen öğrencilere Kızılay tarafından yardımcı olunması istenir. 26 Eylül 1964 tarihi itibarıyla Kızılay tarafından açılan Kıbrıs kampanyasında 18.764.412 lira toplanmıştır. 31 Aralık 1964 itibarıyla kampanyada toplanan para 12.500 farklı kaynaktan olmak üzere 17.914.965 liradır.¹³⁴

Türkiye’nin dört bir köşesinde vatandaşlar yavru vatan olarak kabul ettikleri Kıbrıs adasında olup bitenlere tepki gösterir ve ellerinden gelen desteği vermeye gayret ederken bir destek de sanatçılardan gelir.¹³⁵ Buna göre modern Türk müziği sanatçıları tarafından Devlet Konser Salonu’nda 9 Kasım 1964 Pazartesi günü saat 16.00’da yapılacak matine ve hemen ardından saat 20.30’daki suarenin davetiyeleri Kızılay Yönetim Kurulu’nun 21 Ekim 1964 günü 235 sayılı toplantısında aldığı kararla matine davetiyeleri 10, 15 ve 20 liradan, suare davetiyeleri de 15, 20 ve 30 liradan olmak üzere satışa çıkarılacaktır. Söz konusu konser salonunda toplam 802 sandalye bulunmakta, Cumhurbaşkanlığı, Bakanlıklar ve bağlı müsteşarlıklarla daimi protokole dâhil kişiler için ayrılması gereken toplam 76 koltuk bu sayıdan çıkartıldığında geriye 726 koltuk kalmaktadır. Söz konusu 726 koltuk ise matinede 100 koltuk 20 liralık, 190 koltuk 15 liralık ve 400 koltuk da 10 liralık davetiye karşılığında satışa çıkarılacaktır. Aynı şekilde suare için de 100 koltuk 30 lira, 190 koltuk 20 lira ve 400 koltuk da 15 lira bedelle satışa sunulur. Davetiyelerin

¹³² İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından Emniyet Müdürü Haydar Özkan imzasıyla İstanbul Valiliğine gönderilen 10 Ağustos 1964 tarih ve I.D.3.3336/12862/35966 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

¹³³ İstanbul Valisi Niyazi Akı imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 10 Ağustos 1964 tarih ve 2176 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

¹³⁴ KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları.

¹³⁵ Kızılay Neşriyat Müdürlüğü tarafından Genel Müdürlüğe gönderilen 26 Ekim 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

tamamının satılabilmesi ve Kıbrıs Türklerine yardım olarak gönderilebilmesi amacıyla Mavi melekler grubundan Adalet İlgin, Canan Tanzer, Tansim Pulat'la Meral Cengiz var güçleriyle çabalarken ayrıca Milli Piyango Yenişehir şubesinden Selahaddin Veren ve Kızılay Genel Merkezi de çaba gösterirler.¹³⁶

1- Kızılay Depolarında Bulunan Yardım Malzemesi

Kızılay'ın girişimleriyle sadece Türkiye'de yaşayan vatandaşlar değil yurtdışında bulunan Türk insanının da büyük destek verdiği Kıbrıs'a Yardım Komitesi yardım faaliyetleri çerçevesinde 13 ve 14 Aralık 1966 tarihlerinde Mersin'den Kıbrıs'ın Mağusa limanına sevk edilen yardım malzemeleri haricinde 12 Aralık 1966 tarihi itibarıyla Kızılay'ın Etimesgut depolarında bulunan ve hayırsever vatandaşlar tarafından bağışlanan, ayrıca Kızılay tarafından satın alınan yardım malzemelerinin dökümü ise şu şekildedir;¹³⁷

Sıra No	Ambalaj No.	Eşya	Miktarı	Kilos
1	1 çuval	Erkek ceket	70 adet	64
2	2 çuval	Erkek ceket	69 adet	68
3	3 çuval	Çocuk ceket	47 adet	29
4	4 çuval	Kadın ceket	70 adet	50
5	5 çuval	Kadın ceket	24 adet	26
6		Bebek manto	17 adet	
7	6 çuval	Kadın manto	39 adet	52
8	7 çuval	Kadın manto	20 adet	53
9		Erkek pardösü	12 adet	
10		Çocuk pardösü	9 adet	
11	8 çuval	Kadın entari	180 adet	76

¹³⁶ Kızılay Neşriyat Müdürlüğü tarafından Genel Müdürlüğe gönderilen 26 Ekim 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

¹³⁷ Kızılay Etimesgut Merkez Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 16 Aralık 1966 tarih ve 1157/2290 (45427/900) sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966-/9-4/Kıbrıs 18. Parti Yardım Dosyası.

12	9 çuval	Kadın entari	20 adet	40
13		Kadın kazak	108 adet	
14	10 çuval	Çocuk kazak	79 adet	54
15		Bebek entari	66 adet	
16		Erkek yelek	2 adet	
17		Erkek pijama ceke	6 adet	
18		Erkek pijam pantolonu	12 adet	
19		Çocuk pijam ceket	6 adet	
20		Kadın sabahlık	11 adet	
21		Çocuk pantolon	66 adet	
22		Bebek etek	31 adet	
23	11 çuval	Çocuk entari	200 adet	64
24	12 çuval	Çocuk entari	42 adet	66
25		Erkek Fren gömlek	243 adet	
26	13 çuval	Çocuk etek	185 adet	56
27	14 çuval	Bebek entari	82 adet	48
28		Kadın bluz	212 adet	
29	15 çuval	Erkek kazak	47 adet	53
30		Kadın etek	30 adet	
31		Erkek iç gömlek	29 adet	
32		Çocuk iç gömlek	33 adet	
33		Kravat	103 adet	
34		Kadın pantolon	39 adet	
35		Kadın şort	62 adet	
36	16 çuval	Erkek don	16 adet	47
37		Kadın atkı	8 adet	

38		Bebek don	13 adet	
39		Kadın don	29 adet	
40		Çocuk bluz	135 adet	
41		Sabahlık	11 adet	
42		Sabahlık	10 adet	
43		Bebek tulum	6 adet	
44		Çocuk tulum	3 adet	
45		Kombinezon	13 adet	
46		Muşamba pardösü	1 adet	
47		Muhtelif perde	10 adet	
48		Masa örtüsü	4 adet	
49		El havlusu	10 adet	
50		Yastık yüzü	9 adet	
51	17 çuval	Erkek pantolon	140 adet	70
52	18 çuval	Takım elbise	18 adet	63
53		Erkek palto	5 adet	
54		Muşamba pardösü	2 adet	
55		Muhtelif mas örtüsü	10 adet	
56		Erkek çorap	30 çift	
57		Kadın çorap	20 çift	
58		Parça kumaş	57 parça	
59	19 çuval	Battaniye	3 adet	38
60		Çocuk battaniyesi	1 adet	
61		Kadın ayakkabı	68 çift	
62		Jüpon	7 adet	
63		Çocuk ayakkabısı	12 çift	
64	20 çuval	Erkek ayakkabısı	10 çift	32
65		Kadın çantası	11 adet	

66	21 çuval	Çocuk pardösü	1 adet	25
67		Kadın pardösü	1 adet	
68		Kadın mantosu	17 adet	
69	22 çuval	Erkek paltosu	15 adet	28
70	23 çuval	Erkek ceketi	42 adet	34
71	24 çuval	Çocuk mantosu	8 adet	27
72		Çocuk ceketi	13 adet	
73		Çocuk Fren gömleği	34 adet	
74		Çocuk bluzu	43 adet	
75		Çocuk donu	42 adet	
76		Çocuk kazağı	31 adet	
77	25 çuval	Kadın ceketi	26 adet	33
78		Muşamba ceket	2 adet	
79		Kadın donu	22 adet	
80		Sabahlık	1 adet	
81		Kadın mayosu	9 adet	
82		Kadın pantolonu	15 adet	
83		Pijama pantolonu	5 adet	
84		Pijama ceketi	4 adet	
85	26 çuval	Kadın entarisi	106 adet	39
86	27 çuval	Çocuk entarisi	93 adet	34
87		Çocuk pantolonu	33 adet	
88	28 çuval	Kadın bluzu	186 adet	28
89		Kombinezon	6 adet	
90		Kadın atkısı	4 adet	
91	29 çuval	Erkek Fren gömleği	86 adet	32
92		Erkek kazağı	12 adet	

93		Çocuk eteği	50 adet	
94	30 çuval	Erkek pantolonu	65 adet	36
95		Erkek şortu	9 adet	
96		Erkek donu	41 adet	
97	31 çuval	Etek	91 adet	
98		Çocuk gömleği	34 adet	28
99		Çocuk pijama donu	4 adet	
100		Pijama	2 takım	
101		Çocuk pijam ceketi	6 adet	
102	32 çuval	Kadın kazağı	58 adet	23
103		Bebek entarisi	19 adet	
104		Erkek iç gömleği	50 adet	
105		Erkek yeleği	4 adet	
106		Başörtüsü	4 adet	
107	33 çuval	Çocuk külotu	10 adet	21
108		Muhtelif örtü	23 adet	
109		Çocuk bluzu	13 adet	
110		Peçete	6 adet	
111		Kadın pantolonu	9 adet	
112	34 çuval	Erkek ceket	14 adet	30
113		Erkek Fren gömleği	24 adet	
114		Erkek paltosu	2 adet	
115		Erkek pardösüsü	1 adet	
116		Kadın entarisi	15 adet	
117		Bebek entarisi	20 adet	
118		Bebek battaniyesi	1 adet	
119	35 çuval	Manto	5 adet	31

120		Pardösü	1 adet	
121		Çocuk mantosu	1 adet	
122		Çocuk ceket	6 adet	
123		Kadın ceket	5 adet	
124		Kadın bluzu	20 adet	
125		Çocuk bluzu	10 adet	
126		Erkek ceket	1 adet	
127		Erkek pantolonu	13 adet	
128		Kadın pantolonu	2 adet	
129	36 çuval	Çocuk pantolonu	27 adet	29
130		Çocuk Frenk gömleği	27 adet	
131		Çocuk iç gömleği	99 adet	
132		Erkek iç gömleği	4 adet	
133		Kadın sabahlığı	1 adet	
134		Erkek yeleği	1 adet	
135		Atkı	7 adet	
136		Kadın atkısı	3 adet	
137		Çocuk etek	10 adet	
138		Çocuk donu	62 adet	
139		Çocuk kazağı	3 adet	
140		Deri ceket	1 adet	
141		Peçete	15 adet	
142		Yastık yüzü	7 adet	
143		Kadın kazağı	10 adet	
144		Bebek donu	20 adet	
145		Kombinezon	1 adet	
146	37 çuval	Kadın ayakkabı	72 çift	71
147		Çocuk ayakkabı	30 çift	

148		Bebek ayakkabı	28 çift	
149		Erkek ayakkabı	25 çift	
150	155 çuval	Trençkot	70 adet	78
151	156 çuval	Trençkot	70 adet	78
152	157 çuval	Trençkot	70 adet	78
153	158 çuval	Trençkot	70 adet	78
154	159 çuval	Trençkot	70 adet	78
155	192 çuval	Frenk gömlek	7 adet	67
156		Kadın pantolonu	5 adet	
157		Erkek pantolonu	6 adet	
158		Kadın entarisi	24 adet	
159		Çocuk entarisi	10 adet	
160		Kadın ceketi	2 adet	
161		Etek	21 adet	
162		Erkek ceketi	6 adet	
163		Kadın mantosu	10 adet	
164		Erkek pardösüsü	8 adet	
165	193 çuval	Erkek pardösüsü	3 adet	45
166		Erkek pantolonu	40 adet	
167		Erkek ceketi	7 adet	
168	194 çuval	Entari	84 adet	
169		Erkek pardösüsü	4 adet	
170	195 çuval	Erkek Frenk gömleği	54 adet	
171		Etek	46 adet	
172	196 çuval	Manto	10 adet	
173	196 çuval	Bluz	36 adet	
174		Erkek pantolonu	40 adet	
175		Erkek ceketi	34 adet	

176	1 sandık	Erkek ayakkabısı	32 çift	40
177	4 sandık	Erkek ayakkabısı	40 çift	46
178	5 sandık	Erkek ayakkabısı	21 çift	30
179	6 sandık	Erkek ayakkabısı	23 çift	33
180	7 sandık	Erkek ayakkabısı	20 çift	30
181	9 sandık	Muhtelif ayakkabı	55 çift	39
182	10 sandık	Erkek ayakkabısı	312 çift	371
183	11 sandık	Erkek ayakkabısı	320 çift	400
184	12 sandık	Erkek ayakkabısı	27 çift	32
185	13 sandık	Erkek ayakkabısı	30 çift	34
186	14 sandık	Erkek ayakkabısı	35 çift	42
187	16 sandık	Erkek ayakkabısı	30 çift	33
188	17 sandık	Erkek ayakkabısı	25 çift	27
189	18 sandık	Erkek ayakkabısı	30 çift	33
190	19 sandık	Erkek ayakkabısı	35 çift	37
191	20 sandık	Erkek ayakkabısı	50 çift	57
192	21 sandık	Erkek ayakkabısı	50 çift	55
193	124 sandık	Erkek ayakkabısı	80 çift	83
194	125 sandık	Erkek ayakkabısı	80 çift	79
195	126 sandık	Erkek ayakkabısı	86 çift	83
196	131 sandık	Kadın ayakkabısı	120 çift	57
197	132 sandık	Kadın ayakkabısı	92 çift	50
198	160 sandık	Trençkot	40 çift	76
199		Trençkot ceket	50 çift	
200	161 sandık	Pazen kumaş	291.85 metre	92
201		Keten kumaş	81.65	
202		Çeşitli kumaş	49 metre	

C- ULUSLARARASI YARDIM ÖRGÜTLERİ VE KIBRIS'A YARDIM GİRİŞİMLERİ

21 Aralık 1963 tarihinde başlayan ve aralıksız devam eden saldırı sürecinde Türkiye'nin uluslararası platformda saldırıların durdurulması yönünde başlattığı yoğun kulis ve diplomasi girişimleri ABD'den İngiltere'ye, Yunanistan'dan BM'ye devam ederken Kızılay tarafından da bir seri girişim söz konusudur. Bu arada Kızılay tarafından Kızılhaç ile de sıkı bir irtibat söz konusudur;¹³⁸

“Dünya Sağlık Teşkilatı'nın senelik toplantısı münasebeti ile halen Cenevre'de bulunan Sağlık Bakanlığı Müsteşarı ve Kızılay Derneği Genel Başkan Yardımcısı Sayın Dr. Nusret Fişek ile birlikte bugün Milletlerarası Kızılhaç Komitesi Başkanını ziyaretle yukarıdaki telgrafları ile bildirilen Kıbrıs için lüzumlu ihtiyaç maddeleri listesi kendisine tevdi olunmuş ve Kızılay Derneği Umumi Kâtibi Sayın Adnan Öztrak'ın mesajında belirtilen hususlar kendisine nakledilerek durumun günden güne vahim bir hal alması karşısında beynelmilel bir yardım hususunda bigâne kalmakta devam etmeyeceklerini ümit ettiğimizi söyledim. Sayın Fişek'te Kıbrıs'taki Türk cemaatinin muhtaç durumunu etraflı bir şekilde anlatarak milletlerarası yardım konusu üzerinde ısrarla durmuş Komitenin tutumunun Türkiye Kızılhaç Derneğinde doğurduğu menfi tepkilere işaret etmiştir. Komite Başkanı ve yanında bulunan müdürler, Komite'nin hüsnüniyetinden uzun uzun bahisle, Kıbrıs'taki mahalli Kızılhaç, yani İngiliz Kızılhaç'ından ve kendi delegelerinden yapılmakta olan yardımların kifayetsizliği hakkında bir işar almadıklarına, Türk Kızılay Derneği'nin ise yardım talebine esas olarak ihtiyaç maddelerinin miktarını ve abluka edilen muntıkalarla her birinde bulunan Türklerin adedini bildirmediğini söylediler.

Cevaben Kıbrıs'taki bütün Türk cemaatinin abluka altında olduğuna göre 100.000'i müteceviz insana yetecek gıda ve diğer mevadın miktarının, bu işlerde tecrübesi olan ligi kolaylıkla hesap edilebileceğini her muntıkadaki halkın miktarının ise, muvasalat işi ile uğraştığını mükerreren ifade eden Komitece bilinmesi gerektiğini, birkaç delege ile adanın muhtelif muntıkları arasında muvasalat temin olunamayacağını artık aşikâr bulunduğunu, milletlerarası bir çağrı yapıldığı takdirde muhtelif memleketler Kızılay ekipleri evvela muvasalayı temin edeceklerini, yardım malzemesinin de bilahare yerlerine ulaştıracaklarını söyledim. Uzun görüşme ve münakaşalardan sonra, Komite Başkanı, beynelmilel bir ağırya muhalif olmadıklarını, ancak bunun usulü dairesinde yapılabilmesi için mahalli Kızılhaç olan İngiliz Kızılhaç'ının bu hususu Komiteden talep etmesi

¹³⁸ KGMA. Cenevre Konsolosu Sadun Terem tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 13 Mart 1964 tarihli telefon mesajı.

gerektiğini bununda Türkiye Kızılhaç derneği tarafından İngiliz Kızılhaç'ının bu hususu Komiteden talep etmesi gerektiğini, bunun da Türkiye Kızılay Derneği tarafından İngiliz Kızılhaç'ına telkin olunabileceğini ifade etti.

Binaenaleyh Kıbrıs'a yapılmakta olan gıda, ilaç, hastane, doktor, giyim eşyası ve sair madde yardımlarının kifayetsizliği tebarüz ettirilerek beynelmilel bir yardımın lüzumunu bildiren bir mektubun Türkiye Kızılhaç Derneği Başkanı tarafından İngiliz Kızılhaç'ına gönderilmesi iktiza etmektedir. Keyfiyetin Türkiye Kızılay Derneğine bildirilmesini tensip ve takdirlerine arz ederim. İngiliz Kızılhaç'ına yukarıda maruz şekilde bir mektup gönderildiği takdirde, birer suretinin Cenevre'deki Komite Başkanlığı ile Başkonsolosluğumuza ulaştırılmasına da delaletlerinizi saygılarımla rica ederim.”

Konuyla ilgili olarak İngilizce hazırlanan açık mektup/davet yazısı 16 Kasım 1964 tarihinde dünyanın dört bir yanındaki uluslararası yardım kuruluşlarına gönderilir ve duruma seyirci kalınmaması ve Kıbrıs Türklerine yardım edilmesi istenir;¹³⁹

“ Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin Kıbrıs'taki Faaliyeti' başlıklı D876 sayılı bülteninde belirttiği üzere Kıbrıs'ta halen 55.000 kişi mülteci ve işsiz durumdadır. Bunlar hiçbir kazanç imkânına sahip olmadıklarından yiyecek, giyecek ve barınak bakımından tamamen yardıma muhtaç durumdadırlar. Bu muhtaçları beslemek ve barındırmak için mali imkânlar kışın yaklaşmış, ihtiyaçlarının bu yüzden daha da artmış olduğu bir sırada tükenmiştir. Şimdiye kadar Türkiye Kızılay Derneği bütün imkân ve kaynaklarını sonuna kadar kullanarak 8 gemi ile muhtelif tarihlerde gönderdiği takriben 1.700.000 Dolar tutarındaki gıda, çadır, battaniye, ilaç, giyecek ve tıbbi teçhizat ancak bir sürü zorluklar ve müzakerelerden sonra adadaki muhtaçların istifadesine arz edilmiştir.

Kısa bir zaman içinde ilgili uluslararası teşekküllerin iyi niyetlerine rağmen bu muhtaç insanlara hububat, yağ, un, şeker gibi asli gıda maddeleri ile çadır, baraka ve battaniye gibi barınak malzemesi, sıcak tutacak giyim eşyası, ilaç ve tıbbi alaka temin edilemediği ve bu maddelerin ücra ve tecrit edilmiş bölgelere ulaştırılamaması durumunda büyük bir kitlenin 20. asırda yok olması işten bile değildir. Yukarıda arz olunan durum ve şartlar çerçevesinde bu insani gaye için yapılacak nakdi ve ayni yardımlara derneğinizin de iştiraki şükranla karşılanacaktır.”

¹³⁹ Kızılay Genel Başkanlığı adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla 16 Kasım 1964 tarihinde gönderilen yazı. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

Bu yardım talebine ilk cevap veren ülkelerden birisi ise Sovyetler Birliği olur ve Sovyet Kızılhaç Teşkilatı Başkan Yardımcısı F. Zaharov imzasıyla gönderilen yazıda “Kıbrıs Cumhuriyeti halkına yardım ile ilgili 16 Kasım 1964 tarihli çağrınızla ilgili olarak aşağıdaki hususları belirtmek isterim. Sovyet Kızılhaç’ı League çağrısı üzerine veya kendi inisiyatifi ile her zaman menfaate dayanmadan tabii veya sair afetlerden müteessir olan diğer yabancı memleketlerin halklarına yardım eder. Sovyet Kızılhaç’ının eşyaları yardımın yapılacağı halkın Kızılhaç veya Kızılay’ına gönderilir. Sovyet Kızılhaç’ı Kıbrıs Cumhuriyeti halkın ada yardımında bulunmuş, 1964 Ağustos ayında Lefkoşa’daki Kıbrıs Milli Kızılhaç Derneği adresine kurbanlara dağıtılmak üzere ilaç ve pansuman malzemesi gönderilmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti Kızılhaç Derneği Sovyet Kızılhaç’ına bu yardımdan dolayı şükranlarını belirtmiştir. Sovyet halkının bu mütevazı bağışının Kıbrıslıların durumlarını bir nebze düzelttiğini ümit ederiz.”¹⁴⁰ denir. İsveç Kızılhaç Derneği de bu davete icabet eder ve cevabi yazılarında “Muhtaç Kıbrıslı Türkler lehine yapmakta olduğunuz yardım faaliyetini belirten ve imkânlarımız nispetinde bu hareketi desteklememizi isteyen 16 Kasım (1964) tarihli mektubunuzu teşekkürlerimizle almış bulunuyoruz. Birkaç gün evvel Uluslararası Kızılhaç Komitesi’ne Kıbrıs’taki muhtaç halkın ve bilhassa Türklerin lehine 30.000 Franklık yardımda bulunduğumuzu bildirmekle şeref duyarız. Bu meblağın 20.000 Frankı federal hükümetin bu maksat için yaptığı bir destek olup 10.000 Frankı da İsveç Kızılhaç’ının kendi ihtiyatlarıyla temin edilmiştir. Böylece Kıbrıs’taki yardım faaliyetine iştirak edebilmek ve böylece muhtaç halkla dayanışmada bulunabildiğimizden kıvanç duymaktayız...”¹⁴¹ denilir.

Aynı şekilde bu davete icabet gösteren bir başka ülke İngiltere’dir ve İngiltere Kızılhaç Teşkilatı Başkan Vekili Partice Levism imzasıyla gönderilen yazıda “İngiltere Kızılhaç Teşkilatı’na yönelik olarak yazdığınız Kıbrıs’ta yurtlarından

¹⁴⁰ Sovyet Kızılhaç Teşkilatı’ndan ve 29 Ocak 1965 tarihinde alınan V.3.429 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

¹⁴¹ KGMA. İsveç Kızılhaç Derneği Genel Sekreteri Dr. Hans Haug imzasıyla Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 1 Aralık 1964 tarih ve 40378 sayılı yazı.

atılmış ve işsiz vaziyetteki insanlarla ilgili mektubunuz için teşekkür ederiz. Mektubunuz merkezimizde büyük bir anlayış ve ilgiyle okunmuştur. Bildiğiniz gibi Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Ekim ayında Kıbrıs'taki faaliyetleriyle ilgili olarak üye ülkelere bir memorandum göndermiş ve Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'nın halen Kıbrıs'ta yürüttüğü faaliyetlerle ilgili olarak yardım kuruluşlarından destek talep etmişti. İngiltere Kızılhaç Teşkilatı ilgi ve umutlarını da belirtmek şartıyla bu kampanyanın başarılı geçmesini ümit ettiğini belirterek ‘...Fakat muhtemelen İngiltere Kızılhaç Teşkilatı'nın St. John Teşkilatı'yla birlikte bu yıl Kıbrıs'ta yardım faaliyetleri için bir kısmı doğrudan Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'nın masraflarına destek olmak şartıyla yaklaşık 44.000 Sterlin harcamış olduğunu ve halen de adadaki Kızılhaç temsilcisinin masraflarını karşıladığını biliyorsunuzdur. Bu yıl denizaşırı ülkelerdeki hedeflere yönelik kullanabileceğimiz fonlarla ilgili olarak yapılan çağrılar o kadar çok oldu ki söylemekten çekiniyorum ancak bu yıl İngiltere Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs'taki yardım faaliyetlerine herhangi bir ek katkıda bulunamayacaktır.’der. Kıbrıs'taki Kızılhaç yetkilileriyle birlikte çalışan temsilcimiz vasıtasıyla adadaki olağanüstü durum başladığından beri çok yakın irtibat halindeyiz ve bu olayları gözlemlemeye büyük bir alaka ve ilgiyle devam edeceğiz ve yapabileceğimiz her gün yardıma devam edeceğiz.”¹⁴² denir. Kızılay Genel Başkanlığı adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla yapılan çağrının ardından farklı ülkelerden ardı ardına yardım ve cevapların gelmesin ardından Kızılay da bunlara yönelik cevap yazıları göndermeye başlar. Bunlardan birisi de yine aynı şekilde Dr. Fikret Pamir imzasıyla İngiliz Kızılhaç Teşkilatı Başkan Yardımcısı Sir Patrick Benison'a gönderilir ve “Kıbrıs'ta sizin yakından bildiğiniz ve aşına olduğunuz olaylar sonrasında her şeylerini ve umutlarını kaybetmiş olan Kıbrıs Türleriyle ilgili olarak gönderdiğiniz 24 Kasım 1964 tarihli mektubunuzu aldığımı belirtmek isterim. Kardeş İngiliz Kızılhaç Teşkilatı'nın Kıbrıs'ta yürüttüğü en üretken ve verimli çalışmaları ve gönderdiğiniz mektup Kızılay Derneği Genel Başkanlığı

¹⁴² İngiltere Kızılhaç Teşkilatı'ndan gönderilen 24 Kasım 1964 tarih ve 42.075/952 sayılı cevabi yazı. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

tarafından şükranla karşılanmıştır. İngiliz Kızılhaç Teşkilatı'nın Kıbrıs'ta yardım çabalarına devam edeceği yönündeki sarsılmaz duygularımız tamdır. Sizlere ve St. John Ambulance Teşkilatına en derin saygıları ve şükranlarımı arz ederim.”¹⁴³ denilir.

Ayrıca bu çağrıya 24 Kasım 1964 tarihinde cevap veren İran Kızılaslan ve Güneş Derneği adına Başkan Vekili Dr. Abbas Naficy de cevabi yazısında “Kıbrıs'taki karışıklıkların kurbanlarına yardım faaliyetine iştirakle ilgili 16 Kasım 1964 tarihli mektubunuzu almakla şeref duyduk. CICR'in 12 Ekim 1964 tarihli birinci çağrısı elimize geçer geçmez Kızılaslan ve Güneş Derneği Yönetim Kurulu Kıbrıs Türklerine yardım gayesiyle bu faaliyete iştirak ederek Kıbrıs Türklerine yardım gayesiyle CICR'ye 3.000 Dolar göndermeye karar vermiştir. Bu küçük meblağın sıkıntılarını azaltacağını ve insani görevlerinize devama yardım edeceğini umarız. En derin saygılarımızın kabulünü istirham ederiz.”¹⁴⁴ der. Öte yandan aynı günlerde Kıbrıs adasında olup bitenler konusunda girişimlerde bulunan BM tarafından uluslararası yardım konusunda bazı kararlar alınır;¹⁴⁵

“Kıbrıs adasında Türk ve Rum cemaatleri arasında cereyan eden çetin mücadelenin her iki tarafta da bu ihtilafın siyasi ve hukuki bir hal çaresine bağlanmasına engel olabilecek ve gittikçe artan bir nefret hissi doğurmakta olmasının sulh için bir tehlike arz ettiğini nazara alarak bu ölüm kalım mücadelesinde pervasızca işlenen bazı gayri insani hareketlerin ve bilhassa rehine alınması ve rehinelerin öldürülmesi gibi fiillerin yalnız BM antlaşmasının değil, fakat aynı zamanda milletler arası müspet hukukun ve bu arada 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin de açık ihlalinden ibaret bulunduğunu müşahade ederek adada hüküm süren ekonomik sefaletin artması ve yurtlarının tahribi, netice olarak göç etmeye mecbur kalan ve yoksulluk ve açlığa maruz binlerce erkek, kadın ve çocuğun ıstırapı karşısında BM camiasını teşkil eden milletlerin artık kayıtsız bir seyirci olarak kalamayacaklarını düşünerek Güvenlik Konseyi

¹⁴³ KGMA. Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir tarafından İngiliz Kızılhaç Teşkilatına gönderilen 12 Ocak 1965 tarih ve 801 sayılı yazı.

¹⁴⁴ KGMA. İran Kızılaslan ve Güneş Derneği adına Başkan Vekili Dr. Abbas Naficy imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 24 Kasım 1964 tarihli yazı.

¹⁴⁵ KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

a) Sivil şahısların himayesine dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 3. maddesinin ihlali bakımından kendisine tereddüb eden ağır mesuliyet üzerine Kıbrıs hükümetinin dikkatini çeker.

b) Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'nden diğer ilgili milli ve milletlerarası teşekküllerle işbirliği yaparak yalnız yaralı ve hastalara değil, Kıbrıs adasında cereyan eden müessif çatışmaların direk ve indirek bütün kurbanlarına şamil yer ve ihtiyaçlara göre tayin edilecek, mümkün mertebe geniş maddi ve insani yardımlar sağlanmak üzere derhal harekete geçilmesi hususunda ricada bulunmakla Genel Sekreter'i görevlendirir.”

UKK de bu arada Kıbrıs'ta başlattığı insani yardım girişimleri konusunda kamuoyunu bilgilendirmeye başlar;¹⁴⁶

“KIBRIS SAĞLIK DURUMU

Uluslararası Kızılhaç Komitesi, Komite'nin iki doktorunu Kıbrıs'ta görevlendirdi. Profesör Michel Jequier ve Dr. Poul Ruggli adanın bütün bölgelerini ziyaret ederek Rum ve Türk yöneticileriyle temaslarda bulunmuşlardır.

Kendilerine muayyen ve insanlığa hadim prensiplere riayet edileceğine dair Kıbrıs hükümetince teminat verilmiştir. Mesela Kızılhaç tarafından kendilerine tanıma kimliği verilen Kıbrıslı Türk doktorlar adada serbestçe hareket edebilecekleri gibi icabı halinde bir bölgeden diğer bölgeye hasta ve yaralı naklinde serbesti tanınmıştır. Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin aracılığı ve etkisi ile adadaki Türk hastanesinin kanunen tanınması temin olunmuştur.

Zarar Görenlere Yardım

Adadaki Birleşmiş Milletler kuvvetleri ile Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin iktisadi ablukayı azaltmaya matuf müşterek faaliyetleri nüfusun olaylar dolayısıyla 600'dan 1400'e yükseldiği Koçina bölgesinde müspet sonuç vermiştir. Netice olarak bu iki uluslararası teşekkül kendi stoklarından malzeme tevziyatı yapmış, ayrıca Hindistan Kızılhaç'ının gönderdiği battaniye ve kumaşları ihtiyaç bölgelerine ulaştırmıştır. Amerikan ve Kanada Kızılhaç Dernekleri gönderdiği yardım malzemeleri Ada'nın diğer bölgelerinde Komite delegesi Mr. Max Stalder'in organizasyonu ile tevzi edilmiştir.

Uluslararası Kızılhaç Komitesi delegesi Lefke Türk Hastanesi'ne hastane doktorları ile Profesör Jequier'in çalışmalarıyla hazırlanan ihtiyaç listesine göre tıbbi malzeme yardımı yapılmıştır. Tedavi maksadı ile Lefkoşa'da bulunan ve köylerine abluka sebebiyle dönemeyen 47 Kıbrıslı Türk, Komite delegesinin temin ettiği resmi müsaadeden sonra köylerine

¹⁴⁶ KGMA. UKK'nin 9 Ekim 1964 tarihli ve 54 numaralı haber bülteni

dönebilmişlerdir. Kıbrıs Türk idarecilerinin tahminlerine göre, adadaki muhtaç Türk adedi 55.000 civarındadır, yaklaşmakta olan kış dolayısıyla bu insanlar muhakkak ki büyük müşkülatlarla karşılaşacaklardır, bu durumu göz önünde bulunduran UKK birçok Kızılhaç Derneğine adadaki muhtaçların ihtiyaçlarının karşılanması için çağrıda bulunmuştur. Alman Kızılhaç Derneğinin nakdi yardımları şükranla karşılanmış olup, bu nakdi bağış sayesinde ki Komite delegesi mahallen satın aldığı aşıları Türk hayvan yetiştiricilerine tevzi etmek suretiyle hayvanların epizotik hastalığına karşı korunmaları sağlanmıştır.

Esir Mübadelesi

Adadaki Uluslararası Kızılhaç Komite delegasyonunun üç hafta süre devamlı temasları sonucunda 27 Eylül ile 4 Ekim tarihleri arasında 22 esirin değiştirilmesi sağlanmış dolayısıyla bu anlaşma iki cemaat arasında mevcut gerginliği kısmen dahi olsa azalmasına amil olmuştur.”

Aynı dönemde Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kıbrıs olayları ve burada hayatları altüst olmuş insanlarla ilgili bir ara rapor daha yayımlanır;¹⁴⁷

“Kıbrıs Olayları Felaketzedelerine Yardım Faaliyetiyle İlgili Ara Rapor

Uluslararası Kızılhaç Komitesi’nin 1 Eylül ve 12 Ekim tarihli çağrısı sonucu Ulusal Kızılhaç Derneği Kıbrıs karışıklıkları felaketzedeleri lehine nakdi yardımda bulunmuşlardır. Bugüne kadar yapılan bağışların toplamı 147.971 İsviçre Frankıdır. Buna Amerikan hükümetinin yaptığı 15.000 Dolarlık bağışı da eklemek icap eder. Emrine tahsis edilen fonlarla Lefkoşa’daki delegasyonumuz başta mülteci çocuklar olmak üzere muhtaçlara bazı yardım tevziatında bulunabilmiştir. Bundan evvelki enformasyon bültenlerimizde de belirttiğimiz üzere yerlerinden olmuş kimselerin yaşama şartları düşündürücüdür. Başlıcası Kıbrıslı Türk olmak üzere on binlerce kişi iki cemaat arasındaki ayrılık sonucu gruplaşmalardan dolayı ekmek parası temin imkânlarını kaybetmişlerdir. Bilhassa Kokkina (Erenköy) bölgesinde olmak üzere birçokları mağaralara iltica etmiştir. 3.500 kadarı da Lefkoşa civarındaki aile başına bir çadır veya baraka olmak üzere kampta yaşamaktadırlar.

Bu sene Kıbrıs’ta şimdiye kadar görülmemiş derecede şiddetli (geçen) kış bunların durumlarını vahimleştirmiştir. Kıbrıs’ta üç aydan beri yağmur ve soğuk devam etmektedir. Kıbrıs hükümetinin özel ve müsait bir kararı sonucu Türkiye Kızılay Derneği’nin Aralık başında göndermiş olduğu yiyecek maddeleri serbest olarak ithal edilmiş ve Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin yardımıyla ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır. Evsizlerin faydalanması için

¹⁴⁷ KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

Lefkoşa'daki Amerikan ve İngiliz hükümeti temsilcileri Uluslararası Kızılhaç delegasyonuna 400 çadır vermişlerdir. Yerlerinden olmuş kişilerin aşağı yukarı beslenmesi temin edildikten sonra Uluslararası Komite kendini bunların giyim ihtiyaçlarına yöneltmiştir. Gecikmeleri ve gümrük müşküllerini önlemek amacıyla komite mahallen bu malları satın almıştır, şöyle ki sıcak tutan elbise, çamaşır ve ayakkabı. Mümkün olduğu hallerde olaylar sonucu tamamen veya kısmen işsiz kalmış olan ve ailelerini geçindiren yerli ustalara bu mallar sipariş edilmiştir. Fonların üçte biri doğrudan doğruya yardımdan faydalanmayan kişilere bu şekilde aktarılmıştır. Bu gibi satın almalar şu sırada da devam etmektedir. Bugüne kadar şu tevziat yapılmıştır;

1- 23 Kasım'dan 11 Aralık'a kadar Kokkina bölgesindeki Kıbrıslı Türk çocuk ve bebeklere yapılan tevziat (404 kişi): 30 bebe takımı (3 parçalı), 738 iç çamaşırı (don ve gömlek), 435 çocuk pantolonu (erkek ve kız), 365 kazak, 405 çift çorap (yün ve pamuklu), 620 çift kundura ayakkabı ve bot, 12 libre şekerleme.

2- 12, 20 ve 25 Aralık günlerinde Lefkoşa civarındaki Hamitmandres kampında (14 yaşına kadar) 1.485 çocuk aşağıdaki tevziattan faydalanmıştır; 909 bebe takımı (3 parçalı), 2.880 gömlek (iç), 2.880 don, 900 gömlek (kız ve erkek), 300 eteklik, 600 pantolon (kız ve erkek), 1.361 çift çorap, 1.359 çift ayakkabı, 36 libre bonbon şekerleme, 10 gaz sobası (okul dershanelerinin ısıtılması için)

3- 11 Ocak tarihinde 36 çocuk barındıran Lefkoşa'daki Kıbrıs Türk Çocuk Bakımevi'ne şu tevziat yapılmıştır; 144 takım çamaşır, 36 gömlek (kız ve erkek), 18 eteklik, 18 pantolon, 36 çift ayakkabı, 36 çift çorap, 100 kilo Hollanda peyniri, 960 kutu sığır eti, 600 kutu sardalye, 144 paket bisküvi, 77 paket çikolata

Lefkoşa, Larnaka, Limasol ve Mağusa'da Kıbrıslı Rumların ihtiyarlar yurtlarına (Düşkünler Yurduna) giyim eşyası tevziatı şu sırada devam etmektedir. Girne bölgesi sakinlerinden olup yurtlarından olmuş 1.000 kadar Türk çocuğu devamlı olarak yardım almaktadır. Olaylar sonucu felakete uğramış Kıbrıslı Rum çocukları da yardım görmektedir. Şu sırada Komite delegasyonu Türk Cemaat Meclisi'nce yapılan battaniye isteğini tetkik etmektedir. Uluslararası Komite, Kıbrıs'ta giriştiği yardım faaliyetine ait bu ara raporunu bitirirken yardım etmek bahtiyarlığına mazhar olduğu bedbahtlar adına çağrıya mukabele eden ve ilgi gösteren derneğimize şükranlarını arz eder.

Kızılay tarafından Uluslararası Kızılhaç Komitesi'ne yapılan çağrının ardından bu davete cevap veren ülkeler ve yapılan yardımlarla ilgili olarak daha sonra ayrıntılı bir rapor hazırlanır;¹⁴⁸

“Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nden Kıbrıs'a yardımla ilgili 12 Ekim 1964 tarihli çağrılar sonucu yardım yapan 19 milli derneğin yaptıkları yardımları belirten liste ile yardımların kullanımına dair ara raporu bilginize arz olunur...

Kıbrıs Olayları Felaketzedelerine Yardım Faaliyetiyle İlgili Ara Raporu
Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin 1 Eylül ve 12 Ekim tarihli çağrısı sonucu 19 Milli Kızılhaç Derneği Kıbrıs karışıklıkları felaketzedeleri lehine nakdi yardımda bulunmuşlardır. Bugüne kadar yapılan bağışların toplam 147.971 İsviçre Frankıdır. (Ekli listeye bakınız.). Buna Amerikan hükümetinin yaptığı 15.000 dolarlık bağışı da eklemek icap eder. Emrine tahsis edilen fonlarla Lefkoşa'daki delegasyonumuz başta mülteci çocuklar olmak üzere muhtaçlara bazı yardım tevziatına bulunabilmiştir. Bundan evvelki enformasyon bültenlerimizde de belirttiğimiz üzere yerlerinden olmuş kimselerin yaşama şartları düşündürücüdür. Başlıca Kıbrıslı Türk olmak üzere 10.000'lerce kişi iki cemaat arasındaki ayrılık sonucu gruplaşmalardan dolayı ekmek parası temin imkânlarını kaybetmişlerdir. Bilhassa Kokina bölgesinde olmak üzere birçokları mağaralara iltica etmiştir. 3.500 kadarı da Lefkoşa civarında aile başına bir çadır veya baraka olmak üzere kampta yaşamaktadırlar. Bu sene Kıbrıs'ta şimdiye kadar görülmemiş derecede şiddetli kış bunların durumlarını vahimleştirmiştir. Kıbrıs'ta 3 aydan beri yağmur ve soğuk devam etmektedir.

Kıbrıs hükümetinin, özel ve müsait bir kararı sonucu, Türkiye Kızılay Derneği'nin Aralık başında göndermiş olduğu yiyecek maddeleri serbest olarak ithal edilmiş ve Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin yardımıyla ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır. Evsizlerin faydalanması için Lefkoşa'daki Amerikan ve İngiliz hükümeti temsilcileri Uluslararası Kızılhaç delegasyonuna 400 çadır vermişlerdir. Yerlerinden olmuş kişilerin aşağı yukarı beslenmesi temin edildikten sonra, Uluslararası Komite kendini bunların giyim ihtiyaçlarına yönetilmiştir. Gecikmeleri ve gümrük müşküllerini önlemek amacıyla, Komite mahallen bu malları satın almıştır. Şöyle ki sıcak tutan elbise, çamaşır, ayakkabı. Mümkün olduğu hallerde, olaylar sonucu tamamen veya kısmen işsiz kalmış olan ve ailelerini geçindiren yerli ustalara bu mallar sipariş edilmiştir. Fonların üçte biri doğrudan doğruya yardımdan faydalanmayan kişilere bu şekilde aktarılmıştır. Bu gibi satın almalar şu sırada da devam etmektedir.

¹⁴⁸ KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla 24 Şubat 1965 tarihinde hazırlanan ve 5 Mart 1965 tarihinde Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 255 (846) sayılı yazı.

Bugüne kadar şu tevziat yapılmıştır; 28 Kasım'dan 11 Aralık'a kadar Kokina bölgesindeki Kıbrıslı Türk çocuk ve bebeklere yapılan tevziat (404 kişi)

1. 30 Bebe takımı (3 parçalı)
 2. 735 İç çamaşırı (don ve gömlek)
 3. 435 Çocuk pantolonu (erkek ve kız)
 4. 365 Kazak
 5. 405 Çift çorap (yün ve pamuklu)
 6. 12 libre şekerleme
- 20, 25 Aralık günlerinde Lefkoşa civarındaki Hamit Mandrez kampında (14 yaşına kadar) 1485 çocuk aşağıdaki tevziattan faydalanmıştır:**

7. 909 Bebe takımı ve pijama (3 parça)
8. 2880 Gömlek (iç)
9. 2880 Don
10. 900 Gömlek (kız ve erkek)
11. 300 Eteklik
12. 600 Pantolon (kız ve erkek)
13. 1361 Çift çorap
14. 1359 Çift ayakkabı
15. 36 Libre bonbon
16. 10 Gaz sobası (okul dershanelerinin ısınması için)

11 Ocak tarihinde 36 çocuk barındıran Lefkoşa'daki Kıbrıs Türk Çocuk Bakım evine şu tevziat yapılmıştır:

17. 144 Takım çamaşır
18. 36 Gömlek (kız ve erkek)
19. 18 Eteklik
20. 36 Ayakkabı
21. 100 Kg. Hollanda peyniri
22. 960 Kutu sığır eti
23. 600 Kutu sardalye
24. 144 Paket Bisküvi
25. 77 Paket çikolata

Lefkoşa, Larnaka, Limasol ve Mağusa'da Kıbrıslı Rumların ihtiyarlar yurtlarına giyim eşyası tevziatı şu sırada devam etmektedir. Girne bölgesi sakinlerinden olup yurtlarından olmuş 1.000 kadar Türk çocuğu devamlı

olarak yardım almaktadır. Olaylar sonucu felakete uğramış Kıbrıslı Rum çocukları da yardım görmektedir. Şu sırada Komite delegasyonu, Türk Cemaat Meclisince yapılan battaniye isteğini tetkik etmektedir. Uluslararası Komite, Kıbrıs'ta giriştiği yardım faaliyetine ait bu ara raporunu bitirirken, yardım etmek bahtiyarlığına mazhar olduğu bedbahtlar adına, çağrıya mukabele eden ve ilgi gösteren derneğinize şükranlarını arz eder.”

1964 yılından başlayarak 1967 yılına kadar devam eden Erenköy bölgesindeki Rum kuşatması karşısında bölgede mahsur kalan sivil insanlar ve daha sonra da bu bölgeyi savunmak üzere Türkiye ve İngiltere’de okumakta olan Kıbrıs Türk’ü üniversite öğrencilerinin bölgeye gelmesinin ardından Erenköy bir kere daha kamuoyunun gündemine gelir ve özellikle 8 Ağustos 1964 günü aralarında Yzb. Cengiz Topel’in de bulunduğu Türk hava filosunun bölgede uyarı uçuşları yapmasının ardından Kızılay da, Kızılhaç da bölge insanlarına yönelik yardım faaliyetlerine başlar;¹⁴⁹

“BM ilgilileri ve Lefkoşa Büyükelçiliğimiz Maslahatgüzarının Erenköy’de yerinde yaptıkları incelemeler ve soydaşlarımızın müşkül durumlarının tespitini müteakip ilgililerin BM Kumandanına ve Kızılhaç temsilcisine verdikleri ihtiyaç listesi hakkında adı geçen Büyükelçiliğimizden alınan işarin bu mevzu ile alakalı kısmı leffen takdim kılınmıştır. Mezkûr mahalle tarafımızdan bir yardım yapılmasına karar verildiği takdirde bu hususta evvelden hazırlıklı bulunulması düşüncesiyle bahis konusu listede gösterilen yardım malzemesi ve miktarları ve şahıs başına Kızılay ölçülerine göre günlük asgari kaloringinin şimdiden tespiti faydalı olacaktır. Yapılacak inceleme sonucundan Bakanlığımıza bilgi verilmesini saygılarımla rica ederim. Giden iki konvoy muhteviyatının takriben 2.5 (iki buçuk) ton tutmakta olduğu, hâlbuki civardaki köylerden gelen mültecilerle nüfusu takriben 1.400’ü bulan Erenköy halkı için her türlü ihtiyaç maddeleri (yiyecek, giyecek, yakacak vasıtası) olarak günde 3 ton malzemeye ihtiyaç bulunduğu tespit edildi. Erenköy ilgililerinin BM Kumandanına ve Kızılhaç temsilcilerine verdikleri 1400 kişi için bir haftalık vasatı ihtiyaç listesi ile battaniye, elbise, ayakkabı, çadır ve saire ihtiyaçlarını gösterir liste aynen İngilizce olarak aşağıdadır;

¹⁴⁹ KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 15 Eylül 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-3632 (31219/202) sayılı yazı.

“Items required for one week for 1400 people

Ağırlık (okka olacaktır)

Flour 2580, beans, lointils 300, potatoes/kolokasi 1000, meat (frozen or fresh) 150, butter 80, cooking oil 300, sugar 80, salt 200, milk powder (liquid meas) 400, tomatoes 80, soap (plases) 900, kerosene (cooking) 120, marmelade (ains) 500, cigarette (packets) 5000, coffee 20, makaroni 600, bulgur 700, rice 700, olive 500, cheeta 500, meyve 250, çocuk gıdası 350, çocuk için, detergents 11 for one person every week, vegetables 250.

Blankets 2000, tents for 1000 persons, shoes 2000, different size, socs and stockings 2000 different size, cooting utensils 2000 different size, underwears 2000 different size, shaving and cleaning materials for 1000 persons.

Bu listelere haftalık miktarların Kıbrıs'ta bir şahsın günde 9000 gram ekmek ve 2200–1200 gram sair gıda maddesine ihtiyaç duyduğu ve iki çocuğa bir büyük tayının verileceği esasına göre hesaplandığı izah edildi.

Halen Erenköy'dekilere verilen yiyecek miktarının aşağıdaki şekilde olduğu Kızılhaç temsilcilerine bildirildi;

Sabahları 12 gram süt tozu, 6 gram kahve, 30 gram şeker, 30 gram reçel, 15 gram tereyağı, 50 gram ekmek, öğleleri 50 gram ekmek, 300 gram patates, 3 gram salça, 3 gram tuz ve 21 gram yağ ve akşamları 25 gram mercimek, 30 gram pirinç, 21 gram yağ, 30 gram tuz verilmektedir. Akşam yemekleri görüleceği gibi bir tas çorbadır. Erenköy ilgilileri yukarıdaki miktarlar üzerinden yiyecek verilmesine bugün dâhil ancak dört gün daha kifayet edecek malzemesi bulunduğunu izah ettiler. Bu arada 8 Eylül tarihinde Limnidi veya Lefke'den 1 (bir) ton patates getirilmiş olduğu da tespit edildi. Yemeklerin müşterek mutfaklarda hazırlandığı ve üç müşterek mutfak olduğu söylendi.

Erenköylülerin ilaca da ihtiyaçları olduğu belirtilerek aşağıdaki ihtiyaç listesi BM Kumandanına ve Kızılhaç temsilcilerine verildi:

Erenköy Health Center medicines urgently required for fifteen...

Chkoromphenical 1000 tablets, Aspirin 10.000 tablets, A.P.C. 5000 tablets, Eyson 2 barrels, Alysol 5 gallons, sterilled pause 3 drums, penicilline pro.800.000-1000 vials, insulins 20 vials, catovlon 1 kilo antiadid tabs, 5 bin, bandage 50 Antihistamine tabs, 500, gauze bandage 500, Brave comply 2000, Panalgine tabs, 500 Baralgine tabs. 500, sulphasuccidine tabs.5000, Lozanges 1000, terracortil... cintment or dropertho 5 bottles, Terramicine eye ointment 25 bottles, Gavoramphenicol sirup 50 bottles, Polivitamines sufficient amount, belladonna 250 cc, Opium 250 cc.”

Bu kapsamda Kıbrıs “felaketzedelerine”¹⁵⁰ yönelik olarak Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından 12 Ekim 1964 tarihinde yapılan yardım çağrısına olumlu cevap veren ve yardımda bulunan ülkeler ve İsviçre Frankı olarak yaptıkları yardımlar ise toplamı 147.971.76 İsviçre Frankı olmak üzere aşağıdaki gibidir;¹⁵¹

I-	Güney Afrika	1.195.75
II-	Avustralya	4.850
III-	Kanada	21.500
IV-	Güney Kore	860
V-	Ekvador	860
VI-	ABD	43.000
VII-	Habeşistan	1.725
VIII-	Finlandiya	2.000
IX-	İran	12.900
X-	Japonya	4.300
XI-	Jamaika	300
XII-	Lübnan	250
XIII-	Lüksemburg	1.000
XIV-	Norveç	6.007
XV-	Yeni Zelanda	1.188
XVI-	Hollanda	5.000
XVII-	İsveç	10.000
XVIII-	İsviçre	30.000
XIX-	Tayland	1.035.20

Aynı günlerde Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla Kızılay’a ulaşan bir rapora göre Kıbrıs’taki “soydaşlarımıza milli yardım teşekküllerinin yardımlarını sağlamak maksadıyla” yapılan girişimlere paralel olarak Londra Büyükelçiliği vasıtasıyla

¹⁵⁰ Hazırlanan bu rapor doğrultusunda daha önce de belirtildiği üzere söz konusu yardım sadece Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yapılmış bir yardım değildir. Başta Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı olmak üzere Kıbrıs’taki olaylar sonrasında farklı yardım girişimlerinde bulunan devletlerin bu yardımları Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı’nın Kıbrıs’taki temsilcileri vasıtasıyla yapılmış ve bu yardımlardan her iki toplum da istifade etmiştir.

¹⁵¹ KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

alınan bir haberde İngiltere Kızılhaç Teşkilatı İkinci Başkanı Sir Patrick Renison bazı değerlendirmelerde bulunur;¹⁵²

1- İngiliz Kızılhaç'ı, Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'nin Kıbrıs'ta kargaşahlıklardan müteessir olanlara yardım etmesine ve Türk cemaatinin bu yardımdan ihtiyaçlarının büyüklüğü nispetinde faydalanmasına taraftardır. Bu sebeptendir ki Kızılhaç vs cemiyetleri Lige İcra Komitesi'nin Eylül ayında aldığı karara müspet oy kullanmıştır.

2- Milletlerarası Komite milli cemiyetlerin bu iş için kendisine nakdi yardımda bulunmasını ve tevzi edilecek eşyanın Komite tarafından mahallen satın alınmasını istemektedir. Tediye güçlükleri dolayısıyla bazı cemiyetler aynı yardımı tercih etmekteyse de mesela ABD ve Kanada cemiyetleri gibi bazıları nakdi yardım yapmayı da kabul edebileceklerini ihsas etmişlerdir.

3- Geçen Haziran ayına kadar Kıbrıs'taki bütün Kızılhaç faaliyetleri İngiliz cemiyeti tarafından deruhte edilmmişti. Mahalli hükümetin çıkardığı tevziat malzemesini nakleden vasıtalarla geçit vermemek veya bunları içindekilerle birlikte suiniyete müstenit olduğu belli olan araştırmalara tabii tutmak gibi güçlükler yüzünden sona erdirilmek zorunda kalınan bu faaliyetler için Cemiyet 40.000 İngiliz Lirası harcetmiştir.

4- Bu durum karşısında İngiliz Cemiyeti kendisine düşen vazifeyi yerine getirmiş olduğu kanaatini taşımakta ve Milletlerarası Komite'ye bir yardım yapmaya şimdilik imkân görmemektedir. İleride komite diğer cemiyetlerin yardımı ile faaliyetlerine başladıktan sonra İngiliz Cemiyeti durumunu tekrar gözden geçirecektir."

Aynı dönemde Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük tarafından da UKK Kıbrıs delegasyonuna bir yazı gönderilir;¹⁵³

"Rumlar tarafından tutulmakta olan 8 Türk rehinenin 26 Eylül 1964'de salıverilmelerini temin için Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı üyelerinin ve şahsınızın aralıksız olarak göstermiş olduğu gayreti şahsım ve Türk cemaati adına takdirle karşılandığını ifade etmek için bu mektubu yazıyorum. Bu fırsattan istifade ederek Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin rehinelere araştırılması, mülteci, muhtaç ve hastalara ilaç ve yardım malzemesi tevziinde Yunan saldırısının ilk gününden itibaren cemaatin üyelerine yapılan yardımlar ve Kızılhaç ideal ve prensiplerine olan sadakatinden dolayı şükranlarımı tekrar teyit etmek isterim. Kızılhaç Uluslararası Komitesi'nin gayret ve iyi niyetiyle önümüzdeki kıştan evvel mültecilerin barınması için

¹⁵² Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 15 Aralık 1964 tarih ve 246 (40) sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

¹⁵³ KGMA. Dr. Fazıl Küçük tarafından Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs delegasyonuna gönderilen 35750 sayı ve 1 Ekim 1964 tarihli yazı.

baraka, battaniye vb. ihtiyaçlar gibi muhasara altındaki Türk cemaatinin acil ağrı bekleyen problemlerinin de halledileceğine de eminim.”

Bu arada Uluslararası Kızıla Komitesi ise yayımladığı haber bülteni vasıtasıyla Kıbrıs’a yönelik girişimleri ve adada yapılanları kamuoyuyla paylaşır;

154

“a) Sağlık Durumu

Uluslararası Sağlık Komitesi iki doktorunu Kıbrıs’ta vazifelendirmiş ve bu doktorlar adanın bütün bölgelerini ziyaret ederek Türk ve Rum yöneticiler ile temaslarda bulunmuşlardır. Kendilerine insanlığa hadim prensiplere riayet edileceğine dair Kıbrıs hükümetince teminat verilmiştir. şöyle ki Kızıla tarafından kendilerine tanıtma kimliği verilen Kıbrışlı Türk doktorlara adada serbestçe hareket ile icabında yaralı ve hasta naklinde serbesti tanınmıştır. Uluslararası Kızıla Komitesi’nin aracılığı ve etkisi ile adadaki Türk hastanesinin kanunen tanınması temin olunmuştur.

b) Zarar Görenlere Yardım

Adadaki Birleşmiş Milletler kuvvetleriyle Uluslararası Kızıla Komitesi’nin iktisadi ablukayı azaltmaya matuf müşterek faaliyetleri nüfusun olaylar dolayısıyla 600’den 1.400’e yükselen Koına bölgesinde mşpet sonuç vermiştir. Netice olarak bu iki uluslararası teşekkül kendi stoklarından malzeme yardımı yaptığı gibi Hindistan Kızıla’ının gönderdiği battaniye ve kumaşlar ihtiyaç bölgelerine ulaştırılmış olup Amerika, Kanada Kızıla Dernekleri’nin gönderdiği yardım malzemeleri Mr. Max Stalder’in organizasyonu ile tevzi edilmiştir. Uluslararası Kızıla Komitesi Lefke Türk Hastanesi’ne tıbbi malzeme yardımı yapmıştır. Tedavi maksadıyla Lefkoşa’da bulunan 47 Kıbrışlı Türk, Komite delegesinin temin ettiği resmi, müsaadeden sonra köylerine dönebilmişlerdir. Kıbrıs Türk idarecilerinin tahminlerine göre adadaki muhtaç Türk adedi 55.000 civarındadır. Yaklaşmakta olan kış mevsimi dolayısıyla Uluslararası Kızıla Teşkilatı birçok Kızıla derneğine ağırıda bulunmuştur. Alman Kızıla Derneği’nin nakdi yardımları sayesinde satın alınan aşılar Türk hayvan yetiştiricilerine tevzi edilmiştir.

c) Esir Mübadelesi

Adadaki Uluslararası Kızıla Komite delegasyonunun 3 hafta süreyle devamlı temasları sonucu 2 Eylül ile 4 Ekim arasında 22 esirin mübadelesi sağlanmış, dolayısıyla bu anlaşma iki cemaat arasındaki mevcut gerginliğin kısmen dahi olsa azalmasına amil olmuştur.”

¹⁵⁴ 34 numaralı ve 9 Ekim 1964 tarihli Uluslararası Kızıla Komitesi haber bülteninden aktaran Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına yazılan 17 Kasım 1964 tarih ve 240 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

Öte yandan yaralıların ve hastaların Türkiye'ye nakledilmeleri ve tedavilerinin yapılması, çatışmalar nedeniyle Kıbrıs'a dönemeyen öğrencilerin ekonomik sorunlarına destek verilmesi, Türkiye'de yaşamak zorunda kalan aileler ve özellikle de parçalanmış aileler konusunda maddi ve manevi destek girişimlerinde bulunulması, tedavileri biten ve adaya dönmelerine karar verilenlerin Mersin ve Ankara'da otellere yerleştirilmeleri, Kıbrıs Türklerine sağlık malzemesinden gıdaya her türlü yardımı göndermesi, Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nin Lefkoşa'da devreye sokması ve dönemler halinde burada doktor ve sağlık ekipleri görevlendirmesi gibi pek çok faaliyet yanında Kızılay uluslararası kuruluşlardan da yardım ve destek talebinde bulunur. Bu bağlamda Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'na yapılan bir müracaatta "Kıbrıs'ta Rumların 1963 senesi Aralık ayından beri kadın, çocuk ve ihtiyarlar da dâhil olmak üzere Türk cemaatine karşı giriştikleri genocide hareketi, mallarının tahrip edilerek 25.000'i aşkın Türk göçmenin aç susuz ve çıplak bir halde sefaletle terk edildikleri malumunuzdur. (Rumların) Şiddetle sindiremedikleri Türk cemaati iktisadi abluka ile açlığa ve susuzluğa mahkûm edilmektedir. 7 günden beri ağır silahların ateşi altına alınan 435 Türk'ün bulunduğu Bağlıköy ablukasında büyük ölçüde açlık ve susuzluk tehlikesi belirmiştir. Hayvanlar açlıktan ölmektedir. Bu bölge sıhhi imkânsızlıklar yüzünden salgın hastalıkların tehdidi altındadır. Hastaneye götürülmekte olan bir Türk Rumların ambulansa çıkış müsaadesi vermemesinden dolayı fazla kan kaybından ambulanda ölmüştür. 2 Aralık tarihinde gönderilen Kızılay yardım malzemesi muhtaç 25.000 göçmene kısıntı ile dağıtılmasına rağmen tamamen bitmiştir. Yeni talep karşısında gönderilecek yardım eşyası cins ve miktarlarını gösterir liste Rum makamlarına 14 Ocak'ta gönderilmiş ve müteaddit tenkitlere rağmen bir ay sonra bu yardım eşyalarının hemen hemen tamamının gümrüğe tabi tutulduğu ve bir kısmının reddedildiği cevaben bildirilmiştir. Yiyecek sıkıntısı had safhaya erişmiş bulunmaktadır. Kızılay ve Kızılhaç yardımlarının bu şekilde adaya ithalini yasaklayan durumun Kızılhaç prensiplerine ve sivillerin korunması hakkındaki konvansiyonun 23. maddesine ve insanlık kaidelerine aykırı bulunması

cihetiyle önlenmesini ve Kızılay yardımlarının mutlak surette gümrüksüz olarak tefrik yapılmadan adaya kabulünün teminini rica ederim.”¹⁵⁵ denir. Öte yandan Türkiye’nin Cenevre Başkonsolosluğu ise Milletlerarası Kızılhaç Komitesi’ni ziyaret ederek Kıbrıs adasında yaşananlar konusunda Kızılhaç yetkililerini bilgilendirir ve Rumlar ve Yunanlar tarafından gizlenmeye veya değiştirilmeye çalışılan bazı gerçeklerin anlaşılmasını sağlamaya çalışırlar;¹⁵⁶

“Milletlerarası Kızılhaç Komitesi’ni ziyaretle Türkiye Kızılay Derneği’nin telgraflarında belirtilen görüş ve teessürlerini Müdür Muavini Gallotin’e aynen bildirdim. Yanında muavini bulunan mumaiyleh Komite’nin Kıbrıs’ta elinden geleni yaptığını zannettiğini, rehine, yaralılar ve umumiyetle yardım için adadaki delegelerinin geceli gündüzlü faaliyet gösterdiklerini, mahalli Kızılhaç’ın da bunu teyit ettiğini söyledi. Muavini tafsilata girerek rehinelere konusunda acil netice almanın maddeten mümkün olmadığını, bazen bir rehinenin haftalarca müzakere ve çekişme mevzuu olduğunu, adada kâfi gıda maddesi bulunduğunu öğrendiklerini; ancak bunu satın almak için halkın parası olup olmadığını bilmediklerini, adanın muhtelif mıntıkaları arasında muvasalanın temini için Kızılhaç ekiplerinin yakında adaya ulaşacağını anlattı.

Kendilerine cevaben adadaki delegelerin ve mahalli Kızılhaç Derneği’nin Komite’ye ulaştırdığı haberlerle Türkiye Kızılay Derneği’nin Kıbrıs’tan aldığı malumat arasında hadiselerin başından beri büyük tezatlar olduğunu bizim gibi herhalde kendilerinin de müşahade ettiklerini, bu tezatların alınan haberlerin ve yardım mefhumunun değişik surette tefsirinden doğduğunu son ifadeleri ile daha iyi anladığını belirterek yerinden yurdundan edilmiş on binlerce insana para mukabilinde yiyecek satılmasının bizim yardım mefhumumuza uyamadığını, adetleri her gün artan bu perişan kitlenin karşılıksız, tamamen insani ve acil yardıma muhtaç bulunduğunu milletlerarası çapta geniş bir yardıma tevessül olunması hadiselerin başından beri bu sebeple Ankara Kızılay Derneği tarafından Komite’den talep olduğunu muvasala meselesine gelince, Sayın Prof. Karasu Cenevre’deyken 15 Ocak tarihinde Komite’de yaptığımız toplantıda M. Boissyer bu husus üzerinde bilhassa durarak geniş çapta bir yardımın muvasalanın temininden sonra derpiş edilebileceğini söylediğini hatırlatarak bu işle muvazzaf ekiplerin bir ay sonra dahi adaya henüz gelmediklerine göre lüzumlu acil yardımların halli bu kadar geciken muvasala meselesine artık bağlanmamasının icap ettiğini söyledim. Gallopin’e adadaki anlaşmazlığı izale için Kıbrıs’taki Komite delegelerinden mütemmim bilgi isteyeceğini, Kızılhaç Kızılay

¹⁵⁵ KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

¹⁵⁶ Cenevre Başkonsolosluğu tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 17 Şubat 1964 tarih ve 46 sayılı telsiz mesajı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4. Kıbrıs’a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

Dernekleri nezdinde yapılacak muhtemel bir çağrıya esas olmak üzere bizim de kendilerine ihtiyaç hissedilen bütün gıda ve diğer maddelerin cins ve miktarları hakkında çok acele olarak malumat vermemizi bilhassa rica ettiğini, taleplerimizin Komite’de teşekkül edileceğini ifade eyledi. Kızılhaç-Kızılay Dernekleri Birliğini de bilahare ayrıca ziyaret ederek aynı hususları belirttim.

Umumi Kâtip M. Erer evvela Ligue’in durumunu izahla iç harp ve çatışma olan mıntıkalara yardım hususunda Komite’nin muvafakatının anlaşma ve statüler gereğince şart olduğunu tebarüz ettirdikten sonra Komite’nin Kıbrıs meselesindeki tutumunu şiddetle tenkit ederek adaya birkaç delege gönderilmekle yardım mevzuunun halledilebileceğine daha ilk günden inanmadığını, bu delegelerin yaptıkları birçok işlerin dâhili çatışma nihayete erdikten sonra yapılacak neviden iş olduğunu, muhtaç halka yardım için geniş çapta beynelmilel yardımın lüzumu üzerinde ısrar edip bu hususta Komite ile münasebetlerde bulunduğunu, son Londra seyahati sırasında İngilizleri de yardımın beynelmilleştirilmesine mütemayıl gördüğünü, ada üzerindeki muvasalanın yalnız Komite tarafından temininin çok güç olacağını, milli Kızılay-Kızılhaç dernekleri ekiplerinin de bu işle tavzifinin çok daha iyi ve çabuk netice vereceğini, bu kanaatlerini Kanada’da oturan Lig ekibine zamanında bildirdiğini, Komite’nin tutumuna rağmen Gefie milletlerarası bir yardım için şimdiden bütün hazırlıklarını yaparak hangi memleketler derneklerine müracaat edeceğini dahi tespit ettiğini, karar verildiği anda derhal harekete geçilebileceğini, halen Cenevre’de bulunan Amerikan Kızılhaç Reis Muavini ile Kıbrıs’a yardım meselesini şimdiden etraflı bir şekilde görüşeceğini, bunun faydasız olmayacağını zannettiğini söyleyen Umumi Kâtip, Türkiye Kızılay Derneği ile her hususta tamamen hemfikir olduğunu, Kızılay Komitesi Başkanı nezdinde bizim teşebbüsümüze muvazi olarak kendisinin de ayrıca teşebbüse geçeceğini ilave ile Komite tarafından talep olunan ihtiyaç maddeleri listesinin çok lüzumlu olduğuna işaret etmiştir. Umumi Kâtip müstereken çalışmak mecburiyetinde bulunduğu Beynelmillel Kızılhaç Komitesi ile ihtilaf haline düşmek istemediğinden yukarıdaki ifade ve tenkitlerinin mahrem tutulmasını bilhassa rica etmiştir.”

Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı ise yayımladığı D876B numaralı haber bülteniyle adada yapılanlar ve gelişmeler hakkında kamuoyuna bilgi vermeye devam eder;¹⁵⁷

“Kıbrıs’ta Uluslararası Kızılhaç Faaliyetleri

¹⁵⁷ Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından yayımlanan 14 Ekim 1964 tarihli ve D876B numaralı haber bülteni. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/. Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

Kıbrıs'ta çatışma halinde olan iki toplum tarafından yapılan müracaata cevaben Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Ocak 1964 tarihinden itibaren Kıbrıs'ta faaliyettedir. Uluslararası Kızılhaç Gözlem (The International Review of the Red Cross) ve Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kızılhaç haberleri (The IRRC's Topical Red Cross News) Lefkoşa'da bulunan temsilcileri vasıtasıyla Lefkoşa'da yapılan faaliyetler konusunda bilgi verdiler. Bu arada eğer gerekiyorsa geçmişe dönmek yerine Kıbrıs'ta bugünkü faaliyetler ve gelecekte yapılacaklar üzerine yoğunlaşmanın uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bu ülkede (Kıbrıs) yalnızca İngiltere Kızılhaç Teşkilatı'nın eski Kıbrıs kolunun dağılmış bazı üyeleriyle Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı böyle bir durumda tarafsız hizmet verme bağlamında olmazsa olmaz durumdadır ve son derece dağınık faaliyetleri yerine getirecek güç de odur. Her şeyden önce Kıbrıs'taki Uluslararası Komite'nin her iki toplumun güvenini kazanmış olması nedeniyle duyduğu memnuniyeti belirtmek gerekir. Kızılhaç yetkilileri günün herhangi bir saatinde veya geceleyin Lefkoşa'daki Yeşil Hat'ı serbestçe geçip adanın herhangi bir bölgesinde veya noktasında tur atabilirler.

I- Esir Ziyareti

Karmakarışık durumların yaşandığı bir ortamda diğerinin eline kimsenin düşmediği bir gün neredeyse hiç olmuyor. Bereket versin ki nadiren ortaya çıkan bazı durumlarda hakkında bir araştırma yapılamadan birisinin aniden ortadan kaybolması halinde derhal Uluslararası Kızılhaç teşkilatı tarafından soruşturma başlatılıyor. Bununla birlikte pek çok durumda bu kişiler sorgulamanın ardından serbest bırakılıyor. Öte yandan yasal işlemlerin ve bürokrasinin tamamlanabilmesi beklenirken bu insanlar bazen saatlerce alıkonuluyorlar. Bu son durumda olduğu üzere Komite üyeleri hiçbir istisnaya mahal bırakmadan gerekli olduğu sayıda tutuklanan kişiyi görmeye gidiyorlar ve gözlem altında tutulduğu yeri gerekirse sağlık kontrolünde bulunmak üzere ziyaret ediyorlar.

Bugüne kadar komite üyeleri tarafından satın alınan ve gözaltında tutulan kişilere götürülen yiyecek ve giyecek eşyaları hiç geri çevrilmemiştir. Komite üyeleri ayrıca her hafta Rum merkezi hapisanesinde tutulan Kıbrıs Türklerine yönelik olarak onların aileleri ve akrabalarını buraya araçlarla götürmek suretiyle de hizmet vermektedirler. Bugüne kadar pek çok olayla ilgili olarak yorucu görüşmelerden sonra Komite üyeleri iki toplum arasında esir değişimini gerçekleştirmeyi de başarmışlardır.

II- Tıbbi Yardım

Tıbbi yardım konusuna gelince özellikle Kıbrıs Türklerinin yapmak zorunda kaldıkları göç hareketinden sonra bir sürü sorun ortaya çıkmıştır. Yeteri sayıda Kıbrıs Türk'ü doktor ve gerektiği hallerde onlara destek veren Kızılay sağlık ekibi mevcuttur. Bununla birlikte bölgelerdeki yiyecek ve giriş

anlamındaki kısıtlamalar nedeniyle doktorların belli yerlere gitmeleri hala mümkün değildir. Diğer taraftan bu bölgelerdeki Kıbrıs Türkleri ise Rum doktorlar tarafından kendilerine verilecek tıbbi yardımı kabul etmemektedir. Bu yüzden Türk asıllı doktorlar sağlık faaliyetlerini yaşadıkları şehir merkezleriyle ve bu bölgeler dâhilinde Rum bölgelerine giriş mecburiyeti olmayan Türk köyleriyle kısıtlamak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum da Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'nın bölgedeki sağlık ekiplerini bölgeye iki doktor göndermek suretiyle güçlendirmesine neden olmuştur. Böylece bu doktorlar diğer mahalli doktorların gidemedikleri her yere gidebilmekte ve onların müdahalelerine bağlı olarak pek çok sağlık sorunu da son derece tatmin edici bir şekilde çözülmüş durumdadır.

Bazı Türk doktorların tecrit edilmiş bölgelerdeki soydaşlarını ziyaret edebilmeleri, yasaklanmış bölgelerdeki hastaları tedavi edebilmeleri, bunun da ötesinde bu kişileri Birleşmiş Milletler gözetiminde en yakın Türk hastanesine götürebilmeleri için yetkilendirilmeleri anlamında önemli bir mutabakat da sağlanmıştır. Ağustos başında yer alan çatışmalardan sonra bazı ulusal yardım örgütleri Uluslararası Komite'nin Lefkoşa'daki merkezine sağlık yardımıyla ilgili malzeme göndermiştir. Bu yardım malzemesi her bir toplumun özel ihtiyaçları da göz önüne alınarak derhal her iki topluma dağıtılmıştır. Komite'nin hangi yardım kuruluşundan geldiğini belirtmekte hassas davrandığı yardımlar büyük bir memnuniyetle kabul edilmiştir.

III- Özel Durumlar

İki toplum arasındaki son derece sıkı bölünmelerden dolayı ortaya çıkan bazı özel durumların trajik sonuçlarını önceden kestirebilmek genellikle çok güçtür. Örneğin yurtdışında bulunan ailesinin yanına gitmek isteyen bir Kıbrıs Türk'ü Lefkoşa Havalimanı'nı kendisinden ayıran Rum bölgesinden geçmeye genellikle cesaret edemeyecektir. Aslında onun yapabileceği yalnızca bir Kızılhaç yetkilisine ait bir araçla yolculuk yapmaktır. Bu genellikle hapishaneden çıkan veya kendi köyüne dönmek üzere hastaneden ayrılan Kıbrıs Türklerine de uygulanır. Bugüne kadar bu konuyla ilgili pek çok sorun insanlık ve anlayış çerçevesinde çözülmesine rağmen bu çok geniş kapsamlı bir sorundur.

IV- Türk Nüfusun İhtiyaçlarının Karşılanması

Acil duruma ve Birleşmiş Milletlerin müdahalesine bağlı olarak tarım rekoltesi alarm verilecek bir düzeye inmiş gibi görünmemektedir. Gerekli yiyecek maddeleri mahallinden temin edilebilmektedir. Bu durum öte yandan Kıbrıs Türk toplumunun ihtiyaçlarının karşılandığı anlamına gelmemelidir. Hatırı sayılır sayıda evinden barkından olmuş insan ve işsize (Kıbrıs Türklerinin tahminlerine göre 55.000 civarındadır.) kendi toplumları tarafından sahip çıkılmış durumdadır. Bu yüzden yiyecek satın almak, yiyecek bulmak veya buna benzer şeyler yapmak zorundadırlar. Böyle yaptıktan ve

yiyecek bulduktan sonra da ihtiyaçlı durumdaki köylere ulaşma konusunda başarısız olduğundan yiyeceklerin yerine ulaşması için yolların açılması gerekmektedir.

Son seferdeki uygulamaya rağmen Kıbrıs hükümetince gıda yardımının belli bölgelere ulaştırılması konusunda bütün ada sathında güçlüklerin üstesinden gelinebilmiş değildir. BM ve Kızılhaç temsilcileri zorunlu ihtiyaç maddelerinin engellemelerin hala varlığını sürdürdüğü bölgelerde serbest dağıtımın sağlanabilmesi amacıyla etkin rol oynamaktadırlar. Şu ana kadar Türk Kızılay'ı Kıbrıs Türk toplumuna yiyecek dolu 8 gemi göndermiştir. Büyük zorluklar pahasına da olsa bu yardım biri haricinde boşaltıldı ve işsizlerle ihtiyaç sahibi göçmenlere dağıtıldı. Bununla beraber bu yardımların devam edeceği gelecekle ilgili şartlar ise hala belirsizliğini korumaktadır. Şu ana kadar yiyecek ihtiyacını mahallinden karşılama açısından yeterli olan Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik gücü ise kış aylarının yaklaşmasıyla birlikte ihtiyaçların gittikçe daha şiddetli hissedileceği şartlarda tamamen bitmiş durumdadır.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında mülteciler ve işsizlerin durumunun ambargo uygulamasının başladığı ilk günlerde olduğu kadar bugün umutsuz olmadığı, bununla birlikte belirsizliğin hala devam ettiği görülmektedir. Siyasi platformda sorun hangi aşamada olursa olsun durumun düzelebilmesi için hızlı ve kesin bir iyileşmenin önümüzdeki aylarda yerine getirilmesi beklenmektedir. Bu açıdan bazı yardımlar kaçınılmaz olacaktır. Bu yardım şüphesiz Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'nın görev çerçevesi içinde tarafsız bir kuruluş olarak yapacağı bir şeydir ve bununla birlikte yerine getirilebilmesi için bazı şartlara ihtiyaç duyulmaktadır. Yukarıda bahsedildiği üzere adada yeterli gıda stoku bulunmaktadır.

Diğer taraftan yardım malzemelerinin gümrüksüz adaya sokulması pek çok karmaşık formaliteye bağlıdır. Sonuç olarak belli zorunluluklar bazen beklenmedik hallere giriyor ve özel durumlarla ilgili olarak acil yardımı gerektiriyor. Örneğin bir grup küçükbaş hayvan üretici Kıbrıs Türk'ü hayvan besleyicisi ani bir bulaşıcı bir sığır salgını sonrasında hayvanlarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya geldiler. Bu konuyla ilgili olarak oluşturulan fon sayesinde Kızılhaç temsilcileri gerekli aşıları mahallinden derhal satın alma imkânı buldular ve böylece bu salgın hastalığın acı sonuçlarına bağlı olarak hayvanların aniden telef olmalarının da önüne geçtiler. Bütün bu sebeplerle UKK önümüzdeki günlerde yalnızca peşin para yardımının belli, ani ve etkili bir yardım olarak olayların kurbanlarına yardımcı olabileceğini değerlendirmektedir.

Kızılhaç daha önce bahsedildiği üzere aşu gibi bazı özel ve acil ihtiyaçların karşılanması için mahallinden alışveriş yapılabilmesi veya bütün kaynaklardan mahrum kalmış insanlara belli oranlarda küçük harçlıklar verilebilmesi ve bu şekilde onların belli ihtiyaçlarını kendilerinin karşılayabilmesine imkân sağlanabilmesi amacıyla fonların kullanılmasını

öneriyor. Son 10 aydan bu yana adada yaşayan iki toplumun içinde bulunduğu çatışma büyük kayıplara ve büyük acılara neden olmuştur. League of the Red Cross Toplulukları ile yapılan işbirliği ve İcra Kurulu'nun 34 numaralı kararı sonucunda Uluslararası Komite Kızılhaç organizasyonlarında görev yapanların arkadaşlık ve dostluk ilişkilerine bağlı olarak adadaki acil durumdan kaynaklanan sıkıntılı sürecin ortadan kaldırılabilmesi için bir adım daha atmaktadır. Komite sizin organizasyonunuzun da bu trajik çatışmanın kurbanları adına yapılan girişimde buna kayıtsız kalmayacağını umduğunu belirtmektedir. Bu çatışma ortamıyla ilgili olarak peşin nakdi yardımlar veya diğer özel yardımlar çok büyük bir müteşekkirlikle kabul edilecektir.”

Ç- KIBRIS'A YÖNELİK YABANCI YARDIM FAALİYETLERİ

21 Aralık 1963 tarihinde başlayan Rum saldırılarının ardından 4 Mayıs 1964 tarihi itibarıyla Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyette bulunan yardım kuruluşlarıyla CARE isimli yardım teşkilatından Kıbrıs Türklerine yönelik hiçbir yardım girişiminde bulunulmazken Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı ve Kıbrıs'ta faaliyet gösteren St. John ve Kızılhaç Müşterek Yardım Faaliyeti Kıbrıs (St. John and Red Cross Joint Relief Cyprus) tarafından çeşitli yardımlar söz konusudur.¹⁵⁸ Bu yardımlar arasında Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'ndan 7 Şubat 1964 günü alınan 2.100 lbs süt tozu ve 108 kutu toz süt ile 15 Şubat 1964 günü alınan 29 gaz sobası bulunmaktadır. St. John ve Kızılhaç Müşterek Yardım Faaliyeti Kıbrıs (St. John and Red Cross Joint Relief Cyprus) tarafından yapılan yardımlar ise 21 Şubat 1964'de 540 kutu toz süt, 260 okka fıstık yağı, 65 torba şeker, 2.203 okka bakla, 3.894 okka fasulye, 29 Şubat 1964'de 924 okka fıstık yağı, 5 Mart 1964 tarihinde 740 okka fıstık yağı, 1.560 okka şeker, 1.288 okka fasulye, 6 Mart 1964 günü 2.100 okka bakla, 23 Mart 1964 tarihinde 1.562 okka soya yağı, 759 okka tuz, 30 Mart 1964 günü 480 kutu süt, 9 Nisan 1964 tarihinde 25 kilo karpuz, 25 kilo kavun, 22 kilo beyaz Rodos kabağı, 5 kilo biber, 5 kilo patlıcan, 2.5 kilo maydanoz ve 25 kilo da hıyar tohumu, 10 Nisan 1964 tarihinde 450 okka yağ, 480 kutu süt, 568 okka soya yağı, 2160 okka süt tozu, 15 Nisan 1964 günü 7.164 okka süt tozu, 20 Nisan

¹⁵⁸ 4 Mayıs 1964 tarihinde Türk Cemaat Meclisi Asbaşkanı Dr. Şemsi Kazım tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özkol'a gönderilen 41/64 sayılı yazı. KGMA. K-4381, 1964-1967/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

1964 tarihinde 24 okka soya yağı, 48 kutu süt, 27 Nisan 1964 tarihinde 169 metre haki kumaş, 477 metre poplin de bulunmaktadır.¹⁵⁹

Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı ve Kıbrıs'ta faaliyet gösteren St. John ve Kızılhaç Müşterek Yardım Faaliyeti Kıbrıs (St. John and Red Cross Joint Relief Cyprus) tarafından Erenköy'de bulunan çocuklara ve aynı bölgeden kaçmak zorunda kalan Türk göçmenlere yönelik olarak da bir yardım kampanyası söz konusudur.¹⁶⁰ Ayrıca ABD ve İngiltere'den gelmesi beklenen bazı yardımlar olduğu ve 16 Aralık 1964 günü Kızılhaç tarafından Hamitköy civarında oluşturulan göçmen bölgesindeki 1.500 çocuğa da 4.000 Kıbrıs Lirası karşılığında giyecek ve yiyecek yardımında bulunulduğu da belirtilir.¹⁶¹ Buna göre St. John ve Kızılhaç tarafından 7 Şubat 1964 günü 21 torba ve 3 kasa içinde 84.600 Sterlin değerinde toz süt, 15 Şubat 1964 günü 58.000 Sterlin değerinde 20 adet gaz sobası, 21 Şubat 1964 günü 15 kasa toz süt, 26 Şubat 1964 günü 260 okka fıstık yağı, 39 okka şeker, 4.509 okka bakla, 1.588 okka fasulye, 29 Şubat 1964 günü 924 okka fıstık yağı olmak üzere toplam 1.761 Sterlin değerinde yardım malzemesi ve yiyecek maddesi, 5 Mart 1964 günü 5 varil içinde toplam 148 okka fıstık yağı, 40 torba şeker, 1.200 okka fasulye, 6 Mart 1964 günü 35 torba bakla, 23 Mart 1964 günü 11 varil içinde 142 okka soya yağı, 25 Mart 1964 günü 759 okka tuz, 30 Mart 1964 günü 10 kasa içinde 48 kutu süt olmak üzere 7 Şubat 1964'den itibaren toplam 2.870.685 Sterlin değerinde yardım yapılır. 9 Nisan 1964 günü 25 kilo kavun tohumu, 25 kilo karpuz tohumu, 25 kilo hıyar tohumu, 2,5 kilo kabak tohumu, 5 kilo biber tohumu, 5 kilo patlıcan tohumu, 2,5 kilo maydanoz tohumu, 10 Nisan 1964 günü 450 okka sıvı yağ, 14 Nisan 1964 günü 480 kutu süt, 568 okka soya yağı, 2.160 okka süt tozu, 15

¹⁵⁹ 4 Mayıs 1964 tarihinde Türk Cemaat Meclisi Asbaşkanı Dr. Şemsi Kazım tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özkol'a gönderilen 41/64 sayılı yazı. KGMA. K-4381, 1964-1967/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹⁶⁰ Lefkoşa Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Faruk Şahinbaş tarafından 17 Aralık 1964 tarihinde Dışişleri Bakanlığına gönderilen 1.112/640 sayılı yazı. KGMA. K-4381, 1964-1967/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

¹⁶¹ Lefkoşa Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Faruk Şahinbaş tarafından 17 Aralık 1964 tarihinde Dışişleri Bakanlığına gönderilen 1.112/640 sayılı yazı. KGMA. K-4381, 1964-1967/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

Nisan 1964 günü 7.164 okka süt tozu, 20 Nisan 1964 günü 24 okka soya yağı, 48 adet kutu sütü, 27 Nisan 1964 günü 1.698 metre haki kumaş, 477 metre poplin olmak üzere toplam 4.689.866 Sterlin değerinde yardım yapılır. 1 Mayıs 1964 günü 10 kasa içinde 48 kutu süt, 12 Mayıs 1964 günü 480 kutu süt, 16 Mayıs 1964 günü 850 kilo soya yağı, 20 Mayıs 1964 günü 3.600 okka un, 1.947 okka bakla, 1.440 okka süt tozu, 720 okka tereyağı, 27 Mayıs 1964 günü 480 kutu süt, 28 Mayıs 1964 günü 852 okka soya yağı, 29 Mayıs 1964 günü 787 okka iç bakla olmak üzere toplam 6.013.306 Sterlin değerinde yardım yapılır. 14 Temmuz 1964 tarihinde ise 500 torba içinde 1.000 Sterlin değerinde 36 okkalık un, 1.440 okka toz süt, 17 Temmuz 1964 günü 36 okkalık 660 torba un, 6 teneke tereyağı, 20 Temmuz 1964 günü 489 torba un ve 10.548 okka toz süt olmak üzere 7 Şubat 1964 tarihinden 20 Temmuz 1964 dâhil toplam 11.481.506 Sterlin karşılığı yardım yapılmıştır. Amerika Birleşik devletleri ve İngiltere tarafından ortaklaşa yapılan 330 çadırılık yardım ise Lefkoşa Ortaköy 35 çadır, Hamitköy 75 çadır, Ağırdağ 10 çadır, Fota 8 çadır, Yeniceköy 10 çadır, Mora 10 çadır, Abohor 10 çadır, Ayakebir 6 çadır, Akıncılar 20 çadır, Templos 15 çadır, Limnidi 10 çadır, Erenköy 20 çadır, Madriya 6 çadır, Baf-kasaba 18 çadır, Poli 8 çadır, Pelatusa 8 çadır, Antroliku 15 çadır, Larnaka 20 çadır, Köfünye 20 çadır ve Limasol 20 çadır olarak dağıtılmıştır.

Öte yandan Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından uluslararası yardım kuruluşlarına yapılan çağrıya cevap verenler arasında İran Kızılarslan Teşkilatı da vardır ve başkan yardımcısı Dr. Abbas Naficy imzasıyla gönderdikleri cevabi yazıda Kıbrıs'ta yaşanan felaketin sivil mağdurlarıyla ilgili olarak Kızılay tarafından gönderilen 16 Kasım 1964 tarihli mektubun alındığı, ayrıca Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından 12 Ekim 1964 tarihinde yapılan ilk uluslararası yardım çağrısının ardından Kızılarslan Teşkilatı'nın Kıbrıs Türklerine yönelik olarak ilk etapta 3.000 dolarlık bir yardım gönderme kararı aldığı, bu küçük miktarın sorunların hafifletilmesine yardımcı olmasını umdukları belirtilir.¹⁶² Aynı

¹⁶² KGMA. İran Kızılarslan Teşkilatı tarafından 24 Kasım 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir'e gönderilen 4075/821 sayılı cevabi yazı.

günlerde Pakistan Kızılhaç Teşkilatı tarafından gönderilen yazıda da Kıbrıs Türklerinin haklı davalarına destek olmak üzere “özellikle sizin gibi çok değerli kardeşlerimizin bulunduğu bir ülkeye herhangi bir Müslüman insanın yapabileceğinden fazlasını yapamadım...”¹⁶³ denir ve özellikle Kızılay tarafından Pakistan ve Pakistanlılara karşı duyulan sevgi tezahürü ifadelere gönülden teşekkür edilir. Aynı şekilde İsviçre Kızılhaç Teşkilatı’ndan alınan Dr. Hans Haug imzalı yazıda da imkânları ölçüde Kızılay tarafından kendilerinden istenilen yardıma muhtaç Kıbrıs Türklerine yönelik yardım ve destek konusunda 16 Kasım 1964 tarihli yardım talebinin memnuniyetle karşılandığı, Kıbrıs Türkleri de dâhil olmak üzere Kıbrıs’ta yardıma muhtaç durumdaki insanlar için 30.000 İsviçre Frankı karşılığı bir insani yardımın Uluslararası Kızılhaç Komitesi’ne birkaç gün içinde teslim edileceği, bu yardımın 20.000 Franklık kısmının hükümet tarafından, geriye kalan kısmının da bizzat İsviçre Kızılhaç Teşkilatı’nca yapıldığı, yardım faaliyetlerine bu şekilde katkıda bulunmanın kendilerini de çok mutlu ettiği belirtilir.¹⁶⁴ Kıbrıs Türklerine yönelik olarak bugünlerde yapılan bir başka yardım ise Pakistan’dan gelir ve 14 Ocak 1965 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığı tarafından uluslararası kamuoyuna yapılan çağrının ardından Pakistan Kızılhaç Teşkilatı da Kıbrıs Türklerine yardım amacıyla Kıbrıs’ta bulunan Kızılhaç yetkilisi Pierre Boissier’e teslim edilmek üzere 24 Şubat 1965 tarihinde President Garfield gemisiyle 10 balya halinde çeşitli giyim eşyalarından oluşan bir yardım gönderir.¹⁶⁵ Kızılay tarafından yurtiçi ve yurtdışında Kıbrıs Türklerine yardım faaliyetleri artarken devam ederken uluslararası alanda da kamuoyu yaratılması ve kamuoyunun bilgilendirilmesi anlamında faaliyetler söz konusudur;¹⁶⁶

¹⁶³ KGMA. Pakistan Kızılhaç Teşkilatı Başkanı B. A. Siddki imzasıyla 29 Ekim 1964 tarih ve 4796 (41487) sayı ile Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir’e gönderilen yazı.

¹⁶⁴ KGMA. İsviçre Kızılhaç Teşkilatı tarafından 27 Kasım 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir’e gönderilen 40378/ 842 sayılı cevabi yazı.

¹⁶⁵ KGMA. Pakistan Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 17 Mart 1965 tarih ve R-18/B (10062) sayılı yazı.

¹⁶⁶ Kıbrıs Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Derneği Delegasyon Başkanı Adile Ayda’ya gönderilen 14 Eylül 1964 tarih ve 24812 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K-6181), 1963-1967/9-4 Kıbrıs’a Uluslararası Yardımlar Dosyası.

“1- İcra Komitesi nezdinde Pakistan’ı temsil eden Doğu Pakistan Kızılhaç Başkanı Yüksek Mahkeme Üyesi Sıddıki ile 12 Eylül 1964 günü Ankara’da Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi’nde Yönetim Kurulu ve bazı Genel Merkez üyeleriyle birlikte bir toplantı yapılmış ve Kıbrıs Türklerine yardım ihtiyacı karşısında Milletlerarası Kızılhaç’ı harekete geçirme imkânları düşünülmüş ve bu bakımdan Lig İcra Komitesi toplantısında dost üyelerin de işbirliğiyle bu konunun ele alınmasını sağlama şekli üzerinde durulmuştur. Her şeyden önce usuli bakımdan Komite’de Kıbrıs meselesinin görüşülmesi için Kızılhaç Dernekleri Lig’inin 1964’de tadil edilmiş olan iç tüzüğü’nün 33. maddesine dayanılarak İcra Komitesi gündemine ilave yapılması mütalaa ve tekliflerde bulunulması imkânından faydalanılabileceği müşahade edilmiştir.

2- İcra Komitesi’ne üye olmayan bir milli dernek gündeme ilave yapılması için ve mütalaa ve tekliflerde bulunmak üzere Genel Sekreter’e müracaat edilebileceğinden Türkiye Kızılay Derneği tarafından bu hususta teşebbüste bulunulması mümkündür. Bu teşebbüs Pakistan delegesi tarafından da yapılabilecektir.

3- Kıbrıs meselesi gündeme alındıktan sonra Pakistan delegesinin Kızılay’ı desteklemek ve Kıbrıs Türklerine yardım için çağrı yapılması konusunda çok faal müdahalelerde bulunacağı anlaşılmaktadır. Bu arada Mr. Sıddıki Milletlerarası Kızılhaç Komitesi’nin hareketsizliği dolayısıyla şiddetle tenkit edeceğini söylemiş, milletlerarası yardım için Lig tarafından çağrı yapılması hususunda Komite’nin işaretini beklemeye de lüzum olmadığını ve insani bakımdan bu derece aşıkâr yardım ihtiyacı karşısında Lig’in eli kolu bağlı olarak Milletlerarası Kızılhaç’ın direktifini beklemesinin insani prensiplere uygun olmayacağını belirtmiştir. Pakistan delegesine şimdiye kadar Kızılay’ın karşısına çıkarılan usuli ve hukuki engellerden bahsedilerek CICR ve Lig arasındaki 1951 antlaşmasının A/1 paragrafına göre tarafsız organ sıfatıyla CICR’nin münhasıran yetkili bulunduğuna işaret edilmiştir. Filhakika bu anlaşmanın A/1 ve A/3 paragrafları Milletlerarası Komite’ye üstün bir yetki vermektedir.

4- Pakistan delegesinin Kızılhaç Derneklerinin esas gaye ve prensipleri bakımından inisiyatif almaları gerektiğini ve hukuki formalizmi bir tarafa bırakarak insani yardım yapmaları gerektiği hakkındaki görüşü İcra Komitesi’nde Kıbrıs’a yardım mevzuundaki müspet ve yapıcı bir tesir yaratabilecek mahiyette görülmektedir.

5- Pakistan delegesi her şeyden önce usul bakımından bir güç mesele karşısında olduğumuzu belirtmiş ve gündeme yapılacak ilavenin İcra Komitesi’nde çoğunluk kazanması gerektiğini, bu bakımdan üye derneklerin müzaheretile ve esash bir kulis faaliyetiyle müspet ve lehimizde bir havanın tesisinin zaruri olduğuna işaret etmiş, genel sekreter’e müracaat etmeden önce neticeden az çok emin olmak lazım geldiğini ve reddedileceği hissedilen bir

teklifte bulunarak büsbütün başarısızlığa uğramaktan kaçınmak gerektiği düşüncesinde bulunmuştur.

6- Mr. Siddiki geçen yılki toplantılarda da İslam memleketlerine karşı gösterilen menfi tutum karşısında şiddetli tenkitlerde bulunduğunu kaydetmiş, Müslüman memleketler Kızılay teşekküllerinin gerekirse Lig'den ayrılarak kendi aralarında bir Lig kurabileceklerine işaret ederek Cenevre'deki Kızılhaç ilgililerinin böyle bir durumdan çok endişe ettiklerine de temas ederek bu kozun baskı unsuru olarak kullanılması lüzumu üzerinde durmuştur.

7- Pakistan delegesi ayrıca Kıbrıs'a yardım malzemesini gündeme aldirmek üzere Norveç, Birleşik Amerika, İngiltere, Fransa, Danimarka, İsviçre, Almanya gibi memleketlerin diplomatik yoldan müzaheretini sağlamak mümkün olursa bunun çok faydalı olacağını da kaydetmiştir. Bu arada Ambassador François Poncet ile temas edilmeli ve manevi nüfuzunu kullanması rica edilerek aksi takdirde Kıbrıs faciasına karşı kayıtsızlığın Kızılhaç camiasından mahzurlu akisler yaratacağı belirtilmelidir.

8- Netice: İcra Komitesi toplantısı için takip edilmesi uygun görülen hareket tarzı şöylece özetlenebilir;

a) Kıbrıs Türklerinin karşılaştığı feci durum ve bu konuda milletlerarası yardım bakımından Lig tarafından ilgi gösterilmesi lüzumu üzerinde geniş kulis faaliyetinde bulunulması gerekmektedir. İcra Komitesi'nden 6-7 üyelik bir grubun yardımının sağlanması ve yapılan temasların gündeme Kıbrıs konusunun ilavesi imkân ve ümidini vermesi halinde Genel Sekreter'e Türkiye Kızılay Derneği adına gerekli müracaat iç tüzüğün 33. maddesine göre yapılmalıdır.

b) Bu talimatımızın alınmasını müteakip derhal Pakistan delegesi Mr. Siddiki ile temasa geçilmeli, kendisinin yıllardan beri bu Teşkilat nezdindeki vazifesi dolayısıyla sağlayabileceği yardımlardan faydalanılmalıdır.

c) Ayrıca İran delegesiyle de anı istikamette görüşmeler yapılmalıdır.”

Aşağı yukarı aynı günlerde Kıbrıs'ta yaşananlar ve Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yapılacak yardımlar konusunda yazışmalar ve müzakereler aralıksız devam etmektedir;¹⁶⁷

Kıbrıs Yardım Komitesi

14 Eylül 1964

“Sayın Adile Ayda

Türkiye Kızılay Derneği Delegasyon Başkanı

İcra Komitesi nezdinde Pakistan'ı temsil eden Doğu Pakistan Kızılhaç Başkanı Yüksek Mahkeme üyesi Siddiki ile 12 Eylül 1964 günü Ankara'da

¹⁶⁷ Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından Kızılay Delegesi Adile Ayda'ya gönderilen 14 Eylül 1964 tarih ve 24812 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K-6181), 1963-1967/9-4 Kıbrıs'a Uluslararası Yardımlar Dosyası.

Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi'nde Yönetim Kurulu ve bazı Genel Merkez üyeleriyle birlikte bir toplantı yapılmış ve Kıbrıs Türklerine yardım ihtiyacı karşısında Milletlerarası Kızılhaç'ı harekete geçirme imkânları düşünülmüş ve bu bakımdan Lig İcra Komitesi toplantısında dost üyelerin de işbirliği ile bu konunun ele alınmasını sağlama şekli üzerinde durulmuştur. Her şeyden önce usulî bakımdan Komitede Kıbrıs meselesinin görüşülmesi için Kızılhaç Dermekleri Lig'inin 1964 de tadil edilmiş olan içtüzüğünün 33. maddesine dayanılarak İcra Komitesi gündemine ilave yapılması mütalaa ve tekliflerde bulunulması imkânından faydalanılabileceği müşahade edilmiştir. İcra Komitesine üye olmayan bir milli dernek gündeme ilave yapılması için ve mütalaa ve tekliflerde bulunmak üzere Genel Sekretere müracaat edebileceğinden Türkiye Kızılay Derneği tarafından bu hususta teşebbüste bulunulması mümkündür. Bu teşebbüs Pakistan delegesi tarafından da yapılabilir. Kıbrıs meselesi gündeme alındıktan sonra Pakistan Delegesinin Kızılay'ı desteklemek ve Kıbrıs Türklerine yardım için çağrı yapılması konusunda çok faal müdahalelerde bulunacağı anlaşılmaktadır. Bu arada Mr. Siddıki Milletlerarası Kızılhaç Komitesinin hareketsizliği dolayısıyla şiddetle tenkit edeceğini söylemiş, milletlerarası yardım için Lig tarafımdan çağrı yapılması hususunda Komitenin işaretini beklemeye de lüzum olmadığını ve insanı bakımdan bu derece aşıkâr yardım ihtiyacı karşısında, Lig'in eli kolu bağlı olarak Milletlerarası Kızılhaç'ın direktifini beklemesinin insanı prensiplere uygun olmayacağını belirtmiştir. Pakistan delegesine şimdiye kadar Kızılay'ın karşısına çıkarılan usuli ve hukuki engellerden bahsedilerek CICR ve Lig arasındaki 1951 anlaşmasının A/1 paragrafına göre tarafsız organ sıfatıyla CICR İn münhasıran yetkili bulunduğuna işaret edilmiştir. Filhakika bu anlaşmanın A/1 ve A/3 paragrafları milletlerarası Komiteye üstün bir yetki vermektedir. (Handbook p. 6ll) Pakistan delegesinin Kızılhaç Derneklerinin esas gaye ve prensipleri bakımından inisiyatif almaları gerektiğini ve hukukî formalizmi bir tarafa bırakarak İnsanı yardım yapmaları gerektiği hakkındaki görüşü, icra Komitesinde Kıbrıs'a yardım mevzuundaki müspet ve yapıcı bir tesir yaratabilecek mahiyette görülmektedir. Pakistan delegesi her şeyden önce usul bakımından bir güç mesele karşısında olduğumuzu belirtmiş ve gündeme yapılacak ilavenin İcra Komitesinde çoğunluk kazanması gerektiğini, bu bakımdan üye derneklerin müzaheretıyla ve esaslı bir kulis faaliyetıyla müspet ve lehimizde bir havanın tesisi zaruri olduğuna işaret etmiş, Genel Sekretere müracaat etmeden önce neticeden az çok emin olmak lazım geldiğini ve reddedileceği hissedilen bir teklifte bulunarak büsbütün başarısızlığa uğramaktan kaçınmak gerektiği düşüncesinde bulunmuştur. Mr. Siddıki geçen yılki toplantılarda da İslam memleketlerine karşı gösterilen menfi tutum karşısında şiddetli tenkitlerde bulunduğunu kaydetmiş, Müslüman memleketler Kızılay teşekküllerinin gerekirse, Lig'den ayrılarak kendi aralarında bir Lig kurabileceklerine işaret ederek Cenevre'deki Kızılhaç

İlgililerinin böyle bir durumdan çok endişe ettiklerine de temas ederek bu kozun baskı unsuru olarak Kullanılması lüzumu üzerinde durmuştur. Pakistan delegesi ayrıca Kıbrıs'a yardım meselesini gündeme aldırarak üzere Norveç, Birleşik Amerika, İngiltere, Fransa, Danimarka, İsviçre, Almanya gibi memleketlerin diplomatik yoldan müzaheretini sağlamak mümkün olursa bunun çok faydalı olacağını da kaydetmiştir. Bu arada Büyükelçi François Poncet ile temas edilmeli ve manevi nüfuzunu kullanması rica edilerek aksi takdirde Kıbrıs faciasına karşı kayıtsızlığın Kızılhaç camiasından mahzurlu akisler yaratacağı belirtilmelidir. Netice: İcra Komitesi toplantısı için takip edilmesi uygun görülen hareket tarzı şöylece özetlenebilir:

a) Kıbrıs Türklerinin karşılaştığı feci durum ve bu konuda milletlerarası yardım bakımından Lig tarafından ilgi gösterilmesi lüzumu üzerinde geniş kulis faaliyetinde bulunulması gerekmektedir. İcra Komitesinden 6-7 üyelik bir grubun yardımının sağlatması ve yapılan temasların gündeme Kıbrıs konusunun ilavesi imkân ve ümidimi vermesi halinde Genel Sekretere Türkiye Kızılay Derneği adına gerekli müracaat, İçtüzüğün 33. maddesine göre yapılmalıdır.

b) Bu talimatımızın alınmasını müteakip derhal Pakttan Delegesi Mr. Sıddıki ile temasa geçilmeli, kendisinin yıllardan beri bu Teşkilat nezdindeki vazifesi dolayısıyla sağlayabileceği yardımlardan faydalanılmalıdır.

c) Ayrıca İran Delegesi ile de aynı istikamette görüşmeler yapılmalıdır.

d) Konunun gündeme alınmasıyla icra komitesine hitap etmek imkân bulunduğu takdirde milletlerarası yardım işini konusunda mevcut dokümanlara göre ihtiyacı belirten gerekli açıklamanın zatiîlileri tarafından yapılmasını ve durumun göstereceği gelişmeler karşısında Kızılay Genel Merkezine bilgi verilmesini rica eder başarılar dilerim.”

Hemen ardından Kızılay delegesi Adile Ayda'ya gönderilen yazıda ise “... Maskeler düşmüştür. Hakikatleri görme ve ifade etme zamanı gelmiştir. Bu bakımdan tam bir serbesti ve Lig'den çekilmeye kadar varabilecek her türlü teşebbüs ve tutum içinde aşağıdaki hususların istihsalı için gayret sarf etmenizi rica ederiz.” denir ve istenilen hususlar belirtilir,¹⁶⁸

“1- İktisadi ablukanın şiddetle takbih edilmesi, bugün kaldırıldığı ileri sürülen bu ablukanın mevzii ve geçici değil şümüllü ve daimi olarak kaldırılmasını sağlayacak bir kararın istihsalı,

¹⁶⁸ Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından Kızılay Delegesi Adile Ayda'ya gönderilen 18 Eylül 1964 tarih ve 25127 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K-6181), 1963-1967/9-4 Kıbrıs'a Uluslararası Yardımlar Dosyası.

2- Kızılay ve Kızılhaç yardımlarının Kıbrıs dış ticaret rejimi bakımından kısmen ithalini yasaklayan durumun Kızılhaç prensiplerine ve sivillerin korunması hakkındaki konvansiyonun 23.maddesine aykırılığının belirtilmesi,

3- Kızılay ve Kızılhaç yardımlarının mutlaka gümrüksüz girmesinin aynı mülahazalarla teminat altına alınması ve Kıbrıs hükümetinin bu ahkâma riayetinin sağlanması,

4- Şimdiye kadar Kızılay ve Kızılhaç yardımlarının ihtiyaç sahasına intikalini köstekleyen gayri mesul kişiler tarafından müdahaleye maruz kalmasını önleyici tedbirlerin Kıbrıs hükümeti tarafından teminine matuf bir kararın istihsalı.

Kızılay Genel Merkezi Yönetim Kurulu'nca Güvenlik Konseyi'nin toplanması ve Yunan Kralının düğün hazırlıkları sırasında Kıbrıs hükümetinin takındığı yumuşak ve bir nevi sulh taarruzu mahiyetindeki tutumu muvacehesinde Yunan delegasyonunun da Cenevre'deki toplantılarda havayı kendi lehlerine çevirmek için bazı demarşlar yapacağı şüphesizdir. Durumun icabına göre yüksek görüş, seziş ve kararlarınızla yukarıdaki esaslar da göz önünde bulundurularak gereken telkin ve demarşların yapılmasını rica eder, başarılar dilerim."

Kıbrıs Türklerine yönelik yardım çağrılarının daha etkili yapılması ve Kızılhaç'ın da devreye girmesini sağlamak amacıyla başlatılan girişimler kapsamında aynı eksen üzerinde bir başka yazı da Kızılay'ın diğer delegesi Nermin Arpacıoğlu'na gönderilir;¹⁶⁹

"Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'nin bazı milli derneklere göndermiş bulunduğu 1 Eylül 1964 günlü mektubun son fıkrası mezkûr Komite'nin kısmi bir çağrıda bulunduğunu göstermektedir. Bu durum muvacehesinde yeni demarşların aşağıdaki noktalar üzerinde olması muvafık mütalaa edilmektedir:

"1- Kısmi çağrı kifayetli değildir. Çağrının umumi olması hizmetin tabii icabıdır. Bilhassa bu çağrının Türkiye Kızılay Derneği'ne ulaştırılmamış olması da üzücü bir nokta olarak görülmektedir. Ayrıca Milletlerarası Kızılhaç Komitesi böyle bir çağrıya teşebbüs ettiğine göre artık Lig'in vazife ifası konusundaki her türlü tereddüdünün zail olmuş bulunması tabiidir. Bu bakımdan Lig'den bizzat ve derhal apel yapılmasının rica edilmesi,

2- Kıbrıs'ta mevcut iktisadi ablukanın Lig ve Milletlerarası Kızılhaç Komitesi tarafından takbihi, bugün kaldırıldığı ileri sürülmesi ihtimali bulunan bu ablukanın hakiki surette kaldırılmasına ve tekerrürünün önlenmesine matuf kararın talep edilmesi,

¹⁶⁹ Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından Kızılay Delegesi Nermin Arpacıoğlu'na gönderilen 18 Eylül 1964 tarih ve 25163 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K-6181), 1963-1967/9-4 Kıbrıs'a Uluslararası Yardımlar Dosyası.

3- Yardım malzemelerinin memleketlerin ticari karakterdeki ithalat rejimlerine tabii tutulmasının hukuki mesnedi bulunmadığının ve bu şekildeki hareketlerin Kızılhaç prensiplerine ve Sivillerin Korunması Hakkındaki Cenevre Konvansiyonu'nun 23. maddesine aykırılığının ilgililere hatırlatılması,

4- Kızılay ve Kızılhaç yardımlarının mutlaka gümrüksüz girmesinin aynı mülahazalarla teminat altına alınması ve Kıbrıs idarecilerinin bu ahkâma riayetinin sağlanması,

5- Şimdiye kadar Kızılay ve Kızılhaç yardımlarının ihtiyaç sahasına intikalini köstekleyen gayri mesul kişiler tarafından müdahaleye maruz kalmasını önleyici tedbirlerin Kıbrıs hükümeti tarafından teminine matuf bir kararın istihsalı,

Güvenlik Konseyi'nin toplanması ve Yunan Kralının düğün hazırlıkları sırasında Kıbrıs hükümetinin takındığı tavır ve bir nevi sulh taarruzu mahiyetindeki tutumu muvacehesinde Yunan delegasyonunun da Cenevre'deki toplantılarda havayı kendi lehlerine çevirmek için bazı demarşlar yapacağı şüphesizdir. Durumun icabına göre yüksek görüş, seziş ve kararlarınızla yukarıdaki esaslar da göz önünde bulundurularak gereken telkin ve demarşların yapılmasını rica eder, başarılar dilerim.”

21 Eylül 1964 tarihinde Kızılay Delegatesi Adile Ayda'ya gönderilen bir başka mesajda ise “...Evvelce CCIR tarafından vaat edilen ve delegeleri tarafından lüzumlu görülen milletlerarası yardım için iktisadi ablukanın yarattığı imkânsızlık yüzünden meselenin siyasi mahiyet aldığı, genel apel yapılamadığı ve bombardımandan sonra yardım yapmak isteyen 14 derneğe mahrem yazı yazıldığı bildiriliyor...”¹⁷⁰ denilir ve “... Yeter derecede enerjik desteğe sahip olamayan Kıbrıs'taki CCIR delegasyonu rehiner, hapishane ziyaretleri, erzak tevzii, tıbbi yardım gibi hususlarda teşekküre değer hareketlerde bulunmuştur. Bunlar ıstırapların tahfifinde kısmen müspet sonuçlar vermişse de yeter çare müessiriyetinde olmamıştır... Kızılhaç silah kuvvetiyle yardım yollama gibi tehlikeli gelişmeleri zorlamıştır. İnsanlık hizmetine teşebbüste Komitece ısrar edilmesi çıkacak engellere karşı insanlık vicdanının manevi müeyyidelerinin

¹⁷⁰ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Delegatesi Adile Ayda'ya gönderilen 21 Eylül 1964 tarih ve 25285 sayılı telsiz mesajı. KGMA. K-4710 (K-6181).1964.9-4/1 Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

harekete geçirilmesi gerekir ve gerekmektedir...”¹⁷¹ denilir. Öte yandan Kızılay tarafından Kıbrıs’ta yaşananlar konusunda uluslararası kamuoyunun da harekete geçirilmesi yönünde pek çok girişimlerde bulunulur; ancak bu anlamda Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı’nın yaklaşımı son derece isteksiz ve gönülsüzce olur;¹⁷²

“...Milletlerarası Kızılhaç Mevzuatı’nın ilgili hükümlerine ve bilhassa 1921 tarihinde Cenevre’de toplanan X. Kızılhaç Konferansı kararlarına dayanarak 6 Ocak 1964 tarihinde CICR ve Lig’den Kızılhaç, Kızılay, Kızılarslan ve Güneş Dernekleri nezdinde apel yapılması için teşebbüse geçmelerini istemiştik. Dokuz aydan beri milletlerarası yardım için çağrıda bulunulması çeşitli sebeplerle geri bırakılmıştır. Evvela Ocak ayından beri hiç ileri sürülmeyen bir sebep ‘İngiliz Kızılhaç’ı Kıbrıs Kolu tarafından çağrı talebi gerektiği’ Mart ayı ortasında ileri sürüldü. Bunun katıyen bir mesnedi yoktur. Nitekim Temmuz ayı içinde Kızılay Temsilcisi Merkez Kurulu üyesi Sayın Adile Ayda’nın Komite nezdinde yaptığı temas neticesinde İngiliz Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs Kolu’nun talebi olmadan da apel yapılabileceği kabul edilmiş, fakat bu sefer hadiselerin başlangıcından beri hadiseleri mahallinde müşahade eden bir delegasyonları bulunmasına rağmen yeni bir eksper raporuna istinaden tetkike lüzum görmüşlerdir.

Dâhili harp ve benzer vaziyetlerde milletlerarası yardım ancak ilgili memleketin milli Kızılhaç veya Kızılay dernekleri varsa bunların isteği üzerine gönderilir. Kıbrıs’taki İngiliz Kızılhaç Kıbrıs Kolu’nun milli bir dernek olmadığı bizzat Komite’nin yayınlarında yer almıştır. O halde milli derneği bulunmayan yerler hakkında mevcut usule göre Komite’nin kendiliğinden teşebbüse geçmesi icap ederdi. İstirapların dindirilmesi için dokuz aydan beri bütün sorumluluğu tek başına Türkiye Kızılay Derneği deruhte etmiştir. Kızılay yardım malzemesini adaya sokmayan gayriinsanî politika karşısında 14-25 Eylül 1964 tarihleri arasında Cenevre’de toplanmış olan Lig İcra Komitesi’nde Pakistan delegesi Mr. Siddiki’nin ve kıymetli arkadaşlarımız Sayın Adile Ayda ve Sayın Nermin Arpacıoğlu’nun gayretleriyle Lig İcra Komitesi tarafından 25 Eylül 1964 Cuma günü şu karar alınmıştır;

‘Kıbrıs’taki durum Kızılhaç tarafından milletlerarası bir yardım yapılmasını ivedilikle gerektiren beşeri ıstıraplara sebep olduğundan böyle bir durumda Dünya Kızılhaç Teşkilatı namına müdahalede bulunmak ve ıstırap çekenlere yardım etmek hususunda Milletlerarası Kızılhaç Komitesi yetkili bir makam teşkil ettiğinden Kızılhaç, Kızılay, Kızılarslan ve Güneş Dernekleri Lig’i İcra Komitesi şimdiye kadar Milletlerarası Kızılhaç Komitesi tarafından

¹⁷¹ Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Delegesi Adile Ayda’ya gönderilen 21 Eylül 1964 tarih ve 25285 sayılı telsiz mesajı. KGMA. K-4710 (K-6181).1964.9-4/1 Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

¹⁷² Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

yapılmış olan çalışmaları şükranla kaydeder. Kıbrıs'ta ihtiyaç içinde bulunanlar ayardım sağlanması hususundaki gayretlerini teksif etmesini Milletlerarası Kızılhaç Komitesi'nden talep eder. Gelecekteki gayretlerinde Lig'in Milletlerarası Komite'yi tam bir şekilde destekleyeceğini ayrıca temin eder.'

D- KIZILAY'DAN YARDIM TALEPLERİ

21 Aralık 1963 sonrasında ada içinde daha güvenli bölgelere kaçmaya çalışan ve kurulu aile düzenleri darmadağın olan Kıbrıs Türkleri yanında çeşitli sebeplerle Kıbrıs dışında bulunan Kıbrıs Türklerinin de hayatları altüst olmuş durumdadır ve bütün bu insanların çaresizlik içinde sındıkları liman yine Kızılay olacaktır;¹⁷³

Yeşil ada Kıbrıs'ımızın bir Türk evladı olarak anavatanımıza tahsil için gelmiştim. Kaderin bir hazin tecellisinin mahzun kurbanı olarak tevkif edilmiş bulunuyorum. Zaten tevkif sebep ve hakaret şekillerini Kıbrıs Sayın Büyükelçiliğine de bildirmiştim. Büyük mağduriyet içerisinde bulunduğum durumumu size sıkılarak arz ediyorum. Kıbrıs'taki aile tarafından yardım hususunda herhangi bir ihtiyacımı temin etmek imkânsız bir durumdadır. Burada da, yani Ankara Merkez Cezaevi'nde de durum aynıdır. Bu noktayı nazarla müşfik himayelerinize sığınarak şefkatli ellerinizi yardım babında uzatmanızı rica ederim. Giyecek ve yiyecek sıkıntısı içerisinde bulunuyorum. Bu normal ihtiyaçlarımızın münasip bir şekilde temin edilmesini başta sizler olmak üzere teşkilatınızdan ehemmiyetle rica ederim. Bu münasebetle idare heyetiniz ve teşkilatınıza arz ve hürmetlerde bulunur, sonsuz saygılarımı ve bağlılığımı sunarken sizleri bu hususta rahatsız eylediğim için affınıza mazhar olmamı bütün samimiyetle rica ederim."

Kıbrıs'ta Rum saldırılarının başlamasının ardından hayatı altüst olan ve aynı şekilde yardım talebinde bulunanlardan birisi de İzmir'den Beria Yöney olur;¹⁷⁴

"Ben aşağıda imzası bulunan Kıbrıslı Beria Yöney 15 Şubat 1964 tarihinde birisi 15, diğeri 17 yaşındaki iki oğlumla Kıbrıs'tan Ankara'ya ve oradan İzmir'de ikamet etmekte olan ablamın yanına iltica ettik. İki oğlumu lise ve ortaokula kaydettirdim. Tekrar Kıbrıs'a eşimin yanına döneceğim. Geçen akşam radyoda Kıbrıs'a yardım götüren Kızılay gemisiyle 42 Kıbrıslı yolcunun İskenderun'a ve oradan da Ankara'ya hareket ettiklerini öğrenmiş

¹⁷³ Ali Mehmet isimli Kıbrıs Türk'ü tarafından Kızılay Genel Başkanına hitaben yazılan 13 Ekim 1964 tarih ve 35.054/5.881 sayılı mektup. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

¹⁷⁴ Beria Yöney tarafından 7 Mart 1964 tarihinde İzmir'den Kızılay Genel Merkezine gönderilen 10.414 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

bulunuyorum. Bunun üzerine bu defaki Kızılay yardım gemisiyle Kıbrıs’a dönmem mümkün mü? Eğer mümkünse geminin hareket tarihi ile lütfen bildirmenizi saygılarımla rica ederim. Beria Yöney, Küçükyalı, İskele Sok.678/İzmir”

Aynı dönemde “Yüksek Başbakanlığa” denilerek ve “acele ve mühim” kaydı düşülerek gönderilen “T.K.” imzalı bir yazıda ise “Kıbrıs Türklerine yardım olmak üzere 21 Mayıs 1964’te radyonun haber verdiği Mersin vapuruna yüklenecek 832 ton yiyecek ve giyecek maddeleri 30 milyon Türk’ü çok memnun etmiştir fakat bir üzüntümüz vardır. Nakliyesi günlerce devam edecek olan vapurun geç boşaltılması ve bekletilmesi ve Rumlarca güçlük çıkarılması gibi hadiselerin meydana geldiği, sonra da gönderilen yiyecek ve giyecek eşyalarının hepsi Türklerin eline geçmediği, muhafız olarak otomobilde giden BM askerlerinin gözü önünde silahlı Rumlar tarafından çevrilen otomobilleri arama bahanesiyle bir kısım yiyecek ve giyeceklerin aşırıldığı, şoförlerin hayatı da tehlikeye girdiği anlaşılmaktadır. Gerek geminin vakit kaybetmeden boşaltılmasında ve gerekse yiyecek ve giyeceklerin Türk semtine naklinde emniyet tertibatının artırılması ve cip ve askeri vasıtaların emniyeti altında Türk semtine nakilleri için Başbakanlık nezdinde teşebbüste bulunulması suretiyle BM makamlarına duyurulması suretiyle emniyetin sağlanmasına çalışılması Türk milletinin selameti namına rica olunur.”¹⁷⁵ denilir. Kızılay’dan yardım talep edenlerden birisi de Gazi Antep’te yaşayan bir başka Kıbrıs Türk’ü olan Fatma Mehmet’tir,¹⁷⁶

“Ben aslen Lefkoşa’nın Tahtakale Mahallesi’ndenim. 70 yaşındayım. Okumam yazmam yoktur. Bir gözüm görmez. Dulum. Kimsem olmadığı için Ayşe Cahit ile Lefkoşa’nın Ortaköy Kumsal mevkiinde oturuyorduk. Rumların tecavüzüne uğradık. Çocukların annesi ani olarak şok geçirdi. Bir müddet Kızılay Hastanesi’nde yattı. Lefkoşa’da tedavisi olmadığı için Kızılay çocukların annesini gemi ile Mersin’e getirdi. Mersin Devlet Hastanesi’nde bir hafta kaldıktan sonra Ankara Kızılay Hastanesi Tıp Fakültesi Kliniği’ne yatırıldı. Üç ay tedavi gördü. Fakat sinirleri bozuk olduğu için Kızılay

¹⁷⁵ T. K imzasıyla 21 Mayıs 1964 tarihinde Başbakanlığa gönderilen 18621 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

¹⁷⁶ Fatma Mehmet tarafından Gazi Antep’ten 16 Ekim 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 513 sayılı müracaat. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

kendisine Kıbrıs'a gitmesine müsaade etmedi. Bunun için çocuklarının Kıbrıs'tan getirilmesi için kocası Hüseyin Cahit'e Kızılay vasıtasıyla haber gönderildi.

Babası beni ve çocukları alarak 30 Mayıs 1964 tarihinde Kızılay gemisi ile Mersin limanına çıktık. Yerimiz olmadığı için çocukların teyzesi olan gazi Antep'te oturmakta olan Sevim Şenyücel'in yanına geldik. Fakat çocukların annesi ve basını sinirleri bozuk olduğundan 7 Haziran 1964 tarihinde çocukların teyzesi olan İngiltere'de Hurye Veysi'nin yanına gittiler. Bugün oldu, bir türlü haber alamadık. Mektup yazdık cevap veren yok. Sağlar mı, ölüler mi bilmiyoruz. Çok perişan durumdayız. Çoluk çocuk aç, ayakkabısız ve okula gidemediklerinden anne diye evde ağlayıp duruyorlar. Evde aç susuz oturuyoruz. Şimdi kaldığımız evdeki çocukların eniştesi olan Vural Şenyücel Osmanlı Bankası'nda memurdur. Maaşı brüt 550 liradır. Net eline geçen 470 liradır. Bu paranın içinden hem ev kirası veriyor hem de bize bakıyor. Onların da ayrıca bir çocukları var. Şu anda evin nüfusu 7 kişidir. Şu durumda bize bakacak durumda değildirler.

Geldik geleli her ihtiyacımızı borçla temin ediyoruz. Ekmekçiye, kasaba, bakkala borç içindeler. 3 tane çocuk ve ben ayakkabısız ve yazlık elbise altındayız. Çocukların biri 8 yaşında, 6 yaşında ve biri de 4.5 yaşındalar. Altımızda ne yatacak bir yatak ve ne de bir yorganımız var. Gece gündüz ağlayıp duruyoruz. Oturdukları evin iki odası ve bir mutfağı var. Bu durumda 7 nüfus barınamıyoruz. Sefalet içindeyiz. Bir gün dahi dayanacak durumda değiliz. Gıdasızlıktan ve üstümüzde elbise olmadığından hasta durumdayız. Bize en kısa bir zamanda yardım elinizi uzatmanızı ve bizi bu kötü durumdan kurtarmanızı bütün kalbimizle yalvarıyoruz.”

Aynı konuyla ilgili olarak Emniyet Müdürlüğü tarafından yazılan yazıda da “Tarihten 6 ay evvel Kızılay tarafından Kıbrıs'tan babaları Cahit ve anneleri Ayşe ile kendilerine bakmakta olan ve kimsesiz bulunan keza Kıbrıs uyruklu Fatma ile birlikte Mersin'e getirilen 10 yaşlarında Ahmet, 7 yaşlarında Mustafa ve 4 yaşlarında savaş babaları Cahit tarafından o tarihte ilimize getirilerek Osmanlı Bankası Gazi Antep Şubesi'nde memur Vural Şenyücel'in eşi Akyol Mahallesi'nde mukim Sevim'in yanına bıraktıktan sonra anneleri ile birlikte İngiltere'ye gidip yerleşeceklerini ve sonra çocukları aldıracaklarını beyan ederek ayrılıp gitmiş ve bugüne kadar bir haber alınmadıkları ve nerede oldukları bilinmedikleri anlaşılmış ve bu hususta Fatma adlı kadının alınan ifadesi ile çocuklar birlikte gönderilmiştir. Kimsesiz bulunan ve teyzeleri Sevim tarafından bakılmasına imkân hâsıl olmayan adı geçen üç erkek çocuk ile bunlara bakmakta olan Fatma'nın şubeniz tarafından

Ankara'ya sevklerinin teminini ve gereken yardımın yapılarak neticeden bilgi verilmesini..."¹⁷⁷ denilir. Yaşadıkları dramı Gazi Antep Emniyet Müdürlüğü'nde de bir kere daha tekrarlayan Fatma Mehmet 1894 doğumlu olduğunu belirtir ve burada da "Ben Kıbrıs tebaalıyım. Kocam 9 sene evvel Lefkoşa'da vefat etti ve kimsem de olmadığından yine Lefkoşa'da oturan Türk soyundan Kıbrıs uyruklu Mustafa oğlu Cahit'in yanında kalıyordum. Tarihten 6 ay kadar evvel yanında bulunduğum Cahit'in evi Rum kesiminde kalması ve eşi Ayşe'nin de hasta olması dolayısıyla Türkiye Kızılay Cemiyeti Kıbrıs Şubesi tarafından bir Türk vapuruna bindirildik ve Cahit ile eşi Ayşe ve çocukları 10 yaşında Ahmet, 7 yaşında Mustafa ve 4 yaşında savaş ile birlikte Mersin'e getirildim ve oradan da Gazi Antep Osmanlı Bankası'nda memur olarak çalışmakta bulunan Cahit'in eşi Ayşe'nin kardeşi Sevim'in yanına geldik. Sevim, Akyol Mahallesi'nde oturmakta ve kocası Vural Şenyurt da Osmanlı Bankası'nda çalışmaktadır. Cahit bu üç çocuğu ve beni çocukların teyzesi olan Sevim'in yanına bırakıp ailesi Sevim'i alarak İngiltere'ye gidip yerleşeceklerini ve sonra bizi alacaklarını söyleyerek ayrılıp gitti ve bir daha haber çıkmadı. Şimdi Cahit'in ailesi Ayşe ile nerede olduğunu bilmiyorum. Şimdi burada bize bakacak durumda olan kimse yoktur. Çocukların teyzesi olan Sevim'in kocası da memur olduğundan bize bakamamaktadır. Bizleri gereken yardım yapılarak Ankara'ya veya yeniden Kıbrıs'a gönderilmemi istiyorum ve çocukları da beraberimde götüreceğim." şeklinde yazılı bir ifade verir. Kızılay'dan yardım talep eden bir başka Kıbrıs Türk'ü kadın ise Fatma Kazım olur ve o da yazdığı mektupta "Bendeniz Kıbrıs'tan anavatanımız Türkiye'ye ancak canımı kurtarmak suretiyle beraberimde çocuklarım 1949, 1955, 1956 doğumlu Serpil, Gündoğan, Salper ile beraber üç ay evvel gelerek sığınmış durumdayım. Allah'tan başka elimden tutan kimsem yok. Hiçbir yeri de bilmiyorum. Gayet iyi kadın terzisiyim. Mümkün olduğu takdirde kimseye avuç açmamam için bana semtimde (yol parasından kurtulmak için) bir iş verilmesi, mümkün olmadığı takdirde şu müşkül ve perişan

¹⁷⁷ Gazi Antep Emniyet Müdürlüğü tarafından 2 Kasım 1964 tarihinde Kızılay Gazi Antep Şubesi'ne gönderilen 4.800 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

durumdan kurtulmam için yardım ellerinizin uzatılmasını ve ilkokul ikinci, üçüncü sınıfta okuyacak küçük iki oğlumun da bir yurda yatırılması için keyfiyeti gözyaşlarım içinde yüce Türk milletinin siz asil temsilcilerine saygı ile arz eder, gözyaşlarımı dindirecek emirlerinizi tez zamanda beklerim.”¹⁷⁸ der. Söz konusu kadının daha önce de Kızılay’a yönelik bir müracaatı olmuştur ve Fatma Kazım o mektubunda da “Kıbrıs’ın Lefkoşa, Köroğlu Sokağı 4’den kocamı ve bir oğlumu çarpışırken diğer üç çocuğumla birlikte Gençlik şilebi ile anavatana gelerek Üsküdar’da Tavaşi Hasan Ağa Mahallesi, Ferah Sokak No.61’de 9 nüfuslu hayırsever bir kaptanın evinde merhameten sığınmış bulunmaktayım. Bağlı bulunduğum Üsküdar Kızılay Şubesi imkânları dâhilinde ancak bir defaya mahsus erzak vermiştir. Kızılay şubesinin ve Kızılay İstanbul Müdürlüğünün müşterek gayretleri ile bir 100 liralık yardım daha yapılmıştır. Halen barınmakta olduğum ailenin zaten maddi durumu ve imkânlarının imkânsızlığı ile önümüzün kışa rastlaması gerek benim ve gerekse üç çocuğumun üzerinde birer eski yazlık elbiseden başka hiçbir giyecek elbise ve yatacak ve barınacak bütün imkânlardan mahrum bulunmakta olduğumdan ve bu şerait altında Kıbrıs’a dönmemizin de imkânsızlığı da göz önüne alınırsa biri sakat ve hasta olan üç çocuğumun geçimini temin edebilmek maksadıyla İstanbul’daki Kızılay müesseselerinden birinde terzilikle ilgili herhangi bir vazife verilmesi ve bu arada mübrem ihtiyaçlarımı karşılamak üzere tasviplerinize bıraktığım maddi ve ayni yardımın da yapılmasını yanımda bulunan üç çocuğumun istikbalinin emniyeti için arz ve rica ederim.”¹⁷⁹ der. Bu dönemde bir Kıbrıs Türk’ü kadın tarafından yapılan yardım talebi ise doğrudan “Sayın Başvekil” adına yapılır;¹⁸⁰

“Ben Kıbrıslı Zehra Mustafa Âdem, Kıbrıs’tan savaş başlayınca gördüğüm mezalimden sinirlerim bozulduğundan doktorlar anavatanda

¹⁷⁸ Fatma Kazım tarafından İstanbul’dan Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 28 Ekim 1964 tarihli ve 36.730/6.250 sayılı mektup. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

¹⁷⁹ Fatma Kazım tarafından İstanbul’dan Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 8 Eylül 1964 tarihli ve 30.657/4.961 sayılı mektup. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

¹⁸⁰ Yeni Mahalle 7. Durak, Gürler Sok. 121 Ankara adresinde oturan Zehra Mustafa Âdem tarafından Kızılay vasıtasıyla Başbakanlığa gönderilen yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs’a Yardım Dosyası.

tedavimi mümkün gördüler ve vatanımıza ben ve dul kızım Behiye Sevim ile iki yetim Renan Cankat ile Reha Cankat geldik. Torunlarımızın babaları şehit oldu. Oğlum cephede, damadım ile Kıbrıs'taki kızım cephedeler. Bendeniz Kıbrıs'ta biriktirdiğimiz üç beş kuruş para ile vatanımızda şimdiye kadar geçindik. Yalnız şimdi kızımı büyük vatanımızda çalışmak, çoluk çocuğumun maişetini çıkarmak için bir işe girmek istiyor ve buna mecburdur. Aç kalmamak, namusumuzu kurtarmak için çalışmak mecburiyetindeyiz. Ev sahibimin aylıklarını veremedim. İki aylığını veremedim. Şimdi çalışmaya şiddetle ihtiyacımız vardır. Başvurduğumuz yerlerden 'Siz Türk vatandaşı değilsiniz.' diye kızıma iş vermediler. Sizlerden rica ediyorum kızım ve beni Türk vatandaşlığına kabulünüz ile kızımın çalışma imkânını açmanızı dilerim.

Kızım birinci sınıf kadın berberidir. Ben terziyimdir ama çalışacak işyerine bizi ne olursunuz yerleştiriniz. Biz vatana faydalı insanlarız. Sizlerden yalvararak rica ediyorum. Kızımı bir yerlere yerleştirmenizi büyük başvekilimizden rica ediyorum. Ekmeğimizi çıkararak bizi kurtaracak bir işe sokunuz. Sizden bizlere yardım elinizi uzatacağınızı ulu Tanrı'dan dilerim. Huzurunuzda dul kızım, ben ve iki yetim boynumuzu bükürüz. Huzuru âlinizde merhametli alınız bizleri kurtarır inşallah. Allah iki cihanda size yardım etsin. Beni ve çocuklarımı açlıktan, sokaktan kurtarınız. Ev kirasını veremediğimiz için ev sahibi mahkemeye verdi. Hakkını inkâr etmiyorum. İki aylığını çalışarak vereceğim. Sokak ortasından bizi kurtarınız yalvarıyorum. Ellerinizden ben, kızım ve yetimler öper, yalvarırız. İki aylık kiram için bana kolaylık gösteriniz. Yoksa dışarı koyacaklar. Yardım elinizi beklerim. Mahkemem bu ayın 23'ündedir. Derdime çare yüce başvekilimiz.”

Kızılay Genel Başkanlığına müracaat eden bir başka Kıbrıs Türkü ise Ankara'da yaşamakta olan Naime Derviş Recep isimli kadındır,¹⁸¹

“Ben halen Kıbrıs'ın Limasol (Piskopu) Yalova'danım. 1959 senesinde hastalandım. Bir aylığına Ankara'ya geldim ve tekrar Kıbrıs'a döndüm. 1961 senesinde tekrar hastalandım. Limasol Hastanesi'nde 40 gün yattım. Orada beni zehirlediler. Lefkoşa Hastanesi'ne nakil ettim. Orada yatmakta iken Türk doktor benim Türkiye'ye gelmekten başka çarem olmadığını söyledi. Ben de hemen pasaport çıkartarak hasta halimle Türkiye'ye geldim. Gece Uzun Otel'de misafir oldum. Otel köşesinde kıvranıyordum. Otel santralçisi Necla Erbaş adında bir bayan hemen yanıma gelerek benimle alakadar oldu. Ertesi günü beni alıp Numune Hastanesi'ne götürdü.

Dr. Nuri Soylu isminde bir doktora muayene ettirdi ve hemen beni yatırdılar. Ameliyat oldum. Bütün hastanede olsun, hastaneden çıktıktan sonra benimle Necla Erbaş hanım alakadar oldu ve bir ay beni evinde misafir

¹⁸¹ Naime Derviş Recep tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 6 Mayıs 1964 tarihli mektup. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

ettikten sonra memleketime yolcu etti. İki sene aradan geçti. Benim safra kesem sancı yapmaya başladı. Ben 13 Kasım 1963 tarihinde tekrar Türkiye'ye geldim ve doğru Necla ablama gene misafir oldum. Gene beni Nuri Soylu'ya götürdü. Muayene oldum. Birçok ilaç yine verdi. 'İki ay bunları kullanacaksın. İki ay sonra tekrar muayene edeceğim.' dedi. Ben de Necla erbaş ablamın yanında tedaviye başladım. Her akşam hemşire gelir, ban iğne yapardı. Necla ablamın evi kanser hastanesine çok yakın olduğundan istifade ederdim. Tam tedavi oldum, çok şükür bende hastalık kalmadı (ki) bu esnada Kıbrıs'ta harp başladı. Ben de 6-7 aydır aynı evde misafir kalıyorum. Necla ablam kalabalık bir ailedir. 7 çocuklu bir ailenin Ankara gibi bir yerde geçimi göz önüne alınarak benim bir hal çareme bakmanızı Türk vatandaşı olarak yalvarıyorum. Ya beni memleketime gönderin veyahut bir çareme bakın. Misafir olduğum aileye minnettarım fakat onları da çok acıyorum çünkü onlar da kalabalık bir ailedir. Hürmetlerimi sunar, dilekçemin kabulünü yalvarırım.

Kızılay'dan yardım talebinde bulunanlardan birisi de Türkiye'ye geldikten sonra bir süre Kumsal Katliamı'nda eşi ve çocuklarını kaybeden Binbaşı Nihat İlhan'ın Elazığ'daki baba evinde kalan Aliye İbrahim olur ve o da derdini "21 Kasım 1963 tarihinde verilmiş 67.539 sayılı Kıbrıs hükümeti pasaportunu taşımaktayım. Kıbrıs'ta 1964 Erenköy Harekâtı'ndan sonra Gençlik şilebiyle anayurda geldim. Bir süre Elazığ'da Şehit İlhanlar Sokak'ta oturan, çocukları Lefkoşa katliamında şehit edilen Dr. Binbaşı Nihat İlhan'ın yanında misafir olarak kaldım. Hava değiştirilmesi zarureti dolayısıyla Ankara'ya geldim. Şimdi Denizciler Caddesi, 54'de Sulhiye Açıkalm'ın yanında misafir olarak kalmaktayım. 1946 Mağusa doğumluyum. Ailem, annem ve babam halen Mağusa'da Yüksek Yol, 8 numarada oturmaktadırlar. Rumların eline esir düştükten sonra kurtulduğum zaman basına yaptığım açıklamalar dolayısıyla Rumlarca mimlenmiş olduğum için Kıbrıs'a dönmekten endişe ediyorum. Anavatanda kaldığım süre içinde bir ara Ankara Cebeci'de Sağlık Koleji'nde öğrenci olarak bulunmuşsam da evlenmem söz konusu olduğu için okuldan ayrılmıştım. Şimdi nişanımız bozulmuştur ve evlenme söz konusu değildir. Esasen Kıbrıs'ta iken Lefkoşa'da Training Nurses Hemşire Okulu'nda tahsil yapmaktaydım. Şimdi Ankara'da müşkül durumda bulunmaktayım. Kızılay'ın hemşire okulunda misafir

öğrenci olarak tahsilime yatılı devam etmem için gerekli işlemin yapılmasını saygılarımla rica ederim.”¹⁸² sözleriyle aktarır.

Aslen Kahraman Maraş’ın Afşin ilçesinden olan ve 21 Aralık 1963 döneminde Rum saldırılarına kadar Lefkoşa’nın Küçük Kaymaklı bölgesinde yaşayan Alaettin Öztekin de yardım talebiyle ilgili olarak Kızılay’a müracaat edenler arasındadır ve o da müracaatında “Bendeniz aslen Afşin’in Büğët köyündenim. 1940 doğumluyum. Askerliğimi Kıbrıs Türk Alayı’nda ifa ettim. Terhisimi müteakip 1962 yılında Kıbrıslı bir Türk kadınla evlenerek Kıbrıs’a yerleştim. Lefkoşa Müftülüğünde müezzin olarak çalışmakta iken Kıbrıs Rumlarının ihanetine uğrayarak evimi ve mevcut mallarımı yağma ettiklerinden (Küçük Kaymaklı’da) aylarca mücahit olarak uğraştım ve her şeyimi kaybetmiş olarak karımı ve iki küçük çocuğumu alarak anavatan Türkiye’ye ve memleketime geldim. Memleketimde yani Türkiye’de hiçbir akarımın olmadığından karım ve iki küçük çocuğumla gelirsiz ve perişanlıkla pençeleştim. Bu arada muhtelif makamları rahatsız ederek kendime ve aile efradıma bir dilim ekmek kazanacak bir iş talebinde bulundum ise de uğradığım bütün kapılardan cevap dahi alamadım. Halen işsiz ve gelirsiz olarak perişan bir halde Kıbrıs’tan anavatan sevinçle getirdiğim karım ve küçük çocuklarımın iâşesinden aciz bulunmaktayım. Ancak bu acizliğim tembelliğimden değil bir iş kapısının mevcut olmamasındandır. Bir mücahit ve asil Türk olarak Türkiye’de bulunmaktayım. Durumuma uygun bir iş verilmesini, bu da mümkün olmadığı takdirde Kızılay Cemiyeti tarafından gerekli ve mümkün olacak yardımın yapılması hususunda gerekli emir ve müsaadelerinizi saygılarımla arz ve talep ederim.”¹⁸³ der. Söz konusu kişi yaşamakta olduğu perişanlığı göstermek amacıyla yazısına ayrıca Büğët köyü muhtarı Yusuf Şahin ve iki azanın imzasıyla durumlarını gösteren bir yazıyı da ekler ve muhtardan “...Kendileri hakikaten muhtacı muavenet ve göçmen halinde bulunmaktadırlar...” şeklinde bir yazı da alır.

¹⁸² Aliye İbrahim tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne yazılan 11 Mayıs 1965 tarih ve 16.123/1.215 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

¹⁸³ Alaettin Öztekin tarafından Kızılay Genel Başkanlığına yazılan 9 Eylül 1965 tarih ve 31.206/7.328 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

Bir başka müracaat ise Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerinin kalması için tahsis edilen Mersin'deki Günaydın Otel'de kalmakta olan ve yaralı olarak getirildiği Türkiye'de tedavisi tamamlanan ancak Kıbrıs'a dönemeyen mücahit Hüseyin Osman'dan gelir ve o da yazısında durumunu "Sizlere büyük bir ricam var. Herhalde şu dileğimi yerine getireceğinizi ümit ediyorum. Ben Kıbrıslı Hüseyin Osman Kıbrıs'tan 15 gün oldu geleli. Mücahitler tarafından gönderildim. Çarpışma esnasında bel kemiğimden rahatsızdım. Şimdi ise Mersin'de hususi tedavimi yaptım. Çok şükür Allah'a iyileştim. Otelde kalıyorum. Geri dönmek istiyorum. Hiçbir vesait yok. Suriye yolundan var fakat vaziyetim, durumum kötü. Tedavi beni yaktı. Üzerimde bir miktar Kıbrıs parası var fakat beni idare etmez. Lütfen beni bu müşkül durumdan kurtarmanızı yüksek vicdanlarınıza bırakıyorum. Beni vatanıma kavuşturunuz. Kızılay gemisiyle mümkünse gönderin. Göndereceğim adres üzerine bana bildirin, ben de bileyim. Cevabınızı Günaydın Otel'e göndermenizi rica ederim."¹⁸⁴ sözleriyle ifade eder. Bu günlerde Kızılay tarafından Ankara'ya getirilen ve tedavileri tamamlandıktan sonra Kıbrıs'a dönünceye kadar otelde kalan Kıbrıs Türkleriyle Ankara'da okumakta olan ve ekonomik sıkıntı çeken bazı Kıbrıs Türk'ü öğrencinin kaldığı Uzun Otel ve otelde barınma konusunda yeni bir durum çıkar ve bu durum Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi'ne kadar yansıyınca Meclis Başkanı Rauf R. Denктаş da Kızılay'a müracaat ederek ne olup bittiğini öğrenmek ister ve "Bir müddetten beri derneğinizin yüksek hamiyeti ile Ankara'da tedavi görmekte olan Kıbrıslı mücahitlerden 4-5 tanesi Uzun Otel'de misafir edilmekteydiler. Dün alınan ani bir kararla bunlara yapılan yardımın derhal durdurulduğu ve Kızılay'ın bundan böyle otel masraflarını da karşılamayacağı da kendilerine tebliğ edilmiştir. Bu üzücü kararı alan mücahitler akşam bana gelerek dert yanmışlar ve tedavilerinin 10-15 güne kadar sona ereceğini ve Kıbrıs'a döneceklerini, bu karar karşısında ne yapacaklarını bilemediklerini söylemişler, adlarına size müracaat ederek durumlarını bildirmemizi rica etmişlerdir. Anladığıma göre bunlara 'Kıbrıs Talebe

¹⁸⁴ Hüseyin Osman tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 9 Ocak 1966 tarih ve 38.864/795 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

Yurdu'na geçiniz. Kızılay böyle bir masrafı veremez veya vermemelidir.' denmiş. Hâlbuki yurtta bunları alacak yer halen mevcut değildir. Saniyen hemen hemen hepsi de siyatik gibi durumlardan şikâyetçi olan bu şahıslara doktorlar üşütmemelerini, dikkatli olmalarını söylemişler. Kalorifersiz bir yerde hastalanacaklarından korkmakta, soğuk günlerde otelden dışarı çıkmamaktadırlar. Bunların tedavileri tecil edilerek en kısa bir zamanda Kıbrıs'a gönderilebilirler. Bu durum karşısında Kıbrıs'a yeniden vazife almaya gidecek olan bu mücahitler hakkında alınan kararın yeniden gözden geçirilmesini rica ederim. Bugüne kadar yapılmış olan paha biçilmez yardımlarınıza candan teşekkür ederken böyle bir karar karşısında sükûtu hayale uğrayan birkaç kişinin geri döndüklerinde yapabilecekleri kötü propagandanın Kıbrıs'taki dar bir muhitte yaratacağı maneviyat kırıcı tesirlerin de dikkate alınmasını rica ederim. Mezkûr mücahitlerin cebinde para olmadığı ve dün akşamdan beri otelde tediye aciz oldukları bir borca girmeye başladıkları ve Kıbrıs Yurdu'nda bunların yerleşmesi imkânı bulunmadığı göz önünde tutularak gereken kararın acilen alınmasını hassaten rica eder, bir kere daha teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.”¹⁸⁵ der.

Gelibolu'dan Kızılay'a müracaat eden Ayten Gelir de yaşananların ardından sıkıntılarını dile getirir ve “Sizleri naçiz satırlarımla meşgul edip rahatsız edeceğimden dolayı özür dilerim. Türkiye Kızılay Cemiyeti kuruluşundan bugüne kadar nice vatandaşlarımızın ıstıraplarını dindirmiş, en müthiş felaketlerde dahi yılmamış, yardım elini uzatmıştır. Cemiyete itimadım tamdır, güveniyorum. Ben aslen Kıbrıs'ın Lefkoşa vilayetindenim. Vilayetteki adresim Karlızade Sokağı, No.15'dir. Babam Hüseyin oğlu Ahmet Gelir'dir. Babamın işi dolayısıyla beraberce İstanbul'a geldik. Babam bir müessesede oto makinistliği yapmaktaydı. Mide ülserinden rahatsız olan babam bütün tedavilere rağmen kurtulamadı. 1960 senesi içerisinde vefat etti. 2 milyonluk şehir olan İstanbul'da kimsesiz kalmıştık. Kıbrıs'taki akrabalarımıza gereken malumatı verdikten sonra Kıbrıs'a gittik. Orada

¹⁸⁵ Rauf R. Denктаş tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 9 Şubat 1966 tarihli yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

da dedemin ve akrabalarımın himayesinde annem, ben, ağabeyim çalışıyor, Allah'ıma şükrediyorduk. Annem aslen Geliboluludur. Babamın vefatından evvel kalp rahatsızlığı mevcuttu. Babamın vefatıyla bu rahatsızlık fazlaştı ve Gelibolu'dan babasının vefatı (dedemin) haberi gelince Kıbrıs'ta daha fazla kalamayarak 29 Ekim 1963'te anavatana (Gelibolu'ya) geldik. Bu sırada ağabeyimi vatani vazifesi olan askerliğe çağırdılar. Annem ve ben Gelibolu'da yalnız kaldık. Annemin kalp rahatsızlığı devam ediyordu. Tedavisi büyük parayı icap ettiriyordu. Ağabeyime asker olması sebebiyle harçlık göndermek de şarttı. Bu durumlar karşısında Gelibolu'da bulunan askeri fabrikaya büyüklerimin tensibiyle daktilo memuru olarak girdim. Halen de burada görev yapmaktayım. İki ay evvel annemin kalp muayenesini yapan Sayın Profesör Kenan Binak annemin katiteryasyon olması icap ettiğini ve sonra kalp ameliyatının yapılacağını belirtti. Kalbinin kapakçık kapaklarının tıkalı olduğunu söyledi. Sayın büyüklerim bu durum karşısında Kıbrıs'ta bulunan halamlara vaziyeti bildirmekten başka çare bulamadım. Halamlara yazdıktan sonra halamlardan Kıbrıs'a gidebilmemiz için davetiye almış bulunuyoruz. Kıbrıs'taki durumları siz büyüklerime izahı kendimce zait görürüm. Ağabeyim askerden henüz geldi. Mali durumumuz bozuk. Kıbrıs'a gidebilmemiz için annemin ve benim çıkış vergisini ödememiz icap etmektedir. Mektubumun başından beri izah etmeye çalıştığım durumlara göre çıkış vergisini ödememizin imkânsız olduğunu siz büyüklerim benden daha iyi takdir ederler. Cemiyetinizden ricam cemiyetinizin tavassutu ile çıkış vergisi ödemeksizin Kıbrıs'a gitmemizin sağlanmasından ibarettir. Kıbrıslı vatandaşlar olarak anavatana bağlıyız. İnanıyoruz, sizlere güveniyoruz. En derin saygı ve sevgilerimi sunar, Allah'tan işlerinizde başarılar dilerim.”¹⁸⁶ der. Dışişleri Bakanlığı KİPİG Başkanlığı'na müracaat eden Celal Ahmet de devletten yardım isteyen Kıbrıs Türkleri arasındadır ve o da müracaatında durumunu “Ben Lefkoşa Türk yapı Enstitüsü öğrencilerinden olup vatani görevimi yaptığım bir esnada Rumlar tarafından yakalandım. Kıbrıs

¹⁸⁶ Gelibolu'dan Ayten Gelir tarafından Kızılay Genel Merkezi Başkanlığına gönderilen 8 Şubat 1966 tarih ve 5.369/184 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

merkezi cezaevinde 7 ay siyasi tutuklu olarak kaldım. Benimle birlikte bulunan arkadaşları ve beni Kıbrıs'tan sürgün olarak Giresun vapuru ile Erenköy mücahitleri arasında Türkiye'ye gönderildik. İçimizde bazı arkadaşların ısrarı ile bizleri İngiltere'ye göndermek için gerekli işlemin yapılmasına başlandı. Ben İngiltere'ye gidersem tahsilime devam edemeyeceğim. İlgili makamlara beni Türkiye'de tahsilime devam edebilmem için bana yardım yapılmasını bildirdim. Kıbrıs Türk Kültür Derneği bana yüksek tahsil talebesi olmadığım için kayıtlı bulunduğum okula yatılı olarak yerleştirebileceğini söyledi. Hapishane zindanlarında bulunduğum müddet zarfında elbiselerim işe yaramaz bir hale geldi. Üzerime elbise ve tahsilime devam edebilmem için kurulunuz tarafından bana yardım edilmesini rica ederim.”¹⁸⁷ sözleriyle açıklar. KİPİG tarafından Kızılay'a yapılan müracaatta söz konusu bu kişiye giyim eşyası teminiyle bir miktar nakdi yardım yapılmasını istenirken Kızılay tarafından o tarihe kadar gerek nakdi gerekse aynı yardım yapılan veya uçak biletleri alınarak Kıbrıs'a gönderilen Kıbrıs Türklerinin listesi KİPİG'e gönderilir ve bu kişiye de müracaatında 50 lira verilmesi kararlaştırılır. 21 Aralık 1963 sonrası Kanlı Noel haftasında başlayan ve Akritas Planı çerçevesinde Kıbrıs Türklerini adadan silmeyi hedefleyen saldırıların ardından hayatı altüst olan bir başka Kıbrıs Türk'ü ise Fedail Poyrazoğlu ve ailesidir ve o da yüzlerce yardıma muhtaç ve çaresiz insan gibi dertlerine derman olması için Kızılay'a müracaat eder ve durumunu “Şu kıymetsiz satırlarıma başlamadan evvel size ve yanınızda bulunan bütün arkadaşlarınızın cümlesin selam eder, Allah'tan sağlık, sıhhat, afiyet, iyi ve neşeli günler temenni ederim. Müdür bey size şu mektubumu yazmakta gayem şudur: Bundan 22 ay evvel Kıbrıs'a gezmeye giden ailem olan Feriha Ali Poyrazoğlu daha hala gelememi. Onun için sizlerden ricam şudur: Eğer mümkünse sizin Kıbrıs'a erzak getiren gemi ile alıp getirmenizi veya bir adet uçak bileti kestirip yollamanızı sizlerden rica edeceğim. Eğer uçak bileti veya sizin gemi ile getirme masrafınız ne ise ben ayda 50 lira

¹⁸⁷ Celal Ahmet rafından KİPİG'e gönderilen yazı ve KİPİG tarafından 4 Mart 1966 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına yazılan 117 (8.604/290) sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

vermek üzere senet yapalım ve size ödeyeyim ve hiç olmazsa sizlerden bu yardımı bekliyorum. Yoksa aksi takdirde bu iş hem onun hem de benim hayatıma mal olacak ve ben ise şu anda davetiye mahkemesi açtım ve 12. ayın 29’unda mahkememiz görülecek. Onun için ailemden ayrılmak istemiyorum ve bunu sizlerden çok çok rica ediyorum. Kendisinin her zaman mektupları geliyor ve ‘Sizden ölürüm de ayrılmam.’ diyor ve ben de ondan ayrılmam fakat bir türlü para biriktirip gönderemiyorum. Eğer mümkünse siz bu iyiliği bana yapınız ve ben de size borcum her ne ise yavaş yavaş ödeyeyim. Bunu sizlerden tekrar tekrar rica eder, hürmetle selamlarımı sunar, acele cevap beklerim.”¹⁸⁸ sözleriyle açıklar. Savaşın acılarını yaşayan ve bunları hiç de hak etmeyen masum sivillerin içinde bulunduğu ıstırap ve çaresiz aslında her savaş ve çatışma bölgesinde yaşanan; ancak pek de önemsenmeyen veya görmezden gelinen bir olgudur. Kıbrıs adasında Rum saldırılarıyla birlikte hayatları altüst olan binlerce ailenin her birinin farklı bir hikâyesi vardır. Bazıları okulundan ayrı kalmış ve eğitim hayatını sonlandırmak zorunda kalmıştır. Bazıları eşinden, çocuğundan, ailesinden ayrı kalmıştır. Genellikle parasızlık ve ekonomik sıkıntılarla birleşen bu perişanlık bazı hallerde ise para olsa da halledilebilecek bir durum değildir. Bu bağlamda parçalanmış aileleri bir araya getirmek, ayrılma noktasına veya sinir krizleri içinde şiddetli travmalarla cinnet noktasına gelen aile fertleri, özlem duygusuyla yanıp tutuşan anne ve babalarla evlatlar, hastalığına çare arayanlar, kocasını, oğlunu saldırılarda kaybettiğinden kimsesiz ve yapayalnız kalan kadınlar bu dönemin perde arkasında sorgulanması gereken en önemli noktalar. Bütün bunlar göz önüne alındığında Kızılay’ın yapmaya çalıştığı muazzam gayretlerin değerini bir kere daha ortaya çıkacaktır. Aynı günlerde yapılan ve Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavini

¹⁸⁸ Sarısu Mahallesi, Billur Sokağı 27, Eskişehir’de oturan Fedail Poyrazoğlu tarafından Lefkoşa’nın Hamitköy bölgesinde kalıp geri dönemeyen karısı Feriha Poyrazoğlu için Kızılay Cemiyeti Genel Müdürlüğüne 24 Kasım 1966 tarih ve 42.739/849 sayılı olarak gönderilen mektup. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

Dr. Fazıl Küçük, Türkiye Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Özdemir Benler, İlgili¹⁸⁹, Türk Cemaat Meclisi Asbaşkanı Dr. Şemsi Kazım, Kızılay Genel Müdürü ve Genel Komite’ye gönderilen yardım talebi ise kurum ve kuruluşları ciddi anlamda rahatsız ve meşgul edecektir;¹⁹⁰

“Biz aşağıda imza sahipleri Peristerona göçmenlerinden Mustafa Derviş ile Mustafa Arif yerine getirilmesi ricasıyla aşağıdaki maruzatımızı zatîalinize duyurmakla şeref duyarız. 2.5 yıldan fazla bir süreden beridir Lefkoşa’da göçmen hayatı yaşamaktayız. Bu süre içinde çektiğimiz ıstırap ve meşakkat bir yana, Rum eline geçen malımızdan hiçbir gelir sağlayamamamız yüzünden ailelerimizin geçincesi için elimizde bulunan bir miktar parayı tamamıyla tüketmiş ve ek olarak bankalardan da kredi almış bulunuyoruz.

Anavatanımızın Kıbrıs Türklerine yapmakta olduğu muazzam giyecek, yiyecek ve para yardımlarından faydalanmak için müteaddit defalar yaptığımız müracaatlar olumlu hiçbir sonuç vermemiştir. Yazılı müracaatlarımıza bile cevap verilmemektedir. Örnek olarak Mustafa Derviş’in 29 Nisan 1966’da Türk Cemaat Meclisi İcra Heyeti Başkanlığına gönderdiği ve hala cevapsız kalan müracaatını zikredebiliriz. Müracaatlarımız sırasında sanki yardıma muhtaç bir göçmen veya bu cemaatin fertleri değilmiş gibi bir muamele ile karşılaşmaktayız. İlgili makamlar yardım yapmamak için bize daima sebep olarak varlıklı oluşumuzu göstermektedirler. Türk Cemaat Meclisi’nde ilgili memurlar ‘Haklısınız fakat ne yapabiliriz?’ demektedirler. Varlıklı olduğumuz doğrudur. Çok şükür eskiden varlıklı idik lakin bu varlık şimdi Rumların elinde kalmıştır. Köyümüz Peristerona’dan on binlerce liralık servetimizi geride bırakarak ayrıldık. Mali imkânlarımız ailelerimizi geçindirmeye artık müsait değildir. Dört yol ortasında kalmış insanlar gibi ne yapacağımızı bilmiyoruz. Lefkoşa, Lefke, Elye, Yeşilirmak ve Kırnı’ya dağılmış bulunan öteki köylülerimizin hemen hepsi anavatan yardımlarından bol bol faydalanırken ‘Varlıklısınız.’ bahanesiyle bize farklı muamele yapılması doğrusu infial duymamıza ve cemaatimiz arasında haklı olarak kendimizi adeta bir yabancı ve öksüz gibi hissetmemize sebep olmaktadır. Bu durumda sizden şu isteklerde bulunmak zorunda kalıyoruz;

¹⁸⁹ İlgili ifadesi özellikle 21 Aralık 1963 sonrasında Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)’na Bayraktarlık yapan ve Bozkurt olarak bilinen ve Albay rütbesinde olan askeri personel için kullanılmaktadır. 1958–1960 döneminde TMT Bayraktarlığını Ali Conan kod ismiyle Alb. Ali Rıza Vuruşkan, daha sonraki süreçte ise Kemal Coşkun kod ismiyle Alb. Kenan Coygun üstlenmişlerdir. Türk Mukavemet Teşkilatı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ulvi Keser, Kıbrıs’ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı, IQ Yay., İstanbul, 2007.

¹⁹⁰ Mustafa Derviş ve Mustafa Arif tarafından 23 Temmuz 1966 tarihinde gönderilen 26.238/626 sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs’a Yardım Dosyası

1- Mevzuatınız sırf eskiden varlıklı oluşumuz sebebiyle anavatan yardımlarından faydalanmamıza cevaz vermezse ailelerimizi geçindirebilmek tek gayesiyle köyümüze dönmemize müsaadenizi rica ederiz.

2- Bu mümkün olmadığı takdirde olağanüstü durum sonuna kadar ailelerimizin maiyeti için gerekli parayı sağlayabilmek amacıyla Peristerona'daki malımızın hiç olmazsa bir kısmını Rumlara satmamıza müsaadenizi rica ederiz.

Mali durumumuzun aşırı derecede kötüleşmesi sebebiyle dilekçemizin mümkün mertebe erken bir zamanda cevaplandırılmasını rica eder, saygılarımızı sunarız.”

Bu konuyla ve söz konusu bu müracaatla ilgili olarak Türk Cemaat Meclisi Müsteşarlığı ve Göçmen Dairesi yetkililerince hazırlanan raporlar da Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi İcra Heyeti Başkanlığı tarafından ilgili makamlara gönderilir.¹⁹¹ Konuyla ilgili olarak Türk Cemaat Meclisi Müsteşarlığı tarafından hazırlanan Mustafa Derviş ile ilgili rapor aşağıdaki gibidir;¹⁹²

“1- Mustafa Derviş evlidir ve biri erkek, diğeri de kız olmak üzere iki çocuğu vardır. Erkek çocuğu öğrenci olduğu halde mücahit görevi de yapmakta ve 4 kişilik iase almaktadır. Kızı ise Lefkoşa Kız Lisesi'ne devam etmektedir. Göçmen ailesi oldukları için de her iki çocuk da okul duhuliyesinden muaf tutulmuşlardır.

2- Mustafa Derviş köyünün en iyi geçinenlerinden biridir. Malı, mülkü, geliri yerinde bir kimsedir. Hatta senetli olarak birçok alacağı da vardır.

3- İddia ettiği gibi bankadan over draft olarak değil, hanımının namında olan paradan bir miktar çekmiştir. Bunu da Limnidi köyüne vereceği borç para için kullanmıştır.

4- Lefkoşa'da içinde göçmen olarak barındığı mesken Londra'ya gitmiş bulunan kardeşine aittir ve her türlü konforu haiz lüks bir evdir.

5- Hadiselerin başlamasından bu yana geçen 2.5 yıllık müddet zarfında köyüne birkaç sefer yapmış ve mal icar ederek para almıştır.

6- İddiasına bakılırsa verilen iase kendilerini tatmin etmemekte ve ailesinin bu gibi yiyeceklerle alışkın olmadığını söylemektedir. Aldıkları iase ile Göçmen Dairesi'nin vereceği birkaç kurusluk nakdi yardımın kendilerini

¹⁹¹ Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi adına Dr. Şemsi Kazım imzasıyla gönderilen 12 Ağustos 1966 tarih ve 108/66 (28.114/665) sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

¹⁹² Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi adına Dr. Şemsi Kazım imzasıyla gönderilen 12 Ağustos 1966 tarih ve 108/66 (28.114/665) sayılı yazının eki olarak Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Göçmen Dairesi Müdürlüğü tarafından hazırlanan 30 Mayıs 1966 tarihli ve 13/65 sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

tatmin etmeyeceğini ileri sürmekte ve tatmin edici bir maaşın bağlanmasını istemektedirler.

7- Köyüne yaptığı birkaç seyahat için her seferinde 2 lira vererek taksi kiraladığını, bunun ise ağır olduğunu söyleyerek her istediği vakitte köyüne işleyen hat ile gidebilmesi için umumi bir iznin kendisine verilmesini talep etmekte, böyle olunca da cemaatten hiçbir şey istemeyeceğini söylemektedir.

Tüm olarak tahkikattan alınan netice şudur;

Bu göçmen mali durumu yerinde, ayağının hafifçe aksamasına rağmen sıhhati yolunda ve çalışabilecek durumda biridir. Buna göre ise Dairemiz prensip itibarıyla hiçbir yardımda bulunmaz. Esasen müracaatı daha fazla köyüne serbest olarak gidebilmesi içindir.”

Konuyla ilgili olarak Türk Cemaat Meclisi Müsteşarlığı tarafından hazırlanan Mustafa Derviş ile ilgili rapor aşağıdaki gibidir;¹⁹³

“1-Mustafa Arif hakkında yapılan tahkikat neticesinde aşağıdaki bilgi edinilmiştir.

2- Mustafa Arif evlidir ve iki oğlu ile bir kızı vardır. Kayınvalidesi de yanında kalmaktadır. Oğullarından birisinin Boğaz bölgesinde mücahit olması dolayısıyla maaş ve ailesi için de beş kişilik iâşe almaktadır.

3- Diğer oğlu ise evli olup İngiliz üslerinde çalışmakta ve 45 Sterlin almaktadır. Hanımı (oğlunun hanımı) ise Köşklü Çiftlik İlkokulu öğretmeni olduğu için ayda 31 Sterlin maaş almakta ve babaları Mustafa Arif ile aynı evde ikamet etmektedirler. Lefkoşa’da bütün ailece ikamet ettikleri ev kendilerine aittir ve ev kirası da ödememektedirler.

4- Mali durumu yerinde olan Mustafa arif vakit vakit köydeki malının bir kısmını Rumlara icar etmekte ve icariye almaktadır. Bu sene icar ettiği maldan Ağustos ayında 60 Sterlin alacağını söylemiştir.

5- Mustafa Arifin kendi ifadesine göre yapılan müracaatın muhteviyatını bilmemekte ve Mustafa Derviş’in ‘Bütün göçmenlere ayda 12, 15, 18 liraya kadar yardım yapılmaktadır. Bize neden yapılmasın?’ gibi yaptığı telkin ile müracaatı imzalamış olduğunu ve hala köye dönme işini şimdiki şerait altında aklından bile geçirmediğini söylemektedir.

6- Mustafa Arif bugüne kadar herhangi bir yardım için Dairemize herhangi bir müracaatta bulunmamıştır. Böyle olmakla beraber memurlarımızın nakdi ihtiyaçtan gayri ihtiyaçlar için yaptıkları tahkikat neticesinde Mustafa Arif’e 8 Haziran 1966 tarihinde bir şilte ve bir de yorgan verilmiştir.

7- Köylerine dönme arzuları hakkında karar vermek dairemizin yetkisi dışındadır.

¹⁹³ KTCM adına Dr. Şemsi Kazım imzasıyla gönderilen 12 Ağustos 1966 tarih ve 108/66 (28.114/665) sayılı yazının eki olarak TCM Göçmen Dairesi Müdürlüğü tarafından hazırlanan 27 Temmuz 1966 tarihli ve 13/66 sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs’a Yardım Dosyası.

Netice; Mali durumu yerinde olan ve buna ilaveten ailece ayda 75–85 lira (Kıbrıs lirası) geliri olan bir aileye elbette ki nakdi yardım yapılamaz. Esasen nakdi yardım maksadıyla 1966 senesi bütçesi için tasvip edilen tahsisat miktarı durumları iyi olan bu gibi ailelere değil, daha kötü durumda olan ailelerin hepsine yardım yapmaya da müsait değildir.”

Konuyla ilgili olarak daha sonra her iki müracaat sahibine Türk Cemaat Meclisi Müsteşar Vekili Nejat Konuk imzasıyla cevabi bir yazı gönderilir;¹⁹⁴

“Müşterek dilekçeniz incelenmiştir.

1- 21 Aralık 1963 hadiselerinin doğurduğu ortam içerisinde can emniyetini tesis etmek amacıyla köylerini terk ederek daha emin Türk kesimlerine göç etmek zorunda kalan göçmenlerimize anavatan hükümetimizin ve Kızılay derneğimizin daima şükranla anılacak değerli yardımları sayesinde aynı ve az miktarda da olsa nakdi yardım yapılmaktadır; ancak köylerini terk etmek zorunda kalanların hepsine birden istisnasız yardım yapılmasına bütçe yetersizlikleri sebebiyle maalesef imkân yoktur. Aynı ve nakdi yardımlar ilgililerin muhtaçlık durumu tahkik ve tespit edildikten sonra belli kıstaslar ve vazedilen prensip kararları muvacehesinde dağıtılmaktadır. Ayrıca göçmenlerimizi iş gücü sahibi kılmak, tekrar müstahsil hale getirmek için muayyen ölçüler ve esaslar tahtinde rehabilitasyon kredisi verilmesi faaliyetleri de tamamlanmak üzeredir.

2- Bu esaslar çerçevesinde müşterek dilekçe sahipleri olarak her ikinizin de durumu Göçmen Dairesi yetkilileri tarafından tahkik edilmiştir.

3- Tahkikat sonunda,

a) Müşterek dilekçedeki birinci imza sahibi Mustafa Derviş’in biri erkek, biri kız olmak üzere iki çocuk sahibi olduğu, erkek çocuğun öğrenci olmasına rağmen mücahit görevi yaptığı ve bu sıfatı itibarıyla 4 kişilik iâşe yardımı aldığı, göçmen ailesi oldukları için her iki çocuğun da okul duhuliyelerinden muaf tutulduğu tespit edilmiştir. Mustafa Derviş’in hakikaten Peristerona’da mal mülk sahibi olduğu, bu şartlar altında dahi köyüne giderek malını icar etme fırsatını da bulduğu öğrenilmiştir. Mustafa Derviş, Lefkoşa’da Londra’ya gitmiş bulunan kardeşinin evinde çok iyi mesken şartları içerisinde ikamet etmektedir.

b) Müşterek dilekçedeki ikinci imza sahibi Mustafa Arif’in iki oğlu, bir kızı vardır. Oğullarından birisi mücahit olduğundan aile beş kişilik iâşe yardımı almaktadır. Diğer oğul evli olup İngiliz üslerinde çalışmakta ve 45 lira maaş almaktadır. Bu oğlunun karısı öğretmen olduğundan 31 lira maaş da ayrıca o almaktadır. Bütün ailenin ikamet ettiği ev kendi evleridir ve kira bedeli ödememektedir. Mustafa Arif zaman zaman köyündeki malının bir

¹⁹⁴ KTCM adına Nejat Konuk imzasıyla Mustafa Derviş ve Mustafa Arif’e gönderilen 12 Ağustos 1966 tarih ve 108/66 sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs’a Yardım Dosyası.

kısmını Rumlara icar etmek fırsatı bulmakta, az da olsa bir miktar gelir temin etmektedir.

4- Dilekçe sahipleri olarak her ikiniz hakkında elde edilen ve özet olarak yukarıda belirtilen bilgi ışığında her ikinize de maddi yardım yapılmasına imkân görülmemiştir. İaşe yardımları aileye yapılmaktadır. Mensup olduğunuz her iki aile de mücahit oğullarının müstahak olduğu iaşe yardımı dolayısıyla mutat yiyecek malzemesini temin edebilmektedir. Nakdi yardımlar fertleri içerisinde hiçbir yardım geliri olmayan çok muhtaç durumdaki aile reisleri için yapılmaktadır. Her ikinizin durumu da ayda birkaç lirayı geçmeyen nakdi yardımlara ihtiyaç gösterecek bir durum arz etmemektedir. Her ikinizin ayrı ayrı Göçmen dairesi yetkililerine sözlü olarak ifade ettiğiniz ve beklediğiniz gibi göçmenlere ayda 15–20 lira nakdi yardım yapılmasına imkân yoktur. Diğer göçmenlere bol bol yardım yapılırken size farklı muamele yapıldığı hususundaki iddialarınız tahkikat sonunda elde edilen bilgi ışığında mücerret birer iddia mahiyetinde kalmış ve gerçekte herhangi bir ilişkisi olmadığı anlaşılmıştır.

5- Köyünüze dönmek veya malınızı Rumlara satmak hususunda verilmesi icap ettiğini iddia ettiğiniz izinle Türk Cemaat Meclisi’nin veya Türk Cemaat Meclisi’ne bağlı daire, makam ve mercilerin herhangi bir ilişkisi görülemediğinden dilekçenizde bu konu ile ilgili müracaatlarınız tezekkür edilememiştir.”

Hemen aynı günlerde Girne, Boğaz Emniyet Müdürlüğü yakınlarında oturduğunu belirten Hüseyin H. Selçuk tarafından yapılan müracaat da aynı şekilde bir başka yardım isteğidir ve o da mektubunda “Ben aşağıda imzası yazılı Kıbrıs göçmenlerinden Hüseyin Halil olup yüksek huzurunuzda bir dilekçe ile şunları arz etmek isterim. Ailemin sıhhat durumu iyi olmadığı için ve Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi’nin arzusu üzerine ailemin tedavisi için Türkiye devlet hastanesine yatırmam uygun görüldü ve 19 Ağustos 1966 tarihinde Türkiye’ye gelmiş bulunuyoruz. Bu meyanda Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi’nin bana vermiş olduğu vesika ile hastanede tedavi gördük. Buna ilaveten hastanede lazım olan ilaçların ilk defasını teşkil eden bazı ilaçları İstanbul Kızılay Şubesi’nden alabildim. İkinci defa müracaat ettimse maalesef alamadım. Bu yüzden sizlerin yüksek huzuruna müracaat etmeyi uygun gördüm. İnşallah yardımınızı esirgemeyeceğinize eminim. Üç aydan beri burada ailemin tedavisini beklemek zorunda kalmıştım. Bu müddet zarfında elimdeki üç beş kuruşum gitmişti. Şimdi bugün Kıbrıs’a müteveccihen

ayrılmak istiyoruz. Elimizdeki mevcut para ile yalnız Beyrut’a kadar yol parasını verebildim. Bunun bizim gibi göçmen ve gurbette yarı yolda parasız kalmanın ne kadar zor olduğunu takdir edersiniz. Mükünse bir Kıbrıs vatandaşı olarak muhtaç olduğum yardımınızı esirgememenizi rica ederim.”¹⁹⁵ diyerek durumunu aktarır.

Bir başka Kıbrıs Türk’ü de mektubunda Kızılay’dan yardım ister ve “...Evvela sizi her zaman rahatsız ettiğim için özür dilerim. Bildiğiniz gibi eşim Halil Mehmet 19 Nisan’dan beri anavatanda tedavide bulunmaktadır. Bugüne kadar bir haberini almadım. Sizin bana gönderdiğiniz mektupta Mersin Kızılay Şubesi ile mektup yazarsam cevap almam mümkündür demiştiniz. Beş tane yazdım arka arkaya, hiç cevap alamadım. Mektupların üçü geri geldi. Üzerlerinde adres bırakmadan hastaneden ayrılmış. Pek merak ederim nereye gitti, iyi oldu mu yoksa daha fazla mı oldu da ayrıldı hastaneden. Buradaki cemaat ileri gelenleri ile temasa geçtim. Belki Mansura’ya çıktı. Bir netice alamadım.” der. Aynı günlerde Kızılay yardım gemileri vasıtasıyla Türkiye’ye getirilen Sait Yeşiladalı isimli bir Kıbrıs Türk’ü de Kızılay’a yaptığı müracaatında “ TC tebaasından Kıbrıslı bir Türk’üm. Son Limasol hadiselerinde konsolosluk müsaadesi ve Kızılay’ınız vapuruyla İstanbul’a geldim. 6 nüfuslu bir ailenin reisiyim. Lisede iki, ilkokulda bir çocuk okutuyorum. Kucağına sığındığım anavatanda evsiz ve işsiz perişan durumdayım. İş bulup yerleşene kadar kıymetli yardımlarınızdan istifade edebilmekliğim için gerekli emir ve müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.”¹⁹⁶ der. Aynı kişiyle ilgili olarak Kızılay Genel Başkanlığı ve Kıbrıs Türk Kültür Derneği arasında da bazı yazışmalar söz konusudur ve her iki kuruluşun yetkililerinin ifadelerinden söz konusu kişi yaşanan hassas durumdan kendi menfaatlerine uygun olarak çıkar sağlama düşüncesindedir;¹⁹⁷

¹⁹⁵ Hüseyin H. Selçuk tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne yazılan 18 Kasım 1966 tarih ve 41.541/831 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

¹⁹⁶ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

¹⁹⁷ Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Mart 1964 tarihinde gönderilen 919 sayılı yazı ve Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından Kızılay Genel Başkanlığının 29 Temmuz 1964 tarih ve 21.515 sayılı yazıya gönderilen 3 Ağustos 1964 tarih ve

“Adı geçen Sait Yeşiladalı yardım istemek üzere derneğimize de başvurmuştur fakat aşağıda açıklanan sebeplerden dolayı kendisine hiçbir yardım yapılamamıştır:

1- Sait Yeşiladalı Kıbrıs’tan çıkacağında Türkiye’de hiçbir makamdan yardım talebinde bulunmayacağına dair söz vermiş ve böylece Kızılay yardım gemisi ile İskenderun’a kadar çıkarılmak üzere talebi kabul edilmiştir.

2- Adı geçen zat daha İskenderun’a ayak basınca ‘Kızılay bizi getirdi ve sokakta bıraktı.’ diyerek subaylara kendini acındırmış ve mahalli Kızılay şubesiinden 6 kişilik ailesinin İstanbul’a kadar yol parasını almış.

3- İstanbul’a gidince derhal derneğimize başvurarak yardım talep edince derneğimizin usullerine göre Kızılay’dan, Dışişleri’nden ve Cemaat Lideri Rauf Denktaş’tan sorulmuş fakat Kızılay yardımının sadece Kıbrıs’ta kalanlara verilmesi lazım geldiği, fırsatını bulup kaçanlara yardım edildiği takdirde Kıbrıs’ta bulunanlara kötü bir örnek verileceği ve onları kaçmaya teşvik manasına geleceği, bu itibarla hiçbir yardım yapılmaması bize telkin edildi.

4- Herhangi bir yardım yapmamıza imkân kalmayınca İstanbul Bölge Başkanlığımıza dilekçesini havale ederek Türk vatandaşı olduğundan kendisine bir iş bulunmasına tavassut edilmesini rica ettik...”

5 Mart 1964 günü Kızılay gemisi ile İskenderun’a getirilen ve buradan da yine Kızılay tarafından otobüsle Ankara’ya getirilerek tedavilerine başlanacak olan grubun içinde hasta veya yaralı olmamasına rağmen sadece adadan kaçmak amacıyla bu gruba karışmış olanların arasında söz konusu aileden Hamile Yeşiladalı (1919, Limasol), Asil Yeşiladalı (1941, Limasol), Aygöl Yeşiladalı (1955, Limasol), Eray Yeşiladalı (1949, Limasol) da bulunmaktadır v bu kişiler de Kızılay tarafından Ankara’da Uzun Otel’e yerleştirilenler arasındadır.

E- GÖÇMEN EVLERİ PROJESİ VE GÖÇMEN KÖYLERİ YAPILMASI

1960 yılı itibarıyla adada 104.350 Türk ve 441.656 Rum olmak üzere toplam 573.566 kişi yaşamaktadır. Kıbrıs’ta Türk nüfusunun arttırılması gerektiğini belirten Kıbrıs Türk toplumu liderlerinden ve 1960 yılında kurulan Kıbrıs

27.478 sayılı cevabi yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük de bunun için alınması gereken tedbirleri şöyle sıralar;¹⁹⁸

“1- Kıbrıs Türklerinin anayurda-Anadolu’ya- hicret edip taabiyet değiştirmelerine suret’i katiyede son verilmelidir.

2- Türkiye’ye yeni gelmiş olup henüz taabiyet değiştirmemiş olanların böyle bir taleplerine ret cevabı verilerek Kıbrıs’a dönmeleri temin edilmelidir.

3- Türkiye’de memurluk ve askerlik hizmetinde bulunup müteakip Kıbrıs Türklerinin tekaüdiye maaşlarını Kıbrıs’ta alabilecek şekilde adaya dönmelerini temin ve bu meyanda dönmek isteyen bütün Kıbrıslı vatandaşların bu arzularını temin zımında her türlü kolaylık gösterilmelidir.

4- Muhtelif vesileler icat edilerek maksatlı bir şekilde Türkiye’den bilhassa kuzey ve daha fazla nüfus tezayüdü olan Güney Doğu Anadolu mıntıkasından Kıbrıs’a nüfus hareketi sağlanmalıdır. Bu hususta dikkat edilmesi icap eden nokta gideceklerin Türk hars ve karakterini taşıyıp benliklerini muhafaza edebilecek kabiliyette olmalarıdır.

5- Birçok kimselere geçinme imkânı sağlayacak olan halıcılık, hayvancılık, arıcılık, ipek böcekçiliği, meyve ve sebzeçilik inkişaf ettirilmelidir.

6-Kıbrıs’a göç edeceklerin iskân işinde Kıbrıs vakıflarından azami derecede istifade imkânı aranmalı ve her ne pahasına olursa olsun Türklerin elindeki gayri menkullerin zerresinden dahi fedakârlık etmemek için azami dikkat gösterilmelidir.”

21 Aralık 1963 sonrasında ilk etapta Kıbrıs Türk Cemaati Başkanlığına ulaştırılan bilgilere göre Lefkoşa içindeki 14 merkeze 2.109 kişi, Lefkoşa’da yakınlarının yanına sığınmak zorunda kalan 3.800 kişi, Lefkoşa ve Kaymaklı’dan kaçarak Hamitmandres’e sığınanlar 4.200 kişi, Gönyeli’ye sığınanlar ise 400 kişi olmuştur. Ayrıca Fota’ya 485, Ağırdağ’a 100 ve Ayakebir köyüne de toplam 670 Kıbrıslı Türk sığınmak zorunda kalır.¹⁹⁹ 21 Aralık 1963 günü Lefkoşa’nın Tahtakale bölgesinde Rumların saldırısıyla başlayan olaylar üzerine Türkiye Kızılay Derneği derhal harekete geçerek Türk Hava Kuvvetlerine ait üç uçakla 25 Aralık 1963’de Ankara’dan Kıbrıs’a yiyecek, giyecek, ilk yardım malzemeleri, çadır ve battaniyeler, 500 şişe kan ve ihtiyaç duyulan sağlık personelini sevk eder.²⁰⁰

¹⁹⁸ Fazıl Küçük, “Kıbrıs Hakkında Görüşlerim”, Kıbrıs Mektubu, Ankara, Temmuz-Ağustos 2002, Cilt 15, No.4,

¹⁹⁹ Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş’ın Hatıraları, I. Cilt, Boğaziçi Yay., İstanbul, Kasım 1996, s. 6.

²⁰⁰ M. Said Arif Terzioğlu, “Kıbrıs Türkleri Ve Türkiye Kızılay Derneği”, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1988, Sayı 6, s. 20

Aralık 1963'te ilk etapta 22 Türk köyünün sakinleri saldırılara hedef olduklarından köylerini derhal terk ederek başka yerlere göç ederler;²⁰¹

“... Şu anda Türklerin köylerinden göçlerine şahit oluyoruz. Rum terörü acımasız. Binlerce kişi evlerini, topraklarını, sürülerini terk ediyor. Bu sefer Helenlik laflarının ve Plato'nun bütününün bu barbarca ve kudurmuş davranışları gizlemesi imkânsız. Türk köylerinde akşamüstü saat dörtte sokağa çıkma yasağı yürürlüğe giriyor. Tehditler, silah sesleri ve kundakçılık girişimleri karanlık basar basmaz başlıyor. Ne kadın ne de çocuğun gözetildiği Noel katliamından sonra herhangi bir mukavemet imkânsız görünüyor.”

Göçmenlerin barınma, giyecek, yiyecek ve sağlık sorunlarının çözümü maksadıyla Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denktaş tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özkol'a da müracaat edilir;²⁰²

“Cemaatimizin ana gıda maddeler stoku süratle tükenmektedir. Un stokumuz dört günlük kalmıştır. Lefkoşa ve muhacirleri, Gönyeli, Fota, Hamitmandres, Kermia ve muhacirleri, Lefke bölgesi ve muhacirleri ile mahsur kalmış diğer köylerin ihtiyaçları merkezden karşılanmaktadır. Rum tüccarlar bütün ada Türklerine gıda maddesi vermemektedir. Bunun için talep edilen maddelerin bütün ada çapında ihtiyacımızı karşılayacak şekilde anavatan hükümeti tavassutu ile veya doğrudan doğruya Kızılay'dan temini için tavassutunuzu rica ederim. Bir aylık ihtiyaç:

1- Un—12.000.000 okka, 12.000 torba (80 okkalık), kuru fasulye, pirinç, şeker (hiç kalmamıştır), nohut, bulgur, margarin, mercimek, süt tozu, zeytin, çay, sabun tozu, donmuş et ve balık, patates gibi gıda maddeleri. Benzin, gaz yağı, mazot, ispirto (alkol) gibi elzem maddeler.

2- Hükümet memur ve müstahdemleri ile polis, jandarma mensuplarına hükümetçe maaş verilmemektedir. Göçmenlere, işsizlere, şehit ailelerine, evleri yıkılan ve yakılanlara asgari ihtiyaçlarını temin için nakdi tahsisat verilmesi icap eder. Nakit yardımına da büyük ölçüde ihtiyaç vardır. Bugüne kadar tespit edilen 100 aile giymekte oldukları elbiselerle canlarını kurtarmış durumdadırlar.

3- Köylünün suni gübre, hayvan yemi ihtiyacı ve kredi ihtiyacı acilen karşılanmalıdır.

4- Battaniye, tabak, kaşık, çatal, bıçak gibi yukarıda sayılan maddelerin acilen temin için tavassutunuzu rica ederim.

Türk cemaatinin anavatana olan bağlılığını ve bugüne kadar yapılan yardım ve gösterilen ilgiye karşı sonsuz şükranımızı saygı ile duyururum.”

²⁰¹ Pierre Oberling, Bellapais'e Giden Yol, Ankara, 1987, s.80

²⁰² Rauf R. Denktaş, a. g. e., s. 8-9.

Bu dönemde UNFICYP (Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barış Gücü) vasıtasıyla ve müşterek karargâh vasıtasıyla hazırlanan ada sathındaki genel durumla ilgili raporlar Kıbrıs Türk toplumu liderlerinin önüne gelmeye başlar. Buna göre olayların patlak vermesinden hemen sonra 22 Şubat 1964 tarihli rapora göre Lisi, Beyarmudu ve Mormenekşe köylerine 3 defa Kızılay yardımı yapılır. Mağusa'nın Sakarya Mahallesi'nden 10 kadar Rum ailesi Varoşa (Halen kapalı olan Maraş bölgesi) tarafına göç ettiğinden bölgede Rum kalmayınca mahalleye büyük bir Türk bayrağı asılır. Rum polislerin bayrağa tepki göstermesi üzerine bölgede yeniden gerginlik yaşanmaya başlar. Bu arada Mağusa'ya bağlı Arnayi köylülerinin eşyalarının Mağusa'ya nakledilmesi için daha önceden karar alınmasına rağmen Yunan subaylarının olumsuz yaklaşımları nedeniyle bu faaliyet gerçekleştirilemez. Bu arada Rum tedhişçiler tarafından abluka altına alınmış durumdaki Lefkoşa'nın Türk kesimine yiyecek yardımı yapılması konusundaki bütün girişimler engellenir. Yardım konvoylarını korumakla görevlendirilen İngiliz askerlerinin de bu konuda yetersiz kalması ve Rumlara müdahale etmemesi sonucunda yardımlar yerlerine ulaştırılamaz.²⁰³ Ayrıca Lefkoşa'dan Lefke bölgesine başta un olmak üzere çeşitli yiyecek malzemeleri götüren kamyon da Rumlar tarafından durdurularak yiyecek malzemelerine el konur ve Türk şoför de tutuklanır. Rumların çalıntı mal olduğu yiyecekler götürülürken İngiliz askerleri de Rumların Kıbrıs Cumhuriyeti'nin meşru güvenlik kuvvetlerine mensup olduklarını ileri sürerek müdahil olmazlar.²⁰⁴ Aynı gün yapılan bir açıklamayla da Rumların merkez Rum hastanesinde bulunan 18 Türk'ün naaşlarını iade etmeden ve kimliklerini açıklamayı reddederek gizlice gömdükleri ortaya çıkar.²⁰⁵ Gerek Makarios'un, gerekse İçişleri Bakanı Yorgacis'in düşüncesi ise abluka altına aldığı Kıbrıs Türklerinin moral ve motivasyonunu açlıkla kırmak suretiyle direnişlerini sona erdirmektir;²⁰⁶

²⁰³ Milliyet, 5 Ocak 1964.

²⁰⁴ A. g. g., 5 Ocak 1964.

²⁰⁵ A. g. g., 5 Ocak 1964.

²⁰⁶ Milliyet, 7 Ocak 1964.

“...Çocukları, kadınları, ihtiyarları emirle katlettirmiş olan Yorgacis İçişleri Bakanı... Bunları tekrar kabul edersek belki yolları açacaklar. Türkleri aç bırakmaktan vazgeçecekler. Belki... Belki derim çünkü bu bile belli değil. Makarios hesaphıyor. Nasıl olsa aç kalacaklar. Türk köylerini silahla sardırıyor, gıda maddeleri temin etmelerini imkânsız kılıyor. Hayvanlarını boğduruyor veya kaçırabildiğini kaçırıyor. ‘Nasıl olsa aç kalmak istemezlerse taleplerime boyun eğecekler.’ diyor. İşte Kıbrıs’ta durum. Anavatanla her türlü irtibatı kesilmiş Kıbrıs. Bütün ümit ara sıra gelebilecek – onu da men edebilirler ya – Kızılay uçaklarında. Onlarla da ne getirilebilir ki? Bir iki gün evvel sağdan soldan göç yollarına dökülenlerden bir kısmı Lefkoşa’ya ulaştı. Bir kısmının yollarda sıkışıp kaldıklarını duyuyoruz. Bir kısmı eşyaları sırtlarında, arabalarında daha köyün dışına adım atarken durdurulmuşlar. Her tarafta Rumların teklifi aynı: ‘Av tüfeklerinizi teslim edin, kurşunlarınızı verin, sonra da Rumlardan memnun olduğunuza, size bizim hiçbir şey yapmadığımıza dair bir beyanname imzalayın. Ondan sonra bırakırız sizleri.’ diyorlar. Baf kazasının Lemba köyünde işte bu teklifle karşılaştılar. Vermediler silahlarını, vermediler imzalarını, tıkdıldılar kaldılar. Sonra da başladı mahalleleri uçlardan ateşe verilmeye. Yanacaklar diri diri veya açlıktan kıvranacak veya teslim olacaklar. Açlık... Açlık... Artık mevcut olmayan Kıbrıs Cumhuriyeti’nin namevcut parlamentosunun sabık başkanı Rum Klerides, hedefin bu olduğunu Rauf Denktaş’a dün gece sorduğu şu sualle anlatmıyor mu bizlere ‘Daha ne kadar dayanabilirsiniz bu anormal hayata?’”

Mormenekşe’de 180 kadar Türk ve 450 Rum yaşamaktadır. Türkler, Rumların baskısı altındadırlar. Köylerde özellikle yiyecek ve ilaç sıkıntısı had safhadadır. UNFICYP (Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barış Gücü) irtibat subaylığı raporlarına göre Şubat 1964 döneminde örneğin 500 nüfuslu Koccat köyünde un hariç her türlü yiyecek maddeleriyle şeker hastaları için ensüline ve Mahmut Koçat isimli hasta için de Pekbronş ve Asthasedine ilaçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı şekilde İstroncilo, Vitsada ve Yenagra köylerinde de acilen doktor ve veteriner ihtiyacının karşılanması gerekmektedir. Gönendere’de ise Pınarlı, Balıkesir ve Minareliköy’den göç edenlerin de katılmasıyla nüfus bir hayli artar ve yiyecek sıkıntısı baş gösterir. Deftera ve Küçük Kaymaklı’dan kaçarak göç edenlerin yerleştikleri Aya da 541 nüfuslu bir köy olmasına rağmen aynı sıkıntıları yaşamaktadır. Kambili köyünde gaz yağı, şeker, kibrit, yem, yiyecek, sabun, kahve ve sigara neredeyse hiç kalmamıştır. Ayirini’de EOKA’cılarının taciz ateşleri devam

ederken yiyecek ve yem sıkıntısı da aynen devam etmektedir. Beyarmudu ve 180 Türk ve 450 Rum'un yaşadığı Mormenekşe, 200 nüfuslu Kavaklıköy, 937 nüfuslu Aydın köyleri daha önce üç defa Kızılay yardımı almasına rağmen sıkıntıları hala sürmektedir. Kızılay'dan yiyecek yardımı, Kızılhaç'tan battaniye yardımı alan Cevizli'de her türlü yiyeceklerle beraber hayvan yemine ve açıkta kalan bazı aileler için çadıra ihtiyaç vardır.

Öte yandan Kızılay'ın Kıbrıs'a yardım faaliyetleri Rumların baskıları ve yıldırma hareketlerine rağmen çok yoğun bir şekilde devam eder. Rum bölgesinde kalan yerleşim merkezlerinden daha güvenli Türk bölgelerine göç eden Türklere, Hareket isimli gemi vasıtasıyla Gazi Mağusa limanına getirilen yardım malzemelerini teslim ettirmemek için Rumlar ellerinden gelen her çabayı gösterirler.²⁰⁷ 1963'den itibaren evlerini, köylerini terk ederek güvenli bölgelere yerleşen siviller için göçmen kampları kurulur. Bu masum insanların çadır, battaniye ve yiyecek ihtiyaçları da Kızılay tarafından karşılanır;²⁰⁸

“1955'te EOKA canilerinin faaliyete geçmesi ile Türkiye'nin Kıbrıs Türklerine yardımları genişletilmiş, 1958 yılına doğru bu yardımlar Kıbrıs Türk'ünün gücü, imanı, sesi ve her şeyi haline gelmiştir. Bu yardımları yapanları, yürütenleri ve bu yardımların yapılabilmesi için her şeylerini ortaya koyan adsız kahramanları Kıbrıs Türkü minnetle şükranla anmaktadır ve anacaktır. 1963 olaylarının patlak vermesinden sonra Türkiye etinden, dışından kesmek suretiyle Kıbrıs Türklerinin yardımına koşmuştur. Bugün Kıbrıs'ta Türk direnişinin ve mücadelesinin bel kemiğini ve kan damarını bu yardımlar teşkil etmektedir. Kıbrıs Türk'ü bunu da asla unutmayacak ve bu yardımları yapanları, yürütenleri ve bu yardımların yürütülmesinde her türlü fedakârlığı göze alan kahramanları minnetle, şükranla anacaktır.”

Ancak Kıbrıslı Türk göçmenler için Türkiye'den Kızılay vasıtasıyla getirilen yardımlar da yeterli olmayacaktır;²⁰⁹

“Burada (Ankara'da) temaslarda bulundum. Kızılay'dan giden yardımın bütün Kıbrıs Türklerine dağıtıldığını zannediyorlar burada. Hâlbuki bu yardım göçmenlere ancak yetiyor. Gelen de hep nohut, bulgur, pirinç gibi

²⁰⁷ KTMA, Basın Koleksiyonu, Halkın Sesi, 9 Ağustos 1958, Lefkoşa

²⁰⁸ Rauf R. Denктаş, 12'ye 5 Kala Kıbrıs, Ankara, 29 Ekim 1966, s. 17

²⁰⁹ Rauf R. Denктаş, a.g.e., s. 17

²⁰⁹ Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş-Hatıralar Toplayış, Cilt 10, İstanbul, Aralık 2000, s. 262

esas maddeler. Yağ yok, et yok, sebze yok, dayanılır mı buna? Dayanılmaz tabii. Bize bir kış daha geçirtmeyeceklerdi... Aradan iki kış daha geçti, dördüncü kışa giriyoruz. Dayan diyorlar dayanıyoruz işte. Fakat sonu ne olacak düşünen var mı bunu?"

Olayların ciddi boyutlara ulaşması üzerine 26 Aralık 1963 tarihinde Başpiskopos Makarios'un yapılan teklifleri kabul etmesiyle Yunanistan, İngiltere ve Türkiye'nin oluşturacağı bir barış gücünün kurulmasına karar verilir. İngiltere'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması sonrasında müstakil Akrotiri ve Episkopi üslerini kullanmasıyla ilgili Kuruluş ve İttifak anlaşması gereği zaten askeri gücü mevcuttur. Yunanistan ve Türkiye'nin 1963 olaylarına taraf olmaları sebebiyle İngiltere'nin Tümgeneral Peter Young komutasındaki birlikleri asıl kuvvetleri teşkil eder.²¹⁰ 21 Aralık 1963 tarihinde TMT'nin yeryüzüne çıkarak Rum ve Yunan katliamlarına karşı koymasıyla başlayan süreçte de TMT çok değişik ancak bir o kadar önemli bir görevle karşı karşıyadır,²¹¹

"Bu görev küçük kantonlara toplanan Türk halkıyla kendi köylerinde içine kapanık yaşamak zorunda kalan insanların yiyecek, giyecek, sağlık ihtiyaçlarıyla göç eden insanların barınma sorunlarının çözümü, idari yapının yeniden örgütlenmesiydi. Bir yandan barikatlarda kararlı bir savunma yapılırken, bir yandan da mevzilerdeki müdafilerin yiyecek ihtiyaçlarıyla kışın soğuşuna karşı giyecek ihtiyaçları, yaralıların bakım ve tedavisi örgütlendi. Gönüllü kadınlardan oluşan ekipler seyyar hastaneler meydana getirdi. Başta Boğaz ve St. Hilarion bölgeleri olmak üzere ulaşımı zor olan dağlık arazideki mücahitlerle, geceli gündüzlü barikatlarda sabahlayan mücahitlere gönüllü ekipler tarafından yemekler pişirildi. Yün fanilalar, kazaklar, çoraplar örüldü. Kızılay'ın gönderdiği yiyecekler her ailenin büyüklüğüne ve ihtiyaca göre dağıtıldı. Göçmenlere çadır, barınak yerleri ile sığınacakları evler temin edildi. Sinema salonları ile okullar bu amaçla yeniden düzenlendi. Onlara battaniyeler dağıtıldı. Çocuklara giyecekleri elbiseler verildi. Tüm bunların adalet ve eşitlik içinde olması gerekirdi. Aksi halde, cephe gerisinde huzursuzluk, psikolojik yıkım, kargaşa, panik ve çökme başlayabilirdi. Oysa cephede başarı için cephe gerisinde birlik ve düzen en başta gelen faktördü. Tüm bölgelerdeki TMT örgütleri bu amaçla halkla iç içe ve herkesi memnun edecek bir şekilde ve özverilerle acıları eşit şekilde bölüşerek toplumu yeniden örgütledi..."

²¹⁰ Pierre Oberling, Bellapais'e Giden Yol, Ankara, 1987, s. 78

²¹¹ Sabahattin İsmail, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu - Çöküşü Ve Unutulan Yıllar (1964 - 1974), Ankara, 1992, s. 348-349

Bu dönemde Kızılay'ın yardımları aksaksız olarak devam eder. Kuru gıda, bakliyat, giyecek, çadır, battaniye ihtiyaçlarının dışında Kızılay'ın gönderdiği yardım malzemelerinin arasında kumaşlar da vardır. Eski elbise ve kumaş parçalarından istifade edilerek yataklar yapılır, çarşaflar dikilir, cephedekilerin toprak üstünde yatmalarının önüne de böylece geçilir. Aynı dönemde üzerinde en çok durulan hususlardan birisi ise Rum saldırıları sonrasında yaşadıkları köyleri terk etmek ve daha güvenli bölgelere göç etmek zorunda kalan Kıbrıs Türkleri için göçmen evleri kurulması çalışmasıdır. Kızılay tarafından gönderilen çadırlarla tesis edilen çadır kentlerin ihtiyacı geçici olarak karşılaması sonrasında daha kalıcı ve daha yaşanılabilir mekânlar kurulması kararlaştırılır. Bu aşamada ilk etapta İngiltere’de faaliyette bulunan bir şirket vasıtasıyla Kıbrıs’taki hadiseler sonrasında belirmekte olan ve “çok geniş bir vüsate erişmeye müsait bulunan mesken ihtiyacı”²¹² konusunda Kızılay’a resmi bir müracaatta bulunulur ve bu prefabrik evlerin yapılması gündeme gelir.²¹³ Konuyla ilgili olarak Adnan Öztrak, Muslih Fer, Hamdi Orhon, Dr. Şükrü Ansay, Hayri Arsoy ve Dr. Fikret Pamir’in katıldığı toplantıda Kıbrıs Türklerine yönelik mesken ihtiyacı uzun uzadıya tartışılır ve bu konuyla ilgili önerinin İngiltere’de faaliyette bulunan bir şirket vasıtasıyla gelmesi hususu da tartışıldıktan sonra mesken konusunda bir komite oluşturulması oy çokluğuyla reddedilir. Konuyla ilgili olarak İngiltere’de M. A. Demirer ve Rauf R. Denктаş imzasıyla bir rapor hazırlanır ve Kızılay’a sunulur;²¹⁴

“Yalnız canlarını kurtarmak pahasına evinden, barkından ve her çeşit mallarından mahrum kalmış, sayıları 45.000’in üstündeki Kıbrıslı Türklere zaman ve zemin müsait olduğu vakit süratle mesken yardımında bulunabilmek için Kıbrıs Türk Cemaat lideri Rauf Denктаş ile İngiltere’de Kıbrıs Konferansı günlerinde yapılan müzakerelerden ve ilişkide tercümesi

²¹² Kıbrıs’a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 31 Mart 1964 tarih ve 1.456 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs’ Gıda ve Malzeme.

²¹³ Kızılay Yönetim Kurulu tarafından 1 Nisan 1964 tarih ve 202 sayı ile alınan Yönetim Kurulu kararı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs’ Gıda ve Malzeme.

²¹⁴ Göçmenlere ve evsizlere acil konut yapılmasıyla ilgili olarak M. A. Demirer ve Rauf R. Denктаş imzasıyla hazırlanan 28 Mart 1964 tarihli rapor. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs’ Gıda ve Malzeme.

yapılan 5 Şubat tarihli mektubu aldıktan sonra aşağıda kısaca arz ettiğim çalışmalarını yaptım.

Büyük sayıda mesken yardımı Kıbrıs Türklerinin en acil bir ihtiyacıdır. Gaye bu bahtsız kardeşlerimizi hiç olmazsa gelecek kıştan evvel bir yuvaya kavuşturmaktır. Bunun için iyi hazırlanmış detaylı bir plan ile çalışmalara başlamak zaruridir. Karşılaştığım problemin iki cephesi vardı:

1- Organizasyon

2- Teknik Meseleler

1- İlk adımda Britanya adasının tanınmış Türk dostlarının yardımlarını sağlamak maksadıyla aşağıda isimlerini verdiğim şahısları bizzat gidip gördüm.

I- N. Maclean

Muhafazakâr Mebus

II- J. Biggs-Davison

Muhafazakâr Mebus

III- P. Wall

Muhafazakar Mebus

IV- Lady Kelly

Ankara'da eski sefire

V- Mrs. Sutro

Anglo-Turkish Society Sosyal Sekreteri

VI- Derek Patmore

Serbest gazeteci

VII- Sir John Eden Muhafazakâr Mebus

VIII- F. Bennett

Muhafazakâr Mebus

IX- Lorda Astor

İngiliz göçmenlere yardım organizasyonlarının

koordinasyon başkanı; Observer'ın sahibi

Vakit darlığı yüzünden bizzat göremediğim aşağıdaki isimleri yazılı kimselere de faaliyetlerim duyuruldu:

I- J. Amery

Sivil Havacılık Vekili

II- M. Macmillan

Eski başvekilin oğlu, şimdi vekil

III- Korgeneral Sir Edward Spears

IV- R. Strauss

İş adamı

V- Sir James Bowker

Bu kimselerin bir kısmına Büyükelçi Muharrem Nuri Birgi tarafından tanıştırıldım. Yeni Londra Büyükelçimiz Zeki Kuneralp'i ziyaretle çalışmalarını tafsilatlı bir şekilde anlattım. Bu kimselerle yaptığım görüşmelerin özeti:

1- Bir ev takriben 500 Sterline mal olacağına göre 5.000 ev için aranan meblağ 2.500.000 Sterlin kadar olacaktır. Bilhassa süratle bu miktar paranın iane şeklinde toplanması çok güçtür. Lord Astor yardım toplama işini bir İngiliz iane organizasyonuna tevdi etmek suretiyle hallini teklif etti. Diğer memleketlerde de benzeri teşkilatlardan faydalanılmasını tavsiye etti. Kendisi bu hususta yardım edeceğini ancak evvela merkezi bir komitenin Ankara'da kurulmuş olmasının çok faydalı olacağını da belirtti. P. Wall ve F. Bennett de merkezi bir komitenin kurulmasından sonra İngiltere'deki şubesinde çalışmaya söz verdiler. İane faaliyetlerinden başka Bennett paranın ehemmiyetli bir kısmının bir Building Society (Mesken Kooperatifi) kurmak suretiyle tedarik edilebileceğini ve bunun en süratli bir şekilde cereyan

edeceğini söyledi. Böyle bir kooperatifin kredi sağlayabilmesi için yardımlarını esirgemeyeceğini, beynelmilel bankacılık âleminde de bu uğurda faydalı olabileceğini ilave etti.

Başka bir imkân olarak da konsolide borçlarımızın turizm yatırımlarında olduğu gibi hükümetimizce Kıbrıs ev yardımlarında da kullanılması kabul edildiği takdirde merkezi komitenin beynelmilel şubeleri tarafından alacaklılara gidip bu paralardan belki de cüzi bir ek faiz vermek suretiyle faydalanılabileceğini zannediyorum. Bahsedilen ek faziler ianeden elde edilen paralardan ödenebilir.

2- İşin teknik kısmını da vakit kaybetmeden fakültemin dekanı Prof. Sir John Baker'a ızan ettim. Kendisinden yardım ve tavsiyelerini ve kurulacak Beynelmilel Yardım Komitesi'ne girmesini istedim. Maksadımın Britanya'da azami teknik yardımı sağlamak olduğunu açıkça söyledim. Kendisi 1919'dan beri sayısız teknik komitelerde çalışmış, İkinci Dünya Harbi'nde İngiltere Demir-Çelik Endüstrisi Federasyonu'nun başkanlığını yapmış olup sözü çok geçen bir şahsiyettir. Derhal beni, az sonra da bu iş için bir araya gelen beş yüksek mühendis grubunu tanıtmak gayesiyle faydalı olabilecek yerlere tanıtmak mektupları yazmayı vaat ettiği gibi ileride komite içinde çalışabileceğini söyledi. Ayrıca Cambridge Üniversitesi Mühendislik Fakültesi laboratuvarlarını bu uğurdaki çalışmalarımız için kullanmamıza müsaade etti. Başlangıç olarak Cement and Concrete Association'ın ve Building Center'ın başkanları ile Prof. Baker'ın delaleti ile temasa geçildi.

Teknik çalışmalarda süratli inşa ve maliyet unsurları incelenmektedir. Süratli ve iktisadi bir şekilde büyük sayıda mesken inşası için akla gelen prefabrik bir ev sistemidir. Birçok Avrupa memleketlerinde, Fransa, İsveç, Almanya ve Demirperde arkasında olduğu gibi, Amerika'da olduğu gibi patentleştirilmiştir. Prefabrike ev sistemleri mesken davalarında büyük rol oynamıştır. İyi inkişaf ettirilmiş bir sistem, vertikal ve horizontal büyümeye imkân vermesi, standart inşa tarzına uygunluğu ve kalıp masraflarında büyük tasarruflar sağlaması dolayısıyla maliyette ehemmiyetli indirimler yapılmasını mümkün kılar. Ayrıca inşaat yerlerinde süratle monte edilebilecek prefabrike parçaların evvelden en ağır hava şartları altında dahi devamlı surette kapalı atölyelerde imali suretiyle hava muhalefeti sebebiyle evvelce geciken inşaatın kısa zamanda bitirilmesi sağlanır. Bu nokta bilhassa Kıbrıs için çok önem taşır. Yağmur altında beton dökmek zor ve bazen imkânsız iken prefabrike parçaların montajı inkitaya uğramadan yapılabilir. Böylelikle iyi koordine edilmiş bir program dâhilinde senede 12 ay çalışmak kabildir.

Üzerinde durduğumuz üç değişik sistemin özellikleri

Çok sayıda evin aynı zamanda montajı bahis mevzuu olduğu için prefabrike parçalar o şekilde hazırlanmalıdır ki bir vince lüzum olmadan manüel olarak monte edilebilsin. Aksi takdirde çok sayıda vinç almak icap eder. En ufak bir vincin 35.000 Mark kadar olduğu düşünülürse maliyetin

derhal yükseleceği anlaşılır. Aynı zamanda vinçle montaj için büyük yapılarda, gökdelen binalarda kullanılmak üzere düşünülmüş Ağır Prefabrike Sistemler (Fransa’da Coignet, Danimarka’da Barsen ve Nielsen gibi) memleketimizin işçi durumu göz önünde tutularak tercih edilmemelidir. Bu gibi sistemler işçi darlığı olan memleketlerde bu problemin halli için kullanılmaktadır. Kıbrıs evleri için bilakis el ile veya çok basit yukarı kaldırma araçları ile montaj yoluna gidilip evsiz olduğu gibi işsiz de olan kimseleri kendi evlerinin montajında çalıştırmak suretiyle iki problem birden halledilmiş olacaktır. Tecrübeli bir kalfa ile en acemi üç amele (hatta talebe gibi hiç tecrübesi olmayanlar) bir evin montajını üç-dört günde bitirebilirler. Bu esnada kalfa komşu evin montajına nezaret edebilir.

Akla gelen ev tipi en fazla iki katlı olmakla beraber ufak değişikliklerle kat adedi arttırılabilir. Yapılacak evlere zelzeleye karşı dayanıklılık da verileceğinden çalışmalarımızda bu noktaya çok önem verilmektedir. Dünya eksperlerinden Berkeley Üniversitesi profesörü Prof. Clough’un bu sene Cambridge’de olmasından azami fayda sağlanmaktadır. Yapılacak evlerin ömürleri iki nesil, yani en az 60 sene olacaktır. Teknik çalışmalar halen Cambridge’de devam etmektedir. Mayıs ayı içinde üzerinde çalıştığımız üç alternatif sistemden birisini seçip bunun bir modelini inşa ve testlerini yapacağız. İlişik sunulan resimler en küçük tipin bir büyüğüdür.

SONUÇ

Yukarıda zikredilen çalışmalar 6 Şubat-10 Mart arasında cereyan etmiştir. Adı geçen kimseler ve daha başkaları merkezi Ankara’da kurulmuş ve Türk hükümetinin müzaheretine ulaşmış bir komitenin Britanya şubesi azaları sıfatıyla çok faydalı olacaklardır. Bunlar vasıtasıyla dönüşümde bu proje İngiliz basınına aksettirilecektir. Beraberimde götüreceğim Türkiye’deki merkezi teşkilatın kurulduğu haberi İngiltere’deki çalışmalara hız verecektir. Bugüne kadar çok cüzi masraflarla bu iş planlanma devresinde bilhassa teknik sahada Kıbrıs’a mesken yardımı bayrağı altında beynelmilel çevrelerde sempati kazanmış ve çalışmalar nihai safhaya girmiştir. Aksi takdirde prefabrik sistemlerin patentlerini ellerinde tutan firmaların da iştirakiyle meseleye ticari maksatlar karışabilir. Memleketimizin mesken davasını da düşünerek Kıbrıs’a yapılacak evlerin muhtemelen Çukurova’da ve tamamen Türk yapı malzemesiyle fabrika edilmeleri ilerisi için büyük faydalar sağlayacaktır. Böylelikle memleketimizin mesken davasını halletmek üzere tamamen mahalli şartlar göz önünde tutularak inkişaf ettirilmiş bir Türk ucuz ev prefabrike sistemi doğacaktır.”

Konuyla ilgili olarak Rauf Denктаş imzasıyla 5 Şubat 1964 tarihinde Mehmet A. Demire’ne gönderilen yazıda ise “...sayıları 25.000’i aşan evsiz Türkleri Kıbrıs’ta rehabilite etmek için elinizden gelen her şeyi yapmayı ve alakalı kimseleri

ihtiva edecek bir komite kurmaya çalışmayı kabul etmişsiniz. Bu mektupla size şunu söylemek istiyorum ki siz projeye başladıktan ve bize planlarınızın tafsilatını bildirdikten sonra biz de size elimizden gelen her yardımı yapıp projenin gerçekleştirilmesini sağlayacağız. Alakanıza ve yardımınıza çok teşekkür eder, haberlerinizi ilk fırsatta beklerim.” denilir. 21 Aralık 1963 sonrasında yaşadıkları köylerden, kasabalardan ve evlerinden ayrılmak zorunda kalan Kıbrıslı Türkler öncelikle kendileri için daha güvenli olacak yerler aramaya başlarlar. Bu bağlamda tercih edilen ilk yerler ise akraba ve tanıdıkların bulunduğu köylerle sadece Türklerin yaşadığı köyler olur. Kıbrıslı göçmenler böylece ilk etapta göç ettikleri yerlerde boş durumda bulunan okul, cami, ev, ahır, ağıl ve mağaralara yerleşirler. Göç hareketinin en yoğun yaşandığı dönemde Kıbrıslı Türkler seyahat özgürlüğü tanınmadığı için göçmen duruma düşen Kıbrıslı Türkler sadece bulundukları köyün imkânlarından istifade edebilmek imkânına sahip olurlar. Bu arada bu göçmenlere en büyük destek yine Kızılay vasıtasıyla gelir ve mümkün olduğunca bütün köylere çadır ve battaniye dağıtmaya çalışılır. Kıbrıslı Türk göçmenlere mahalli imkânlarla daha iyi ikamet şartları hazırlama konusundaki girişimler 1964 yılından itibaren hızlı bir ivme kazanır. Göçmenler için baraka tipi odalar inşa edilmeye başlanır. Boş ambarlar bölünmek suretiyle ailelere tahsis edilir. Ayrıca bu bölgelerde yaşayan insanlar için umumi tuvaletler ve banyolar devreye girer. Ağırdan, Lefkoşa ve Hamit köy gibi göçmenlerin yoğun olarak bulundukları bölgelerde bu tip göçmenleri çadır hayatından kurtarmaya yönelik faaliyetler 1966 yılına kadar sürdürülür ancak yine de bir aileye tek odalı küçük bir evden başka bir şey verme imkânı bulunamaz. Çok çocuklu ailelere bile bu şekilde tek odalı evlerin verilmesi sonucunda göçmenlerin çoğu önce çadırlarda, daha sonra da yatak odası, oturma odası ve mutfak olarak kullandıkları tek bir odada uzun bir süre yaşamak zorunda kalırlar. 1966 yılı Şubat ayından itibaren göçmenlerin sorunlarına kalıcı çözüm bulabilmek ve onları bu sıkıntılı ortamdan uzaklaştırabilmek amacıyla göçmen sorununu tamamen çözecek bir iskân projesiyle ilgili çalışmalara başlanır ve bu konuda sorumluluk Planlama ve İnşaat Dairesi’ne verilir. Bu konuda yapılan

ve bir ay içerisinde tamamlanan etüt çalışmaları ve kasabalarla köylerden gelen verilerin değerlendirilmesi sonrasında hazırlanan Kıbrıs'ta Göçmenlerin İskânı Projesi, 7 Mart 1966 tarihinde tamamlanır.

Söz konusu projeye göre 18.860 nüfuslu toplam 4.750 göçmen ailesinden 1.673 aileye yeni evler yapılması ve 418 ailenin de halen yaşamakta oldukları evlerinin bakım ve onarımının yapılması kararlaştırılır. Bulunabilecek inşaat malzemesi ve Kıbrıs'ın inşaat özelliklerine göre hazırlanan söz konusu projede ekonomi ve kullanılabilirlik ön planda tutularak yapılacak inşaatların daha sonra dar gelirli aileler tarafından da kullanılabilmesi hedeflenir. Dönem itibarıyla işçilik ücretlerinin çok düşük olması ve işçilik konusunda çeşitli kişi ve kuruluşlardan yardım ve destek alınabileceği de göz önünde tutularak projenin tüm maliyetinin 754.193 Kıbrıs Lirası'na mal edileceği hesaplanır. Konuyla ilgili olarak hazırlanan çalışmalar ve projelere Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği kanalıyla Türkiye'ye de iletilir ve 5 yıllık programlar halinde gerekli tahsisatın Türkiye'den gönderilmesine karar verilir. Türkiye'nin Kıbrıs'ta göçmenlere yönelik olarak yapılan göçmen evleri için tahsisatı proje tamamlandığında toplam olarak 1.132.992 Kıbrıs Lirası'na ulaşacaktır.²¹⁵

Özellikle Kıbrıslı Rumların tedhiş ve terör hareketlerinin yoğunlaştığı 21 Aralık 1963 tarihinden 1974 yılına kadar 21.439 Kıbrıslı Türk adadan göç etmek zorunda kalır.²¹⁶ Aynı dönem içerisinde Kıbrıs'tan İngiltere'ye göç eden tahmini Türk nüfusu ise 1963 yılında 338, 1964 yılında 753, 1965 yılında 380, 1966 yılında 295, 1967 yılında 578, 1968 yılında 273, 1969 yılında 165, 1970 yılında 196, 1971 yılında 182, 1972 yılında 98, 1973 yılında 68 ve 1974 yılında 114 olmak üzere

²¹⁵ Öte yandan aynı dönem içinde Kıbrıs'ta görev yapmaya başlayan UNFICYP ve diğer Birleşmiş Milletler yetkilileriyle adada görev yapan yabancı ülkelerin temsilcilerinin bu konuda hiçbir destekleri söz konusu olmadığı gibi Kıbrıs Türklerinin göç sorunu ve gayri insani şartlar altında yaşamaları konusunda hiçbir yardım talebinde de bulunmazlar.

²¹⁶ M. Riesen and A. Müller, "The Demographic Structure Of Cyprus", The Committee On Emigration, Refugees, And Demography", Council Of Europe, 10 March 1987

toplam 3440 kişidir.²¹⁷ Daha güvenli bölgelere göç ederek yıllarca Lefkoşa’da Göçmenköy ve Hamitköy gibi göçmen kamplarında yazın sıcağı, kışın soğuğu altında hayatlarını idame ettirmeye çalışan göçmenlere ev tahsisi ancak Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında gerçekleşecektir.²¹⁸ Hamitköy, 1960’larda Lefkoşa’ya bağlı 418 nüfuslu küçük bir köy iken 1963 olayları sonrasında yaklaşık 3500 civarında göçmen bu bölgede oluşturulan çadır kentlere yerleştirilmiştir.²¹⁹ Kıbrıs’ın genel nüfusu 1963 yılında 582 bin, 1964 yılında 587 bin, 1966 yılında 595 bin, 1969’da 609 bin, 1973 yılında 634 bin ve savaşın patlak verdiği 1974 yılında ise 639 bin olarak belirtilir. Bu yıl içinde yıllık nüfus artışı ortalama %0.8 olarak kaydedilir. Nüfusun %18.1’ini 115.758 kişiyle Türkler % 81.9’unu ise 523.242 kişiyle Rumlar teşkil etmektedir.

Uygulamaya geçirilen yeni projeyle 5 Mayıs 1966 tarihinde Ortaköy göçmen köyü 1. kısımda yapılan resmi temel atma töreniyle başlanır. Ancak 1966–1968 döneminde Kıbrıs’ın Türk bölgelerine pek çok malzeme yanında her türlü inşaat malzemelerinin girişine Rum yönetimi tarafından yasaklama ve ambargo getirildiğinden malzeme temininde büyük sıkıntılarla karşılaşılır. Özellikle kerpiç, tuğla, kireç, alçı, mermer, kum, çakıl gibi inşaat malzemelerinin bölge içerisinde temini yoluna gidilirken inşaat malzemesi konusundaki kısıtlamaların Mart 1968 tarihinden sonra kısmen kaldırılmasıyla delikli tuğla, karo mozaik ve kiremit kullanımına hız verilir. Öte yandan bütün bu faaliyetler devam ederken tamirat bekleyen pek çok ev bulunduğundan Yeşilirmak, Erenköy, Poli, Baf gibi merkezlerde kalifiye eleman sıkıntısı da baş gösterir. 1969 yılından itibaren Türkiye’den prefabrik evler gelmeye başladığından 1970–1971 yıllarında Ortaköy göçmen köyü dışındaki diğer bölgelerde göçmen evlerinin hemen hepsi prefabrik olarak yapılmaya başlanır.

²¹⁷ 1955–1963 döneminde adadan yapılan göç hareketleri ve sayıları belirten bu bilgiler 13–16 Kasım 1990 tarihleri arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde yapılan Yurtdışında Yaşayan Kıbrıslı Türkler II. Sempozyumu sonuç bildirgesinden alınmıştır. KTMA. Klasör No.48.

²¹⁸ Rauf R. Denktaş, Rauf Denktaş’ın Hatıraları, Cilt 9, İstanbul, Mart 1999, s. 447

²¹⁹ H. Scott Gibbons, Peace Without Honor, Ankara, 1969, s. 128-129

Kıbrıs'ta göçmenlerin iskânı projesi çerçevesinde 1 Nisan 1966–1 Nisan 1971 tarihleri arasında yeni bir uygulamaya geçilir. Bu bağlamda 1. tatbik yılı olan 1966 yılında 158.000 Kıbrıs lirası tahsisat ayrılır. Bu parayla 178 ev yapılması planlanırken uygulama sonrasında ortaya 130 ev çıkar. Söz konusu bu paranın 128.979 lirası harcamalara, 4.202 lirası avanslara, 24.819 lirası da ambar stokları için harcanır. Bu aşamada 56 hane de inşa halindedir. 2 tatbikat yılında tahsis edilen 150.000 Kıbrıs Lirasıyla 240 ev yapılması planlanır. Uygulama sonrasında 160.765 lira harcanırken 206 ev yapılmış, 128 ev de inşa halindedir. 3. tatbik yılı olan 1968 yılında ayrılan para 330.346 lira olurken bu parayla 428 ev yapılması planlanır. Uygulama sonunda 314.765 lira harcanırken 512 ev tamamlanmış, programa ilaveten 150 prefabrike ev inşaatı için de ek yetki alınmıştır. Ayrıca 36 ev de inşa halindedir. 1969 yılı içinde ayrılan toplam 311.470 lirayla 389 ev yapılması planlanırken, harcanan 285.400 lirayla 424 ev tamamlanır. Uygulamanın 5. tatbikat yılında ise toplam 214.062 lirayla 241 ev yapılması planlanırken harcanan 156.016 lirayla 201 ev tamamlanır. Sonuç olarak söz konusu 5 yıllık dönem içerisinde toplam 1.132.992 lira harcanarak 1513 evin inşaatları tamamlanır ve göçmenlere teslim edilir. Aynı dönem içinde Lefkoşa- Boğaz bölgesinde toplam 615 inşaat tamamlanmış, 222 küçük inşaat gerçekleştirilmiş, 110 ev de tadilat ve tamirat gerçekleştirilerek 621.994 lira harcanmıştır. Lefkoşa'da ise toplam 123 inşaat için 53.238 lira harcanır. Mağusa'da 33 ev için 19.870 lira, Larnaka'da tamamlanan 116 göçmen evi için 60.294 lira, Limasol'da 120 göçmen evi, 18 küçük inşaat ve 25 tadilat ve tamirat işi için de 54.748 lira harcanır. Baf'ta ise tamamlanan 232 göçmen evi, 154 küçük inşaat ve 45 tadilat ve tamirat için toplam 131.902 lira harcanırken Lefke'de de 243 göçmen evi ve 50 küçük inşaat için 149.407 lira harcanır. Ayrıca henüz tahsis edilmemiş prefabrike evlerin kuruluş masrafı 30.00 lirayla, inşa edilmiş göçmen evlerinin bakım ve onarımı ile küçük inşaat tadilat ve tamiratlarıyla Göçmenköy I kanalizasyon ıslahı ile arazi satın alınması için harcanacak 11.539 lira da dâhil olmak üzere toplam 1.132.992 lira para harcanır. 1 Nisan 1966–1 Nisan 1971 tarihleri arasında Lefkoşa/Boğaz bölgesinde inşaatı

tamamlanan 615 göçmen evinden 538 tanesi satın alınmış araziye yapılırken, 62 tanesi vakıf arazisine ve 15 tanesi de hükümet arazisine yapılır. Aynı şekilde Lefkoşa’da da toplam 114 göçmen evinin 59 tanesi satın alınmış araziye, 20 tanesi evkaf arazisine ve 35 tanesi de hükümet arazisine inşa edilir. Mağusa’da toplam 33 evin 9 tanesi satın alınan araziye, 14 tanesi evkaf arazisine ve geriye kalan 10 tanesi de hükümet arazisine inşa edilir. Larnaka’da inşa edilen 116 göçmen evinin 64 tanesi satın alınan arazilere, 38 tanesi evkaf arazilerine ve 14 tanesi de hükümet arazilerine inşa edilir. Limasol’daki 120 göçmen evinin ise tamamı evkaf arazilerine inşa edilir. Baf’ta inşa edilen 232 göçmen evinin 57 tanesi satın alınmış arazilere yapılırken, 162 tanesi evkaf arazilerine ve geriye kalan 13 göçmen evi ise hükümet arazileri üzerine inşa edilir. Lefke’deki toplam 243 göçmen evinin 152 tanesi satın alınmış arazilere yapılırken, 70 tanesi evkaf arazilerine ve 21 tanesi de hükümet arazilerine inşa edilir.

Bu dönem içerisinde göçmen evi inşa etmek üzere Lefkoşa’daki Ortaköy göçmen köyü için 82 dönüm arazi satın alınır ve 12.700 Kıbrıs lirası ödenir. Ayrıca yine Lefkoşa’da Fota, Hamitköy, Kırnı, Akıncılar, Kanlıköy, Meriç, Cihangir bölgelerinde de toplam 39 dönüm araziye karşılık olarak 5.143 Kıbrıs Lirası ödenir. Lefke’nin Gaziveren köyünde 2 dönüm için 450 lira ödenirken, Erenköy’de 18 dönüm için 2.974 lira, Yeşilirmak köyünde ise 33 dönüm arazi karşılığında 390 lira ödenir. Mağusa’da ise Gönendere köyünde 1 dönüm için 275 lira ödenir. Baf’ta Poli göçmen köyü için 11 dönüm arazi satın alınırken 2.230 lira, Dereboyu’da 1 dönüm için 350 lira, Yolüstü’de 1 dönüm için 300 lira ve Görmeli’de de yine 1 dönüm için 125 lira ödenir. Larnaka’da ise Tatlısu, Cıvıslı, Ötüken göçmen köyleri için toplam 9 dönüm arazi satın alınırken 1.884 lira ödeme yapılır. Satın alınan bu arazilerin tapuları ise Evkaf Dairesi adına alınmaktadır. Yapılan göçmen evleri A tipi, A1 tipi, C tipi, D tipi, E tipi, F tipi, G tipi, İ tipi, prefabrike Türkiye, prefabrike J&P modelleri olmak üzere toplam 10 ayrı şekilde inşa edilirler. 60 metrekare olan ve 530 adet inşa edilen A tipi göçmen evleri 2 yatak odası, oturma odası, mutfak, tuvalet ve banyodan oluşmaktadır. 525-850 lira ilk ve son inşaat maliyetiyle yapılan

bu evlerde delikli tuğla ve dolu tuğla kullanılırken döşemede beton, karo mozaik ve çatıda da ondüle saç ve ondüle amyant kullanılır. A1 tipi evler ise 46 metrekaredir ve toplam 22 tane inşa edilmiştir. Bu evler de 1 yatak odası, oturma odası, mutfak, tuvalet ve banyodan oluşmaktadır. Duvarlar taş ve kerpiç, döşeme beton ve çatı ondüle saçtır. İlk ve son inşaat maliyeti ise 400-650 liradır.

C tipi evler ise toplam 8 tane inşa edilmiş olup 70 metrekaredir ve 500-850 lira ilk ve son inşa maliyetiyle yapılır. 2 yatak odası, oturma odası, mutfak, tuvalet ve banyodan oluşmaktadır. Duvarlar delikli tuğla, döşeme karo mozaik ve çatı da betondur. D tipi evler 46 metrekare olup toplam 124 adet inşa edilmiştir. 450–725 lira ilk ve son inşa maliyetiyle yapılan bu evler 1 yatak odası, oturma odası, tuvalet, banyo ve mutfaktan oluşmaktadır. Duvarlar delikli tuğla, döşeme beton ve ahşap, çatı ise ondüle saç, ondüle amyant ve kiremitten yapılmıştır. E tipi evler 60 metrekare olup toplam sayısı 32’dir. İlk ve son inşa maliyeti 575–850 liradır ve 2 yatak odası, oturma odası, yemek odası, mutfak, çamaşırılık, tuvalet ve banyodan oluşmaktadır. Duvarlar dolu tuğla ve beton briket, döşeme mermer ve beton, çatı ise ondüle saçtır. F tipi evler 46 metrekare olup toplam sayısı 101’dir. İlk ve son maliyeti 350–600 lira olup yatak odası, oturma odası, mutfak, tuvalet ve banyodan oluşmaktadır. Duvarlar kerpiç, beton briket ve saç, döşeme beton ve çatı ondüle saçtır. G tipi evler toplam 133 tane inşa edilmiş olup bu evler toplam 54 adet olup ilk ve son maliyeti 450-750 lira arasındadır. 2 yatak odası, oturma odası, mutfak, tuvalet ve banyodan oluşan bu evlerin duvarları kerpiç, beton briket, döşemesi beton ve çatısı ondüle saç ve oluklu kiremittir. İ tipi evler 60 metrekare olup toplam 18 adet inşa edilmiştir. 550–850 lira ilk ve son inşa maliyeti olan bu evler 2 yatak odası, oturma odası, mutfak banyo ve tuvaletten oluşmaktadır. Duvarlar delikli tuğla, beton briket, döşeme karo mozaik ve beton, çatılar ise Marsilya tipi kiremittir.

Prefabrike Türkiye tipi evler ise 46 metrekare olup toplam 392 adet inşa edilir. 630–750 lira ilk ve son inşa maliyetiyle yapılan bu evlerde 2 yatak odası, oturma odası, mutfak, banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Duvarlar ahşap, sunta ve

düz amyant, döşeme beton ve çatı ise ondüle saçtır. Prefabrike J&P tipi evlerin toplam sayısı 110 olup bu evler 53.5 metrekaaredir. 675–850 lira ilk ve son inşaat maliyeti olan bu evlerde 2 yatak odası, oturma odası, mutfak, tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Evlerde duvarlar ahşap, sunta ve düz amyant, döşeme beton, çatı ise ondüle saçtır. Lefkoşa/Boğaz bölgesinde Ortaköy Göçmen Köyü I’de 94 adet A, 30 adet D ve 32 adet E tipi ev inşa edilirken evlere jeneratör ve elektrik verilir. Ayrıca 1 kahvehane ve 1 dükkân da inşa edilir. Burada yapılan toplam ev sayısı ise 159’dur. Ortaköy Göçmen Köyü II’de yapılan toplam 296 göçmen evinin 238 tanesi A, 40 tanesi D ve 18 tanesi de İ tipi olup bu evlere de elektrik ve jeneratör sağlanmıştır. Lefkoşa/Su Dairesi Göçmen Evleri bölgesinde yapılan 12 evin 10 tanesi F ve 2 tanesi de A1 modelidir. Bölgede ayrıca 76 adet de küçük inşaat başlatılmıştır. Buradaki evlere de elektrik sağlanmıştır. Ayrıca Lefkoşa içinde 47 küçük inşaat ve 80 ayrı yerde de tadilat ve tamirat faaliyetlerine başlanmıştır. Lefkoşa/Hamitköy bölgesindeki 11 evin 10 tanesi F, 1 tanesi de G modelidir. Lefkoşa/Gönyeli bölgesindeki toplam 10 evin 4 tanesi A ve 6 tanesi de F modelidir. Kanlıköy’deki 16 evin 6 tanesi prefabrike olup, 10 tanesi de G modelidir. Boğaz ve Ağırdağ bölgelerinde yapılan 39 göçmen evinin 15 tanesi prefabrike olup, 24 tanesi de D tipidir. Kırnı bölgesinde 20 evin tamamı da D modelidir. Fota’da inşa edilen 36 evin 30 tanesi G modeli, 6 tanesi ise F modelidir. Templos bölgesinde inşa edilen 16 evin tamamı ise prefabrike. Lefkoşa bölgesindeki bütün bu göçmen evlerinden sadece Hamitköy, Kanlıköy, Kırnı ve Fota’da bulunanlara elektrik sağlanamamıştır. Lefkoşa bölgesinde Kambilli, Akıncılar, Koççat, Meriç, Cihangir ve Yeniceköy’de inşa edilen toplam 114 evin 31 tanesi prefabrike, 32 tanesi A, 11 tanesi F, 40 tanesi de G modelidir. Bölgede ayrıca 9 küçük inşaat başlatılmış olup Akıncılar ve Cihangir’de evlere elektrik verilmiş, Meriç’te ise evlerin elektrik tesisatları döşenmiş ancak cereyan bağlanamamıştır.

Limasol kazasında Limasol merkezi dâhil Çanakkale, Yalova, Düzkaya, Mersinli, Çamlıca, Gökağacı ve Çayönü köylerinde yaptırılan toplam 120 göçmen evinin 84 tanesi A tipi, 36 tanesi de prefabrike. Bu bölgede de Limasol merkez,

Çanakkale ve Yalova'daki göçmen evlerine elektrik verilmiştir. Mağusa bölgesinde Mağusa merkezdekiler de dâhil Gönendere, Serdarlı, Kurtuluş, Ergazi, İnönü, Nergisli, Mehmetçik, Çınarlı ve Atlılar göçmen bölgelerinde inşa edilen toplam 33 evin 8 tanesi C, 4 tanesi G, 2 tanesi F ve geriye kalan 19 tanesi de prefabrikedir. Bunlardan Mağusa, Gönendere, İnönü, Nergisli ve Çınarlı göçmen evlerine elektrik verilmiştir.

Larnaka bölgesinde Tatlısu, Geçitkale, Boğaziçi, Alaniçi, Cevizli, Beyarmudu, Üçşehitler, Ötüken, Mormenekşe ve Yıldırım göçmen bölgelerinde inşa edilen toplam 116 evin 18 tanesi G, 78 adedi prefabrike, 12 tanesi A, 8 tanesi de A1 modelidir. Tatlısu, Geçitkale, Boğaziçi, Beyarmudu ve Mormenekşe'de yapılan göçmen evlerine elektrik de sağlanmıştır. Baf bölgesinde ise Kasaba (Baf merkez) dâhil Poli, Aydın, Aksu, Dağaşan, Aydoğan, Yeşilova, Yolüstü, Altıcık, Gündoğdu, Görmeli, Karaağaç, Dereboyu, çakırlar, Finike ve Tabanlı'da inşa edilen toplam 232 göçmen evinin 18 tanesi A, 12 tanesi A1, 167 tanesi prefabrike, 33 tanesi F, 2 tanesi de G modelidir. Ayrıca Kasaba'da 63 küçük inşaat ve 23 tamirat, Poli'de 50, Aksu'da 4, Dağaşan'da 1, Aydoğan'da 2, Yeşilova'da 18, Görmeli'de 15 ve Finike'de 1 küçük inşaat yapılmıştır. Bu bölgede de Kasaba, Poli ve Yeşilova göçmen evlerine elektrik verilmiştir. Lefke bölgesinde Lefke merkez dâhil olmak üzere Taşpınar, Doğancı, Gaziveren, Çamlıköy, Yeşilırmak ve Erenköy bölgelerinde inşa edilen toplam 243 göçmen evinden 48 tanesi A, 10 tanesi D, 134 tanesi prefabrike, 28 tanesi G, 23 tanesi de F modelidir. Burada da Lefke merkez, Doğancı, Gaziveren ve Çamlıköy göçmen evlerine elektrik sağlanmıştır.

Mart 1966 tarihi itibarıyla ada sathında göçmen aile sayısı 4440 olup bunlardan 2245 göçmen ailesi Lefkoşa bölgesinde, 275 aile Lefkoşa merkezde, 146 aile Mağusa'da, 455 aile Limasol'da, 287 aile Larnaka'da, 481 aile Baf'ta, Erenköy ve Yeşilırmak da dâhil Lefke'de ise 551 ailedir. Lefkoşa'da 679, Lefkoşa merkezde 180, Mağusa'da 55, Limasol'da 200, Larnaka'da 160, Baf'ta 93, Lefke'de 551 olmak üzere toplam 1.673 ailenin ise eve ihtiyacı bulunmaktadır. Aynı göçmen evlerine ayrıca 418 tamirat ve tadilat da yapılacaktır. Bunlar için harcanan toplam

meblağ ise 754.193 Kıbrıs lirasıdır. Aralık 1963 tarihinde başlayan çatışmalar ve Kıbrıslı Rumların Akritas Planı çerçevesinde Türklere yönelik topyekûn katliam girişimiyle beraber ada sathında yaşayan Kıbrıs Türklerinin daha emniyetli Türk bölgelerine göç etmeleri daha da hızlanır. Bu arada Kıbrıs Türklerinin bir kısmı da ada dışında Türkiye'ye ve İngiltere, Avustralya ve Kanada gibi bazı ülkelere göç etmeye başlarlar. Türkiye'ye göç etmeye çalışanların bir kısmının en önemli endişesi ise okuma dönemindeki çocuklarıyla ilgilidir;²²⁰

“Kıbrıs’tan göç etmek isteyenlere büyük kolaylıklar gösterilmekte olduğu varit değildir. Pasaport itası Kıbrıs Rum makamlarını ilgilendiren bir konudur. Kıbrıslı lise mezunu gençlerin memleketimizdeki üniversite ve yüksek okullarımıza kabulü ise Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi’nin iznine bağlı bulunmaktadır. Gerçekten cemaatimiz lise mezunlarının yurdumuzda öğrenimlerine devam etmek üzere adadan ayrılmaları konusunu bu gençlerin adadaki Türk direnme gücünün çok önemli dayanağını teşkil etmekte olmaları anlayışı içinde mütalaa etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığımız cemaatimizin bu yoldaki iznini istihsal etmiş olarak müracaatta bulunan öğrencilere gereken kolaylığı göstermektedir.”

1964 yılından itibaren adadan göç edenlerin sayısı ise 1964 yılında 992 Türk ve 3.995 Rum olmak üzere toplam 5.081, 1965 yılında 566 Türk ve 2.380 Rum olmak üzere toplam 2967, 1966 yılında 538 Türk ve 2.855 Rum olmak üzere toplam 3.408, 1967 yılında 900 Türk ve 2.540 Rum olmak üzere toplam 3.470 olur. Kıbrıs Türklerinin ada dışına göçleri 1964–1967 döneminde artış gösterir. Özellikle 21 Aralık 1963 sonrasında Kıbrıslı Rumların Kıbrıslı Türklere yönelik olarak uyguladıkları sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi baskı sonucu pek çok Kıbrıslı Türk ada dışına göç ederken geride kalanlar da hep sıkıntı ve yokluklar içinde yaşarlar. 1968 yılında 503 Türk ve 2.169 Rum olmak üzere toplam 2.676, 1969 yılında 2.378, 1970 yılında 567 Türk ve 1.741 Rum olmak üzere toplam 2.318, 1971 yılında 612 Türk ve 1.649 Rum olmak üzere toplam 2.271, 1972 yılında 449 Türk ve 868 Rum olmak üzere toplam 1.318, 1973 yılında 430 Türk ve 881 Rum olmak üzere toplam 1.312 ve 1974 yılında da 587 Türk ve 2757 Rum olmak üzere

²²⁰ Dışişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürü Tanju Ülgen imzasıyla 14 Kasım 1966 tarihinde Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğüne gönderilen yazı. BCA.030.01.64.398.11.

toplam 3.346 olarak gerçekleşir.1964–1974 döneminde ada dışına göç eden ve İngiltere’yi tercih edenlerin sayısı toplam 15.184 olurken bu dönem içinde İngiltere’ye göç eden Türklerin sayısı ise toplam 3.102 olur. 1955–1974 döneminde ise Kıbrıs’tan ada dışına göç eden toplam nüfus 96.968 olurken ada dışına göç edenlerin Türklerin nüfusu 17.106, Rumların nüfusu ise 73.312 olur. Bu dönemde ada dışına göç edenlerin büyük çoğunluğu 73.004 kişi ile İngiltere’ye gitmeyi tercih ederken, İngiltere’ye göç eden Türklerin sayısı da 12.223 olur.²²¹

F- KIBRIS’A YARDIM PULU ÇIKARTILMASI

Öte yandan en doğal insan haklarından birisi olan ve Londra ve Zürih anlaşmalarıyla da garanti altına alınmış bulunan Kıbrıs’ta görev yapan 650 kişilik Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı’na mensup askerlere ait mektuplar da Rum ambargosuna takıldığından Mart 1964 içerisinde hasta ve yaralı getiren gemiyle askerlere ait 552 mektup da getirilir ve bunlara ait toplam 224,60 lira pul ücreti de Kızılay tarafından ödenir. Bu arada Bakanlar Kurulu’nun 7 Ocak 1964 ve 12 Eylül 1964 tarihli toplantısında Kıbrıslı Türklere yardım için bastırılması ve kullanılması karar altına alınan “Kıbrıs’a Yardım Pulu” Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Ulusal Verem Savaş Derneği ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği’nin tanzim ettikleri protokol çerçevesinde hazırlanarak 1 Ekim 1964 Perşembe günü sabahından itibaren bütün yurttan satışa sunulur. Pulların basım ihalesi ise Türkiye’nin gelmiş geçmiş en büyük koleksiyoncusu, filatelist ve pulcusu merhum Ali Nusret Pulhan tarafından alınmıştır. Konuyla ilgili Bakanlar Kurulu Kararnamesi ise 6/3.630 karar sayısı ile 7 Ocak 1964 tarihli ve 6/2.574 sayılı kararnameye ek olarak Cumhurbaşkanı Cemal

²²¹ 13-16 Kasım 1990 tarihlerinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde gerçekleştirilen Yurtdışında Yaşayan Kıbrıslı Türkler Sempozyumu kapanış ve sonuç bildirgesi. KTMA. Klasör No. 48.

Gürsel, Başbakan İsmet İnönü ve Çalışma Bakanı Bülent Ecevit de dâhil olmak üzere toplam 21 bakan tarafından imzalanır ve yürürlüğe girer;²²²

“Kıbrıs’a yardım maksadıyla Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Ulusal Verem Savaş Derneği ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği tarafından müştereken Kıbrıs’a Yardım Pulu bastırılması ve kullanılması hakkındaki ilişik kararın yürürlüğe konulması, İçişleri ve Maliye Bakanlıklarının uygun mütalaalarına dayanan Kıbrıs Komitesi Başkanlığı’nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu’nca 12 Eylül 1964 tarihinde kararlaştırılmıştır...

KARAR

Madde 1- Kıbrıs’ta vukua gelen olayların hazin sonuçlarını hafifletmek ve Kıbrıs’ta bulunan soydaşlarımıza en geniş ölçüde yardım edebilmek maksadıyla Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Ulusal Verem Savaş Derneği ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği’nin aralarında tanzim ettikleri protokol esasları dâhilinde müştereken Kıbrıs’a Yardım Pulu çıkarmaları uygun görülmüştür.

Madde 2- İkinci bir karar ile işbu karar hükümleri yürürlükten kaldırılana kadar Kıbrıs’a yardım pulunun tedavülde bulunduğu süre zarfında (Darüşşefaka hariç) hiçbir dernek, kurum ve teşekkül tarafından şefkat ve yardım veya başka namlar altında pul çıkartılmayacak ve mevcutlar satılmayacaktır. Kızılay’ın monopol hakları ve küçük makbuzları bundan müstesnadır.

Madde 3- Kıbrıs’a yardım pulları her türlü devlet teşekkülleri ve iştiraklerinin, belediye ve özel idarelerin her nevi taahhüt ve ihale ödemelerinde, giriş-çıkış gümrük işlemlerinde, pasaport ve vize işlemlerinde, Toprak Mahsulleri Ofisi’nin hububat ve afyon mubayaalarında, her nevi devlet borsa emtia satışlarında, Devlet Demir Yolları’nda, Devlet Hava Yolları, Devlet Deniz Yolları ve hususi otobüs işletmelerinin şehirlerarası münakale biletlerinde, nakliyat ambarları makbuzlarında, havagazı, elektrik ve su makbuzlarında, çimento ve demir satışlarında, her türlü bina ve av ruhsatıyeleri ile ehliyet belgelerinde, okul kayıt ve kabul muamelelerinde, menşe şahadetnamelerinde, evlenme cüzdanlarında, tiyatro, sinema, at yarışları maç biletleri ile spor toto fişlerinde, Zira Donatım Kurumu’nun bilcümle satışlarında, bankaların ikrazat muamelelerinde, sigorta şirketleri işlerinde, radyo reklam yayınları faturalarında, noter ve tapu daireleri muamelelerinde, ticaret ve esnaf odaları vesikalarında, yeterlik belgelerinde, gece kulüpleri ve benzeri gazinoların hesap pusulalarında ve buna benzer diğer muamelelerde ihtiyari olarak kullanılacaktır.

²²² Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi’nin 6/3.630 karar sayısı ile 7 Ocak 1964 tarihli ve 6/2.574 sayılı kararname. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs’a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

Madde 4- Kıbrıs’a Yardım Pulu ilgili dernek ve kurumlarla birlikte kanunlarına uygun olarak Maliye ve Mülkiye müfettişlerinin murakabesi altında bulunacak ve ayrıca dağıtım işi için il ve ilçelerde Kıbrıs’a Yardım Pulu Komiteleri teşkil olunacaktır. Bu komitelere mahalli mülkiye amirleri başkanlık edebilir.

Madde 5- Kıbrıs’a yardım pulunun halka duyurulması ile ilgili neşriyat radyo vesair devlet ve belediye elindeki vasıtalarla statüleri imkân verdiği nispette ücretsiz olarak yapılacaktır.

Madde 6- Kıbrıs’a yardım pulunun baskı, muhafaza, tevzi ve diğer işleriyle ilgili hususlar 1. maddede yazılı dernek ve kurumlar tarafından hazırlanacak esaslar dâhilinde düzenlenecektir.”

Söz konusu pulların piyasaya sürülmesinin ardından sosyal amaçlı pul çıkarmaya yetkili olan bütün dernekler pul basımını ve satışını durdurarak bu pulların satışına destek vermişlerdir. Bu pulların en üst düzeyde sarf edilmesini sağlamak maksadıyla her türlü devlet teşekkülleri ve iştiraklerinin, belediye ve özel idarelerin her çeşit taahhüt ve ödemelerinde, giriş ve çıkış gümrük muamelelerinde, pasaport ve vize işlemlerinde, Toprak mahsulleri Ofisi’nin hububat ve afyon alım ve satımlarında, her nevi borsa faaliyetlerinde, DDY, THY, DDY ve özel otobüs firmalarında, havagazı, elektrik ve su faturalarında, nakliyat ambarlarının her türlü fiş ve faturalarında, çimento ve demir satışlarında, her türlü bina ve av ruhsatlarında, ehliyet, okul kayıt, evlenme cüzdanları, tiyatro, sinema, at yarışları, maç biletleri spor toto kuponları ve fişlerinde, Zirai Donatım Kurumu’nun her türlü satışlarında, radyo reklâm yayınlarıyla ilgili faturalarda, sigorta, noter, tapu, ticaret ve esnaf odaları faaliyetleri, gazino ve gece kulüpleri hesap pusulalarında, her türlü dernek faaliyetlerinde kullanılması gerekmektedir.

Bakanlar Kurulu tarafından söz konusu yardım pullarının çıkartılması yönünde karar alındıktan hemen sonra Kızılay tarafından daha önce tesis edilmiş olan Kıbrıs’a Yardım Komitesi’nce “Acele ve önemlidir.” notuyla birlikte bütün kaymakamlıklara ve bağlı “Kıbrıs’a Yardım Komitesi Başkanlığı” adına yapılması gerekenlerle ilgili bir genelge gönderilir;²²³

²²³ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Kıbrıs’a Yardım Komitesi’nce bütün kaymakamlıklara ve bağlı “Kıbrıs’a Yardım Komitesi Başkanlığı” adına

“Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Ulusal Verem Savaş Derneği ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği tarafından müştereken çıkartılmasına karar verilen Kıbrıs’a Yardım Pulu hakkındaki kararname sureti ile bütün şubelerimize yaptığımız tamimlerden birer adedi ilişik olarak gönderilmektedir. Kıbrıs’a Yardım Pulu, 1 Ekim 1964 tarihinde tedavüle çıkarılacak ve bu tarihten itibaren hiçbir dernek ve kurum kendi pul ve tutkallı makbuzunu (Türkiye Kızılay Derneği monopol hakları ve küçük makbuzları bundan müstesnadır.) satışa çıkaramayacak ve hiçbir surette bayilere de % 5’in üstünde beyiye ödemeyecektir.

Mezkûr pulların geniş mikyasta sarfını temin için her türlü devlet teşekkülleri ve iştiraklerinin, belediye ve özel idarelerin her nevi taahhüt ve ihale ödemelerinde, giriş ve çıkış gümrük muamelelerinde, pasaport ve vize işlerinde, Toprak Mahsulleri Ofisi’nin hububat ve afyon mubayaalarında, her nevi borsa emtia satışlarında, Devlet Demir Yolları, Devlet Hava Yolları, Devlet Deniz Yolları ve hususi otobüs işletmelerinin şehirlerarası münakale biletlerinde, nakliyat ambarları makbuzlarında, havagazı, su ve elektrik makbuzlarında, çimento ve demir satışlarında, her türlü bina, av ruhsatıyeleri ile ehliyet belgelerinde, okul kayıt ve kabul muamelelerinde, menşe şahadetnamelerinde, evlenme cüzdanlarında, tiyatro, sinema, at yarışları maç biletleri ile spor toto fişlerinde, Zirai Donatım’ın bilcümle satışlarında, bankaların ikrazat muamelelerinde, sigorta şirketlerinin işlerinde, radyo reklam yayınları faturalarında, noter ve tapu daireleri muamelelerinde, ticaret ve esnaf odası vesikalarında, yeterlik belgelerinde, gece kulüpleri ve benzeri gazinoların hesap pusulaları ve buna benzer diğer muamelelerde sarfını derpiş eden hükümet kararının istihsalini ve gerekenlere tebliğini temin için derneklerin müştereken müracaat etmeleri kararlaştırılmıştır.

9 Eylül 1964 tarihinde şubelerimize yaptığımız tamimle kararname suretini göndermemizden henüz 8 gün gibi çıksa bir zaman geçmesine rağmen hemen hemen bütün ilçelerde bu milli ve insani en büyük davamızı içlerinde hissederek kıymetli idareci arkadaşlarımızın riyasetinde Kıbrıs Yardım Pulu Komiteleri teşekkül ederek gereken tedbirlerin alındığı genel merkezimize gönderilen cevabi yazılardan anlaşılmaktadır.

Şimdilik 30 milyon liralık basılmış olan Kıbrıs Pulu 10, 25, 50, 100, 250 ve 500 kuruşluk kupürler halinde olup her bölgede yukarıda zikredilen beş derneğin şubeleri tarafından birbirleriyle rekabet yapmadan en kısa bir zamanda satışı temin edilecektir. Bilhassa yardım pulunun halka duyurulması için resmi, yarı resmi ve hususi her türlü yayın vasıtalarından ücretsiz faydalanılarak en geniş bir şekilde propaganda yapılması gerektiğinden başta zatiâliniz olmak üzere Kıbrıs’a Yardım Pulu Komitesi’nde vazife almış veya

almamış bütün memurların azami gayreti göstereceklerinden emin bulunmaktayız. En ufak teferruatına kadar izahatı içine alan bu tamimlerimizin ilçe idare mekanizmasının en küçük ünitelerine kadar neşrini rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.”

Bu çalışma kapsamında Kıbrıs’a Yardım Komitesi çerçevesinde Kıbrıs’a Yardım Pulu Komitesi’ni oluşturan dernekler adına Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir ve İkinci Başkan Adnan Öztrak, Türk Hava Kurumu Genel Başkanı Nuri Aslantaş ve Genel Sekreter Kemal Koç, Çocuk Esirgeme Kurumu İkinci Başkanı Dr. Hamza Eroğlu, Türk Ulusal Verem Savaş Derneği adına Prof. Dr. Nusret Karasu ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği adına Nusret Güven imzasıyla 28 Mayıs 1964 tarihinde “Kıbrıs’taki Soydaşlarımıza Yardım Maksadıyla Çıkarılması Kararlaştırılan Pul Hakkında Esaslar” da belirlenir;²²⁴

“Kıbrıs İşleri Planlama ve İcra Grubu Başkanlığı’nda 15 Mayıs 1964 tarihinde yapılan toplantıya katılan Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Fikret Pamir, İkinci Başkanı Adnan Öztrak, Türk Hava Kurumu Genel Başkanı Nuri Aslantaş ve Genel Sekreter Kemal Koç, Çocuk Esirgeme Kurumu İkinci Başkanı Dr. Hamza Eroğlu, Türk Ulusal Verem Savaş Derneği adına Prof. Dr. Nusret Karasu ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği adına Nusret Güven aşağıdaki hususlara Darüşşafaka Derneği’nin de iştirakini arzulayarak Kıbrıs’a yardım pulu çıkarılmasını kararlaştırmış ve bu maksatla aşağıda yazılı iş bölümü ve diğer şeraitin tespiti hususunda anlaşmışlardır.

I- Kıbrıs’a Yardım Pulu’nun tedavül süresi, derneklerin sarf için vazife ve yetkileri ile hükümetten talep olunacak müzaheret şöyle tespit edilmiştir.

a) Kıbrıs’a Yardım Pulu çıkarılması ve sarfı, bu yönetmeliğe imza koyan dernek ve kurum mümessillerinin alacağı ikinci bir karara kadar devam edecektir.

b) Bu pulun tedavül müddetince pul çıkarmaya yetkili olan umumi menfaatlere hadim cemiyetler kendi pullarının ve tutkallı makbuzlarının sarfını durduracaklar ve başka namlarla aynı mahiyette pul çıkarmayacaklardır. Bu maksatla Bakanlar Kurulu’ndan bir kararname çıkarılması ve müeyyideye bağlanması hususunda müştereken müracaat edeceklerdir.

c) Bu pulların tabını, muhafazasını, derneklere tevziini ve hesaplarının tetkik ve murakabesini yapmaları için Maliye ve Mülkiye müfettişlerinin yardımını sağlamak üzere keza müştereken müracaat edeceklerdir.

²²⁴ KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs’a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

ç) Mezkûr pulların geniş mikyasta sarfını temin için her türlü devlet teşekkülleri ve iştiraklerinin, , belediye ve özel idarelerin her nevi taahhüt ve ihale ödemelerinde, giriş ve çıkış gümrük muamelelerinde, pasaport ve vize işlerinde, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin hububat ve afyon mubayaalarında, her nevi borsa emtia satışlarında, Devlet Demir Yolları, Devlet Hava Yolları, Devlet Deniz Yolları ve hususi otobüs işletmelerinin şehirlerarası münakale biletlerinde, nakliyat ambarları makbuzlarında, havagazı, su ve elektrik makbuzlarında, çimento ve demir satışlarında, her türlü bina, av ruhsatıyeleri ile ehliyet belgelerinde, okul kayıt ve kabul muamelelerinde, menşe şahadetnamelerinde, evlenme cüzdanlarında, tiyatro, sinema, at yarışları maç biletleri ile spor toto fişlerinde, Zirai Donatım'ın bilcümle satışlarında, bankaların ikrazat muamelelerinde, sigorta şirketlerinin işlerinde, radyo reklam yayınları faturalarında, noter ve tapu daireleri muamelelerinde, ticaret ve esnaf odası vesikalarında, yeterlik belgelerinde, gece kulüpleri ve benzeri gazinoların hesap pusulaları ve buna benzer diğer muamelelerde sarfını derpiş eden hükümet kararının istihsalini v gerekenlere tebliğini temin için derneklerin müştereken müracaat etmeleri kararlaştırılmıştır.

II- Kıbrıs'a Yardım Pulu gayesinin halka duyurulması ve gereken şekilde propagandasının yapılması için aşağıda yazılı vasıtalarından istifade edilmesi uygun görülmüştür.

a) Devlet radyolarında ilgili dernek temsilcilerinin hazırlayacakları konuşmaların ücretsiz olarak yapılmasını sağlamak.

b) Gazete ve mecmualarda pul mevzuunda yazılar yazılması, büyük puntolu harflerle cazip ibareler konulması ve bunların ücretsiz yapılmasının temini

c) Belediye hoparlörleri, sinema hoparlörleri, okul hoparlörleri ile muayyen dövizlerin okutulması

ç) Bu vasıtalarından istifade edilmesi için gereken resmi müsaadelerin alınması ve ilgililere tamim edilmesi hususunda müracaat edilecektir.

III- Basılacak pul miktarı, kupürleri ve şekli aşağıda tespit ve tadat edilmiştir.

a) Basılacak pulun üzerinde behemehâl Kıbrıs haritası ve Kıbrıs'a Yardım Pulu ibaresinin bulunması

b) Pulların 10, 25, 50, 100, 350 ve 500 kuruşluk kupürler halinde bastırılması

c) İlk planda bu pulların 30 milyon lira tutarında bastırılması ve işin müstaceliyetine binaen muhtelif partiler halinde hazırlanması uygun bulunmuştur.

IV- Pulların basılması, muhafazası, tevzii ve muhasebesi için tespit edilen hususlar şunlardır;

a) Kıbrıs'a yardım pulları Kızılay Genel Merkezi tarafından bastırılacak ve bu maksatla yapılacak her türlü masrafı bu pul varidatından mahsup etmeye yetkili olacaktır.

b) Bunun için Kızılay Genel Merkezi'nde kurulacak büro ve personelin masrafları, pul stoku sigortası vesaire masrafları keza pul varidatından mahsup edilecektir.

c) Kızılay yukarıda yazılı kurum ve derneklere azami 2 milyon lira tutarında pulu avans olarak verecek ve bundan sonra sarf edilen ve hesabı verilen pul kadar yeni pul verecektir. Kampanya sonunda mezkûr 2 milyon liralık pul avansı hesabını kapatacaktır.

ç) Bu yönetmelikte imzası olan kurum ve derneklerin genel merkezleri şubeleri kanalı ile sarf edilen pulların hâsılatının %80'ini bekletmeden Kızılay'ın Ankara'daki bankalarda açacağı Kıbrıs Pulu hesabına yatıracaklar ve her üç ayda bir pul sarfı, pul stokları hesapları için mutabakat sağlayacaklardır.

d) dernekler kendi şubelerinin isimlerini gösteren listeleri Kızılay'a bildireceklerdir. Kızılay ancak genel merkezlerle muhabere edecek, dernek şubeleri sadece kendi genel merkezlerine hesap verecek ve muhabere yapacaklardır.

e) Kızılay Derneği Genel Merkezi de pul hesabı ve sarf neticeleri ile stokları hakkında dernek genel merkezlerine bilgi verecektir.

V- Kıbrıs'a Yardım Pulu sarfına iştirak edecek dernek ve kurumlar ile iştirak nispetleri ve hizmet, masraf karşılıkları hakkında aşağıdaki kararlar alınmıştır;

a) İşbu yönetmeliğe imza koyan dernek ve kurumlar ile Darüşşafaka Cemiyeti pul sarfında bilfiil çalışacaklardır.

b) Kıbrıs'a Yardım Pulu tedavülde kaldığı müddetçe kendi pullarını kullanmayacağı bu protokolle kabul ve taahhüt etmiş olan dernek ve kurumlar eksilen gelirlerini karşılamak ve faaliyetlerini aksatmamak gayesi ile Kıbrıs pulu bedelinin % 20'sini masraf ve hizmet karşılığı olarak alacaklar, bunun %5'ini bayilere beyiye olarak, % 1.5'ünü risk fonu olarak ve % 13.5'ünü kendi hizmetleri karşılığı olarak pul gelirleri hesabına koyacaklardır.

ç) Dernek ve kurumlardan aldıkları %13.5 nispetindeki masraf ve hizmet karşılıkları 1962-1963 yılları kendi pul geliri vasatısını temin edemeyenler bulunduğu takdirde yukarıda zikredilen ve Kızılay nezdinde muhafaza edilen %1.5 nispetindeki risk fonundan kampanya sonunda noksanlıkları nispet edilerek bu fondan karşılanması kararlaştırılmıştır.

d) Dernek ve kurumlar Kıbrıs pulunun fiilen satacak olan fert ve müesseselere beyiye olarak en fazla % 5 verebilirler. Bunun dışında kendi gelirlerinden olsa dahi başka beyiye, komisyon vesair namlarla hiçbir tediye yapmayacaklardır.

VI- Pul sarfını organize etmek maksadı ile mahalli komiteler kurulması ve bu komitelerin tabii azası bulunan dernek ve kurum şubelerinin faaliyet tarzı, vazife ve mesuliyetleri şöyle tespit edilmiştir;

a) İşbu yönetmelikte imzası bulunan dernek ve kurumların il, ilçe, bucak ve köylerdeki merkez ve şubeleri, mahalli mülki amirleri başkanlığında münasip görecekları şekilde komiteler kuracaklardır.

b) Bu komiteler derneklerin o mahaldeki faaliyet durumları ve mensuplarının imkânlarını göz önünde bulundurarak pulu fiilen sarf edecek müessese ve şahısları aralarında taksim ve tahsis edecek, anormal rekabete ve karışıklıklara mahal bırakmayacaklardır.

c) Bu mntıklarda şubesi müesses olmayan dernek ve kurumların komiteye ve faaliyetlerine iştirak etmeyecekleri tabiidir.

ç) Bu dernek ve kurumların hiçbirinin şubesi olmayan mahallerde mülkiye amirlerinin münasip göreceği kimselerden teşkil edeceği fahri komiteler pul sarfını yapacaklar ve pul satışı tutarının %5'ini beyiye olarak verebilecekler, bakiye %95'ini Kızılay Genel Merkezi'ne havale edeceklerdir. Bu komitelerin kurulacağı mahalleri Kızılay tespit edecek ve kendilerine pulu Kızılay gönderecektir. Bunlara ait %15 masraf ve hizmet karşılığı eski pul geliri kaybı mevzubahis olmadığı için doğrudan doğruya Kıbrıs yardımına tahsis edilecektir.

d) Komite üyeleri kendi derneklerinin veya kurumlarının genel merkezleri ile temas ederek pul alacak, pulların muhafazası ve hesaplarından kendileri mesul olacaklardır. Komite pullara vazülyed olmayacak, sadece sarfı organize etmekle vazifeli olacaktır.

e) Komite üyesi olan dernek ve kurumlar bu mevzudaki muhtemel faaliyet kapasitelerine göre genel merkezlerinden pul talep edeceklerdir.

VII- Pul tevziatı şekli ve sarf edilen pul bedellerinin Kızılay'a devrinin şu esaslara göre planlanması kararlaştırılmıştır;

a) Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi tabedilen pulları 4. maddenin (c) fıkrasında belirtildiği gibi dernek ve kurum genel merkezlerine tevzi edecektir.

b) Dernek ve kurum genel merkezleri şubelerine gönderecekleri ve işbu yönetmelik esaslarını ihtiva eden tamimlerle keyfiyeti izah edecek ve Kızılay'dan aldıkları pulları ihtiyaca göre göndereceklerdir.

c) Pulların sarfını temin edecek olan müessese ve şahıslara küçük partiler halinde pul verilip satılanların bedelleri alındıktan sonra yeni partilerin verilmesi ve dernek dışındaki kimselerin zimmetinde büyük pul stoku ve bedeli kalmaması temin edilmesi hususu ve azami olarak resmi müesseselere 10.000 liralık, şahıslara 2.000 liralık pul avansı verip en kısa zamanda hesabını istemeleri dernek ve kurum şubelerine genel merkezlerce tavsiye ve ikaz edilecektir.

ç) Dernek genel merkezleri kendi nizamnameleri ve hesap sistemlerine göre hareket etmekte serbest olacaklar ve bu pul işleri için münasip görecekları talimatları işbu yönetmelik esaslarını göz önünde bulundurarak şubelerine bildireceklerdir.

d) Konuya esas olan Kıbrıs'a yardımı süratle yapabilmek için dernek veya kurum şubeleri pul satış tutarının %80 ve %1.5 risk fonunu biriktirmeden kendi genel merkezlerine gönderecekler ve genel merkezler de şubelerinden gelen bu paraları müfredatlı listelere göre Kızılay hesaplarına süratle devredeceklerdir.

e) Derneklerin yapacakları PTT, sigorta vesair masraflar kendi bünyelerinden ödenecektir.

VIII- işbu yönetmeliğin Kıbrıs İşlerini Planlama ve İcra Grubu Başkanlığı'na arzı ve lüzum görülen hükümet müzaheretinin teminine çalışılması kararlaştırılmıştır.

IX- Bu kararların tatbikatı sırasında görülecek noksanlıklar ve aksamaları bertaraf etmek üzere ek yönetmelikler yapmaya bu heyet yetkili olacaktır.

X- On maddeden ibaret olan işbu yönetmelik süratle tatbik mevkiine konulmak üzere müştereken tanzim ve imza edilmiştir.”

Konuyla ilgili olarak Kıbrıs'a Yardım Pulu çıkartması için Ali Nusret Pulhan'a ait Pulhan Matbaası ile bir anlaşma yapılır;²²⁵

“Matbaama ihale edilmiş bulunan Kıbrıs'a Yardım Pulu şartnamesi gereğince ilk parti olarak beşer milyon 10 ve 25 kuruşluk pulların 15 gün zarfında teslimi icap etmektedir. Kâğıtların birinci parti 500 topluk muayenesinde İstanbul Müdürlüğü Muayene Heyeti'ne müşahit olarak katılmamız teklifi üzerine kâğıtların ölçü ve gönyelerinin tetkikinde hazır bulunduk. Kıbrıs'a yardım konusunda Kızılay kadar matbaam da taalluk gösterdiğinden ve pulların bir an evvel kısmen dahi olsa baskı neticesini alabilmek ve bu arızadan dolayı sarf edilecek fazla zamanı hesaplamak ve yazışmayı sonraya bırakmak hüsnü niyetiyle bütün gücümüzle her gün sabah 8'den akşam 20.30'a kadar çalışarak kâğıdın vaki mahzurlarını göze alarak baskı işine başlamış bulunduk. Yoksa bu kâğıtların baskı ve zimbaya muazzam bir sekte vereceği hiçbir vakit gözümüzden kaçmamıştır ve bu mahzurları da muayene heyeti huzurunda açık olarak tebarüz ettirdik.

Esasen piyasada da bu maksada elverişli daha iyi kâğıt bulunması ve işin müstaceliyeti karşısında bu partinin kabulünü müşahit sıfatıyla zaruri gördük. Bu hareketimizin sayın derneğiniz tarafından memnunlukla karşılanacağını ve gereken kararların ittihaz edileceğini ümit ederim. Bir taraftan imalat sırasında her paketin dört tarafından gönyelemek için sarf edilen zaman ile günde 8 saatte 15.000 baskı yapan ofset makinesinde 11.5 saatlik mesai ile 8–10.000 civarında bir baskı temin edilebilmesi, diğer taraftan gerek ticari ve

²²⁵ Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 15 Eylül 1964 tarihli yazı. KGMA. K.3475,D.1964–65/9–4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

gerek yardım müdürlerinin ilk partide 6 kıymetten de bulunması hususundaki emirlerini yerine getirmek için şartname dışında 4 kıymetin komple filmlerinin ve kalıplarının hazırlanması, ana renkler ile kıymet baskıları ve zımbaları için makinelerin her defasında yıkanması ve ayarlanması ve renklerin değiştirilmesi için fazla olarak 8 iş gücü harcanmış bulunmaktadır. Bütün bu işler vazifeli memurunuz tarafından tutulan günlük zabıtlarda bildirilmiştir. Bu sebeplerden ilk parti ceman 10 milyon pul için teslim müddetine 8 günlük bir mehil ilavesi ile 23 güne çıkarılmasını ve bundan sonraki teslimat için yine bütün kâğıtların baskıdan evvel aynı ölçüde matbaada paket paket gönyeli olarak kesilmesi, kâğıtların kıvrılması dolayısıyla baskı zamanında ve zımbada kaybedilecek günler nazarı itibara alınarak her 15 günlük teslimat müddetine 10 gün daha ilave edilerek 25 güne çıkartılmasına ve bu hususta İstanbul müdürlüğüne gereken talimatın verilmesini saygılarımla rica ederim.”

Öte yandan Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yapılacak bu yardım girişimi konusunda çalışmalar devam ederken Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir de Anıtkabir ziyareti sonrasında “Türkiye Kızılay Derneği, Kıbrıs Yardım Pulu kampanyası vesilesiyle huzurunda bulunduğu şu anda, aziz Türk Milletine, 10 ay önce yaptığı çağrının neticesini ve bununla ilgili hesabı vermenin huzuru içindedir. 23 Aralık 1963 gününde başlayan ve dünya efkârını 10 aydan beri meşgul, Türk ulusunu derinden yaralayan insanlık dışı hadiseler dolayısıyla, açlık ve sefaletin gitgide arttığı, göçlerin on binleri ilgilendirdiği yavru vatana yardımlarımızı mümkün kılan kampanyanın para olarak yekûnu 18.764.412.63 liradır. Bu imkânla Türkiye Kızılay Derneği 12 partide 4.596 ton ve 10.273.607.68 lira tutarında gıda ve giyim eşyası, 12.300 kg. ve 595.641.56 lira tutarında ilaç ve sıhhi malzeme, 13.983 adet ve 1.642.000 lira tutarında çadır ve battaniye, 818.987 lira değerinde bugüne kadar 15.000 hastanın tedavisini, 12.500 insanın kan grubu tayinini sağlayan 100 yataklı bir hastane göndermiş, 312.000 TL’yi bulan müteferrik masraf yapmış ve bütün bunların yekûnu 13.642.236 lira 74 kuruş olmuştur. Halen 5 milyon 122 bin 175 lira 89 kuruşluk bir bakiye bulunmaktadır ki bunun da 3 milyonu, hazırlığı yapılmakta olan 1000 tonluk yeni bir parti için sarf edilmektedir. Aziz Türk milletinin büyük fedakârlıklarla ve fakat tam bir gönül rahatlığı içinde yaptığı bu yardımları, her kuruşu değerlendirilerek yerine ulaştırma

gayreti içinde olan Kızılay Derneği bu defa uluslararası alandaki çabaları netice verinceye kadar buna devam edecektir. Genişleyen ihtiyaç, daralan imkânlar karşısında, Çocuk Esirgeme ve Türk Hava Kurumu, Yardım Sevenler ve Verem Savaş Dernekleri'nin de katıldığı yeni bir yardım kampanyasında Kızılay gene hizmette bulunmanın gururu içindedir. Kıbrıs'a Yardım Pulu kampanyasının da Kıbrıs acılarımıza merhem olacağı inancındayız.” açıklamasında bulunur.

Pulların baskıya girdiği ve Kıbrıs'a yardım amaçlı olarak bütün ülke sathında kullanılacağıyla ilgili olarak duyurular da yapılmaya başlanmıştır;²²⁶

“...Bakanlar Kurulu'nun 12 Eylül 1964 tarihli toplantısında Kıbrıslı soydaşlarımıza yardım için bastırılması ve kullanılması karar altına alınan Kıbrıs'a Yardım Pulu Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, ÇEK, Türk Ulusal Verem Savaş Derneği ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği'nin kendi aralarında tanzim ettikleri protokol esasları dâhilinde 1 Ekim 1964 Perşembe sabahından itibaren yurdun her tarafında satışa arz edilmiş bulunmaktadır. Kıbrıs'a Yardım Pulu'nun tedavül müddetince pul çıkarmaya yetkili olan umumi menfaatlere hadim cemiyetler kendi pulları ve tutkallı makbuzlarının satışını durduracaklar ve başka namlarla aynı mahiyette pul çıkarmayacaklardır. Kızılay'ın monopol hakkı ve tutkallı makbuzları müstesnadır. Şunu arz etmek isterim ki Kıbrıs pulu halen basılmakta olup her gün her kupürden muayyen kısımlar il ve ilçelerdeki dernek şubelerine genel merkezlerce tevzi edilmektedir. Takdir buyrulur ki derneklerin talep etmiş oldukları ihtiyaçların hepsini bir anda Türkiye Kızılay Derneği gönderememektedir. Matbaanın kapasitesi bir milyondur. En geç bir hafta içinde bütün ihtiyaçlar tamamen karşılanmış olacaktır...”

Aynı konuyla ilgili olarak devreye giren Kızılay İstanbul Müdürlüğü de pulların bir an önce basılarak satışa konulabilmesi için çalışmalarını yoğunlaştırır;²²⁷

²²⁶ Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

“22 Eylül 1964 gün ve 7.830 sayılı yazımıza ektir. Pulhan Matbaası ile derneğimiz arasında münakit sözleşme hükümleri gereğince 2 Eylül 1964 tarihinde teslim olunan 125 top 500 varaklı tutkallı kâğıt için Pulhan’dan teminat olarak 17.500 liralık banka teminatı alınmıştır.

1- Mukavelenin 11. maddesinde tasrih olunan partiler halinde teslimi amir hükmü gereğince Pulhan Matbaası tutkallı kâğıtları 2 Eylül 1964 tarihinde teslim ettiğine göre ilk parti 10 ve 25 kuruşluk pullardan beşer milyondan 10 milyon Kıbrıs pulu teslim etmesi icap ettiği halde muhtelif kıymetlerde 3.090.000 adet pul teslim edebilmiştir.

10 kuruş	1.490.000	25 kuruş	260.000		
50 kuruş	1.040.000	100 kuruş	100.000		
	250 kuruş	100.000	500 kuruş	100.000	
Toplam 3.090.000					

24 Eylül 1964 akşamına kadar vaki teslimat ile ancak 10.430.000 adede iblağ edilebildiğinden matbaanın birinci partiden 7 günlük bir teehhürü bulunduğunu ve teslimatın müfredatlı durumunun aşağıda belirtildiğini bulgilerinize sunarız.

10 kuruş	3.570.000	25 kuruş		
50 kuruş	1.640.000	100 kuruş	1.020.000	
250 kuruş	1.200.000	500 kuruş	560.000	
Toplam 10.430. 000				

2- İkinci teslimatın mebdei 18 Eylül 1964, nihayeti 2 Ekim 1964 olup teslimi icap eden 25.000.000 adet pulun yerine ancak 24 Eylül 1964’den itibaren 7 Eylül 1964 tarihine kadar teslim olunan miktar 10.920.000 adet puldur ve 14.080.000 adet noksanı ile teslim edilmiştir. Üçüncü parti teslimatı olan 25.000.000 pulun mebdei 17 Ekim 1964 olup belki bu müddet içersinde ikinci parti bile tamamlanmış olamayacaktır ki teehhür 15 günün üstüne çıkmış bulunacaktır. Yukarıda sırasıyla iki maddede tasrih olunan teslimatın gecikmesi şubeler ve diğer derneklere pul tevziatının her kıymetten yapılabilmesini sağlamak gayesiyle matbaadan Genel Müdürlüğümüzce talep edilen her cinsten bir miktar teslimat yapılması arzusu olduğunu müteahhit ifade etmektedir.

Matbaa bir miktar tabı yaptıktan sonra ofset makinelerindeki müteaddit silindirlerin boyalarını ancak bir günde temizleyebilmekte ve diğer renk pul baskı ayarını yarım günde tamamlayarak baskıya başlamakta, aynı zamanda perforaj makinesine verilen her cins pulun perfore yerleri değiştiğinden bu da

²²⁷ Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 8 Ekim 1964 tarih ve 8.379 (34.305/452) sayılı yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs’a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

yeniden ayar edilmekte ve zaman kaybına sebebiyet vermekte olduğu tarafımızdan da müşahade edilmektedir. Matbaa Genel Müdürlüğün arzusunu emir telakki ederek geceli gündüzlü renk değiştirmekte, makinelerin saatte basacağı kapasite bu sebeple düşmekte ve zaman kaybı doğmaktadır. Keyfiyeti yüksek görüşlerinize sunar, yapılacak işlem hakkındaki talimatınıza muntazır bulunduğumuzu arz ederiz.”

Aynı konuyla ilgili olarak daha sonraki günlerde teknik imkânlar nedeniyle çeşitli miktarlarda ve farklı fiyatlandırmalarla pul basılması istenildiğinden Pulhan Matbaası tarafından verilen taahhütlerin yerine getirilememesi söz konusu olunca Pulhan Matbaası tarafından ilk etapta teslim edilen 80.000 adet 500 kuruşluk ve 90.000 adet de 250 kuruşluk pulların karşılığında baskı ücreti olarak ödenmesi gereken 1.310 liranın cezai müeyyideye uğramadan ödenmesinin uygun olacağı belirtilir. Yapılan sözleşmeye göre ilk etapta 30 milyon liralık basılmış olan “Kıbrıs’a Yardım Pulı” 10, 25, 50, 100, 250 ve 500 kuruşluk değerlerle hazırlanmıştır. Pulların tedavüle çıkmasının ardından 2 Eylül 1964 günü Pulhan Matbaası ilk etapta 10 ve 25 kuruş değerli pullardan toplam 10 milyon pul teslim etmesi gerekirken ancak 3.090.000 adet teslim edebilir. Bu sayıya 22 gün sonra 10.430.000 pul daha eklenecektir. Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından bu dönemde talep edilen pul baskı sayısı ise 25.000.000 olmuştur. Kampanyayla ilgili olarak yapılan sözleşmede Kızılay tarafından Pulhan Matbaası’na verilen sipariş ise toplam 123.200.000 puldan oluşmaktadır ve ederi de 30.000.000 liradır. Söz konusu pulların değeri ve basılacak miktarı ise 80.000.000 adet 10 kuruş, 26.000.000 adet 25 kuruşluk, 11.000.000 adet 50 kuruşluk, 4.500.000 adet 100 kuruşluk, 1.200.000 adet 250 kuruşluk ve 500.000 adet de 500 kuruşluk pul şeklindedir ve toplam 123.200.000 pul 30.000.000 değerindedir. Basılacak olan bu pullarla ilgili kâğıt ise sözleşmeye göre Kızılay tarafından temin Pulhan Matbaası konuyla ilgili olarak satın alınan kâğıda baskı işini yapacaktır. Pulların renk ve diğer özellikleri daha önce görülüp uygunluğu kabul edilen numuneye uygun olacaktır. Örneklerin beğenilmemesi durumunda matbaa tarafından yeni örnekler hazırlanacaktır.

Sözleşmeye göre yeniden örnek hazırlanması teslim süresinin uzamasına ve bununla ilgili bir ücret farkının talep edilmesine neden olmayacaktır.

Beğenilen veya beğenilmeyen bütün pul baskıları ve örnekler Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından muhafaza edilecektir. Pulların baskılarıyla ilgili olarak kabul edilen şartlara göre her tabaka kâğıt 100 puldan oluşacak ve her 100 tabakası da bir zarfın içinde muhafaza edilerek 1’den başlayarak 100’e kadar numaralanacaktır. Ayrıca tabaka halindeki pulların dört tarafı da gayet iyi bir şekilde zımbalanacak, zarfların üzerine matbaa adresi ile hangi değerden basılan pul olduğuyula zarfta kaç tane pul bulunduğu dair bir etiket yapıştırılacak, ayrıca pulların altına ve üstüne bir karton konulacak ve kalın bir zarfla ambalaj yapılacaktır. 10 zarf bu şekilde yapıldıktan sonra tek bir paket halinde iple bağlanacaktır. Pullara basılacak olan orijinal resimlerin ve filmlerin hazırlanması tamamen matbaa tarafından yapılacaktır ve bunun için ekstra bir ücret ödenmeyecektir. 123.200.000 pulun baskı ücreti ise toplam 95.000 lira olarak belirlenmiştir. Pulların iki renkli olarak basılması, ofset ve tipo usulüne göre basılması da kararlaştırılmıştır. Pulların baskısıyla ilgili olarak matbaada yapılması gereken teknik hazırlıklar ve işler ise Kızılay tarafından tayin edilen bir veya birkaç memurun huzurunda yapılacak ve memurların önünde basım işlemine başlanacaktır. Günlük basım sırasında bozulan, artan veya kullanılmayan her türlü basılmış kâğıt ise Kızılay görevlileri önünde yakılmak suretiyle imha edilecektir.

Pulların basılması işlemine önce 10 ve 25 kuruşluk pullardan başlanılacak ve kâğıtların Kızılay tarafından matbaaya teslim edilmesinden 15 gün sonra bu pullardan 5’er milyon basılarak Kızılay İstanbul Müdürlüğüne teslim edilmesi sağlanacaktır. Matbaa pulların basımına başlamadan evvel basılacak her değer pulla ilgili olarak 100’er pulluk ikişer tabaka numuneyi Kızılay Derneği Genel Merkezine gönderecek ve beğenildiği takdirde baskı işlemine başlayacaktır. Bu iş karşılığında matbaaya ödenecek tutar ise 95 bin lira olmuştur. 123.200.000 Kıbrıs’a yardım pulunun matbaa tarafından Kızılay’a teslim tarihi ise pulların basılacağı kâğıtların matbaaya teslim edilmesinden itibaren 90 gün olacaktır. Pulların ofset

usulü basılması durumunda filmleri, tipo usulü basılması halinde ise klişeleri bir zarf içine konulacak ve matbaada bulunan Kızılay görevlisi kontrol memuru tarafından mühürlenerek Kızılay Genel Merkezi'ne teslim edilecektir. Pulların tamamının teslim edilmesinin ardından bedelleri ödenmeye başlanacaktır.

Kızılay adına bastırılacak olan 123.200.000 pulun tesellümüne kadar geçen sürede her türlü vergi ve masrafları ödemedeki vergi ve bono ödemeleri de baskı için 14.250.000 lira teminat vermiş olan Pulhan Matbaası'na ait olacaktır. Pulların dağıtımı ve elde edilen gelirin daha seri ve planlı yapılabilmesi maksadıyla Maliye ve Mülkiye müfettişleri denetiminde bütün il ve ilçelerde “Kıbrıs’a Yardım Pulu Komiteleri” tesis edilir. Bu arada Kızılay Merkez Satın Alma Komisyonu tarafından 14 Aralık 1964 günü “Basılmakta olan Kıbrıs’a yardım pullarının ikmal edilmekte olduğu ve yeniden büyük kupür halinde bastırılması düşünülen 10 milyon lira tutarında basılmamış pul kalmadığı ve istenilen bu pulları Pulhan Matbaası'nın 3.000 lira munzam bedelle basabileceği anlaşılarak 10 milyon değerindeki 4.400.000 adet pulun 3.000 lira bedelle bastırılması”²²⁸ kabul edilir. Bununla birlikte Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından mevcut kurallara ve yazılı talimata rağmen matbaa ile telefon teatisi sonrasında 4.400.000 adet 10 kuruşluk pulun baskısından vazgeçilerek bunların yerine aynı miktarda büyük kupür bastırılması şeklinde matbaayla bir anlaşma yapıldığı ortaya çıkar. Daha sonra Kızılay Genel Müdürlüğü'nde Genel Müdür Muavini Nihat Aşar başkanlığında toplanan bir komisyon tarafından yapılan inceleme sonrasında “Satın Alma Komisyonu kararı esas olduğuna göre hukuki ihtilafa düşülmesine mahal bırakılmaması için yazılı talimat hilafına noksan bastırılan pulların sözleşme hükümlerine göre tamamlanması için Pulhan Matbaası ile temas etmek suretiyle işi halletmesi hususunun telefonla İstanbul Müdürlüğü'ne bildirilmesi” yönünde bir karar alınır. Bu arada Pulhan matbaası adına Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğü'ne müracaat edilerek “Kıbrıs’a yardım pullarından 100 ve 50

²²⁸ Kızılay Ticaret Müdürü Z. Boyer imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 1 Mart 1965 tarihli yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs’a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

kuruşlukların baskıları sona ermiş ve yapılan tasfiye sonunda bunlardan 100 kuruşluğun 35.500 ve 50 kuruşluğun da 175.000 adet fazla basılmış olduğu görülmüştür. Firelerin de nazarı dikkate alınması suretiyle ihtiyaten baskıya fazla verilen ve miktarları kontrol memurlarınca da tespit edilmiş bulunan bu pulların mukavelede de derpiş edildiği üzere ihtiyaç varsa sayın genel müdürlüğünüzce satın alınmaları için gereğinin yapılmasını rica ederim.”²²⁹ denilir. Konuyla ilgili olarak daha sonraki günlerde Ali Nusret Pulhan tarafından fazla baskının neden ileri geldiğiyle ilgili yeni bir açıklama gelir ve Pulhan bu durumu “Herhangi bir çeşit pulun baskısına başlanmadan önce tutkallı kâğıtları basılacak miktardan pul baskılarında teamül olduğu üzere %5 fazlasıyla hesaplanarak makineye verilir. Bunun sebebi gerek baskı gerekse perforasyon, açma ve numaralamada verilecek fireleri karşılamak içindir. İşte bu %5 fire payından yukarıdaki ameliyelerde gösterilen azami dikkat ve itina sonucu elde edilen tasarruf baskı fazlalığını teşkil eder. İkinci defa basılan 5 liralıktan 20.000 ve 2.5 liralıktan da 30.000 adet fazlalık elde edilmiş olup 100 kuruşluğun da arkası alınınca bunların da satın alınmaları hususu ayrıca teklif edilecektir.”²³⁰ diyerek açıklar.

Şubat 1965 itibarıyla Kızılay Genel Merkezi tarafından Pulhan Matbaası’na verilen Kıbrıs’a Yardım Pulu çıkartılması işi tamamlanır ve 16.000 adet 500 kuruşluk, 28.000 adet 250 kuruşluk, 112.240 adet 100 kuruşluk ve 177.000 adet de 50 kuruşluk olmak üzere toplam 333.240 adet pul baskı fazlası olarak matbaada kalır. Pulhan Matbaası söz konusu bu fazla pulların mukavele gereğince satın alınmalarını veya imha edilmelerini talep eder.²³¹ 31 Aralık 1966 itibarıyla bu

²²⁹ Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 10.931 sayılı yazı sureti ve Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 7 Aralık 1964 tarih ve 10.447 (41.530/1.939) sayılı yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs’a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

²³⁰ Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 29 Aralık 1964 tarih ve 11.961 sayılı yazı sureti. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs’a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

²³¹ Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 2 Şubat 1965 tarih ve 1.270 sayılı yazı sureti ve Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 15 Şubat 1965 tarih ve 1.944 (5.558) sayılı yazı. KGMA. K.3475, D.1964-65/9-4 Kıbrıs’a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

pulların 13.386.279 liralık kısmı Kızılay, 8.141.625 liralık kısmı Türk Hava Kurumu, 4.445.125 liralık kısmı Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından dağıtılır.

G- ANKARA YENİŞEHİR/ KIZILAY POSTASI

Bu dönem fiili olarak Kıbrıs Türklerinin modern dünyadan tecrit edildikleri bir dönemdir ve 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na kadar geçen süre ambargo, kısıtlama ve tecridin en yoğun yaşandığı ve hissedildiği dönem olarak ortaya çıkar. 21 Aralık 1963 sonrasında en doğal insan haklarından birisi olan haberleşme hürriyetinin Rumlar tarafından kısıtlanmasının ardından devreye yine Kızılay girer ve gerek Kıbrıs Türklerinin ada dışına gönderecekleri mektupları gerekse Kıbrıs'a özellikle Türkiye'den gönderilecek mektupları ulaştırmak için yeni stratejiler geliştirilir. Bu sıkıntılı günlerde insanların dostlarından, akrabalarından ve yakınlarından haber alabilmek için müracaat ettikleri yer de yine Kızılay olacaktır;²³²

“Kızılay Genel Merkezi Başkanlığına

Bir seneden beri Londra'da bulunuyorum. Kıbrıs'ta Akıncılar 'Luricina' köyünde evli bir kardeşim bulunmaktadır. Sizin de bildiğiniz gibi yılbaşından beri Kıbrıs'ta çarpışmalar oluyor. Kardeşimden birkaç mektup aldım ve mümkünse biraz para göndermemi istiyordu. Türkiye'de bulunan arkadaşşıma bu fikrimi yazdım ve sizlere başvurduğumu yazarak benim sizlere ayrıca mektup yazarak başvurmamı söyledi. Eğer mümkünse bana lütfen yazın. Kızılay vasıtasıyla biraz para göndermek istiyorum. Birkaç defa diğer banka ve postayla gönderdim fakat aldığını zannetmiyorum. Yapacağınız masrafları da ödemeye hazırım. Selamlar. 22 Nisan 1964

Meral Erkan

131, Isledon Road, N.7, Islington/England”

Söz konusu bu müracaatın ardından Kıbrıs'a Yardım Komitesi adına Kızılay Derneği Genel Sekreteri Babür Ardahan imzasıyla 23 Haziran 1964 tarihinde gönderilen 17.730 sayılı cevabi yazıda “Tarihsiz mektubunuzla birlikte Kıbrıs'a gönderilmek üzere yazdığınız mektup alındı ve adresine ulaştırılmak üzere Kıbrıs'a

²³² KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

sevk edildi. Ancak Akıncılar köyünde bulunan kardeşinize Londra'dan Lefkoşa'daki İş Bankası kanalıyla para gönderebilirsiniz.”²³³ denir.

“Kızılay Genel Müdürlüğü/Ankara

Muhterem efendim,

Her şeyden önce Türkiye Kızılay Teşkilatı'na ne kadar müteşekkir olduğumuzu bir Kıbrıslı olarak belirtmek isterim.'Kızılay sayesinde hayattayız.' diyor annem mektuplarında. Tanrı hepinizi korusun. Muhterem efendim, ekteki mektubumu tavassutunuzla aileme ulaştırabilmek beni memnun edecek. Teşekkür ve hürmetlerimin kabulü ile. 26 Haziran 1964. Selam Başbilir”

“Sayın ağabey,

Bana göndermiş olduğunuz 30 Haziran 1964 mektubunuzu aldığımı sizlere nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum. Annemin ve kardeşimin hayatta olduğuna çok sevindim. Tabi sizlerden gidenler ne annemi gördü ne kardeşimin ne vaziyette olduğunu. Tabii şimdi siz de öğrendiniz. Tabii böyle bir çocuk ile bugün dul kalan annem için ne acı ve ne ezgi çektiğini siz de keşfedebilirsiniz. Sayın ağabey sizlerden bir yardım olarak şayet mümkün ise bize bu yardımı yapın.

Üç aydan beri İngiliz Kızılhaç'a gittim. 95 lira pilek parasını annem ve kardeşim için yatırttım yanıma almak için fakat hala bugüne kadar hiçbir cevap almadım. Tabii buradaki Kızılhaç'a bu ismi verdim; Hâkime Dedoja. Eşim Arnavut Türklerindendir. Eşimin imzası Sami Dedoja. Tabii sizlere eşimin ismini kullandım. İşte burada size Kızılhaç'ın bana gönderdiği bir de mektup gönderiyorum. Şayet mümkün ise annemin ve kız kardeşimin yanıma gelmesini siz de yardım ederseniz eminim ki o zaman daha tez gelir. Sizlerden çok özür dilerim sizleri rahatsız ettiğimden dolayı. Saygılarımla. 7 Temmuz 1964, Hâkime Sami”

“Kızılay Genel Müdürlüğüne,

Malazgirt kosteriyle ve Kızılay hastanesinin raporuyla Mersin Devlet Hastanesi'ne tedavi maksadıyla geldim. 16 Nisan 1964 tarihinden itibaren Mersin Hastanesi'nde üç gün bakıldıktan sonra Hastane Başhekimliğince gösterilen lüzum üzerine İstanbul Cerrahpaşa Hastanesi'ne nakledildim. İlişik hastane raporu²³⁴ gereğince taburcu edildim. Gösterilen yakın alaka ve yardımlarından dolayı Kızılay'a minnettarım. Kıbrıs'a gönderilmem için

²³³ KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

²³⁴ İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Cerrahpaşa Nöro-Psikiyatri Kürsüsü'nün 9 Temmuz 1964 tarih ve 419 sayılı raporu; “Mehmet kani polikliniğimize 1 Mayıs 1964 tarihinde müracaat etmiş ve muayenesinde reaktif depressif sendromu tespit edilmiştir. Ayaktan takip ve tedavimiz alındığını bildirir bu rapor şahsın isteği üzerine tanzim edilmiş ve kendisine verilmiştir.”

yardım ve tavassutunuzu saygılarımla arz ederim. 9 Temmuz 1964, Mehmet Kani, Mavi Otel'de Kıbrıslı, Ankara”

“Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne

Okulumuz birinci sınıf öğrencisi olan Kıbrıslı Suzan Oktay ailesinin sağlık haberini alamadığı için büyük bir endişe içindedir. Kendisinin ailesine yazmış olduğu ekli mektubun Kıbrıs’a ulaştırılması ve imkân bulunduğu takdirde ailesinin sağlık durumunun tespit edilerek müdürlüğümüze bildirilmesi hususunda emir ve yardımlarınız rica olunur. Saygılarımızla. 11 Temmuz 1964, Kızılay Hemşire-Ebe Okulu Müdürlüğü. Suzan Oktay’ın annesinin adı ve adresi; Bayan Salih Oktay, Lefke-Karadağ”

“Kızılay Genel Başkanlığına,

Kıbrıs’tan kardeşim Dr. Ayten Erginel’in mektubuna vasıta olarak bana iletmenizden son derece memnun olduk. Defalarca teşekkür ederiz. Benim yazdığım şu mektubu da delaletinizle Kıbrıs’a göndertirseniz derecesiz mütehassis olacağız. Bir aydır haberleşemiyoruz. Perişan haldeyiz. En derin saygılarımızla haberlerinizi rica eder, arzumuzun yerine getirileceğini ümit ederiz. 14 Ocak 1964.

Konya Kız ve Erkek Sanat Enstitüsü müzik öğretmeni İbrahim Sarıçiftçi ve eşi öğretmen Şükran Sarıçiftçi.”

“Muhterem efendim,

Radyo haberlerinden teşkilatınızın Kıbrıs’a haber iletme görevi gibi mühim bir faaliyetini öğrenmiş bulunuyorum. Her sıkıntı anında yardıma koşan bir cemiyet olarak inandığım Kızılay teşkilatının bu faaliyetini de takdirle karşıladım. Haberleşme sahasında imkânsızlıklar içinde olan bizlere böyle bir fırsatı bahsettiğiniz için sonsuz müteşekkirim. Bu vesileyle hürmetlerimin kabulünü rica ederim.

O. Somuncuoğlu, Erzincan Askeri Lisesi, 18 Ocak 1964

Kızılay Genel Başkanlığına, Ankara

Sizlerin yardımıyla aşağıda adresi yazılı ağabeyimin sıhhati hakkında bizlere vereceğiniz cevabı acele bekleriz. Hürmetler. Fahri Ünal, 3. Hava Kuvvetleri, 184. Filo Astsubayı, Diyarbakır. Ağabeyimin adresi; Razi Ünal, Türk Kuvvetleri Alayı, II. Kıdemli Astsubay, Lefkoşa/Kıbrıs”

“Kızılay Genel Başkanlığına,

Kıbrıs’taki kardeşlerimizle muhaberemizi bizlere temin eden teşkilatınıza son derece minnettarız. Tanrım yakın bir zamanda inşallah selametle kavuştursun. Sizler de bu zahmetlerden kurtulursunuz. En samimi saygı ve selamlarımızla tekrar teşekkürlerimizi arz eder, Kıbrıs’a gidecek

mektubumuza göstereceğiniz alakaya şimdiden memnuniyetimizi bildiririz. 15 Temmuz 1964.

Kız ve Erkek Sanat Enstitüsü müzik öğretmeni İbrahim Sarıçiftçi ve eşi öğretmen Şükran Sarıçiftçi.”

“Kızılay Genel Başkanlığına,

Kıbrıs'ta bulunan kardeşimiz Dr. Ayten Erginel ve kocası Dr. Hüseyin Erginel'le muhaberatımızda gösterdiğiniz yakın alakadan dolayı size müteşekkirim. Sizin vasıtanızla son aldığım mektupta yiyecek verilmez olduğundan, bu vaziyet karşısında durumlarının vahametini üzülerək yazıyorlar. Şüphesiz ki bütün ırktaşlarımızın durumu bizler için çok üzücü fakat ne de olsa bizzat kardeşimizin durumu özellik teşkil ediyor. Sizden ricamız şu; Acaba sizin vasıtanızla biraz yiyecek hazırlasak Kıbrıs'a ulaştırabilir misiniz? Eğer durumu bize bildirirseniz çok memnun olacağız. Alakanıza şimdiden çok teşekkür eder, hürmetlerimizi sunarız.

Kız ve Erkek Sanat Enstitüsü müzik öğretmeni İbrahim Sarıçiftçi ve eşi öğretmen Şükran Sarıçiftçi.”

Kızılay Genel Merkezi, Ankara. 29 Temmuz 1964

Kıbrıs için Ankara Radyosu'ndan yayımlanmakta olan mesajları dinliyorum. Ben de Kıbrıs'ta Mağusa kasabasında bulunan anneme, babama ve kardeşlerime, ayrıca Poli'de bulunan arkadaşım Feridun Sıtkı'ya bir mesaj göndermek istiyorum. Aşağıdaki mesajım Kızılay aracılığıyla yayımlanabilirse çok memnun olacağım. Şimdiden teşekkür ederim.

Mesaj: Ben Bursa'dan Mustafa Mehmet Salih Mağusa'da bulunan ağabeyim Yusuf Mehmet Salih'e ve Poli'de bulunan arkadaşım Feridun Sıtkı'ya sesleniyorum. Ben iyiyim, er geç Ekim'de aranızda olacağım. Sizlerden mesaj ve haber bekliyorum.

Mustafa Mehmet Salih, Eğitim Enstitüsü, Bursa”

“Ankara Merkez Kızılay Şubesine, 24 Temmuz 1964

Efendim ben Batı Almanya'nın Stuttgart şehrinde yüksek makine mühendisliği tahsili yapan Kıbrıslı Türk öğrenciyim. Kıbrıs olayları dolayısıyla ailemden hiçbir haber alamamaktayım. En son mektuplarını 15 Aralık 1963 tarihinde göndermişlerdi. Hadiseler başladıktan sonra ise haberleşmek için her çareye başvurdum. Olmadı. En son çare olarak da size müracaat etmeyi uygun buldum. Sizden ricam ailemin durumu hakkında bana elinizden gelen en kısa zamanda haber göndermeniz ve benden hiç merak etmemelerini bildirmenizdir.

Ayrıca bana Kıbrıslı öğrencilerin başkanlarının adresini de temin edip gönderirseniz çok memnun olacağım. Çünkü Kıbrıslılarla olan irtibatım tamamen kesilmiş, toplu halde bir düşündükleri varsa milli, mücadelemizde

benim de her türlü vazifeye hazır olduğumu kendilerine bildirmek isterim. Derneğinizin de bana verebileceği vazife varsa hazır olduğumu en derin saygı ve hürmetlerimle bildiririm.

7 Şubat 1964, Kıbrıslı Türk öğrenci Vasıf H. Fedai”

“Ankara Merkez Kızılay Şubesine, 24 Temmuz 1964

Efendim ben Batı Almanya’nın Stuttgart şehrinde yüksek tahsil yapmakta olan Kıbrıslı Türk öğrenciyim. Üç aya yakın bir zamandan beri ailemden hiçbir haber alamamaktayım. Bu durum bir taraftan Kıbrıs’ın durumu dolayısıyla beni meraklandırmakta, bir taraftan da evden para da gelmemesinden ötürü tahsilimi aksatmaktadır. Bundan ötürü sizden ricam mümkünse ilişikteki mektubu aileme iletmenizdir. En derin saygı ve hürmetlerimle.

Vasıf H. Fedai, 7.257 Ditzingen, Silcher Str. 8 Deutschland

Babamın adresi; Hasan Fedai, Lefke/Kıbrıs”

“Kızılay Merkezi Başkanlığına, 5 Ağustos 1964 Ankara

Kıbrıs Limasol’da Kasımpaşa Caddesi No. 65’de annem Lütfiye Karagöz ve Pendaguma’da bulunan babam Mehmet Emin Ersezer 8-9 aydan beri sıhhat haberlerini alamadığımdan çok endişe ve ıstırap içinde bulunmaktayım. Vatanım olan Kıbrıs’tan aylardır haber alamadığım için çok kıymetli Kızılay merkez amirlerimizin yardımlarıyla bu müşkül durum giderildiğini işitince ilk fırsatta bu acil isteğimi sizlere ulaştırmaya ant ettim. Bu isteğimin tez zamanda tetkiki ile bana yardımcı olacağını yüksek saygılarımla sunarım. Anne ve baba hasreti ile yanan Salih Erada, 4.029 Sokak, 8 Karabağlar/İzmir”

“Kızılay Genel Merkezi, Ankara, 27 Ağustos 1964

Kıbrıslı bir öğrenciyim. Burada yakınlarından ayrı kalan herkes gibi Kızılay Kıbrıs Postaları vasıtasıyla ailemle haberleşiyorum. Minnettarım fakat öğrenmek dilediğim hususlar vardır. Acaba Kıbrıs’a posta seferleri ne zamanlar yapılmaktadır? Bir ay içinde hangi günler sefer vardı? Kıbrıs’tan buraya posta seferleri ne zamanlara rastlıyor? Bu hususlarda lütfen aydınlatılmam mümkün müdür öğrenmek istedim. Çünkü yakınlarıma o süreler içinde yazarsam yazdıklarımın ellerine geçeceğinden daha çok emin olabileceğim. Sonsuz minnetlerim ve saygılarımla. Meral Salih

Adresim Yeni Mahalle 5/A Kilimli/Zonguldak”

“Sayın Müdür Bey, 25 Ağustos 1964

Göndermiş olduğunuz mektubu aldım. Kocam Halil Mehmet’in Mersin Devlet Hastanesi’nde tedavide olduğunu yazmıştınız. Mersin Kızılay şubesine beş tane mektup gönderdim, üçü geri geldi. ‘Adres bırakmadan hastaneden

ayrılmış.’ diye yazılı gönderdiğim mektupların üzerinde. Çok merak ediyorum. Sağlığı hakkında bir bilgi alamadım. Şerafettin Bey’le iki tane mektup gönderdim. Rica ederim en erken bir zamanda bana tam bir bilgi vermenizi rica eder, hürmetlerimi sunarım. Sevgilerimle.

Zehra Halil, Kuru Çeşme Sokağı, 29/A Lefkoşa/Kıbrıs”

“Kızılay Merkezi Başkanlığına

Kıbrıs Limasol’da Kasımpaşa Caddesi No.65’de annem Lütfiye Karagöz ve Pendagumo’da bulunan babam Mehmet Emin Ersezer 8-9 aydan beri sıhhat haberlerini alamadığımdan çok endişe ve ıstırap içinde kıvrınmaktayım. Vatanım olan Kıbrıs’tan aylardır haber alamadığım için çok kıymetli Kızılay merkez amirlerimizin yardımlarıyla bu müşkül durumun giderildiğini işitince ilk fırsatta bu acil isteğimi sizlere ulaştırmaya ve ettim. Bu isteğimin tez zamanda tetkiki ile bana yardımcı olacağını yüksek saygılarımla sunarım.

Anne ve baba hasretiyle yanan Salih Erarda, 4029 Sokak, No.8 Karabağlar/İzmir”

“Sayın efendim, 18 Ocak 1964

Kıbrıs’ın Lefkoşa şehrinde Hamit Raci Sokağı 4 sayılı evde oturan eski Rüştîye Mektebi Müdürü Ahmet Selahattin Efendi’nin hayat ve sıhhatinden bugüne kadar yazdığım mektuplara bir cevap alamadığım için üzgünüm. Babam Fazıl Küçük’ün de hocası olduğu için hayatından belki onun da haberi vardır. Radyoda dinlerken öğrendim. Bu sebeple sizleri rahatsız ettiğim için özür dilerim. Hürmetlerimle. Avukat Dehri Gültekin”

“Sayın Dehri Gültekin²³⁵

Avukat (Yeni Cami Arkası, No.31, Adana)

18 Ocak 1964 tarihli mektubunuzda Ahmet Selahattin Efendi’nin hayat ve sıhhatinden haber alamadığınızı bildirmektesiniz. Halen Kıbrıs’a normal posta sevkiyatı yapılamamaktadır. Ancak Kıbrıs’a gönderilmek istenen mektuplar açık zarf içinde Genel Merkez’imize intikal ettirildiğinde derneğimiz kanalıyla Kıbrıs’taki adresine ulaştırılmaktadır. Kıbrıs’tan cevap alındığında keza yine derneğimiz eliyle Türkiye’deki adresine postalanmaktadır. Adı geçenin sıhhat haberi için ayrıca Dışişleri Bakanlığına müracaatta bulunmanız gerekmektedir. Bilgilerinizi rica ederim. Saygılarımla.”

²³⁵ Kıbrıs’a Yardım Komitesi adına Kızılay Derneği Genel Merkez Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Dehri Gültekin’e gönderilen 21 Ocak 1964 tarih ve 93 (1.851) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

“Kızılay Derneği Genel Başkanlığına, Ankara

Uçak postası adı posta ile Kıbrıs'ta görevli yakınımıza anavatandan haber ulaştırma imkânı bulamadık. Bu kere dertlilerin devası Kızılay'ımıza bu mektup içinde Kıbrıs'a ulaştırılmak üzere bir mektup gönderiyorum. Gereken alakanın gösterileceğine emin olarak hürmetlerimi arz ederim.

Not. Gönderilmeyecekse yeni imkânlar aranmak üzere bilgi verilmesini arz ederim.

Mahmut Büyükkırcalı

Küçükyalı, 200 Sokak, No.112, İzmir”

“Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezine,

Kıbrıs'taki Türk Kuvvetleri Alayı'nda bulunan akrabamdan vasitanızla bir mektubunu almış bulunuyorum. Delaletinize en derin teşekkür ve minnettarlığımı bildiririm. Posta Teşkilatı henüz Kıbrıs'ta normal avdet etmediği için ben de akrabama yazdığım mektubumu merkezimize gönderiyorum. Teşkilatınız vasıtasıyla mektubum Kıbrıs'taki akrabama ulaşırsa pek memnun olacağım. Bu hususta yardımlarınızı rica ederim. Dr. N. Kutaygil”

“Kızılay Genel Merkezi Sayın Müdürlüğüne, 21 Ocak 1964

Memleket için yaptığınız kıymetli hizmetleriniz bu defa da Kıbrıs davamızda varlığını hissettirdi. Verimi çalışmalarınızın takdirini benim söylemeye gayret edişim mühim bir şey ifade etmeyecektir. Ancak çok sevdiğim Kıbrıs'taki doktor arkadaşımınla haberleşmeyi yine sizin sayenizde sağlayabilmiş olmanın gururu içinde olduğumu söylerken sonsuz teşekkürlerimi göndermeyi vazife biliyorum.

Çocuk Mühassısı Dr. Gönül Kurdoğlu”

“Ankara Kızılay Umum Müdürlüğüne, 19 Ocak 1964 Londra

Kıbrıs'taki müessif hadiseler dolayısıyla karım ve iki çocuğumdan mektup, haber alamamanın üzüntüsü içerisinde iken 16 Ocak 1964 günü 2 Ocak 1964'de karımın yazmış olduğu bir mektubu yüksek tavassutunuzla almış bulunuyorum. Karım Gülşen Pamir, bir oğlum 4.5 yaşında Ali Raci Pamir ve diğer oğlum 5 aylık Güven Pamir yılbaşında Londra'ya yanıma geleceklerdi. Tabii pasaportları da hazırdr.

Bu hadiseler vuku bulduğunca maalesef gelemediler ve her an için akıbetlerinden endişe etmekteyim. Onlar da çok korku ve himayesizdirler. Hatta Allah göstermesin her an ...(Okunamadı.) tehlikesi ile karşı karşıya olduklarından endişelenmektedirler. Havaalanı malum Rumların elindedir. İngiliz uçak seferleri devam ediyor. Fakat havaalanına gitmek meseledir. Bütün masraflar bana veya kuruma ait evden uçağa kadar tam bir muhafaza altında götürülebilmesi için Kızılay'ın bize böyle bir yardımı olabilir mi

acaba? Veya yine bütün masraflar bize ait Türkiye'ye götürölüp oradan buraya gönderilebilirler mi? Bunu bilhassa yüksek makamınızdan rica ve istirham ederim. Ayrıca bu cevabi mektubumun da iletilmesini rica eder, en derin hürmetlerimi sunarım. Saygılarımla.

Hüseyin Pamir, 57, Erlanger Rd. New Cross, London SE 14, England
Gülşen Pamir, Tanzimat Sokak, 64 Lefkoşa/Kıbrıs"

"Kızılay Cemiyeti Başkanlığına, 20 Ocak 1964

Ben Kıbrıslıyım ve 10 seneden beri Türkiye'de bulunmaktayım. Bu son Kıbrıs olaylarından bu yana ailemin hiçbir ferdinden haber alamadım. Ne olur tarafınızdan Kıbrıs'a giden Kızılay Yardım Komitesi ile bu mektubum yerine ulaştırılırsa cidden bizleri çok sevindirmiş olacaksınız. Adresi zarfın üzerinde yazılıdır. Şimdiden sizlere teşekkürü bir borç bilirim. Sıtkı Emin, İzmir"

"Kızılay Genel Merkezi, Ankara

Kıbrıs'ta Larnaka kazasına bağlı Pile köyünde oturan ağabeyim Tahsin Ali ve oğlu Enver Tahsin ve çocukları vardır. Bu son olaylar muvacehesinde durumlarından haber almak üzere yazdığım mektuplara cevap alamadım. Bu itibarla ilişik mektubumun ya ellerine ulaştırılmasını veya hayatlarından haber alınması hususunda gereğinin yapılmasını ve neticenin bendenize bildirilmesini tavassutunuza saygılarımla rica ederim. Selahi Demirbilek, Kızıltoprak Ömer Efendi Sok. Saadet Apt. 2, Kadıköy/İstanbul"

"Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü, Yenişehir/Ankara

Kıbrıs'ta bulunan ailemden haber alamıyorum. Merak ediyorum. Sizin delaletinizle tarafıma bir haber göndertilmesine yüksek müsaadelerinizi rica ederim. 19 Şubat 1964, Hasan Ali, Fatih Çarşamba, Darüşşafaka caddesi 43, İstanbul"

"Sayın Beyefendi, 14 Ekim 1964

Evvela sizleri rahatsız ettiğim için özür dilerim. 6 Ekim 1964 tarihli eşime yazdığım mektubu tayyare postasıyla aynı gün sizin adresinize yolladım, yani Kızılay Genel Müdürlüğü'ne. Mektubu attığım tam haftasına eşimden üçüncü mektubunu aldım ve bizden sitayişle hiçbir mektup alamadığından bahsediyordu. Çok üzüldüm. Onun için sizlerden bilhassa ricam aynı tarihte sizin adresinize tayyare postasıyla mektup attım. Aldınız mı almadınız mı veya aldınız da gönderilmedi mi? Lütfen bunu bana bildirirseniz beni derecesiz memnun etmiş olacaksınız. Saygılarımla."

“Kızılay Genel Müdürlüğüne²³⁶,

Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Şehitler Komitesi Başkanı Talat Yurdakul’dan alınan bir yazıda İstanbul Hukuk Fakültesi’nde öğrenci bulunan oğlu Hakan Yurdakul’dan iki aydır mektup alamadığından bahisle derneğimizin tavassutunu talep etmektedir. Yazımıza ilişik mektubun oğluna gönderilmesinin sağlanması ile Hakan Yurdakul’dan alınacak bir mektubun babasına verilmek üzere ekibimize sevk edilmesini saygılarımla arz ederim. Kızılay Yardım Ekibi Şefi Şerafettin Hakkatapan”

“Kızılay Genel Müdürlüğüne, 4 Mayıs 1964

Efendim, her şeyden önce ben de birçok Kıbrıslı arkadaşlarım gibi Kızılay’ın bize göstermekte olduğu çok yakın ilgiye teşekkür ederim. Sayenizde geç de olsa ailelerimizden mektupları bizlere iletiyorsunuz. Sizden bu yazımda bir ricam olacaktır. Lefkoşa’da Abdi Çavuş Sokağı 22’de ikamet etmekte olan ailemin bir ferdi (bahire Ahmet) şeker hastası bulunduğundan kendisine birkaç kutu tablet hap göndermek istiyorum. Yüksek şekeri düşürücü bu tabletleri hangi vasıta ile göndermem hususunda beni aydınlatmanızı rica edeceğim veya sizin oradan kendilerine yukarıdaki adrese temin etmenizi çok rica ediyorum. En erken bir zamanda müspet bir cevabınızı sabırsızlıkla bekliyorum. Bu mektubum acele ve kütüphanede yazıldığı için kusura bakmamanızı rica ederim. Biz Kıbrıslıların koruyucu meleği Kızılay’a candan hürmetlerimle.

Seçkin Derviş, Yeşil Tekke Sok.44, Fatih/İstanbul”

“Pek Sayın Kızılay Kıbrıs Haberleşme Bürosu idarecileri,

İsmim Ertuğrul Türkbileği, TC vatandaşıyım. Geçen Mart ayının 18’ine rastlayan Perşembe günü çok zaruri bir sebeple Kıbrıs’tan uçakla Ankara’ya geldim. Niyetim tekrar dönmek olduğu için Kıbrıs’ta devam etmekte olduğum Lefkoşa Erkek Lisesi son sınıfında okuduğuma dair ne bir belge ne de bir tasdikname alabildim. Esasen tarafınızdan da bilinen olaylardan sonra okulumuz süresiz kapanmıştı. Şimdi Kıbrıs’a dönmem imkânsız. İzmir’de ikamet etmekte olduğum için İzmir Milli Eğitim Müdürlüğüne tahsil durumumu bildirdim.

Dilekçem bakanlığa havale edildi. Bu arada bazı özel muamelelerle geçici kaydı ile Namık Kemal Lisesi son sınıfına devama başladım. Yalnız lise müdürlüğü resmi bir evrak ibraz etmeksizin bana imtihan hakkı tanıyamayacaklarını belirttiler.

Kıbrıs’a, okul idaresine, Türk Cemaati Milli Eğitim Müdürlüğüne ve oradaki aileme kayıtlarımın İzmir Namık Kemal Lisesi’ne gönderilmesi için mektuplar yazdım. Fakat şu güne kadar hiçbir cevap alamadım. 5 Haziran’da

²³⁶ Kızılay Yardım Ekibi Şefi Şerafettin Hakkatapan tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 7 Mayıs 1964 tarih ve 17.229 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

devlet lise bitirme imtihanları başlıyor. Buradaki okul idaresi kayıtlarım gelmediği takdirde imtihanlara giremeyeceğimi bir kere daha çok kati bir lisanla ihtar etti. Çaresizlik içindeyim. Eğer kayıtlar gelmezse 1 senemi kaybedeceğim. Şimdi bu mektubumla birlikte Lefkoşa Erkek Lisesi Müdürlüğüne yazdığım mektubun sizlerin yüksek delaletiniz vasıtasıyla ulaştırılmasını saygılarımla rica ve istirham ederim. Ertuğrul Türkbileği, 14 Mayıs 1964”

“Şekip Kantarcı²³⁷,

Kaptan Paşa 2. Sok.26/2 Şişli/İstanbul,

14 Mayıs 1964 tarihli mektubunuzda aydınlanmasını istediğiniz Kıbrıs’a gönderilen mektupların dağıtımı meselesi aşağıda izah edildiği şekilde hallolunmaktadır. Türkiye’den mektuplar kurye ile Lefkoşa’da görevli bulunan Kızılay İlk Yardım Ekip Şefliğine gönderilmektedir. İlk Yardım Ekibi gerek Türk Cemaati vasıtasıyla gerekse açık bulunan yollardan gıda sevkiyatı yapıldığında mektupları adresine ulaştırmaktadır. Umumiyetle ilgililer kendileri ekipten talep ederek adlarına gelen mektupları da teslim almaktadırlar. Bilgilerinizi rica eder, bu yolda göndereceğiniz mektupların derneğimiz kanalıyla adreslerine ulaştırılacağından emin olmanızı dilerim. Saygılarımla. Babür Ardahan”

“Kızılay Genel Merkezi Müdürlüğüne, 14 Mayıs 1964/İstanbul

Kıbrıs ile aramızdaki mektup rabitalarımızı temin ettiğiniz ve oradaki annelerimize, kardeşlerimize yaptığınız yardımlar için sizlere teşekkürlerimizi satırlarla ifade etmekten acizim. Böyle kara günler için daima bir destek olmanızı ve müessesenin ilelebet payidar olmasını dilerim efendim. Bendeniz ve bazı arkadaşlar 2–2.5 aydır maalesef mektup alamıyoruz. Mektuplarımızı Kıbrıs’a ilettiğinizden zerre kadar şüphemiz yok; ancak Kıbrıs dâhilinde dağıtılabiliyor mu ve oradan bize gelecek mektuplar da toplanabiliyor mu? Yoksa Rumlar tarafından alıkonuyor mu veya yollar kapalı olduğundan Mağusa’ya gelmiyor mu? Bu soruların cevapsız olması bize biraz üzüntü kaynağı oluyor. Bu hususta bizleri aydınlatacak bir bilgiyi bize iletirseniz derecesiz memnun kalacağız. Şimdiden teşekkürlerimi bildirir, saygılarımın kabulünü rica ederim efendim.

Şekip Kantarcı, Kaptan Paşa 2. Sok.26/2 Hürriyet Tepesi, Şişli/İstanbul”

“Kızılay Genel Müdürlüğü, Ankara

Kıbrıs’ta bulunan iki kardeşimle uzun zamandan beri haberleşemedim. Yazmış olduğum ilişik mektubun mahalline ulaştırılmasına tavassut

²³⁷ Kıbrıs’a Yardım Komitesi adına Türkiye Kızılay Derneği Genel Babür Ardahan tarafından Şekip Kantarcı’ya gönderilen 20 Mayıs 1964 tarih ve 14.802 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9–4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

buyrulmasını derin saygılarımla arz ederim. 21 Mayıs 1964, Seniha Deringöz, Ziraat Bankası, Antalya”

“Merkezi Kızılay Müdürlüğüne, Ankara

Efendim bendeniz Kıbrıs Türk vatandaşlarından İhsan Niyazi’yim. Londra’da hukuk tahsili yapmaktayım. Kıbrıs’taki hadiselerden bu yana ailemle mektuplaşma imkânım olmamıştır. Şu mektubumdaki havadisi ise aileme muhakkak ulaştırması lüzum ettiği için sizin yardımınıza sığınıyorum. Mektubumun sizler tarafından aileme iletileceğine inanır, en derin saygı ve hürmetlerimi sunarım efendim.

Saygılarımla, 9 Haziran 1964.

İhsan Niyazi, 84, North Church Rd. London 1”

“Kızılay Genel Merkezi Başkanlığına,

Biz Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi talebelerinden Özel H. Fadıl, Raif Mehmet ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Fakültesi Arkeoloji Bölümü talebelerinden Raif Hüseyin olup mümkünse 19 Haziran 1964 tarihinde Kıbrıs’a gidecek grup listesine dâhil edilmemizi (Uçak biletleri tarafımızdan temin edilecektir.) saygılarımızla rica ederiz.”²³⁸

Söz konusu öğrencilerin bu müracaatlarına yönelik olarak dilekçe üzerine düşülen notta “Şifahen kendilerine emniyet tedbiri alınacağı; ancak ne zaman gideceklerinin bildirilmesi anlatıldı.” yazmaktadır. Bu da her üç öğrencinin Kızılay vasıtasıyla Kıbrıs’a gittiklerini göstermektedir.

“Muhterem efendim,

Son günlerde normal posta ile Kıbrıs’a gönderdiğim telgraf ve mektuplarımın alınmadığını öğrendim. Mektubumun kurye ile Kıbrıs’a gönderilmesini saygıyla rica eder, hürmetlerimi sunarım. 15 Ocak 1967. Dr. Erol Küfi, Uludağ Sanatoryumu, Bursa”

“Kızılay Genel Merkezi Sayın Başkanlığına,

Ben Kıbrıslı bir mücahit karısıyım. 8 Şubat’tan beri iki çocuğumla beraber Adana’da bulunan bir akrabamın yanındayım. Bir aydan beridir ailemden hiçbir haber alamadım. Benim için zarfta bulunan mektubumu Kızılay vasıtasıyla aileme iletmek mümkün olursa minnettarınız olacağım. Hürmetlerimle. Necla O. Garip”

²³⁸ KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

“Kızılay Merkezi, Ankara

Kıbrıs’ta bulunan babam ve ağabeyime yazdığım ve ekli olarak takdim ettiğim mektuplarımın iletilmesi hususunda tavassutlarınızı arz eder, bilvesile saygılarımın kabulünü rica ederim. İhsan Şensoy”

“Kızılay Cemiyetine, Ankara

Kıbrıs adası Lefkoşa şehrinde münteşir Bozkurt isimli günlük gazetenin İstanbul muhabiriyim. Basın kartımın numarası 44/64’dür. Gazetemle vaziyet dolayısıyla teması kaybettim. Sıhhat haberlerini sorucu mektubumu bu zarfta Kızılay’a gönderiyorum. Vasitanızla mektubumun iletilmesini saygılarımla rica ederim.

Bozkurt muhabiri Muhsin Şeref Kök”²³⁹

“Sayın Kızılay,

Kıbrıs’taki karışıklıktan ailelerimizle mektuplaşamıyoruz. Kızılay vasıtasıyla göndereceğim şu mektubu mühürlayıp Kıbrıs’a göndermenizi rica ederim. Teşekkür ederim. Hayriye İbrahim”

“Kızılay Genel Merkezi, Ankara

İlişikteki mektubumun lütfen yavru vatana iletilmesini saygılarımla rica ederim. Faruk Veysi Dorman”

“Kızılay Genel Merkezi, Ankara

İstanbul, 30 Ocak 1964

Kıbrıs’ta Larnaka kazasına bağlı Pile köyünde oturan ağabeyim Tahsin Ali ve oğlu Enver Tahsin ve çocukları vardır. Bu son olaylar muvacehesinde durumlarından haber almak üzere yazdığım mektuplara cevap alamadım. Bu itibarla ilişik mektubumun ya ellerine ulaştırılmasını veya hayatlarından haber alınması hususunda gereğinin yapılmasını ve neticenin bendenize bildirilmesini tavassutunuza rica ederim. Salahi Demirbelik, Kızıltoprak, Ömerefendi Sok. Saadet Apt.2 Kadıköy/İstanbul”

“Efendim

Uzun zamandır mektuplaşamadığım Kıbrıs’taki aileme ilişik olarak gönderdiğim mektubu iletmenizi rica eder, hürmet ve teşekkürlerimi sunarım. Aycan Erozan, Kıbrıs Büyükelçiliği, Dokki/Kahire-Mısır”

²³⁹ KGMA. Muhsin Şeref Kök tarafından 29 Şubat 1964 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 9084 sayılı yazı.

“Sayın Beyefendi,

Çok affedersiniz sizi rahatsız edeceğim fakat çok büyük bir ricam vardı. Evvela ben size bir şey söylemek istiyorum. Ben Alman bir bayanım ve Türkçe çok az biliyorum ve çok yanlış yazıyorum fakat siz beni anlıyorsunuz inşallah. Türkiye çok seviyorum çünkü iki sene İstanbul’dan (Hilton Oteli) çalıştım. Şimdi burada (Şili) çalışıyorum. Kıbrıs için çok korkuyorum çünkü birkaç arkadaşlar var fakat hiç haber alamadım şimdilik kadar. O niçin bir ricam var. İmkân var mı acaba? Siz biliyor musunuz Mesut Nazım ve aile ne yapıyor (Lefkoşa’da)? Anyorum sizde çok iş var fakat çok rica ederim bu arkadaşlar için. Lütfen haber almak istiyorum. Muhakkak bu arkadaşlar ve Kıbrıs için para vermek istiyorum. Yalnız tam sizin adres daha bilmiyorum. Acaba sizden ile bu mektup Mesut Bey için yazabilir miyim? Bu mektup içinde 1 Dolar bulursunuz, rica ederim sizin cevap için. Affedersiniz beyefendi ve çok çok teşekkür ederim. Rosemary König”²⁴⁰

Bu mektupla ilgili olarak yazılan ilk cevabi yazıda “Memleketimiz hakkında iyi hislerle dolu olan mektubunuz bizi çok memnun etmiştir. Kıbrıs için biz de üzölmekteyiz. İnşallah yakın zamanda iyi bir sonuç elde ederiz. Kendilerinden haber alamadığınız Mesut Nazım ve ailesi hakkında talep ettiğiniz malumat için Dışışleri Bakanlığı nezdinde gerekli teşebbüste bulunulmuştur. Gelecek cevap aynen size bildirilecektir. Masraf karşılığı gönderdiğiniz 1 dolar alınmıştır. Teşekkür ederiz. Kıbrıs için yardımlarınızı Türkiye Kızılay Cemiyeti Genel Merkezi adresine gönderebilirsiniz. Teşekkürlerimizin kabulünü rica ederiz.” denilir. Söz konusu bu mektupla ilgili olarak Kızılay Genel Müdürlüğünden gönderilen 23 Haziran 1964 tarihli ikinci cevabi yazıda ise “...Kendilerinden haber alamadığınız Mesut Nazım ve ailesi hakkında malumat Hariciye Bakanlığından istenmiştir. 20 Nisan 1964 tarihli 12319 sayılı olan bu yazımıza gelen 19 Haziran 1964 tarihli 4-7400396.2307 sayılı yazıda Mesut Nazım ve ailesi efradının sıhate olduklarının öğrenildiğı bildirilmektedir...” denilir.

²⁴⁰ KGMA. Kızılay Derneğı Genel Başkanlığına Rosemary König isimli bir Alman tarafından 10 Nisan 1964 tarihinde Şili’den yazılan 15245 sayılı yazı.

“Sayın Kızılay Müdürlüğüne,

Sizin vasıtanızla Kıbrıs’ta bulunan kızım Gülsüm M. Turgut’a şu zarf içinde bulunan mektubun gitmesini rica ederim. Çünkü kendilerinden hiçbir haber alamadığımız için merak içindeyiz.

Gönderen babası Hasan M. Ofli, 31 Hamilton Park, No.5, London-England”

“Kızılay Genel Müdürlüğüne

Her şeyden evvel ben de birçok Kıbrıslı arkadaşlarım gibi Kızılay’ın bize göstermekte olduğu çok yakın ilgiye teşekkür ederim. Sayenizde geç de olsa ailelerimizden mektupları bizlere iletiyorsunuz. Sizden bu yazımda bir ricam olacaktır. Lefkoşa’da Abdi Çavuş Sokağı No. 22’de ikamet etmekte olan ailemin bir ferdi-Feride Ahmet- şeker hastası bulunduğundan kendisine birkaç kutu tablet hap göndermek istiyorum. Yüksek şekeri düşürücü bu tabletleri hangi vasıta ile göndermem hususunda beni aydınlatmanızı bekleyeceğim. Veya sizin oradan kendilerine yukarıdaki adrese temin etmenizi çok rica ediyorum. En erken bir zamanda müspet bir cevabınızı sabırsızlıkla bekliyorum. Bu mektubum acele ve kütüphanede yazıldığı için kusura bakmamanızı da rica ederim. Biz Kıbrıslıların koruyucu meleği Kızılay’a en candan hürmetlerimle.

Seçkin Derviş, Yeşil Türbe Sokağı, 44, Fatih/İstanbul”

“Kızılay Cemiyeti Reisi, Ankara

Efendim ben halen Londra’da bulunan bir Türk’üm. Ailem Kıbrıs’tadır. Yılbaşından sonra Poli’de çıkan huzursuzluklar zamanında babam Şerif M. Mehmet’in Rumlar tarafından esir edildiğini ve sonra serbest bırakıldığını öğrendim ama babamdan bugüne kadar hiçbir mektup alamadım. Babam 90 yaşlarında, yaşlı, kulağı duymaz, gözleri az gören bir kimsedir. Bu çarpışmalar çıkmadan evvel annem Ortaköy (Lefkoşa)’e gitmişti ve bir daha dönmeye muvaffak olamadı. Buradan Kızılhaç vasıtasıyla babamla temasa geçmeyi ve onun da Ortaköy’e nakli için yaptığım çalışmalara rağmen henüz bir netice alınamadı. Şimdimize rica ediyorum.

Poli’de bulunan babam Şerif M. Mehmet hakkında herhangi bir malumat elde etmeye muvaffak olursanız ve bilhassa onu Poli’den Ortaköy Lefkoşa’da kalmakta olan annemin yanına nakline çalışabilirsiniz çok memnun olurum. Babamın durumu hakkında kati en ufak bir haber benim onu Londra’ya getirtebilmeme, kati ve esaslı bir plan yapabilmeme yardım edecektir. Ortaköy (Lefkoşa’nın Türk bölgesi)’de kalan annemin ve hemşiresinin adresi şudur; Ayşe Şerif, Dikomo Yolu, Lefkoşa/Kıbrıs. Lütfen bana en erken bir zamanda onun hakkında malumat verebilmek için Kıbrıs’ta bulunan Kızılay temsilcilerine direktif vermenizi rica ederim. Poli’ye Kızılay’ın konvoy ve temsilcilerinin gittiğini işittim. Onlarla babam hakkında bir haber alabileceğimi ümit ediyorum. Saygılarımla, Mehmet Şerif.”

“Kızılay Genel Müdürlüğü, Ankara,

Efendim, Kıbrıs’taki kötü ahval dolayısıyla ailemizle haberleşmek mümkün olmadığından yardımınıza sığınırız. Mektubumun üzerindeki adrese iletilmesini yüksek makamınızdan rica ederim. Saygılarımla. Gülşen Pamir.”²⁴¹

“Kızılay Başkanlığına, Ankara

İlişik olarak sunulan mektubun aşağıda adresi yazılı akrabama iletilmesi hususunda yardımlarınızı yüksek makamınızdan arz ederim. Derin saygılarımla. Uğur Kocakurt, Seka İşletmesi İzmit. Yakınının adresi: Faik Sami Genç, Larnaka Gümrük memurlarından, Larnaka”

Bu şekilde Kızılay’a müracaat eden ve yakınlarıyla ilgili haberleşme sıkıntısı yaşayan Şekip Kantarcı’ya verilen cevapta ise “14 Mayıs 1964 tarihli mektubunuzda aydınlanmasını istediğiniz Kıbrıs’a gönderilen mektupların dağıtımı meselesi aşağıda izah edildiği şekilde hallolunmaktadır. Türkiye’den mektuplar kurye ile Lefkoşa’da görevli bulunan Kızılay ilk yardım ekip şefliğine gönderilmektedir. İlk yardım ekibi gerek Türk Cemaati vasıtasıyla ve gerekse açık bulunan yollardan gıda sevkiyatı yapıldığında mektupları adreslerine ulaştırmaktadır. Umumiyetle ilgililer kendileri ekipten talep ederek adlarına gelen mektupları da teslim almaktadır. Bilgilerinizi rica eder, bu yolda göndereceğiniz mektupların derneğimiz kanalıyla adresine ulaştırılacağından emin olmanızı rica ederim.”²⁴² denilir. Kızılay’a haberleşme anlamında gelen müracaatlardan birisi de Niğde’nin Bor ilçesi çıkışlıdır,²⁴³

“Kıbrıs’la mektuplaşma imkânı sağladığınız için size ne kadar teşekkür etsek azdır. Şimdi size yine bir mektup gönderiyorum. Bu mektubumu Kıbrıs’a acele olarak yollarsanız çok memnun olurum. Bu vesile ile de şu arzumun cevabını lütfen bana yazılı olarak bildiriniz. Teyzem Kaymaklı’da bulunmakta ve kendisi çok hastadır. Bunu bugünkü mektubundan öğrendim.

²⁴¹ Söz konusu mektubun üzerine “Mektup Tuncay Hanım’a verildi.14 Şubat 1964” notu düşülmüştür.

²⁴² KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Babür Ardahan tarafından Şekip Kantarcı’ya gönderilen 18 Mayıs 1964 tarih ve 14802 sayılı yazı.

²⁴³ Saim ve Suna Aybar tarafından Kızılay Genel Başkanlığına Bor’dan gönderilen 20 Ağustos 1964 tarih ve 29.061 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Kızılhaç’larla Yazışma Dosyası.

Kendisinin tedavisi Kıbrıs'ta yapılamadığından tedavisini burada yaptırmak istiyoruz. Sizin Kızılay'ın değiştirme vapuru ile yurda getirilebilir mi? Pasaportu vardır. Veya hangi yolu takip edelim? Her türlü iâşe ve bakımını üzerimize alıyoruz. Bizi bu hususta aydınlatırsanız derecesiz memnun oluruz.”

Yurtiçinde yaşayan vatandaşların Kıbrıs'ta bulunan yakınlarıyla haberleşme konusunda müracaat ettikleri yerler arasında sadece Kızılay'ın Ankara'da bulunan merkezi değil, bütün şubeleri de bulunmaktadır ve örneğin Antalya'da yaşayan Latife Kantur da Kızılay Antalya şubesinden yardım talep eder.²⁴⁴ Aynı şekilde Kızılay'a gönderilen bir başka mektup ise Kızılay Kocaeli Şubesi vasıtasıyla yerine ulaştırılır.²⁴⁵ Aynı şekilde yerine ulaştırılan bir başka mektup ise Erzincan Askeri Lisesi'nden O. Samancıoğlu tarafından gönderilen mektup olur.²⁴⁶ Bu arada Kızılay vasıtasıyla haberleşme konusunda sorulan yazılı bir soruyla ilgili olarak Kızılay tarafından “Derneğimiz vasıtasıyla gönderilen bütün mektuplar Mersin'den Kıbrıs'a gıda götüren ekiplerimiz vasıtasıyla sevk edilmekte ve Lefkoşa'da Türk Cemaat Mümессillerine teslim edilmekte ve onlar tarafından dağıtım yapılmaktadır. Ancak son bir ay içinde Mersin'den 28 Şubat 1964 tarihinde bir vapur sevk edilebilmiş ve bir ay zarfında Kıbrıs'a götürülmek üzere sevk edilen mektubu bu vapurdaki ekip götürmüştür. 4 Mart 1964 tarihinde gelen mektubunuz da Kıbrıs'a hangi tarihte gemi gönderilebilirse o tarihte sevk edilebilecektir...”²⁴⁷ denilir.

Haberleşme konusunda Kızılay'dan yardım isteyenlerden birisi de New York'ta yaşayan Ahmet Akyamaç'tır ve 20 Mart 1964 tarihinde Kızılay'a gönderdiği bir yazıyla Lefkoşa'nın Nuri Efendi Sokağı 13 numaralı adresinde yaşamakta olan babası Yakup Hasan'a ulaşmaya çalışır.²⁴⁸ Bu şekilde müracaatta

²⁴⁴ KGMA. Kızılay Antalya Şubesi Başkanı Dr. Refet Tuğay tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 7 Mart 1964 tarih ve 18 (10740) sayılı yazı.

²⁴⁵ KGMA. Kızılay Kocaeli Şubesi Başkanı Hüseyin Ege imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 17 Ocak 1964 tarih ve 21 (2973) sayılı yazı.

²⁴⁶ KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Osman Samancıoğlu'na gönderilen 21 Ocak 1964 tarih ve 1848 sayılı cevabi yazı.

²⁴⁷ KGMA. Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Gülsevdî Sunat/Tarsus adresine gönderilen 9 Mart 1964 tarih ve 7595 sayılı yazı.

²⁴⁸ KGMA. Ahmet Akyamaç tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 20 Mart 1964 tarih ve 12295 sayılı yazı.

bulunanlardan birisi de Kıbrıs'ta bulunan yakınlarına eğitim amaçlı ders kitapları göndermek isteyen bir başka Türk vatandaşıdır.²⁴⁹ Avukat Nermin Kayabaşı da Kızılay'a yaptığı müracaatta "Kıbrıs'tan aldığımız bir haberde Hüseyin'in sağ ve salim, iyi vaziyette olduğu öğrenilmiştir. Bu sebeple duyacağımız sevince imkân sağladığı için son derece memnuniyet duyduğumuzu bilgilerinize rica ederim."²⁵⁰ der. Aynı şekilde Hüseyin Küçük de yazdığı mektupta "Kıbrıs'tan bütün küçüklerin iyi olduğu hakkında aldığımız bilgiyi sunarız. Bu suretle duyacağınız sevince imkân sağlandığı için memnuniyet duyduğumuza bilgilerinizi rica ederiz."²⁵¹ haberine teşekkürlerini iletir. Kızılay vasıtasıyla yakınlarına ulaşmaya çalışan insanlar yurtiçi ve yurtdışından hep doğrudan Kızılay'a müracaat ederler. Bunlardan birisi de İngiltere'den müracaatta bulunan ve Mesut Nazım ve ailesi hakkında bilgi almaya çalışan Rosemary König isimli Amerikan vatandaşıdır. Söz konusu kişi yaptığı müracaatında yapılacak haberleşme sırasında doğabilecek masrafları karşılamak üzere 1 Dolar da para göndermiştir.²⁵² Bu noktada özellikle belirtilmelidir ki Kızılay Kıbrıs'a yönelik son derece geniş kapsamlı ve son derece güç yardım faaliyeti çerçevesinde o kadar hassas davranmaktadır ki vatandaşların yardım amaçlı gönderdikleri tek bir kuruşun bile hesabını verebilecek altyapıyı her türlü dedikodudan ve kafalarda soru işaretleri oluşturmadan hazırlamıştır ve bu 1 dolarlık hesabı da bir üst yazıyla bankaya göndermekte tereddüt yaşamaz. Kızılay aynı günlerde Kıbrıs'ta Baf kasabasının Fasula (Phasoula) köyünden Elmaz Atılğan tarafından Ankara Dışkapı, Yıldırım Talebe Yurdu'nda kalmakta olan Hilmi Elmaz Atılğan'ın, aynı köyden Mehmet Türker'in de İstanbul Süleymaniye'de bulunan Samsun Talebe Yurdu'nda kalmakta olan İsmail Mehmet Türker'in sağlık haberleri

²⁴⁹ KGMA. K-4840. 1966-1967/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

²⁵⁰ Nermin Kayabaşı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 20 Ocak 1964 tarih ve 1.403 sayılı müracaat. KGMA. K-4649. 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

²⁵¹ 18 Ocak 1964 tarihinde İstanbul Ziraat Fakültesi Talebe Yurdu'nda kalan Hüseyin Küçük'e Kızılay Genel Başkanlığı tarafından gönderilen 1.396 sayılı yazı. KGMA. K-4649. 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

²⁵² Kızılay Derneği Genel Başkanlığı adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla Merkez Bankası Ankara Şubesi Müdürlüğüne gönderilen 20 Nisan 1964 tarih ve 12.300 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Kızılhaç'larla Yazışma Dosyası.

konusunda adadaki İngiliz Kızılhaç yetkililerine yapılan müracaata da cevap vermekte gecikmez ve bu insanlara da yardımcı olur.²⁵³

Kızılay tarafından çok geniş kapsamlı yardım faaliyetlerine paralel olarak posta haberleşmesi konusunda girişilen ve neredeyse dünyada bir eşi daha olmayan uygulamanın istenmeyen sebeplerle sekteye uğrayabileceği endişesiyle Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan istihbarat çalışması sonrasında “Kıbrıs’ta akrabaları bulunanların mektuplarının Ankara Kızılay Merkezi tarafından gönderildiği ve bu mektupların müracaatta bulunan kapıcı tarafından alındığı, bunların açıkta raf altında durmakta olduğu, kapıcı veya ilgili personelin bir zaman için de olsa yerinden ayrılması halinde kapı ağzındaki bir mahalde bulunan mektupların muhaberatı takip eden ajanlar tarafından alınabileceğine dair bir haber alınmıştır. Emniyetle mahalline gönderileceği muhakkak olan bu sistemin bazı kötü niyetlilerce suiistimal edileceği de muhtemeldir...”²⁵⁴ denilir.

**“Kızılay Genel Merkezine,
Efendim, tarafınızdan Kıbrıs’a mektuplar muntazaman ulaştırılmaktadır. Bu bakımdan memnuniyetimiz sonsuzdur. Burada bir hususu bana yazmanızı rica edeceğim. Acaba aynı yolla Kıbrıs’a kitap gönderme imkânı var mıdır? Çünkü Lefkoşa’da lise mezunlarının (devam) etmesi için açılan üniversiteye hazırlık kurslarında talebelerin en büyük zorluğu kitap sıkıntısıdır. Kardeşim de bu talebeler arasındadır. Kendisinin ihtiyacı olan ders kitaplarını az az da olsa tarafımızdan Kıbrıs’a gönderebilir miyim? Buna imkân olmadığını bildirmek zahmetine katlanırsanız çok memnun olacağım. Bu vesileyle saygılarımı sunar, hürmetlerimin kabulünü rica ederim. 25 Ocak 1967”²⁵⁵**

“Kızılay Genel Müdürlüğüne, 10 Nisan 1967

Bayram arifesinde Kıbrıs’ta Lefkoşa Alpaslan Sok.28’de Süreyya Saraç Salih ve Şaziye Mehmet Ali adresine göndermiş olduğum mektuplar içinde kızımın iki adet fotoğrafı bulunan mektuplar oradan aldığım mektuptan

²⁵³ İngiltere Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına yapılan 10 Nisan 1964 tarihli ve 15.057 ve 15.058 sayılı müracaat. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Kızılhaç’larla Yazışma Dosyası.

²⁵⁴ Genelkurmay Başkanlığı tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen Ocak 1967 tarih ve İSTH:3.382-3-67 Em./56/2 (3.382) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

²⁵⁵ KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

bugüne kadar ellerine vasil olmadığı öğrenilmiştir. Sayın makamınızca durumun tetkikiyle neticenin tarafıma bildirilmesine emir ve müsaadelerinizi arz ve istida ederim. En derin saygılarımla. Kıbrıs mültecilerinden Menemen Ziraat Bankası tütün eksperı Zeki Baker.”

“Kızılay Derneği Genel Başkanlığına, 5 Temmuz 1967

Bir süre önce görevli bulunduğu Kıbrıs’ta şehit edilen bir Türk subayının annesiyim. Oğlumun şahadeti münasebetiyle Türk Cemaat Meclisi Başkan Vekili Sayın Dr. Şemsi Kazım’ın yazmak nezaketinde bulunduğu mektuba cevap teşkil eden ekli kapalı zarflı ve arkası mühürlü mektubumun kurye vasıtasıyla Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkan Vekili Dr. Şemsi Kazım’a ulaştırılmasına delalet buyrulmasını saygılarımla arz ederim.

**Kıbrıs şehidi Ütgm. Hasan Basri Atar’ın annesi Miyase Atar.
Aydoğdu Mahallesi, Bahçe Sok.23/A, Kat 2 Tekirdağ”**

Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne,

27 Eylül 1967 gün ve 24.003 sayılı mektubunuza cevaben,

Kıbrıs’ta bulunan akrabalarımıza derneğiniz kanalıyla göndermek üzere Ağustos ayı içerisinde kitap göndermiştim. Mektubunuzda Kıbrıs’la haberleşmenin normal posta ile mümkün olduğundan bahisle kitabın iadesini belirtiyorsunuz. Kıbrıs’la haberleşmenin normal posta ile olduğu gerek derneğinizce gerekse radyo veya ajanslarla belirtilmiş midir? Kitabın gönderilmesi Ağustos ayı içerisinde talep edilmiştir. Aradan bu kadar zaman geçmiştir.

Geçen bu zaman içerisinde derneğinizce şahsıma normal posta ile gönderilebileceği ihtar edilebilirdi. Gönderilmesi istenen bu kitabın gayesi esasen moralman bozuk olan Kıbrıs’taki vatandaş ve akrabalarımıza bir nebze olsun hizmetle morallerini düzeltmektir. Sosyal yardımı ana hedef edinen derneğinizin ‘İtham edici yazınızdan dolayı üzüntülerimizi bildiririz.’ Cümlesi baba tarafından aslen Kıbrıslı olan beni fazlası ile müteessir etmiştir. Bir sosyal yardım müessesesinin tek ferde bu şekilde cevap vermemesi icap ederdi. Rahatsız ettiğim için özür diler, saygılarımla sunarım.

Ayten Gelir, Gelibolu, 4 Ekim 1967”

Özellikle 1963 sonrasında Türkiye ile Kıbrıs arasında Türk Hava Yolları tarafından düzensiz de olsa uçak seferleri yapılmaya başlanır ve adada çatışmalarda yaralanan Kıbrıslı Türkler acilen Türkiye’ye getirilir. Düzensiz olarak ve Rum baskıları arasında yapılmaya çalışılan bu seferlerde Kıbrıs Türklerinin giyecek, yiyecek ve ilaç ihtiyaçları da karşılanmaya çalışılır. Bu dönemde Kıbrıs Türklerinin özellikle ada dışına göndermeye çalıştıkları mektuplarıyla ilgili olarak yeni

alternatifler üzerinde durulur. Bunun sonucu olarak Türkiye Kızılay Cemiyeti tarafından koşulsuz destek gelir. Kıbrıslı Türklere ilaç, gıda, yiyecek, çadır, battaniye ve doktor yardımında bulunan Kızılay Cemiyeti adadaki, askeri personel ve sivil halkın Türkiye'deki yakınlarına, Türkiye'dekilerin de adaya göndermek istedikleri mektupları alıcılara ulaştırmaya çalışır. Bu faaliyetler farklılıklar göstermekle beraber şu şekilde uygulanır;²⁵⁶

1- Pulsuz olarak Lefkoşa'daki Kızılay Cemiyeti'ne teslim edilen mektuplar Kızılay görevlileri tarafından kayıt altına alınıp torbalara konduktan sonra adaya yardım malzemeleri getiren Türk uçakları vasıtasıyla Ankara'ya gönderilmektedir. Ankara/Yenişehir Postanesinde sadece Kıbrıs'tan gelen bu mektuplar için hizmete sokulan bölümde bu mektupların zarflarına o günkü posta ücreti karşılığı olan 50 veya 60 kuruşluk pullar yapıştırılmaktadır. Daha sonra zarfların üzerine kırmızı mürekkep ile "Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi" kaşe damgası vurulmakta ve bu mektuplar sanki yurtiçinden gönderilmiş gibi Ankara/Yenişehir damgası ile damgalanarak alıcısına ulaştırılmaktadır.

2- Aynı şekilde Türkiye'ye getirilen mektupların üzerine "Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi" kaşesi vurulmaktadır.

3- Türkiye'den Kıbrıs'a gönderilen mektuplara ise adresle beraber "Kızılay Genel Merkezi Kıbrıs Postaları Eli İle" yazılmakta, Kızılay Genel Merkezi'nde toplanan bu mektupların üzerine kırmızı mürekkep ile "Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi" kaşesi vurulmakta ve Kıbrıs'a getirilen bu mektuplar yine Kızılay aracılığıyla alıcılara ulaştırılmaktadır.

4- Pulsuz olarak Türkiye'de Kızılay Genel Merkezi'ne ulaştırılan mektuplar üzerine bazen pul yapıştırılmamakta, sadece "Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi" kaşesi vurularak alıcılara ulaştırılmaktadır.

²⁵⁶ Bu araştırma çerçevesinde burada sözü edilen bütün materyal Ulvi Keser Özel Arşivi'ndedir. UKÖA.

5- Pulsuz olarak Kızılay Genel Merkezi'nde toplanan mektuplara pul yapıştırılmamakta ancak "Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi" kaşesi vurulmaktadır.

6- Aynı şekilde Kızılay Genel Merkezi'ne teslim edilen mektuplar Kızılay ile ilgili herhangi bir damga vurulmadan alıcısına ulaştırılmaktadır.

Bütün bu mektupların Kıbrıs'ta toplanma noktası Kızılay merkezi, Türkiye'de ise Kızılay vasıtasıyla Ankara/Yenişehir postanesidir. Rumların baskı, ambargo ve kısıtlamalarına bağlı olarak Kıbrıs Türklerinin posta haberleşmesi için bulmaya çalıştıkları alternatif yollar arasında zaman içinde çok daha farklı yollar da bulunacaktır. Bu farklı usuller hakkında bu araştırmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıca bilgi verilecektir. Kızılay kanalıyla sağlanan haberleşme faaliyetlerinin 1964-1965 dönemiyle sınırlı olduğu yönünde bazı iddialar söz konusu olsa da Kızılay 1967 yılı sonuna kadar bu faaliyetlerine aksatmadan devam etmiştir. Öte yandan Türkiye'den Erenköy bölgesinde Rum ve Yunan kuşatması altında bulunan Kıbrıslı Türklere gönderilecek olan mektuplarla ilgili olarak "Posta Kutusu 82, Bakanlıklar/Ankara adresi kullanılmaktadır. Bu posta kodu ve alıcısı yazılan mektuplar önce Kızılay'a, daha sonra da Kıbrıs'taki alıcısına ulaştırılmaktadır. Kızılay'ın Kıbrıs Türklerine yönelik olarak uygulamaya soktuğu ve dünya haberleşme tarihinde bir ikincisi bulunmayan posta hizmetlerinin dışında İskenderun vasıtasıyla gönderilen asker mektupları da söz konusudur. 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından garantör devlet sıfatıyla Türkiye'nin Londra ve Zürih antlaşmalarına paralel olarak adaya gönderdiği 650 kişilik Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı Komutanlığına bağlı askeri personelin mektupları da 21 Aralık 1963 sonrasında İskenderun'da bulunan 39. Tümen Komutanlığı vasıtasıyla yapılmaktadır. Özellikle 6 aylık devreler halinde yapılan değiştirme faaliyetleri sırasında Mağusa-İskenderun arasında çalışan gemilerle İskenderun'a getirilen asker mektupları burada üzerlerine Kıbrıs Türk Alayı kaşesi vurulduktan sonra İskenderun postanesinden devlet tarafından postaya verilmekte ve alıcısına ulaştırılmaktadır. 1963 sonrasında ise bu asker

mektuplarının üzerine günün rayiç bedeline uygun olarak yapıştırılan posta pulu ücreti “Rumların müdahalesi üzerine 39. Tümen Komutanlığı vasıtasıyla Türkiye’ye aktarılan Kıbrıs Alayımız mensuplarına ait 552 mektubun Türkiye’deki adreslerine ulaştırılması için yapıştırılan posta pulu tutarı 224.60 liradır...”²⁵⁷ örneğinde olduğu üzere Kızılay’dan talep edilir.

Kıbrıs’ta Kızılay merkezine teslim edilen ve Kızılay yardım uçakları veya gemilerle Türkiye’ye getirilen bu mektupların dışında gerek Türkiye’de gerekse farklı ülkelerde yaşayan Kıbrıs Türkleri ve adada yakınları bulunanlar doğrudan Kızılay’a müracaat etmek suretiyle mektuplarının yakınlarına ulaştırılmasını talep etmişlerdir. Bu konuyla ilgili ilginç ve hassas bir müdahale ise Ocak 1967 tarihinde Genelkurmay İstihbarat Başkan Vekili Tuğgeneral Abdurrahman Ergeç’in Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderdiği “Kıbrıs’ta akrabaları bulunanların mektuplarının Ankara Kızılay Merkezi tarafından gönderildiği ve bu mektupların müracaatta bulunan kapıcı tarafından alındığı, bunların açıkta raf altında durmakta olduğu, kapıcı veya ilgili personelin bir zaman için de olsa yerinden ayrılması halinde kapı ağzındaki bir mahalde bulunan mektupların muhaberatı takip eden ajanlar tarafından alınabileceğine dair haber alınmıştır. Emniyetle mahalline gönderileceği muhakkak olan bu sistemin bazı kötü niyetlilerce suiistimal edileceği de muhtemeldir.” denilen yazısıyla gelir. Bu arada daha önce Mersin’den Kıbrıs’a yiyecek ve yardım malzemesi götüren gemilerle yollanmakta olan posta maddeleri ise bu postaların Lefkoşa’nın Türk kesimindeki posta merkezine teslim edilemeyerek geri getirilmesi nedeniyle alınan bir kararla yardım gemileriyle değil Kızılay gemileriyle gönderilmeye başlanır. Öte yandan Kıbrıs’a gönderilen mektupları muhafaza eden posta çantaları Mersin’den yiyecek ve yardım malzemesi taşıyan Kızılay gemileriyle yollanmakta olmasına rağmen daha sonra bu posta gönderilerinin Lefkoşa’nın Türk kesimindeki posta merkezine teslim edilmeyerek geri getirildiği ve son olarak da Kızılay Genel Merkezi tarafından bu

²⁵⁷ Kızılay İskenderun şubesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne 7 Mart 1964 tarihinde gönderilen 232 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

hususta verilmiş talimat bulunmadığı gerekçe gösterilerek Kızılay tarafından Kıbrıs'a götürülecek mektupların Mersin Kızılay şubesi tarafından da kabul edilmediği ortaya çıkar. Bu noktada devreye Dışişleri KİPİG ve Ulaştırma Bakanlığı girer ve alınan müsaadenin ardından 12 Mart 1964 tarihinden beri bekletilmekte olan ve sayıları 140 civarında olan posta çantalarının Kızılay vapurlarıyla Kıbrıs'a götürülmesi tekrar yoluna girer.²⁵⁸ Kıbrıslı Türkler Kızılay uygulamasının dışında ayrıca Kıbrıs'taki Barış Gücü'ne bağlı askerler vasıtasıyla da posta ulaşımını sağlamaya çalışırlar. Ayrıca Kızılhaç, Episkopi ve Akrotiri İngiliz askeri üsleri ve diplomatik kuryeler de posta haberleşmesi için istifade edilen yollar arasındadır.

Ulaştırma Bakanlığı ise Birleşmiş Milletler aracılığıyla Lefkoşa ve Lefke'deki Kıbrıs Türklerinin posta hizmetlerinden faydalanmaları yolunda bir anlaşmaya varıldığını, Rum kesiminde bulunan Posta Genel Müdürlüğü'nden Türklere ait mektupları her gün almak ve dağıtmak ve aynı şekilde sevk edilecek mektupları Rum posta idaresine teslim etmek üzere Lefkoşa için 2 ve Lefke için de 1 posta görevlisi tayin edildiğini, pul, para ve resmi evrak gibi eşyaların karşılıklı devir tesliminden sonra 20 Ekim 1966 tarihinden itibaren adada normal posta faaliyetlerinin başlayacağı yönünde bir karar alır ve bunu Kızılay Genel Müdürlüğü'ne bildirir. Bu kararın ardından Kıbrıs Türklerine mektuplarını ulaştırmak üzere hazırlanmış olan Kızılay'a ait toplam 180 civarındaki posta torbası da Bakanlık tarafından teslim alınır. Bu dönemde Kızılay Genel Merkezi tarafından Ankara'daki merkezde toplanan ve Kızılay yardım gemileri ve özel kuryelerle adaya gönderilen bütün mektupların üzerine 130 kuruş değerinde posta pulu yapıştırılır. 21 Aralık 1963 sonrasında Kızılay aracılığıyla adaya götürülen ve alıcılara teslim edilen mektuplar tamamı Lefkoşa adresli olmak üzere Şerafettin Hakkatapan, Kadri Çiğdem, Dr. Ekrem Tosunoğlu, Hasan Ferit Özel, Aycihan Almışoğlu, Ali Ertan Asım, Necati Akatay, Sevil H. Nur, Lütfiye Raci, Hasan

²⁵⁸ PTT İşletme Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 27 Eylül 1965 tarih ve 12981 (32958) sayılı yazı. KGMA. K-4643,1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

Oktay, Fahriye Tahsin, Pembe Soğancılar, K. Soğancılar, Mustafa Derviş, Yüksek Mühendis Oğuz Başak, Melih Abidinoğlu, Emirali Başar, Mustafa Kazım, Sevim Gündüz, Dr. Ayten Erginel, Farul Selcan, Hüseyin Yaşar Salih, Abdullah Günder, Sevil H. Erer, Baykan Pamir, Hüseyin Hasan Kutrafalı, İbrahim Hasan Asav, M. Muhittin, Hilmi Özer, Mustafa Ali, Osman Güvenir, Şifa Şevket, Hıfziye Münür, Tahsin Sıya, Ayşe Süleyman, Yusuf Gülcü, Fatma Mustafa, Fahriye Tahsin, Salih Mahmut, Faruk Şahinbaş, Ahmet Hassan, Sinan Mehmet Sinan, Mehmet Erşadi, Rina Behiç, Nevber Nazım, Mustafa Kazım Tekin, Nadide Akdeniz, Hasan Ferit Özel, Rauf Mehmet, S. Şevket Hasan, İsmet M. Salih, Mustafa İbrahim, Hasan Oktay, Seder Özer, Hakkı Fikri, Akile Sait, Cemaliye Ahmet İleri, Mustafa Ertugay, Oğuz Ramadan, Sema Zihni, M. Salih Taşpınar, İsmet İsmail, Kemal Enöz, Cevdet Mimata, Hüseyin İrfan, A. Necati, Hatice Musa, Ali Cambaz, M. Kemal Besim, ayrıca Mağusa'da alıcılara teslim edilen Sözen Ahmet, Behzat Doğan, Ahmet Hüseyin, Nevin Mehmet Emin, Hasan Ahmet G. Salih, Sonay Ali, Yusuf Kaçmaz, Ahmet Oğuz adına gönderiler, Lefke'de Mehmet Okyay, Larnaka'da Şevket Mustafa Garip, Baf Esentepe'de Tünay Kani ve Ali Arif, Baf'ta Enver Niyazi Sarıkamış, Girne'de Fatma M. Lefkeli, Limasol'da Sevim Turanoğlu, Larnaka'da Ali Cafer, Baf'ta Ramadan Hüseyin, İbrahim Mustafa, Lefke'de Salih M. Abbas ve Limasol'da İbrahim Sıtkı, S. H. Güven ve Nejat Ragıp adına teslim edilen posta gönderileridir. Kıbrıs'tan yukarıda ayrıntılı olarak aktarıldığı üzere Kızılay vasıtasıyla Türkiye'ye getirilen ve Ankara Yenişehir Postanesi'nde bu gönderilerle ilgili olarak ayrılmış bulunan bölümden Türkiye'nin değişik noktalarındaki adreslere gönderilen mektuplara da Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından 50 kuruş değerinde normal yurtiçi posta pulu yapıştırılır. Bu şekilde Türkiye'ye gönderilen ve alıcılara ulaştırılan mektuplarla ilgili olarak isimleri ve yaşadıkları yerler tespit edilebilenler ise Ergün Aziz, Şerife Sayarer, Halil Onur, Zihni Tunçoğlu, Celal Pasin, Talat Ökten, Emine Keler, Salahi Ertuğrul, Yıldırım Ergiden, Rıfat Ahmet, Etimesgut Havaalanı BEA Acentesi, Ülkü Besim, Doğan Poyraz, Namık Kemal Yeşiladalı, Ayşe Cahit, Perihan Berkan, Ayşe Sabri,

Alparslan Aygün, Ayhan Güner, Yakup Boyacı, Abdurrahman Sağdıç, Aydan Ersoy, Müjgan Refet, Ayhan Erkara, Ali Elverdi, Hikmet  bal,  erife Saynur, Ahmet G lesen, Münire Yıldı, Ayten  aroğlu, Yıldız Musa, Ali  etiner, Kazım  ktem, Hediye Seçilmiş, Yaşar  zkan, Ra it Kanter,    Bankası Cebesi  ubesi Müdürlüğü, Yaşar Asar, Ali  elik, Kazım Bulut, A.Rıza Yolcu, Yusuf Yeşilova, Ayhan Güner, Mürüvvet Duyan, Hayri Yener, Altan H. Giray, Mehmet Nihat, Mustafa  lgin, Nermin Pamir, Fahri Yavuz, Nihat Berkan, Feridun Kılıç, Galip G nde , Tevhide Yenerel, Emine Duygulu, Güngör Cevizoğlu, Kazım Yurtsever, Mesedet  nal, Epiney Celal, Beria A. Vedat, Muazzez Giray,   kran Ba tuğ,  zen Nalbantoğlu, Fatma G m  ,  zer H rmeni , Necdet  g t,  evki Karataş, Remziye Balcı, Bahriye  aldırak, Güzin Kebeli, Fikri  i manlar, R  t  Yanar,  rfan  ahinba , Necla Güven, Güzin Kebeli, Danyal Bedia, R  t  Yanar, G lg n  m r,  erife Sayaser, Hüseyin  ntepe, Cemaliye  ensoy, Emine Mersin, Zühal Açıcı, Arif Hocalar, Serpil  ktem, Fazlı Yaman, DSÖ Genel Müdürlüğü, Rahime Sonat, Davut  elik, Halit Hasan (Ankara), Gülten Gezer (Polatlı-Ankara), Ahmet Akyol (Hadımköy- stanbul), Hüsamettin Medin,  enay Canatan, Ömer Uğur, Hilmi Güvenç, Halit Raif Dimililer, Sami Ta arkan, Sevgi Bilgili, Turgut  ent rk, Tuncer  brahim, Cemal Ercihan, Yusuf G r, Harun Raif Demirliler, Tülay Hüseyin, Ali Vehbi Baykan, Kemal Bolayır, Doğan Yıldı, Cafer Saz, Muzaffer Boylu,  nsal Ersoy, Nurten Aktar, H sn ye Güler, Makbule  zg ler, Süleyman Aya , Recai Dıblan, Sıdka Mustafa, Saadet Sanlıkol, Müveddet Köprülü, Türkan Senici, Seyfi Ba t rk, Serdar Kaya, Ziya Temel, Havva  zt rk, Mustafa Acar, Ali Zehir, Atıla  zt rk,  smet Konur, Nemide Sabahlı, Hikmet Altun, H. Okran Yücetürk, Raife Tuncelli, Mehmet Levenoğlu, M zekka Topçu, Rezzan Hevecan, Salih  zel, Hamdi Selba ı, Ahmet Kılınç, Bilg l Doğut rk, Sabiha Kılıç,  smet Yeşilyurt, Selma Hüseyin, Raife Fehmi Tunçelli, Hatice Akçal, Belkıs Sakaroğlu, Sefa K stem, Makbule  zg ler, Mustafa Akova, Nezihe  zer, Suzan Acuner, Hikmet Altun, Hediye Karan, Cavidan  zcan, Nafiz  zcan, Talia  nel, Perver G ng l, Reşat Altın r, Reşat Deniz, Halil Demir, Ayla Tokat oğlu, Afife  eng n, Ahmet

Hızlan, Rıza Karagöz, Atilla Özengün, Cahit Tokatçıoğlu, Canev Ali Cambaz, Şerife Tanyol, Şemsi Yastıman, Hediye Dağcı, Türkan Sepici, Agâh Orcay, Yüksel Ersoy, Muzaffer Boylu, Mahiser Tokatçıoğlu, Bedriye Argunlu, Rukiye İlater, Ural Hasan Rat, Emin Doğanay, Sıdika Ardağ, Macit Ardağ, Kemal Özbyık, Naci Olum, Selime Uluğ, Havva Öztürk, Betül Yert, Selma Üster, Halil Ergin, Hüseyin Alkış, Veysel Öztürk, Süleyman Yacan, Türkan Sepici, Halil Ünel, Seçkin Rukiye İlater, Derviş, Neriman Kayabaş, Mehmet Boylu, Turgut Karademir, Havva Kar (İstanbul), Tanır Över (Eskişehir), Süleyman Erdem (Erzin_Hatay), Cennet Akşehir (Akşehir-Konya), Kemal Turan (Adapazarı), Selahattin Tarhan (Aydın), Süleyman Çelik, Raşit Koç (Çal-Denizli), Hatice Gümüşoğlu (Ereğli-Konya), İş Bankası Müdürlüğü (İskenderun-Antakya), Kemal Sungurtekin (Vezirköprü-Samsun), Servet Turan, Fikret Bamkan (Edirne), Mine Kaya, Nimet Bank (Samsun), Ahmet Duman, Cemal Selbaşı, Rahmi Odabaşı (Gönen-Balıkesir), Hasan Kundakçı (Hayrabolu-Tekirdağ), Sevilay Kadriye Mutay, Latif Apaydın (Eskişehir), Necdet Kuzucu (Kağızman-Kars), Mehmet Yılmanhmet (Dinar-Afyon), Mustafa Hanbeli (Adana), İrfan Yılmaz (Tekirdağ), Salih Harman (Akhisar-Manisa), Ahmet Boğuşlu (Akçaabat-Trabzon), Mustafa Cevizoğlu (Tirebolu-Giresun), Niyazi Cengiz (Kepsut-Balıkesir), Rıza Sayın (Sivas), Özcan Yüksel (Edirne), Hüseyin Soyalan (Kars), Hüsnü Türk (İzmir), Sabiha Kırantaş (Artova-Tokat), Emin Özel (Diyarbakır), Uğur Tekin (Manavgat—Antalya), Nazmiye Koç (Uygur köyü-Manisa), Münevver Ancedular (İzmit), Abdülkadir Aydemir (Çekeş-Çankırı), Necla Tunca (Milas-Muğla), Nurhan Görgenç (Ereğli-Konya), Ali Yücener (Alaca-Çorum), Fahrettin Durmazoğlu (Tekirdağ), Şenel Ongun (Burdur), Mustafa Makas (Konya), Kemal Kazancıoğlu (Akçaabat-Trabzon), Yusuf Esendal (Kayseri), Sami Ertan (Mersin), Zeki Kerimoğlu (Aslanova-Kütahya), Hidayet Dünder (Kızılcahamam-Ankara), Cihat Turan (Kavak-Samsun), Hüsnü Güler (Yenice-Çanakkale), Sava Çelikbilek (Gölcük-İzmit), Behiye Uysal (Yenişehir-Bursa), Hanife Söyler (Kayseri), Ali Kalaycı (Akçaabat-Trabzon), Serpil Güngören (Balıkesir), Nermin Güngören (Ayvalık-Balıkesir), Hayrettin Yavuz (Akçaabat-

Trabzon), Ali Arslan (Çal-Denizli), Münevver Avcıdırlar (İzmit), Perihan İlunser (Niğde), Naciye Ömür (Antalya), Mehmet Yeles (Erzurum), Ahmet Güvenoğlu (Muğla), Serpil Bağırsakçı (Aydın), Halil Özdemir (Muğla), Nurten Öktem (Manisa), Zamir Yurtbaşı (Güvercinlik-Ankara), Mehmet Demirkol (Sarıkamış-Kars), Ahmet Kapıcıoğlu (Antakya-Hatay), Birsen Kapıcıoğlu (Çorlu-Tekirdağ), Dursun Dağaşan (Trabzon), Asuman Günaydın (Dinar-Afyon), Ahmet Akın (Samsun), Hızber Akdeniz (Eskişehir), Nevzat Seven (Adana), Emin Aşit (Şanlı Urfa), Ayşe Koyuncu (Alaca-Çorum), Ali Sezgin (Siirt), Hacı Yusuf Ünlü (Cihanbeyli-Konya), Sabri Günaydın (Aydın), İzzet Bayındır (İzmit), Kazım Bakkallar, Salih İnandırıcı, H. Seyit Körükçü, (Kilis-Gazi Antep), Zehra Aksan, Muhtar Alemdarlar (Gemlik-Bursa), Rahmi Ergüler (Sarıkamış-Kars), Mustafa Bıyık (Mersin), Arap Ceran (Avada-Mardin), Halil Şahin (Yeşilhisar-Kayseri), Bayram Özkırtok (Manisa), Asuman Günaydın (Dinar-Afyon), Oral Ertan (Edremit-Balıkesir), Bekir Baytok (Saimbeyli-Adana), Hasan Alıcı (Şanlı Urfa), İlter Yüce (Isparta), Salih Uz (Buldan-Denizli), Ahmet Çelik (Akdağmadeni-Yozgat), Celal Zehir (Güneyce-Rize), Mehmet Ali Ceylan (İzmit), Zeliha Ceylan (Sivrihisar-Eskişehir), İlhan Yıldırım (Sivas), Yaşar İbrahim Kocaalioglu (Eskişehir), Süleyman Karadut (Arslanlıkişla-Konya), H. Mustafa Yüzer (Adilcevaz-Bitlis), İbrahim şahin (Düzce-Bolu), Fethiye Dilek (Kozan-Adana), Hüseyin Polat, İdris Bilir (Elbistan-Kahraman Maraş), Nadire Sır (Hatay), Musa Ünal (Kadınhanı (Konya), Muhittin Bakkallar (Kilis-Gazi Antep), Hüseyin Özdemir (Salihli-Manisa), Remzi Yatgan (Demirtepe/Gelibolu-Çanakkale), Bayram Özkırtak (Manisa), İsmail Gündoğdu (Edirne), Mustafa Lepici (Manisa), Ali Keser (Edirne), Oktay Zerem (Isparta), Yücel Holuş (Erzincan), Kamil Sözen (Salihli-Manisa), Oskay Sözen (Banaz-Uşak), kemal Öktem (Akhisar-Manisa), Feruze Özal, Ceylan Öcal (Adana), Birsen Gündeş (Lüleburgaz-Kırklareli), Yaşar Sezgin (Adana), Fettah Böke (Mersin), Hilmi Onur (Burdur), Mustafa Ertekin, Mehmet Böke (Şanlı Urfa), Mustafa Gümüş (Sivas), Hatice Gümüşoğlu (Ereğli-Konya), Muharrem Fakılı (Ezine-Çanakkale), Fehmi Recepil (Mersin), Sabri

Keser (Anamur-Mersin), Cemil Karaisaoğlu (Fethiye-Muğla), Behiç Tahir Hürmeniç (Fethiye-Muğla), Kenan Karayığit (Fethiye-Muğla), Şükran Tuncel (Bursa), Suzan İyigün (Ordu), Fatma Doğanay (Sivas), Mehmet Korkmaz (Balıkesir), Mehmet Mercan (Sivrihisar-Eskişehir), Halil Beşparmaksız (Eğirdir-Isparta), Nimet Bank (Samsun), Hüseyin Karaali (Malatya), Hüseyin Gür (Ovacık-Elazığ), Mustafa Cevizoğlu (Tirebolu-Giresun), Ömer Ömür (Mardin), Rıza Sayın (Sivas), İmran İnce (Samsun), Aytaç Sayın (Sivas), Suni Kaplan (Adana), Süleyman Çelik (Çal-Denizli), Selahattin Koçyıldırım, H. Lütfi Koçyıldırım Safiye Polat (Kepsut-Balıkesir), Çelik Erülkü, Rahmi Ergüler (Sarıkamış-Kars), İ. Hakkı Ünlü (Isparta), (Yozgat), Abdullah Yılmaz (Adapazarı), Kamil Bayrakçı (Erzurum), Hamza Çolak (Elbistan-Kahraman Maraş), Şaban Günaydın, Asuman Günaydın (Dinar-Afyon), Hasan Tekin (Rize), Naime Dinler (Kayseri), Naime Şirin, Emine Duygulu (Çankırı), Fedai Poyrazoğlu (Eskişehir), Hüseyin Cahit Çetiner (Sinop), Fahrettin Şenova (Göynücek-Amasya), Erol Ertan (Mersin), Metin Ertan (Adana), Mustafa Senici (Manisa), İbrahim Kocaalioğlu, Ahmet Sönmez (Eskişehir), Yüksel Pasin (Bandırma-Balıkesir), Ömer Ömür (Kızıltepe-Mardin), Ecir Bayram (Beyşehir-Konya), Hüseyin Başlı (Halitpaşa-Manisa), Mehmet Çalınma (Çorlu-Tekirdağ), Mükerrrem Ongun (Burdur), Hacı Yusuf Üval (Cihanbeyli-Konya), Bayram Özkırlak (Manisa), Hacı Yusuf Erdem (Urfa), Levent Ongun (Burdur), Reha Ökten (Konya), Talat Turan (Keçiburnu), Safiye Polat (Balıkesir Kepsut), Hasan Şişmanlar (Ardeşen- Rize), Yusuf Yavazer (Tunceli), Hüseyin Çevik ve Ali Güner (Silifke-Mersin), Suna Uzmaner (Adana), Halide Gören (Edirne), Raşit Uslu (Niksar Tokat), Hacı Veli Soyalan, Hasan Soyalan (Iğdır-Kars), Fahriye Şişmanlar (Isparta), Mehmet Çoknafı (Antalya), Fitnat Saltuğ, Nefise Ersever, Nurten Dikerler, Gülgizan Dursun, Gülten H. Şentürk, Erdoğan Şentürk, Hasan Koparal, Feridun Tekeş (İzmir), İbrahim Öncü (Beşikdüzü-Trabzon), Ziya Aktar (Seferihisar-İzmir), Abdullah Uslu (Cumaovası-İzmir), Ülker Torosdağı, Lynda Blake, Nesrin Yirmibeşoğlu, Mustafa Arslan, Hüsnü Türk, Melahat Doğutürk, Ömer Küçükdoğan, Güner İlkay, Vahide Göğüş, Yüksel Sözen, Emine Ergün,

Hüseyin Demirmen, Metin Almışoğlu, Nevzat Selçuk, Ali Rıza Sanul, Sevim Pamir, Beria Z. Öney, Necdet İskirden, Afet Pasin, Sevim Abidinoğlu (İzmir), Hüseyin Karaali (Malatya), Hasan Alıcı (Şanlı Urfa), Mehmet Kocabaş (Manisa), Nuran Türker, Zeyyat Eştürk, Dr. Cevat Erman (Tepecik-İzmir), Cevat Yılman, Ali Galip Tanık (Kahramanlar-İzmir), Hayriye Özer (Adapazarı), Nezahat Iırz (Hendek-Bolu), Gülsevdı Sonat (Tarsus-Mersin), Yücel Holaş (Erzincan), Turhan Çzçelik (Demirtepe-Gelibolu), Hüseyin Gür, Hasan Soylu, Hüseyin Derman (Ovacık-Elazığ), Canan Bigat (Alpullu-Kırklareli), Mehmet Takaoğlu (Trabzon), Ali Arslan (Çal-Denizli), Erden Derdiyok (Manisa), Rahmi Odabaşı (Gönen-Balıkesir), Reşat Saykük (Sarıkamış-Kars), Mehmet Bayram (Beyşehir-Konya), Ziya Karadağ (Kömürlük-Erzurum), Mustafa Demir (Altıntaş-Kütahya), Süleyman oğlu Mehmet (Trabzon), Osman Kılınç (Eğirdir-Isparta), Ergün Erik (Tekirdağ), Hüseyin Duyur (Burdur), Nuran Ertan (Eskişehir), Ali Sezgin (Siirt), Emin Aşıit (Urfa), Hüseyin Çınar (Mersin), Hüsnü Şentürk, Şükrü Ay (Tavşanlı-Kütahya)'dan oluşmaktadır. Ayrıca Kızılay vasıtasıyla yurtdışında alıcılara ulaştırılan bazı mektuplar da söz konusudur ve onlar da Ahmet Ali Depran, Nezire Mehmet, Ayşe Ahmet, Ahmet Hüseyin, Bahire Arif, Seylan İbrahim ve Fahriye Ahmet (Londra-İngiltere), Ahmet Raci, Zehra M. Dormen (Amerika Birleşik Devletleri) adına gönderilen mektuplardır. Kayıtlara göre Kızılay Genel Merkezi vasıtasıyla ve Ankara-Yenişehir Posta Şubesi aracılığıyla alıcılara ulaştırılan mektuplar yukarıda isimleri verilen kişilerin mektuplarıdır ve bazı alıcılara zaman içerisinde birden çok mektup gönderilmiştir.

Öte yandan Kızılay tarafından uygulanan ve bugün Kızılay Postası olarak adlandırılan bu posta haberleşmesi konusunda Dışışleri Bakanlığı da devreye girer ve 1966 Kasım ayı itibarıyla Kızılay yardım gemileriyle Kıbrıs'a gönderilmek üzere Mersin'de bekleyen yaklaşık 300 kadar posta çantasından ancak belli bir miktarının Kızılay gemisine alınabileceği ve adaya götürülebileceği yönünde

mahalli posta yetkilileri tarafından bir uyarıda bulunulduğu belirtilir.²⁵⁹ 1960'lı yıllardan başlayan ve bugün itibarıyla hala devam eden Kıbrıs Türklerine yönelik tecrit ve izolasyon siyasetinin bir parçası olan ve temel insan haklarından birini oluşturan haberleşme hürriyeti konusunda adada gerek Rumların gerekse dönemin İngiliz idaresinin çıkardığı zorluklar, bürokratik engellemeler böylece akrabalar ve tanıdıklar arasındaki basit haberleşmeleri bile sekteye uğratmayı amaçlar. Yapılan engelleme ve söz konusu bu mektupların Kızılay aracılığıyla gönderilmemesi yönündeki girişimlere mazeret olarak ortaya sürülen düşünce ise Kıbrıs'ta Birleşmiş Milletler Barış Gücü vasıtasıyla Lefkoşa ve Lefke bölgelerinde yaşayan Kıbrıs Türklerinin genel posta hizmetlerinden istifade edebilmeleri konusunda bir anlaşmaya varılmış olması gösterilir ve Dışişleri Bakanlığı tarafından “uzun süreden beri beklemekte olan mektupların muhataplarına ulaştırılması hususunda mevcut olan imkânsızlığın böylece bertaraf edilmiş bulunması muvacehesinde mektup çantalarının tamamının Kızılay yardım gemisi ile Kıbrıs'a gönderilmesi imkânlarının araştırılması”²⁶⁰ istenir. Konuyla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı tarafından Ulaştırma Bakanlığına gönderilen yazıda ise “Kıbrıs'ta ahiren BM aracılığıyla Lefkoşa ve Lefke'deki Türk cemaatinin posta hizmetlerinden yararlanmaları konusunda bir anlaşmaya varılmıştır. Buna göre her iki mahaldeki Türk kesimi sakinlerine ait mektupları Rum kesiminde bulunan Posta Genel Müdürlüğü'nden her gün alarak dağıtmak ve aynı şekilde sevk edilecek mektupları Rum posta idaresine tevdi eylemek üzere Lefkoşa için 2 ve Lefke için de 1 Türk posta acentesi tayin edilmiştir. Lefkoşa Türk kesimi için vazifelendirilen posta acenteleri mevcut pul, para, resmi evrak vesair eşyaların karşılıklı olarak devir ve tesliminden sonra 20 Ekim'den itibaren normal görevine başlamış bulunmaktadır. Lefke acentesi de yakında görevine başlayacaktır. Koli ve para havaleleri ile ilgili

²⁵⁹ Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Kıbrıs'a Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 14 Kasım 1966 tarih ve 740.019-6.079 (41.103/824) sayılı yazı. KGMA. 4646/9-4, Kıbrıs'a 18. Parti Yardım Dosyası.

²⁶⁰ Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Kıbrıs'a Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 14 Kasım 1966 tarih ve 740.019-6.079 (41.103/824) sayılı yazı. KGMA. 4646/9-4, Kıbrıs'a 18. Parti Yardım Dosyası.

posta ulaştırması konularında da keza BM'nin aracılığıyla Rum yönetimi ile bir anlaşmaya varılmaya çalışılmaktadır. Birinci maddede maruz anlaşma muvacehesinde Kıbrışlı Türkler için bakanlıklarınca kabul edilen ve sayılarının halen 180'e yükseldiği anlaşılan mektup çantalarının muhtevasının muhataplarına ulaştırılması konusunda uzun zamandan beri mevcut olan imkânsızlık böylece bertaraf edilmiş bulunmaktadır. Bu durumda mektup çantalarının 10 Kasım'da hareket edecek olan Kızılay yardım gemisi ile Kıbrıs'a ulaştırılmasını teminen Kızılay Derneği ile birlikte gereken tedbirlere tevessül edilmesinin uygun olacağı düşünölmektedir.”²⁶¹ denilir.

H- KIBRISTA YAşANILANLAR VE TEPKİLER

Kıbrıs'ta yaşananlarla ilgili olarak tepki gösterenler sadece Türkiye ve Kıbrışlı Türkler değildir. Türkiye'de bu konuya en büyük tepki ise Kore gazilerinden gelmiş ve gaziler kendilerine BM tarafından verilen madalyalarını iade etmişlerdir (Keser,2006;296) Ayrıca 1930lu yıllarda Yunanistan'la yapılan anlaşmalar gereği Türkiye'de yaşamakta olan Yunan asıllılar da ölkeden sınır dışı edilmişlerdir. Dünyanın değişik ölkelerinden pek çok kişi de Kıbrıs konusundaki görüş ve tepkilerini mektup, telgraf ve gazete haberleriyle iletirler. Aynı şekilde İngiltere'den 6 Mayıs 1964 tarihinde bir mektup gönderen Zacharias Peters isimli bir İngiliz de herhangi bir siyasî parti veya düşöncenin peşinden gitmediğini, Kıbrıs meselesinin çözülebilmesi ve verimli sonuç alınabilmesi için İnönü ve çalışma arkadaşlarının yardım ve desteğine ihtiyaç duyulduğunu belirtir. Bu arada Kanlı Noel'le ilgili olarak “Kıbrıs'ta Ölüm Kalım Savaşı” adlı bir film de gösterime girer. Amerikan, Alman, Avusturya televizyonlarıyla Genelkurmay Başkanlığı ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından Kıbrıs'ta çekilen filmlerden istifade edilerek Hürriyet gazetesi tarafından hazırlanan film Kıbrıs meselesini ortaya koyan ilk film özelliğini de taşımaktadır. Söz konusu film ilk etapta Ankara, Sivas, Antakya,

²⁶¹ Dışışleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Ulaştırma Bakanlığına gönderilen “Çok Acele” ibareli yazı. KGMA. 4646/9-4, Kıbrıs'a 18. Parti Yardım Dosyası.

Erzurum, Adana, Mersin, İstanbul, Adapazarı, Çanakkale, Zonguldak, Siirt, Mardin, Bingöl, Elazığ, Urfa başta olmak üzere Mudanya, Gemlik, Yalova, Gebze, Sapanca, Silivri, Akyazı, Karasu gibi ilçelerle beraber toplam 185 sinemada gösterime girer.²⁶²

Kıbrıs'ta yaşananlarla ilgili olarak tepki gösterenler sadece Türkiye ve Kıbrıslı Türkler değildir. Dünyanın değişik ülkelerinden pek çok kişi de Kıbrıs konusundaki görüş ve tepkilerini mektup, telgraf ve gazete haberleriyle iletirler. Aynı şekilde İngiltere'den 6 Mayıs 1964 tarihinde bir mektup gönderen Zacharias Peters isimli bir İngiliz de herhangi bir siyasî parti veya düşüncenin peşinden gitmediğini, Kıbrıs meselesinin çözülebilmesi ve verimli sonuç alınabilmesi için İnönü ve çalışma arkadaşlarının yardım ve desteğine ihtiyaç duyulduğunu belirtir. Ancak Zacharias Peters mektubunda Garantörlük Anlaşması'nı yok sayarak veya görmezden gelerek İnönü'nün Kıbrıs Türk toplumuna tavsiyelerde bulunmasını ve orada bir koloni veya Türkiye bağlantılı bir devlet bulunmadığını, dolayısıyla Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale etmesinin mümkün olmadığını telkin etmesini de ister. Bu arada "Kıbrıs'ta Ölüm Kalım Savaşı" adlı bir film gösterime girer. Bu film 21 Aralık 1963 tarihinde başlayan ve hala devam etmekte olan çarpışmaları ve Rum saldırılarını anlatmaktadır. Film Amerikan, Alman, Avusturya televizyonlarıyla Genelkurmay Başkanlığı ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından Kıbrıs'ta çekilen filmlerden istifade edilerek Hürriyet gazetesi tarafından hazırlanan film Kıbrıs meselesini ortaya koyan ilk film özelliğini de taşımaktadır. Söz konusu film ilk etapta 185 sinemada birden gösterime girer.²⁶³

Kıbrıs'ta olayların patlak vermesi ve özellikle Batı kamuoyu ile Birleşmiş Milletlerin bu olaylar karşısında adeta seyirci kalması üzerine durumu protesto eden ve tepki gösterenler arasına belki de en anlamlı mesajla katılanlar Kore'de BM adına mücadele eden Kore gazileri olur. Kore gazileri görev sonrasında kendilerine verilen madalyaları birer birer iade etmeye başlarlar. Madalyalarını ilk iade edenler

²⁶² Hürriyet, 30 Temmuz 1964.

²⁶³ A.g.g., 30 Temmuz 1964.

arasında Kore savaş madalyasıyla ABD liyakat madalyasını geri gönderen Onbaşı Hasan Yağcılar da bulunmaktadır. Hasan Yağcılar madalyasını UNFICYP (Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barış Gücü) Komutanı General U-Thant’a postalarken yaptığı açıklamada ‘Kıbrıslı Rumların Türklere karşı giriştikleri hunharca katliama seyirci kalan Birleşmiş Milletlerin madalyasını taşımaya artık lüzum kalmadığını’ belirtir.²⁶⁴ Kore’de avuş olarak görev yapan Konyalı Osman Küçükmollla da kazandığı hizmet madalyasını General U-Thant’a geri gönderir. Yurdun değişik yerlerinde yaşayan Kore gazileri başarı ve hizmetlerinden dolayı kendilerine verilen madalyaları iade etmeye devam ederler. Sivas’ta Ali Karakaş, Cemal Balcı, Eskişehir’de Hikmet Dökümcü, Orhangazi’de İsmail Türkmen de madalyalarını iade edenler arasındadır.²⁶⁵ Nisan 1964 sonu itibarıyla madalyasını iade edenlerin sayısı 385 olarak açıklanır.²⁶⁶ Madalyasını iade edenler arasında Kunuri Savaşı’na katılan ve burada bir kolunu kaybeden er Muharrem avka da bulunmaktadır. BM Genel Sekreteri U-Thant’a bir mektupla madalyasını iade eden avka mektubunda “Kunuri’de komünistlere karşı savaştım. Yara aldım. şimdi de Kıbrıs’ta çarpışıp ölürüm. Ama bu sefer BM adına değil, Türkiye adına Kıbrıs’a giderim. Madalyanızı iade ediyorum.” der.²⁶⁷ Ayrıca Kore’de Üsteğmen olarak görev yapan ve burada yaralandıktan sonra Yüzbaşı rütbesiyle ordudan ayrılan Muş milletvekili Sami Öztürk, Kunuri’de 14 yerinden yaralanan ve bir makineli tüfikle yüzlerce düşmanı bir köprü başında saatlerce oyaladığı için 7 madalya ile ödüllendirilen Sarıkamışlı Hacı Altınler de madalyalarını iade edenler arasındadır. Kore sonrasında TBMM’de çalışmaya başlayan Hacı Altınler’e madalya verenler arasında Amerikan, Fransız ve Kore hükümetleri de bulunmaktadır. Kunuri’de 7 yerinden yaralanan ve 5 madalya ile ödüllendirilen Satılmış Kara, 33 yerinden yaralanan ve sol bacağını Kunuri’de kaybeden İsmail Aykurt²⁶⁸ ve Türk Tugayı’nda avuş olarak görev

²⁶⁴ Milliyet, 30 Nisan 1964.

²⁶⁵ Milliyet, 4 Mayıs 1964.

²⁶⁶ Milliyet, 1 Mayıs 1964.

²⁶⁷ Milliyet, 7 Mayıs 1964.

²⁶⁸ Milliyet, 16 Mayıs 1964.

yapan 2 madalya sahibi Turan Çokmez ve Şaban Sarpkaya da madalyalarını iade ederler.²⁶⁹ Ayrıca Kore’de çarpışmalar sırasında 11 yara alan ve sol elinin parmaklarını kaybeden Ahmet Çoruk da madalyasının BM Genel Sekreteri U-Thant’a verilmesi için Sakarya Valiliğine teslim eder. Heybeliada’da mezecilik yapan 3.Kore Değiştirme Birliği askerlerinden Prodromos Mistiloğlu da madalyasını geri gönderenler arasındadır ve bu konuyla ilgili olarak “Kıbrıs’ta BM’nin tutumunu ve Rumların yaptığı katliamı bütün kalbimle protesto eder, bu maksatla bana bahsedilmiş olan madalyayı iade etmeyi bir vatan borcu sayarım. Bir azınlık mensubu olduğum için yapacağım bu hareketin yanlış tefsir edilebileceğinden endişe duyuyor, kararımı tatbikte tereddüt ediyordum. Diğer vatandaşlarımızın da benim gibi düşündüklerini görünce madalyamı derhal iade ettim.” açıklamasını yapar.²⁷⁰ Doğu Menzil Komutanı Tümgeneral Faruk Güventürk de madalyasını iade edenler arasındadır,²⁷¹

“Kıbrıs’ta BM askerlerinin tutumu karşısında madalyalarım bana ıstırap veriyor. Biz Kore’de BM safında hiç ayırt etmeksizin kendi vatanımızı savunur gibi düşmanla çarpıştık. Vegas muharebelerinde bir gecede 155 şehit, 450 yaralı verdik. Elko’da İstihkâm Yüzbaşı Şinasi ayağı parçalanmasına rağmen 6 arkadaşı ile o cepheyi 8 saat kahramanca savundu. Yerine gelen 150 kişilik bir başka milletin bölüğü 1.5 saat dayanamadı. General Mac Clark, ‘Türk askerinin savaşındaki cesaretini insan mantığıyla ölçmeye imkân yoktur.’ diye mesaj yayınladı. Fakat bugün Kıbrıs’ta Türk evlatlarını öldüren kara keşişin cinayetlerine seyirci kalan ve Rumların taarruzlarını zevkle gözetleyip bozguna uğrattıkları ve kaçtıkları anda araya giren BM askerlerinin tutumunu görünce bana verilen bu takdirname ve madalyaların yüreğimdeki yeri sadece ıstırap olmaktadır. Bu sebeple madalyamı iade etmeyi asil şehitlerimizin ruhlarını da sevindireceğine inandığım için vazife bildim.”

Bu arada Kore madalyalarını BM’e geri gönderen Kore gazilerine Milli Türk Talebe Birliği tarafından Milli Hizmet Madalyası verilmesi kararlaştırılır. MTTB tarafından hazırlanan madalyaların bir yüzünde MTTB’nin bozkurt sembolü ve

²⁶⁹ Milliyet, 1 Mayıs 1964.

²⁷⁰ Milliyet, 2 Mayıs 1964.

²⁷¹ Milliyet, 16 Mayıs 1964.

MTTB ifadesi, diğer yüzünde ise Kıbrıs haritası bulunmaktadır.²⁷² Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel de Kore madalyalarının BM’e iade edilmesi konusunda “Gazilerimizin madalya iade etmelerini memnurlukla karşıladık. Çok büyük bir hareket. MTTB tarafından gazilerimize madalya verileceğini duyunca çok memnun oldum.” açıklamasını yapar.²⁷³ MTTB yöneticileri de Kore madalyalarının yerine verilecek madalyalarla ilgili olarak bir kampanya başlatırlar. Tam da bu noktada Kıbrıs’ta ortaya çıkan Rum vahşetini protesto etmek üzere Kore’de kazandıkları madalyalarını iade etmeye başlayan Türk vatandaşlarına ve Kıbrıs davasına son derece anlamlı bir destek gelir. Kampanyayı ilk destekleyenler ise Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ve sanatçı Zeki Müren olur. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel kampanyaya Zeki Müren’in imzaladığı 5 plak olarak katılır. Kore gazilerine söz konusu altın madalyaların verilmesiyle ilgili tören de 24 Mayıs 1964 Pazartesi günü, saat 12.00’de Devlet Konser Salonu’nda gerçekleştirilir. Hazırlanan 1000 adet altın Milli Hizmet Madalyası Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, İçişleri Bakanı Orhan Öztrak, Devlet Bakanı İbrahim Saffet Omay’ın da katıldığı bir törenle sahiplerine verilir.²⁷⁴ MTTB’nin yaptığı törende, 10.000 liralık plak hâsılatını yapılan madalyalar için bağışlayan Zeki Müren de hazır bulunur.²⁷⁵ Törende bir konuşma yapan MTTB İkinci Başkanı Edip Geyik “Bugün Kıbrıs’ta asayiş ve ehemmiyetin sağlanması sorumluluğu General Gyani’ye verilmiştir. Bu zatın göbek adının ‘General’ olduğunu zannediyorum. Yoksa dünyanın hiçbir ordusunda bu kadar dirayetsiz bir onbaşı dahi olamaz.” der.²⁷⁶ Daha sonra da Kore madalyasını ilk iade eden ve bu tepkinin bütün Türkiye’ye yayılmasını sağlayan Kore gazisi Binali Özdemir bir teşekkür konuşması yapar. Yarbay Sertaç Savun da yaptığı konuşmada “Barış gücü kuvvetleri dibi delik bir tavaya benzemektedir. Ne koyarsanız dökülüyor.” der. Öte yandan aynı günlerde Beyrut’a gitmekte olan BM

²⁷² Milliyet, 4 Mayıs 1964.

²⁷³ Milliyet, 7 Mayıs 1964.

²⁷⁴ Milliyet, 25 Mayıs 1964.

²⁷⁵ Milliyet, 25 Mayıs 1964.

²⁷⁶ Milliyet, 25 Mayıs 1964.

Genel Sekreteri U-Thant'ı Yeşilköy Havaalanında karşılayanlar arasında Dışişleri Bakanı ve MTTB yöneticileri de bulunmaktadır. U-Thant, Kıbrıs'la ilgili bir soruya “Arabulucunun iki tarafı da tatmin edecek bir hal çaresi bulacağına inanıyorum. Bu hususta çok ümitliyim.” derken kendisine çuvaldar dolusu Kore madalyasının iade edildiği bildirilir ve sembolik olarak 1 Kore madalyası kendisine iade edilir.²⁷⁷ BM Genel Sekreteri daha sonra Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği mektupta özellikle ilgili ülkeler tarafından yapılan askerî hazırlıklar, hükümetlerin birbirlerine karşı tehdit edici açıklamaları ve kuvvet kaydırmaları ve Kıbrıs'ta yaşananlar konusunda kendisine alarm sinyalleri veren raporların gelmekte olduğunu belirtir.

1- Kıbrıs'ta Bulunan Yunan Askeri Personeli

21 Aralık 1963 günü patlak veren olayların ardından Yunanlar, Kıbrıs'ta yığınak yapmaya başlar. Yunanlar, Türklerin adaya küçük gruplar halinde subay ve asker çıkarmalarının Kıbrıs'taki Yunan askerî yığınının bir karşılığı olduğunu da belirtirler.²⁷⁸ Adaya Yunanlar tarafından çıkartılan asker sayısının 2000'i Yunanistan'da okuyan Kıbrıslı Rum olmak üzere 3000 civarında olduğu iddia edilir. UNFICYP (Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barış Gücü) Komutan Yardımcısı General Carver ise adaya Türk askerî personel geldiğinin tespit edilemediğini, adaya gelen birkaç yüz Türkün Türkiye'de askerî eğitim görmüş kimseler olduğunu açıklar.²⁷⁹ Kıbrıslı Rumlar da Yunanistan'da okuyan öğrencilerden 2900'ünün adaya geldikleri de ortaya çıkar. BM yetkililerine göre ise Türkiye'den her hafta 100 askerî şahıs gizlice ve muntazaman Mansura'da adaya çıkmaktadır. Yunanistan'dan ayrıca eğitim vermek üzere 400 Yunan subay da adaya gelir. Kıbrıslı Rumlar bu kişilerin Yunan ordusunda görevli Kıbrıslı Rum subaylar olduklarını ileri sürerler.²⁸⁰ Rumlar, bir başka 500 kişilik grubu ise eskiden Yunan ordusunda görev yapmış fakat halen istifa etmiş Kıbrıslı Rum askerî personeli olarak belirtirler. Erenköy bölgesinde görevli BM İsveç personelinin bölgede

²⁷⁷ Milliyet, 25 Temmuz 1964.

²⁷⁸ Hürriyet, 13 Mayıs 1964.

²⁷⁹ Cumhuriyet, 13 Temmuz 1964.

²⁸⁰ Hürriyet, 13 Mayıs 1964.

yabancı simalar görmesinden sonra bölgeye Türk çıkarmasından haberleri olduğu da ortaya çıkar.²⁸¹ BM yetkililerine göre Rumların elinde 25 adet 25'lik, 17 adet de 18'lik sahra topu bulunmaktadır. Ayrıca bu silahların Birleşik Arap Emirlikleri'nden geldiği de ileri sürülür.²⁸²

2- Türkiye'de Askeri Hazırlıklara Başlanması

Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale konusunda hazırlıklara giriştiği haberleri üzerine Yunan hükümeti de 1 Mayıs 1964 günü bir açıklamada bulunur;²⁸³

“Yunan hükümetinin ilgili istihbarat mahfillerine bu ana kadar gelen gizli haberlere göre, uzun zamandan beri Türkiye hükümetince tasarlanmakta olan Kıbrıs'a çıkarma ameliyesi için önümüzdeki Paskalya Yortusu günleri kararlaştırılmıştır. Güvenlik Konseyi kuvvetlerinin Kıbrıs'ta barışı iade için faaliyette bulunduğu bu sırada böyle bir teşebbüs her ne kadar ızanla kabili telif değilse de Yunan hükümeti her ihtimale karşı aşağıdaki hususları Yunan efkârı umumiyesine duyurmak ister;

Yunan silahlı kuvvetleri her türlü ihtimali karşılamak üzere hazır ve tedbirdir. Esasen hükümet programında da politikamız sarih olarak belirtilmiştir. Barış taraftarıyız. Fakat taarruz halinde müdafaada bulunacağız.”

Türkiye ile Yunanistan arasında ortaya çıkan gergin ortam sonrasında Atina Radyosu aynı konuyla ilgili olarak 2 Mayıs 1964 günü haber bültenlerinde yeni bir haber geçer;²⁸⁴

“Yunan hükümetinin dün gece geç vakit istihbar ettiğine göre Türkiye, Türk-Yunan münasebetlerinin ve bu münasebetlerde halen hüküm sürmekte olan gerginliğin görüşülmesi için NATO konseyini olağanüstü toplantıya davet etmiştir. Yunan hükümeti, Türkiye'nin bu müracaatını öğrenir öğrenmez derhal NATO nezdindeki daimi delege Ksanthopoulos Palamas'a gerekli talimatı göndermiştir.

Bu talimatta, Kıbrıs ihtilafının özünün NATO konseyinde müzakeresine Yunanistan'ın asla müsaade etmeyeceği, gerekirse veto hakkını kullanacağı belirtilmiştir. Çünkü bu mesele halen Birleşmiş Milletler teşkilatına mal edilmiş bulunmaktadır. Türk-Yunan münasebetlerinde hüküm sürmekte olan

²⁸¹ A.g.g., 13 Mayıs 1964.

²⁸² Hürriyet, 13 Mayıs 1964.

²⁸³ BCA.030.01.71.453.10.

²⁸⁴ BCA.030.01.71.453.10.

gerginlikle ilgili muhtemel ithamları ise Yunanistan rahatlıkla cevaplandırarak durumdadır. Zira bu gerginliği intaç eden teşebbüsler daima Türkiye’den gelmiştir. 1930 anlaşmasının feshi, Patrikhane hakkında alınan tedbirler, bazı yurtdışı etme kararları ve vize anlaşmasının yürürlükten tek taraflı olarak kaldırılması gibi.”

Aynı konuyla ilgili olarak Lahey’de yapılan toplantıları değerlendiren Yunanistan Dışişleri Bakanı Kostopulos, konuyla ilgili açıklamalarda bulunur ve her şeyin istedikleri gibi gittiğini belirtir;²⁸⁵

“Kıbrıs konusundaki Yunan görüşü hâkim olmaktadır. Daha ilk gününde NATO konseyinin Kıbrıs konusunda yetkili olmadığı, bu meseleye Birleşmiş Milletler teşkilatının el atmış bulunduğu fikri delegeler arasında hâkim bulunuyordu. Konseyde ayrıca iki hususun Türkiye Dışişleri Bakanı tarafından tasrihini sağladık. Türk Dışişleri Bakanı resmen tasrih etmiştir ki:

1-Patrikhane hiçbir tehlikeye maruz değildir.

2-Türkiye’nin 6 saatte Kıbrıs’ı işgal edeceği yolundaki resmi Türk beyanlarını ileri sürdüğümüzde Türk Dışişleri Bakanı şu cevabı vermek zorunda kaldı: ‘Kıbrıs Türklerine fevkalade bir tecavüz vuku bulmadıkça Türkiye, Kıbrıs’a çıkarma yapmayacaktır.’”

Yunan hükümet sözcüsü de basın mensuplarına yaptığı açıklamada milli meselelerinin 2 olduğunu, bunların birincisinin Kıbrıs Rumlarını esaretten kurtarmak, ikincisinin de İstanbul Rumlarını himaye etmek olduğunu belirtir.²⁸⁶

3- Atina Radyosu’nun Yayınları ve Yorumları

Olayların başladığı günden beri savaş çığırtkanlığı yapan ve tam bir propaganda makinesi olarak yayınlarına devam eden Atina Radyosu da 50’li yıllarda Kıbrıs adası Grivas komutasındaki EOKA tarafından tam bir kan gölüne çevrilirken uyguladığı yayın politikasına aynı şekilde devam eder ve yayınlarının hemen tamamını Kıbrıs konusuna ayırır. Atina Radyosu’nu bu yayınlarında Kıbrıs Radyosu da yalnız bırakmaz ve bir yandan Rum saldırılarını kamufle etmeye çalışırken, bir yandan da dünya kamuoyuna Rumların Türklerle barış içinde yaşamak istedikleri şeklinde yanıltıcı ve aldatıcı mesajlar vermeye devam ederler.

²⁸⁵ BCA.030.01.72.454.3.

²⁸⁶ BCA.030.01.72.454.3.

Radyonun haberine göre 10 Şubat 1964 günü Atina’da bulunan Amerikan Dışişleri Bakanı Yardımcısı Yunan Dışişleri Bakanı Palamas ile bir saat süren bir görüşme yapar. Bu görüşmeyi müteakip Amerikalı Bakan yardımcısı basın mensuplarına yaptığı açıklamada Yunan Bakan ile “Kıbrıs meselesini her zaviyeden incelediklerini ve çok faydalı fikirler teati ettiklerini” belirtir.²⁸⁷ Buna göre, Makarios muvafakat etmediği müddetçe Kıbrıs’a yardımcı askerî kuvvet gönderilmemesi konusunda Yunan ve Amerikan hükümetleri mutabakat halindedir. Bu arada Yunanistan Dışişleri Bakanı Palamas ayrıca Kıbrıs Büyükelçisi Kranidiotis’le de bir süre görüşür. Kranidiotis görüşme sonrasında “Kıbrıs meselesinin son gelişmelerini müzakere ettik.” açıklamasını yapar. Ayrıca günlerden beri Yunan gazeteleri ve radyoları kanalıyla yapılacağı duyurulan Kıbrıs mitingi de aynı gün akşam saat 20.00’den itibaren Atina Belediyesi önünde başlar. Burada Atinalılara bir konuşma yapan Belediye Başkanı Çukalas “ Hür milletlerden Kıbrıs halkına adalet tanınmalarını” ister. Belediye başkanından sonra da Yunan Akademisi’nin ve Atina Üniversitesi’nin birer temsilcisi söz alarak bütün Yunan milletinin Kıbrıs Rumlarının yanı başında olduğunu belirtirler.²⁸⁸ 11 Şubat 1964 günü sabah haber bülteninde ise Atina Radyosu, Kıbrıs’a askerî kuvvet gönderilmesi konusundaki “Anglo-Amerikan” teklifine Türk hükümetinin verdiği cevap ön plana çıkartılır.²⁸⁹ Buna göre Türk cevabı, başlıca 4 esasa dayanmaktadır,²⁹⁰

1-Makarios devlet reisi olarak tanınamaz.

2-Garanti ve İttifak anlaşmaları mutlaka yürürlükte kalmalıdır.

3-Kıbrıs’a Güvenlik Konseyi Başkanı emrinde bir askerî birlik gönderilebilir. (Yalnız bu konuda bazı ihtirazı kayıtlar ileri sürülmektedir.)

4- Kıbrıs’a gönderilecek yabancı askerî birliğin adanın toprak bütünlüğünü korumakla görevli olması demek, Makarios’un muhafazasıyla görevli olması demektir. Böyle bir şey kabul edilemez. Askerî kuvvet yalnız ve yalnız ada halkının mal ve can emniyetini korumakla muvazzaf olmalıdır.”

²⁸⁷ BCA.030.01.71.453.10.

²⁸⁸ BCA.030.01.71.453.10.

²⁸⁹ BCA.030.01.71.453.10.

²⁹⁰ A. g. a.

Atina Radyosu'na göre bu şartları taşıyan Türk cevabı gerek Yunan hükümeti ve gerekse Kıbrıslı Rumlar tarafından kabul edilemez durumdadır. Radyonun 13 Şubat 1964 tarihli akşam haberlerinde ise ilk haber ise Makarios'un Anglo-Amerikan teklifini reddetmesi bulunmaktadır.²⁹¹ Buna göre Makarios, Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Ball ile yaptığı görüşme sonrasında Kıbrıs'a barış gücü gönderilmesine ilişkin teklifi reddeder. Makarios bu konuyla ilgili olarak yaptığı açıklamada 'Teklifleri ileri sürmek görevini üzerine alanların gayretlerini takdir etmekteyim. Fakat takip edilmek istenen usul bakımından kendileriyle hemfikir değilim. Farklı görüşlerimiz var. Bu teklif kabul edilirse durum daha da karışacaktır. Vatanımızın her türlü tecavüzden korunması ve toprak bütünlüğümüzün muhafazası hususunda karar ittihazi için Güvenlik Konseyi'ne başvuracağız.' görüşlerine yer verir. Atina Radyosu aynı gün saat 22.00 haberlerinde ise Limasol çarpışmalarında ölen Türklerden 6 kişinin cesedinin Limasol Hükümet Hastanesi'ne kaldırıldığını, Rum polisi tarafından gözaltına alınan 25 kadar Türk kadın, erkek ve çocuğun evlerine gönderilmek üzere Kızılhaç'a teslim edildiklerini duyurur.²⁹² Radyo, 14 Şubat 1964 günü 13.00 haberlerinde ise Kıbrıs'a barış gücü gönderilmesi yönünde Lefkoşa'da yapılan görüşmelerde bir sonuç alınmadığını, Makarios'un ise Kıbrıs'a gönderilecek barış kuvvetinin İngiliz Milletler Topluluğu'ndan olması halinde bunu kabul edeceğini bildirir.²⁹³

a- Güvenlik Konseyi ve Kıbrıs Sorununun Aşılmaya Çalışılması

17 Şubat 1964 günü akşamı saat 22.00'de yapılan birkaç dakikalık oturumdan sonra Güvenlik Konseyi'nin 24 saatlik tehir kararı vermesi sonrasında bu süreyi değerlendirmek maksadıyla bütün heyetler ve özellikle de Genel Sekreter U-Thant

²⁹¹ A. g. a.

²⁹² A. g. a.

²⁹³ A.g.a.

hummalı bir çalışmanın içine girerler. U-Thant'ın genel bir hazırlık gibi görünen bu faaliyetleri esasında iki ana nokta etrafında toplanmaktadır,²⁹⁴

“1-Kıbrıs’a bir milletlerarası kuvvet göndererek bir an evvel asayişin temini suretiyle gerginliğin izalesi,

2-Tarafsız arabulucular delaletiyle Kıbrıs ihtilafına nihai hal çareleri araştırılması.”

18 Şubat 1964 günü saat 22.00’de başlayarak yaklaşık 02.30’a kadar devam eden Güvenlik Konseyi toplantısında İngiltere, Kıbrıs Rum tarafı, Türkiye ve Yunanistan delegeleri birer konuşma yaparak görüşlerini ifade ederler. Bu toplantıda ortaya çıkan İngiliz görüşüne göre Birleşmiş Milletlere karşı sorumlu bir kuvvetin Kıbrıs’a gönderilmesi, barış kuvveti adada kaldığı müddetçe Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’nin Garanti Anlaşması’nın kendilerine verdiği yetkileri kullanmaktan vazgeçmesi öngörülmektedir.²⁹⁵ Rumlar ise Kıbrıs’a gönderilecek askerî kuvvetin doğrudan doğruya Güvenlik Konseyi emrinde olması, bu kuvvetin sadece dâhili emniyet ve asayiş korumakla kalmayıp adanın toprak bütünlüğü ve istiklâlini de muhafaza etmesi, Garanti Anlaşması, İttifak Anlaşması, Londra ve Zürih Anlaşmalarının iptali yönündedir.²⁹⁶ Bu arada 18 Şubat 1964 günü Atina’da Amerika ve İngiltere büyükelçileriyle bir araya gelen Yunanistan Dışişleri Bakanı Palamas bu görüşmede İngiltere’nin Yunan hükümetinden habersiz olarak Güvenlik Konseyi’ne müracaatından dolayı hükümet olarak memnuniyetsizliklerini ifade eder.²⁹⁷ 8 Mart 1964 günü gazetecilere bir açıklama yapan Makarios ise İttifak Anlaşması’nın feshi üzerine Türkiye’nin Kıbrıs’taki 650 kişilik Türk birliğini geri çekmesi gerektiğini belirtir. Makarios ise Türkiye eğer Kıbrıs’ta bulunan 650 kişilik askerî gücünü geri çekmediği takdirde Kıbrıs’ta görev yapmakta olan Birleşmiş Milletler Barış Gücü’nden bunu sağlamasını isteyeceğini, bu teşebbüs de bir sonuç vermezse Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’ne başvuracağını belirtir;²⁹⁸

²⁹⁴ BCA.030.01.71.452.4.

²⁹⁵ BCA.030.01.71.452.4.

²⁹⁶ BCA.030.01.71.452.4.

²⁹⁷ BCA.030.01.71.453.10

²⁹⁸ BCA.030.01.133.865.4

“İttifak Anlaşması’nın feshine rağmen Türk askerlerinin Kıbrıs’ta kalması adanın toprak bütünlüğünü ihlal mahiyetindedir. Türkiye’nin İttifak Anlaşması’nın hala yürürlükte olduğu iddiaları ise hukuki mesnetten mahrumdur. Zira hiçbir devlet istemediği ve her nasılsa imzaladığı bir ittifaka bağlı kalmak hususunda zorlanamaz.”

13 Mart 1964 günü Türk hükümetinin verdiği notaya karşılık olarak Lefkoşa’daki Türkiye Büyükelçisi’ni kabul eden Dışişleri Bakanı vekili Adalet Bakanı Stella ise Türkiye’nin cevap değil eser beklediği kendisine hatırlatılınca Kıbrıs Rum kesiminin cevabını açıklar;²⁹⁹

“Kıbrıs hükümeti, Türkiye’nin notasını Kıbrıs’ın içişlerine müdahale saymaktadır. İleri sürülen iddialar gayrı kabulü mümkündür. Ayrıca bu notanın tevdi şekli de mevcut usullere uymamaktadır. Zira nota ne devlet başkanına, ne de dışişleri bakanına hitap etmektedir. Kıbrıs hükümeti, tebaası arasında tefrik yapmamaktadır. Tarafsız olarak mevcut nizamları tatbika çalışmaktadır. Kıbrıs’taki can kayıpları için üzüntüsünü ifade eder. Eğer Türk liderleri Türkiye’nin müdahalesini veya taksimi sağlamak için Türkleri teşvik etmeselerdi bu elim hadiseler olmazdı. Kıbrıs hükümeti adada seyrüsefer ve muhabere serbestisini sağlamak için her türlü gayreti sarf etmektedir. Tek taraflı müdahale tehdidi Güvenlik Konseyi kararı ve dünya barışı aleyhine bir tutum olur. Türk hükümeti bunu yapacağına Kıbrıs’taki Türk liderlerine zorbalık hareketlerinden vazgeçmeleri yolunda çağrıda bulunsa daha faydalı olur.”

Aynı gün bir başka açıklama ise Makarios’la bir görüşme yapan Yunanistan Başbakanı Papandreu’dan gelir;³⁰⁰

“Başpiskopos Makarios ile yaptığımız görüşmede tam bir fikir beraberliğine vardık. Prensibimiz sulhtur. Fakat taarruz halinde müdafaadır. Türk hükümetinin Kıbrıs hükümetine gönderdiği notada ileri sürdüğü iddialar hilafı hakikattir. Limasol’daki son hadiselerle Türkler sebebiyet vermişlerdir. Türk hükümeti istediği kararı vermekte serbesttir. Biz sulh için her şeyi yapacağız. Tarafımızdan hiçbir tecavüz hareketi vaki olmayacaktır. Fakat tecavüz halinde müdafaada bulunacağız.”

Öte yandan Kıbrıs Rum çevrelerinde Başpiskopos Makarios’a bir mesaj gönderen Sovyet Başbakanı Krusçef’in Kıbrıs’a bir Türk müdahalesi halinde

²⁹⁹ BCA.030.01.72.454.3

³⁰⁰ BCA.030.01.72.454.3.

Sovyet Rusya'nın Kıbrıs Cumhuriyeti'ne maddi ve manevi yardımda bulunacağı da iddia edilir.³⁰¹

a) Yunan Asıllıların Türkiye'den Sınırdışı Edilmesi

Esasında 1963 yılı içerisinde Yunanistan da çok parlak bir dönem geçirmemektedir. Türkiye ile ilişkilerde ve dış politika konusunda nispeten yumuşak ve ılımlı bir politika takip etmekte olan Başbakan Konstantin Karamanlis'in 19 Haziran 1963 tarihinde görevinden istifa ederek ayrılmasından sonra geçen 6 ay gibi kısa bir süre içerisinde Yunanistan'da 4 ayrı başbakan iktidar koltuğuna oturur. Siyasî istikrarsızlığın yaşandığı günlerde Kral Pavlo'nun hastalığının ciddiyetini koruması da olumsuz havayı iyice belirginleştirir. Bu istikrarsız dönemde Merkez Birliği Partisi Başkanı Yorgo Papandreu, 8 Kasım 1963 tarihinde başbakanlık koltuğuna oturur. Kumsal faciasının meydana geldiği dönemde Papandreu sadece 6 haftadır iktidardadır ve onun patlak veren bu olaylar karşısında ılımlı bir politika gütmek ve Türkiye'ye bu konuda destek vermek yerine Kıbrıs'ta Rumları daha da heyecanlandıracak ve teşvik edecek negatif davranışların içine girmesiyle olaylar dış politika alanında da farklı bir kulvara girer.

Olayların patlak vermesinin hemen ardından 31 Aralık 1963 gecesi İstanbul'da düzenlenecek yılbaşı eğlencelerinin iptal edilerek yapılmaması gündeme gelir. Ayrıca Türk radyoları da normal programlarının dışına çıkarak klasik müzik çalmaya başlarlar.³⁰² Esasında bu günlerde ülke içinde farklı kesimlerden de olan bitenlerle ilgili farklı sesler ve protestolar yükselmektedir. Örneğin İstanbul Belediyesi'ne verilen önergelerle Rum isimlerini çağrıştıran bazı semt isimlerinin değiştirilmesi istenmektedir. Bu semtler arasında Rumelikavağı, Rumelifeneri ve Rumelihisarı da bulunmaktadır. Ayrıca alınan bir kararla da Samatya semtinin Kocamustafapaşa, Ağva'nın Yeşilçay ve Galata'nın da Karaköy olarak değiştirilmesine karar verilir. Öte yandan yine İstanbul Belediyesi

³⁰¹ BCA.030.01.71.453.10.

³⁰² Yeni Sabah, 3 Ocak 1964. Yeni Sabah ve Tercüman, 2 Şubat 1964. Ayrıca Eylül, 4 Eylül 1964.

bünyesinde Adalar bölgesindeki Rumca Sokak isimleri değiştirilirken Büyükada'da bulunan Makarios Tepesi de adı değiştirilecekler arasındadır. Yunanistan'da Başbakan Papandreu'nun ortamı yatıştırmak yerine Kıbrıslı Rumlara her şart altında yardım ve desteğini sürdüreceğini belirtmesi üzerine Türkiye'de de İsmet İnönü hükümeti, 16 Mart 1964 günü aldığı bir kararla, 30 yıl önce yine İsmet İnönü'nün imzasıyla yürürlüğe konulan ve 30 Ekim 1930 tarihli Türk-Yunan Dostluk, İkamet, Ticaret, Seyrisefain ve Konsolosluk Anlaşması olarak da bilinen Ankara Anlaşması'nı uygulamadan kaldırır.³⁰³ Söz konusu bu anlaşma hükümlerine göre Türk ve Yunan uyruklu vatandaşlar diğer ülkenin kanun ve nizamlarına uymak ve söz konusu ülke vatandaşlarının uymak zorunda oldukları yaptırım ve kısıtlamalara bağlı kalmak şartıyla diğer ülkeye geçebilecekler, o ülkede seyahat edebilecekler, orada yaşayabilecekler, o ülkenin vatandaşları gibi iş yapabilecekler ve istedikleri zaman da o ülkeyi terk edebileceklerdir. Ancak anlaşmaya taraf olan Yunanistan veya Türkiye ülkenin iç ve dış güvenliği, emniyet veya sıhhi emniyet ve ahlaka aykırı davranışlar nedeniyle istedikleri takdirde diğer ülke vatandaşlarını ülke sınırları dışına çıkartma yetkisine sahip olacaklardır. Anlaşmanın uygulamaya geçmesiyle beraber her iki ülke vatandaşları karşı tarafta istedikleri gibi menkul, gayrimenkul, ticaret ve mülkiyet haklarına sahip olurlar. Ayrıca bu haklarla ilgili farklı ve ekstra vergi, ödeme, borç tahakkuku söz konusu değildir. İstanbul'da ticaret yapan bir Türk tüccar ne kadar vergi veriyorsa Yunan tüccar da aynı oranda ve aynı kanuna tabii olarak vergi verecektir. Her iki ülke vatandaşları karşı ülke topraklarında iş yaparlarken ancak o ülke vatandaşlarının tabi olacakları vergi ve yükümlülüklerle bağlı olacaklardır. Ayrıca özellikle her türlü savaş halinde ordu, deniz ve hava kuvvetlerinde veya diğer emniyet birimlerinde her türlü askerî hizmetten, adlî, idarî ve belediye ile ilgili her türlü mevzuattan muaf tutulacaklardır. Kısacası Yunan uyruklular Yunanistan'da sahip oldukları bütün haklarla Türkiye'de yaşayabilecekler ve ticaret yapabileceklerdir. Ancak bu kararın alınması

³⁰³ Orhan Türker, "1930'larda Türk-Yunan Dostluğu", Tarih ve Toplum, İstanbul, Kasım 1999, Sayı 191, s. 45.

sürecinde olayları hızlandıran ise 14 Şubat 1964 günü Meclis'e bir önerge veren Manisa milletvekili Hürrem Kubat olur.³⁰⁴

“Türkiye’de oturan ve çalışan Yunan uyruklu kişilerin miktarı nedir? Bunlardan ne kadarı gelir vergisi vermektedir? Yunan uyrukluların ödedikleri gelir vergisi miktarı nedir? Beher Yunan uyruklunun ödediği gelir vergisi nedir? Gelir vergisi ödemeyenler için bugüne kadar bir işlem yapıldı mı? Hükümet Yunan uyrukluların iktisadî ve sosyal çalışmalarını yakından izliyor mu? Yunan uyrukluların ikamet tezkereleri elden geçirilecek ve gerekli tedbirler alınacak mıdır?

Türkiye’de yaşayan Yunan uyrukluların ülke dışına çıkartılmaları konusunda bu ilk sinyalden itibaren başlatılan kampanyalarda başı çeken kimselerden birisi de Tercüman gazetesinde yayımladığı sert yazılarla Ahmet Kabaklı olur. Yazar Ahmet Kabaklı tarafından “Türkiye’de kazandıkları parayı el altından Türk düşmanlarına yollayan ve soydaşlarımızı öldürecek silah tedarikine yardım eden zümreler”³⁰⁵ olarak nitelendirilen bu insanlarla ilgili olarak Kabaklı daha sonraki günlerde çok daha ağır yazılar kaleme alacaktır.³⁰⁶ Ancak sınır dışı edilmeleri istenen Yunanların büyük bir kısmı özellikle İstanbul’da serbest ticaretle uğraşan ve sıradan meslek sahibi olan insanlardır. Bunlar arasında İstanbul’da İstiklâl Caddesi’nde meyhanecilik yapanlardan şık şapka imalatçılarına, gece kıyafetleri diken terzilerden kürk satıcılarına, şekercilerden berberlere farklı mesleklerden insanlar da bulunmaktadır. Bu insanlardan bir kısmı ise Türk işadamlarıyla ortak çalışmaktadırlar. Sınır dışı edilmeleri istenenlerden küçük bir grup ise daha üst gelir seviyesine mensup olan ve ithalat-ihracat işleriyle uğraşan varlıklı Yunanlardır. Bazılarına göre bu kararın alınmasında Yunanistan’ın diaspora Rumlarından her yıl yaklaşık olarak 19 milyon dolar civarında bir gelir elde etmesi ve bu gelirin yarısının Türkiye’de yaşamakta olan Yunan vatandaşlarından gelmesi yatmaktadır.³⁰⁷ Yunanistan’ın mütakabiliyet esasına uygun olarak Yunanistan’da

³⁰⁴ Yeni Sabah, 14 Şubat 1964.

³⁰⁵ Tercüman, 9 Ocak 1964.

³⁰⁶ Tercüman, 20 Ocak 1964.

³⁰⁷ Elçin Macar, Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi, İletişim Yay., İstanbul 2003, s.201.

bulunan Türk vatandaşlarını sınır dışı etmesi durumunda bundan etkilenecek olanların sayısı ise yaklaşık 3.000 civarındadır ve bunun ekonomik bir kayıp olmayacağı değerlendirilmektedir. Alınan bu kararla çoğunluğu İstanbul'da yaşamakta olan Yunan uyruklular³⁰⁸ için hayatlarında yeni bir sayfa açılacaktır. Türk hükümetinin aldığı bu kararla kendilerine 6 aylık bir süre verilen Yunan uyrukluların Türkiye'de kalmaları, Türkiye'de çalışmalarına devam etmeleri ve Türkiye'deki her türlü ekonomik faaliyetleri son bulacak ve söz konusu bu kimseler 16 Eylül 1964 Çarşamba günü itibarıyla Türkiye'yi terk edeceklerdir. Buna göre aynı gün 1.810 Yunan uyruklu Rum da Türkiye'yi terk etmek zorunda kalacaklardır.³⁰⁹ Hükümetin Yunan uyruklularla ilgili aldığı bu karar özellikle çoğunluğu İstanbul'da ikamet eden ve iş yapan Yunan uyruklular arasında panik havaları estirmeye başlar. Böylece Yunanistan geri adım atmazsa Ankara Anlaşması'nın da artık yürürlükten kaldırılacağı bir kere daha vurgulanır.³¹⁰ Konuyla ilgili olarak İstanbul'da bir açıklama yapan Avukat Nikolaos Sarris ise Yunan uyrukluları daha sakin ve itidalli davranmaya davet eder ve haklarını hatırlatır. Bu kararla sınır dışı edilecek olanların sayısı yaklaşık 12.000 civarında olmakla beraber bunların evlilikleri dolayısıyla yaklaşık 28.000 Rum olmak üzere Patrikhane cemaatinden aşağı yukarı 40.000 kişi Yunanistan'a gitmek zorunda kalacaktır. Bu dönemde Türk basınında da çok sert yazılar yayımlanmaya devam eder. Ahmet Kabaklı kadar sert bir üslup kullananlardan birisi de Mümtaz Faik Fenik'tir.³¹¹ Öte yandan Yunanistan'da yayımlanan gazeteler ise Türkiye tarafından tek taraflı olarak feshedildiğini iddia ettikleri Ticaret, İkamet ve Seyrüsefain Anlaşması sebebiyle verdikleri haberlerde Türk hükümetinin bu tutumunu yeni bir baskı unsuru olarak değerlendirirler. Ayrıca bu durum Türk hükümetinin bu yolda

³⁰⁸ 1932-1933 yıllarında İstanbul'da yaşayan Yunan vatandaşlarının sayısı 25.419'dur. 1935 nüfus sayımına göre ise bu sayı 7.777 kişi azalarak 17.642 olur. 1960 nüfus sayımına gelindiğinde Türkiye'de yaşayan Yunan vatandaşlarının sayısı 6002'si erkek, 4486'sı kadın olmak üzere toplam 10.448'dir. Orhan Türker, "35 Yıl Önce Yunanların Türkiye'den Sınır dışı Edilmeleri", Tarih ve Toplum, Ekim 1999, Sayı 190, s. 9.

³⁰⁹ Milliyet, 15 Eylül 1964.

³¹⁰ Milliyet, 18 Mart 1964

³¹¹ Son Havadis, 30 Mart 1964.

alacağı seri tedbirlerin de başlangıcı olacağı endişesini taşıdıklarını da belirtirler. Bu bağlamda Ta Nea gazetesi, Türk hükümetinin son çare olarak Kıbrıs Türkleriyle İstanbul Rumlarının mübadelesini teklif edeceğine dair bazı bilgiler edindiklerini de iddia eder.³¹² Gazete ayrıca söz konusu anlaşmanın Türk hükümeti tarafından feshedilmesini “Türk-Yunan münasebetlerini dinamitlemek” olarak nitelendirir.³¹³ To Vima gazetesinde köşe yazıları yazan Kiriakidis ise 19 Mart 1964 tarihli nüshasında “Türk-Yunan dostluğunun hiç olmazsa kâğıt üzerindeki son kalıntısının da böylece yıkıldığını” iddia eder. Gazete ayrıca “Atatürk ve Venizelos’un mezarlarında belki de kemiklerinin sızladığını, fakat bu iki büyük adamın Türk-Yunan dostluğunun mümkün olduğunu zannetmekle yanıldıklarını da”³¹⁴ belirtir. Ayrıca Yunan gazetelerinde İskenderun bölgesinde Türk Deniz Kuvvetleri’nin yaptığı tatbikat büyük puntolarla verilirken, bazı gazeteler bunu blöf olarak nitelendirir. Elefteria gazetesi tatbikatı “Türkler, Allah Allah nidalarıyla Türkiye’ye çıkartma yaptılar.” ifadesiyle okuyucularına aktarırken Ta Nea gazetesi ise birinci sayfadan verdiği bir karikatürde balık avlamakta olan Türk denizcileri gösterir. Karikatürün altında “Türk donanması dördüncü defa olarak Kıbrıs’ı kurtarmaya çıktı.” cümlesiyle beraber donanma komutanının “Hiç olmazsa barbunyaya doyalım.” ifadesi de bulunmaktadır.³¹⁵

Bu arada Türkiye’de tababet, dişçilik, hemşirelik gibi mesleklerle uğraşan 300 Yunan uyruklunun bulunduğu bildirilir.³¹⁶ Ayrıca 375 Yunan uyruklu Rum’dan ise sadece Türklerin çalışabileceği işlerle ilgili faaliyette bulunmaları sebebiyle bu faaliyetlerini en geç 15 gün içerisinde tasfiye etmeleri istenir. Yetkililer tarafından yapılan bir başka açıklamada ise Fener Patrikhanesi’nde Lozan Anlaşması’na aykırı olarak kurulan bir matbaa olduğu ve bu matbaanın 10 Nisan 1964 tarihinde

³¹² BCA.030.01.71.453.10.

³¹³ BCA.030.01.71.453.10.

³¹⁴ BCA.030.01.71.453.10.

³¹⁵ BCA.030.01.71.453.10.

³¹⁶ Milliyet, 10 Nisan 1964.

kapatıldığı bildirilir.³¹⁷ Matbaanın kapatılmasıyla ilgili olarak gösterilen gerekçe ise 5681 sayılı yasaya göre ‘yalnız yasal kurum ve kişilerin matbaa sahibi olabileceği’ şeklindedir. Böylece Patrikhane’nin süreli yayınları olan Apostolos Andreas ve Orthodoksia kapanır. Yunan hükümet sözcüsü de yaptığı açıklamada ‘Türk hükümetinin İstanbul’daki Yunanlara ve Türk-Yunan dostluğuna bir darbe daha indirmek için 30 senelik bir kanunu tatbiki kalkmasının teessüfe şayan olduğunu’ belirtir. İçişleri Bakanı Orhan Öztrak da yaptığı açıklamada sınır dışı edilenlerin siyasî faaliyetlerde bulunduklarını ifade eder. Yunanistan’da Papandreu hükümetinin geri adım atmaması ve Kıbrıs meselesi konusunda yapıcı bir politika izlemekten kaçınarak Makarios’u destekleyen bir tavır çizmeye devam etmesi Türk-Yunan ilişkilerini daha da olumsuz bir hale sokar.³¹⁸ Aynı günlerde Yunan hükümet sözcüsü, Türkiye’nin karasularını 6 milden 12 mile çıkarma kararını tanımayacaklarını da açıklar.³¹⁹ Ayrıca özel azınlık okullarında öğrencilere dinî telkinlerde bulunulduğu, ruhanilerin okullara vakitli vakitsiz ziyaretlerde bulunarak öğrencilerle konuştukları, okul yöneticilerinin bunlarla birlik olduğu, öğrencilerin teker teker veya toplu halde tapınaklara gönderildiği, bazı dinî kurumların okullara gönderdikleri filmlerin gizlice seyrettirildiği tespit edilir³²⁰ ve Milli Eğitim Bakanlığı, İmroz ve Bozcaada’da Rumca öğrenim yapılan ve 1951 yılından beri Bakanlık denetimi dışında tutulan okulların kapatılmasına karar verir.³²¹ İlgililer 1951 yılından sonra bu okullarda okuyan çocukların Türkçe değil Rumca öğrendiklerini ve bir Yunan gibi yetiştirildiklerini belirtir. Bununla ilgili olarak 1151 sayılı kanunun 1927 yılında konulan ve 1951 yılında kaldırılmış olan 14. maddesi yeniden yürürlüğe konulacaktır. Bu konudaki kanun teklifi kabul edilir ve Meclis’e sevk edilir.³²² Yunan hükümeti, Ankara’daki büyükelçisi vasıtasıyla Türk hükümetine gönderdiği bir notayla İstanbul’da yaşayan Yunan uyrukluların işlerini

³¹⁷ Milliyet, 11 Nisan 1964.

³¹⁸ Milliyet, 12 Haziran 1964.

³¹⁹ Milliyet, 12 Nisan 1964.

³²⁰ Cumhuriyet, 14 Nisan 1964.

³²¹ Milliyet, 11 Nisan 1964.

³²² Milliyet, 12 Nisan 1964.

tasfiye etmeleri ve sınır dışı edilmeye başlanmalarını protesto eder. Ayrıca Yunanistan Dışişleri Bakanı Stravros Kostopulos, Lozan Barış Anlaşması'nı imzalayan ülkelerin Atina'daki büyükelçilerine Yunan hükümetinin sözlü protestosunu açıklar. Yunan hükümetinin Türkiye'nin aldığı bu kararı protesto etmek amacıyla Ankara Büyükelçisi Pumpuras aracılığıyla gönderdiği ve Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Fuat Bayramoğlu'na verilen protesto notası MGK'da görüşülür ve reddedilir. Kıbrıs'ta olayların patlak vermesinden sonra Heybeliada Ruhban Okulu'na da öğrenci alımına son verilir ve 1963–1964 eğitim-öğretim yılında okula Türkiye vatandaşı olmayanların alınmasına müsaade edilmez.³²³ Bu arada Londra Camden Town Ortodoks cemaati temsilcileri de Başbakan İsmet İnönü'ye 22 Nisan 1964 tarihinde bir mektup yazarak Patrikhane ile ilgili kaygılarını dile getirirler ve siyasî tecrübeleri ve zekâsına güvendiklerini ifade ettikleri Başbakan İnönü'den yardım isterler. 15 Nisan 1964 tarihinde Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı, TMTF ve MTTB başkanlarının katıldıkları toplantıda bir bildiriye imza atılır.³²⁴ Bu konuyla ilgili yasaklama ve mallara el koyma konusu hükümetin 2 Kasım 1964 tarih ve 6/3801 sayılı kararnamesiyle resmileşir ve söz konusu bu Yunan uyrukluların mallarına el konulmasına devam edilir.³²⁵ Öte yandan yurtdışı edilmesine karar verilen Yunanların insani şartlar içinde sınır dışı edileceklerini belirten İçişleri Bakanı Orhan Öztrak “İkamet süreleri biten 1.810 Yunan'ın artık Türkiye'de kalmalarına imkân yoktur. Yunanlar insani şartlarla memleketimizden çıkarılacaklardır. Yunanlar için belirli bir tarih yoktur ve hazırlıklar bitinceye kadar misafirimizdirler.” şeklinde bir açıklamada bulunur.³²⁶ Dışişleri Bakanı Erkin de yaptığı açıklamada “Yunanistan'la aramızda muazzam

³²³ Elçin Macar, a. g. e., s. 202.

³²⁴ Ulus, 16 Nisan 1964.

³²⁵ Söz konusu bu kararname bugün Avrupa Birliği olarak bilinen Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilgili mevzuat ve verilen sözler gereği 3 Şubat 1988 tarihinde yürürlükten kaldırılır ve bu konudaki genelge Resmi Gazete'nin 6 Şubat 1988 tarihli sayısında yayımlanır. Öte yandan bu konuyla ilgili pek çok hukuk dışı faaliyete neden olan bu uygulama neticesinde 1987 yılına gelindiğinde bu kapsama giren emlak ve diğer taşınmazlar İstanbul'da 2411, Edirne'de 2, Tekirdağ'da 23, İzmir'de 284, Mersin'de 32, Hatay'da 46, Aydın'da 102 ve Adana'da 2 olarak tespit edilir. Cumhuriyet, 2 Şubat 1987.

³²⁶ Milliyet, 18 Eylül 1964.

ihtilaflar var. Kıbrıs meselesi halledilmeden hiçbir meseleyi ele alamayız.” der.³²⁷ 16 Eylül 1964 sonrasında hükümetin derhal harekete geçememesinin bir dış baskının etkisi olup olmadığı yönündeki bir soruya İçişleri Bakanı Orhan Öztrak “Türkiye hiçbir dış baskının etkisi altında hareket etmez. Tek taraflı anlaşma ve dostlukları gözden geçiren Türkiye sabır ve olgunluğunu dünya kamuoyuna kabul ettirmiştir.” şeklinde karşılık verir. Bazı çevrelerde ise Türkiye’nin bu kararının yeni evlenen Yunan kralının düğününe rastlayan günlerde ‘düğünün mesut havasını bozmamak için’ bir jest olarak yapıldığı ileri sürülür.³²⁸ Türkiye’nin Atina Büyükelçisi de aynı gün Yunan Dışişleri Bakanı’nı ziyaret ederek Türk hükümetinin Yunan hükümetinin taleplerini dikkate alarak, ayrıca Yunan kralının düğün şenliklerinin icra edildiğini de göz önünde bulundurarak İstanbul’dan sınır dışı edilmelerine karar verilen 1.810 Yunan’ın sınır dışı edilme tarihlerinin ertelendiğini açıklar.³²⁹ Öte yandan Yunan kralının düğününe Makarios dışında Dışişleri Bakanı Kostopulos, Milli Savunma Bakanı Garifalios ve EOKA lideri Grivas da katılır.³³⁰ Türkiye’de sınır dışı edilmelerin başlamasıyla beraber Yunanlar 16 Eylül 1964 tarafından itibaren imtiyazlı yabancı konumunu kaybetmeye başlar. Bununla beraber daha sonra sınır dışı etme konusunda bazı insani sebepler nedeniyle esnekliklere gidileceği görülecektir.³³¹ Buna göre daha sonra yapılan bir düzenlemeyle 65 yaşını doldurmuş olanlar, bunların eşleri ya da bekârsalar kendilerine bakan en yakın bir kişi, 18 yaşının altında olanlar, Türk vatandaşlarıyla evli olanlar, konsolosluk memurları, üniversite öğrencileri ve öğretmenler sınır dışı edilecekler listesinden çıkartılırlar. Bu listeye daha sonra Yunan soyundan olmayan Yunan vatandaşları (Türk, Ermeni, Musevi, vb.), yabancılarla evli Yunan kadınlar ve yaşlarına bakılmaksızın seyahat edemeyecek durumda olan hasta ve sakatlar da eklenir ve bunlar da zorunlu sınır dışı edileceklerden ayrılırlar. Ancak bu yeni

³²⁷ Hürriyet, 20 Eylül 1964.

³²⁸ Milliyet, 20 Eylül 1964.

³²⁹ BCA.030.01.72.455.5.

³³⁰ BCA.030.01.72.455.5.

³³¹ Ahmet Tanrıverdi ve Arif Keskiner’den aktaran Hürriyet, 4 Haziran 2005.

düzenleme sonrasında Türkiye’de kalmasında mahzur olmayanların sayısı sadece 700 civarındadır.³³² Sınır dışı edilenlerle ilgili konu 1965 yılında da BM gündemini işgal etmeye devam eder. BM’deki Türkiye temsilcisi Orhan Eralp ise 29 Eylül 1965 tarihinde BM Genel Sekreteri’ne söz konusu sınır dışı etme hareketinin ilgili yasa ve anlaşmalar gereği yapıldığını, 65 yaş üstü ve hasta olanların istemeleri halinde Türkiye’de kalmalarına müsaade edildiğini, ayrıca zararlı faaliyetleri neticesinde sınır dışı edilenlerin sayısının da 37 olduğunu bildirir. Kıbrıs sorununun çözülememesi ve kalıcı barışın bir türlü gelmemesi sonucunda Türkiye-Yunanistan ilişkileri bu dönemde de iyice gerginleşir. 16 Nisan 1965 tarihinde bir açıklama yapan Dışişleri Bakanlığı ise “Türk-Yunan ilişkileri Lozan’da kurulan dengeye dayanır. Kıyas yolu ile Kıbrıs meselesi, Oniki Ada’da yaşayan Türklerle İstanbul’da oturan Rumlar ve Patrikhane bu muvazene içinde mütalaa edilir.” ifadesine yer verir.³³³

Yunan askerî gücü takviyeli Rum birliklerinin topyekûn Erenköy bölgesinde saldırıya geçmesi sonrasında Kıbrıs’ta tansiyonun iyice yükselmesiyle beraber Türkiye’de Kıbrıs’tan gelen raporlar daha dikkatli ve ayrıntılı olarak izlemeye alınır;³³⁴

“Kıbrıs’ta 11 Ağustos’tan Sonraki Durum

1-11 Ağustos günü saat 23.00’de Lefkoşa’nın kuzeybatısındaki Kambili Türk köyünü Rumlar muhasara etti. Saat 23.30’de ateş başladı ve saat 00.45’de Rum ateşi durdu. Durum Birleşmiş Milletler Komutanı General Thimayya’ya bildirildi. Kambili köyü etrafında Rumların eğitim kampı vardır.

2- 11 Ağustos günü Baf’ın Poli köyünde Rumlar Türklere ateş açtı. İsveçliler olay yerine gitti ve ateşkes anlaşmasını temin etti.

³³² Son havadis, 17 Ekim 1964.

³³³ Milliyet, 17 Nisan 1965.

³³⁴ BCA.030.01.38.208.9.

3- 12 Ağustos gecesi Limasol'da Türk ile Rum çarşısının birleştiği yerdeki Hilmi Ahmet Rasim'e ait kumaş mağazası saat 10.00'da tamamen yandı.

4- Erenköy'e, Baf'a, Poli'ye yiyecek gönderilmesi için 12 Ağustos 1964 günü Birleşmiş Milletlere müracaat edilmiş fakat BM tarafından müspet bir imkân sağlanamamıştır. BM müşaviri Flores, Türkleri daima aldatmış ve aldatıyor. BM hala acz içinde. Hiçbir faydalı tedbir alamıyor. 'Korktuğum için yapamıyorum.' diyor fakat bunu resmi raporunda bildirmiyor. Rumlar BM'i silahla daima tehdit ediyorlar. Gerekince BM askerlerinin sırtına, arkasına silahlarını dayamaktan çekinmiyorlar.

5- Bilhassa Baf ve Poli'de yiyecek durumu çok kritiktir. Yiyecek namına bir şey kalmamıştır.

6- Lefkoşa'da benzin, mazot ve gaz yağı çok azaldı. Yabancı akaryakıt şirketleri Rumlardan korktukları için Türk semtine akaryakıt vermiyorlar.

7- Baf'ta muhasara devam ediyor. Baf merkezinde yiyecek ve fırınlarda akaryakıt bitti. İsveçlilerin bildirdiğine göre Baf köylerine yiyecek gitmesine Rumlar müsaade etmiyor. Türk köylüsü köyünden dışarıya çıkamıyor. Bu sebeple Baf köylerindeki Türklerin vaziyeti fecidir.

8- Poli'de durum: Poli'den BM kuvvetleri çekildikten sonra durum çok kötü bir hal almıştır. Türklerin etrafındaki Rum çemberi daralıyor, Baf ile irtibatı kesiliyor. 11 Ağustos günü bir Türk kamyonuyla Poli Türk kesimine yiyecek götürürken Poli'nin giriş kısmında Rum mevzilerinden açılan ateşle şehit edildi. Türkler çok sıkışık durumdadır. Birleşmiş Milletleri Poli'ye gitmeleri için zorlamamıza rağmen bir netice alamadık. Bu durum karşısında Türkler Poli'den başka köylere göç etmeleri muhtemeldir.

9- Bir Rum albayı, İngilizlerin Lefkoşa havaalanındaki kumandanına giderek İngiliz havaalanının boşaltılmasını istemiştir. Ancak İngiliz kumandanı bunun Makarios tarafından İngiliz hükümetinden istemesini söylemiştir. İngilizler havaalanındaki kuvvetlerini takviye etmişlerdir.

10- Son günlerde Rumların Lakadamya ve Timbo havaalanlarındaki askerî faaliyetleri artmıştır.

11- Karpas yarımadasındaki Yeşilköy Türk köyündeki Kanadalı askerler kamplarını terk edince bu köyle Rumlar her gece gelişi güzel ateş etmeye başlamıştır. Kadın ve kızları telefonla tehdit etmeye başladılar. Bu köydeki mücahitler daha evvelden Avtepe Türk köyüne silahlarını kaçırdıkları için köydeki kadın ve kızlar da Avtepe köyüne peyderpey göç etmeye başladı.

12- General Thimayya ve Yorgacis, 13 Ağustos sabahı Dillirga bölgesine gittiler. Burada ilk ateşin hangi taraftan başladığını tespit etmeye çalışacaklar.

13- 13 Ağustos günü saat 00.30'da Prastiyo Rum köyünden Gaziveran Türk köyüne ateş açıldı. Durum İsveçlilere bildirildi.

14- BM kuvvetlerinin Poli'den ayrılmasıyla muhasara altına alınan Türkler hiçbir yere çıkamadıklarından zindan hayatı yaşamaktadırlar. İsveçliler, Poli'de karakol kuramayacaklarını söylemektedirler. 13 Ağustos günü Lefke'nin Gaziveran köyünden Rifat Hasan kamyonu ile Lefkoşa'ya sebze götürürken Lefkoşa'da Rumlar tarafından durdurulmuş ve Lefkoşa'ya girmesine müsaade edilmeyerek köye geri gönderilmiştir.

Kıbrıs'ta ateşkes yapılmıştır fakat bu hiçbir şeyi değiştirmemiştir. Rumlar münferit hareketlerle Türkleri öldürmeye ve yaralamaya devam ederken iktisadî ablukayı daha da şiddetlendirmişlerdir. Birleşmiş Milletlerin hiçbir rolü kalmamıştır çünkü hiçbir müessir tedbir alamamaktadırlar. Lefkoşa'ya da hiçbir yiyecek maddesi sokulmamaktadır. Bu durumda Lefkoşa da yakında Baf'ın durumuna düşecektir.

15- Bugün Baf'tan alınan habere göre Rumlar, Baf'ta muhasaraya kararlı imiş. Erenköy savaşlarındaki büyük kayıplarının intikamını almak için hazırlanıyorlarmış. Türk uçaklarının taarruzlarını önlemek için Güvenlik Konseyi'ne müracaat ettiklerini, Güvenlik Konseyi'ni oyalayarak zaman kazandıklarını ve zamanı gelince ada çapında bir harekâta girişerek Türkiye'nin müdahalesine imkân kalmadan işi halledeceklerini söylemektedirler.

16- 12 Ağustos 1964 günü BM eskortu ile Mağusa'dan Karpaz Türk köylerine gönderilen Kızılay yiyecek maddeleri Boğaz'da eskort durdurularak yiyecek maddeleri yenmeyecek bir hale getirildikten sonra geri çevrilmiştir. Mağusa'nın surlar dışında kalan Türk semtinden Rumlar, Ahmet Arif ve Mustafa Beyaz'ı kaçırarak dövdükten sonra serbest bırakmışlardır. 13 Ağustos günü saat 16.30'da Lefkoşa'nın Baf Kapısı'nda Rumlar ucuna susturucu takılmış silahlarla Türk mevzilerine ateş etmiştir.”

Öte yandan Erenköy bölgesinde gerçekleştirilen hava harekâtı sonrasında Yunanistan Genelkurmay Başkanlığı da harekete geçer ve Türkiye'ye karşı misilleme ve protesto hareketlerinin içine girer. Bu konuda atılan adımlardan birisi de İzmir'deki NATO karargâhında görevli Yunan askerî personelinin geri çekilmesidir. 17 Ağustos 1964 günü gazetecilere açıklamalarda bulunan başta Dışişleri Bakanı Stavros Kostopulos olmak üzere Yunan yetkililer Kıbrıs'a karşı taahhütlerini yerine getirmek maksadıyla NATO emrine tahsis edilen kara, Deniz

ve Hava kuvvetlerini geri çekmeye karar verdiklerini³³⁵ ve Türkiye'deki NATO karargâhını Selanik'e nakledeceklerini NATO Genel Sekreteri ve General Lemnitzer'e de bildirdiklerini açıklarlar;³³⁶

“Bugün saat 17.15'te makama gelen NATO kumandanı Korgeneral Mikadis aşağıdaki hususları Valiliğe bildirmek istemiş ve demiştir ki;

‘1-Bundan bir hafta evvel gazetelerde okuduğunuzu tahmin ettiğim bir haber dünden beri tahakkuk etmiş bulunmaktadır. 17 Ağustos 1964 Pazartesi günü saat 16.30–17.00 arasında makama gelen ve maiyetimde çalışan bir Yunan Binbaşı Atina'dan almış oldukları emir gereğince 6. ATAF ve Kara kısmındaki NATO askerî ve sivil personelinin Yunanistan'a gideceklerini söylemiş ve hemen ilk katile olarak Cumaovası'nda C-47 tipi Yunan uçağı ile 17 kişinin Yunanistan'a gideceğini haber vermiştir.

2-Bu haberi alır almaz ben hemen karargâhtaki en kıdemli Türk subayı Albay Gümüş'e durumu anlattım. O da keyfiyetten Genelkurmay'ı ve Ankara'daki NATO merkezini haberdar etti. Tahmin ediyorum Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay bu haberi İnönü'ye bildirmiş ve Bakanlar Kurulu'nda bu hususlar görüşülmüştür. Ben ayrıca keyfiyeti NATO Başkumandanı Limnitzer'e de arz ettim. Bu çekilişin Yunan Genelkurmay'ının emriyle mi yoksa NATO'nun emriyle mi olduğunu bilmediğim için ben de bir NATO emri vermedim. Buna rağmen dün akşam yukarıda zikri geçen 17 kişilik NATO'ya mensup Yunan subay ve astsubay hiçbir güçlüğü maruz kalmadan saat 20.10'da İzmir'den ayrılmışlardır.

3- Mütebaki NATO personeli almak üzere şu anda bir Yunan gemisinin limana yanaşmak üzere olduğunu öğrenmiş bulunuyorum. Bu gemiye karacı, havacı ve NATO'da görevli Yunan sivil personelin bineceklerini tahmin ediyorum. Bu personelin gemiye binmesi ve eşyalarının yükletilmesi sırasında herhangi bir müessif hadise vuku bulmaması için garnizon Komutanı Amiral Denizmen'den rica ettiğim gibi sizden de gerekli emniyet tedbirlerinin alınmasını istirham ediyorum.

4-Yunanların bu ayrılış kararı üzerine NATO karargâhımızın ne duruma gireceğini şu anda katiyetle bilmemekle beraber fazla bir değişiklik olacağını da tahmin etmiyorum. Benim şahsen en çok üzüldüğüm taraf Rusya'nın 600 seneden beri yapamadığını Makarios'un Yunan hükümetine yaptırmış olmasıdır. Yine şahsi kanaatime göre Yunanların bu şekilde NATO'dan ayrılışlarının en mühim sebeplerinden birisi Sayın Orgeneral Cevdet Sunay'ın Paris dönüşünde İstanbul gazetelerinde verdiği beyanatta Türklerin Kıbrıs üzerinde yaptıkları hava hücumlarının Lemnitzer tarafından tasvip edildiğini açıklamasıdır. Öyle zannediyorum ki Yunan subay, astsubay

³³⁵ BCA.030.01.72.454.3.

³³⁶ İzmir Valisi Vedat Dalokay imzasıyla 18 Ağustos 1964 günü saat 18.15'te İçişleri Bakanlığına gönderilen mesaj. BCA.030.01.72.454.4.

ve diğer personelinin çekmek suretiyle İzmir'deki gibi Selanik emelinin de bu çekilişte mühim rol oynadığıdır. Aynı zamanda en büyük tehlike bu kararla Yunanistan ve Kıbrıs'ın komünist bloka kaymış olmasıdır. İki kardeş arasında doğacak bir kavganın üçüncü kardeş Amerika tarafından araya girilmek suretiyle ayırt edilmesi çok acı ve müşküldür.' Şeklindeki beyanatını bitirmiş ve 'Başkaca mütemmim bir malumat alırsam onu da derhal makamınıza bildireceğim.' diyerek saat 17.35'te vilayet makamından ayrılmıştır.

5- Geri kalan Yunan NATO mensuplarını almak üzere bugün saat 15.00'de gelmesi beklenen gemi henüz bu saate kadar gelmemiştir. Herhangi müessif bir hadiseye meydan verilmemesi için Garnizon Kumandanlığı ile temas olunarak gerekli emniyet tedbirlerinin alınmış bulunduğunu ve müteakip alınacak malumat ve olayların zamanında bildirileceğini saygı ile arz ederim."

27 Ağustos 1964 günü Urfa Valisi Nurettin Hazar imzasıyla başta İçişleri Bakanlığı, Hatay, Gazi Antep, Mardin, Diyarbakır Valilikleri ile 7. Kolordu Komutanlığı'na gönderilen ivedi mesaj da Kıbrıs'la ilgilidir;³³⁷

"Kıbrıs hadiselerinden sonra Suriye hükümetinin Türkiye'den endişe ettiği, bu korku ve endişenin halk tarafından da bilindiği, Irak hükümetiyle aralarının son derece açıldığı ve Suriye ile Irak arasında hudutta zaman zaman silahlı çatışmaların vuku bulduğu, Suriye hükümetinin Kıbrıs politikasını halkın desteklemediği, vuku bulacak bir çatışmada Türkiye'yi destekleyecekleri, Suriye'de halka eşit muamele yapılmadığı, dayak hadiselerinin arttığı, fikren hükümeti desteklemeyenlerin dövölüp hapsedildikleri ve hiçbir hesap sorulmadığı, Suriye hükümetinin Kıbrıs'a yardım vaadinde bulunduğu ve bu vaadin yazılı olarak yapıldığı, Halep, Hamaos ve Şam'da, hatta Aynelarap kazasıyla bazı köylerde halkça mühendis ve teknisyen olarak bilinen birçok sivil Rusların bulunduğu, harita üzerinde ve arazide çalışmalar yaptıkları, sayısı ondan fazla olan ve Aynelarap'ta bulunan Ruslardan bir kısmının hükümet konağında ayrılan bir odada, diğerlerinin otelde ikamet ettikleri ve Suriye'de Rusların asker kıyafetinde bulunmadıkları istihbar edilmiştir.

Bunun hemen arkasından Pakistan'dan Darül Cihad adına Genel Sekreter Ali Abbas Meshadi imzasıyla gelen mektup da Türkiye'nin Erenköy bölgesindeki hava harekâtına destek verir;³³⁸

³³⁷ BCA.030.01.72.454.7.

³³⁸ BCA.030.01.83.526.10.

“Nehru’yu alaşağı edin. Keşmir Pakistan’ındır. İsrail’i alaşağı edin. Filistin Araplarındır. Makarios’u alaşağı edin. Kıbrıs Türkiye’nindir. Savaşta ve barışta hep yanınızdayız. Şu ana kadar başarılı olamayan barış görüşmeleri için çok zaman harcadı. Kesin başarı için sıkı çalışın. Süper güçlerin müdahale etme riski yok çünkü onlar başka şeylerle meşgul. Dünya kamuoyu Makarios’a karşıdır. Bunlar tarih yapan olaylardır. Kıbrıs’ı tamamen işgal edin. Her şey sizin elinizdedir. Kıbrıs 1914’te sizindi. Onu şimdi alabilirsiniz. Bir parça cesaret gösterin. Bu altın fırsatı iyi değerlendirin. Şimdi sıra sizdedir.”

Öte yandan Kıbrıslı Rumlar 1960 ve 1963 kuralı gençleri askere çağırmaya başlarlar. 1960 kurası olanlar 1942, 1963 kurası olanlar ise 1945 doğumlu olan Rumlardır.³³⁹ Alınan bir başka tedbir ise Yunanistan’da bulunan Kıbrıslı doktorlarla ilgilidir. İhtiyaç halinde söz konusu bu doktorların acilen Kıbrıs’a gönderilebilmelerini sağlamak üzere Yunanistan hükümeti bu doktorları Atina’daki Kıbrıs büyükelçiliğine çağırır.³⁴⁰ Öte yandan Selanik’te askerî birlikleri denetleyen Yunanistan Başbakanı Papandreu’ya hitaben bir konuşma yapan Yunanistan 3.Ordu komutanı Çolakas da Enosis taleplerini ifade eder;³⁴¹

“Yunan ordusu kanunların ve hükümetin kayıtsız şartsız emrindedir. Topraklarımıza ayak basmak isteyenlere karşı sert mücadeleye hazırız. Boy göstermiyor, başkaları gibi tahrik etmiyoruz. Ağırbaşlılık ve güven içinde her türlü tehlikeyi bertaraf etmeye amadeyiz. Akliselim içindeyiz. Ümit ederiz ki nehrin (Meriç nehri) öbür tarafındakilerde de akliselim hâkim olur. Cinnet getirerek tımarhaneye kalkışırlarsa biz de onları takip edeceğiz. Fakat takibimiz sonunda onları mutlaka ıslah edeceğiz.”

BM Güvenlik Konseyi’nin Türkiye ve Yunanistan’ın müracaatlarını görüşmek üzere 11 Eylül 1964 günü toplanacağı açıklanır. Öte yandan Yunanistan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü yaptığı açıklamada yunan müracaatının Türkiye’nin müracaatıyla beraber müzakere edilmesi yolunda yapılacak herhangi bir teklife kesinlikle karşı olduklarını ifade eder.³⁴² Bir Yunan hükümet sözcüsü de 15 Eylül 1964 günü yaptığı açıklamayla Türk Silahlı Kuvvetleri’nin yeniden harekete geçtiği

³³⁹ BCA.030.01.72.454.10.

³⁴⁰ A. g. a.

³⁴¹ BCA.030.01.72.455.5.

³⁴² BCA.030.01.72.455.5.

yönündeki haberleri yalanlayarak ‘Buna dair hiçbir resmi malumat almış değiliz. Eğer böyle bir durum varsa, bu Kıbrıs meselesiyle ilgili olmamak icap eder. Çünkü Kıbrıs’ta halen sükûnet hüküm sürmektedir.’ der.³⁴³

c- Hasan Yörük Motoruyla Erenköy’e Yardım Götürülmesi

Erenköy’e sığınan Kıbrıslı Türk mültecilere Türkiye’den gönderilen ilk yardım malzemeleri de helikopterler ve kamyonlar aracılığıyla bölgeye ulaştırılmaya başlanır.³⁴⁴ Hasan Yörük isimli motora yüklenen 250 ton yardım malzemesi Kıbrıs’a götürülmek üzere motora yüklenir. Kaptan Muharrem Cengel yönetimindeki 400 tonluk motor 16 Eylül 1964 günü saat 18.50’de Mersin’den ayrılır. Motorun yola çıkması sonrasında Mersin ve İskenderun’da demirleyen harp gemileri de alarm durumuna geçerler.³⁴⁵ Hasan Yörük isimli motorla Erenköy’e gönderilen yardımlar daha sonra Gazi Mağusa’da limandan 4 kamyonu yüklenerek ihtiyaç sahiplerine ulaştırılır. Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, 18 Eylül 1964 günü sabah 07.00 itibarıyla motorun Mağusa limanına yanaştığını açıklar. Motorda yüklü olan patatesler ise nebati bir hastalık taşıdıklarından limana çıkartılmaz.³⁴⁶ Makarios ise aleyhine oluşan havayı gidermek üzere bir taarruzuna başlar ve Türk yardımları gelinceye kadar Erenköy’e 9 ton yardım malzemesi gönderir ancak bölgedeki Türkler bu yardımı kabul etmeyerek geri gönderirler. Makarios ayrıca Hasan Yörük motorunun getireceği yardım malzemesi için kolaylık gösterileceğini ve özel muamele yapılacağını da belirtir.³⁴⁷ Aynı günlerde Amerika’nın Kıbrıs’la ilgili yeni bir planı olduğu ileri sürülür. Buna göre Türkiye’ye Enosis’e karşılık adadaki İngiliz üslerinden birisi verilecek. Türkiye’ye verilmesi tasarlanan üs, 129 kilometrekare olup Dikelya da bu bölgeye dâhil edilecektir. Kıbrıs’ın Yunanistan’la

³⁴³ A. g. a.

³⁴⁴ Milliyet, 15 Eylül 1964.

³⁴⁵ Hürriyet, 19 Eylül 1964.

³⁴⁶ A. g. g., 19 Eylül 1964.

³⁴⁷ A. g. g., 19 Eylül 1964.

birleşmesinden sonra Dikelya bir NATO üssü haline getirilecek ve bu üs daimi olarak Türkiye’de kalacaktır.³⁴⁸

³⁴⁸ Hürriyet, 17 Eylül 1964.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

A- 1967 GEÇİTKALE- BOĞAZİÇİ SALDIRILARI VE ASKERİ

HAZIRLIKLAR

Geçitkale köyü Lefkoşa, Larnaka ve Limasol yollarının kesiştiği kavşak üzerinde nüfusu 2000’den fazla olan büyük bir Türk köyüdür. Boğaziçi köyü 1.500 nüfusuyla Geçitkale’nin güneyinde bulunmakta ve stratejik önemi nedeniyle Rumların Kıbrıslı Türklere yönelik imha ve Enosis planlarında da ilk sırayı almaktadır. İnce bir taktik izleyen Rumlar söz konusu Türk köylerinde Rum polislerinin devriye gezmesine yönelik bir plan hazırlarlar ve Grivas’ın idaresinde meydana gelecek herhangi bir olayda müdahale ve yardım yetkisini Rum Milli Muhafız Ordusu’nun alması için Yunanistan’dan da yardım isterler. Böylece Grivas’ın uygulamaya soktuğu planın bir parçası olarak, Kıbrıs’ta gizlice konuşlandırılmış Yunan askeri gücü de Rum Milli Muhafız Ordusu’nun yanında bölgeyi işgal etmek için harekete geçecektir. 3 Ekim 1967 tarihinde Yunanistan Genelkurmay Başkanlığı tarafından onaylanan Grondos Harekât Planı gereğince, General Grivas 13 Kasım 1967 günü köylerin etrafını kuşatır.¹

14 Kasım 1967 günü de zırhlı araçların desteğindeki Rum-Yunan birlikleri köylere saldırırlar. UNFICYP’a bağlı Birleşmiş Milletler askerleri bu duruma müdahale etmezlerken, muhabere sistemlerinin bozulması ve görev bölgelerinin etrafı Rum askerleri tarafından kuşatılması nedeniyle onlar da köylerden dışarıya çıkamazlar.² Basit bir polis devriyesi gibi başlayan tahrikler sonucu Rum-Yunan birlikleri köylere saldırırlar.³ Köyü savunan yaklaşık 200 Kıbrıslı Türk’e karşı 5-6 bin kişilik bir Rum-Yunan kuvveti bulunmaktadır. Türkiye hükümeti ise bu durum

¹ Ali Fikret Atun, “Rum-Yunan Birliklerinin Boğaziçi ve Geçitkale Köylerine Taarruzu”, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, sayı 30, Kasım 1996, s. 7-10.

² BCA.030.01.38.208.9

³ Kıbrıs Mektubu dergisi, “Köfünye Katliamına Katılan Bir Rum Askerinin Olay İle İlgili Anlattıkları”, Ocak 1992, Cilt 5, No.1, s. 29

karşısında kayıtsız kalmayarak anayasanın savaş ilanına ve Türk Silahlı Kuvvetlerini yabancı ülkelere göndermeye ilişkin 66. maddesine bağlı olarak Kıbrıs'a müdahale kararını alır ve 17 Kasım 1967 günü Yunanistan'a garantör devlet olarak müdahale hakkı bulunduğunu ihtar eden bir nota verir.⁴ Türk Silahlı Kuvvetleri alarm durumuna geçirilir. İskenderun'da büyük bir askeri birlik harekete geçmeye hazır hale getirilir ve Donanma İskenderun'da toplanır. Hemen akabinde 18 Kasım 1967 tarihinde Türk uçakları Kıbrıs üzerinde alçak uçuşlar gerçekleştirirler. Türkiye'nin kararlı tutumu karşısında Yunanistan hükümeti adaya gizlice soktuğu bütün araç, silah, askeri malzeme ve personeli geri çekeceğini, General Grivas'ı da en kısa zamanda adadan geri çağıracağını açıklar.

1- 1967 Yılında Yardım Edilen Kıbrıs Türkleri

Öte yandan Kızılay tarafından ayda 300 lira muntazam yardım alan ve Kızılay tarafından Türkiye'ye "özel surette gönderilmiş bulunan" İzzet Mehmet, Oğuz Ersoy, Asım Mustafa, Hüseyin Turgut, Nihat Nalbantoğlu, Yüksel Ali Rıza ve Erden Adil isimli 7 Kıbrıs Türk'ü mücahide kışın yaklaşmakta olması göz önünde tutularak Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından adam başı 655 liralık giyim eşyası yardımı yapılır. Bu para ile adı geçen 7 kişiye birer takım yeni elbise, birer kışlık palto, bir çift ayakkabı alınmış, ayrıca kazak, gömlek vs ihtiyaçları için de kendilerine adam başı 125 lira verilmiştir.

Bu arada Kızılay'dan maddi yardım almakta olan ancak değişik tarihlerde Türkiye'den ayrılan Kıbrıs Türkleri de bulunmaktadır ve bunlar Kemal Hüseyin, Orhan Ali, Mustafa İbrahim, Özbey M. Mercan, Aziz Hasan, Ali Mehmet ve Erol E. Gürsoy'dur. Bu arada Mehmet Özdemir isimli bir mücahit ise Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nde maaşlı olarak görev yapmakta olduğundan Kızılay yardımı almaktan

⁴ Samtay Vakfı, Özgürlük ve Barış 27 Yaşında, Gazi Mağusa, Temmuz 2001, s. 81

vazgeçer. Kızılay tarafından çeşitli sebeplerle Türkiye'ye getirilen ve tedavileri tamamlandıktan sonra Türkiye'de kalan veya Kıbrıs'a gönderilen Kıbrıs Türkleriyle ilgili olarak Ocak 1967 tarihinden itibaren yardım faaliyetleri yeniden başlar. Bu kapsamda 1 Şubat–28 Şubat 1967 devresinde kişi başı 300 liraya kadar Kızılay yardımı alan Kıbrıs Türkleri ise İzzet Mehmet, Oğuz Ersoy, Hüseyin Salih, Asım Mustafa, Nihat Nalbantoğlu, Hüseyin Turgut, Abdi Ahmet, Orhan Salih, Erdoğan Muharrem, Nidai Arif, Tüner Halil, Tahsin Hüseyin, Mustafa Hasan, Hasan Ahmet, Özay Hasan, Hasan Cemal, Ali Enver, Ulus Yeşilada, Vasfi Gürkan, Fevzi Çakmak, Osman Hasan, Beyid Ramadan, Cemil Süleyman, Mustafa Mehmet Sarı, Halil Hüseyin Bahçeci (150 lira), Hüseyin Mustafa Keçeci (150 lira), Dener Aziz (150 lira), Sadrettin İsmail, Ahmet Ferit Nafiz (150 lira), Aliye Cemal (18.75 lira ilaç bedeli), Ziba Osman (100 lira), Hüseyin Mehmet (150 lira), Derviş Hüdaverdi (150 lira ve 123.40 lira ilaç bedeli), Saip Niyazi (150 lira), Sevilay Turgut (150 lira), Ahmet Aziz (150 lira), Mehmet Ali Hasan (100 lira), Aliye Cemal (50 lira), Günsel Fevzi (50 lira), Ali Rıza Yüksel (150 lira), Ahmet Ferit Nafiz (11.80 lira ilaç bedeli), Halil Hüseyin Bahçeci (150 lira), Fezile Ahmet (100 lira), Ziba Osman (37 lira ilaç bedeli), Sevilay Turgut (150 lira), Doğan Hasan (100 lira), Aysel Nihat, Pertev Halil⁵ ve toplam 10.614.70 lira yardım yapılmıştır.

1 Nisan 1967–30 Nisan 1967 döneminde de Kızılay yardımlarından istifade edenler söz konusudur ve bu Kıbrıs Türkleri İzzet Mehmet, Oğuz Ersoy, Asım Mustafa, Nihat Nalbantoğlu, Hüseyin Turgut, Abdi Ahmet, Orhan Salih, Nidai Arif, Tüner Halil, Tahsin Hüseyin, Mustafa Hasan, Hasan Ahmet, Özay Hasan, Hasan Cemal, Yüksel Ali Rıza, Ali Enver, Ulus Yeşilada, Vasfi Gürkan, Fevzi Çakmak, Beyid Ramadan, Cemil Süleyman, Mustafa Mehmet Sarı, Mehmet Kamil, Mehmet Cemal, Ahmet Aziz, Sevilay Turgut, Dener Aziz, Saip Niyazi, Hasan Hüseyin, Sezgin Esat, Hasan Mustafa, Hüseyin Salih, Ahmet Derviş, Ahmet Ferit Nafiz, Ali Hüseyin

⁵ KGMA. K-4646, 1966/9-4. Kıbrıs 18. Parti Yardım Dosyası.

Cahit (75 lira), Bakiye Tahsin, Gülseren Vasıf (109.95 lira ilaç bedeli), Mustafa Çelebi, Hüseyin Ulus, İrteş Çörekçioğlu, Ahmet Kazım, Aysel A. Nihat, Cemaliye A. Nihat, Osman Hasan (50 lira), Zehra Ruso (162.80 lira kan ve ilaç bedeli), Şerif Kamil, Nazlı Hüseyin (120 lira kan bedeli), Mehmet Ali Hasan (50 lira), Mehmet Kamil, Saip Niyazi (150 lira), Mustafa Keçeci (150 lira), Dener Aziz (150 lira), Derviş Hüdaverdi (150 lira), Hüseyin Mehmet (150 lira), Ziba Osman (50 lira), Ahmet Ferit Nafiz (150 lira), Ahmet Aziz (150 lira), Yüksel Ali Rıza (150 lira), Doğan Hasan (50 lira), Mehmet Doğan Hasan Akşit (100 lira), Halil Hüseyin Bahçeci (25 lira), Hüseyin Mustafa Keçeci (30 lira), Hüseyin Mehmet (25 lira)'tir ve yapılan yardım toplamı 12.444.70 liradır.⁶ Aynı dönem içinde ve 7 Şubat–28 Şubat 1967 arasında Aliye Cemal, Günsel Fevzi, Salih Mehmet ve Rasim Salih vergisiz olarak 673 lira, Cemil Sadri, Cemaliye (?), Orhan Cemal, Ziba Osman, Mehmet Ali Hasan, Halil Hüseyin Bahçeci, Hasan Doğan Akşit, Hüseyin Mehmet, Hüseyin Mustafa Keçeci ise 1.173 liralık ödeme yapılarak uçakla Kıbrıs'a gönderilirler. Çeşitli sebeplerle adaya dönemediklerinden Bakiye Tahsin, Saip Niyazi ve Hasan Hüseyin ise Ankara'da Uzun Otel'de kalmaktadırlar. Nisan 1967 devresinde 7–21 Nisan 1967 arasında adam başı 1.173 lira ödenerek Kızılay tarafından uçakla Kıbrıs'a gönderilenler ise Mustafa Mehmet Ali Sarı, Gülseren Vasıf, Saip Niyazi, Cemil Sabri ve Cemaliye Sabri olur.

Aynı dönemde Kızılay tarafından Uzun Otel'e yerleştirilenler Bakiye Tahsin, Aysel Nihat ve eşi, Cemaliye Nihat ve eşi olurken, Seyhan Palas Oteli'nde de 18 Nisan 1967 tarihinden itibaren Aysel Nihat ve eşi, Cemaliye Nihat ve eşi, 25 Nisan 1967'den itibaren de Türkay Akpınar ve Kamil Şerif olur. Kızılay tarafından bu dönemde yardıma muhtaç oldukları için parasal yardımda bulunulan mücahit Kıbrıs Türkleri ise Hüseyin Soyel, İrfan Ahmet, Hüseyin Menteş, Kemal Enver, İzzet Mehmet, Yaşar Dereli, Oğuz Ersoy, Aziz Hasan, Asım Mustafa, Nihat Nalbantoğlu, Hüseyin Turgut, Mustafa Hüseyin, Erdem Adil, Metin Atakan, Abdi Ahmet, Orhan Salih, Ekrem Faik, Erdoğan Muharrem, Zarif Ahmet Muharrem, Salih Hüseyin,

⁶ KGMA. K-4646, 1966/9-4. Kıbrıs 18. Parti Yardım Dosyası.

Ahmet Halil Köse, Kemal Hüseyin, Yaşar Mustafa Konu, Mahmut Rıfat, Sadrettin İsmail, Özbay Mehmet, Kamil Zekai, Hüseyin Osman, Orhan Ali, Salih Kanat, Güvenç İbrahim, Tahsin Hüseyin, Pertev Halil, Mehmet Mustafa, Mustafa Hasan, Hasan Ahmet, Mustafa İbrahim, Bedri Hasan, Erol E. Gürsoy, Tahsin Hüseyin, Mustafa Hasan, Hasan Ahmet, Mustafa İbrahim, Hıfzı Salih, Önel Osman'dır ve 50–300 lira arasında Kızılay yardımı almışlardır.⁷

2- Kıbrıs Türk Kültür Derneği ile İlgili Yardım Faaliyetleri

Özellikle İstanbul'da üniversite öğrenimi görmekte olan Kıbrıs Türk öğrencileri için Kızılay yanında devletin bütün kurum ve kuruluşları devreye girmiş durumdadır;⁸

“Kıbrıslı talebelerin yatma ve iâşelerine ait işler Kızılay Genel Merkezi'nce düzenlenmişti. Bu yolda vilayetimiz şimdiye kadar çeşitli teşebbüslerde bulunmuş ve bütün bu teşebbüslere müspet karşılık vermiştir. Emniyet Müdürlüğü'nün ekli yazıları ve bu yazıya bağlı listede adları gösterilen öğrenciler halen sıkıntı içinde bulunmaktadır. Milletçe aziz varlığımız telâkki ettiğimiz Kıbrıs'a yapa geldiğimiz fedakârlıkları devam ettireceğimiz muhakkaktır. Her sıkıntılı bir zamanın gerçek yardımcısı Kızılay'ımızın yardımları desteğimiz olmakta ve gönüllerimizi şükranla doldurmaktadır. Her halde arzı bir hal olduğuna inanarak yüksek tahsilde bulunan Kıbrıslı öğrencilerin istedikleri yardımın yapılmasına delâletlerinizi arz ve rica ederim.”

Aralık 1963 sonrasında da üniversite öğrencisi Kıbrıs Türkleri için yardım talepleri gelmeye devam eder;⁹

“...İlgi: 24 Temmuz 964 günü ve 20477 No.lu yazınız.

Derneğimizi talebi üzerine Temmuz 1964 ayında 394 öğrenciye 150 şer liradan yardım yapılmak üzere karar verilmiş bulunan 59.100 liraya çok teşekkür ederiz. Ağustos 1964 ayında Türkiye'de yardıma muhtaç bulunan öğrenci sayısı şöyledir:

⁷ KGMA. K-4646, 1966/9-4. Kıbrıs 18. Parti Yardım Dosyası.

⁸ KGMA. İstanbul Valisi Niyazi Akı imzasıyla 10 Ağustos 1964 tarih ve 2176 sayı ile Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen resmi yazı.

⁹ KGMA. KTKD tarafından Genel Başkan Halil Fikret Alasya imzasıyla Ankara İli Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 31 Temmuz 1964 tarihli ve 27225 sayılı yazı.

İstanbul'da	104
Ankara'da	150
Adana'da	4
Antalya'da	4
Bursa'da	1

263 toplam

263 öğrenci için ayda 150 şer liradan 39,450 liranın Derneğimizin 4384 İş Bankası Merkez Müdürlüğü hesabına ödenmesine müsaade buyrulmasını diler, bu vesile ile minnet ve şükranlarımızın kabul buyrulmasını arz ederiz. Saygılarımızla.”

KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) özellikle Türkiye’de üniversite eğitimlerine devam eden Kıbrıs Türk öğrenciler için bu dönemde de yardım talep etmeye devam edecektir;¹⁰

“Bugüne kadar tespit edebildiğimiz Kıbrıslı muhtaç öğrencilerin Kasım ayında yardıma ihtiyaç duyanların sayısı aşağıya çıkarılmıştır. Yeni gelenlerin daha önceki rakamı artırdığı müşahede edilecektir. Bunlardan ancak yardıma muhtaç olanlar listeye alınmıştır.

İstanbul:187	Ankara:232	Adana:4
Antalya:4	Bursa:1	Toplam: 428

Her öğrenciye 150 liradan olmak üzere $428 \times 150 = 64.200$ liranın İş Bankası Merkez Müdürlüğündeki 4384 No.lu hesabımıza yatırılması için gereken kararın alınarak Başkanlığımıza bildirilmesini rica eder, şimdiye kadar yapmak lütfunda bulunduğunuz yardımlardan dolayı minnet ve şükranlarımızın kabulünü dileriz.”

Aralık 1963 sonrasında KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) ile Kızılay Genel Başkanlığı arasında gerek üniversite öğrencileri, gerekse yardıma muhtaç hasta ve yaralıları için işbirliği ve yazışmalar kesintisiz devam eder;¹¹

¹⁰ KGMA. KTKD tarafından Genel Başkan Halil Fikret Alasya imzasıyla Ankara İli Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 26 Ekim 1964 tarihli ve 36372/646 sayılı yazı.

“Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi Ankara, 4 Aralık 1964

Zafer Meydanı, Âdil Han 23, Posta Kutusu 1085 Yenişehir - Ankara

Kızılay Genel Merkez Başkanlığı, Ankara

İlgi 27 Kasım 1964 gün ve 31662 No.lu yazıları.

Kıbrışlı muhtaç öğrenciler için Kısım 964 ayına kadar yapmış olduğunuz yardımlardan dolayı minnet ve şükranlarımızı bit kere daha tekrarlamayı bir borç telakki ediyoruz. Kasım 1964 ayı için talep ettiğimiz 64.200 liraya karşılık ancak 30.000 lira verileceği ve keyfiyetin h k mete bildirileceği kararı üzerine derneğimiz meseleyi kati bir hal şekline bağlamak ve Kızılay’ı daha fazla yükten kurtarmak için h k mete intikal ettirdik. Devlet Bakanı ve Başbakanı Yardımcısı Sayın Dr. Kemal Satır’a durum özel kalem müdürü vasıtası ile anlatılmış ve devamlı olarak takip edilmiştir. 2 Aralık 1964 günü vaki telefon koşuşmamızda Kızılay’ın yetkilileri ile temas edildiği ve hükümetin yardım edecek durumda olmamasından dolayı Kızılay’ın yardım etmesi gerektiğinin söylediği ve Kızılay’ın da Kıbrışlı muhtaç çocukları a  bırakmamak için 30.000 lira uydurulup verilebileceğinin ifade edildiği bu itibarla Kızılay ile temasa geçmemiz bildirildi. Yukarda verilen izahattan da anlaşılacağı veçhile Kıbrışlı muhtaç öğrencilere yardım edilmesi işi içine üzülerek yine sizlere müracaat etmek zorunda kalıyoruz. Bu konuda Başbakanlığa yazdığımız yazıyı sevk etmemeğe karar verdik. Yardım işinin tarafınızdan nasıl tedvir edileceğinin Başkanlığımıza acele olarak bildirilmesini önemle rica ederiz. Çünkü Kıbrışlı  ğrenciler devamlı olarak bize müracaat etmekte ve son olarak tahsis edilmiş bulunan 30.000 lira 15 günlük olarak dağıtılmaktadır. Kati hareket hattımızın tespiti için Başkanlıklarının kararının bilinmesine zaruret olduğunun takdir edileceğine şüphe yoktur. Bu vesile ile teşekkürlerimizin kabulünü dileriz.”

21 Aralık 1963 tarihinde adada Rum saldırılarının başlamasının ardından Türkiye’de Kıbrıs Türklerinin tek sivil toplum  rg t  olan Kıbrıs Türk Kültür Derneği de harekete geçer ve özellikle Kızılay ile işbirliği içerisinde gerek adadan getirilen yaralı ve hastaların hastanelere ve otellere yerleştirilmeleri, gerekse

¹¹ KGMA. KTKD tarafından Genel Başkan Halil Fikret Alasya imzasıyla Ankara İli Kıbrışlı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 4 Aralık 1964 tarihli ve 40797/856 sayılı yazı.

Türkiye’de okuyan ancak çatışmalar nedeniyle adaya dönemeyen veya ekonomik sıkıntılar yaşayan öğrencilere yönelik girişimlerini hızlandırır;¹²

“Komitenize bağlı olarak kurulmuş bulunan Kıbrıs Tali Komitesinin yaptığı faaliyet kısaca aşağıya çıkarılmıştır;

1- 2 Şubat 1964 günü ve müteakip çalışmalar sonucunda toplanmış ve 5739 No.lu hesaba yatırılmış bulunan 10.982.50 liralık liste ilişikte sunulmuştur.

2- Türkiye Çimento Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanmış bulunan 443 No.lu ve 6.1.1964 tarihli genelge ilişikte sunulmuştur.

3- Kıbrıs’ta evleri yıkılan soydaşlarımızın evlerinin yapılmasında kullanılmak üzere Kıbrıs’a 600.000 liralık kereste sevk edilmesi için bir kanun teklifi Orman Genel Müdürlüğündeki hemşerilerimiz tarafından hazırlanmış ve Büyük Meclise sevk edilmiştir.

4- Türkiye Şeker Sanayi Genel Müdürlüğüne mensup memur ve işçilerin birer günlüklerinin Kıbrıslı kardeşlerimize yardım olarak verilmesine karar verildiği hemşerimiz tarafından beyan edilmiştir. Keyfiyet bilgilerine arz olunur.”

1964 yılının sonuna gelindiğinde Türkiye’de okuyan ve yardıma muhtaç öğrenciler için çalışmalar devam etmektedir;¹³

“Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi Ankara 21 Aralık 1964

Zafer Meydanı, Âdil Han 23, Posta Kutusu 1085 Yenişehir - Ankara

Kızılay Genel Merkez Başkanlığına, Ankara

Sayın Başkan,

Kasım 1964 ayı için Muhtaç durumda bulunan Kıbrıslı öğrencilere yardım olarak 64.200 lira tahsisini rica etmiştik. Ancak malum konuşma ve temaslardan sonra iki kararla Kasım 1964 ayı için Başkanlığımız hesabına 60.000 lira ödenmesine karar verilmiştir. Aralık 1964 ayı için yine 64.200 liraya ihtiyacımız olmuştur, fakat Başkanlıklarından malum sebepler dolayısı ile bir karar alamamıştık. 1965 Ocak ayı için ise Kıbrıslı muhtaç öğrencilerin sayısı aşağıya çıkarılmıştır. Mümkün mertebe yapılan en iyi araştırma neticesinde bu rakam tespit edilmiştir.

Ankara:264

İstanbul:157

Adana:4

Antalya:3

Bursa:1

İzmir:4

¹² KGMA. KTKD tarafından Genel Başkan Halil Fikret Alasya imzasıyla Ankara İli Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 21 Şubat 1964 tarihli ve 125 (464) sayılı yazı.

¹³ KGMA. KTKD Genel Başkanı Halil Fikret Alasya imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 21 Aralık 1964 tarih ve 43288/1188 sayılı yazı.

Toplam: 433'tür. Kasım 1964 ayına göre 5 kişilik bir artış vardır. Bu itibarla yalnız Ocak 1965 ayı için $433 \times 150 = 64.950$ liralık bir tahsise ihtiyaç vardır. Aralık 1964 ve Ocak 1965 ayları için Kızılay Yönetim Kurulunca karar verilmesini ve tahsisine karar verilen meblağın 4384 No.lu İş Bankası Merkez Müdürlüğündeki hesabımıza ödenmesini rica ve bu defa yine Başkanlıklarına müracaat etmek zorunda kaldığımızdan dolayı çok üzgün olduğumuzu arz ederiz. Şimdiye kadar yapılmış bulunan her yardım ve ilgiye minnet ve şükranlarımızı sunarız. Üstün saygınlarımızla.”

1964 yılında çok sıkı ve kesintisiz devam eden Kızılay ile KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) arasındaki yazışma ve işbirliği faaliyetleri daha sonraki süreçte de aynı şekilde devam eder ve gerek Türkiye’de okuyan Kıbrıs Türk üniversite öğrencileri, gerekse çeşitli sorunlar nedeniyle Türkiye’ye gelmek zorunda kalan Kıbrıs Türkleri için çalışmalar devam ettirilir;¹⁴

“...Yönetim Kurulu Başkanlığına

Kıbrıs Türk Kültür Derneği Merkezi Başkanlığının 21 Aralık 1964 tarih ve 43288/1188 sayılı yazısında:

Kasım 1964 ayı için muhtaç durumda bulunan Kıbrıslı öğrencilere yardım olarak 64.200 lira tahsisini rica etmiştik. Ancak malum konuşma ve temaslardan sonra iki kararla Kasım 1964 ayı için Başkanlığımız hesabına 60.000 lira ödenmesine karar verilmiştir. Aralık 1964 ayı için yine 64.200 liraya ihtiyacımız olmuştur fakat Başkanlıklarından malum sebepler dolayısıyla bir karar alamamıştık. 1965 Ocak ayı için ise Kıbrıslı muhtaç öğrencilerin sayısı aşağıya çıkarılmıştır. Mümkün mertebe yapılan en iyi araştırma neticesinde bu rakam tespit edilmiştir.

Ankara: 264

İstanbul: 157

Adana : 4

Antalya: 3

Bursa : 1

İzmir : 4

Toplam: 433

Kasım 1964 ayına göre 5 kişilik bir artış vardır. Bu itibarla yalnız Ocak 1965 ayı için $433 \times 150 = 64.950$ liralık bir tahsise ihtiyaç vardır. Aralık 1964

¹⁴ KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 11 Ocak 1965 tarih ve 245/451 sayılı yazı

ve Ocak 1965 ayları için Kızılay Yönetim Kurulunca karar verilmesini ve tahsisine karar verilen meblağın 4384 No.lu İş Bankası Merkez Müdürlüğündeki hesabımıza ödenmesini rica ve bu defa yine Başkanlıklarına müracaat etmek zorunda kaldığımızdan dolayı çok üzgün olduğumuzu arz ederiz denilmektedir. Keyfiyeti bilgilerinize arz ederim.”

Bu arada 22 Nisan 1965 tarihinde Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından Kızılay Genel Başkanlığına yapılan müracaatla “Kıbrıs davasında hükümetimizce alınan olumlu tedbirlerin devam ettirilmesi, Kıbrıs Türklerinin serbestçe gidiş-geliş ve haberleşmelerinin temin edilmesi, yüksek okullara devam eden Kıbrıslı öğrenciler için bütçede 1.500.000 liralık ödenek ayrılması, üniversite ve yüksek okullara devam eden Kıbrıslı Türk öğrencilere iş temin edilmesi, askerlik görevini Türkiye’de tamamlayan Türk vatandaşı Kıbrıslı insanların tekrar Kıbrıs’a dönebilmeleri için kanunda değişiklik yapılması, Kıbrıs için bastırılan yardım pullarının satışının artırılabilmesi maksadıyla ilave tedbirler alınması, KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) tarafından hazırlanıp Dışişleri Bakanlığına teslim edilen kanun teklifleri ve önerilerin bir an önce görüşülerek biran önce karar bağlanması, spor-toto hâsılatından KTKD için de %1–2 oranında bir pay ayrılması, Kıbrıs’tan gelen hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerinin ameliyat ve tedavilerinin parasız olarak üstlenilmesi, Türkiye radyolarında yayımlanmakta olan Kıbrıs için özel radyo programı yayın saatinin değiştirilmesi, Kıbrıs’la ilgili konularda KTKD’nin de fikir ve mütalaasının alınması ve sorulması, protokolde derneğe yer verilmesi”¹⁵ talep edilir. Öte yandan Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından daha sonraki dönemde de Kıbrıs Türklerine yönelik çeşitli yardım faaliyetleri söz konusudur ve bu noktada en büyük destek ise yine Kızılay’dan gelmektedir;¹⁶

“Türkiye’de tahsilde bulunan öğrencilere veya muhtaç durumda olan Kıbrıslı Türklere Derneğiniz aracılığı ile yapılmakta olan yardım konusundaki 26 Haziran 1965 tarihli, 89 sayılı yazınız ve Ankara ile İstanbul’da

¹⁵ KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın tarafından 11 Mayıs 1965 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 266 (2159/1335) sayılı yazı.

¹⁶ KGMA. Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi İcra Heyeti Başkanlığı tarafından Asbaşkan Dr. Şemsi Kazım imzasıyla KTKD Genel Başkanlığına gönderilen 24 Eylül 1965 tarih ve 73/65 sayılı yazı.

bulunan Kıbrıslı öğrencilerin listeleri Sosyal İşler Dairesi Müfettişleri tarafından incelenmiş ve her birinin durumları hakkında hazırlanan raporların ışığı altında aşağıdaki karar ve tedbirlerin alınması uygun görülmüştür:

a) İlişik ‘A’ listesindeki öğrencilere, Kıbrıs’taki ailelerinin mali durumları iyi olduğu için Derneğiniz tarafından veya Derneğiniz vasıtası ile hiçbir mali yardım yapılmaması,

b) İlişik ‘B’ listesindeki öğrencilere, Kıbrıs’taki aileleri muhtaç ve ihtiyaçlı durumda olduklarından gerekli yardımın yapılmasına devam edilmesi,

c) Bundan böyle, Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından veya Derneğin aracılığı ile hiçbir Kıbrıslı öğrenciye burs verilmemesi veya temin edilmemesi, bu gibi müracaatların doğrudan doğruya Türk Cemaat Meclisi Maarif Dairesi Müdürlüğüne yapılması, bu konuda TC Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde gerekli temaslar yapılmıştır. Bundan böyle Türkiye’de Kıbrıslı öğrencilere Türk Cemaat Meclisi Maarif Dairesi Müdürlüğünün tavsiyelerine göre burs verilecektir.

ç) Türkiye’ye tedavi olmak veya herhangi bir maksatla giden vatandaşlara, durumları ne olursa olsun, Türk Cemaat Meclisinin bilgisi dışında Derneğiniz veya Kızılay ile diğer müesseseler tarafından herhangi bir yardım yapılmaması, bu gibi taleplerin ya reddedilmesi veya bizden durumları hakkında mütalaa alındıktan sonra gereğinin yapılması yoluna gidilmesini hassaten rica ederim. Durumu bilginize sunar, bizce alınmasına lüzum görülen yukarıdaki karar ve tedbirlerin Derneğinizce de uygulanmasına tavassutunuzu önemle rica ederken, Kıbrıslı öğrenciler yardıma muhtaç diğer vatandaşlarımıza bu güne kadar Derneğinizin yapmış olduğu değerli hizmet ve yardımlarla faaliyetlere teşekkür etmeyi bir borç bilirim.”

Aynı konuyla ilgili olarak devreye giren Kızılay Genel Başkanlığı da Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanlığına cevabi bir yazı gönderir;¹⁷

“Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi İcra Heyeti Başkanlığının Ankara’daki Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanlığına yazdığı ve bir suretini Derneğimize gönderdiği 24 Eylül 1965 tarihli 73/65 sayılı mektup ve ekleri ilişikte tetkiklerine arz edilmektedir. Mezkûr mektupta memleketimizde tahsilde bulunan öğrencilere veya muhtaç durumdaki Kıbrıslı Türklere bu zamana kadar yapılmakta olan yardımların Sosyal İşler Dairesi müfettişleri tarafından incelendiği ve yardım gören şahıslar arasında sosyal durumları nazara alınarak tefrik yapıldığı, listeler hazırlandığı, bundan böyle listede yardıma layık olmayan öğrencilerin listelerden çıkarılması, Türk Cemaat

¹⁷ KGMA. Kızılay Genel Müdürlüğü adına Genel Müdür M. Akın imzasıyla 6 Ekim 1965 tarihinde Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen yazı.

Meclisi tarafından gönderilmeyen öğrenci ve hastalara yardım yapılmaması rica edilmektedir. Bundan böyle mezkûr mektubun münderecatı ve listeleri nazarı itibar alınarak Genel Merkezimize başvuran Kıbrıslı Türklere yardım yapılacağını arz ederim.”

KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) tarafından ilk etapta Kızılay’a bildirilen ve çatışmalar nedeniyle ekonomik sıkıntı çeken öğrenciler ise aşağıdaki şekildedir;

<u>Sıra No:</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Fakültesi</u>
1-	Hilmi Çavuşoğlu	Edebiyat
2-	Mustafa Kazanoğlu	Ticaret
3-	Mertdoğan Ercan	Tıp Sömestire IV
4-	Mehmet Salih	Diş Sömestire III
5-	Şenay Hüseyin	Fen Sömestire VIII
6-	Gül Çavuşoğlu	Tıp Sömestire VII
7-	Kemal Bolayır	Tıp Stajyer Dok.
8-	Ünal İbrahim	Teknik İnşaat IV
9-	Selma Hüseyin	Eczacı
10-	Ali Yapıcıoğlu	Fen (Fizik)
11-	Ayşe Kemal	FKB (Ecza)
12-	Yeksan Ferhat	FKB (Tıp)
13-	Ertun Mustafa	Fen Fizik
14-	Gözel Halim	Hukuk (Son Sınıf)
15-	Hasan Zeki	Lise Edebiyat V
16-	Sıdika Salih	Tıp (FKB)
17-	İbrahim Razi	İTÜ Elektrik Süm. VIII
18-	Mehmet Cemal	Stajyer Doktor
19-	Mehmet K. Hilmi	FKB Tıp
20-	Güner Necati	Tıp 5. Sömestire

Kızılay Genel Başkanlığı tarafından savaş mağduru Kıbrıs Türk’ü öğrencilere yönelik yardımlar daha sonraki süreçte de resmi yazılara “24 Mart 965 günlü ve Yardım Müdürlüğü 7353 Nolu yazıları ile Derneğimize 30.000 lira yardıma karar verildiğini bildirmiş bulunuyorsunuz. Bu yardımınız da diğer yardımlar gibi son derecede makbule geçmiş bulunmaktadır. Halen başka hiçbir yerden hiçbir yardım temin edemediğimizi ifade ettiğimiz takdirde bunun öneminin takdir edileceğine şüphe yoktur. Şimdiye kadar Kızılay’ın yapmış olduğu yardım ve göstermek lütfunda bulunduğu yakın alaka cidden her türlü takdirin üstündedir. Bundan dolayı en içten gelen minnet ve şükranlarımızın kabul buyrulmasını rica eder, yardım ve

desteğin esirgenmemesini önemle diler başarılar temenni ederiz.”¹⁸ şeklinde yansıyacaktır. Kızılay Genel Başkanlığına yapılan “Vatandaşlarımızdan İstanbul Işık Lisesi öğrencilerinden Tülin Özdemir ile Kandemir Özdemir’e Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nce yapılmakta olan yardım, Şubat 1965’ten itibaren durdurulmuş bulunmaktadır. Tahsillerine devamı sağlamak gayesiyle, ailece muhtaç durumda olan bu iki vatandaşımıza münasip görülecek yardımın yapılmasına müsaadelerinizi rica eder, kıymetli yardımlarınıza teşekkürü bir borç bilirim. “¹⁹ şeklindeki müracaat da bir başka öğrenciyle ilgilidir. Bu arada Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla gönderilen Kıbrıs Türklerine yönelik bir yazıda ise “KTKD’den alınan 5 Mart 1965 tarih ve 19 sayılı yazıda 21 Şubat 1965 günü yapılan Genel Kurul toplantılarında, Kıbrıs hadiseleri dolayısıyla 1964 bütçelerine konulmuş olan 30.000 TL’nin yetmemesi üzerine Derneğimizden yardım teminine çalışıldığı, temin edilen 413.700 liralık yardımın tamamen muhtaç öğrencilere dağıtıldığı belirtilerek Genel Kurulda Kıbrıs’ta feci olayların başlamasından bugüne kadar büyük hizmetleri geçen Derneğimiz sayın üyelerine minnet ve şükranlarının duyulmasına karar verildiği bildirilmektedir. Mezkûr yazıda ayrıca, Derneğimizin Kasım 1964 ayına kadar yapmış olduğu yardımdan sonra, fonun bitmesinden dolayı yardım yapılamayacağını bildirilmesi üzerine keyfiyetin Hükümete intikal ettirildiği halde bugüne kadar hiçbir yerden yardım temin edilemediği, 1965 Mart ayında kendi imkânlarını zorlayarak şahsi teminat ve kefalet ile 200.000 liranın üzerinde yardım yaptıklarından ve 1965 Nisan ayı için 438 muhtaç Kıbrıslı öğrenciye yardım yapmak mecburiyetinde olduklarından, Derneklerini müşkül durumdan kurtarmak, muhtaç çocukları aç bırakmamak gayesiyle gerekli yardımın yapılması rica edilmektedir. Keyfiyeti takdir ve tensiplerinize arz ederim.”²⁰ denilmektedir. Aynı yıl içinde doğrudan KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) vasıtasıyla yapılan “26 Temmuz 1965 gün ve 19399

¹⁸ KGMA. KTKD Genel Başkanı H. Fikret Alasya tarafından 8 Nisan 1965 tarih ve 40 (12897/2479) sayı ile Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen yazı.

¹⁹ KGMA. Kıbrıs Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği tarafından Kızılay Genel Başkanlığına yapılan 4 Ağustos 1965 tarih ve 151/65 KONS (30147/1952) sayılı yazı.

²⁰ KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 10 Mart 1965 tarih ve 257 (1153/601) sayılı yazı.

no.lu yazılarınız ile Kıbrıslı muhtaç öğrencilere yardım olarak tevzi edilmek üzere 30.000 liranın banka hesabımız olan 4384'e yatırılmasına karar verildiği Başkanlığımıza bildirilmiştir. Şimdiye kadar sayın müesseseniz tarafından yapılmış bulunan muazzam yardımlara ilaveten bu yardımınız için de minnet ve şükranlarımızı arz eder, Kızılay'ımızın bu hayırseverliğini Kıbrıslı Türklerin hiçbir zaman unutamayacağını arz ederiz. Başta siz olmak üzere bütün ilgililere şükranlarımızı sunarız.²¹ açıklaması da bu konuyla ilgilidir. Aynı dönemde Kıbrıs konusuyla ilgili olarak Kızılay'a gönderilen bir başka yazı da Kıbrıs Türkleriyle ilgilidir,²²

“ 1- 21 Şubat 965 günü 963 ve 964 Genel Kurul toplantısını yapan Derneğimizin faaliyet raporlarına Kızılay hakkında koymuş olduğu şu pasajlar:

‘Ancak malum hadiseler dolayısıyla 1964 bütçemize konulan 30.000 liranın yetmesine imkân olmadığından Kızılay’dan yardım teminine çalışılmıştır. Kızılay’dan temin edilen 413,700 liralık yardım, hiçbir yerden para alamayan, burslu veya meccani yatılı olmayanlara ayda 150’şer lira olarak dağıtılmıştır.’
‘Derneğimiz Kıbrıs’ta feci olayların başlaması ile Kızılay ile sıkı bir işbirliği halinde çalışmaya başlamıştır... Olayların patlaması ile Kızılay inisiyatifini kullanmamış olsa idi belki de bugün Kıbrıs’ta bir Kızılay hastanesi olmayacak ve geniş ölçüde yardım sevk edilemeyecekti. Bu konuda büyük hizmeti geçen Kızılay Genel Başkanı Sayın Dr. Fikret Pamir’e ve Başkan Vekili Sayın Adnan Öztrak’a, Yönetim ve Merkez Kurullarının sayın üyelerine, Genel Müdür Muzaffer Akın’a ve Kıbrıs Komitesinde vazife alarak bayram ve tatil düşünmeden yaralılara ve hastalara yardıma koşan, malzeme temin edip sevkiyat yapan bütün Kızılay personeline candan minnet ve şükranlarımızı sunmayı milli bir borç telaki ederiz.’

Kızılay lehinde tezahürata, güzel sözlerin söylenmesine vesile olmuş ve Kongrenin bu hissiyatının Başkanlıklarına bildirilmesi yeni Yönetim Kurulumuza vazife olarak verilmiştir. Bu vazifeyi ifa etmekten büyük bir zevk duymaktayız. Şahsınızda bu davaya hizmet edenleri içten selamlar, minnet ve şükranlarımızın ilgililere duyurulmasına müsaadelerini dileriz.

2- Derneğimize Kasım 1964 ayına kadar yapmış olduğunuz 413.700 liralık yardımdan sonra fonun bitmesinden dolayı yardım yapılamayacağı Başkanlığımıza resmen bildirilmişti. Muhtaç öğrencilere yardım edilmesi için keyfiyet Hükümetimize intikal ettirilmiş ise de maalesef malum olan şartlar dolayısıyla bugüne kadar hiçbir yerden yardım temin edilememiştir. Derneğimiz

²¹ KGMA. KTKD Genel Başkanı Halil Fikret Alasya imzasıyla 30 Temmuz 1965 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 112 (26575/1721) sayılı yazı.

²² KGMA. KTKD Genel Başkanı Halil Fikret Alasya imzasıyla 5 Mart 1965 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 19 (7838/554) sayılı yazı.

bütün imkânlarını zorlayarak, icabında şahsi teminat ve kefalet ile para bularak Mart 1965 ayı için de ödeme yaparak 200.000 liranın üstünde yardım yapmıştır. Bütçenin malum durumu dolayısıyla Nisan 1965 ayı için 438 muhtaç Kıbrıslı öğrenciye yardım yapmak imkânından tamamen mahrum kalan Derneğimiz ciddiye çok müşkül vaziyettedir. Durumun nezaketini göz önüne alarak, şimdiye kadar yapılmış olan yardımlarınıza ilaveten, bütçe çıkıp tatbikata geçilinceye kadar, bu muhtaç çocuklara aç kalmayacak kadar ödeme yapmayı mümkün kılacak olan tensip buyrulacak bir meblağın, acele olarak İş Bankası Merkez Müdürlüğündeki 4384 no.lu hesabımıza tediyesine karar verilmesine himmet ve delaletinizi önemle rica eder bu vesile ile üstün başarı dileklerimizle teşekkürlerimizin kabulünü dileriz.”

KTKD tarafından Kıbrıs’tan üniversite eğitimi için Türkiye’ye gelen ve Ankara’daki üniversitelerde okumakta olan kız öğrenciler için açılan kız yurdunda bir revir yapılabilmesi amacıyla da müracaat edilen yer Kızılay Genel Başkanlığı olacaktır.²³

“Kıbrıslı kız öğrencilerin barınması için tesis etmiş olduğumuz 200 kişilik yurtta bir revir açmış bulunuyoruz. Adı geçen revirde kullanılmak üzere bir ecza dolabı ile lüzumlu ilaçların Başkanlıkları tarafından temin edilmesine emir ve müsaade buyrulmasını rica ederken şimdiye kadar yapmış olduğunuz çok kıymetli yardım ve müzaheretten dolayı minnet ve şükranlarımızı sunarız. Bu konuda acele karar verilmesini bilhassa rica ederiz, çünkü halen 4 kız öğrenci hasta yatmaktadır. Saygılarımızla”

Öte yandan 10 Ocak 1964- 15 Nisan 1965 döneminde Kızılay Genel Başkanlığı tarafından Kıbrıs Türk Kültür Derneği’ne yönelik olarak yapılan yardımlar ise 10 Ocak 1964 tarihinde 25.000, 13 Şubat 1964’de 43.050, 21 Nisan 1964 tarihinde 86.700, 18 Mayıs 1964’de 86.700, 7 Ağustos 1964 tarihinde 59.100, 5 Eylül 1964 tarihinde 39.540, 16 Ekim 1964 günü 43.700, 3 Aralık 1964 tarihinde 30.000, 31 Aralık 1964 günü 30.000 ve 15 Mart 1965 tarihinde de 30.000 lira olmak üzere toplam 473.700 lira olarak açıklanır.²⁴ Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından 1966

²³ KGMA. KTKD adına Genel Başkan Halil Fikret Alasya tarafından 9 Kasım 1965 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 225 sayılı yazı.

²⁴ KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Babür Ardahan tarafından Dışişleri Bakanlığı KIPIG Daire Başkanlığına gönderilen 9 Nisan 1965 tarih ve 9270 sayılı resmi yazı.

yılının Şubat ayında Kızılay’a yapılan müracaat ise Ankara’da açılacak olan 250 öğrenci kapasiteli yurtla ilgili olarak bazı malzemelerin temini konusundadır;²⁵

“Kıbrıs’ta gelen son mücahit grubunun yerleştirilmesi ile ilgili olarak yapılan toplantılarda temsilciniz de bulunmuştur. Varılan karara göre Ankara’da 250 kişilik bir yurt açılacak ve Kızılay bu maksatla 250 ikili yatak, 250 yastık, 125 iki kişilik ve ikili ranza, 500 battaniye, 500 nevresim, 500 yatak çarşafı, 500 yastık kılıfı temin edecektir. Yurdun en geç 20 Şubat’ta açılması zaruri olduğundan gerekli tertibatın derhal alınmasını ehemmiyetle rica eder bu vesile ile minnet ve şükranlarımızı arz ederim.”

Kızılay Genel Başkanlığına KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) tarafından yapılan bir başka öğrenci yurdu konulu talep ise söz konusu derneğin İzmir Şubesi kanalıyla gelir;²⁶

“Şubat 1966 tarihinde yavru vatan Kıbrıs’tan yurdumuza gelen Kıbrıslı mücahitlerin bir kısmı kayıtlı bulundukları okullara devam etmek üzere şehrimize gelmişlerdi. Derneğimizi hamî olarak gören bu öğrenciler kendilerine yatacak yer temin etmemiz için bize başvurmuşlar, fakat imkânsızlıklardan dilekleri yerine getirilememiştir. Bir müddet için şehrimizdeki bazı Kıbrıslı aileler yanında barındıktan sonra Haziran ve Temmuz aylarında tekrar açıkta kalmışlardır. İzmir’in ve Ege’nin her gün artmakta olan talebe yurdu ihtiyacını da göz önünde tutarak gerektiği zaman Kıbrıs’tan gelmiş yoksul veya yaralı hemşerilerimizi de barındırabilecek, normal zamanlarda ise talebe yurdu şeklinde olacak bir yurt binasının açtırılması kararlaştırılmıştır. Yurt için gerekli hazırlıklar yapılarak İzmir’in mutena semti Alsancak’ta Cumhuriyet Bulvarı 262 numaralı binayı kira ile tutarak alt katını kitaplık, üst katını ise 25-30 kişilik talebe yurdu yapmak üzere çalışmalara başlamıştır. Bu meyanda

²⁵ KGMA. KTKD adına Genel Başkan Halil Fikret Alasya tarafından 3 Şubat 1966 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 28 sayılı yazı.

²⁶ KGMA. KTKD İzmir Şubesi adına Mustafa Hüseyin tarafından 18 Ağustos 1966 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 66/044 sayılı yazı.

şehrimizdeki boya fabrikaları ile konuşularak boya ve inşaat malzemesinin bila ücret temini sağlanmış; ancak ranza, şilte, yorgan, battaniye, çarşaf, yastık, yastık yüzü, gardırop, perdelik ve taban mefruşatı, komodin vs. ihtiyaçlarını karşılayamadık. Tedarik etmemize maddi bakımdan da imkân yoktur. Dileğimiz Derneğiniz elinde belirtmiş olduğumuz malzemelerden mevcut olanlardan imkân nispetinde yurt hizmetimiz için tahsis edilmesidir. Kutsal gayemizin gerçekleşmesi için elinizden gelen yardımları esirgemeyeceğinizi ümit eder saygılarımızın kabulünü rica ederim.”

Aynı konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Başkanlığına daha sonra bir müracaat daha yapılacak ve özellikle 1963 sonrası dönemde Kıbrıs'ta çatışmalar katılan mücahit öğrencilerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanacak yurdun temel gereksinimlerinin Kızılay tarafından temin edilmesi istenecektir;²⁷

“Derneğimiz Faaliyetlerinden olan yeni yurt binası açma faaliyetlerimize yardım olarak teberru etmek lütfünde bulunduğunuz 30 adet yatak ve 30 adet battaniye alınmıştır; ancak yataklardan altı adedi 70x125x3 cm. olduğundan öğrenci ranzalarında kullanılması imkânsızdır. Bir diğer husus Derneğimiz Genel Başkanlığının 18 Ekim 1966 tarih, 112 sayılı yazılarında mezkûr yatak ve battanilerden ayrı 30 pike, 60 yatak çarşafı, 60 nevresim, 60 yastık kılıfının gönderileceğine dair Kızılay Genel Merkezince karar alındığı bildirilmektedir. Yurdumuzun faaliyete geçebilmesi için belirtmiş olduğumuz eksikliklerimizin tamamlanması için bir kere daha yardımlarınızı rica eder, neticenin işaretini peşin teşekkürlerimizle ayrıca rica ederiz.”

Türkiye'deki üniversitelerde okumakta olan Kıbrıs Türk'ü öğrencilere yönelik Kızılay yardımları KTKD vasıtasıyla daha sonraki süreçte de aksamadan devam eder;²⁸

²⁷ KGMA. KTKD İzmir Şubesi adına Başkan Mustafa Hüseyin ve Sekreter H. Özpulat tarafından 10 Kasım 1966 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 66/080 sayılı yazı.

²⁸ KGMA. Kızılay Derneği İstanbul Müdürlüğü tarafından 29 Mart 1967 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 2689 (10844) sayılı yazı.

“ 25 Aralık 1965 gün G. Muh. Md.32785 sayılı emirleriniz karşılığıdır:

Kıbrıs Türk Kültür Derneği’ne 1964 yılında ödenmiş olan 27.750 liradan 27.500 liralık sarf evrakı 8 Mayıs 1964 gün 3704 No.lu yazımıza ekli olarak gönderilmiştir. Bu kere Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Bölge Başkanlığından Başkan Prof. Dr. Derviş Manizade imzası ile alınan 18 Mart 1967 tarihli yazıda bakiye 250 liranın imtihan harcı olarak makbuz mukabilinde üniversite veznesine yatırılmış olduğu bildirilerek 4 makbuz yazılarına ilişik olarak Müdürlüğümüze tevdi edilmiştir. Müdürlüğümüzce teslim alınmış olan mezkûr 250 liralık sarf evrakının mahsup edilmek üzere ilişik sunulduğunu arz ederiz.”

Kızılay Genel Başkanlığı ile KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) arasında gerek Kıbrıs’tan gelen hasta ve yaralılar, gerekse Türkiye’de okuyan Kıbrıslı öğrencilerin sorunlarına yönelik çözüm arayışları konusunda irtibat hiç kesilmez ve Kızılay yapılan bütün yardım taleplerine cevap vermeye gayret eder;²⁹

“Derneğimize bağlı olarak halen Ankara’da biri kız diğerleri erkek olmak üzere dört yüksek öğrenim öğrenci yurdu faaliyette bulunmaktadır. Bunlardan Paris Caddesi Güvenlik Sokak No:47’deki kız talebe yurdunda 256 öğrenci barınmaktadır. Gazi Mustafa Kemal Bulvarı No:98’deki yurтта 280, Hanımeli Sokak No:47’deki yurтта 270 ve Yeşilyurt Sokak No.52’deki yurтта da 105 öğrenci vardır. Söz konusu yurtlarımızın ikisinde ecza dolabı mevcut ise de ilaç noksanı çoktur. Diğer ikisinde ecza dolabı ve ilaç yoktur. Bahis konusu yurtlarımıza ecza dolabı ve ilaç yardımı yapılmasını takdirlerinize arz ederim.”

Hemen ardından KTKD tarafından Kızılay Genel Başkanlığı’ndan talep edilenler ise Ankara’da bulunan ve tamamında Kıbrıslı öğrencilerin kaldığı yurtlardaki revirlerde kullanılmak üzere bazı ilaçlar ve tıbbi malzemedir;³⁰

²⁹ KGMA. Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Sekreteri Ülkü Cengizer imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 22 Eylül 1967 tarih ve 151-367/67.K sayılı yazı.

³⁰ KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 28 Kasım 1967 tarihli yazı.

“Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Sekreterliğinden aldığımız ekte sunulan yazıda Paris Caddesi, Güvenlik Sokağı, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı ve Hanımeli Sokağı’ndaki yurtlarında bulunan Kıbrıslı soydaşlarımıza kullanılmak üzere ekli listede yazılı ilaçların temini rica edilmektedir. İstenilen ilaçlardan birçoğu Doğu depremi dolayısıyla bağış olarak gelen ve Etimesgut depomuzda bulunan ilaçlardan temin edilmiştir; ancak ekli listede cins ve miktarları yazılı ilaçlar veya benzeri depoda mevcut değildir. Bu ilaçların tahmini tutarı 939 liradır.

Netice:

Genel Müdürlüğümüz üç Kıbrıs talebe yurdunda bulunan öğrencilere lüzumu halinde kullanılmak üzere ekli listede yazılı ilaçlardan Etimesgut deposunda bulunanları buradan, 939 lira tutan ve depoda bulunmayan diğer ilaçlarında piyasadan Kıbrıs Fonu’ndan alınarak yurt doktoru Şekip Nazım Kantarcı nezaretinde kullanılmak üzere Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Sekreterliğine teslimini uygun mütalaa ile tasviplerinize arz ederim”

Kıbrıs Türk Yurtları İçin İstenilen İlaç ve Pansuman Listesi

İstenilen ilaç	Miktarı	Stok No	İlacın İsmi
<u>Mevcudu</u>			
Devamyotin Kapsül	15 Kutu 12400 Kutu	Ecza-0004221	Farmacetina caps.a.
Devasiklin kapsül	45 Kutu 136 Kutu	Ecza-0016222	Tetracyclincap
	35 Kutu	Ecza-0018434	Vit.C tablet180 Kutu
Kombvit caps.	15 Kutu		
Panvit caps.	20 Kutu 7328 Kutu	Ecza-0018552	Vit.super.a.36
Spazmol tablet	24 Kutu 30 Kutu	Ecza-0012695	Papatropin 1
	50 Kutu 4000 Kutu	Ecza-0012310	Panalgin tablet
	22 Kutu 14 kutu	Ecza-0010936	Novalgin-chinin
Kodis	50 Kutu		
Nostil	15 Kutu		
Gargarin	28 Kutu		
Gastro-goutt.	25 Şişe		
Algo tablet	25 Kutu 66 Kutu	Ecza-0000369	Antinevralgin

Dank	5 Kutu		
	15 Kutu	Ecza-0011005	Nutricina tonique
	50 Kutu		
Penipastil tablet	40 Kutu		
Fitinal	10 Kutu	Ecza-0004575	Fosfostimol tablet
	59 Kutu		
Calcium sandoz	30 Kutu	Ecza-0001461	Calcium gewo
	74 Kutu		
Relaksin	10 Kutu	Ecza-0012870	Pertranquil
	4 Kutu		
Alcool	3 Kg.	Ecza-0000276	Alcool
	2586 Kg.		
T.diode	2 Kg.	Ecza-0016232	T.diode
	(20gr.lık şişe)		
	20 Şişe	Ecza-00016767	T.diode³¹
Dekson sirop	25 Şişe		
Optalidon	10 Kutu	Ecza-0000341	Analgin a.20
	12 Kutu		
Devaguanil	10 Kutu	Ecza-0003769	Emeguanidin
	103 Kutu		
	6 Kutu	Ecza-0015279	Spasmalgin supp.
	12 Kutu		
Dingan	3 Kutu		
Antistin tablet	4 Kutu	Ecza-0000415	Antistin tablet
	4 Kutu		
	30 Paket	Pan-0025743	Bande a' gaze
	300 Adet	Pan-0025795	Bande ordinaire
	865 Adet		
Flaster	31 Mak.	Pan-0029170	Flaster
	1998 Adet		
Enjektör ve kolu 5 cc	3 Adet	Alat-0113954	
Seringue en verre 10 cc	186 Adet		

Daha sonraki günlerde KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) tarafından Kızıl Genel Başkanlığına yapılan müracaat ise söz konusu yurtlarda kalan Kıbrıslı öğrenciler için ihtiyaç duyulan battaniye temini hususundadır,³²

³¹ Kiloluk olanı Harp Hastanesi için ambalajlandı.

³² KGMA. KTKD adına Genel Başkan Mehmet Ertuğruloğlu tarafından Kızılay Genel Başkanlığı gönderilen 12 Aralık 1967 tarih ve 179-428/67.K sayılı yazı.

“Çeşitli sebeplerle adadan ayrılarak yüksek tahsillerini yapmak üzere Derneğimizin Ankara ve İstanbul’daki yurtlarına yerleştirilen sayıları 600’ü aşkın Kıbrıslı öğrencinin barındırılması için lüzumlu battaniye, yatak ve çarşaf ihtiyaçlarının karşılanması için Derneğimizce büyük gayretler sarf edilmiş ve imkânlarımızın son haddi de aşılmış bulunmaktadır. Bunlardan 250’den fazla öğrenci halen tek battaniye ile yetinmek durumunda bulunmaktadır. Günden güne artan soğuklar karşısında ihtiyaçları olan 260 battaniyenin bir ana hayır müessesesi olan Sayın Derneğinize karşılanmasına müsaadelerini saygılarımla arz ederim.”

Kızılay Genel Başkanlığı da KTKD tarafından yapılan daha önceki müracaatlarda olduğu üzere bunlara elinden gelenin en iyisini yapmak ve olumlu cevap vermek suretiyle karşılık verir;³³

“Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nin yüksek tahsil erkek talebe yurdu, kız talebe yurdu, Yeşilyurt ve Hanımeli erkek yurtlarında lüzumu halinde Kıbrıslı öğrencilere kullanılmak üzere ekli listede yazılı ilaçların Etimesgut Merkez Deposu’ndan verilmesine Yönetim Kurulumuzun 29 Kasım 1967 tarih ve 60 sayılı toplantısında karar verilmiştir. Hazırlanacak olan ilaçların Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Sekreterliğine teslim edilmek üzere Sağlık İşleri Müdürlüğüne gönderilmesine müsaadelerinizi ve gereği için müzekkeremizle ekinin Mallar Müdürlüğüne havalesini arz ederim.

KTKD Genel Merkezi

Sümer Sokak No:20/2 Yenişehir/ANKARA

Derneğinizin Yüksek Tahsil Erkek Talebe Yurdu Kız Talebe Yurdu, Yeşilyurt ve Hanımeli Erkek Yurtlarında lüzumu halinde Kıbrıslı öğrencilere kullanılmak üzere Derneğimizce verilen ilaçların listesi eklidir. İlaçlar Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğünde bulunmaktadır. Bu ilaçlara ait tasdikli üçer nüsha teslim senedi ile birlikte mesul bir memurun ilaçları almak üzere Sağlık İşleri Müdürlüğüne müracaatını rica ederiz. Saygılarımızla

Bu kapsamda Kızılay tarafından söz konusu yurtlara yapılan bir başka yardım ise battaniye hususunda olacaktır;³⁴

“Ankara’da bulunan Kıbrıs Türk Kültür Derneği’ne yardım olarak 260 adet battaniye verilmesine, Yönetim Kurulumuzun 13 Aralık 1967 tarihli ve 62 sayılı toplantılarında karar verilmiştir. Bahis konusu battaniyelerin ilgili Derneğe teslim edilmek üzere müzekkeremizin Mallar Müdürlüğüne havale olunmasını müsaadelerine arz ederim

³³ KGMA. Kızılay Sağlık İşleri Müdürü Dr. Fethi Muşkara imzasıyla 15 Aralık 1967 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen yazı.

³⁴ KGMA. Kızılay Yardım İşleri Müdürü Dr. Fethi A. Saatçi imzasıyla 19 Aralık 1967 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen yazı.

KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği) tarafından fakir ve muhtaç Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yapmak istediği yardım faaliyetleri, kermes ve piyango çekilişleri de her zaman olduğu üzere Kızılay desteğiyle gerçekleşen faaliyetler olur;³⁵

KTKD Genel Başkanlığından alınan 18 Mart 1968 tarih ve 230-596/68.K. sayılı yazılarında 23 Mart 1968 Cumartesi günü akşamı Hotel Dedeman salonlarında, Kıbrıslı fakir ve yardıma muhtaç soydaşlarımız yararına bir gece tertiplemiş bulunduklarını belirterek, piyangoya konulmak üzere eşya tahsis olunması talep edilmektedir. Etimesgut deposunda mevcut olup aşağıda cins ve miktarı belirtilen piyangoluk eşyanın yardım olarak verilmesini yüksek takdir ve müsaadelerine arz ederim.

Diş tozu	25 Adet	Fermuar	25 Adet
Kravat	25 Adet	Jilet (20'lik)	50 Adet
Porselen çay fincanı	50 Adet	Kahve fincanı	50 Adet
Porselen kahve fincanı	50 Adet	Sigara tablası	25 Adet
Kül tablası	25 Adet”		

Bu arada Kızılay tarafından yardım eli uzatılan Kıbrıslı öğrenciler sadece Ankara’da bulunanlar olmaz ve İstanbul’daki öğrenciler de Kızılay yardımlarından ve Kızılay desteğinden istifade ederler;³⁶

“Malumları olduğu üzere 29 Ocak 1966 tarihinde Kıbrıs’tan yurdumuza dönmüş olan 512 öğrenciden halen 342’si Ankara’da, 148’i ise İstanbul’da bulunmaktadır. Ankara’ya gelen öğrenciler Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğünün emrindeki Atatürk Talebe Yurdu ile Cebeci Talebe Yurdu’na, sömestr tatili dolayısıyla memleketlerine gitmiş olan öğrencilerden boşalan yerlere geçici olarak yerleştirilmişlerdir. İstanbul’a giden öğrencilerin de yine bilindiği gibi, muvakkaten yerleştirilmeleri sağlanmıştır. Bahis konusu öğrencilerin sömestr tatilinin hitamından evvel halen bulundukları yurtlardan alınarak başka bir yerde ikametlerinin sağlanması icap etmektedir. Konu ile ilgili olarak toplanmış bulunan ve Genel Başkanlığımızın da temsil edildiği Bakanlıklar arası Komite, Ankara’da 250, İstanbul’a ise 100 kişilik yeni birer yurt tesisine karar vermiş ve bununla ilgili olarak Bakanlıklar ve teşekküllerimize düşen giderleri tespit etmişlerdir.

³⁵ KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 20 Mart 1968 tarihli yazı.

³⁶ KGMA. Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz imzasıyla 12 Şubat 1968 tarihinde Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen yazı.

Bu meyanda Genel Başkanlığımız tarafından ilişik listede takdim edilen malzemenin temini ile Dışişleri Bakanlığınca karşılanacak bina kiralari ve zaruri diğer masraflarla ilgili mali formalitelerin zaman alması bakımından, bilahare iade edilmek üzere tarafınızdan Kıbrıs Türk Kültür Derneği'ne 300.000 lirahık bir meblağın borç olarak verilmesi ve paranın İş Bankası/Ankara Merkez Müdürlüğündeki 4384 sayılı hesaplarına yatırılması kararlaştırılmıştır. Gereğine müsaadelerinizi saygılarımla rica ederim.

	<u>Ankara</u>	<u>İstanbul</u>
	<u>Adet</u>	<u>Adet</u>
Pamuk Yatak 12 Kg. 90 x 90	250	100
Çubuklu Battaniye	500	200
Pamuk Yastık 2 Kg. 45 x 90	250	100
45 x 90 Patiska Yastık Kılıfı	500	200
140 x 225 Patiska Yatak Çarşafı	500	200
110 x 25 Nevresim	500	200
Pike Tek Kişilik	250	100
Ranza İkili	125	50

Aynı süreçte KTKD tarafından fakir Kıbrıs Türklerine yardım amaçlı olarak düzenlenen bir başka etkinlik ise 19 Mart 1969 günü İstanbul'da düzenlenendir ve bu faaliyet de Kızılay tarafından desteklenmiştir;³⁷

“Kuruluş maksatları ve faaliyetleri yüksek derneklerince pekiyi bilinen ve genel menfaatlere hadim dernekler arasında bulunan Kıbrıs Türk Kültür Derneği, 19 Mart 1969 Çarşamba günü akşamı Marmara Oteli salonlarında Kıbrıslı fakir ve yardıma muhtaç soydaşlarımız yararına bir gece tertiplemiş bulunmaktadır. Bir miktar bilet ilişikte sunulmuştur. Bu gecede, geçmişte olduğu gibi hayırsever müessesenizin bir piyango tertibi suretiyle gecemize iştirak ederek yardımda bulunulmasını saygı ile arz ederim.”

B- 1968 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

1967 yılında Geçitkale ve Boğaziçi bölgelerine yapılan Rum saldırılarının ardından 1968 yılı nispeten daha sakin geçer. Bu dönemde Kıbrıs'ta baş gösteren bir sıkıntı ise Kıbrıs Türk sağlık hizmetinde görevlendirilecek hekim ihtiyacıyla ilgilidir. Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkan Yardımcısı Rauf R. Denктаş ile

³⁷ KGMA. KTKD Genel Başkanı Mehmet Ertuğruloğlu tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 3 Mart 1969 tarih ve 96-440/69.K sayılı yazı.

Savunma İşleri Üyesi (Bakanı) Osman Örek'in son Ankara ziyaretleri sırasında Dışişleri Bakanlığı'nda yapılan toplantılarda adadaki hekim ihtiyacı da masaya yatırılır.³⁸ Bu görüşme sırasında Kıbrıs Türklerinin acilen 9 uzman doktor ve 14 de pratisyen doktor olmak üzere toplam 23 doktora ihtiyaç duydukları belirtilir. Bu konuyla ilgili olarak Kıbrıs Türk Genel Hastanesi için 1 kadın doğum, 1dahiliye, 1operatör veya bir asistan (pratisyen hekim), 1 çocuk doktoru, 1 röntgen uzmanı ve 1 de cilt ve zührevi hastalıklar uzmanı talep edilir. Ayrıca gündüz ve gececi çalışmak üzere ilk yardım kısmına 2, Boğaz İlk Yardım hastanesi için 1, poliklinikte görevlendirilmek üzere 2 ve mütehasıs olmak isteyen 2 pratisyen hekim yerine de 2 pratisyen hekim talep edilir. Mağusa Hastanesi için 1 kadın doğum, 1 cerrah, biri vadili köyünde görevlendirilmek üzere de 2 pratisyen hekime ihtiyaç vardır. Limasol Hastanesi'ndeki hekim ihtiyacı ise 1 KBB uzmanı hekim ve 1 de pratisyen hekim olurken Larnaka Hastanesi için 1 pratisyen hekim, Baf Hastanesi için de birisi Kasaba (Baf), diğeri de Poli'de görevlendirilmek üzere 2 pratisyen hekim istenir. Lefke Hastanesi için de ayrıca 1 pratisyen hekime ihtiyaç duyulmaktadır.

Konuyla ilgili olarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile derhal irtibata geçilir; ancak verilen cevapta “halen memleketimizde çalışan Kıbrıs uyruklu hekimlerin mevcut olmaması ve ihtisas yapmakta olan hekimlerin de Kıbrıs'a gönderilememesi nedeniyle Kıbrıs Türk sağlık servisleri için Türk uyruklu asistan hekimlerin Kızılay sağlık ekiplerine ithal edilerek 2–3 aylık bir süre için Kıbrıs'a gönderilmeleri imkânlarının artırılması ve bunlara da Kızılay sağlık ekiplerine dâhil doktorlar gibi Türkiye'deki maaşlarına ilaveten Kıbrıs'ta ayda 300 Dolar ödenmesi”³⁹ istenir. Konuyla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı adına Tevfik Ünaydın ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Müsteşarı Dr. Faruk İlker arasında bu sorunun ivedi çözülebilmesi amacıyla yapılan görüşmelerin ardından Kızılay tarafından Kıbrıs'a

³⁸ Dışişleri Bakanlığı Yunanistan Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 2 Ağustos 1968 tarih ve YO-97-568 (28880) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası.

³⁹ Dışişleri Bakanlığı Yunanistan Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 2 Ağustos 1968 tarih ve YO-97-568 (28880) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası.

gönderilecek yardım ekiplerinde anılan tarihten itibaren Kızılay sağlık ekibinde bulunan hekimlere ilaveten 4–5 pratisyen hekimin de bulundurulması ve bu hekimlerin Kıbrıs’ta TCM eşgüdümünde ihtiyaç duyulacak hizmetlerde çalıştırılmaları kararlaştırılır.⁴⁰

1968 yılının ilk 2 ayı içerisinde Kızılay tarafından Kıbrıs’a yönelik yapılan insani yardımların toplamı ise 2.697.125 lira olup yaklaşık 850 ton ağırlığında yiyecek, giyecek ve tıbbi malzemeden oluşmaktadır. Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Rıza Çerçel de aynı günlerde yaptığı açıklamada bu konuya değinerek “...Kıbrıs’ta soydaşlarımıza iki seferde gönderilen yardım maddeleri 250 ton kuru fasulye, 200 ton bulgur, 150 ton börülce, 100 ton mercimek, 50 ton nohut ile 4.000 battaniye, 5.000 metre keten kumaş, 10.000 metre gömleklik poplin, 15.000 adet tire fanila, 15.000 adet tire don, 12.500 çift erkek çorabı, 2.500 çift kadın çorabı, 17 sandık ilaç ve 88 sandık muhtelif giyim eşyasından ibarettir. Kızılay Genel Merkezi tarafından gönderilen eşyaların ve yiyecek maddelerinin mubayaasında azami dikkat, titizlik gösterilmiş, yetkili mercilerin mütalaalarına göre hazırlanan şartnamelerle bugünkü piyasamızın en vasıflı giyecek maddeleriyle gıda maddeleri mubayaa edilmiştir. Böylece Kızılay Derneği büyük Türk milletinin yardımlarıyla gerçekleşebilen bu hizmetinde gösterilen itimada layık olmanın çabası ve mutluluğu içindedir.” der. Öte yandan dönemin Başbakanı Süleyman Demirel de 7 Ekim 1967 günü Rıza Çerçel başkanlığındaki Kızılay heyetini kabul eder ve yapılan yardım faaliyetleri hakkında bilgi alır. Ayrıca Başbakan Süleyman Demirel Kızılay’ın 100. yılı nedeniyle Cumhurbaşkanlığı Konser Salonu’nda yapılan törende II: Selim’in Kıbrıs’la ilgili sözünü hatırlatarak “...Tanrının bize emaneti olan Kıbrıs halkına asla zulüm edilmeyecek, adaletle muamele edilecektir. Buna aykırı hareketlere hiçbir şekilde müsamaha edilmeyecektir. İşte onun içindir ki tarihinde bu güzel ve insani davranışların ilham verici örneklerini taşıyan Türk milleti için harplerin insanileştirilmesi yolunda Cenevre Konvansiyonuyla tesis edilmek istenilen

⁴⁰ Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 26 Temmuz 1968 tarih ve 63424 sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968–1969–1970/9–4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası.

insaniyetçi hukuk düzeni milli ahlakımıza ve geleneklerimize uygun manası itibarıyla memleketimizde müspet bir anlayış görmüş, yalnız hükümetlerin kabul etmesiyle değil, milletimizin de asil alaka ve iştirakiyle benimsenmiş ve gelişmiştir...” der.

1968 yılında Kıbrıs'ta faaliyette bulunan Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nden 1286 hasta dâhiliye polikliniği, 920 hasta hariciye polikliniği, 2220 hasta röntgen kliniği, 168 hasta scopi olarak istifade etmiş, ayrıca hastanede 306 hasta yatarak tedavi görürken kan ve idrar tahlilleri gibi rutin muayene yapılan hasta sayısı da 612 olarak belirlenir. 1968 Haziran ayında Kızılay tarafından Kıbrıs'tan Türkiye'ye getirilen ve başta Ankara ve İstanbul'daki hastaneler olmak üzere çeşitli sağlık kurumlarında tedavilerine başlanan Şevki Derviş, Salahi Mehmet, Şenol Ahmet, Hüseyin Ulus, Cevat Mehmet, Salih Hasan, Necip Kamil, Bilgi Salih, Reşat Hasan, Emine Ahmet, Hasan Ahmet, Hasan Yağcıoğlu, Necip Derviş, Sevcen Gümüş, Reşit Ahmet, Kazım Ahmet, Mehmet Sait Tilki, A. Şenol Özer, Ulus Yeşilada, Süleyman Önen, Mustafa Haşim, Tahsin Hüseyin, Hıfzı Salih, Hüseyin Salih, Mehmet E. Kamalı, M. Kemal Hasan, Ergün Rahmi, Taner Mustafa, Cemşit Sait Tilki, Oğuz Ersoy, Turgut Sevilay, Abdi Ahmet, Nihat Nalbantoğlu, Halil Mehmet, Fevzi Çakmak, Sevim Mehmet, H. Ahmet Dayı, Tuba Mehmet, Raif Celal, M. Yaşar Mustafa, Mustafa Mehmet Ali, Gülay derviş, Hasan cemal ozan, Yüksel Ali Rıza, Ahmet Ferit Nafiz, N. Hüseyin, İlkey Hüseyin, Nadir Hasan, Yusuf Mustafa, Aygün Bahriyeli, Mustafa Menteş, Fuat N. Mehmet, Nevzat Hüseyin, Cevdet Mehmet Ali'ye kişi başına 450 lira olmak üzere mali yardımda bulunulur. Bu kişilerden Şevki Derviş 150 lira, Raif Celal 255 lira, Ahmet Ferit Nafiz 300 lira, Yusuf Mustafa, Aygün Bahriyeli 330 lira, Fuat N. Mehmet 300 lira ve Nevzat Hüseyin ile Cevdet Mehmet Ali ise 260 lira almışlardır. Ayrıca Mayıs ayı sonunda geldikleri için haziran yardım grubuna dâhil edilen Taner Mustafa 165 lira, Raif Celal 45 lira, Tuba Mehmet 45 lira, Nadir Hasan 230 lira ve Mustafa Menteş de 120 lira ek yardım almışlar ve yardımların toplamı 22.635 lirayı bulmuştur.⁴¹

⁴¹ KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası

Aynı şekilde Temmuz 1968 devresinde çeşitli hastanelerde tedavileri devam eden Nevzat Hüseyin, Ulus Yeşilada, Ahmet Şenol, Halil Mehmet, Hıfzı Salih, M. Kemal Hasan, Mehmet E. Kamalı, Nihat Nalbantoğlu, M. Mehmet Ali, M. Yaşar Mustafa, Salih Hasan (150 lira), Tuba Mehmet, Raif Celal, Yüksel Ali Rıza, Hüseyin Hulus, Sevilay Turgut, Ayşe Sait, Bingül Sait, C. Süleyman Yanık, Aygün Bahriyeli, Sevim Mehmet, Fevzi Çakmak, Tahsin Hüseyin, Kazım Ahmet, Hasan Ahmet, Fuat E. Mehmet, Şenol Ahmet, Yusuf Mustafa, Taner Mustafa (165 lira), Kemal Mustafa (225 lira) , Selahi Mehmet, Ergün Rahmi, Hüseyin Salih, Mustafa Haşim, Cevat Mehmet, A. Bilgi Salih, Kani M. Zeki (165 lira), Ö. Hasan Yağcıoğlu, H. Cemal Ozan, S. Celal Özen, Oğuz Ersoy, Sultan Haşim (300 lira), Kemal Mustafa (225 lira), Cuma Cemal, Beyit Ramadan (225 lira), Mustafa Menteş'e de 150–450 lira arasında maddi yardımda bulunulur. Ayrıca Nisan ayından maddi yardım alacağı olan M. Yaşar Mustafa 70 lira, Mustafa M. Ali 90 lira, A. Salih Bilgin 150 lira, Kani M. Zeki 265 lira, Cuma Cemal 1650 lira olmak üzere Temmuz ayında yardım alırlar.⁴²

1968 yılı Ağustos ayında Kıbrıs'tan getirilen ve gerek ayakta tedavileri yapılan gerekse hastanede yatırılarak tedavilerine devam edilerek sağlığına kavuşturulan Yüksel Ali Rıza, Kazım Ahmet, Tahsin Hüseyin, Halil Mehmet, Fevzi Çakmak, Nevzat Hüseyin, M. Kemal Hasan, Sevilay Turgut, Cemil Süleyman Yanı, Selahi Mehmet, A. Şenol Özer, Ergül Mehmet, A. Salih Bilgi, Ulus Yeşilada, Salih Hasan, Sevim Mehmet, Hasan Yağcıoğlu, Nihat Nalbantoğlu, Beyit Ramadan, Süleyman Celal Ö., Suna Kadir, kadir Mehmet, Seyfi Mehmet, Saniye Mehmet, Aygün Bahriyeli, Hüseyin Hulus, Ergün Rahmi, Bingül Sait, Ayşe Sait, Cevat Mehmet, Oğuz Ersoy, Mustafa A. Menteş, Şenol Ahmet, Fercan Mustafa, Mustafa Rıfat, Fatma Mehmet, Şefik Halil, Halil İbrahim, Osman Aziz (150 lira), Osman Derviş, Cuma Cemal, Kerim Osman (420 lira), Mehmet Rıfat, Cemaliye Mehmet (300 lira) ve Ahmet Mehmet (285 lira) de 150–45 lira arasında değişen maddi yardım alırlar. Ayrıca Temmuz ayında Kızılay'dan maddi yardım almamış olan Suna Kadir 285 lira, Mehmet Kadir 285 lira, Fercan Mustafa, Fatma Mehmet ve Mustafa Rıfat 105 lira,

⁴² KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası

Osman Aziz 285 lira, Osman Derviş 225 lira, Bingöl Sait ve Ayşe Sait'e Ağustos ayında 195 lira Kızılay yardımında bulunulur. ⁴³ 1968 yılı Eylül ayında ise aynı şekilde tedavileri tamamlanan hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerinden Süleyman Celal Önen, Şefik Halil, Halil İbrahim, Salih Hasan, Hüseyin Hulus, Sevilay Turgut, Nihat Nalbantoğlu, Adnan Ali, Cemaliye Ali, Fatma Mehmet, Nevzat Hüseyin, Ulus Yeşilada, Halil Mehmet, Seyfi Mehmet, Saniye Mehmet, M. Kemal Hasan, Salahi Mehmet, Beyit Ramazan, Ergün Rahmi, Kerim Osman, Cemil Süleyman Yanık, U. Hasan Yağcıoğlu, Oğuz Ersoy, Yüksel Ali Rıza, Kazım Ahmet, Cevat Mehmet, Ahmet Mehmet, Fevzi Çakmak, Mustafa Haşim, Hasan Cemal Ozon, Hüseyin Salih, Mehmet Rıza, Raşit Mehmet, Olgun Hüsnü, Cemal Mehmet, Güzide Ali (110 lira), Ali Gürsöz (330 lira), Yusuf Salih (330 lira), Mihriye İbrahim (300 lira), Ayşe İbrahim (330 lira), Sadrettin Kemal (255 lira), Ahmet Şenol, Yesefer Behai (165 lira)'ye de 110–450 lira arasında Kızılay yardımı yapılır.⁴⁴ Ağustos ayında maddi yardım yapılamayan Hüseyin Salih 120 lira, Adnan Ali 150 lira, Cemaliye Ali 150 lira, Fatma Mehmet 150 lira, Mustafa Haşim 450 lira, Mehmet Rıza 120 lira ve Raşit Mehmet de 120 lira Kızılay yardımı alırlar.

Böylece Haziran 1968 döneminde 54 yaralı ve hasta Kıbrıs Türk'üyle ilgili olarak aylık maddi yardım olarak Kızılay tarafından 22.635 lira, ilaç ve tedavi yardımı olarak 4.269.15 lira, tedavilerinin tamamlanmasının ardından tekrar Kıbrıs'a dönebilmeleri amacıyla uçak bileti ücreti olarak 818 lira ve son olarak Türkiye'de bulundukları süre içinde otel ücreti için de 2.540 lira olmak üzere toplam 30.262.35 liralık bir harcama yapılır. Temmuz 1968 döneminde ise toplam 46 yaralı ve hasta Kıbrıs Türk'ü için 21.230 lira aylık Kızılay yardımı, 2.790.55 lira ilaç ve tedavi yardımı, 4.222 lira uçak bileti ödemesi, 3.360 lira da otel ücreti olmak üzere toplam 30.602.55 liralık harcama ve yardımda bulunulur. ⁴⁵ Ağustos 1968 döneminde ise toplam 45 Kıbrıs Türk'üyle ilgili olarak 21.120 lira aylık Kızılay yardımı, 241 lira ilaç ve tedavi yardımı, 6.706 lira uçak bileti ve 2.540 lira da otel ücreti olmak üzere

⁴³ KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası

⁴⁴ KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası

⁴⁵ KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası

toplam 30.607 liralık yardım ve harcamada bulunulur. 1968 yılı Eylül ayında ise 18.950 lira aylık Kızılay yardımı, 1.779.70 lira ilaç ve tedavi yardımı, 2.409 lira uçak bileti ücreti ve 3.040 lira da otel ücreti olmak üzere toplam 26.178.70 liralık harcama ve yardımda bulunulur. Haziran-Eylül 1968 dönemini kapsayan 4 aylık devrede Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen hasta ve yaralı Kıbrıs Türkleri için yapılan yardım ve harcamaların toplamı ise 118.650.40 lira olur.⁴⁶

C- 1969 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

Kıbrıs'a 20. parti Kızılay gıda, ilaç ve giyecek yardımı Aldemir isimli gemiyle Mersin'den Mağusa limanına gönderilir ve 5 Haziran 1969 tarihinde gerçekleştirilir. Kırmızı iç mercimek, bulgur, nohut ve kuru fasulyen oluşan toplam 427 ton yardım malzemesi ayrıca 200.000 iç çamaşırını da kapsamaktadır ve toplam 1.099.246 lira tutarındadır. Kıbrıs'a yapılan insani yardım faaliyetleriyle bizzat ilgilenen ve faaliyetleri yerinde takip etmek ve Mersin'de çıkan yangın felaketinden zarar gören vatandaşlara yapılan Kızılay yardımlarını da incelemek üzere Mersin'e gelen Kızılay Genel Başkanı Rıza Çerçel burada AA ve TRT muhabirlerine yaptığı açıklamada yangında zarar gören hiçbir vatandaşımızın açıkta bırakılmayacağını ve mağdur edilmeyeceğini belirttikten sonra "Bugün Kıbrıs Türklerine 1.099.246 lira değerinde 427 ton mercimek, fasulye, bulgur, nohut gibi çeşitli yiyecek maddeleriyle giyecek gönderilmiştir. Bunlar şimdiye kadar Kıbrıs Türklerine sevk edilmiş bulunan 20. partidir." der. Öte yandan Kızılay 27. grup sağlık ekibi de Dâhiliye Mütihassısı Nurten Girdivan, Röntgen Mütihassısı Mahmut Ersin, Nisaiye Asistanı Dr. Hulusi Ergül, Çocuk Asistanı Dr. Ahmet Kendirci, hemşire Melahat Erdem, Ruhile Karlıdağ ve Fahriye Öztepe'den oluşmaktadır ve heyet 27 Haziran 1969 günü yeni görevlerine başlamak üzere uçakla Ankara'dan ayrılır ve 1 Mayıs 1969 tarihinden bu yana Kıbrıs'ta görev yapmakta olan 26. grup sağlık ekibinden görevi devralır.

Bu döneme damgasını vuran en büyük olay ise kuşkusuz 22 Aralık 1969 günü Limasol'da meydana gelen ve özellikle Kıbrıs Türklerinin yaşadığı şehrin Türk

⁴⁶ KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4, Kıbrıs Hastaneler Dosyası

kesiminde büyük hasara yol açan tayfundur.⁴⁷ Bir liman kenti olan Limasol'da Rumların da büyük ölçüde etkilendikleri ve zarar gördükleri bu tayfun sonrasında yapılan ilk tespitlerde Türklere ait 147 evin hasar gördüğü, bunlardan 18 evin ise yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olması nedeniyle derhal yıkılması gerektiği belirtilir. Tayfunun hemen ardından Kıbrıs Türk Cemaati Başkanlığı tarafından yapılan hasar tespit çalışmalarında 4 balıkçı teknesi ile 35 arabanın da ciddi şekilde zarar gördüğü ortaya çıkar. Ayrıca 23 Kıbrıs Türk'ü de yaralanmış durumdadır. Denizden gelen bu felaketin hemen ardından bölgede bulunan İngiliz askeri üssünden derhal acil yardım ekiplerinin çıkartılması ve felakete uğrayan Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yatak, yorgan, battaniye ve çadır gibi bazı ihtiyaç maddelerinin derhal karşılanması ise yaraların sarılması anlamında büyük bir kolaylık sağlar. Bu arada yıkılan evlerin yeniden ve derhal yapılması, tamir edilmesi ve güçlendirilmesi için harekete geçilir ve Türk Cemaat Meclisi bütçesinden ve "Fevkalade Haller" ödeneginden imkân nispetinde yardım ve destekte bulunulması kararlaştırılır. Bu kapsamda acilen 2.000 sterline ihtiyaç duyulmaktadır ve bu paranın Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği vasıtasıyla derhal gönderilmesi talep edilmektedir.⁴⁸ Bu bilginin alınmasının hemen ardından acilen toplanan Kızılay Yönetim Kurulu da 25 Aralık 1969 günü 68 sayılı toplantısında "felaketin yaptığı hasarın büyüklüğü ırkdaşlarımızın psikolojik durumları da dikkate alınarak" talep edilen 2.000 sterlinin derhal Lefkoşa Büyükelçiliği vasıtasıyla gönderilmesini kararlaştırır.⁴⁹ Yardımın alınmasının hemen ardından Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük tarafından Kızılay'a "Kızılay'ın cemaatimize şimdiye kadar yapmakta olduğu her türlü maddi ve manevi yardımlar Kıbrıs Türk toplumu tarafından büyük bir memnuniyet ve şükranla anılmaktadır. Toplumumuzun kara günlerine daima ortak olan Kızılay'ın bu defa da Limasol kasabasında vukua gelen şiddetli kasırga yüzünden büyük kayıplara uğrayan soydaşlarımıza derhal 2.000 sterlinlik bir

⁴⁷ KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası.

⁴⁸ Dışişleri Bakanlığı KİPİG tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 25 Aralık 1969 tarih ve 90/1267 sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁴⁹ Kızılay Genel başkanlığı tarafından Genel Merkez kuruluna gönderilen 2 Ocak 1970 tarih ve 7142 (198) sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

yardımda bulunması cemaatimizin ve bilhassa Limasollu kardeşlerimizin takdir ve minnet duygularını ifade etmelerine vesile olmuştur. Bu münasebetle Kıbrıs Türk toplumu adına en samimi teşekkürlerimin kabulünü rica eder, saygılarımı sunarım.”⁵⁰ denilerek Kızılay’a yaptığı yardımlar için teşekkür duyguları belirtilir.

Ç - 1970 YILINDA KIBRIS’TA KIZILAY FAALİYETLERİ

1970 yılında da gerek Ankara’da Kızılay’ın gerekse Kıbrıs’ta Kızılay İlk Yardım Hastanesi’nin çalışmaları aralıksız devam eder. Bu dönem içerisinde çok fazla kayda değer faaliyet olmakla beraber özellikle Kıbrıs’ta tedavisi mümkün olmayan hastaların Türkiye’ye gelişleri hızlanır ve gözle görülür oranda bir artış gösterir.⁵¹ Öte yandan 26. Kızılay sağlık ekibinde görevli olan Ankara Doğumevi Nisaiye Asistanı Dr. Zeki Çağlar tarafından Mağusa Kızılay Hastanesi’nde ameliyat ettiği Nermin Yaşar isimli kadının ameliyat sonrasında hayatını kaybetmesi sıkıntıya neden olur. Söz konusu kadının kocası tarafından KGTY Sağlık Hizmetleri Üyeliğine eşinin ehil olmayan doktorlar ve personel tarafından eksik ve sağlıksız şartlarda doğum yaptırıldığı yönünde müracaatta ve şikâyetle bulunulması sonrasında yapılan incelemede ameliyat tekniğinde bir kusur bulunmamış olmakla beraber savcılık tarafından hazırlanan raporda Dr. Zeki Çağlar “ihmalkâr” görüldüğünden Sağlık Hizmetleri Üyeliği ve KTG’Y’nin sorumluluk taşıdığı kanaatine varılır.⁵² Hemen ardından KGTY tarafından 26 Ağustos 1969 günü yapılan toplantının ardından narkozitör olmayan hastanelerde ameliyat yapılmaması ve uzman doktorların nezaretinde oldukları durumlar dışında asistan operatör doktorların ameliyat yapmalarına müsaade edilmemeleri kararı kabul edilir. KGTY Yürütme Kurulu

⁵⁰ Dışişleri Bakanlığı KİPiG aracılığıyla Dr. Fazıl Küçük tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 2 Ocak 1970 tarih ve 30/1 (437) sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁵¹ KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁵² Dışişleri Bakanlığı KİPiG tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 26 Ocak 1970 tarih ve 97/54 sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

tarafından hayatını kaybeden kadının ailesine 2.000 Sterlin tazminat ödenmesine de hükmeder.⁵³

7 Haziran 1970'den bu yana Ankara'da tedavi edilen Huriye Hüseyin, 15 Ağustos 1970 tarihinden itibaren otel ve tedavi ücretleri Kızılay tarafından karşılanan, hastanede iken 5 lira, tedavisinin ayakta devam ettiği dönemde de 15 lira yardım alan Yusuf Hüseyin, 31 Ekim 1965'den bu yana Ankara'da tedavi edilen felçli Havva Hüseyin, 20 Ekim 1969 gününden bu yana Ankara'da bulunan ve her iki ayağı da kesilen Süleyman Mehmet, 5 Temmuz 1970'de Ankara'ya getirilen Halil Mehmet, 31 Mayıs 1970'den bu yana hastanede olan Hasan Emin, ayrıca Kemal Kani, refakatçisi Şerif Hasan'a da kendisi gibi 450 lira Kızılay yardımı yapılan Hasan Kani ve Hasan Necati, ayakta tedavi yardımı olarak 450 lira alan Hasan Aziz, tedavilerinin tamamlanmasının ardından Kıbrıs'a dönerken Kızılay'dan kişi başı 300 lira yardım alan Hasan Salih ve Savaş Ahmet Ali, 27 Aralık 1969'dan bu yana Ankara'da tedavisi devam eden ve refakatçisi Hüseyin Mehmet'e de kendisi gibi her ay 450 lira ödenen Mehmet Aziz, 23 Aralık 1969'dan bu yana Ankara'da tedavisi devam eden ve üç reçete karşılığı Kızılay'dan 9595 lira yardım alan Hasan İbrahim, Huriye Işılay, 8 Mayıs 1970'de refakatçisi İbrahim Hüseyin'le Ankara'ya gelen ve tedavisi süresince 15 lira yardım alan Ayşe İbrahim, 17 Aralık 1969 günü Ankara'ya gelen ve kendisine tedavi masrafı yanında Ankara-Adana otobüs ve Adana-Lefkoşa uçak bileti ve 450 lira yardım da verilen İbrahim Erdoğan, 16 Nisan 1970 tarihinde gelen ve her ay 450 lira Kızılay yardımı alan ve tedavisi üstlenilen Kemal Atatürk, 8 Ocak 1970 günü gelen ve 450 lira yardımda bulunulan Mustafa Kemal Hüseyin Durmuş, 16 Aralık 1970 tarihinde Fatma Mehmet refakatinde gelen Münevver Mustafa, 15 Aralık 1970 günü gelen Mehmet Hasan Kasap, 25 Kasım 1970 günü gelen Mehmet Hasan Kambur, 18 Kasım 1970 günü annesi Mihriye İbrahim refakatinde gelen ve tedavisi Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde yapılan ve daha sonra Turist Otel'de kalmaya başlayan Ayşe İbrahim bunlar arasındadır. İbrahim

⁵³ Dışişleri Bakanlığı KİPİG tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 26 Ocak 1970 tarih ve 97/54 sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

Mehmet Ali'nin beş çocuğundan birisi olan Ayşe İbrahim'in refakatçileri arasında ayrıca anneannesi Meryem Yusuf Ziya da bulunmaktadır.

27 Ekim 1970'de gelen Mustafa Şevki, 26 Eylül 1970'de gelen Mehmet Emin Mustafa, 1 Temmuz 1970'de Mustafa Rıfat'ın refakatinde getirilen Fercan Mustafa, 13 Mayıs 1970'de getirilen Mehmet Hasan, 10 Ekim 1969'da getirilen Mustafa Abdullah Akova, 9 Aralık 1967'den bu yana Ankara'da Hacettepe Tıp Fakültesi Hastanesi'nde tedavisi devam eden ve bütün masrafları Kızılay tarafından karşılanan Mehmet Ali Cevdet, 23 Haziran 1970'de gelen Nezihe Şevki, 15 Ekim 1970'de getirilen Neriman Ateş, 4 Aralık 1970'de getirilen Orhan Salih, 4 Mart 1970'de getirilen Pertev Ali, 8 Ocak 1970'de Ankara'ya getirilen Nedime Ali ve Aliye İ. Sağıroğlu, 7 Aralık 1970'de getirilen Seval Özgül, 16 Eylül 1970 tarihinde Ankara'ya getirilen ve "memleketimizde tedavisi kabil olmadığından almış olduğu rapor üzerine Londra'ya gönderilen" ve kanser teşhisi konulmasına rağmen 7 aylık hamile olan ve hiç değilse çocuğunun kurtarılabilmesi için çaba gösterilen Sonay Hasan ve refakatçisi Hasan Mustafa, 19 Ekim 1970'de getirilen Salih hasan, 17 Kasım 1970'de Vedat Ali'nin refakatinde getirilen Senar Vedat, 28 Ağustos 1970'den itibaren Hacettepe Hastanesi'nde tedavisi devam eden Süleyman Mehmet, 5 Ağustos 1970'de getirilen Salih Mustafa, ondan bir gün önce Ankara'ya gelen Hüseyin Salih, 4 Temmuz 1970'de getirilen Sevim Ahmet, 6 Haziran 1970'de tedavisine başlanılan Şevki Salih, 18 Nisan 1970'de "özel yoldan" Ankara'ya getirilen ve 21 Nisan 1970'de Kıbrıs'a gönderilen Sevilay Turgut, 26 Ocak 1970'de getirilen Sündüz Hüseyin, 6 Mart 1970 tarihinde eşi Hüseyin Yakup refakatinde Ankara'ya getirilen Şazimet Hüseyin, 5 Şubat 1970'de gelen Saadet Salim, 17 Ocak 1970'de Ankara'ya getirilen Selçuk Başaran, 9 Ocak 1970'de babası Ferit Süleyman refakatinde gelen Sabriye Ferit, 5 Ağustos 1969 tarihinde getirilen M. Salih hasan Kadioğlu, 3 Ağustos 1970'de getirilen Taner Niyazi, 6 Temmuz 1970'de getirilen Taner Mustafa, 15 Haziran 1970'de gelen Tuncay İbrahim, 19 Eylül 1970'de Ankara'ya getirilen Yılmaz Ahmet, 18 Aralık 1970'de getirilen Mehmet Hasan Kambur, 2 Kasım 1970'de Ankara'ya gelen Mustafa Kemal Arif, 19 Eylül 1970'de gelen Hüseyin Salih ve Eray

Kamil, 28 Ağustos 1970'de getirilen Hasan Emin ve Halil Mehmet, 21 Ağustos 1970'de getirilen Salih Mustafa, 23 Haziran 1970'de getirilen Arif Ahmet, 24 Mart 1970'de getirilen Derviş Mustafa ve Hüseyin Mehmet, 24 Ocak 1970'de refakatçisi Şerife Hasan ile getirilen Emine Hasan Kasap, Şevki Salih ve Necdet Yusuf, 16 Ocak 1970'de getirilen İlhan Engin ve Selçuk Yusuf, 3 Şubat 1970'de getirilen Süleyman Kadri ve Mustafa Kemal, 4 Aralık 1970'de gelen Ahmet Kasım, 26 Ocak 1970'de getirilen Ayşe Mehmet, 3 Eylül 1970'de getirilen Ahmet Mustafa Ruso, 5 Ekim 1970'de refakatçisi yaşar Ali ile birlikte getirilen Abbas Yaşar Ali, 29 Ağustos 1970'de getirilen Ahmet Hüseyin, 22 Mayıs 1970'de gelen Ahmet Arif, 5 Ağustos 1970'de refakatçisi Zehra Hüseyin'le getirilen Birtan Hüseyin, 28 Aralık 1970'de getirilen Cemal Mehmet, 25 Mayıs 1967 tarihinde getirilen Cevdet Mehmet, 11 Şubat 1970'de getirilen Derviş Mustafa, 15 Haziran 1970'de gelen Emine Hasan, 2 Haziran 1970'de gelen Hasan Kasap, 7 Temmuz 1970'de refakatçisi Mustafa Rifat ile gelen Fercan Mustafa, 8 Haziran 1970'de gelen Mustafa Fikri Dündar, 5 Haziran 1970'de gelen Fadıl İbrahim, 3 Aralık 1969 günü damadı Ali Mustafa refakatinde getirilen Firdevse Fethi de Kızılay tarafından tedavi ettirilen, masrafları karşılanan ve tedavi sonrasında yine Kızılay tarafından adaya gönderilen Kıbrıs Türkleri arasındadır.⁵⁴

15 Aralık 1969 gününden itibaren Kıbrıs'ta Kızılay'ın 29. grup sağlık ekibi olarak görev alan heyette ise Rabia Uzun, Dr. Ertan Güner, Dr. Gürbüz Özkara, Kemal Ancan ve Dr. Hakkı Bezci görev almaktadır ve bu ekip adadan 31 Mart 1970 tarihinde Ankara'ya döner. 28 Mart 1970 tarihinden itibaren adada Kızılay'ın 30. grup sağlık ekibi olarak üç ay süreyle ve 3 Temmuz 1970 tarihine kadar görev alanlar ise Dâhiliye Mütihassısı Dr. Saim Soley, Hariciye Mütihassısı Rifat Ersoy, hemşire Emine Çiftçi ve Ayla Güngör olur.⁵⁵ Bu grupta ayrıca 29. sağlık ekibinde yer alan Röntgen Mütihassısı Dr. Hakkı Bezci de yer alacaktır. 31. grup Kızılay sağlık ekibi olarak Lefkoşa'da Kızılay İlk yardım Hastanesi'nde 13 Haziran 1970 tarihinden

⁵⁴ KGMA. K-5370 (D.3336), 1970/9-4 Kıbrıs Yaralıları Dosyası.

⁵⁵ Kızılay sağlık İşleri Müdürlüğünden Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 11 Temmuz 1970 tarih ve 3662 sayılı yazı. KGMA. K-5457 (D.3350), 1971/9-4 Kıbrıs Yaralıları Dosyası.

itibaren üç ay süreyle görev yapanlar ise Dr. Mahmut Engin, Nedim Gülkaya, Selahattin Yalıpala, hemşire Naciye Akyıldız ve Güler Çay'dır.

D- 1971 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

Aynı şekilde Nezihe Şevki (27 Ekim 1971), Nermin Hüseyin (30 Eylül 1971), olgun Derviş (13 Eylül 1971), Oktay Mehmet (20 Temmuz 1971), Nuriye Mehmet refakatinde gelen Oktay Mehmet (26 Eylül 1970), Orhan Salih (18 Mart 1971), Pembe Mustafa Muharrem (23 Ekim 1971), Munise Raif refakatinde getirilen Raif Salih (15 Mayıs 1971), Saadet Salim (18 Kasım 1971), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tedavisi devam ederken hayatını kaybeden ve uçakla Lefkoşa'ya gönderilen Salih Salih Ahmet (24 Ağustos 1971), Salih Talat (26 Mart 1971), Salih Karagözlü (17 Ağustos 1971), Şaziye Hüseyin (4 Mayıs 1971), Sündüz Hüseyin (9 Haziran 1971), Senar Vedat (28 Mayıs 1971), Salahi i. Sadık (11 Ocak 1971), Taner Mustafa (29 Nisan 1971), Tevfika Çelebioğlu (12 Mart 1971), Vedat Derviş (1 Kasım 1970), Yılmaz Çırakoğlu (27 Ekim 1971), refakatçisi Enver Umar ile getirilen Zerrin Enver Umar (29 Eylül 1971), Yiğit Cevdet (9 Haziran 1971), Yılmaz Zeki (18 Mart 1971)⁵⁶, Pembe Mustafa Muharrem (29 Kasım 1971), İzzet Mustafa (3 Kasım 1971), Akın Ragıp ve Derviş Moreket (6 Ekim 1971), Ahmet Ali Çavuş ve Fikriye Yusuf (3 Temmuz 1971), Özer Sait (12 Nisan 1971), Salahi Sadık (17 Şubat 1971), Ali Ahmet (18 Kasım 1971), Alpay Hüseyin (21 Ekim 1971), trafik kazası geçiren Alper Faik Genç (29 Eylül 1971), Ayşe Mehmet (26 Mayıs 1971), Ahmet Salih (19 Temmuz 1971), Ahmet Ali Çavuş (10 Haziran 1971), Alev Turgut (7 Mayıs 1971), Adile Hüseyin (25 Mart 1971), Alpay Hüseyin (11 Ağustos 1970), Ayşe Sait refakatinde olan 8 yaşındaki Bingöl Sait (8 Ekim 1970), Bahire Nidai (20 Mayıs 1970), Çiçek Kıbrıslı (28 Aralık 1971), Cemal Mehmet (11 Ocak 1971), Erdoğan Salih (26 Ekim 1971), Ekrem Hilmi (4 Ekim 1971), Emine Mustafa (9 Temmuz 1971), Eray Tahsin

⁵⁶ KGMA. K-5457 (D.3350), 1971/9-4 Kıbrıs Yaralıları Dosyası.

(26 Mart 1971)⁵⁷ de 1971 yılında Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen ve tedavileri yapılan Kıbrıs Türkleri arasındadır.

Bu arada Kızılay Derneği tarafından özellikle son yıllarda Kıbrıs Türk toplumuna yönelik yardım girişimlerine bir karşılık olmak üzere Kıbrıs Türk Yönetimi Sağlık ve Sosyal İşler Üyesi Dr. Burhan Nalbantoğlu tarafından Kıbrıs Türk halkını temsilen 464.148.13 liralık bir çek düzenlenen mütevazı bir törenin ardından Kızılay Genel Başkan Vekili Velid Köran, Genel Müdür Ünal Somuncu, Dışişleri Bakanlığı KİPİG Başkanı Gündüz Tunçbilek ve yardımcısı İrfan Saruhanlı'nın bulunduğu bir ortamda Kızılay yetkililerine teslim edilir. Öte yandan 8 Ekim 1970 tarihinden itibaren Lefkoşa Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde 1 Ocak 1971 tarihine kadar görev yapmaya başlayan 32. grup Kızılay sağlık ekibinde Ankara Numune Hastanesi genel cerrahı Dr. Mehmet Timuçin Altuğ, aynı hastaneden Dâhiliye Uzmanı Dr. İsmail Satılmışoğlu ve Şişli Çocuk Hastanesi Röntgen Mütchassısı Dr. Kenan Taşçıoğlu görev yapmaktadır. Hastanede ayrıca Lefkoşa İlk Yardım Hastanesi'nde daha önce görevlendirilen ve bu ekip geldiğinde orada bulunan İstanbul Haydarpaşa Numune Hastanesi hemşirelerinden Güler Çavuş da bulunmaktadır. Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. İsmail Satılmışoğlu görev yaptığı ilk üç ayla ilgili olarak hazırladığı ayrıntılı bir raporu Kızılay Genel Merkezi'ne gönderir;⁵⁸

“Hastanenin Genel Durumu:

1-Bundan üç ay önce hastaneye geldiğimde hastane içinde personel arasında ve hastane ile hastanenin daimi münasebette bulunduğu bilhassa Genel Hastane arasında gergin bir hava olduğunu gördüm. Hastane içinde iş taksimi iyi organize edilmediğinden daima frotmanlara sebep oluyordu. Elimizde mevcut hastane talimatnamesine göre başhemşire ile idare amirinin görevlerini birbirinden ayırdım. Başhemşireye bir çalışma odası verildi. Personel arasında bir iş taksimi yapıldı. İşçilerden Hasan Hüseyin ser hademe olarak tayin edildi. Kendisine hastanemizde bozulan mutfak ocağı, elektriklerimiz, musluklarımız, marangoz işlerimiz dökülmüş olan fayansların tamir işi verildi ve ücretsiz olarak

⁵⁷ KGMA. K-5456 (D.3354), 1971/9-4 Kıbrıs Yaralıları Dosyası.

⁵⁸ Dr. İsmail Satılmışoğlu tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 2 Ocak 1970 tarihli rapor. KGMA. K-5457 (Z-3452), Kızılay İlk Yardım Hastanesi Dosyası.

bu çok lüzumlu onarım işleri başarı ile yapılmıştır. Daima bu vazifeyi yapacağından dışarıdan ücret verip tamiratçı getirmeye lüzum kalmayacaktır.

Hastanemiz ile başta TC Büyükelçiliği olmak üzere Bayraktarlık, Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı, Mali Müşavirlik, KTGy Sağlık Üyeliği ve Genel Hastane arasında en iyi münasebetler kurulmuş, gönülden daima bağlı olduğumuz Kıbrıs Kızılay İlk Yardım hastanesi layık olduğu itibarı bulmuş ve Kıbrıs halkı hastanemize sevgi ile bağlanmıştır. Sayın Büyükelçi Asaf İnhan hastanemizi gezmiş, memnuniyetini belirtmiş, sık sık hastaneye geleceğini, hep yardıma koşacağını ilave etmiştir. Nitekim 1970 yılında hastanemize verilmesi düşünülen 2 hemşire kadrosu verildiği halde tayin işinin uzatılıp sürdürüldüğü kendisine iletilmiş. İlgisi ile 29 Aralık 1970'de Hacettepe Üniversitesi Yüksek Hemşire Okulu mezunu Ayşe Salih isminde bir hemşire hastanemize verilmiş, aynı gün fahri olarak hastanemizde işe başlamıştır. Bu hemşirenin tayin işlemi yakında Sağlık Üyeliğince tamamlanacaktır. Kadrosu konmuş olan ikinci hemşire 1970 mali yılı sonunda veya 1971 yılı başında verilecektir. Bu bakımdan Sayın Büyükelçiye şükranlarımızı bildirir bir yazı gönderilmiştir.

Hastanemiz hizmetine Bayraktar tarafından bir araba verilmiş, son görüşmemizde kendisinin ifade ettiğine göre hastanemizden son derece memnun klan Sayın Bayraktar bu arabanın daima hastane hizmetinde kalacağını ve gerekli bakım ve tamiratının da her zaman ücretsiz olarak kendileri tarafından yapılacağını ifade etmişlerdir. Kendisine yazdığım teşekkür mektubunun sureti ve arabanın 33. sağlık ekibi Başhekimi Dr. Muammer Eröz'e teslimine ait belgenin sureti ektedir. Geçen üç ay süresince Sayın Alay Komutanı Fuat Yılmaz ameliyat günlerimiz olan her Salı ve Perşembe günleri Yzb. Op. Dr. Yunus Müniroğlu ve Anestezi hastanemize göndermiş, hizmet bakımından büyük yardımları olmuştur. Kendilerine hastanemizin teşekkürleri iletilmiştir. Daha önce işten el çektilen Celal Kerim yerine Reziye Halil adında bir işçi kadın alınmıştır. İdarede çalışan memurlarımızdan Nuri Hüseyin polisliğe ayrıldığından vazifeden ayrılmış, yerine yenisi alınması için teşebbüse geçilmiştir. Hastane personeline ait bir liste malumatınıza sunulur.

Yaşlılık dolayısıyla yerlerine daha gençlerin alınması için Yönetim Kurulunca karar alınan Mehmet Münir ve Halil İbrahim yerine yeni 2 işçinin verilmesi için Sağlık Üyeliğine yazılmıştır.

2- Hastane bodrum katında dağılmaya, bozulmaya yüz tutmuş olan, hastane kurulduğundan beri mevcut bulunan hasta derece kâğıtları, tabelaları, filmler ve idareye ait evraklar tek tek elden geçirilmiş, her sağlık ekibinin isimleri yazılıp dosyalanmış, idare odasında bir dolaba konarak İdare Amiri Mecit Köroğlu'na teslim edilmiş bu hususta evrak eklidir.

3- Hastanede çok çirkin manzara arz eden banyo, mutfak ve çamaşırhanede dökülmüş olan fayanslar işçimiz tarafından tamir edilmiş ve ihtiyacımız olan 400 fayans Sağlık Üyeliğinden istenmiştir.

4- 1967'den itibaren hastanemiz senelik çalışmalarına ait genel bir istatistik çıkarılmış, eklice gönderilmiştir.

5- Hastanemizin 1971–1972 bütçesi tarafımızdan yapılmış, geçen seneye nazaran bütçeden 1340 Sterlin kısıntı yapılmış ve bütçe komisyonda olduğu gibi kabul edilmiştir. 1970 ve 1971 bütçesi eklidir.

6- Geçen üç ay içerisinde dâhiliye, hariciye, laboratuvar çalışmaları ekli sunulmuştur.”

Bu dönemde hastanede idare amiri, hemşire, sekreter, santral memuru, aşçıbaşı, aşçı yardımcısı, bulaşıkçı, teknisyen, elektrikçi, çamaşırcı, kapıcı, poliklinik görevlisi, temizleyici, pansumancı, servisçi, bahçıvan gibi farklı alanlarda toplam 30 hizmetli görev yapmaktadır. Kızılay 33. grup sağlık ekibi olarak 1 Ocak 1971 tarihinde Ankara’dan Lefkoşa’ya hareket eden ve Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi olarak görev yapan Kızılay sağlık İşleri Müdür Muavini Dr. Muammer Eröz de Ankara Numune Hastanesi hariciye Uzmanı Dr. Necdet Özdoğan, aynı hastaneden Dâhiliye Uzmanı Dr. Korkut Özerkan ve Ankara Yüksek İhtisas Hastanesi hemşiresi Nurten Tiryaki ile göreve başlar ve 3 aylık görev süresinin sonunda hastane faaliyetleriyle ilgili ayrıntılı bir rapor hazırlar;⁵⁹

“Kızılay İlk Yardım hastanesi 33. sağlık ekibi baştabibi olarak 1 Ocak 1971 tarihinde Lefkoşa’ya giderek 2 gün 32. sağlık ekibiyle beraber çalışarak görevi devraldım.

1- Hastanemiz ile başta Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi olmak üzere Bayraktarlık, Sancaktarlık, Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı, KGTY ilgilileri, Türk Cemaat Meclisi Başkanı, Sağlık Üyeliği ve Genel Hastane arasında sıkı irtibat temin edilmiş ve bu meyanda Kıbrıs halkı hastanemizden gördükleri şefkat, yardıma karşılık olarak sevgiyle bağlanmışlardır.

2- Hastane 25 yataklı olup 29 personel ile çalışmaktaydı. 10 yatak daha ilave edilerek hasta yatak sayısı 35’e çıkarıldı.

3- Hastanede dâhiliye servisi olduğu halde rutin laboratuvar muayeneleri Kıbrıs Genel Hastanesi’nde yapılmaktaydı. Adı geçen hastaneden gerekli malzemeyi sağlayıp, bir kısmını da dışarıdan almak suretiyle hem bir hematoloji laboratuvarı kurularak bütün tetkiklerin hastanede yapılması sağlandı.

4- Hematoloji laboratuvarında bazı değişiklikler yapılarak daha kullanışlı bir hale getirildi. Ayrıca ameliyathanenin servislerle iç içe olması, ziyaretçilerin gelişi güzel girmemelerini sağlamak amacıyla ameliyathanenin dışarıyla irtibatı yaptırılan bölme ile kesildi.

Diğer taraftan ameliyathanede doktorların ameliyata girmeden evvel ellerini yıkamak için bir lavabo tertibatı yoktu. Teneke bir kap içerisinde

⁵⁹ Dr. Muammer Ersöz tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 8 Nisan 1971 tarihli yazı. KGMA. K–5553 (D.5513), 1972–1977/9–4 Kıbrıs Kan Merkezi Dosyası.

ihtiyaçlarını gideriyorlardı. Sakıncası d   n lerek lavabo tertibatı yaptırılarak şehir suyunu başlatıldı.

5- Hastane telefon santrali giriş kapısına yakın bir yerde bir tahta masa üzerindeyken girişe küçük bir oda yaptırılarak santral odaya geçirildi.

6- Hastane elektrik şebekesi girişte herkesin elinin altında tehlikeli bir manzara arz ediyordu. Kablolar bir tabloya ba lanarak kilitli bir kutu ile muhafaza altına alındı.

7- Hastane bahçesi sık a a ı olduğundan geceleri çok karanlık oluyordu. Belediye ile temasa geçilerek 2 elektrik dire i diktirmek suretiyle ı ıklanması sağlandı.

8- hastanede eczane, mutfak, laboratuvar, poliklinikler ve yeni yaptırılan bölmeler beyaz ya lı boya ile boyatıldı.

9- Hastanenin bakır kapları tehlikeli bir durumdaydı. Kıbrıs De i tirme Birliği Alayı'nda⁶⁰ parasız olarak kalaylatıldı.

10- hastane bahçesini tanzim amacıyla 15 g l fidanı ve 40 adet turunç diktirildi.

11- Bayraktarlıkla yapılan temaslar sayesinde bazı malzemeler dışarıdan alınmak suretiyle hastanede ameliyathanede kullanılan ve sterilize edilen aletlerin tanzimi için demir bir masa yaptırıldı.

12- Bazı malzemeleri dışarıdan alınmak üzere Bayraktar'ın da yardımıyla yemeklerin dağıtımını kolaylaştırmak amacıyla yemek trolisi yaptırıldı.

13- Hastanenin  n cephesine Kızılay sembolü olan büyük bir Kızılay amblemi tersim edilerek bütün hastanenin cephesi iki sıra halinde bayram günlerinde yakılması için kırmızı-beyaz elektrikle ı ıklandırıldı.

14- Hastanenin ana caddeye açılan giriş kapısına Sayın Denкта  tarafından masrafı kendine ait olmak üzere İngilizce olarak, i  kapısına da Türkçe olarak Kızılay İlk Yardım Hastanesi tabelası astırıldı.

15- Hastane pis sularının akımı için kazılan ve senelerden beri açık ve gayri sıhhi durumda bulunan kuyuların Sağlık Müdürü ve Belediye Başkanı ile yapılan temaslar sonucunda 1971 mali yılı bütçesinden tamirine karar verildi.

16- Sağlık ve Sosyal Yardım İ leri  yesi Sayın Dr. Burhan Nalbantoğlu ile yapılan temaslar sayesinde hastane için büyük önemi olan bir sterilizatör satın alındı ve tutarı 50 Sterlin yönetim tarafından ödendi.

17- Sayın Bayraktar tarafından hastaneye 89 top t lbendin tutarı olan 6942 metre tülbent hediye edilmiş ve bu ba ı a sonsuz minnettarlık ve te ekk rlerimiz bildirildi.

18- Lefkoşa'nın zengin tüccarlarından Sayın Mustafa Mısırlıh de'yle yapılan temaslar sayesinde de parası kendisi tarafından ödenmek suretiyle 6 Tromel ameliyathaneye hediye edilerek demirba  olarak kaydedildi.

⁶⁰ Kıbrıs'ta böyle bir askeri birlik hiçbir zaman olmadı. Bu birlik büyük ihtimalle Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı olmalıdır.

19- Hastane pencereleri kornişsiz ve perdesiz iken bütün pencereler kornişlenerek perdelik keteni Bayraktarlık tarafından alınması kararlaştırıldı ve yeni gelen ekip başhekimine bilgi verildi.

20- Hastane personelinin hiçbirinin sicil dosyası mevcut değildi. Emniyet Genel Müdürlüğü ile temas edilerek personelin parasız olarak resimleri çektilirip ayrıca Sayın Fazıl Küçük'le de görüşülerek ekte örneği sunulan 200 adet sicil kartı bastırıldı. Böylece her personelin resimli sicil kartları 3 ayda bir değişen ekip baştabibinin kanaatini belirtmesi usul ittihaz edilmesi kaydıyla başhekime teslim edildi.

21- Ayrıca başhemsirenin odasına hastane personelinin görevlerini belirten resimli bir tablo yapıldı.

22- Havalarda soğuk gitmesi nedeniyle 10 adet elektrik sobası alınarak koğuşlara verildi ve demirbaşa kaydedildi.

23- Hastane doktorları çok biçimsiz tahta masa ve hasır sandalyelerde yemek yemektedirler. 10 kişilik formika bir masa ve 10 sandalye alınarak bu eksiklik de giderildi.

24- Hastane giriş kapısına bir duvar saati alındı.

25- Mutfak malzemesi olarak ihtiyaca yetecek kadar bardak, çatal, kaşık, bıçak alındı.

26- Lefkoşa İş Bankası ve Türk Bank, Kıbrıs Türk Kooperatif Merkez Bankası'ndan sağladığım 180 Sterlinle yukarıda belirttiğim şeyler hastaneye mal edilmiştir. Bunların faturaları muntazaman Kızılay'a rapor edildiği gibi bankalara da sarf yerleri belirtilmiştir.

27- Bayraktarlıktan muvakkat olarak alınan air condition yerine yenisi alınarak teslim edildi. Ayrıca iki bisiklet, bir çamaşır makinesi de alındı ve demirbaşa geçirildi.

28- 33. Kızılay sağlık ekibi 1 Ocak 1971 tarihinde Lefkoşa'ya gelerek 2 Mart 1971 tarihine kadar çalışmıştır.

a) Dâhiliye servisinde 3 ay içerisinde 1020 hasta ayakta muayene ve tedavi edilmiş, 27 hasta ise yatırılarak tedavi edilmiştir. 34. sağlık ekibine hasta devredilmemiştir.

b) hariciye servisinde 3 ay içerisinde 167 hasta ayakta muayene ve tedavi edilmiş, 56 hasta yatırılarak tedavi edilmiş, 56 hastaya da ameliyat yapılmıştır. Yeni sağlık ekibine üç hasta devredilmiştir.

c) Röntgen laboratuvarında ise 2 ay içerisinde 907 hastaya bakılmış ve 1447 radyografi ile 455 scopi yapılmıştır.

ç) 43 hastaya 430 seans diatermi tedavisi yapılmıştır.

d) 72 hastaya elektro çekilmiştir.

e) Hb 94, sedimentasyon 72, idrarda albümin 45, idrarda şeker 27, idrarda mikroskop 30, eritrosit 1, karın ponksiyonu 1, rivalta 2, kanama zamanı 1, dansite 1, pıhtılaşma zamanı 1, 132 şahısa da küçük cerrahi müdahale yapılmıştır.

29- Ekip halinde mediko-sosyal faaliyetler olarak Kıbrıs Geçici Türk Yönetim Kurulu Adalet ve İçişleri Üyesi Necdet Konuk, Meclis Reisi Dr. Necdet

Ünel, General Hüsametdin Tanyeli ile adanın bütün köylerine gidilerek sağlık muayeneleri yapıldı.

30- Polis Okulu'ndaki personelden 52'si Kızılay ilk yardım kurslarına devam ederek Kızılay'dan gelen sertifikalarını aldılar.

31- 6 lise müdürü ile görüşerek 341 öğrencinin ilk yardım kursu almak istedikleri tespit edildi. Bu öğrencilerin ders odaları, saatleri, öğretmenlerinin kimler olacağı tespit edilerek Sağlık Bakanlığına ve Maarif Müdürlüğüne geniş bilgi verildi ve bu kursların sağlanması için yardımları rica olundu.

32- Kıbrıs adasında bulunan doktorlara davetiye yollayarak Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde ilk defa yapılan seminere katılmaları sağlandı. Bundan böyle her ayın sonunda böyle ilmi bir toplantı yapılmasına karar verildi. Bu toplantıya kendisine söylendiği halde Dr. Necdet Özdoğan ve hemşire Nurten Tiryaki katılmadı. Ekibimiz 1 Ocak'tan Mart başına kadar tam bir anlayış ve işbirliği içinde faaliyet gösterdiği halde son ayda Dr. Necdet ve hemşire Nurten'in tutum ve davranışlarında bazı değişiklikler olmuştur.

Son olarak şunu belirtmek isterim ki Kıbrıs Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nin Kızılay ruhuna paralel bir düzeyde tutulabilmesi için hastanede muhakkak bir Kızılay mensubunun bulunmasında zaruret vardır.”

Aynı dönem içinde Kıbrıs Türk Kooperatif Merkez Bankası tarafından hastanenin olumlu faaliyetlerine katkıda bulunmak amacıyla 60 sterlinlik bir yardım yapılması söz konusu olur. Ayrıca Lefkoşa'nın “zengin tüccarlarından” Mustafa Mısırlızade de yapılan görüşmeler sonrasında hastaneye ameliyathanede kullanılmak üzere 90 Sterlin tutarında 3 adet tromel hediye eder. 5 Mart 1971 günü hastanenin salonunda bütün Türk doktorların katılımıyla bir seminer tertip edilir ve ardından aynı akşam UNFICYP Avusturya Sağlık Grubu için bir yemek düzenlenir. 34. sağlık ekibine Türkiye'den bir hemşire dâhil olmadığından hâlihazırda hastanede çalışan hemşire Ayşe Salih'in ve başka bir Kıbrıslı hemşirenin buraya atanması konusunda TCMB Sağlık ve Sosyal Hizmetler Üyeliğine yazı yazılır. Kızılay 34. grup sağlık ekibi ise adaya 1 Nisan 1971 tarihinde gelir ve üç aylık görev süresinin ardından 2 Temmuz 1971 günü de adadan tekrar Ankara'ya döner. Bu tarihte göreve başlayan 35. grup Kızılay sağlık ekibi ise adadan 30 Haziran 1971 tarihinde ayrılacaktır.

E- 1972 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

1972 yılında Kızılay tarafından Ankara'ya getirilen ve tedavileri yapılan Kıbrıs Türkleri arasında Hayriye Mustafa (5 Ocak 1972), Hatice Kandemir (21 Ekim 1972),

Hüseyin hasan (2 Eylül 1971), Havva Şentürk (24 Ağustos 1971), Hüseyin Salih (20 Nisan 1971), Hanife Kemal (18 Mart 1971), Hasan Ahmet (4 Şubat 1971), Kemal Kani ve Kemal Şemiler (20 Aralık 1971), Kemal Tamer (9 Haziran 1971), Mustafa Şevki (22 Ekim 1971) ve Mehmet Tevfik (11 Ocak 1971) de bulunmaktadır.⁶¹ 1972 yılı içinde Kıbrıs'ta bulunan Kızılay İlk Yardım Hastanesi ve bu merkeze bağlı olarak çalışan Mağusa, Larnaka, Limasol, Lefke poliklinikleri vasıtasıyla halledilmesi gereken bir sorun ise Kıbrıs Türk toplumu içinde yaygınlık durumu konusunda kesin rakamlara ulaşılamayan tüberküloz tehlikesidir. Şubat 1972 tarihi itibarıyla Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi olarak görev yapan Dr. M. Kemal Gürkan'ın tüberküloz konusunda ihtisas sahibi olması nedeniyle bu konuda bilimsel esaslara bağlı olarak çalışmalar yürütebileceği; ancak Dr. Gürkan'ın görev süresinin iki ay sonra bitecek olması nedeniyle görev süresinin en az üç daha uzatılması uygun görülür. Öte yandan gerek tüberküloz hastalığı konusunda teşhis ve tedavide gerekse hastalığın önlenmesi aşamasında birçok yenilikler ve bilimsel gelişmeler olmakla birlikte kütle taramaları ve epidemiyolojik incelemelerin bu hastalık konusunda uzmanlaşmış ekipler vasıtasıyla yapılabileceği ve ancak böyle yapıldığı takdirde bir anlam kazanacağı belirtilir. Öte yandan Dr. M. Kemal Gürkan'ın bu alanda çalışabileceği bir ekibe sahip olmaması ise yapılacak verem taraması konusunda sağlıklı ve yeterli sonuç alınmasını engellemektedir. Bu noktada Kıbrıs Türk toplumunda verem taramasının bilimsel esaslara uygun olarak yapılabilmesi ve hastalığın teşhis ve tedavisinin yapılabilmesi amacıyla Kızılay veya başka bir kaynaktan finansman sağlanması ve bu alanda yetişmiş uzman bir ekibin Kıbrıs'ta görevlendirilmesi istenir.⁶² Aynı dönem içinde Kıbrıs'ta Kızılay temsilcisi olarak görevlendirilen Said Arif Terzioğlu da başta hastane olmak üzere Kızılay'ın görev alanına giren yerlerde eksikler, yapılması ve düzeltilmesi gereken hususlar konusunda

⁶¹ KGMA. K-5553 (D.3352), 1971/9-4 Kıbrıs Yaralıları Dosyası.

⁶² Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 8 Şubat 1972 tarih ve 455 (5825) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası

çalışmalara başlar. Bu kapsamda Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde incelemeler yapılır, doktorlar, hemşireler ve diğer sağlık personeli ile toplantılar yapılır.⁶³

“...Daha önceki mektubumda da Türk cemaatinin yaptırmakta olduğu hastane ihtiyacı için istenen çimento ile ilgiyi bildirmiştim. Önemli konulardan birisi mubayaa işleriyle ilgilidir. Bu konuda da geldiğimde bilgi vereceğim. Ancak hastanenin şimdilik acil ihtiyaçlarından birisi bayrak konusudur. Maalesef hastanemizin ne Kızılay bayrağı var ve ne de Türk bayrağı.⁶⁴ Herkesin gelip gördüğü salondaki Türk bayrağının rengi tamamen değişmiş ve üzücü bir hal almış. Kızılay bayrağına gelince, o da kullanılmaktan çürümüş olmalı ki bazı yerleri dökülüyor. Bu arada başhekimin odasında bile Kızılay bayrağı yok. Bu nedenle acilen Kızılay İlk Yardım Hastane'mize birkaç tane büyük boy Kızılay ve Türk bayrağı yollamak gerekiyor. Kızılay hastanemizin bahçesindeki direklerdeki bayraklar da perişan durumdadır. Bu arada masalara konulacak Kızılay ve Türk bayraklarından kâfi miktarda yollamalarımı temin ederseniz iyi olur kanaatindeyim.”

35. grup Kızılay sağlık ekibinde görev yapan Yüksek İhtisas Hastanesi Dâhiliye Mütihassısı Dr. İsmail Selçuk Narbay, İzmir Devlet Hastanesi Hariciye Mütihassısı Dr. İlker Gökçe ve Ankara Doğumevi Narkoz Teknisyeni Sevim Akça da 30 Haziran 1971 tarihinden itibaren Kıbrıs'ta görev yapmak üzere Ankara'dan ayrılırlar. 31 Temmuz 1971 tarihine kadar Dr. İsmail Selçuk Narbay'ın baştabipliğini yaptığı Lefkoşa Kızılay İlk Yardım Hastanesi'ne ait bir aylık faaliyet raporu da adı geçen doktor tarafından hazırlanır,⁶⁵

“1- Hemşire Durumu: 1 Temmuz 1971 tarihinden itibaren Şefika İbrahim hemşire olarak hastanemize atanmış ve aynı tarihten itibaren görevine başlamıştır. Bu durumda tam kadro olarak hastanemizde yüksek tahsilli bir

⁶³ Kızılay Temsilcisi Said Arif Terzioğlu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 26 Şubat 1972 tarih ve 8604 sayılı yazı.

⁶⁴ Bu konunun gündeme gelmesinin hemen ardından Kıbrıs Türk Yönetimi Ankara Temsilcisi Rıza Vuruşkan tarafından Kızılay Genel Başkanlığına müracaat edilerek “Kızılay Lefkoşa Kan Merkezi'ne, kan veren mücahit birliklerine verilmek üzere Kızılay ve Türk bayraklarından (direkli olarak) yeteri kadar verilmesi istenir. Bunun hemen ardından ilk etapta 3 adet 150x220 cm Türk bayrağı, 3 adet 150x220 cm Kızılay bayrağı, 15 adet Türk bayrağı ve 15 adet de Kızılay masa bayrağı ile 30 adet masa bayrağı direği hazırlanır ve Kızılay görevlisi Ahmet Türk tarafından teslim alınır. Kıbrıs Türk Yönetimi Ankara Temsilcisi Rıza Vuruşkan imzasıyla Kızılay genel Başkanlığına gönderilen 12 Aralık 1972 tarih ve 620/72-2286 (40759) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası

⁶⁵ Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. İsmail Selçuk Narbay tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 31 Temmuz 1971 tarih ve 35.1.2 (26724) sayılı yazı. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

hemşire ile yine yüksek tahsilli bir hemşire ve bir de kolej mezunu hemşire bulunmaktadır.

2- Personel: Mali durum nedeniyle münhal bulunan telefon operatörlüğüne halen bir tayin yapılmamıştır.

3- Tamirat: Hastanemizdeki aşhane, banyo ve lavabolardaki düşen fayansları tekrar tespit etmek maksadıyla satın alınması istenen 1.000 kadar fayansın satın alınmasına yetki verilmiştir.

4- Hastane Durumu: Aşhanemizde bulunan ve tamiri artık kabil olmayan ve mazotla çalışan iki adet yemek pişirme ocağı için iki motorun temini hususunda alakadar üyelikle mutabakata varılmıştır.

5- Tıbbi Aletler Durumu: 1971 mali yılı bütçesi fasıl 19. madde 11 tıbbi aletler kaleminden mevcut 50 Sterlinlik tahsisattan aşağıda dökümü verilen tıbbi aletlerin satın alınması hususunda maliye ile hali temastayız.

1 adet Erkaclinicus tansiyon aleti komple	9.500 Mils
1 Poire	0.900 Mils
4 düzine suture iğne (Düzinesi 350 Mils)	1.400 Mils
10 adet Kocher pensi cat. No. 2134 A (Tanesi 2.700 Mils)	27.000 Mils
1 adet Brunsching pensi no.2322	5.000 Mils

6- Temas ve Ziyaretler: 35. sağlık ekibimiz sırasıyla TC Kıbrıs Elçiliği Maslahatgüzarı Sayın Asaf İnhan'ı, KTY Yürütme Kurulu Başkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Dr. Fazıl Küçük'ü, TC KTKA Komutanı Sayın Adnan Doğu'yu, Sayın Bayraktar'ı, Sayın Sancaktar'ı ziyaret etmiş ve bilmukabele iade-i ziyarette bulunulmuştur. KTY Yürütme Kurulu Başkan Yardımcısı ve TCM Başkanı Sayın Rauf R. Denктаş gaygubet ettiğinden ziyaret edilememiştir.

Genel: 1- Gerek dâhiliye ve gerekse hariciyeye müracaat eden ve hastanede tedavileri veya ameliyatları yapılması gereken hastalarımız tedavi edilip Salı ve Perşembe günleri ve ani durumlarda hemen ameliyat edilmektedirler.

2- Müracaat eden gerek varlıklı, gerek orta halli ve gerekse fakir ailelerin çocukları bila tefrik ameliyat edilmektedirler.

3- Bir aylık görevimiz süresince Kıbrıs halkından Kızılay'a karşı bir yakınlık, takdir ve sempati hisleri müşahade edilmektedir. Bu memnuniyet verici durumu idame ettirmek için bir Kızılay mensubu olarak lazım gelen her fedakârlığı yapmaktayız."

Dr. Selçuk Narbay daha sonraki dönemde 1 Eylül-30 Eylül 1971 arasında da Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde baştabip olarak görev yapacaktır. 30 Haziran 1971-30 Eylül 1971 döneminde Kıbrıs'ta görev yapan 35. grup Kızılay sağlık ekibi bu dönem içinde dâhiliye servisinde 1052 hastayı ayakta tedavi ve muayene eder, 62 hasta ise yatırılarak tedavi edilir. 36. sağlık ekibine ise hastanede toplam 5 hasta

devredilmiş durumdadır. Hariciye servisinde ise 3 ay içinde 377 hasta ayakta tedavi edilmiş, 99 hasta yatırılmış, 79 hasta da ameliyat edilmiştir. 36. sağlık ekibine devredilen hasta sayısı ise 8 olmuştur. Bu dönemde 75 hastaya 750 seans diatermi tedavisi yapılmış, 74 kişiye elektro çekilmiş, 11 sedimantasyon yapılmış, 99 çocuk sünnet edilmiştir.⁶⁶

36. grup Kızılay sağlık ekibi ise 29 Eylül 1971 tarihinde Ankara'dan uçakla ayrılarak Lefkoşa'ya hareket eder ve görevi 35. grup sağlık ekibinden devraldıktan sonra 1 Ekim 1971 tarihinden itibaren göreve fiilen başlar. Bu grupta görev alan doktor ve diğer sağlık personeli ise İstanbul Yedikule Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dâhiliye Mütchassısı Dr. M. Kemal Gürkan, İzmir Devlet Hastanesi Genel Şirürji Başasistanı Dr. Alparslan Dere ve Ankara Numune Hastanesi Narkoz Teknisyeni Mustafa Çelikkurt'tan oluşmaktadır.⁶⁷ Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi olarak görev yapan 36. grup sağlık ekibi personelinden Dr. Mehmet Kemal Gürkan görev süreleri çerçevesinde yapılan faaliyetleri bir raporla Ankara'ya bildirir;⁶⁸

“1-37. sağlık ekibinde vazife alacak olan Op. Dr. Selahattin Yalınpala 28 Aralık 1971 tarihinde Lefkoşa'ya gelerek vazifeye başlamış ve 36. ekipteki Op. Dr. Erdem Alkoç 30 Aralık 1971 tarihinde Lefkoşa'dan ayrılmıştır. 37. ekipte baştabip olarak Dr. Kemal Gürkan'ın ve narkozitör Mustafa Çelikkurt'un görevleri 3 ay daha uzatılmıştır.

2- Dâhiliye servisinde 3 ay içerisinde 1121 hasta ayakta muayene ve tedavi edilmiş, 42 hasta ise yatırılarak tedavi edilmiştir. 37. sağlık ekibine 7 hasta devredildi.

3-Hariciye servisinde 3 ay içerisinde 149 hasta ayakta muayene ve tedavi edilmiş, 70 hasta ise yatırılarak tedavi edilmiştir. 54 hastaya da ameliyat yapılmıştır. 37. ekibe bir hasta devredildi.

4- 71 hastaya 710 seans diatermi tedavisi yapılmıştır.

5- 28 kişiye de elektro çekilmiştir.

6- Vefat 3”

⁶⁶ Kızılay İlk yardım Hastanesi tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 30 Eylül 1971 tarih ve 35.1.7 (32157) sayılı yazı. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

⁶⁷ Kızılay Genel Merkezi tarafından Dışişleri Bakanlığı KİPİG'e gönderilen 3 Eylül 1971 tarih ve 22514 sayılı yazı. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

⁶⁸ Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. M. Kemal Gürkan tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 5 Ocak 1972 tarih ve 36.1.8 (2302) sayılı yazı. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

37. grup Kızılay sağlık ekibi ise görev süreleri 22 Aralık 1971 tarihinden itibaren 3 ay daha uzatıldığından görevlerini tamamlayıp Ankara’ya 30 Mart 1972 tarihinde döner. Bu grupta görev yapan dr. Selahattin Yalınpala Kıbrıs’taki görevine 30 Aralık 1971 günü başlarken Op. Dr. Erdem Alkoç ise 36. grup Kızılay ilk yardım ekibinin diğer yeleri gibi aynı tarihte Kıbrıs’taki görevini tamamlayıp geri döner. Bu arada görev süreleri 3 ay uzatılan Dr. Mehmet Kemal Gürkan ile Narkoz Teknisyeni Mustafa elikurt ise 37. grup görevini tamamlamasına rağmen yeni gelen ekiple çalışmaya devam eder. Öte yandan 38. grup Kızılay sağlık ekibi olarak Kızılay İlk Yardım Hastanesi’nde görev yapmak üzere yeni ekip de hazırlanır ve 28 Mart 1973 tarihinde Ankara Esenboğa Havalimanı’ndan hareketle Lefkoğa’ya giden ve üç ay on gün, toplam 100 gün Kıbrıs’ta görev yapacak olan ekip İstanbul Bakırköy Kreş ve Gündüz Bakımevi İç Hastalıkları Uzmanı Dr. İsmail Hakkı Işık, İstanbul Yerebatan Sağlık Merkezi Genel şirrji Uzmanı Dr. Mehmet Rauf Soyer⁶⁹ ve Ankara Hastanesi Narkoz Teknisyeni Doğan Keçeci’den oluşmaktadır.⁷⁰ Aynı günlerde yaşanan hoş bir gelişme ise Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavini ve KTY Yürütme Kurulu Başkanı Dr. Fazıl Kk tarafından Kızılay Genel Başkanı Prof. Dr. Recai Ergüder’e gönderilen Kızılay faaliyetleriyle ilgili şükran dolu bir mesajdır;⁷¹

“1963’de Rumların cemaatimize karşı giriştikleri saldırılar neticesinde yardıma muhtaç bir duruma düşen binlerce soydaşımıza ilk anda yardım elini uzatmış bulunan Kızılay’ın bu hamiyetperverliği cemaatimizce daima şükranla anılmaktadır. Halen cemaatimizin hizmetinde bulunan Kızılay Hastanesi ve periyodik olarak gönderilen Kızılay doktorları da cemaatimizin yığınla dertlerine ortak olmakta, bunların hafifletilmesine geniş lde katkıda bulunmaktadırlar. Bize bugüne kadar her hususta maddi, manevi hiçbir yardımı esirgemeyen anavatan temsilcilerini bağrımıza basmaktan daima büyük bir şeref duyduk. Bu münasebetle zatililerini de aramızda görmekten ve misafir etmekten büyük bir memnurluk duyacağımızı bildirir, davetimizin müspet karşılanacağı ümidiyle sevgi ve saygılarımı sunarım.”

⁶⁹ Dr. M. Rauf Soyer 25 Nisan 1967–27 Temmuz 1967 döneminde 18. grup Kızılay sağlık ekibinde de görev yapmıştır.

⁷⁰ Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğünden Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 11 Mart 1972 tarih ve 1307 sayılı yazı. KGMA. K–5553, (K–3352) 1971/9–4 Kıbrıs Dosyası.

⁷¹ Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavini ve Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Dr. Fazıl Kk tarafından Kızılay Genel Başkanı Prof. Dr. Recai Ergüder’e gönderilen 6 Nisan 1972 tarih ve 4/68/5 (14717) sayılı yazı. KGMA. K–5553, (K–3352) 1971/9–4 Kıbrıs Dosyası.

Öte yandan 38. dönem Kızılay sağlık ekibinde görev yapan İstanbul Yerebatan Sağlık Merkezi Genel Şirürji Uzmanı Dr. Mehmet Rauf Soyer ise görev yaptığı dönemde Kızılay Genel başkanlığına bir mektup gönderir;⁷²

“Zatınıza özel bu özel mektubu yazmak benim vatani bir vazifemdir. Kızılay teşkilatı en ufak yardımlardan, pul, rozetten başlayarak büyük yardımlara kadar para temin ederek dünyada çalışan yegâne tanınmış bir müessesedir. Bu teşkilatta 1967 yılında Kıbrıs’ta İlk Yardım Hastanesi’nde çalıştım. Halen de çalışmaktayım. 1972’deki vazifem sona ermek üzeredir. Ayrılacağım ve doğrudan İstanbul’a gitmek zarureti olduğundan bazı hususları arz etmek icap etmiştir. Üç ay için bu yıl buraya geldik. Düzen kurarak çalışmakta iken eski dostlarımla ve elçiliğin de tasvipleri ile sürenin uzatılması için müracaat ettim. Kabul edilmeyerek yeni bir operatör gönderiliyor. Buna da itirazım yoktur. Ben tam randımanlı çalışmaktayken geri alınmam Kızılay’ın maddi menfaatini zarara sokar ve hastane randımanını da çok düşürür. Yeniden masraf yapılıyor. Gelecek olan muhite intibak edinceye kadar zarar büyüktür. Hizmetin randımanı düşük olur. Zatınıza arz etmek istediğim ikinci husus da hastane başhekimlerinizi dâhiliyecilerden değil de operatörlerden tayin etmeniz gerekir. Burası acil hastanedir. Aciliyetten operatör sorumludur. Yaşlı diye dâhiliyeci başhekim oluyor. Hastanenin acil ihtiyaçlarını bunlar bilemezler. Ne zamanki başhekim operatör olmuştur Kızılay İlk Yardım Hastanesi’nin randımanı yükselmiştir. Gelen ecnebler surgeon (cerrahı) ararlar. Mektubum kimseyi şikâyet mahiyetini taşımamaktadır. Tecrübenin mahsulüdür. Zatınızı rahatsız etmiş olduğumdan kusurumun affını rica eder, derin saygı ve hürmetlerimi sunarım. Ben de Kızılay’ın yardımı ile okudum, yetiştim. Bu mektup Kızılay çocuğunun eseridir.”

Dr. İsmail Hakkı Işık ise görev yaptıkları 28 Mart 1972–27 Haziran 1972 devresinde Kıbrıs’taki Kızılay İlk Yardım Hastanesi’nin faaliyetleri konusunda Kızılay Genel Başkanlığına ayrıntılı bir rapor gönderir;⁷³

“1- Personel: telefon operatörlüğü halen münhaldır. Mamafih tayin yönünde Sağlık ve Sosyal İşler Üyeligi nezdinde aralıksız temalarımız devam etmektedir. Vazifeye başlar başlamaz ilk iş olarak personelin kıyafetleri ve disiplin durumu ele alınmış, bütün personele üniforma temin edilmiş ve bu kısa zaman içerisinde personel arasında ahenkli bir çalışma formülü bulunmuştur.

⁷² Dr. M. Rauf Soyer tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 14 Haziran 1972 tarih ve 21615 sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁷³ Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. İsmail Hakkı Işık tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 30 Haziran 1972 tarih ve 38.1.6 (23307) sayılı rapor. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

Hastane personeline, personelin şahsi ziyaretçilerine ve hastalarını ziyaret eden yakınlarına göğüslerine takılmak suretiyle kimlik kartları tatbik edilmiştir.

2- Genel Faaliyet:

a) Misafir salonu, doktor odaları, başhemşire ve idare odalarının taban kısımları 8 seneden beri hayli kirli ve yıpranmış olduğundan cilalanmıştır.

b) Uzun zamandan beri bir problem olan hastanenin iç ve dış kısmındaki su kuyularının ve fosseptiklerin onarımı hususunda sağlık ve Sosyal İşler üyeliğinden direktif verdirilmeye muvaffak olunmuş ve 2 Haziran 1972 tarihinde işe başlanmış ve halen onarım işi devam etmektedir.

c) Sancaktarlıkla yapılan temas neticesi hastanemizin doktorları ve personeli için üniforma dikimi meccanen temin edilmiştir.

ç) Genel olarak hastanenin iç ve dış kısımlarının temizliği üzerinde titizlikle durulmuş, yalnız görülmeyen yerlerde değil, en ücra köşelerdeki temizlik hususu arzu edilen neticeye vardırılmıştır.

d) Hastanemizin genel menfaati bakımından gereğinde icap eden her makamla hali temastayız. İyi münasebetler tesisinin idamesine önem vermekteyiz.

e) Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Sayın Prof. Recai Ergüder'in Kıbrıs'a yapmış olduğu ziyarete Sayın Başkan uçak alanında ekibimiz tarafından karşılanmış ve yine gidişinde uğurlanmıştır. Kıbrıs'ta kaldığı süre Sayın Başkan'la alakadar olunmuş, onuruna verilen yemeklerde ekibimiz hazır bulunmuştur. Başhekim olarak yakinen Sayın Başkan'la alakadar olunmuş, emir ve direktiflerine intizar edilmiştir. Misafir edildiği otelde Sayın Başkan ziyaret edilmiştir. Ayrıca Kızılay Hastane'miz kurulduğundan bu yana geçen 9 sene zarfında emsali diğer teşekküllerin müteaddit defalar verdikleri yemek ve kokteyllere ekibimizin davetlerine bir mukabele olmak üzere Sayın Genel Başkan'ımızın onuruna yukarıda bahis konusu olan yemekte resmi ve gayri resmi mümtaz simalar bulunmuş ve yemek gayet samimi bir hava içerisinde gecenin geç vakitlerine kadar devam etmiştir.

Genel:

Temas ve Ziyaretler: 38. sağlık ekibimiz sırasıyla Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs Büyükelçisi Sayın Asaf İnhan'ı, Sayın Bayraktar'ı, KTY Kurul Başkanı ve Cumhurbaşkanlığı Muavini Sayın Dr. Fazıl Küçük'ü, TC Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alay Komutanı Sayın Adnan Doğu'yu, KTY Kurulu Başkan Yardımcısı ve Türk Cemaat Meclisi Başkanı Sayın Rauf R. Denktaş'ı, Sayın Sancaktar'ı ziyaret etmiş ve bilmukabele iadeyi ziyarette bulunulmuştur. Ayrıca Sağlık ve Sosyal İşler Üyesi, Sağlık Müdürü, Genel Hastane Başhekimini ziyaret edilmiştir.

Üç aylık görevimiz süresince Kıbrıs halkından Kızılay'a karşı bir yakınlık, takdir ve sempati hisleri müşahade edilmektedir. Bu memnuniyet verici durumu devam ettirmek için bir Kızılay mensubu olarak lazım gelen her türlü fedakârlığı yapmaktayız. Ezcümle öteden beri Kızılay Hastane'mize karşı hüsnü teveccühü olan ve paramızın muhafaza edildiği İş Bankası Müdürü Sayın Ali Mehmet Vasıf Bey kendi arzu ve himmetiyle hastane bahçesine (üzerine reklam

in İş Bankası yazılmak şartıyla) bir kameriye ve fıskiye havuz yapılması in 60 Kıbrıs Liralık teberru teklifi baştababetimizce olumlu karşılanmıştır ve 3 Haziran 1972’den itibaren de kendi personelimizden de faydalanarak işe başlanmış bulunmaktadır. Aynı fondan fıskiye mozaik olmak üzere tam teşkilatlı bir beton havuz 30 Kıbrıs Lirasına ihaleye verilmiş bulunup halen imali devam etmektedir. Hastanemizin bahçeye giren dış kapısı bulunmadığından bir kapı yapımı 22 Kıbrıs Lirasına ihaleye verilmiştir. Halkı arıcılığa teşvik maksadıyla Tabii ve Tarım Üyeliğıyle temasa geçilerek bahçemize 3 arı kovanı konulmuştur. Durum bilgilerinize saygı ile arz olunur.”

Aynı kapsamda Dr. Işık tarafından Kızılay Genel Merkezi’ne gönderilen bir başka raporda ise 39. sağık ekibinde görev alacak olan 3 doktor ve bir hemşirenin 29 Haziran 1972 tarihinde Lefkoşa’ya gelerek göreve başladığı, 38. ekipteki iki doktorun ise 30 Haziran 1972 günü Lefkoşa’dan ayrıldıkları, 38. ekipten narkozitör Doğan Keçeci’nin görev süresinin altı aya uzatıldığı, dâhiliye servisinde 3 ay içerisinde 902 hastanın ayakta muayene ve tedavi edildiğı, 43 hastanın ise yatırıldıkları belirtilir. 39. grup sağık ekibine devredilen hasta ise bulunmamaktadır. Dr. Işık ayrıca hariciye servisinde üç ay içerisinde 176 hastanın ayakta teşhis ve tedavisinin yapıldığını, 64 hastanın yatırıldığını, 41 kişiye elektro çekildiğini, 51 hastaya ameliyat yapıldığını ve üç hastanın da 39. grup sağık ekibine devredildiğini belirtir.⁷⁴

1- Kızılay Kan Merkezi Açıılışı

21 Aralık 1963 tarihinden itibaren Kıbrıs’taki olaylara insani yardım bağlamında destek olan Kızılay daha sonraki süreçte Lefkoşa’da Kızılay İlk Yardım Hastanesi’ni devreye sokmakla çalışmalarına yeni bir ivme kazandırır. Son olarak bu çalışmalara özellikle Dr. Burhan Nalbantoğlu’nun büyük desteğı ve yardımlarıyla kan bağışlarını düzenlemek, kanın ticari bir meta olmadığı esasından hareketle bir kan bağışı kampanyası düzenlemek ve istekler nereden gelirse gelsin taze kan taleplerini karşılamak, merkezi yönetmek ve yeniden organize etmek maksadıyla Lefkoşa’da açılan ve Kızılay İlk Yardım Hastanesi bünyesinde hizmet verecek olan ve

⁷⁴ Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. İsmail Hakkı Işık tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 30 Haziran 1972 tarih ve 38.1.5 (23305) sayılı rapor. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

Hematolog Bakteriyolog Dr. Necmettin Mizan ve Kan Hemşiresi Seder Özer'in geçici olarak görevlendirildiği Kızılay Kan Merkezi dâhil olacaktır. Öte yandan Kızılay Lefkoşa Kan Merkezi'nde görevli Bakteriyolog Dr. Necmettin Mizan ve Başhemşire Seder Özer tarafından Lefkoşa Genel Hastanesi'nde bir dizi tetkik ve incelemelerde bulunulur;⁷⁵

“Bir haftalık yapılan inceleme ve temaslarımız sonucu Lefkoşa Umumi Hastanesi'nde ufak bir kan bankasının olduğu, bu kan bankasının aylık 90–120 arasında kan alıp verdiği, bu kan bankasını bu işten anlayan tıbbi teknolog (Londra diplomalı) hayati o. Nalbantoğlu'nun yönettiği, kan alma şişeleri yerine plastik torbaların kullanıldığı, günü geçen kanların miktarı az dahi olsa atıldığı tespit edilmiştir. Yerin ufaklığı ve teknik yetersizlikler göz önüne alınarak:

a) Yeni Kızılay Kan Merkezi'nin halen inşa halindeki yeni hastane kuruluncaya kadar geniş olan Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nin yemek salonunun bir bölümünde basit dahi olsa hazırlanabileceği Kıbrıs Sağlık Üyesi Sayın Dr. Nalbantoğlu'ndan vaadi alınmış ve kendileri gerekli direktifleri vermiş bulunmaktadır. Henüz bölmeler yapılmadığından bunun bir mahzur teşkil edip etmeyeceğinin bildirilmesini,

b) Umumi Hastane'de mevcut olmayan bakteriyoloji laboratuvarı için gerekli etütler başlamış, fakat henüz bir yer bulunamadığı için henüz bir karara varılamamıştır.

c) Yukarıda belirtilen Lefkoşa Kızılay Kan Merkezi için Lefkoşa İlk Yardım Hastanesi malzemeleri meyanında olmak üzere şimdilik her ay 200 kan alma şişesi, 10 vakumlu boş şişe, 250 adet kan alma ve 200 adet kan verme seti ile bir defalık 200 adet Ankara Kan merkezi'nde mevcut plastik 2 mm.lik şırınga iğneleri ile 2500 kişilik anti-D test serumu ve 5 adet Coomba serumu yollanmasının teminini,

ç) Lefkoşa Kızılay Kan Merkezi faaliyete geçince donörlere yapılacak ikram finansmanı için nerelere başvurulacağını ve hastane ve kliniklere verilecek kanların ne gibi muhasebe işlemine tabi tutulacağını bildirilmesini emir ve müsaadelerinize arz ederiz.”

Aynı şekilde Dr. Necmettin Mizan tarafından Lefkoşa Kan Merkezi ile ilgili de bir dizi tetkik ve inceleme yapılır ve bir rapor halinde Kızılay Genel Başkanlığına sunulur;⁷⁶

⁷⁵ Başhemşire Seder Özer ve Dr. Necmettin Mizan tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 1 Temmuz 1972 tarih ve 1 (24052) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası

⁷⁶ Dr. Necmettin Mizan tarafından 5Ekim 1972 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen ve Kızılay Yönetim Kurulu'nun 7 Haziran 1972 tarih ve 28 sayılı kararlarına göre hazırlanan rapor. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

“Genel Müdürlüğümüzün 12 Haziran 1972 tarih ve 16963 sayılı emirleri gereği Lefkoşa-Kıbrıs Kızılay İlk Yardım Hastanesi’nde görev yapmak üzere THY’nin 992 sefer no.lu uçağı ile 28 Haziran 1972 saat 19.45’de ekiple hareket edildi. Gerekli ziyaretler yapıldı. (Ekte bulunan Halkın Sesi No.9410 ve Bozkurt 7416 sayılı gazetelere bakınız.)

Sayın Genel Başkanımızın direktifleri üzerine Kıbrıs’a layık bir Kızılay Kan Merkezi kurulması gerektiğinden gerekli inceleme yapıldı. İlk gün eskiden mevcut o zamanın şartlarına göre mecburen o mahalde kurulan kan bankası ziyaret edildi. Bu yer Lefkoşa Genel Hastanesi’nin ilk yardım kliniğine bakan cephesinde, hastane mutfağına yakın, havasız ve iç açıcı olmayan bir bölümünde idi. Bu yerin uygun olmayışı dolayısıyla yeni bir yer aranıldı. Başhemşire Seder Özer’le de ilk gözümüze çarpan Kızılay İlk Yardım Hastanesi zemin katı idi. Burada yeni hastaneleri faaliyete geçinceye kadar (tahminen iki ya da üç yıl) Kızılay Kan Merkezi kurulması kararlaştırıldı ve Başhemşire Seder Özer’in de yardımlarıyla planı çizildi, Planlama ve İnşaat Dairesi’ne verildi. 1-2 ay inşaatın devam edeceği tahmin edildiğinden Başhemşire Seder Özer ile birlikte mevcut kan bankası sorumluluğu alındı. Çünkü yaz aylarında hiç izne çıkmamış ve bu bakımdan demoralize olmuş personeli takviye etmemiz ve yeni açılacak Kızılay Kan Merkezi’ne hazır bir hale getirmemiz gerekmektedir. Aynı zamanda ben Kıbrıs Türk Yönetimi Sağlık ve Sosyal İşler Üyesi sayın Dr. Burhan Nalbantoğlu’nun ricalarını kabul ederek tıp laboratuvarlarında eksik olan bakteriyoloji laboratuvarlarını kurmak üzere faaliyete geçtim. Bu laboratuvara gerekli yer seçimi, malzeme toplanması, tespiti ve muayene metotlarını oraya uygun bir şekilde tespit ettikten sonra 1 Ağustos 1972 tarihinde tam faaliyete geçirildi. Aynı zamanda mütehasısı bulunmayan hematoloji ve hayati kimya laboratuvarlarının da sorumluluğunu üzerime aldım ve bu ödevimde de gelinceye kadar çalıştım. Burada yapılan çalışmalar Genel Müdürlüğümüze 12 ağustos 1972 tarih ve No.2 yazı ile bildirilmiştir.

Kızılay Kan Merkezi’nin nerede açılacağı 1 Temmuz 1972 tarih ve No. 1 sayılı yazımız ile ilgili makamlara (Genel Müdürlük, Kıbrıs Büyükelçiliği, Bayraktarlık, Kıbrıs Türk Yönetimi Sağlık ve Sosyal İşler Üyeliği) bildirilmiştir. Bu arada Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlükten bazı malzemeler istenmiş fakat avdet ettiğim zamana kadar gelmediği için mecburen para ile satın alınmıştır.

Kızılay Kan Merkezi’nde bir müdür odası, bir başhemşire aynı zamanda muayene odası, bir kan alma, bir kan verenlerin istirahat ve ikram odaları, bir ufak depo ve büyük bir laboratuvar mevcuttur. Kızılay Kan Merkezi’ne gerekli malzemenin büyük bir kısmı yeniden Sağlık Üyeliğince satın alınmış, bir kısmı da eski kan bankasından temin edilmiştir.

Genel Müdürlüğümüze ve buradaki ilgili yerlere 28 Ağustos 1972 tarih ve No. 22 sayılı yazımız ile 1 Eylül 1972’de de yeni yerimizde faaliyete geçeceğimiz bildirilmiş, gerekli davetler yapılmıştır. Kan bankasını Genel Hastane’den alıp Kızılay Kan Merkezi ile Kızılay İlk Yardım hastanesi bünyesinde kurmamız bazı meslektaşlar arasında ufak itirazlara yol açmışsa da onları da tatmin

etmek, endişelerini zail edebilmek yönünden Lefkoşa Genel Hastanesi'nde bulunan İlk Yardım Hastanesi buzdolabında devamlı olarak iki şişe (0) grubu Rh. Negatif veya Brh. Pozitif yedek kan bırakılmış ve bunların eksilip eksilmediği daima kontrol edilmiştir.

Bu kanlar kullanıldığı zaman anında hemen yenisi konulmuş ve böylece izhar edilen endişeler zail olmuştur. 1 Eylül 1972 tarihine kadar Kızılay Kan Merkezi'nin bütün hazırlıkları tamamlanmış, kan merkezini gösterir levhalar asılmış (Getirtilen filmlerden elde edilen fotoğraflardan görülebilir.) şehrin muhtelif yerlerine getirttiğimiz afişler astırılmış, bu arada Kıbrıs Bayrak Radyosu ile gerekli röportaj yapılmış, spotlar verilmiştir. 1 Eylül 1972 tarihi saat 17.00'de davetlilerin önünde Sağlık ve Sosyal İşleri Üyesi Sayın Dr. Burhan Nalbantoğlu konuşmaları ile Kızılay kan Merkezi Büyükelçi Sayın Asaf İnhan tarafından kurdele kesimi ile açılmıştır. İlk kan bağışında Dr. Burhan Nalbantoğlu ve Kıbrıs Sağlık Müdürü Sayın Dr. Mustafa Özkan bulunmuşlardır. (Halkın sesi No. 9460 ve Bozkurt No. 7468 gazetelerine bakınız.) Çalışmalarımızda Seder Özer tarafından kurulan mahalli Mavi Melek teşkilatı çok yardımcı olmuştur.

Ayrıca bizden yardımlarını esirgemeyen, Kıbrıs'ta ilk kan merkezi kurucularından olan ve Dr. Clearkin ile çalışan, halen tekaüt olan Bayan Melahat Hulusi'ye teşekkürlerimi arz etmeyi bir borç bilirim. Kızılay Kan Merkezi'nde bu sürede iki öğrenci teknisyen ve bir dâhiliye asistanına gerekli pratik ve teorik kurslar verilmiştir. Gene Kızılay Kan Merkezi'nin demirbaşları tanzim edilip her odaya tabela halinde astırılmıştır. Kan bağışi kampanyasına Kıbrıs mücahitleri ve bazı hükümlüler ilk günlerde katılmışlardır. (Halkın Sesi No. 9461 ve Bozkurt No. 7469 gazetelerine bakınız.) Lefkoşa Kızılay Kan Merkezi'nin kadrosu çalışma şeklini düzenleyen bir yönetmelik tasarısı (Ekte örneği vardır.) Sağlık ve Sosyal İşler Üyeliğine 25 Eylül 1972 tarih ve No. 37 ile verilmiştir. Vazifede bulunduğum son günlerde yapılan temaslar sonucu Kıbrıs Türk Alayı ve Birleşmiş Milletler Finlandiyalı askerlerden de kan bağışları temin edilmiştir. (Halkın Sesi No. 9479 ve Bozkurt No. 7488 gazetelerine bakınız.)

Kızılay Kan Merkezi'nin günün 24 saati çalışır şekle sokulması için geceli bir teknisyen ile kuvvetlendirilmiş, ayrıca Mağusa, Limasol, Larnaka, Girne, Lefke, Baf gibi şehirlerin Türk kesimlerinde kan bağışlarını kabul edecek modern bir karavan planı çizilmiş ve yapılması kabul edilmiştir. (Ekte bulunan yazıya bakınız.) Bu karavanda iki yatak, bir akümülatörle çalışır ve içine 10 şişe veya 20 plastik torba alan buzdolabı bulunmaktadır. 1973 yılı Kızılay Kan Merkezi'nin ihtiyaç listesi (ektedir.) tanzim edilip bir nüsha Sağlık ve Sosyal İşler Üyeliğine verilmek üzere Kıbrıs Türk Genel Hastanesi Başhekimliğine 29 Eylül 1972 tarih ve No.40 sayılı yazımız ile verilmiştir. Bu listenin incelenmesinden anlaşılabacağı gibi bizde daha ucuz olan bazı malzemeler Kızılay İlk Yardım hastanesi aracılığıyla yollanabilir ve döviz tasarrufu yapılabilir.

Genel Müdürlüğümüzün 6 Eylül 1972 tarih ve 23086 sayılı emirleri gereği (Bu emrin bir nüshası Kıbrıs Yönetimine verilmiştir.) 30 Eylül 1972 günü saat 20.45 (933 No.lu sefer sayılı) THY ile dönüldü.

Özet ve Bazı Kanaatlerim:

1- Kıbrıs Türk halkı Kızılay Derneği'ni çok sevmekte ve yardım elini hiç esirgemeyeceğini bilmektedir.

2- Kurulan Kızılay Kan Merkezi'ni büyük bir memnuniyetle karşılamışlardır.

3- Lefkoşa Kızılay Kan Merkezi bilindiği üzere Sağlık ve Sosyal İşleri Üyeliğine bağlıdır. Bence buna Kızılay Derneği'nin kollarını daha fazla uzatması (malzeme ve personelce) gerekmektedir.

4- Kızılay Kan Merkezi'ne bağışlar yapılmaktadır. Bunun devamını sağlamak için Kızılay Kan Merkezleri ekip faaliyetlerinde başarılı olmuş bir meslektaş yılda bir iki ay yollamakta fayda vardır.

5- Kızılay İlk Yardım Hastanesi'ne kanaatimce bir cerrah yollanmalıdır.

6- Tıp laboratuvarları (bakteriyoloji, hematoloji ve biyokimya) Kızılay İlk yardım hastanesi zemin katı ve Kızılay Kan Merkezi karşısına kurulmasına (malzeme, personel tasarrufu yönlerinden) izin verilmeli ve hatta bazı yüksek teknik personel ara sıra yollayarak yardım edilmelidir.

Raporuma son verirken Kızılay'ı çok severek, ona inanarak Kızılay Kan Merkezi'nin kurulmasında hizmetleri geçen başta sağlık ve Sosyal İşler Üyesi Sayın Dr. Burhan Nalbantoğlu, Dr. Mustafa Özkan, Hastane Başhekimisi Dr.Özmen, Cemaat Meclisi Başkanı teşekküllerimin iblağını emir ve müsaadelerinize arz ederim.”

38. dönem Kızılay sağlık ekibinin görev süresini tamamlamasının ve 29 Haziran 1972 tarihinde yurda dönmelerinin ardından 39. dönem Kızılay sağlık ekibi de 27 Haziran 1972 tarihinde Ankara Esenboğa Havalimanı'ndan hareketle adaya gider. Sağlık ekibinde İstanbul Haydarpaşa Numune Hastanesi Baştabip Muavini ve Genel Şirürji Mütihassısı Dr. Namık Kemal Tülezoğlu⁷⁷, aynı hastaneden Cildiye Mütihassısı Dr. Suna Sayraç⁷⁸, Kontrol ve Araştırma Laboratuvarı Uzmanı, Bakteriolog Dr. Necmettin Mizan⁷⁹, Ankara Kan Merkezi Başhemşiresi Seder Özer⁸⁰ ve halen Kıbrıs'ta 38. grup sağlık ekibi çerçevesinde görev yapmakta olan Ankara Hastanesi Narkoz Teknisyeni Doğan Keçeci⁸¹ den oluşmaktadır.⁸² Bu arada

⁷⁷ Kıbrıs'ta toplam 6 ay 10 gün görev yapmıştır.

⁷⁸ Kıbrıs'ta toplam 6 ay 10 gün görev yapmıştır.

⁷⁹ Kıbrıs'ta toplam 100 gün görev yapmıştır.

⁸⁰ Kıbrıs'ta toplam 6 ay 10 gün görev yapmıştır.

⁸¹ 28 Haziran 1972 tarihinden itibaren Kıbrıs'ta toplam 6 ay 10 gün görev yapmıştır.

Kızılay Genel Başkanı tarafından yapılan Kıbrıs gezisi sonrasında Lefkoşa Genel Hastanesi'nde yeteri kadar dâhiliye uzmanı mevcut olduğu, bunun yerine hastanede mevcut olmayan kan transfüzyonu ve hematoloji mütehassısı ile bir kan teknisyeninin gönderilmesi istenir. Bunun üzerine İlk Yardım Hastanesi Başhekimliğine Dr. Namık Kemal Tülezoğlu getirilirken 39. sağlık ekibinde görev alan doktorların ve diğer sağlık personelinin Dr. Necmettin Mizan 3 ay olmak istisnasıyla 6 ay olarak kabul edilir.

F- 1973 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

Bu yıl içerisinde Kızılay tarafından Kıbrıs'ta yapılan en büyük ve önemli çalışmalardan birisi ise Lefkoşa'da faaliyette bulunan Kızılay kan Merkezi tarafından mavi melek olarak bilinen gönüllülere uygulanan kurs ve sonrasında yapılan sınav olmuştur. Kızılay İlk yardım hastanesi Başhemşiresi Fatma Mehmet, Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi ve 40. grup Kızılay sağlık ekibi başkanı olan Dr. Alkar Taşan ve aynı ekipten Kızılay Kan Merkezi sorumlusu Başhemşire Seder Özer denetiminde yapılan dersler ve ardından gerçekleştirilen sınavla Kızılay Kan Merkezi için yeni Mavi Melekler de seçilmiş olur.⁸³ Mavi Melekler için hazırlanan ders programına göre 7 Şubat 1973 Çarşamba günü ilk toplantı yapılmış, ardından 10 Şubat 1973 Cumartesi günü Op. Dr. Alkar Taşan tarafından kanın önemi ve kanın vücuttaki miktarı, Başhemşire Seder Özer tarafındansa kan bağışçılarında aranan özellikler, kan şişelerinin hazırlanması, kanın ne kadar ve nasıl alınacağıyla ilgili ders yapılır. 14 Şubat 1973 Çarşamba günü ise Dr. Taşan tarafından kan vermede görülebilecek reaksiyonlar, Başhemşire özer tarafından da kan alındıktan sonra neler yapılması gerektiği konusunda kursiyerlere bilgi verilir. 15 Şubat 1973 Perşembe günü Dr. Taşan tarafından Boğaz Sancağı'na pratik bir ekip gönderilir. 17 Şubat 1973 Cumartesi günü Dr. Taşan tarafından kan vermenin faydaları, Başhemşire Özer

⁸² Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğünden Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Haziran 1972 tarih ve 3358 sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁸³ Lefkoşa Kızılay Kan Merkezi tarafından hazırlanan 24 Şubat 1973 tarih ve 97 (10764) sayılı sınav tutanağı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

tarafından da kan gruplarının kalıntımı dersleri yapılır. 23 Şubat 1073 Cuma günü ise genel değerlendirme toplantısı yapılmıştır.

Kızılay faaliyetleri dışında bu dönemde yaşanan en önemli gelişme ise Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu'nun 22 Şubat 1972 tarihinde 3518 sayılı kararlar Ankara'da bulunan Kıbrıs Türk Temsilciliğinin isminin Kıbrıs Türk Yönetimi Ankara Temsilciliği olarak değiştirilmesidir. Temsilcilik ayrıca Kızılay, Ataç Sokağı'ndaki adresinden Süslü Sokağı, 20, Mebusevleri/Ankara adresine taşınmış, Ankara Temsilciliği görevini yine A.Rıza Vuruşkan yürütmektedir. Lefkoşa'daki Kızılay Kan Merkezi tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne hazırlatılan 7 adet ARh pozitif ve 3 adet de ORh pozitif gümüş Kızılay kolyesi kan bağışında bulundukları ve topluma olumlu örnek oluşturdıklarından Kıbrıs Türk Alay Komutanı Alb. Muhittin Fisunoğlu, TMT Bayraktarı (Belgede isim ilgili olarak geçmektedir.), TMT Boğaz sancaktarı, TMT Lefkoşa Sancaktarı, Lefkoşa Sancaktar Muavini, Dr. Fazıl Küçük ve Dr. Burhan Nalbantoğlu'na teslim edilir. Türkiye Büyükelçisi Asaf İnhan'ın Kopenhag'da olması nedeniyle Büyükelçi, Rauf R. Denктаş ve Niyazi Manyera'nın kolyeleri ise daha sonraki bir tarihte teslim edilecektir.⁸⁴ Şubat 1973 döneminde Kıbrıs'ın Türk bölgelerine yapılması muhtemel yeni yardımların esas ve ayrıntılarını tespit etmek üzere Ticaret Bakanlığı ev sahipliğinde ilgili bakanlıklar ve ilgili kurum ve kuruluşlardan gelen yetkililerin katılımıyla bir toplantı yapılır. Bu arada Kıbrıs'ta hayvancılıkla uğraşan Türk köylülere yapılacak hayvan yemi yardımı konusunda Maliye Bakanlığı temsilcisinin toplantıya katılmaması nedeniyle bir sonuç bağlanamamıştır.⁸⁵ Bununla birlikte katılımcılarla ortak bir protokole de imza atılır;⁸⁶

“Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Yem sanayi TAŞ Genel Müdürlüğü ve

⁸⁴ Lefkoşa Kızılay Kan Merkezi tarafından Kızılay genel Başkanlığına gönderilen 23 Şubat 1973 tarih ve 136 (1054) sayılı yazı. Söz konusu yazıya Kızılay Genel Merkezi'nde “Bilgi edinildi. Sancaktar ve Bayraktarlara (İfadenin ‘Bayraktar ve Sancaktarlara’ olması gerekir.) verilen kolye resimlerinin mecmuada resmi mahzurlu görülmüştür.” notu düşülür. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁸⁵ Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Genel Sekreterliği tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 20 Şubat 1973 tarih ve 893 (7088) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁸⁶ Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Genel Sekreterliği tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 20 Şubat 1973 tarih ve 893 (7088) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

Türkiye Kızılay Derneği temsilcileri 9–10 Şubat 1973 günleri Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Genel Sekreterliği Anlaşmalar Genel Müdürlüğü'nde yapılan toplantılarda Kıbrıs'ın Türk kesimlerine yapılması muhtemel hayvan yemi yardımı konusunu ayrıntılarıyla görüşmüşler ve:

1- Türk hayvan besleyicilerinin kuraklık nedeniyle içinde bulundukları zor şartların giderilmesi hususunda Kıbrıs Rum Yönetimi'nce adanın Türk kesimlerinin de yararlanmasına imkân verilmesi muhtemel bulunan hayvan yemi yardımı konusunun yakından izlenmesi gerektiği ve Rum Yönetimi'nin yardımı soydaşlarımıza dağıtılsa bile buna paralel olarak memleketimizden Türkiye'nin daima kendilerinin yanında bulunduğu hususunun soydaşlarımıza bir kere daha belirtilmesi amacıyla küçük de olsa bir miktar hayvan yeminin Kıbrıs'a gönderilmesinin toplumumuzun Türkiye'ye olan bağlılığının artması ve moralinin güçlenmesi yolunda önemli bir vesile teşkil edecektir.

2- Kıbrıs'a yapılacak hayvan yemi yardımı konusunda TMO'nin içinde bulunduğu şartlar altında imkânlarını azami ölçüde zorlayarak 2.000 ton arpa ve 2.000 ton çavdar tahsis edebileceği,

3- Anthirlik ve Çukobirlik kanalıyla da 1.000 ton küspenin yardım kapsamına dâhil edilebileceği,

4- Yardıma konu olacak bu maddelerin sevkiyatının küçük partiler halinde yapılmasının sevk, tahmil-tahliye ve depolama imkânları yönünden yararlı olacağı,

5- yardıma konu teşkil eden yukarıda maruz maddelerin sevkiyat da dâhil olmak üzere mali portresinin 6–6.5 milyon lira tutacağı,

6- Yardımın Kıbrıs'a intikalinin Kıbrıs Rum Yönetimi'nin çıkaracağı engelleri bertaraf etmek bakımından evvelce Afganistan'a yapılan buğday yardımında olduğu şekilde Türkiye Kızılay Derneği tarafından sağlanmasının yararlı olacağı, bu amaçla yardımın finansmanı için gerekli paranın Türkiye Kızılay Derneği'ne tahsisinden sonra bu dernekçe TMO ve diğer ilgili kuruluşlara yatırılarak malın teslim alınması suretiyle Kıbrıs'a intikalinin sağlanmasının en uygun yolu teşkil edeceği,

7- Finansman sorunu halledildiğinde durumdan malı sağlayacak olan TMO ve diğer ilgili kuruluşlar ile sevkiyatı yapacak olan Türkiye Kızılay Derneği'ne asgari bir ay önce bilgi verilmesi gerektiği huzurlarında mutabakata varmışlardır. Ancak her iki toplantıya da maliye Bakanlığı temsilcisinin iştirak etmemiş bulunması muvacehesinde söz konusu yardımın ne surette finanse edileceği hususunda bir karara varılamamış olunması nedeniyle konunun önemini ve müstaceliyetini göz önünde tutarak bu hususta Maliye Bakanlığı'nın yazılı mütalaasının alınmasına karar vermişlerdir. 10 Şubat 1973."

41. grup Kızılay sağlık ekibi olarak 21 Mart 1973 tarihinden itibaren Lefkoşa'daki Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde göreve başlayan Ankara Hastanesi uzmanlarından Baştabip Dr. Ziya Eren ve Ankara Doğumevi teknisyeni Sevim

Akça'nın ardından 29 Haziran 1973–1 Ekim 1973 arasında 42. dönem Kızılay ilk yardım ve sağlık ekibi olarak görev yapan heyetin başkanı Op. Dr. Özcan Evliyaoğlu da faaliyetleri konusunda bir rapor hazırlar ve Genel Merkez'e sunar.⁸⁷ Bu heyette narkoz teknisyeni olarak Osman Altıncan görev yapmaktadır. Buna göre heyet tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi Asaf İnhan, TMT Bayraktar, KTYY Kurulu Başkanı ve TCM Başkanı Rauf R. Denктаş, KTKA Komutanı Alb. Muhittin Fisunoğlu, Lefkoşa Sancaktarı ziyaret edilmiş ve iade-i ziyarette bulunulmuştur. Ayrıca Sağlık ve Sosyal İşler üyesi Niyazi Manyera ve Sağlık Müdürü Dr. Mustafa Özkan, Lefkoşa Genel Hastane Baştabibi ve Başhemşiresi de ziyaret edilmiş, Kızılay hastanesini ilgilendiren konularda görüş alışverişinde bulunulmuştur. Dr. Evliyaoğlu'nun raporuna göre hastanede telefon operatörlüğü hala münhal durumdadır ve bir telefon operatörünün tayin edilmesi konusunda yönetim nezdinde yoğun çaba harcanmıştır. Bu arada 1973 mali yılı bütçesinde alınması planlanan 100.000 Kıbrıs Lirası karşılığı ameliyathanede kullanılacak tıbbi alet ve donanım yönetime bağlı ihale komisyonu onayıyla yabancı bir şirkete sipariş verilmiştir. Ayrıca üç ay içerisinde 747 poliklinik muayenesi yapılmış, 118 çeşitli ameliyat gerçekleştirilmiş ve 90 çocuk da sünnet edilmiştir. Dr. Evliyaoğlu bu durumu "...Gerek poliklinik muayene adedi ve gerekse ameliyat sayısı şimdiye kadar gelen ekip çalışmalarına nazaran rekordur..." diyerek açıklar ve uzak, yakın demeden bütün köylere de sağlık taramasına gidildiğini de belirtir. Dr. Evliyaoğlu ayrıca Kızılay sağlık ekibinin çalışmalarının Kıbrıs Türk halkı tarafından takdirle karşılandığını, Kızılay'a karşı Kıbrıs Türk toplumunun günden güne yakınlık, takdir ve sempatiilerinin arttığını ve ekibin tebrik edildiğini ifade eder ve 42. sağlık ekibi tarafından tasarruf ve harcamalarda çok dikkat edildiğini, lüzumsuz harcamalardan kaçınıldığını söyler.⁸⁸ Kızılay tarafından Kıbrıs Türk Yönetimi Türk Çocuk Esirgeme Kurumu'na da yardım etmek amacıyla toplam 6 sandıkta 171 kilo ve 19 kalem

⁸⁷ Op. Dr. Özcan Evliyaoğlu tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 29 Eylül 1973 tarih ve 42/1/7 (31896) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁸⁸ 42. Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Op. Dr. Özcan Evliyaoğlu tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 29 Eylül 1973 tarih ve 42/1/7 (31396) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

oluşan 300 metre ipekli mensucat, 50 adet erkek gömleği, 50 adet Duralex kahve takımı, 200 adet çocuk para çantası, 500 adet benzinli çakmak, 2705 adet düdük, 50 adet pudriyer, 100 çift çocuk ayakkabısı, 200 çift çocuk patiği, 200 adet çocuk başlığı, 50 adet başörtüsü, 5 adet bohça, 1 adet bakır çaydanlık askısı, 1 adet kahve cezvesi, 1 adet Paşabahçe süs tabağı, 6 adet kahve fincanı, 6 adet kahve fincanı tabağı, 2 adet masa örtüsü hazırlanır.⁸⁹ 43. grup Kızılay sağlık ekibinde görev yapmak üzere Lefkoşa'ya giden ve 28 Eylül 1973 tarihinde burada göreve başlayan Beyoğlu İlk Yardım Hastanesi personeli Dr. Ramiz Kınalı ve Narkoz Teknisyeni Mübaccel Erdönmez de Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde görev yapar.

G- 1974 YILINDA KIBRIS'TA KIZILAY FAALİYETLERİ

20 Temmuz 1974 Barış Harekâtı öncesinde Kızılay tarafından Kıbrıs'ta devreye sokulan ve 1964–1974 döneminde faaliyette bulunan Lefkoşa Kızılay İlk Yardım Hastanesi ve Kızılay Kan Merkezi'nin çalışmalarıyla ilgili olarak yapılan son denetleme ve kontrol Kızılay Genel Müdür Yardımcısı Nihat Aşar tarafından Kızılay Yönetim Kurulu'nun 7 Şubat 1974 tarihli ve 7 sayılı kararına bağlı olarak 26 Şubat 1974 tarihinde Kıbrıs'a yapılan ve aynı gün başlatılan incelemeyle başlatılır ve konuyla ilgili rapor da yaklaşık bir ay sonra 26 Mart 1974 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına sunulur.⁹⁰ Bu kapsamda Nihat Aşar tarafından Kıbrıs'ta ilk olarak Kıbrıs Türk Yönetimi Başkanı, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük,⁹¹ Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi, KTAK Komutanı, KTY Meclis Başkanı, ayrıca KTY Sağlık, İşçileri, Adalet, çalışma ve Rehabilitasyon Dairesi yetkililerine nezaket ziyaretinde bulunulur ve görüş alışverişinde bulunulur. Özellikle Sağlık dairesi yetkilileriyle yapılan görüşmelerde adanın Türk bölgelerindeki hastane ve sağlık merkezlerini incelemek ve bir kan programı hazırlamak maksadıyla bir çalışma da

⁸⁹ KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁹⁰ Kızılay Genel Müdür Yardımcısı Nihat Aşar tarafından hazırlanan 26 Mart 1974 tarihli Kıbrıs raporu. KGMA. K-5513. 1972-1977/9-4. Kıbrıs Kan Merkezi Dosyası

⁹¹ Söz konusu raporda sehven meydana gelen bir yanlışlıkla “Kıbrıs Türk Yönetimi Başkanı, Cumhurbaşkanı yardımcısı Rauf Denktaş'ı...” gibi bir ifade bulunmaktadır; ancak bu ifade yanlıştır çünkü Rauf R. Denktaş Kıbrıs Türk Cemaat meclisi Başkanı, Dr. Fazıl Küçük ise Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavinidir.

yapılır. Nihat Aşar'ın gerek ziyaretleri gerekse hastane denetimlerinde ona daha sonra Kızılay'ın Kıbrıs temsilciliği görevini de üstlenecek olan ve bu gezi ve ziyaretin radyo ve gazeteler vasıtasıyla duyurulmasında büyük emeği geçen Kıbrıs Türk Ajansı Müdürü Sait Arif Terzioğlu da eşlik eder.⁹² Kızılay Kan Merkezi ile ilgili olarak da Nihat Aşar hazırladığı raporda bazı önemli hususları ön plana çıkartır;⁹³

1- Kıbrıs'taki Kızılay Kan Merkezi'mizin çalışmaları çevreye çok faydalı ve göz doldurucudur. Kan Merkezi sorumlusu Başhemşire Seder Özen Terzioğlu konusunda yılların verdiği tecrübeyle kazandığı teknik bilgileri mükemmelen uygulamaktadır.

2- Ayrıca gönüllü bir Mavi Melek Teşkilatı kurmuş, ada çapında kan programları hazırlamıştır.

3- 1 Eylül 1972 günü Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı ve üyeleriyle Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Büyükelçi Sayın Asaf İnhan'ın da bulunduğu bir törenle hizmete giren kan Merkezi'miz bugüne kadar 2 sene, 4 ay 8 günde 1.905 şişe kan bağışı kabul etmiş, 1.905 donöre VDRL muayenesi yaparak frengi kontrolünü tamamlamıştır. Bu kontrol sırasında tespit edilen frengililer hakkında ilgililere gerekli uyarıda bulunulmuştur.

4- Donörlerden alınan kanlar adanın çeşitli Türk bölgeleriyle bazı Rum hastanelerine verilmiştir. Verilen kan miktarı 1.668 şişedir. Bu miktarda hastanın hayatı kurtarılmıştır. Kızılay Kan Merkezi'mizin donörlerden aldığı kanlar yalnız trafik kazaları, ameliyatlar ve acil doğum vakalarının dışında da kullanılmaktadır.

5- Kıbrıs'ta yaygın halde bulunan Akdeniz Anemisi (Cooley's Anemia) hastaları için her 20 günde bir şişe kan verilmekte ve bu hastaların yaşamları sağlanmaktadır. Bu hastalara her 20 günde bir şişe kan verilmediği takdirde ölüme mahkûm olmaktadır. Halen kendilerine kan vermeye devam ettiğimiz 20 kadar hastamız vardır. Ayrıca bölgede bakla zehirlenmesi vakaları çokça görülmektedir. Akla yetiştirilmesi sırasında kullanılan ve halkın Libazma dediği bir gübre nedeniyle meydana gelen bakla zehirlenmesi vakaları da yine kanla tedavi edilmektedir. Her mevsim 10-15 vaka ile karşılaşılmaktadır.

6- Buradaki kan verme tatbikatı hemen hemen Türkiye'deki tatbikatın dışında kalmaktadır. Çokça görülen mide kanamalarında hastaya çoğu zaman 5-18 şişe arasında kan verilmektedir.

Lefkoşa Kızılay Kan Merkezi'nin kurulmasından bu yana ada sathındaki doğum kliniklerindeki hamilelerin kan grupları yapılmaktadır. Kan merkezi açılmadan önce hiçbir hamilenin Rh. nın tayin edilmediği tarafımızdan tespit edilmiştir. Kan merkezimizin faaliyete geçirildiği tarihten bu yana 1.280

⁹² Kızılay Genel Müdür Yardımcısı Nihat Aşar tarafından hazırlanan 26 Mart 1974 tarihli Kıbrıs raporu. KGMA. K-5513. 1972-1977/9-4. Kıbrıs Kan Merkezi Dosyası

⁹³ Kızılay Genel Müdür Yardımcısı Nihat Aşar tarafından hazırlanan 26 Mart 1974 tarihli Kıbrıs raporu. KGMA. K-5513. 1972-1977/9-4. Kıbrıs Kan Merkezi Dosyası

hamilenin, ayrıca 1.308 servisteki hastanın ve 1.905 mücahidin kan grubu (tespiti) yapılmıştır. Bunların yekûnu 4.493'ü bulmuştur. 1.583 şişe kanın da cross-matching'i yapılmıştır.”

Şubat 1974 tarihi itibarıyla Kızılay İlk Yardım Hastanesi faaliyete başladığı 1964 Ocak ayından bu yana yapıldığı üzere 2–3 aylık devreler halinde Türkiye’den Kızılay vasıtasıyla gönderilen genellikle bir operatör doktor idaresinde faaliyetlerine devam etmektedir. Hastanede ekip başı ve narkozitör haricinde toplam 27 idari personel görev yapmaktadır. Bu personelden Hastane İdare Amiri dışında kalanların tamamının maaş ve ücretleri KTY tarafından karşılanmaktadır. Hastanede sağlık ekibine ilaveten yine Türkiye’den gönderilmiş bir narkoz uzmanı da görev yapmaktadır. Söz konusu personelin bütün yollukları da tamamıyla Kızılay tarafından karşılanmaktadır. Kızılay Kan Merkezinde ise Türkiye’den gönderilen bir başhemşire ile Kıbrıs Türklerinden olan bir hemşire, 2 teknisyen ve bir de müstahdem olmak üzere toplam 5 kişi görev yapmaktadır. Hastanede görev yapan toplam personel de böylece 33 kişi olmaktadır. Kızılay Genel Müdür Yardımcısı Nihat Aşar tarafından hazırlanan rapora göre hastane başhekimleriyle ilgili bazı sorunlar da söz konusudur ve Aşar bu durumu “...Hastane başhekimleri Kızılay camiasından seçilmediğinden ve süreleri gayet kısa ve geçici olduğundan yeterince Kızılay’ı temsil edememektedirler. Ancak bunların arasında çok başarılı olanlar bulunduğu gibi her hareketleri Kızılay’a mal edilen bu hekimlerin Kızılay’ı müşkül duruma sokacak icraatlarının de varit olduğu maalesef gerçek bir vakadır.”⁹⁴ şeklinde ifade eder. Konuyla ilgili olarak alınması gereken tedbirler ise yine Aşar tarafından “...Günlük 10 Dolar olan yevmiyelerini de artırmak suretiyle hekimlerin hizmet sürelerini artırmak, hastanenin mali ve idari denetimini yapmak üzere fahri bir Kızılay temsilciliği ihdas etmek, hastane idare amirliği görevini Genel Merkez’den müdür veya müdür muavini seviyesindeki personelle münavebe ile yaptırmak gibi formüller meseleye biraz olsun ferahlık getirecektir. Hastane personelinin mühim bir kısmının, Kan Merkezi personelinin tamamının maaşları Kıbrıs Türk Yönetimi’nce karşılanmaktadır. Genel

⁹⁴ Kızılay Genel Müdür Yardımcısı Nihat Aşar tarafından hazırlanan 26 Mart 1974 tarihli Kıbrıs raporu. KGMA. K-5513. 1972-1977/9-4. Kıbrıs Kan Merkezi Dosyası

olarak personel artan hayat pahalılığı karşısında aldıkları ücretlerin tatminkâr olmadığından şikâyetçidir. Bu faktör normal randıman üzerinde menfi tesir icra etmektedir.” şeklinde aktarılır. Öte yandan bu kapsamda daha önceki yıllara ait kayıtların kontrolü sırasında Nihat Aşar tarafından bazı usulsüz işlemler yapıldığı da tespit edilir. Bunlardan bazıları ise bazı başhekimlerin eş ve çocuklarını Kıbrıs’a getirmeleri ve bu kişilerin hastanede kalarak burada iâşe etmeleri, hastane arabalarının resmi faaliyetler dışında şahsi işlerde de kullanılması, ızaz ve ikram adı altında yapılan faaliyetlerde israfa kaçılması, para kurlarındaki bazı ani değışmeler nedeniyle burada görev yapan personelin harcırahlarındaki kur farkını hastane ödeneğinden almaları şeklinde belirtilir. Ayrıca hastanede AW 918 plakalı bir araçla hastane personelinden Hasan Hüseyin isimli şahsa ait AL 269 plakalı bir araç bulunmaktadır ve bu araba için her ay hastane idare amirine 6 Kıbrıs Lirası ödenmektedir. Arabayı hastaneye kiralayan hasan Hüseyin olmasına rağmen idare amirine yapılan ödeme ise usulsüz olarak belirtilir. Öte yandan aynı aracın benzin masrafı da hastane tarafından ödenmektedir. 1973 yılında hastanede personelin iâşesi için toplam 13.552.603 Kıbrıs Lirası masraf yapılmış durumdadır. Öte yandan aynı yıl içinde hastanede tedavi gören hasta sayısına göre bir hesap yapılması halinde bir hastanın Kızılay’a maliyeti 39 Kıbrıs Lirası (yaklaşık olarak 1.600 lira) civarındadır. Poliklinikte tedavi edilen hastalar da maliyet hesabına dâhil edildikleri takdirde buradaki bir hastanın maliyeti de yaklaşık 8 Kıbrıs Lirası (yaklaşık 320 lira) civarında olmaktadır. Bu durum da hastanenin son derece maliyetli bir şekilde çalışmakta olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte “çok güç şartlar altında girişilen ve kurulması başarılan hastanenin kapatılması” ise düşünülmemektedir. Hastanede görev yapmakta olan ve görev süresi dolacağından 31 Mart 1973 tarihinde Türkiye’ye dönecek olan Heybeliada Sanatoryumu doktorlarından Dr. Nahşit Mehdi Sili’nin ameliyat ve hasta tedavisi konusundaki çalışmaları ise son derece başarılı bulunmaktadır ve hasta yakınlarında da son derece olumlu bir izlenim bırakmış durumdadır. Hastanenin 1973 yılı bütçesi kırtasiye ve matbuat, demirbaş eşya, bakım ve onarım, yatak ve gecelik, iâşe, muhtelif harcamalar, yolluk, akaryakıt, üniforma,

tıbbi aletler ve mutfak teçhizatı için 3.797 Kıbrıs Lirası olarak hesaplanmış, yıl içerisinde toplam 3.512.563 Kıbrıs Lirası harcama yapılmış ve 284.437 Kıbrıs Lirası ise 1974 yılı bütçesine devredilmiştir. Hazırlanan raporda yaşanan bazı olumsuzluklar ve usulsüzlüklere rağmen çok pahalı bir maliyetle çalışan hastanenin Kıbrıs'ta kalmasında büyük bir zaruret olduğu, bununla birlikte burada görev yapacak doktorların Kızılay'dan seçilmesi, bunun mümkün olmaması halinde ise Kıbrıs'ta kalış sürelerinin ve yolluklarının arttırılması gerektiği, fahri Kızılay temsilciliği tesis edilmesi ve hastanenin denetiminin bu kişiye verilmesinin uygun olacağı, ayrıca idare amirlerinin Kızılay Genel Merkezi tarafından gönderilmesi ve belli aralıklarla gerek hastanenin gerekse kan merkezinin denetime tabi tutulması gerektiği de belirtilir. Hastanenin 1964 yılından başlayarak 1973 yılı sonuna kadar ne kadar Kıbrıs Türk'ü hasta ve yaralıya hizmet verdiği ise hazırlanan raporda aşağıdaki şekilde sunulmaktadır;⁹⁵

1964 Yılı	3.593 poliklinik tedavisi	664 yatan hasta	48 ameliyatlı hasta
1965 Yılı	2.576 poliklinikte muayene	396 yatan hasta	220 ameliyatlı hasta
1966 Yılı	3.719 poliklinik tedavisi	828 yatan hasta	538 ameliyatlı hasta
1967 Yılı	3.451 poliklinik tedavisi	756 yatan hasta	407 ameliyatlı hasta
1968 Yılı	6.191 poliklinik tedavisi	412 yatan hasta	138 ameliyatlı hasta
1969 Yılı	6.976 poliklinik tedavisi	453 yatan hasta	220 ameliyatlı hasta
1970 Yılı	3.661 poliklinik tedavisi	400 yatan hasta	225 ameliyatlı hasta
1971 Yılı	5.177 poliklinik tedavisi	397 yatan hasta	239 ameliyatlı hasta
1972 Yılı	3.601 poliklinik tedavisi	300 yatan hasta	174 ameliyatlı hasta
1973 Yılı	1.710 poliklinik tedavisi	310 yatan hasta	225 ameliyatlı hasta

⁹⁵ Kızılay Genel Müdür Yardımcısı Nihat Aşar tarafından hazırlanan 26 Mart 1974 tarihli Kıbrıs raporu. KGMA. K-5513. 1972-1977/9-4. Kıbrıs Kan Merkezi Dosyası

Sonuç olarak 1964-1973 döneminde Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nde poliklinik hizmeti verilen hasta sayısı 40.655, yatarak tedavi edilen hasta sayısı 4.916 ve ameliyat edilen hasta sayısı da 2.674 olur. Barış Harekâtı'nın yaşandığı 1974 yılı içinde de Kıbrıs Türkleri Ankara'da otellerde kalmaya devam ederler;⁹⁶

“İlgide kayıtlı yazılarımızda Kıbrıs'tan tedavi için gönderilen soydaşlarımızın tedavi, otel vs. masraflarının doğru ve kontrollü olarak tahakkuk ettirilebilmesi için bunların hakkında hastaneye yatış, tedavi süresi, otelde kalış ve çıkış ile adaya dönüş gibi bilgileri kapsayan aylık rapor verilmesi istenmektedir. Bu konuda uygulana gelmekte olan usullere bağlı kalındığı sürece istenilen bilgilerin Temsilciliğimizce doğru olarak saptanıp makamlarına sunulabilmesine olanak yoktur. Çünkü söz konusu hastalar kendilerini ancak ilk gelişlerinde Temsilciliğimize müracaata mecbur hissetmekte, bundan sonraki işlem ve ödemeler Makamlarınca yapıldığı için aynı mecburiyeti duymamaktadırlar. Bu nedenle hastalara Makamlarınca yapılan ödemelerin Temsilciliğimizin vizesinden geçirilmesi gerekmektedir. Bu halde hastalar Temsilciliğimize başvurup durumlarını bildirmeye mecbur olacaklar ve bu suretle de biz, istediğimiz raporun ihtiva edeceği bilgileri edinmek imkânını bulacağız. Yukarıda sözünü ettiğimiz vize işleminin ne şekilde yapılması gerektiği hakkındaki görüş ve tekliflerimiz pek yakında makamlarına sunulacaktır. Saygı ile arz ederim.”

“1. İlgi 1'de kayıtlı yazılarınızdan, Kıbrıs'tan tedavi için gelen hasta soydaşlarımıza yapılan otel ve harçlık ödemelerinin arzuladığınız biçimde kontrol edilemediği anlaşılmaktadır. Kanaatimizce, yıllardan beri uygulanmakta olan şimdiki usul ile söz konusu kontrolün sıhhatli biçimde yapılabilmesine esasen olanak yoktur. Bu usul yetersizliği yüzünden İlgi1'de kayıtlı yazılarınızla Temsilciliğimizden istediğiniz aylık raporları düzenlememize imkân bulunmadığı, İlgi2'de kayıtlı yazımızla arz edilmiştir. Çünkü Kıbrıs'tan Türkiye'ye gelip Temsilciliğimize başvuran hastalar; tedavileri için makamlarına, barındırılmaları için de Turist Otel'e yazı gönderdiğimiziz andan itibaren Temsilciliğimizin kontrolünden çıkmakta ve işlemlerinde bir aksaklık yahut başka herhangi bir problemleri meydana gelmediği takdirde artık bize uğramamaktadırlar.

2. Temsilciliğimizce çok önceden tespit edilmiş ve önerilerimize konu olmuş bulunup, makamlarınca da üzerinde durulmasının gerekli görüldüğü anlaşılan bu sakıncalı durumun düzeltilmesine ilişkin usul değişikliği teklifimiz müteakip maddelerde açıklanmıştır ki, bu usul, hasta ve refakatçilerin otel ve harçlık masraflarının, Temsilciliğimiz vizesinden geçtikten ve peşin değil işledikten sonra ödenmesi ve hastalarla refakatçileri Temsilciliğe başvurmaya mecbur

⁹⁶ KGMA. Kıbrıs Türk Yönetimi Ankara Temsilciliği adına Temsilci Ali Rıza Vuruşkan tarafından Türkiye Kızılay Derneği Sağlık İşleri Müdürlüğüne gönderilen 5 Şubat 1974 tarih ve 151/74-203 (5302) ve 5 Mart 1974 tarih ve 151/74-367 (9255) sayılı yazı.

etme esasına dayanmaktadır. Bu naide ödeme, makamımarınca veya Temsilciliğimizce yapılmak suretiyle gerçekleştirilebilir. Şöyle ki:

3. Ödemenin Kızılay’ca yapılması şekli:

a- Hasta Temsilciliğimize başvurur. Temsilcilimiz de, şimdiki gibi TC Dışişleri Bakanlığı’na yapılmış müracaatımıza dayanılarak tedavi için makamınıza, barınma için otele başvurur.

b- Hasta otele ve Kızılay’dan alacağı belge ile de hastaneye gider. Bundan sonraki işlem ve hareketler şöyle cereyan eder.

(1) Hasta hastaneye yatacağı tarihi öğrenir. Otele dönerek, buradan ilişkini kestiğini ve tarihini belirtir bir belgeyi – ki bu belge önceden tarafımızdan kendisine verilmiş olacaktı- otel yönetimine imza ettirerek Temsilciliğimize getirir veya gönderir.

(2) Hastaneden çıktıktan sonra Temsilciliğimize müracaat eder. Burada Kıbrıs’a döneceği gün kararlaştırılıp, o tarihe kadar otelde kalabileceğini belirtir bir belge hazırlanarak bununla otele gönderilir. Bu arada Temsilciliğimizce raporu incelendikten sonra, makamınıza yazı yazılarak, ödemeye esas olmak üzere şu bilgiler verilir:

a) Hastanın otele yerleştiği ve hastaneye yattığı tarihlerle, buna göre otele ödenecek ücret ve hastaya ödenecek harçlık miktarı.

b) Hastaneye yattığı süre ve hastane harçlığı alacağı gün miktarı.

c) Hastaneden çıkışı ve Kıbrıs’a hareket edeceği tarihler arasındaki günler için ödenecek harçlık miktarı.

c- Makamınıza müracaat edecek hasta, yukarıdaki fıkra b, bent (2)’de belirtilen Temsilciliğimiz yazısına istinaden makamlarınca ödenir.

d- Hasta hastanede uzunca süre kalır ve harçlık alma ihtiyacını duyarsa, bu halde makamınıza buna göre belge sunulur ve hastanın istihkakı mutemedimizce makamlarından alınıp hastaya ödenir.

4.Ödemenin Temsilciliğimizce yapılması şekli:

Bu halde, makamınızdan avans çekilir ve avans her hasta için yukarıdaki 3. maddede yazılı bilgileri içeren belgeler makamınıza sunulmak suretiyle kapatılır.

5. Yukarıda anlatılan formaliteleri, basılı formalar kullanılmak suretiyle basitleştirmek mümkündür.

6. Yukarıda sunulan çözüm şekillerinden herhangi birinin kabul edildiğini bildirdiğiniz takdirde şeklin gerektirdiği formalitelerin bütün detaylarıyla tespitine ve lüzumlu basılı kâğıtların bastırılmasına hemen başlanacağına bilgilerini saygılarımla rica ederim.”

Aynı günlerde Kızılay Genel Müdürlüğüne gelen bir başka müracaat ise Turist Otel’den gelmektedir ve “ 7 seneden bu yana Kıbrıslı hasta vatandaşların otelimizde ikamet ettikleri ve yatak ücretlerinin 20 TL’den ödendiği Sayın Müdürlüğünüzce malumdur. Son olarak artan fuel-oil zamları ve artan hayat pahalılığı karşısında

yatak ücretlerini 1 Mayıs 1974'den itibaren 25 TL yapılmasını talep ediyoruz. Yazımızın teyidini emirlerinize arz ederiz.”⁹⁷ denilmektedir.

⁹⁷ KGMA. Çankırı Caddesi 37, Ulus/Ankara adresinde bulunan Turist Otel tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 24 Nisan 1974 tarih ve 14432 sayılı yazı.

SONUÇ YERİNE

Misyonunu “Toplumun güç ve kaynaklarını harekete geçirerek insan saygınlığının korunması doğrultusunda her koşulda, yerde ve zamanda muhtaç ve korunmasız insanlara yardım etmek ve toplumun afetlerle mücadele kapasitesinin geliştirilmesini desteklemek”, vizyonunu da “Tüm toplumu kucaklayan ve tüm toplumun kucakladığı, ulusal ve uluslar arası düzeyde saygınlığını ve hizmet kalitesini sürekli geliştiren bir insani yardım kuruluşu olmak” olarak ifade eden ülkemizin en köklü, en eski ve en saygın kurumlarından birisi olan Kızılay barış zamanında olduğu kadar savaş zamanında da insanların ve insanlığın hizmetindedir. 11 Haziran 1868 tarihinde Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım cemiyeti adıyla ilk defa faaliyete geçen ve asıl ve en önemli görevi savaş alanlarında yaralanan veya hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım eli uzatmak olarak ortaya çıkan ve bugünkü ismini Mustafa Kemal Atatürk’ten alan Kızılay’ın bu hizmetleri şüphesiz sadece Türkiye sınırları çerçevesinde değil deniz aşırı bölgelerde de aynı şekilde kendini göstermektedir. Kurulduğu günden bu yana ırk, dil, din farkı gözetmeksizin bütün insanlığın hizmetine ve yardımına seve seve ve gönülden koşan Kızılay 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren Kıbrıs adasında yaşayan bütün Kıbrıs Türklerini ortadan kaldırmaya yönelik olarak Rumlar tarafından devreye konulan ve 1967 yılında Mahi gazetesinde ilk defa deşifre edilen Akritas Planı çerçevesinde başlatılan topyekûn saldırı ve topyekûn Türk kıyımı sonrasında ilk harekete geçen yardım kuruluşu olur. Bu arada önemli bir not ise Mahi gazetesinin EOKA’nın eli kanlı cinayet makinelerinden birisi olan ve 15 Temmuz 1974 tarihinde oldubitti bir darbeyle Makarios’u deviren ve kendisini Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ilan eden Nikos Sampson’un gazetesi olduğudur. Kıbrıs Türklerinin özellikle 1 Nisan 1955 tarihinden itibaren emekli Yunan subayı Grivas yönetiminde EOKA’nın adayı tam anlamıyla kan gölüne çevirmeye başlamasının ardından yaşadıkları can, mal ve namus kaygısı, hayatta kalma mücadelesi ve daha güvenli bölgelere göç hareketi neredeyse 20 Temmuz 1974 tarihine kadar devam edecektir. Adanın dört bir yanında panik, endişe ve korkuyla başlayan göçler özellikle Lefkoşa ve çevresinde çadır

kentlerin oluşmasına, adanın demografik yapısında ciddi değişikliklere, parçalanmış ailelere, ekonomik girdilerin aniden ve beklenmedik şekilde inişe geçmesine, üretimden tüketime yönelen bir topluma ve kendi kendine yetebilen Kıbrıs Türk toplumunun yönünü bir kere daha anavatan olarak gördükleri Türkiye'ye dönmelerine neden olur.

İşte tam da bu sıkıntılı günlerde Kıbrıs Türklerinin imdadına ilk olarak Kızılay yetişecektir. Her ne kadar bu bilimsel çalışma Kızılay tarafından 1964-1974 sürecinde Kıbrıs Türklerine yönelik insani yardım faaliyetlerini mercek altına almış olsa da çalışmanın bütününde kolayca görüleceği gibi Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetleri çok daha önce başlamış durumdadır. 1953 yılında Kıbrıs Türklerinin tercih ettiği ismiyle Kasaba (Baf)'ta meydana gelen deprem felaketinin hemen ardından adaya ilk etapta 50 çadır ve insani yardım malzemesi gönderen Kızılay daha sonraki günlerde kuraklık nedeniyle ekonomik sıkıntı çeken üreticilere yönelik yardım faaliyetlerine de girişir. 1 Nisan 1955 gününden itibaren adada başlayan EOKA terörünün Kıbrıs Türklerini felakete ve acılara sürüklemesinin ardından Kızılay da harekete geçer ve evlerinden, yıllardır yaşadıkları köylerinden ve kasabalarından ayrılmak zorunda kalan, ailelerinden uzaklaşan, geçim sıkıntısı yaşayan ve can, mal ve namus güvenlikleri tehlikeye giren bu insanlara yardım elini uzatır. 1963 öncesinde pek bilinmemekle beraber ilk sağlık ekibini ve sağlık hizmetini Kıbrıs adasına yine Kızılay göndermiştir. 15 Temmuz 1958 tarihi itibarıyla Kıbrıs'ta yaşanan EOKA dehşetinin ve felaketin yaralarını sarmak üzere Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti Başkanı Dr. Fazıl Küçük tarafından yapılan teklif üzerine Kızılay tarafından Kıbrıs İlk Yardım Hastanesi adı altında adaya 10 kişilik bir sağlık ekibinin gönderilmesi de kararlaştırılır.¹ Hemen hemen aynı günlerde yaşanan bir başka gelişme ise yine Kızılay öncülüğünde kurulacağı belirtilen Kıbrıs Türklerine Milli

¹ Kızılay Genel Başkanlığının 15 Temmuz 1958 tarih ve 11.396 sayılı yazısı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

Yardım Komitesi'nin resmen kurulmasıdır.² Bu maksatla yapılan açıklamada **“...Kıbrıs'taki ırktaşlarımıza daha geniş ölçüde yardım etmek maksadıyla cemiyetimiz umumi merkez reisi Afyon mebusu Rıza Çerçel'in reisliğinde Kıbrıs Türklerine Milli Yardım Komitesi ismiyle bir komite kurulmuştur...”** denilir. Her türlü insani yardımı koordine etmek, Türk insanının yediden yetmişe yavru vatan olarak gördüğü insanlara ellerindeki imkânları seferber ederek giriştikleri yardım çabalarını organize etmek, ülke imkânlarını Kıbrıs Türklerinin yaralarını sarmak ve onların acılarını bir nebze de olsa hafifletebilmek için yoğun bir faaliyete girişen Kızılay'ın çabaları daha sonraki süreçte de aynı hızla devam edecektir.

16 Ağustos 1960 tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde ve Londra ve Zürih antlaşmalarının garantörlüğünde kurulan iki eşit toplumlu Kıbrıs Cumhuriyeti de maalesef uzun ömürlü olmaz ve Kıbrıs yakın tarihine kıyım, katliam ve acılarla Kanlı Noel olarak geçen 21 Aralık 1963 günü Rum saldırılarının yeniden ve çok daha geniş kapsamlı olarak başlamasıyla Kıbrıs Cumhuriyeti de fiilen ortadan kalkar ve yıkılır. Kıbrıs Türkleri için bu yeniden göç, acı, sefalet ve çadır kentlerde hayat anlamına gelmektedir. 23 Aralık 1963 günü Türk Hava Kuvvetlerine ait üç savaş uçağı vasıtasıyla Kıbrıs Türklerine ilk etapta kan ve kan malzemeleri sevk eden Kızılay ardından daha geniş kapsamlı yardım faaliyetleri konusunda da harekete geçer. Adaya en yakın nokta pozisyonundaki Mersin şehri bu anlamda pilot nokta haline getirilir ve çalışmalara Mersin eksenli olarak hız kazanır. Akdeniz'in incisi bu güzel kentte Kızılay depoları hazırlanmaya başlanır, depolarda acil durumlar için bulunmayan malzeme ve yardım maddeleri en yakın merkezlerden toplanır. Bir yandan uluslar arası kamuoyu Kıbrıs Türklerinin yaşadığı acılar açısından bilinçlendirilmeye çalışılırken bir yandan da Uluslararası Kızıllaç Teşkilatı gibi insani yardım örgütleri kanalıyla uluslararası yardım ve işbirliği çabaları organize edilmeye başlanır. Ankara merkezli olarak ve doğrudan Kızılay Genel Başkanlığına bağlı olarak Kıbrıs'a Yardım Komitesi'nin kurulması, ardından Dışişleri Bakanlığı

² Kıbrıs Türklerine Milli Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine gönderilen 29 Temmuz 1958 tarihli ve 1 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

Kıbrıs İşleri ve Planlama ve İcra Grubu ile yapılan koordinasyon, konuyla ilgili olarak 1963-1974 sürecinde devletin bütün ilgili kurum ve kuruluşlarıyla yetkili bakanlıklar arasında yapılan işbirliği, Kıbrıs'ta Kızılay İlk Yardım hastanesi açılması yönündeki girişimler, ardından Lefkoşa Genel Hastanesi'ni ayağa kaldırma çabaları ve Kızılay Kan Bankası'nın oluşturulması hep bu dönemin içindeki faaliyetlerdir.

Son derece planlı, organize ve profesyonelce yapılan çalışmalar sonrasında bir yandan BM gibi uluslararası kuruluşlarla irtibatın hiç kesilmemesi, gerek bu kuruluşlar gerekse Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı ve Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği vasıtasıyla alınan ayrıntılı raporlar Kızılay çalışmalarına da dayanak oluşturur. Hangi köylerin tahliye edildiği, göçmen sayısı, hangi bölgelere ne kadar insanın göç ettiği, bu insanların ilk etapta ve acilen karşılanması gereken ihtiyaçları önceden tespit edilir ve hazırlıklar yapılır. Erdek, Silivri, Şarköy, Gençlik, Pek, Sefer Kalkavan, Talip Kalkavan, 27 Mayıs, Malazgirt, Amasya, Hasan Yörük gemileriyle ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığı imkânlarından da istifade edilerek yapılan yardımlar Mersin'den Mağusa'ya ulaştırılır. Bürokratik engellemeler, Rumların engellemeleri, İngilizlerin gönülsüzlüğü ve özellikle EOKA'nın Kızılay yardım heyetine yönelik fiili saldırıları arasında yardım gemileri Kıbrıs Türklerine umut götürmeye devam eder. Bu arada Lefkoşa'da açılan Kızılay İlk Yardım Hastanesi sağlık personeli ve sağlık malzemesi açısından Türkiye'nin çeşitli hastaneleri vasıtasıyla teçhiz edilir ve donatılır. 1974 yılına gelinceye kadar 40ı aşkın Kızılay Sağlık Ekibi bu ilk yardım hastanesinde canla başla ve cansiperane görev yapacak, adanın dört bir yanında gerçekleştirdikleri sağlık taramaları, hasta ve yaralıların Türkiye'ye gönderilmeleri ve muhtaç insanlara yardım elinin uzatılmasıyla moral-motivasyonu güçlendireceklerdir. İnsanüstü gayretler ve planlamalarla Kızılay'ın Kıbrıs Türklerine yardım faaliyetleri Türkiye'ye getirilen veya burada tedavi imkânı bulamayan hasta ve yaralıların yurtdışına sevk edilmeleri aşamasında, tedavileri tamamlananların ve hasta yakınlarının Kıbrıs'a dönünceye kadar kalabilmeleri için otel ve yurt ayarlamaları yapılması, ayrıca Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde okuyan ve adadaki hadiseler nedeniyle memleketlerine dönemeyen ve aileleriyle sağlıklı

iletişime geçemedikleri için ekonomik sıkıntı yaşayan öğrencilere de maddi yardımda bulunulması, uzun süredir Türkiye’de bulunan ve tedavileri devam eden mücahit ailelerine de aynı şekilde maddi yardımda bulunulması bu dönemin insani değerleri arasındadır. Kızılay’ın özellikle Kıbrıs Türk Kültür Derneği ile çok yakın temas ve işbirliği içinde olması ve 1948 yılında kurulan KTKD tarafından yapılan bütün insani yardım isteklerine olumlu cevap vermesi de ayrıca belirtilmesi gereken hususlar arasındadır.

Kızılay tarafından gıda yardımı, her türlü barınma ihtiyacını karşılayacak battaniyeden çadıra yardım girişimleri, doktor, ebe, hemşire gibi sağlık personeli, göçmenler için çadır kentler kurulmasının ardından onlar için prefabrik evler tesis etmeye başlaması, ülkede yardım kampanyaları başlatması, haberleşme hürriyetleri ellerinden alınan Kıbrıs Türkleri ve aileleri için Ankara Yenişehir Postanesi aracılığıyla “Kızılay Postası” teşkil etmesi, ayrıca bütün Türk halkını Kıbrıs’a yardım konusunda bilinçlendirmek ve müthiş bir kaynak yaratmak amacıyla toplam beş puldan oluşan ve her türlü devlet teşekkülleri ve iştiraklerinin, belediye ve özel idarelerin her çeşit taahhüt ve ödemelerinde, giriş ve çıkış gümrük muamelelerinde, pasaport ve vize işlemlerinde, Toprak mahsulleri Ofisi’nin hububat ve afyon alım ve satımlarında, her nevi borsa faaliyetlerinde, DDY, THY, DDY ve özel otobüs firmalarında, havagazı, elektrik ve su faturalarında, nakliyat ambarlarının her türlü fiş ve faturalarında, çimento ve demir satışlarında, her türlü bina ve av ruhsatlarında, ehliyet, okul kayıt, evlenme cüzdanları, tiyatro, sinema, at yarışları, maç biletleri spor toto kuponları ve fişlerinde, Zirai Donatım Kurumu’nun her türlü satışlarında, radyo reklâm yayınlarıyla ilgili faturalarda, sigorta, noter, tapu, ticaret ve esnaf odaları faaliyetleri, gazino ve gece kulüpleri hesap pusulalarında, her türlü dernek faaliyetlerinde kullanılması planlanan toplam 123.200.00 pul ise son derece önemli ve unutulmaması gereken hususlar arasındadır. Kızılay’ın özellikle posta haberleşmesi anlamında uygulamaya geçirdiği ve dünya filateli ve savaş tarihi açısından ilk ve son olan ve “savaş postası” olarak değerlendirilebilecek uygulama ise bugün bile tarih araştırmacıları, savaş tarihi üzerine çalışan uzmanlar ve özellikle bu çalışmanın yazarı

gibi savaş postası üzerine koleksiyon ve araştırmalar yapanlar için muazzam bir araştırma ve çalışma alanıdır. 1963-1974 döneminde sağlık personeli, moral destek, maddi yardımlar, hastane açılması, kamuoyu oluşturulması, haberleşme, yurtiçi ve yurtdışında tedavi imkânları yaratılması, ilk yardım hastanesi açılması, kan bankası oluşturulması, göçmen evleri inşa edilmesi, Kıbrıs Türklerine her daim yardım elinin uzatılacağıının gösterilmesi ve anavatanla yavru vatan arasındaki kopmaz tarihi bağların gücünün ifade edilmesi Kızılay'ın ortaya koydu zor ve ulvi görevin de temelini oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

A- ARŞİV KAYNAKLARI

1- Kızılay Genel Müdürlüğü Arşivi

1- KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

2- 22 Kasım 1953 tarih ve 21257 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

3- KGMA. Kıbrıs Türklerine Milli Yardım Komitesi'ne İzzet Öncü tarafından gönderilen 25 Kasım 1957 tarih ve 232 sayılı müracaat yazısı

4- KTKD tarafından 19 Haziran 1958 tarihinde Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğüne gönderilen K.12.284 (13.638) sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

5- KTKD tarafından 22 Temmuz 1958 tarihinde Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğüne gönderilen 16.360 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

6- Ziraat Vekâleti tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 28 Temmuz 1958 tarih ve 2.895 sayılı yazı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

7- Kızılay Genel Başkanlığının 15 Temmuz 1958 tarih ve 11.396 sayılı yazısı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

8- Nuriye Badur isimli kişi tarafından 24 Temmuz 1958 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğüne yapılan resmi müracaat. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

9- Kıbrıs Türklerine Milli Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine gönderilen 29 Temmuz 1958 tarihli ve 1 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

10- Kıbrıs Türklerine Milli Yardım Komitesi Reisi Rıza Çerçel tarafından gönderilen 7 Ağustos 1958 tarihli resmi yazı. KGMA. K-3542. 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

11- Türkiye Kızılay Cemiyeti Basın Mümessili S. Orhan Çağdaş tarafından Kızılay İstanbul Müdürü Dr. Bülent Sevgen'e gönderilen 8 Ağustos 1958 tarihli ve 6717 (18.037) sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

12- Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Saadet Bektöre imzasıyla Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi reisliğine gönderilen 13 Ağustos 1958 tarih ve 6.844 sayılı yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

13- TMTF Genel Başkanı Vahdet Tayan tarafından İstanbul'daki Kıbrıs Türklerine Milli Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 17 Ağustos 1958 tarih ve S.077/GB sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası

14 - TMTF tarafından Kıbrıs Türklerine Milli yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 17 Ağustos 1958 tarih ve 76/GB (141) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası.

15 - Kızılay Malatya Şubesi Başkanı İbrahim Polat tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine gönderilen 4 Eylül 1958 tarih ve 61 (20.177) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası.

16- Kızılay Malatya Şubesi Başkanı İbrahim Polat tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine gönderilen 4 Eylül 1958 tarih ve 61 (20.177) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası.

17- Kızılay Cemiyeti Kayseri Şubesi Kıbrıs ve Bursa Yardım Komitesi Başkanı Kayseri Valisi Ahmet Kınak imzasıyla Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi Reisliğine gönderilen 11 Eylül 1958 tarih ve 161 (20.540) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası

18- Türkiye Milli Talebe Federasyonu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 20 Ekim 1958 tarih ve 129/GB (195) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası

19- Türkiye Milli Talebe Federasyonu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 1 Ekim 1958 tarih ve 117/GB (198) sayılı yazı. KGMA. K-4130, 1958/9-2B/Kıbrıs Yardımları Dosyası

20- Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğüne gönderilen 18 Aralık 1958 tarih ve 10.870 sayılı resmi yazı. KGMA. K-4134, 1958, 9/2B.

21- İstanbul Balıkçılık Bürosu tarafından Kızılay Umum Müdürlüğüne gönderilen 19 Aralık 1958 tarih ve 249 sayılı yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

22- TMO Umum Müdürlüğü tarafından 11 Mart 1959 tarih ve 031/245-4 sayı ile Kıbrıs Türklerine Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

23- Kıbrıs'a yardım Milli Komitesi'nin 12 Ağustos 1958 tarih ve 18.625 sayılı yazısı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

24- Kızılay Genel Başkanlığının 3 Kasım 1958 tarih ve 214 sayılı yazısı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

25- TC Hariciye Vekâleti tarafından Kızılay Umum Müdürlüğüne gönderilen 6 Şubat 1960 tarihli ve 740.151.II/2-862 Ek-I sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

26- TC Kıbrıs Başkonsolosluğu tarafından Hariciye Vekâletine gönderilen 4 Ocak 1960 tarihli ve 10/8 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

27- Kızılay Genel Müdürlüğünün 15 Ağustos 1958 tarih ve 53 sayılı yazısı. KGMA. K-4134. 1958/9-2/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

28- Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğü tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 12 Aralık 1960 tarih ve 2323 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

29- Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlüğü tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 12 Aralık 1960 tarih ve 2323 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası

30 - KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4 Kıbrıs.

31- KGMA. K-4134.1958.9-2 Kıbrıs.

32- KGMA. K-4130.1958.9-2B Kıbrıs.

33- Kıbrıs Cumhuriyeti Büyükelçiliği tarafından Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine gönderilen 25Ağustos 1961 tarihli ve 20.699 sayılı resmi yazı. KGMA. K-3542, 1950-1961/9-4/Kıbrıs Deprem, Sel ve Kuraklık Yardımları Dosyası.

34- KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Dışışleri Bakanlığı Kıbrıs Bürosu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 27 Ocak 1964 tarihli ve 740.119/315 sayılı yazı.

35- KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Dışışleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 11 Mayıs 1964 gün ve 1680 (17358) sayılı yazı

36- KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Kızılay Genel Başkanlığı tarafından gönderilen 20 Şubat 1964 tarihli ve 7676 sayılı yazı.

37- Nevzat Mustafa tarafından Kızılay'a gönderilen mektup. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4

38- KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kıbrıs'a yardım Komitesi tarafından Nevzat Mustafa'ya gönderilen 6 Nisan 1964 tarihli ve 10760 sayılı yazı ve Nevzat Mustafa tarafından Kızılay'a gönderilen mektup.

39- KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar

40 - Cumhuriyet Senatosu Başkanı Enver Aka imzasıyla Başbakanlığa gönderilen 30 Aralık 1963 tarihli ve 3.136-3.766 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

41- KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

42- KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Kızılay Genel Başkanlığı tarafından gönderilen 20 Şubat 1964 tarihli ve 7676 sayılı yazı.

43- Hasan Yusuf Gudum tarafından Başbakanlık Yüksek Katına yazılan 21 Şubat 1964 tarihli yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

44- Ayşe Halil İbrahim tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 9 Mart 1964 tarih ve 10.001 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

45- Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına M. Akın ve Dr. R. Turan imzasıyla Tıp Fakültesi Dekanlığına gönderilen 9 Mart 1964 tarihli resmi yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

46- Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi'ne gönderilen 3 Haziran 1964 tarih ve 2.203 (211) sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

47- Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti Ankara Gümrük Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 2 Mart 1964 tarih ve 77.561 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

48- Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına K. Akadur ve M. Akın imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi'ne gönderilen 5 Mart 1964 tarih ve 7.522 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

49- Dışişleri Bakanlığı tarafından Genel Sekreter Yardımcısı Necdet Kent imzasıyla Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 20 Ocak 1964 tarih ve 740.119/240 (3.131) sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

50- KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Vural Cevdet tarafından yazılan 23 Ocak 1964 tarihli ve 4664 sayılı yazı.

51- Türkiye Kızılay Derneği Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla gönderilen 24 Ocak 1964 tarih ve 2.493 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

52- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Dışişleri Bakanlığına 30 Mart 1964 tarihinde gönderilen 9.878 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

53- Kıbrıs'a Yardım komitesi adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla 30 Mart 1964 tarihli ve 9.878 sayılı olarak gönderilen resmi yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

54- Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 4 Nisan 1964 tarih ve 14.212 sayılı resmi yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

55- KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

56- KGMA. K-4709.1964.9-4/1 Kıbrıs. Adnan Öztrak'ın Kıbrıs'a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

57- Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 3 Şubat 1964 tarih ve 740.119/414 (5410 sayılı yazı.) KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4, Kıbrıs'a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

58- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 13 Şubat 1964 tarih ve 5153 sayılı yazı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4. Kıbrıs'a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

59- Kızılay Müfettişi Nuri Aydınğöz tarafından Kızılay Başmüfettişliğine gönderilen 14 Ocak 1964 tarih ve 2.896/65 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4. Kıbrıs'a Gıda ve Yardım Dosyası

60- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

61- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 22 Ocak 1964 tarihli ve 105 (438) sayılı yazı.

62- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 29 Ocak 1964 tarihli ve 142 (631) sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

63- Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Mart 1964 tarihinde gönderilen 919 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

64- Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğü Başmüfettişliğine gönderilen 5 Mart 1964 tarihinde gönderilen 72 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

65- Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından Kızılay Genel Merkez Başkanlığına gönderilen 31 Mart 1964 tarih ve 98 (13.417) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

66- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Ankara Valiliğine gönderilen 6 Ağustos 1964 tarih ve 22273 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

67- Dışışleri Bakanlığı KİPİG tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 18 Ocak 1966 tarih ve 24 (3075/99) sayılı yazı ve ekleri. KGMA. K-4643. 1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

68- KTKD İstanbul Bölgesi sorumlusu Prof. Dr. Derviş Manizade tarafından Kızılay Genel Müdürü Dr. Fikret Pamir'e gönderilen 29 Mart 1966 tarih ve 12967/386 sayılı yazı. KGMA. K-4643,1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

69- Kıbrıs Türk Cemaati Ankara Bürosu tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 14 Temmuz 1966 tarih ve 10/66.Muh (24.997/610) sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

70 - Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 30 Mayıs 1967 tarih ve 2973 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1967/9-4 Kıbrıs.

71- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 25 Mart 1964 tarih ve 1.297 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

72- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 25 Mart 1964 tarih ve 129 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

73- Dışışleri Bakanlığı KİPİG Başkanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 9 Ekim 1967 tarih ve 666 (33.877) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

74- Kıbrıs Türk Cemaati Ankara Bürosu adına Ekrem Yeşilada tarafından Dışışleri Bakanlığı KİPİG Müdürlüğüne gönderilen 22 Mayıs 1967 tarih ve 113/67 H sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

75- Dışışleri Bakanlığı KİPİG Başkan Yardımcısı Tahir Şentürk imzasıyla 15 Mart 1967 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 108 (9819/1524) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

76- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel başkanlığına gönderilen 30 Mayıs 1970 tarih ve 2804 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1967/9-4 Kıbrıs.

77- KGMA. K-4637.1964/9-4 Kıbrıs.

78- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 4 Ocak 1964 tarih ve 39 sayılı yazı. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

79- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

80- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

81- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 4 Ocak 1964 tarih ve 39 sayılı yazı. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

82- KGMA. K-4637.1964.9-4 Kıbrıs.

83- KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları.

84- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

85- 2 Ocak 1964 günü Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Adnan Öztrak imzasıyla ve Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla gönderilen II/86 sayılı resmi şifreli yazı. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

86- Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından 5 Ocak 1964 tarihinde gönderilen 84/041715 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

87- Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından 3 Ocak 1964 tarihinde gönderilen 62 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

88- Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından Dışışleri Bakanlığı vasıtasıyla 16 Ocak 1964 tarihinde gönderilen şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışışleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

89- KGMA. K-4378.1964.9-4/1 Kıbrıs.

90- Kıbrıs Büyükelçisi Mazhar Özkul tarafından Dışışleri Bakanlığı aracılığıyla gönderilen 21 Ocak 1964 tarih ve 73 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışışleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

91- Kızılay Genel Merkezi tarafından yayımlanan 29 Ocak 1964 tarihli haber bülteni. KGMA. K-4710. (K-61819) 1964-1967/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

92- Kızılay İlk Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kıbrıs'taki İngiliz Siyasi Komiserliğı, Kızılhaç Temsilciliğı, Beynelmilel Kızılhaç Teşkilatı ve Türkiye'nin Kıbrıs Büyükelçiliğıne gönderilen telgraf mesajı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

93- Kızılay İlk Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kıbrıs'taki İngiliz Siyasi Komiserliğı, Kızılhaç Temsilciliğı, Beynelmilel Kızılhaç Teşkilatı ve Türkiye'nin Kıbrıs Büyükelçiliğıne gönderilen telgraf mesajı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

94- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 2.738 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

95- Dışışleri Bakanlığı tarafından Kızılay Yardım Ekibi Başkanı Şerafettin Hakkatapan'ın raporundan aktaran Kızılay Derneğı Genel Başkanlığına gönderilen 6 Mart 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-2.007 sayılı rapor. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

96- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 2.738 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

97- Kıbrıs'a Yardım Komitesi adına Kıbrıs Bürosu'ndan N. Gözenoğlu imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 9 Mayıs 1964 tarih ve 1.609 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

98- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 2.738 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

99- Kızılay Yardım Ekibi Başkanı Şerafettin Hakkatapan imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 24 Mayıs 1964 tarih ve 19.447 sayılı telsiz mesajı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

100- Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Kızılay İlk Yardım Ekibi Temsilciliğine gönderilen 26 Mayıs 1964 tarih ve 15.437 sayılı gizli ve acele mesaj emri. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

101- Kızılay İlk Yardım Hastanesi Üçüncü Ekip Baştabibi Dr. Melih Abidinoğlu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına İzmir'den gönderilen 12 Haziran 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

102- Kızılay Genel Müdürlüğü adına Genel Müdür M. Akın imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 2 Haziran 1964 tarihli ve 211 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

103- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 13 Mayıs 1964 tarihli ve 208 (1.941) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası. Ayrıca Kıbrıs'a Yardım komitesi tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 4 Haziran 1965 tarih ve 3 (2682/1474) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

104- Sibel Kız Talebe Yurdu'nda kalan Safiye Hüseyin tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 20 Haziran 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

105- Kıbrıs'a Yardım Komitesi adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla Safiye Hüseyin'e gönderilen 29 Haziran 1964 tarihli ve 18.463 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

106- Kızılay Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 11 Haziran 1964 tarihli ve 21.640 sayılı yazı. KGMA. K-6399, 1963-1965-9/4 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

107- Kızılay İlk Yardım Heyeti Temsilcisi Şerafettin Hakkatapan'a M. Akın imzasıyla gönderilen 26 Haziran 1964 tarihli ve 18.149 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

108- Kızılay İlk Yardım Heyeti Temsilcisi Şerafettin Hakkatapan tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 16 Haziran 1964 tarih ve 21.787 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

109- Dışişleri Bakanlığı tarafından 23 Haziran 1964 tarihinde Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 756.028-D.III/3-2353 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

110- Dışişleri Bakanlığı tarafından 2 Temmuz 1964 tarihinde Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 756.012-D.III/3-2481 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

111- Kızılay Derneği Genel Merkezi'nden Dr. Fikret Pamir imzasıyla 3 Temmuz 1964 tarihinde Dışişleri Bakanlığına gönderilen 18.904 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, Temmuz Bölümü.

112- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 10 Temmuz 1964 tarihli ve 2.715 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

113- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay İlk Yardım Hastanesi Başhekimliğine gönderilen 30 Temmuz 1964 tarihli ve 21.536 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

114- M. Fuat Sami tarafından gönderilen 3 Temmuz 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası

115- Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

116- Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Dış Münasebetler Dairesi Başkanlığı tarafından 30 Aralık 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen II/NARC-2.242 (44.176) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

117-Kızılay Genel Müdür Yardımcısı Nihat Aşar tarafından hazırlanan 26 Mart 1974 tarihli Kıbrıs raporu. KGMA. K-5513. 1972-1977/9-4. Kıbrıs Kan Merkezi Dosyası

118- Kıbrıs Kızılay Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kızılay İlk Yardım Hastanesi Başhekimliğine gönderilen Başhemşire İsmet Buğdaypınar imzalı 16 Aralık 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

119- Kızılay İlk Yardım Hastanesi Başhekimliği tarafından Başhekim Op. Dr. Şeref Erenben imzasıyla hazırlanan 17 Aralık 1964 tarihli ve K/41 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

120- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

121- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

122- KGMA. K-4709.1964.9-4/1 Kıbrıs.

123- Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderilen 26 Mart 1964 tarih ve 9.763 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

124- KGMA. TCDB.756.028-D.III/3-2007.

125- KİPİG tarafından Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 19 Mart 1965 tarih ve 401 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

126- Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

127- KGMA. K-4840.1966/9-4/Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

128- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Numune Hastanesi Başhekimliğine gönderilen 19 Kasım 1965 tarih ve 28684 sayılı yazı. KGMA. K-4643. 1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

129- KGMA. Genkur.05,6113-3/66/Uış. Hrk.(188) N. Kemal Şilebi, 25 Mayıs 1966.

130- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 30 Haziran 1966 tarih ve 22.760 sayılı yazı. KGMA. K-4840. 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

131- Dışişleri Bakanlığı KİPİG Başkanı Nureddin Vergin imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 29 Eylül 1966 tarih ve 571 (33.947/904) sayılı yazı. KGMA. K-4646/9-4, 18.Parti Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

132- Dr. Ali Haydar Ulusoy tarafından Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğüne gönderilen 8 Ağustos 1967 tarih ve 19/5 (28.548) sayılı rapor. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası

133- Dr. Ali Haydar Ulusoy tarafından Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğüne gönderilen 16 Kasım 1967 tarih ve 34.159 sayılı rapor. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

134- Mürüvvet Arseven tarafından hazırlanan ve Kızılay genel Müdürlüğüne gönderilen 15 Haziran 1967 tarih ve 3091 sayılı rapor. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

135- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 6 Eylül 1967 tarihli yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

135- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 6 Eylül 1967 tarihli yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

136- Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. Nihat Uzer tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 28 Aralık 1967 tarih ve 20/35 (339) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

137- Kıbrıs Yardım Komitesi Mersin Şubesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Aralık 1967 tarih ve 13 (42.868) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

138- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 19 Haziran 1968 tarih ve 3742/848 sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

139- Kızılay Lefkoşa 23. Sağlık Ekibi baştabibi Dr. Bedrettin Selçuk tarafından 1 Ağustos 1968 tarihinde 23/14 sayılı Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen rapor. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

140 - Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 24 Eylül 1968 tarih ve 5532/138 sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4, Kıbrıs Hastane Dosyası.

141- Adnan Öztrak imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından gönderilen 9 Nisan 1964 tarih ve 11.052 sayılı yazı ve Türkiye Kızılay Derneği adına Başkan Vekili Mehmet Nomer imzasıyla Bükai Baysoy'a gönderilen 22 Temmuz 1964 tarih ve 20.371 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

142- Dr. Fikret Pamir imzasıyla 11 Nisan 1964 günü gönderilen 11.354 sayılı yazı ve Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu imzasıyla hazırlanan 3 Nisan 1964 tarih ve 1.210 sayılı rapor. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

143- Kıbrıs'a Yardım Komitesi adına Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Gelibolu Kızılay Şubesi Başkanlığına gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 13.577 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

144- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 6 Mayıs 1964 tarih ve 1.557 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

145- Kıbrıs'a Yardım Komitesi adına Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Gelibolu Kızılay Şubesi Başkanlığına gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 13.577 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

146- Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 30 Eylül 1964 gün ve 3.735 sayılı yazı. KGMA. K-4637. 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme ve KGMA. K-4840. 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası

147- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 4 Haziran 1965 tarih ve 3 (2682/1474) sayılı yazı. KGMA. K-4643,1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

148- KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

149- Kıbrıs Kızılay Yardım Ekibi Başkanlığı tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 9 Temmuz 1964 tarih ve 25.075 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

150 - Dışişleri Bakanlığı'ndan Sönmez Köksal tarafından Kızılay Müfettişi Hüseyin Candaş'a 17 Temmuz 1964 günü saat 10.30'da yazdırılan mesaj özeti. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

151- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 6 Şubat 1964 tarih ve 186 (4504) sayılı yazı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4. Kıbrıs'a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

152- Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 25 Ocak 1964 tarih ve 740.402/302 (3948) sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4, Kıbrıs'a Gıda ve Malzeme Dosyası.

153- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 6 Şubat 1964 tarih ve 186 (4504) sayılı yazı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4. Kıbrıs'a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

154- Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından 3 Ocak 1964 tarihinde gönderilen 62 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

155- Kıbrıs'taki Kızılay Yardım Ekibi tarafından Dışişleri Bakanlığı telsizine bildirilen 13 Ocak 1964 tarihli ve 76 sayılı mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

156- Kıbrıs'taki Kızılay Yardım Ekibi tarafından Dışişleri Bakanlığı telsizine bildirilen tarih ve sayısız mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

157- Kızılay İlk Yardım Heyeti Müfettişi Nuri Aydınğöz imzasıyla 14 Ocak 1964 tarih ve 11 sayılı olarak gönderilen mesaj. KGMA. K-4637, 1964/9-4/Kıbrıs'a Gıda ve Malzeme

158- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Merkezine gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 45 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/Kıbrıs'a Gıda ve Malzeme

159- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Genel Merkezine gönderilen 16 Mayıs 1964 tarih ve 45 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/Kıbrıs'a Gıda ve Malzeme

160 - Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 21 Temmuz 1964 tarih ve 272 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

161- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 21 Temmuz 1964 tarih ve 274 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

162- Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

163- Müfettiş Nuri Aydıngöz tarafından Kızılay Başmüfettişliğine gönderilen 31 Temmuz 1964 tarih ve 273 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

164- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kıbrıs Bürosu sorumlusu N. Gözenoğlu imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 13 Ağustos 1964 tarih ve 2972 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

165- Kızılay Genel Sekreteri Babür Ardahan imzasıyla TMO Genel Müdürlüğüne gönderilen 6 Ağustos 1964 tarih ve 22441 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

166- Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığı'na gönderilen 21 Temmuz 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-2.777 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

167- Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

168- Dışışleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 9 Kasım 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-4.365 (37.488/711) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

169- 29 Eylül 1964 tarihli söz konusu mektupla ilgili olarak Dışışleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 7 Ekim 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-3.993 (33.760/429) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

170- Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 25 Kasım 1964 gün ve 4.622 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

171- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 13 Ocak 1965 tarih ve 250 (258/163) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

172- KİPİG tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 18 Ocak 1965 tarih ve 336 (2.215/168) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

173- KGMA. K-4381, 1964-1967/9-4 Kıbrıs'a Dış Bağışlar.

174- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

175- Dışışleri Bakanlığı KİPİG Şubesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 22 Temmuz 1966 tarih ve 448 (25.478/615) sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

176- Kızılay Kıbrıs Özel Müfettişi tarafından hazırlanan ve Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 5 Aralık 1966 tarihli rapor. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

177- Dışışleri Bakanlığı KİPİG Başkan Yardımcısı Tahir Şentürk imzasıyla 11 Mart 1967 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 101 (9476) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

178- Dışışleri Bakanlığı KİPİG Başkan Yardımcısı Tahir Şentürk imzasıyla 11 Mart 1967 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 101 (9476) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

179- KGMA. K-5142, 1969/9-4 Kıbrıs'a Yardım 20. Parti Dosyası.

180- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Baş Müfettişliğine gönderilen 22 Şubat 1965 tarih ve 29 sayılı müfettişlik raporu. KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası

181- İngiltere Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel sekreteri Adnan Öztrak adına gönderilen 6 Mart 1964 tarih ve EB/SEG/MM.6.902 (12.000) sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

182- KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası

183- KGMA. K-4710, Z.6183, 1964/9-4/1 Kıbrıs.

184- KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

185- 28 Nisan 1964 tarihinde Ahmet Karaş tarafından Kızılay'a yapılan 16.784 sayılı müracaat. KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

186- 6 Ocak 1964 tarihinde Hamburg'dan 38 Türk işçisi adına gönderilen 1.197 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

187- KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

188- 14 Ocak 1964 tarihinde Dr. Fikret Pamir adına gönderilen 8.353 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

189- İsmail Simit'e Adnan Öztrak imzasıyla gönderilen 23 Ocak 1964 tarih ve 112 (2.036) sayılı yazı. 20 Ocak 1964 tarihinde İsmail Simit tarafından Adnan Öztrak'a gönderilen 4.138 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

190- KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

191- KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

192- Şakir Büyükkol tarafından 8 Ocak 1964 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 1.523 sayılı mektup. KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

193- Müşavir Mühendis Bükai Baysoy tarafından Baltimore/Washington-ABD'den Kızılay Genel Direktörlüğüne gönderilen 2 Mart 1964 tarih ve 9.788 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

194- Kishwar Khan isimli Pakistanlı tarafından 9 Ağustos 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına yazılan yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası

195- Kızılay Genel Müdürlüğü kararı ise olumsuz olmuştur. 9 Nisan 1964 tarihinde Cemal Tek tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne yapılan 24.123 sayılı müracaat. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

196- Avustralya Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 14 Temmuz 1965 tarihli yazı ve Kıbrıs Türk Cemiyeti Başkanı İbrahim Dellal imzasıyla 5 Şubat 1965 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 5.993 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası

197- Kıbrıs Türk Cemiyeti tarafından Melbourne'dan Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 4 Eylül 1964 tarih ve 30.675 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

198- Kızılay Etimesgut Merkez Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 31 Ocak 1966 tarih ve 59/121 (3.814/114) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

199- Avustralya Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 17 Eylül 1965 tarih ve 32.525 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

200- Ankara Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığı tarafından Kızılay Derneği için hazırlanan 4 Mart 1964 tarihli rapor. KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

201- Türkiye Kızılay Derneği İstiklal Şubesi tarafından 16 Ocak 1964 tarihli ve 118 sayılı olarak Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen yazı. KGMA. K.4547. D.1963-1964/9-4 Kızılay Şubeleri Vasıtasıyla Kıbrıs'a Yapılan yardımlar Dosyası.

202- Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

203- KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

204- Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla İçişleri Bakanlığına gönderilen 26.118 sayılı resmi yazı. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

205- Kızılay Genel Merkezi tarafından yayımlanan 29 Ocak 1964 tarihli haber bülteni. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

206- Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 13 Ocak 1965 tarih ve 740.402/DV3-163 (1.408/80) sayılı yazı. KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

207- Türk işçileri adına Batı Almanya'dan gönderilen 4 Ekim 1964 tarihli ve 34.123 sayılı mektup. KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

208- Söz konusu işçiler tarafından gönderilen 12 Nisan 1965 tarih ve 13.529 sayılı mektup. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

209- Londra Türk Cemiyeti Genel Sekreteri Ahmet Gazioğlu imzasıyla 29 Eylül 1965 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğü adresine gönderilen AG/SNS (33.480) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

210- Kızılay Etimesgut Merkez Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 2 Kasım 1965 tarih ve 775/1.824 (36.963) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

211- Kıbrıs Türk Cemiyeti Londra Bürosu adına Ahmet Gazioğlu imzasıyla gönderilen 11 Mayıs 1965 tarih ve 16.378 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

212- KGMA. K-4547, 1963-1964/9-4/Kıbrıs Kızılay Yardım Dosyası

213- Turizm Tanıtma Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen “Politik Tanıtma” konulu 7 Aralık 1964 tarihli ve 6.063 (41.367) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

214- Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 9 Aralık 1964 tarih ve 740.402/DV3/Dairesi Gn. Md.4.796 (41.705) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

214- Dr. Naşit Tanal tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 2 Kasım 1965 tarihli ve 37.486/237 sayılı yazı. 2 Kasım 1965 tarihli KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

215- Kızılay Derneği İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 3 Mayıs 1966 tarih ve 3.492 (16.180/453) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

216- Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Planlama Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 13 Haziran 1967 tarih ve 243 (20.570) sayılı yazı KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

217- Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Kızılay Genel Merkez Kuruluna gönderilen 29 Kasım 1967 tarih ve 7.033 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

218- Hayrettin Vardar tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 23 Şubat 1967 tarih ve 6.966 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

219- Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 14 Ocak 1965 tarih ve 740.402/DV3/Dairesi Gn. Md. 181 (1.700) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

220- Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 22 Ekim 1964 tarih ve 740.402/DV3/Dairesi Gn. Md. 4.163 (35.924) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

221- Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs İşleri Planlama ve İcra Grubu Başkanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 5 Mart 1965 tarih ve 372 (7.962/552) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

222- Endonezya Kızılhaç Teşkilatı tarafından İcra Komitesi adına Başkan yardımcısı B.P.H. Bintara imzasıyla gönderilen 20 Şubat 1965 tarihli yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

223- Musa Güngör tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 27 Şubat 1965 tarih ve 6.870/506 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

224- Kızılay Derneği Etimesgut Merkez Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 26 Kasım 1966 tarih ve 1.088/2.129 (42.801/854) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

225- Kızılay Devrek Şubesi tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 25 Aralık 1965 tarih ve 178 (44.945) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

226- Köln'den Kızılay Genel Başkanlığına 10 Kasım 1965 tarihinde bir mektup gönderen Cemil Bozkurt'un 38.602 sayılı yazısı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

227- Cemil Bozkurt tarafından Almanya'dan Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 13 Eylül 1965 tarih ve 31.834 sayılı mektup. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

228- Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 740.402/DV2/4.776 (27.826) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası

229- 2 Ağustos 1965 tarihinde Revisa İstanbouli Kilisesi tarafından gönderilen yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası

230- Kızılay Genel başkanı Yerine Mehmet Nomer Y. Tarafından Mustafa Hulusi Baysoy'a gönderilen 7 Ağustos 1964 tarih ve 22472 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası ve KGMA. K-4643.1964.9-4/Kıbrıs Dış Bağış Dosyası.

231- Türkiye Kızılay Derneği adına Başkan Vekili Mehmet Nomer imzasıyla Bükai Baysoy'a gönderilen 22 Temmuz 1964 tarih ve 20.371 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

232- Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu imzasıyla hazırlanan 3 Nisan 1964 tarih ve 1.210 sayılı rapor. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

233- Dr. Fikret Pamir imzasıyla 11 Nisan 1964 günü gönderilen 11.354 sayılı yazı ve Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkanı Prof. Dr. Nusret Karasu imzasıyla hazırlanan 3 Nisan 1964 tarih ve 1.210 sayılı rapor. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

234- Türkiye Kızılay Derneği adına Başkan Vekili Mehmet Nomer imzasıyla Bükai Baysoy'a gönderilen 22 Temmuz 1964 tarih ve 20.371 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

235- İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından Emniyet Müdürü Haydar Özkın imzasıyla İstanbul Valiliğine gönderilen 10 Ağustos 1964 tarih ve I.D.3.3336/12862/35966 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

236- İstanbul Valisi Niyazi Akı imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 10 Ağustos 1964 tarih ve 2176 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

237- KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları.

238- Kızılay Neşriyat Müdürlüğü tarafından Genel Müdürlüğe gönderilen 26 Ekim 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

239- Kızılay Neşriyat Müdürlüğü tarafından Genel Müdürlüğe gönderilen 26 Ekim 1964 tarihli yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

240- Kızılay Etimesgut Merkez Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 16 Aralık 1966 tarih ve 1157/2290 (45427/900) sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4/Kıbrıs 18. Parti Yardım Dosyası.

241- KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

242- Sovyet Kızılhaç Teşkilatı'ndan ve 29 Ocak 1965 tarihinde alınan V.3.429 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

243- İngiltere Kızılhaç Teşkilatı'ndan gönderilen 24 Kasım 1964 tarih ve 42.075/952 sayılı cevabi yazı. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

244- 34 numaralı ve 9 Ekim 1964 tarihli Uluslararası Kızılhaç Komitesi haber bülteninden aktaran Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına yazılan 17 Kasım 1964 tarih ve 240 sayılı yazı. YKGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

245- Cenevre Başkonsolosluğu tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 17 Şubat 1964 tarih ve 46 sayılı telsiz mesajı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4. Kıbrıs'a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

246- Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından yayımlanan 14 Ekim 1964 tarihli ve D876B numaralı haber bülteni. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/. Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

247- 4 Mayıs 1964 tarihinde Türk Cemaat Meclisi Asbaşkanı Dr. Şemsi Kazım tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özkol'a gönderilen 41/64 sayılı yazı. KGMA. K-4381, 1964-1967/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

248- Lefkoşa Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Faruk Şahinbaş tarafından 17 Aralık 1964 tarihinde Dışişleri Bakanlığına gönderilen 1.112/640 sayılı yazı. KGMA. K-4381, 1964-1967/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

249- Kıbrıs Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Derneği Delegasyon Başkanı Adile Ayda'ya gönderilen 14 Eylül 1964 tarih ve 24812 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K-6181), 1963-1967/9-4 Kıbrıs'a Uluslararası Yardımlar Dosyası.

250- Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından Kızılay Delegesi Adile Ayda'ya gönderilen 18 Eylül 1964 tarih ve 25127 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K-6181), 1963-1967/9-4 Kıbrıs'a Uluslararası Yardımlar Dosyası.

251- Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından Kızılay Delegesi Nermin Arpacıoğlu'na gönderilen 18 Eylül 1964 tarih ve 25163 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K-6181), 1963-1967/9-4 Kıbrıs'a Uluslararası Yardımlar Dosyası.

252- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Delegesi Adile Ayda'ya gönderilen 21 Eylül 1964 tarih ve 25285 sayılı telsiz mesajı. KGMA. K-4710 (K-6181).1964,9-4/1 Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası..

253- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Delegesi Adile Ayda'ya gönderilen 21 Eylül 1964 tarih ve 25285 sayılı telsiz mesajı. KGMA. K-4710 (K-6181).1964,9-4/1 Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

254- Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964,9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

255- Ali Mehmet isimli Kıbrıs Türk'ü tarafından Kızılay Genel Başkanına hitaben yazılan 13 Ekim 1964 tarih ve 35.054/5.881 sayılı mektup. KGMA. K-4637.1964,9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

256- Beria Yöney tarafından 7 Mart 1964 tarihinde İzmir'den Kızılay Genel Merkezine gönderilen 10.414 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964,9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

257- T. K imzasıyla 21 Mayıs 1964 tarihinde Başbakanlığa gönderilen 18621 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

258- Fatma Mehmet tarafından Gazi Antep'ten 16 Ekim 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 513 sayılı müracaat. KGMA. K-4637.1964,9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

259- Gazi Antep Emniyet Müdürlüğü tarafından 2 Kasım 1964 tarihinde Kızılay Gazi Antep Şubesi'ne gönderilen 4.800 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964,9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

260- Fatma Kazım tarafından İstanbul'dan Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 28 Ekim 1964 tarihli ve 36.730/6.250 sayılı mektup. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

261- Fatma Kazım tarafından İstanbul'dan Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 8 Eylül 1964 tarihli ve 30.657/4.961 sayılı mektup. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

262- Yeni Mahalle 7. Durak, Gürler Sok. 121 Ankara adresinde oturan Zehra Mustafa Âdem tarafından Kızılay vasıtasıyla Başbakanlığa gönderilen yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

263- Naime Derviş Recep tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 6 Mayıs 1964 tarihli mektup. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

264- Aliye İbrahim tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne yazılan 11 Mayıs 1965 tarih ve 16.123/1.215 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

265- Alaettin Öztekin tarafından Kızılay Genel Başkanlığına yazılan 9 Eylül 1965 tarih ve 31.206/7.328 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

266- Hüseyin Osman tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 9 Ocak 1966 tarih ve 38.864/795 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

267- Rauf R. Denktaş tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 9 Şubat 1966 tarihli yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

268- Gelibolu'dan Ayten Gelir tarafından Kızılay Genel Merkezi Başkanlığına gönderilen 8 Şubat 1966 tarih ve 5.369/184 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

269- Celal Ahmet tarafından KİPİG'e gönderilen yazı ve KİPİG tarafından 4 Mart 1966 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına yazılan 117 (8.604/290) sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

270- Sarısu Mahallesi, Billur Sokağı 27, Eskişehir'de oturan Fedail Poyrazoğlu tarafından Lefkoşa'nın Hamitköy bölgesinde kalıp geri dönemeyen karısı Feriha Poyrazoğlu için Kızılay Cemiyeti Genel Müdürlüğüne 24 Kasım 1966 tarih ve 42.739/849 sayılı olarak gönderilen mektup. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

271-Mustafa Derviş ve Mustafa Arif tarafından 23 Temmuz 1966 tarihinde gönderilen 26.238/626 sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası

272- KTCM adına Dr. Şemsi Kazım imzasıyla gönderilen 12 Ağustos 1966 tarih ve 108/66 (28.114/665) sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

273- KTCM adına Dr. Şemsi Kazım imzasıyla gönderilen 12 Ağustos 1966 tarih ve 108/66 (28.114/665) sayılı yazının eki olarak TCM Göçmen Dairesi Müdürlüğü tarafından hazırlanan 30 Mayıs 1966 tarihli ve 13/65 sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

274- KTCM adına Dr. Şemsi Kazım imzasıyla gönderilen 12 Ağustos 1966 tarih ve 108/66 (28.114/665) sayılı yazının eki olarak TCM Göçmen Dairesi Müdürlüğü tarafından hazırlanan 27 Temmuz 1966 tarihli ve 13/66 sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

275- KTCM adına Nejat Konuk imzasıyla Mustafa Derviş ve Mustafa Arif'e gönderilen 12 Ağustos 1966 tarih ve 108/66 sayılı yazı. KGMA. K-4646, 1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

276- Hüseyin H. Selçuk tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne yazılan 18 Kasım 1966 tarih ve 41.541/831 sayılı yazı. KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

277- KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

278- Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Mart 1964 tarihinde gönderilen 919 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

279- Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından Kızılay Genel Başkanlığının 29 Temmuz 1964 tarih ve 21.515 sayılı yazıya gönderilen 3 Ağustos 1964 tarih ve 27.478 sayılı cevabi yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

280- Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 31 Mart 1964 tarih ve 1.456 sayılı yazı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

281- Kızılay Yönetim Kurulu tarafından 1 Nisan 1964 tarih ve 202 sayı ile alınan Yönetim Kurulu kararı. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

282- M. A. Demirer ve Rauf R. Denктаş imzasıyla hazırlanan 28 Mart 1964 tarihli rapor. KGMA. K-4637, 1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme.

283- Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi'nin 6/3.630 karar sayısını ile 7 Ocak 1964 tarihli ve 6/2.574 sayılı kararname. KGMA. K.3475, D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

284- Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi'nce bütün kaymakamlıklara ve bağlı "Kıbrıs'a Yardım Komitesi Başkanlığı" adına gönderilen 3 numaralı yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

285- KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

286- Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 15 Eylül 1964 tarihli yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

287- Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

288- Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 8 Ekim 1964 tarih ve 8.379 (34.305/452) sayılı yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

289- Kızılay Ticaret Müdürü Z. Boyer imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 1 Mart 1965 tarihli yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

290- Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 10.931 sayılı yazı sureti ve Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 7 Aralık 1964 tarih ve 10.447 (41.530/1.939) sayılı yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

291- Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 29 Aralık 1964 tarih ve 11.961 sayılı yazı sureti. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

292- Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 2 Şubat 1965 tarih ve 1.270 sayılı yazı sureti ve Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 15 Şubat 1965 tarih ve 1.944 (5.558) sayılı yazı. KGMA. K.3475, D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

293- KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

294- Kıbrıs'a Yardım Komitesi adına Kızılay Derneği Genel Merkez Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Dehri Gültekin'e gönderilen 21 Ocak 1964 tarih ve 93 (1.851) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

295- Kızılay Yardım Ekibi Şefi Şerafettin Hakkatapan tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 7 Mayıs 1964 tarih ve 17.229 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

296- Kıbrıs'a Yardım Komitesi adına Türkiye Kızılay Derneği Genel Babür Ardahan tarafından Şekip Kantarcı'ya gönderilen 20 Mayıs 1964 tarih ve 14.802 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

297- KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

298- Saim ve Suna Aybar tarafından Kızılay Genel Başkanlığına Bor'dan gönderilen 20 Ağustos 1964 tarih ve 29.061 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Kızılhaç'larla Yazışma Dosyası.

299- Nermin Kayabaşı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 20 Ocak 1964 tarih ve 1.403 sayılı müracaat. KGMA. K-4649. 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

300- 18 Ocak 1964 tarihinde İstanbul Ziraat Fakültesi Talebe Yurdu'nda kalan Hüseyin Küçük'e Kızılay Genel Başkanlığı tarafından gönderilen 1.396 sayılı yazı. KGMA. K-4649. 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

301- Kızılay Derneği Genel Başkanlığı adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla Merkez Bankası Ankara Şubesi Müdürlüğüne gönderilen 20 Nisan 1964 tarih ve 12.300 sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Kızılhaç'larla Yazışma Dosyası.

302- İngiltere Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına yapılan 10 Nisan 1964 tarihli ve 15.057 ve 15.058 sayılı müracaat. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Kızılhaç'larla Yazışma Dosyası.

303- Genelkurmay Başkanlığı tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen Ocak 1967 tarih ve İSTH:3.382-3-67 Em./56/2 (3.382) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964/9-4/Kıbrıs Mektupları Dosyası.

304- Kızılay İskenderun şubesi tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne 7 Mart 1964 tarihinde gönderilen 232 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

305- PTT İşletme Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 27 Eylül 1965 tarih ve 12981 (32958) sayılı yazı. KGMA. K-4643,1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

306- Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Kıbrıs'a Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 14 Kasım 1966 tarih ve 740.019-6.079 (41.103/824) sayılı yazı. KGMA. 4646/9-4, Kıbrıs'a 18. Parti Yardım Dosyası.

307- Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Ulaştırma Bakanlığına gönderilen "Çok Acele" ibareli yazı. KGMA. 4646/9-4, Kıbrıs'a 18. Parti Yardım Dosyası.

308- KGMA. K-4646, 1966/9-4. Kıbrıs 18. Parti Yardım Dosyası.

308- Dışişleri Bakanlığı Yunanistan dairesi Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 2 Ağustos 1968 tarih ve YO-97-568 (28880) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası.

309- Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 26 Temmuz 1968 tarih ve 63424 sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası.

310- KGMA. K-5111 (Z.2.913), 1968-1969-1970/9-4. Kıbrıs Hastaneler Dosyası

311- Dışişleri Bakanlığı KİPİG tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 25Aralık 1969 tarih ve 90/1267 sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

312- Kızılay Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ocak 1970 tarih ve 7142 (198) sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

313- Dışişleri Bakanlığı KİPİG aracılığıyla Dr. Fazıl Küçük tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 2 Ocak 1970 tarih ve 30/1 (437) sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

314- KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

315- Dışişleri Bakanlığı KİPİG tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 26 Ocak 1970 tarih ve 97/54 sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

316- Dışışleri Bakanlığı KİPİG tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 26 Ocak 1970 tarih ve 97/54 sayılı yazı. KGMA. K-5214 (Z.2981), 1969-1973/9-4 Kıbrıs Dosyası.

317- KGMA. K-5370 (D.3336), 1970/9-4 Kıbrıs Yaralılar Dosyası.

318- Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğünden Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 11 Temmuz 1970 tarih ve 3662 sayılı yazı. KGMA. K-5457 (D.3350), 1971/9-4 Kıbrıs Yaralılar Dosyası.

319- KGMA. K-5457 (D.3350), 1971/9-4 Kıbrıs Yaralılar Dosyası.

320- KGMA. K-5456 (D.3354), 1971/9-4 Kıbrıs Yaralılar Dosyası.

321- Dr. İsmail Satılmışoğlu tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 2 Ocak 1970 tarihli rapor. KGMA. K-5457 (Z-3452), Kızılay İlk Yardım Hastanesi Dosyası.

322- Dr. Muammer Ersöz tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 8 Nisan 1971 tarihli yazı. KGMA. K-5553 (D.5513), 1972-1977/9-4 Kıbrıs Kan Merkezi Dosyası.

323- Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 8 Şubat 1972 tarih ve 455 (5825) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası

324- Kızılay Temsilcisi Said Arif Terzioğlu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 26 Şubat 1972 tarih ve 8604 sayılı yazı.

325- Kıbrıs Türk Yönetimi Ankara Temsilcisi Rıza Vuruşkan imzasıyla Kızılay genel Başkanlığına gönderilen 12 Aralık 1972 tarih ve 620/72-2286 (40759) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası

326- Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştıbbi Dr. İsmail Selçuk Narbay tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 31 Temmuz 1971 tarih ve 35.1.2 (26724) sayılı yazı. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

327- Kızılay İlk Yardım Hastanesi tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 30 Eylül 1971 tarih ve 35.1.7 (32157) sayılı yazı. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

328- Kızılay Genel Merkezi tarafından Dışişleri Bakanlığı KİPİG'e gönderilen 3 Eylül 1971 tarih ve 22514 sayılı yazı. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

329- Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. M. Kemal Gürkan tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 5 Ocak 1972 tarih ve 36.1.8 (2302) sayılı yazı. KGMA. K-4840, 1963-1964/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

330- Dr. M. Rauf Soyer 25 Nisan 1967-27 Temmuz 1967 döneminde 18. grup Kızılay sağlık ekibinde de görev yapmıştır.

331- Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğünden Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 11 Mart 1972 tarih ve 1307 sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

332- Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavini ve Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Dr. Fazıl Küçük tarafından Kızılay Genel Başkanı Prof. Dr. Recai Ergüder'e gönderilen 6 Nisan 1972 tarih ve 4/68/5 (14717) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

333- Dr. M. Rauf Soyer tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 14 Haziran 1972 tarih ve 21615 sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

334- Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. İsmail Hakkı Işık tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 30 Haziran 1972 tarih ve 38.1.6 (23307) sayılı rapor. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

335- Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. İsmail Hakkı Işık tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 30 Haziran 1972 tarih ve 38.1.5 (23305) sayılı rapor. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

336- Başhemsire Seder Özer ve Dr. Necmettin Mizan tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 1 Temmuz 1972 tarih ve 1 (24052) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası

337- Dr. Necmettin Mizan tarafından 5Ekim 1972 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen ve Kızılay Yönetim Kurulu'nun 7 Haziran 1972 tarih ve 28 sayılı kararlarına göre hazırlanan rapor. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

338- Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğünden Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Haziran 1972 tarih ve 3358 sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

339- Lefkoşa Kızılay Kan Merkezi tarafından hazırlanan 24 Şubat 1973 tarih ve 97 (10764) sayılı sınav tutanağı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

340- Lefkoşa Kızılay Kan Merkezi tarafından Kızılay genel Başkanlığına gönderilen 23 Şubat 1973 tarih ve 136 (1054) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

341- Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Genel Sekreterliği tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 20 Şubat 1973 tarih ve 893 (7088) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

342- Op. Dr. Özcan Evliyaoğlu tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 29 Eylül 1973 tarih ve 42/1/7 (31896) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

343- 42. Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Op. Dr. Özcan Evliyaoğlu tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 29 Eylül 1973 tarih ve 42/1/7 (31396) sayılı yazı. KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

344- KGMA. K-5553, (K-3352) 1971/9-4 Kıbrıs Dosyası.

345- Kızılay İlk Yardım Hastanesi Baştabibi Dr. Sıdık Müftüler tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Nisan 1967 tarih 17/15 (11.889) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar Dosyası.

346- KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 15 Eylül 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-3632 (31219/202) sayılı yazı.

347- KGMA. Kıbrıs Türk Yönetimi Ankara Temsilciliği adına Temsilci Ali Rıza Vuruşkan tarafından Türkiye Kızılay Derneği Sağlık İşleri Müdürlüğüne gönderilen 5 Şubat 1974 tarih ve 151/74-203 (5302) sayılı yazı.

348- KGMA. Çankırı Caddesi 37, Ulus/Ankara adresinde bulunan Turist Otel tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 24 Nisan 1974 tarih ve 14432 sayılı yazı.

349- KGMA. Kıbrıs Türk Yönetimi Ankara Temsilciliği adına Temsilci Ali Rıza Vuruşkan tarafından Türkiye Kızılay Derneği Sağlık İşleri Müdürlüğüne gönderilen 5 Mart 1974 tarih ve 151/74-367 (9255) sayılı yazı.

350- KGMA. Türkiye Kızılay Cemiyeti İstanbul Deposu Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 11 Ağustos 1955 tarih ve 6166 sayılı yazı.

351- KGMA. Türkiye Kızılay Cemiyeti Genel Merkezi tarafından Kızılay İstanbul Deposu Müdürlüğüne gönderilen 7 Mayıs 1955 tarihli ve 7310 sayılı yazı.

352- Kızılay İstanbul Deposu Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 6 Mayıs 1955 tarih ve 3497 sayılı yazı.

353- KGMA. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Maliye Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 8 Şubat 1954 tarih ve 111118-52 (2532) sayılı yazı.

354- KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından Edward Winsall imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 24 Eylül 1953 tarih ve 18063 sayılı yazı.

355- KGMA. Hür Söz gazetesi sahibi Fevzi Ali Rıza tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 18 Eylül 1953 tarih ve 18057 sayılı yazı.

356- KGMA. TC Lefkoşa Başkonsolosluğu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 23 Eylül 1953 tarih ve 17937 sayılı yazı.

357-. KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Rana Tarhan'a gönderilen 23 Şubat 1950 tarih ve 62069/433 (3055) sayılı yazı.

358- KGMA. Türkiye Kızılay Genel Müdür tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 2 Ocak 1950 tarihli yazı.

359- KGMA. Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir tarafından 24 Aralık 1963 tarihinde yayımlanan konuşma. KGMA Elektronik Arşivi

360- KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından yapılan 30 Ocak 1964 tarih ve 786 b (5607) sayılı basın bülteni.

361- KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 740.402 DW.302 (4407) sayılı ve 28 Ocak 1964 tarihli resmi yazı.

362- KGMA. Kızılay Genel Başkanlığı tarafından 31 Aralık 1963 günü Kıbrıs'taki İngiliz idaresine yazılan resmi yazı.

363- KGMA. Uluslararası Kızılhaç-Kızılay Dernekleri Birliği (Lig) tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 17 Ocak 1964 tarihli mesaj.

364- KGMA. Kızılhaç tarafından yayımlanan 8 Ocak 1964 tarihli ve 43 (2701) sayılı basın bülteni

365- KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından P.Gaillard imzasıyla 21 Mayıs 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen PG/NAH 280/35 (19228) sayılı yazı.

366- KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından 17 Ocak 1964 tarihinde yayımlanan 785b sayılı basın bülteni.

366- KGMA. Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı tarafından yayımlanan 28 Mayıs 1964 tarihli ve 790b (19788) sayılı basın bülteni.

367- KGMA. İngiliz Kızılhaç Teşkilatı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 15 Aralık 1964 tarih ve 246 (54) sayılı yazı.

368- KGMA. Ziraat Bankası Ankara Yenişehir Şubesi'nin Ankara Ticaret Odası'na gönderdiği 27 Şubat 1964 tarih ve 1439/125 sayılı yazısı.

369- KGMA. Türkiye Kızılay Cemiyeti İstanbul Deposu Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 10 Mayıs 1955 tarih ve 3608 (9565) sayılı yazı.

370- KGMA. Türkiye'nin Cenevre Başkonsolosluğu'ndan Sadun Terem tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 13 Mart 1964 tarihli yazı.

371- KGMA. Sadun Terem tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 13 Mart 1964 tarihli telefon mesajı.

372- KGMA. Kıbrıs Başkonsolosluğu tarafından 4 Ağustos 1955 tarih ve 749/443 sayıyla Kızılay İstanbul Depo Müdürlüğüne gönderilen yazı.

373- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Ticaret Müdürü Z.Boyer imzasıyla Genel Müdürlüğe gönderilen 11 Ağustos 1966 tarih ve 3596 (3738) sayılı yazı.

374- KGMA. Kızılay Derneği Etimesgut Depo Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 6 Mayıs 1966 tarih ve 410/848 (19747) sayılı yazı

375- KGMA. Kızılay Mersin Şubesi tarafından hazırlanan 13 Eylül 1965 tarihli teslim tutanağı

376- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 21 Ekim 1965 tarih ve (4680-2345) sayılı yazı.

377- KGMA. Ahmet Akyamaç tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 20 Mart 1964 tarih ve 12295 sayılı yazı.

378- KGMA. Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından 26 Nisan 1965 tarihinde Cenevre'den gönderilen 5196 (14283-1154) sayılı telgraf

379- KGMA. Kızılay Antalya Şubesi Başkanı Dr. Refet Tuğay tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 7 Mart 1964 tarih ve 18 (10740) sayılı yazı.

380- KGMA. İran Kızılaslan ve Güneş Derneği adına Başkan Vekili Dr. Abbas Naficy imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 24 Kasım 1964 tarihli yazı.

381- KGMA. Cumhuriyet Senatosu Genel Sekreterliği adına Genel Sekreter Azmi İ. Sorgun imzasıyla Ankara Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanı Enver Kuray'a gönderilen 31 Ocak 1964 tarih ve 3253 sayılı yazı.

382- KGMA. Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Ankara Valiliğine gönderilen 16 Ocak 1964 tarihli yazı.

383- KGMA. Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Ankara Valiliğine gönderilen 15 Ocak 1964 tarihli yazı.

384- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Ankara Kıbrıs Türklerine Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 4 Şubat 1964 tarih ve 148/3866 sayılı yazı.

385- KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 31 Temmuz 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-2894 (27276) sayılı yazı.

386- KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 29 Temmuz 1964 tarih ve 756.028-D.III/3-2856 (26872) sayılı yazı.

387- KGMA. Cenevre Konsolosu Sadun Terem imzasıyla Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 16 Temmuz 1974 tarih ve 453 (26126) sayılı yazı.

388- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından 11 Temmuz 1964 tarihinde Cenevre Başkonsolosu Sadun Terem'e gönderilen 19519 sayılı yazı.

389- KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen Yardım Komitesi'nin 22 Nisan 1964 tarihli toplantısı ile ilgili olarak Kıbrıs Türk Cemaati Asbaşkanlığından alınan rapor.

390- KGMA. Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir'e gönderilen 28 Mayıs 1964 tarihli telgraf.

391- KGMA. N. Karasu tarafından Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir'e 15 Ocak 1964 tarihinde Cenevre'den gönderilen rapor.

392- KGMA. Kızılay Genel Başkanlığından Dr. Fikret Pamir imzasıyla 4 Haziran 1964 tarihinde Başbakanlığa gönderilen 16164 sayılı yazı.

393- KGMA. Kızılay İstanbul temsil Heyeti Reisliği tarafından 8 Ocak 1964 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 1781 sayılı yazı.

394- KGMA. İsveç Kızılhaç Derneği Genel Sekreteri Dr. Hans Haug imzasıyla Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 1 Aralık 1964 tarih ve 40378 sayılı yazı.

395- KGMA. Muhsin Şeref Kök tarafından 29 Şubat 1964 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 9084 sayılı yazı.

396- KGMA. Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Gülsevdî Sunat/Tarsus adresine gönderilen 9 Mart 1964 tarih ve 7595 sayılı yazı.

397- KGMA. Kızılay Derneği Genel Başkanlığına Rosemary König isimli bir Alman tarafından 10 Nisan 1964 tarihinde Şili'den yazılan 15245 sayılı yazı.

398- KGMA. Milletlerarası Kızılhaç Komitesi Başkanlığına ve Kızılhaç Dernekleri Ligi Genel Sekreterliğine gönderilen 6 Ocak 1964 tarihli ve 363 sayılı yazı.

399- KGMA. Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir tarafından 23 Ocak 1964 tarihinde Ankara Radyosu'nda yapılan konuşma metni.

400- Kızılay Genel Başkanlığı adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla 16 Kasım 1964 tarihinde gönderilen yazı. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

401- KGMA. Kızılay Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir tarafından İngiliz Kızılhaç Teşkilatına gönderilen 12 Ocak 1965 tarih ve 801 sayılı yazı.

402- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 2 Aralık 1979 tarih ve 74 sayılı yazı.

403- Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 15 Aralık 1964 tarih ve 246 (40) sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K.6181), 1964-/9-4/Kıbrıs Uluslararası Yardımlar Dosyası.

404- KGMA. Kıbrıs Türk Hekimler Birliği tarafından hazırlanan 9 Ocak 1964 tarihli Kıbrıs raporu

405- KGMA. Kızılay Derneği Genel Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir tarafından 6 Şubat 1964 tarihinde Cenevre Başkonsolosu Sadun Terem'e gönderilen 4588 sayılı yazı.

406- KGMA. Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin 9 Ekim 1964 tarihli ve 54 numaralı haber bülteni

407- KGMA. KTKD tarafından Ankara İli Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 21 Şubat 1964 tarihli ve 125 (464) sayılı yazı.

408- KGMA. Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi İcra Heyeti Başkanlığı tarafından Asbaşkan Dr. Şemsi Kazım imzasıyla KTKD Genel Başkanlığına gönderilen 24 Eylül 1965 tarih ve 73/65 sayılı yazı.

409- KGMA. Kızılay Genel Müdürlüğü adına Genel Müdür M. Akın imzasıyla 6 Ekim 1965 tarihinde Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen yazı.

410- KGMA. KTKD adına Genel Başkan Halil Fikret Alasya tarafından 9 Kasım 1965 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 225 sayılı yazı.

411- KGMA. KTKD İzmir Şubesi adına Mustafa Hüseyin tarafından 18 Ağustos 1966 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 66/044 sayılı yazı.

412- KGMA. KTKD İzmir Şubesi adına Mustafa Hüseyin tarafından 10 Kasım 1966 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 66/080 sayılı yazı.

413- KGMA. Kızılay Derneği İstanbul Müdürlüğü tarafından 29 Mart 1967 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 2689 (10844) sayılı yazı.

414- KGMA. Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Sekreteri Ülkü Cengizer imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 22 Eylül 1967 tarih ve 151-367/67.K sayılı yazı.

415- KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 28 Kasım 1967 tarihli yazı.

416- KGMA. KTKD adına Genel Başkan Mehmet Ertuğruloğlu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 12 Aralık 1967 tarih ve 179-428/67.K sayılı yazı.

417- KGMA. Kızılay Sağlık İşleri Müdürü Dr. Fethi Muşkara imzasıyla 15 Aralık 1967 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen yazı.

418 -KGMA. Kızılay Yardım İşleri Müdürü Dr. Fethi A. Saatçi imzasıyla 19 Aralık 1967 tarihinde Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen yazı.

419- KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 20 Mart 1968 tarihli yazı.

420- KGMA. Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz imzasıyla 12 Şubat 1968 tarihinde Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen yazı.

421- KGMA. KTKD Genel Başkanı Mehmet Ertuğruloğlu tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 3 Mart 1969 tarih ve 96-440/69.K sayılı yazı.

422- KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla 24 Şubat 1965 tarihinde hazırlanan ve 5 Mart 1965 tarihinde Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 255 (846) sayılı yazı.

423- KGMA. Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 30 Eylül 1974 tarihli Haberler Bülteni

424- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Adnan Öztrak tarafından yapılan 1 Ocak 1964 tarihli açıklama

425- KGMA. Said Arif Terzioğlu tarafından Cumhuriyet gazetesi için hazırlanan ve Kızılay dergisinde de yayımlanan Şubat 1964 tarihli yazı.

426- KGMA. Said Arif Terzioğlu tarafından Cumhuriyet gazetesi için hazırlanan ve Kızılay dergisinde de yayımlanan Nisan 1964 tarihli yazı.

427- KGMA. Kıbrıs Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği tarafından Kızılay Genel Başkanlığına yapılan 4 Ağustos 1965 tarih ve 151/65 KONS (30147/1952) sayılı yazı.

428- KGMA. KTKD Genel Başkanı Halil Fikret Alasya imzasıyla 30 Temmuz 1965 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 112 (26575/1721) sayılı yazı.

429- KGMA. KTKD Genel Başkanı H. Fikret Alasya tarafından 8 Nisan 1965 tarih ve 40 (12897/2479) sayı ile Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen yazı.

430- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Babür Ardahan tarafından Dışişleri Bakanlığı KİPİG Daire Başkanlığına gönderilen 9 Nisan 1965 tarih ve 9270 sayılı resmi yazı.

431- KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 10 Mart 1965 tarih ve 257 (1153/601) sayılı yazı.

432- KGMA. KTKD Genel Başkanı Halil Fikret Alasya imzasıyla 5 Mart 1965 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 19 (7838/554) sayılı yazı.

433- KGMA. Rauf R. Denktaş tarafından 25 Mart 1964 tarihinde TRT'ye yapılan açıklama

434- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Babür Ardahan tarafından Şekip Kantarcı'ya gönderilen 18 Mayıs 1964 tarih ve 14802 sayılı yazı.

435- KGMA. Kızılay Kocaeli Şubesi Başkanı Hüseyin Ege imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 17 Ocak 1964 tarih ve 21 (2973) sayılı yazı.

436- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Başkan Vekili Dr. Fikret Pamir imzasıyla Osman Samancıoğlu'na gönderilen 21 Ocak 1964 tarih ve 1848 sayılı cevabi yazı.

437- KGMA. Çamlıdere Kaymakamı Oktay Başer imzasıyla 2 Nisan 1964 günü Ankara Valiliğine gönderilen 5/1189–1162 sayılı yazı.

438- KGMA. Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Adnan Öztrak imzasıyla bütün valilikler ve kaymakamlıklara gönderilen 20 Şubat 1964 gün ve 21939 sayılı mesaj.

439-KGMA. Dr. Fazıl Küçük tarafından Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs delegasyonuna gönderilen 35750 sayı ve 1 Ekim 1964 tarihli yazı.

440- KGMA. İran Kızılarslan Teşkilatı tarafından 24 Kasım 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir'e gönderilen 4075/821 sayılı cevabi yazı.

441- KGMA. İsviçre Kızılhaç Teşkilatı tarafından 27 Kasım 1964 tarihinde Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir'e gönderilen 40378/ 842 sayılı cevabi yazı.

442- KGMA. Pakistan Kızılhaç Teşkilatı Başkanı B. A. Siddıki imzasıyla 29 Ekim 1964 tarih ve 4796 (41487) sayı ile Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir'e gönderilen yazı.

443- KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 17 Kasım 1964 tarih ve 4498 sayılı yazı.

444- KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın tarafından 11 Mayıs 1965 tarihinde Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 266 (2159/1335) sayılı yazı.

445- Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir tarafından Kızılay Delegesi Adile Ayda'ya gönderilen 14 Eylül 1964 tarih ve 24812 sayılı yazı. KGMA. K-4710 (K-6181), 1963–1967/9–4 Kıbrıs'a Uluslararası Yardımlar Dosyası.

446- KGMA. Kızılay Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 11 Ocak 1965 tarih ve 245/451 sayılı yazı

447- KGMA. KTKD Genel Başkanı Halil Fikret Alasya imzasıyla Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 21 Aralık 1964 tarih ve 43288/1188 sayılı yazı.

448- KGMA. KTKD tarafından Genel Başkan Halil Fikret Alasya imzasıyla Ankara İli Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 4 Aralık 1964 tarihli ve 40797/856 sayılı yazı.

449- KGMA. KTKD tarafından Genel Başkan Halil Fikret Alasya imzasıyla Ankara İli Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 26 Ekim 1964 tarihli ve 36372/646 sayılı yazı.

450- KGMA. KTKD tarafından Genel Başkan Halil Fikret Alasya imzasıyla Ankara İli Kıbrıslı Kardeşlerimize Yardım Komitesi Başkanlığına gönderilen 31 Temmuz 1964 tarihli ve 27225 sayılı yazı.

451- KGMA. İstanbul Valisi Niyazi Akı imzasıyla 10 Ağustos 1964 tarih ve 2176 sayı ile Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen resmi yazı.

2- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,

BCA. Hariciye Vekâleti I. Daire Umum Müdürlüğü'nün Kıbrıs isyanı hakkında Yüksek Başvekâlete gönderdiği 17 Aralık 1931 tarihli yazı.

BCA. M. Necati Özkan'ın 26 Kasım 1939 tarihinde CHP Umumi Kâtipliğine gönderdiği yazı sureti.

BCA. 030.10.130.28. 12.
BA.030.10.130.28.19.
BCA.030.10.62.415.8
BA.030.10.124.887.3.
BA.030.10.57.66.14.
BCA.030.10.83.548.2.
BCA.030.10.109.727.4.
BCA.030.10.85.561.17.
BCA. 030.01.64.394.7.
BCA. 030.01.38.227.17.
BCA.030.01.64.394.29.
BCA.030.01.72.455.5.

BCA.030.01.133.865.4
BCA.030.01.38.208.9.
BCA.030.01.72.454.4.
BCA.030.01.72.454.7.
BCA.030.01.83.526.10.
BCA.030.01.72.454.10.
BCA.030.01.64.394.7
BCA.030.01.71.453.10.
BCA.030.01.72.454.3.
BCA.030.01.71.452.4.
BCA.030.01.133.865.4
BCA.030.01.38.208.

3- Kıbrıs Türk Milli Arşivi

1- KTMA, Dosya 539, Belge 30

2- The Cyprus Gazette, 4 Temmuz 1915, Sayı 9020, Karar No 13067,

3- The Cyprus Gazette, 3 Eylül 1920, Lefkoşa

4- Gönendere 1906 doğumlu İsmail Savalaş'tan aktaran Zarif Soybay, Kaan Bahçeci, İbrahim Denizer, Dinçer İzcan, Kıbrıs'ta Yaşlıların Anıları, Lefkoşa, 1990-1992. KTMA. 061.1951.

5- Geçitkale 1914 doğumlu Hüseyin Bondigo Çobanoğlu'dan aktaran Zarif Soybay, Kaan Bahçeci, İbrahim Denizer, Dinçer İzcan, Kıbrıs'ta Yaşlıların Anıları, Lefkoşa, 1990-1992. KTMA. 061.1951.

6- KTMA, TMT Arşivi. Dosya. No. 1188/37 ve 298/007.

4- Genelkurmay ATASE Arşivi

ATASE, K 2680, D.210, F.1-6

ATASE, K 2680, D.210, F. 1-9

ATASE, K 2680, D.210, F.1- 37

ATASE, K 2680, D.210, F. 1-38

ATASE, K 2680, D.210, F. 1-43

ATASE, K 2680, D.210, F.1-50

ATASE, K 2680, D.210, F. 1-59

ATASE, K 2680, D.210, F.1-60

ATASE, K 2680, D.210, F.1-61

ATASE, K 2680, D.210, F.1-62

ATASE, K 2680, D.210, F.1-63

ATASE, K 2680, D.210, F.1-64

ATASE, K 2680, D.210, F.1-65

ATASE, K. 2680, D. 210, F. 1-31

ATASE, K.2680, D.210, F.1-37

ATASE, K.1129, D.27, F.3-9.

ATASE, K.2680, D.210, F.1-29

ATASE, K.3435, D.14, F.26-2

ATASE K.2680, D. 210, F.1-3, 24

ATASE, K.2680, D.210, F.1-24

ATASE, K.2680, D.210, F.1-4

5- İngiliz Devlet Arşivi

1- PRO. FO.371/21935.

2- Türkiye'nin Londra Büyükelçiliği tarafından gönderilen E 2726/2726/44 kayıt numaralı, 336/46 no.lu 11 Mayıs 1938 tarihli yazı PRO, FO.371/21935

3- FO.371/168967-XC14311.

6- Ulvi Keser Özel Arşivi

B- BASILI KAYNAKLAR

AKAR, Reşat, **Atatürkçü Kıbrıs Türkleri**, İstanbul, 1981

AKKURT, Aydın, **Bir İhanetin Belgeseli (Dr. İhsan Ali)**, Akdeniz Haber Ajansı Yay., 1996, Lefkoşa.

AKKURT, Aydın, **Kod Adı; Lale, Mücadele Hatice Tahsin'in Anıları ve Yaşamı**, Akdeniz Haber Ajansı Yay., Kasım 2000, Lefkoşa

ALTAN, Mustafa Haşim, **Atatürk Devrimlerinin Kıbrıs Türk Toplumuna Yansıması**, KKTC, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları 39, Ankara, 1997

ATUN, Ali Fikret, **Yunan Karakterinin Anatomisi**, Lefkoşa, 1996

BİRİNCİ, Ergin M. **M. Necati Özkan (1899–1970)**, Cilt I, Necati Özkan Vakfı Yay., İstanbul, Mayıs 2001

CENGİZ, H. Erdoğan, **Ermeni Komitelerinin A'mal ve Harekât-ı İhtilaliyesi**, Ankara, 1983

DEDEÇAY, Servet Sami, **Viktorya İslam İnşaat Sanayi Mektebi ve Kıbrıslı Türk Kadınının Hakları (1902–1985)**, Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi Yay., Mağusa, 1985

DENKTAŞ, Rauf R., **12'ye 5 Kala**, Ankara, 1966

DENKTAŞ, Rauf R., **Rauf Denktaş'ın Hatıraları**, I. Cilt, Boğaziçi Yay., İstanbul, Kasım 1996.

DENKTAŞ, Rauf R., **Rauf Denktaş'ın Hatıraları**, Cilt V, Boğaziçi Yay., Temmuz 1997, İstanbul

DENKTAŞ, Rauf R., **Karkot Deresi**, Lefkoşa, 1993

DENKTAŞ, Rauf R., **Rauf Denktaş'ın Hatıraları**, Cilt 9, İstanbul, Mart 1999

DENKTAŞ, Rauf R., **Rauf Denktaş-Hatıralar Toplayış**, Cilt 10, İstanbul, Aralık 2000

EMİRCAN, Mehmet S., **Ulusal Varoluş Mücadelemiz Şiirler II**, Lefkoşa, 1997

FEDAİ, Harid, **Kıbrıs'ta Masum Millet Olayı**, KKTC Turizm ve Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul, 1986

FEDAİ, Harid, **Müsevvid-zade Avukat Osman Cemal, Adsız Kitap**, KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları 35, Lefkoşa, 1997

FEDAİ, Harid, **Kaytaz-zade Nazım Efendi Ruhi-Mecruh - Şiirler**, İstanbul, 1993.

FELLAHOĞLU, Esat, **Baf'ta Direniş**, Lefkoşa, 1995

FERİDUN, Hüsnü, **Eğitimle Bir Ömür**, Boğaziçi Yay., İstanbul

FEVZİOĞLU, Bülent-Suna Atun, **Kıbrıs Türk Halk Edebiyatında Destanlar ve Ağıtlar Üzerine Bilgiler-Belgeler-Araştırmalar**, Samtay Vakfı Yay., Temmuz 2001, Gazi Mağusa

FOLEY, Charles, **Gerilla Warfare**, Londra, 1964

GIBBONS, H. Scott, **Genocide Files**, Ada Yay., Ankara, 1969

GIBBONS, H. Scott, **Peace Without Honor**, Ankara, 1969

GÜREL, Şükrü S., **Kıbrıs Tarihi 1878-1960**, İstanbul, 1984

HERACLİDES, Alexis, **Yunanistan ve "Doğu'dan Gelen Tehlike"** Türkiye, İletişim Yay., İstanbul, 2003

HİLL, Sir George, **A History Of Cyprus**, Londra, 1952

ILGAZ, Hasene, **Kıbrıs Notları**, İstanbul, 1949

- ILGAZ, Hasene, **"Kıbrıs'tan İntibalar"**, Kıbrıs Meselesi ve Türkiye, İstanbul, 1954
- İSMAİL, Sabahattin, **Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu - Çöküşü Ve Unutulan Yıllar (1964 - 1974)**, Ankara, 1992
- İSMAİL, Sabahattin, **Atatürk Döneminde Türkiye-Kıbrıs İlişkileri 1919-1938**, Lefkoşa, Kasım 1989
- KESER, Ulvi, **Kıbrıs'ta Türk-Yunan Fırtınası (1940-1950-1960-1970)**, Boğaziçi Yay., İstanbul, 2006.
- KESER, Ulvi, **Kıbrıs'ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı**, IQ Yay., İstanbul, Ocak 2007.
- MACAR, Elçin, **Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi**, İletişim Yay., İstanbul 2003
- MANİZADE, Derviş, **Kıbrıs Dün Bugün Yarın**, İstanbul, 1975
- MÜTERCİMLER, Erol, **Kıbrıs Barış Harekâtının Bilinmeyen Yönleri**, İstanbul, 1990
- SAMTAY VAKFI, **Özgürlük ve Barış 27 Yaşında**, Gazi Mağusa, Temmuz 2001
- SARP, İrfan, **Türk Hava Kuvvetlerinin Doğuş Yılları**, Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Ankara, 1986
- TURAN, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi-1**, Ankara, Kasım 1991
- TÜRK HAVA KUVVETLERİ, **Türk Havacılık Tarihi**, II. Kitap, II. Cilt, Uçuş Okulları Basımevi, Eskişehir, 1951
- OBERLING, Pierre, **Kıbrıs Faciası**, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1990
- OBERLING, Pierre, **Bellapais'e Giden Yol**, Ankara, 1987
- OBERLING, Pierre, **The Road To Bellapais**, New York, 1982
- ÖKSÜZOĞLU, Oktay, **Kıbrıs Türk Basımından Portreler: Mehmet Remzi Okan**, Lefkoşa, 1990
- ÖRGEN, Cemil, **Kore ve Kıbrıs Savaşları**, İzmir, 1984

ÖZDEMİR, Hüseyin, **Kıbrıs'ta 60 Yıl**, Volkan Yay., İzmir, Şubat 1997

ULUSLARARASI İLİŞKİLER AJANSI, **Kıbrıs Gerçeğinin Bilinmeyen Yönleri**, İstanbul, 1992

SARICA, Murat, Erdoğan Teziç, Özer Eskiyyurt, **Kıbrıs Sorunu**, İstanbul, 1975

YÜCEL, Hasan Ali, **Kıbrıs Mektupları**, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1957

B- SÜRELİ YAYINLAR

Kıbrısım	Son Havadis
Cumhuriyet	Tan
Nacak	Söz
Ses	Resimli Tarih Mecmuası
Milliyet	Halkın Sesi
Zafer	Star
Hürriyet	Daily Mail
Daily Telegraph	Bozkurt
Yeni Sabah	Tercüman
Eylül	Ulus
Tarih ve Toplum	Dünya
Sombahar Şiir Dergisi	

C- MAKALELER VE TEBLİĞLER

ARMAOĞLU, Fahir, “**Crisis The Cyprus Question Initiated In Turco-Greek Relations**”, Revue Internationale d'Histoire Militaire, Ankara, 1988, s. 228

ATABEK, Erol, “**İçimizden Biri; Suphi Benli**”, Kıbrıs Mektubu dergisi, Temmuz 1997, Cilt 10, No.4, Ankara, s. 26-27.

ATUN, Ali Fikret, “**Rum-Yunan Birliklerinin Boğaziçi ve Geçitkale Köylerine Taarruzu**”, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, sayı 30, Kasım 1996, s. 7-10.

CENGİZER, Ülkü, “**Ben Seninim, Ben Seninim**“, Kıbrıs Postası, 100. Yıl Özel Sayısı, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Ankara Şubesi, 19 Mayıs 1981, s. 31

DEMİRAĞ, Fikret, **”Kıbrıslı Türk Şiirinde Artık Derin Sulara Yol Almanın Zamanı”**, Sombahar İki Aylık Şiir Dergisi, Mayıs-Haziran 1996, No.35, İstanbul, s. 24.

DENKTAŞ, Rauf, **“Kıbrıs’ın Dünü Bugünü Uluslararası Sempozyumu Açış Konuşması”**, Kıbrıs’ın Dünü Bugünü Uluslararası Sempozyumu, Ankara, 1994, s. 3

ERZEN, Afif, **“Kıbrıs Tarihine Bir Bakış”**, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi Türk Heyeti Tebliğleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1971, s. 82.

FEDAİ, Harid, **“Rumca Bir Destan”**, Güzelyurt Sanat Derneği I. Halkbilimi (Folklor) Sempozyumu, 9 Eylül 1985.

GÖKDEL, Mehmet Ali, **“19 Mayıs, Atatürk ve Kıbrıs Türkü”**, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Temmuz 1991, Sayı 14, s. 17

GÖKDEL, Mehmet Ali, **”Mücadele Tarihinden Bir Yaprak”**, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1987, s. 26

KAPYALI, Can, **”Birinci Dünya Savaşında Müttefik Ordularında Görev Alan Ermeni Milis Kuvvetleri”** Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Ankara, Mart-Haziran 1991, Sayı 73–76, s. 108.

KAZIM, Reşad, **“Kurtuluş Savaşı’nda Kıbrıslılar”**, Kıbrıs Bülteni, Sayı 6, Cilt 4, Haziran 1981, İstanbul, s. 6.

KESER, Ulvi, **“Milli Mücadelede Kıbrıs-Anadolu İlişkileri ve Atatürk Sevgisi”**, Silahlı Kuvvetler Dergisi, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Sayı 376, Ankara, Nisan 2003.

KIBRIS MEKTUBU, **“Köfünye Katliamına Katılan Bir Rum Askerinin Olay İle İlgili Anlattıkları”**, Ocak 1992, Cilt 5, No.1, s. 29

KÜÇÜK, Fazıl, **“Kıbrıs Hakkında Görüşlerim”**, Kıbrıs Mektubu, Ankara, Temmuz-Ağustos 2002, Cilt 15, No.4, S.8.

NESİM, Ali, **”Kıbrıs Türklerinde Atatürk İlke ve İnkılâpları”**, I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu, Ankara, 1994, s. 48.

NESİM, Ali, **”Ahmet Çavuş Osmancık”**, Yeni Kıbrıs, Lefkoşa, Mayıs-Haziran 1989, s. 26.

NESİM, Ali, **”Mustafa Nuri Efendi”**, Yeni Kıbrıs, Lefkoşa, Nisan 1990, s. 28.

NESİM, Ali, **”Bir Kalebend”**, Yeni Kıbrıs, Lefkoşa, Nisan 1989, s. 29.

NESİM, Ali, **”İmam Mustafa Nuri”**, Yeni Kıbrıs, Lefkoşa, Nisan 1990, s. 29

İSMAİL, Sabahattin, **“Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Çöküşü”**, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1996, Sayı 30, Özel ek, s. 2

ÖZORAN, Beria Remzi, **“Anadolu Kurtuluş Savaşı Yıllarında Kıbrıs’ta Türk Basını”**, VII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt II, Ankara, 1973, s. 921.

ÖZORAN, Beria Remzi, **“ Mustafa Kemal ve Kıbrıs Türkleri”**, Türk Kültürü, 1965–1966, Sayı 37–48, Ankara, s. 95.

RİESEN, M. ve A. Müller, **“The Demographic Structure Of Cyprus”**, The Committee On Emigration, Refugees, And Demography”, Council Of Europe, 10 March 1987

TERZİOĞLU, M. Said Arif, **”Kıbrıs Türkleri ve Türkiye Kızılay Derneği”**, Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1988, Sayı 6, s. 20

TÜRKER, Orhan, **“1930’larda Türk-Yunan Dostluğu”**, Tarih ve Toplum, İstanbul, Kasım 1999, Sayı 191, s. 45.

TÜRKER, Orhan, **“35 Yıl Önce Yunanların Türkiye’den Sınır Dışı Edilmeleri”**, Tarih ve Toplum, Ekim 1999, Sayı 190, s. 9–14.

Ç- SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

1- TMT Limasol kadrosundan merhum Macit Aydınova ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne’de yapılan görüşme

2- 1915 Kıbrıs doğumlu merhum Ekrem Taşel ile 18 Ekim 2002 tarihinde İzmir’de yapılan görüşme

3- Esir kampındaki tek Kıbrıslı Türk olan Hasan Hilmi Bey’in halen Gazi Mağusa’da yaşayan oğlu Erol Olkar’la 9 Ağustos 2001 tarihinde Gazi Mağusa’da yapılan görüşme

4- Ali Hüseyin Babaliki'nin kendisiyle aynı adı taşıyan ve halen Gazi Mağusa'da ticaretle uğraşan torunu Ali Babaliki ile 22 Mayıs 2002 tarihinde yapılan görüşme

5- Emekli Albay Halil Sadrazam'la Ankara'da 11 Haziran 1998 tarihinde yapılan görüşme

6- Merhum Arif Hocalar ile 10 Şubat 2001 tarihinde Ankara'da yapılan görüşme

7- TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoğlu ile Girne'de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme

8- KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı merhum Rauf R. Denktaş ile 8 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme

9- Tbp. Bnb. (Emekli Tuğgeneral) Nihat İlhan ile 18 Nisan 2007, 25 Haziran 2007 ve 13 Aralık 2007 tarihinde yapılan görüşme

10- TMT ve Mücahitler Derneği Başkanı Yılmaz Bora ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne'de yapılan görüşme

11- TMT Mağusa Sancağı mensubu Mert kod isimli Petek Beyi Necmi Gençay ile 27 Temmuz 2005 tarihinde Gazi Mağusa'da yapılan görüşme.

12- TMT Limasol Sancağından merhum Mehmet Y. Manavoğlu ile 25 Ağustos 2004'de Girne'de yapılan görüşme.

KIZILAY BELGELERİ IŞIĞINDA

KIBRIS

1963-1974

21 Aralık 1963 tarihi Kıbrıs yakın tarihine Kanlı Noel olarak geçer. Adada yaşayan Kıbrıs Türklerini topyekûn ortadan kaldırmak ve adayı bir Yunan adası haline getirmek için hazırlanan Akritas Planı isimli korkunç plan çerçevesinde başlatılan Rum saldırıları Kıbrıslı Türklerle Rumların Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğü altında birlikte kurdukları 16 Ağustos 1960 tarihli Kıbrıs Cumhuriyeti'nin de fiilen sona ermesine neden olur. Bu tarihten sonra Kıbrıs Türkleri için acı, ıstırap, esaret, göç ve ablukalar altında yeni bir mücadele dönemi başlar. Can, mal ve namus derdine düşençaresiz inanların nispeten daha güvenli bölgelere göç etmeye başlamasıyla çadır köyler ve mahalleler oluşmaya başlar. Kızılay'ın olayların başlamasının hemen ardından devreye girmesiyle Kıbrıs Türklerinin acıları bir nebze olsun dinmekle birlikte 20 Temmuz 1974 tarihine kadar bu insanları çok zor ve kötü şartlarda geçecek bir mücadele dönemi beklemektedir. Her zaman olduğu üzere Kızılay'ın Kıbrıs'a yönelik ilk yardım hastanesi, sahra hastanesi, kan bankası, sağlık ekipleri, çadır, battaniye, gıda maddeleri, giyecek malzemeler ve ihtiyaç duyulan her türlü eşyayla ilgili yardım ve destekleri ırk ayrımı gözetilmeksizin adada yaşayan herkese yönelik olarak yürütülür ve Kızılay'ın adada görevlendirdiği personeli de bu hassas noktaya en üst derecede riayet eder.

